

HOUDT KOERS

Na het congres in Utrecht is het op enige posten vernieuwde hoofd- en dagelijks bestuur aan het werk gegaan. De eerste vergaderingen van beide besturen in hun nieuwe samenstelling zijn voorbij en langzaam aan beginnen we aan elkaar te wennen voorzover dat nog nodig is. Met betrekking tot de vertegenwoordiging van hoofdbestuursleden in verschillende besturen en commissies van onze partij moeten nog enige beslissingen worden genomen omdat met name nader dient te worden gezien of door mij alle vertegenwoordigingen van Jan Glastra van Loon zullen worden overgenomen dan wel dat daarin wijzigingen dienen te worden aangebracht. Verwacht mag worden dat het laatste het geval zal zijn maar op het moment dat dit stukje wordt geschreven zijn daarover nog geen beslissingen genomen.

Inmiddels is ook het congres van 1 december in Amersfoort gehouden, als vervolg van het Utrechtse congres, achter de rug. Dat laatste Amersfoortse congres was wat

onze Drentse voorman hadden geschaard. Die lijn werd in Amersfoort door het landelijk congres doorgetrokken want ook hier was de meerderheid duidelijk.

de partijvoorzitter

**HENK
ZEEVALKING**

turbulenter dan de congressen die we de laatste tijd hebben gekend. Geen wonder overigens want er moesten enige belangrijke beslissingen worden genomen. Die beslissingen zijn genomen met name over de Markerwaard en de modernisering van de kernbewapening. Het congres bleef bij het tot nu toe gehanteerde partijstandpunt dat inpoldering van de Markerwaard niet dient te geschieden en wat de modernisering van de kernbewapening betreft deze werd categorisch van de hand gewezen door het aannemen van de motie Tommel c.s. Een waar succes voor de partijleden uit het Noorden des lands die zich op hun regiocongres in grote meerderheid achter

Dat er grote vreugde was onder de voorstemmers na het aannemen van de motie Tommel was begrijpelijk. Belangrijker voor de eenheid en derhalve voor de toekomst van onze partij was de sportiviteit waarmee de tegenstanders van de motie hun nederlaag accepteerden. Zo hoort het ook in een democratische partij en als uw nieuwe partijvoorzitter heeft me dat deugd gedaan.

Overigens ging het niet om beginselen maar meer om de methodiek van het terugdringen van de kernwapens. De jeugd heeft in Amersfoort duidelijk overwonnen. De politiek van de toekomst is vooral hun zaak, een constatering waar de ouderen onder ons geen moeite mee zullen hebben. Tenslotte heeft de gang van zaken tijdens de stemming over de motie van de regio Zeeland over de modernisering van de kernbewapening aangetoond dat de besluitvorming in onze partij nodig eens nader op zijn doeltreffendheid dient te worden gezien. Dat kwam in Utrecht ook al naar voren bij de verkiezing van de partijvoorzitter. Zou, zo vraag ik mij af, het Amersfoortse congres dezelfde besluiten hebben genomen als het Utrechtse en omgekeerd? We moeten daarover met ons allen maar eens goed nadenken het komend jaar.

Het nieuwe jaar wat zal het ons brengen? Een nieuwe kamer met een versterkte D'66-fractie, een nieuw kabinet met partijgenoten van ons daarin? Het behoort niet tot de onmogelijkheden, zeker niet als we blijven wie we zijn: niet de slopers van, maar de bouwers aan onze maatschappij en beschaving. Partijleden houdt koers en een gelukkig nieuwjaar.

H. J. Zeevalking

IN DIT NUMMER

Voorkeursbehandeling	3
Maurice de Hond te gast	5
Uit de fracties	6
Partijganger Glastra van Loon	8
ISEO cijfers	16
De Pers over D'66	18
Verkiezing Eerste kamer-kandidaten	19
Plaatsen en data presentatievergaderingen	19

Partijsecretariaat
Bezuidenhoutseweg 195
2594 AJ Den Haag
Telefoon: 070-858303

HANS GRUIJTERS NAAR LELYSTAD

Aan het begin van zijn dertiende jaargang heeft de Democraat zich in een nieuwe verschijningsvorm gestoken. Van formaat nauwelijks gewijzigd, zelfde papier, maar het zetwerk wel zo ingrijpend veranderd, dat we mogen verwachten dat het resultaat u niet ontgaat. En dat is dan alleen nog maar „lezen”. De nieuwe productiewijze levert ons enige ruimtewinst, maar de redactie en het partijsecretariaat vooral tijdswinst. U hebt het in ons vorige nummer gelezen: tijdrovend tik- en plakwerk zijn van de baan.

Nog even wennen aan de nieuwe jas, alles moet zijn plaats nog krijgen, en dan komt er wellicht tijd voor andere dingen. Een voorproefje daarvan: in dit nummer vindt u de eerste van een mogelijk lange serie tekeningen van Fiel van der Veen. Fiel wil zich bij het maken van zijn tekeningen laten inspireren door alles wat met D'66 te maken heeft. Zaken van binnen de partij, de grote wereldpolitiek en alles wat daartussen zit. Diezelfde gebeurtenissen zullen drie partijleden regelmatig de pen doen scherpen voor het schrijven van een column. De eerste vandaag in deze Democraat van Cri Stellweg. Met Hans Ferrée en Aad Nuis zal zij regelmatig terugkeren. Om beurten zal een van de drie ons zijn of haar visie op de grote en kleine wereld om ons heen voorhouden.

De overige rubrieken zijn gehandhaafd, al heeft een enkele ook een nieuwe naam gekregen. Maar — we zeiden het al — er komt wellicht ruimte en tijd voor meer. De redactie vertrouwt er intussen op dat u de vernieuwde Democraat met nog meer interesse dan voorheen zult lezen.

Redactie

Op 7 november 1979 behaalde D'66 bij de raadsverkiezingen voor de nieuwe gemeente Lelystad de hoogste score van de laatste jaren: 18.4%. D'66 passeerde daarmee de VVD en werd de derde partij ter plaatse met vijf raadszetels. Nog geen maand later op 6 december ontving Hans Gruijters zijn Sinterklaaskado, het burgemeesterschap van de nieuwste gemeente van Nederland. Hiermee krijgt D'66 de zesde burgemeester en keert Hans Gruijters terug op het politieke toneel. Op zich een verheugend feit, ook voor de ruim 40.000 inwoners van Lelystad, die op 1 januari 1980 een bekwaam bestuurder als hun eerste burger mogen begroeten. Met deze benoeming is in elk geval bereikt, dat nu 1.04% van de bevolking door een D'66 burgemeester wordt bestuurd. Weer is een klein stukje van de D'66 achterstand weggewerkt. Toch vertoont deze benoeming een overeenkomst met een Sinterklaas-kado, namelijk het surprise-element. Waarom werd de benoeming van Hans Gruijters op hetzelfde moment bekend als de benoeming van een nieuwe Commissaris van de Koningin in Utrecht? Deze benoeming in Lelystad lijkt verdacht veel op een troostprijs voor de gedoodverfde D'66 kandidaat voor de commissaris-functie. Het kabinet en in het bijzonder Minister Wiegel heeft met de benoeming van de ARP'er van Dijke immers wederom de gevestigde CDA-belangen bevestigd. D'66 is als vierde politieke partij bij deze benoeming weer gepasseerd. Ook deze kans om de al lang niet meer door de kiezers uitgesproken voorrangpositie van de confessionele partijen enigszins terug te dringen, heeft deze liberale bewindsman weer niet benut. Kon Wiegel zijn confessionele rechterhand op het eigen departement niet passeren of heeft de VVD in het kabinet weer het onderspit gedolven? Wanneer komt er nu eindelijk een redelijker benoemingsbeleid?

Frans Rogier

FRANSE SLAG OF FRANS VAN SLAG?

Onder deze titel kritiseert Paula Veen-Voskuil uit Bentelo Frans Rogier voor zijn verslag over de Landelijke Organisatie in de Democraat nr. 9, blz 10, 2e kolom waar hij tevreden meldt: „dat er op de vrijdagavond toch ook reeds 400 bezoekers waren” en zich in de volgende zin afvraagt „of dit hoge aantal bereikt werd door de behandelde onderwerpen of door het feest”, schrijft hij in een tendentius stukje op dezelfde pagina (3e kolom rechtsboven) dat „een meerderheid” (de toevoeging „ruime” zou hier helemaal niet misplaatst geweest zijn) van de slechts 400 aanwezige congres-bezoekers de indieners steunde”.

Ook Pieter Fokkink uit Markelo laat zich in kritische zin uit: Of was het misschien zo dat het congres niet zoveel voor het dogmatisch centralisme van de organisatie-adviescommissie voelde?

Frans verweert zich, in zijn functie als lid van het Hoofdbestuur met de opmerking: „... Uiteraard klinkt in dit verslag wel enige teleurstelling door, omdat de voorstellen van de adviescommissie, die zo representatief mogelijk was samengesteld, toch vrij ingrijpend worden geamendeerd. En verder: Pieter Fokkink suggereert dat het onderwerp bewust vroeg op de vrijdagavond was geagendeerd om de voorstellen er door te jassen. Ik geloof dat het HB dan deze voorstellen beter op zaterdag had kunnen

agenderen omdat dan de voorstanders van de subregio waarschijnlijk een minderheid van de ruim 900 congresbezoekers hadden gevormd.

Als het aan de redactie ligt is over dit onderwerp het laatste woord nu wel gezegd.

RADIO & TV

Televisie - Nederland 1
19.50 - 20.00 uur
woensdag 23 januari 1980
woensdag 2 april 1980
woensdag 11 juni 1980

Radio - Hilversum II
18.50 - 19.00 uur
maandag 7 januari 1980
maandag 21 januari 1980
maandag 4 februari 1980
maandag 18 februari 1980

COLOFON

De uitgave van de Democraat geschiedt onder verantwoordelijkheid van een door het Hoofdbestuur benoemde redactieraad die als volgt is samengesteld:

Piet van Baarsel, Frank Baas, Co Patist, Marie-Louise Tiesinga, Jan Veldhuizen, Stijn Verbeeck.

Als secretaresse is aan de redactieraad toegevoegd: Kitty Warburg.

Correspondentie, kopij e.d. richten aan het redaktiesecretariaat van:

De Democraat,

Bezuidenhoutseweg 195,

2594 AJ Den Haag.

Verantwoordelijkheid

De redactieraad draagt de eindverantwoordelijkheid voor inhoud en opname van publikaties in de Democraat. Het moet duidelijk zijn dat deze verantwoordelijkheid zich niet uitstrekt tot bijdragen van het Hoofdbestuur, fracties in vertegenwoordigende lichamen, het SWB-bestuur, het PSVI-bestuur, de Adviesraad en andere officiële partijorganen. Al deze bijdragen zijn als zodanig herkenbaar aan het rubriekshoofd.

Ook de inhoud van ingezonden brieven, die steeds de naam van de schrijver vermelden, valt buiten de verantwoordelijkheid van de redactieraad. Voorzover er enig misverstand omtrent de redactionele verantwoordelijkheid mocht dreigen, worden de titels van bijdragen die buiten die verantwoordelijkheid vallen, voorzien van een*

De Democraat

De Democraat wordt gratis toegezonden aan alle leden van D'66. Niet-leden kunnen zich abonneren voor f 25,— per jaar. Losse nummers zijn verkrijgbaar bij het secretariaat voor f 3,— per stuk.

Wanneer verschijnt de Democraat?

De Democraat verschijnt 9 à 10 maal per jaar.

Democraat nr. 2 verschijnt 6-2-1980.

Sluitingsdatum kopij: 14-1-1980.

Advertentietarieven

1/1 pagina: f 500,—
1/2 pagina: f 300,— liggend
1/3 pagina: f 250,— staand
1/4 pagina: f 200,— liggend
1/6 pagina: f 150,— staand
Kontraktprizen op aanvraag verkrijgbaar.

Plaatsing van advertenties is mede onderworpen aan de goedkeuring van de redactie.

Oplage 14.000

Druk en Lay-out:
Brouwer Offset BV

PARTIJ- SECRETARIAAT

Partijsecretariaat
Bureau SWB D'66
Bureau PSVI D'66
Bezuidenhoutseweg 195
2594 AJ Den Haag
Telefoon: 070-858303

D'66 AKTIVITEITEN

Adviesraad

Trianon - Utrecht
26 jan. 10.30 uur

Voorcongres

Plaats nog niet bekend
23 febr. 10.30 uur

Adviesraad

Trianon - Utrecht
1 maart 10.30 uur

Voorcongres

Plaats nog niet bekend
15 maart 10.30 uur

Voorjaarscongres

De Vereniging Nijmegen
25/26 april

VOORKEURSBEHANDELING: EEN OUD VERHAAL, EEN MOGELIJK MIDDEL

Regelmatig laaien de discussies over voorkeursbehandeling in het maatschappelijk en politiek leven weer op. Meestal naar aanleiding van een concrete gebeurtenis waarbij naar het oordeel van sommigen een of meer personen ten onrechte een benoeming of verkiezing in de wacht hebben gesleept.

Argumenten van de ene groep om juist die persoon of personen te kiezen of te benoemen, worden bijvoorbeeld door de andere groep verkeerd begrepen. Of blijven onuitsproken. Bovendien, een ieder heeft een eigen kijk op, en een eigen beoordeling van de personen die zich hebben gepresenteerd, meet dat, bewust of onbewust, af aan eigen maatstaven.

Vrouwen zijn als objekt van beoordeling dan nog extra kwetsbaar. Zij zijn nog vreemden in beleidsland, waardoor zij vaak moeten bewijzen bepaalde kwaliteiten te hebben, die bij mannen als vanzelfsprekend worden aangenomen. Ook spelen bij de beoordeling beelden omtrent verwacht gedrag een rol.

Wanneer een relatief grote groep mensen zich in die situatie moet uitspreken volgens de democratische gedachte van one (wo) man one vote, ontstaat al gauw verwarring, ontstaan meningsverschillen over de door een ieder toegepaste criteria. Waarvan voorkeursbehandeling op grond van weet ik wat al snel onderwerp van een verhitte discussie kan worden.

Een oud verhaal

Het begrip voorkeursbehandeling heeft een ruim verleden. Het was vroeger doodnormaal wanneer personen werden aangesteld, benoemd of verkozen op grond van het hebben van een invloedrijke familie en/of vriendenkring; op grond van hun plaats in de sociaal-economische klassen; op grond van ras; op grond van geslacht; en nog zo wat.

De democratische gedachte heeft er zeker toe bijgedragen dat deze voorkeursgronden in ieder geval formeel zijn uitgesloten. Een ieder is voor de wet gelijk. En discriminatie is verboden. Er wordt hard gewerkt om de nog bestaande discriminatie in de vele wetten uit de weg te ruimen. Maar telkens blijkt weer dat op zichzelf niet-discriminerende regelingen en begrippen in maatschappij en politiek wél discriminerend worden gebruikt.

Zo zijn het nog steeds mannen die worden benoemd in leidinggevende en beleidsmakende posities. Formeel natuurlijk niet omdat ze man zijn. Maar wel, omdat mannen in de geldende taakverdeling de kost moeten verdienen en de maatschappij beheren. En omdat mannen dus, denkend vanuit de elementen die in de mannelijke rol belangrijk worden gevonden, bepalen welke kwaliteiten iemand tot een goed leider, een goede beleidsmaker maken. De arbeidsmarkt is een levend voorbeeld,

ook op andere punten. Meer dan de helft van de functies is vrijwel afgesloten voor vrouwen. Pas de laatste jaren ontstaat in deze wat beweging, vooral dankzij de inspanningen van vrouwen die bijvoorbeeld graag een technisch beroep willen uitoefenen. Dat juist SHELL en DOW Chemical de bedrijven zijn die deze ontwikkeling steunen en stimuleren, is daarbij niet ver-

Carien Evenhuis

wonderlijk: in de Verenigde Staten, waar deze bedrijven ook huizen, is men al vele jaren door het zg. quota system gedwongen een bepaald percentage vrouwen in typische mannenbanen te benoemen (én andersom!), zowel in de hogere als de lagere regionen. En zo iets werkt door naar ons land.

Andere voorbeelden van voorkeursbehandeling zijn terug te brengen tot het bestaan van informele machtsstructuren. Deze zorgen ervoor, dat slechts een kleine groep mensen werkelijk de touwtjes in handen heeft en houdt. Het elkaar de hand boven het hoofd houden, het elkaar informeel toespelen van allerlei essentiële informatie, het voordragen van beschermelingen en vertrouwelingen voor belangrijke functies, enz., al deze dingen spelen een rol, en meestal een onzichtbare.

Deze informele structuren zijn nu nog vrijwel afgesloten voor vrouwen. Ten eerste omdat er nog erg weinig vrouwen in de hogere posities te vinden zijn. Ten tweede omdat vrouwen gewoonlijk ook nog de verantwoordelijkheid voor gezin en huishouding hebben, daarom in een constante tijdnood zitten, en dus niet aanwezig kunnen zijn op die plaatsen en bij die gelegenheden waar de informele structuren vorm krijgen.

Een mogelijk middel

Zolang discriminatie van de een, en dus voorkeursbehandeling van de ander, bestaan, is er weinig reden om een expliciete voorkeursbehandeling van de achterge-

stelde groepen op principiële gronden af te keuren. Zo'n afkeuring zou wel erg hypocriet zijn. Wel zal zo'n voorkeursbehandeling slechts tijdelijk kunnen zijn, en slechts als middel onder bepaalde omstandigheden kunnen worden gehanteerd. Ook het doel zal duidelijk omlind moeten zijn, namelijk het in versneld tempo realiseren van gelijke posities, gelijke kansen, gelijke macht en gelijke invloed van die groepen, die tot nu toe in deze opzichten achtergesteld waren.

Uiteindelijk immers zijn discriminatie én voorkeursbehandeling in strijd met de democratische gedachte. Al zullen deze verschijnselen wellicht een onuitroeibaar kwaad blijken te zijn, we zullen er toch naar moeten streven ze zoveel mogelijk onder controle te krijgen.

In de Verenigde Staten en Zweden, ook wel in Engeland, wordt de tijdelijke voorkeursbehandeling, gesteund door wet en rechter, al langer gebruikt om vooral mensen met een andere huidskleur dan de blanke, én mensen met een ander geslacht dan het zuiver mannelijke, in versneld tempo gelijke kansen te bieden. Dit gebeurt door middel van het al genoemde quota system.

De Emancipatie Commissie en laatstelijk ook minister Pais hebben voor Nederland eveneens gepleit voor een tijdelijke voorkeursbehandeling, voorlopig alleen voor vrouwen. Ook de Tweede Kamer heeft zich in de zogenaamde motie-Kosto voor dit middel uitgesproken. De Partij van de Arbeid heeft zelfs een motie aangenomen, waarin het streven is vastgelegd om bij de samenstelling van kandidatenlijsten voor vertegenwoordigende lichamen een minimum percentage vrouwen op verkiesbare plaatsen op te nemen. Want ook in de politiek zijn vrouwen sterk ondervertegenwoordigd.

Wie mocht denken dat D'66 zich toch echt democratisch opstelt en mannen en vrouwen gelijk behandelt, bekijkt de cijfers hiernaast. Een motie, zoals door de PvdA aangenomen, en bijvoorbeeld ook geldend voor plaatselijke en regionale besturen (waarover helaas nog geen cijfers beschikbaar zijn), lijkt dan ook voor onze partij nog niet zo'n gek idee. Al was het alleen maar om uiting te geven aan de bereidheid om met de kwestie van de ondervertegenwoordiging van vrouwen serieus om te gaan.

Tijdelijke voorkeursbehandeling: twee adders onder het gras

Een middel als tijdelijke voorkeursbehandeling van achtergestelde groepen zoals vrouwen, lijkt overigens simpeler dan het in werkelijkheid is. Er schuilen namelijk minstens twee adders onder het gras.

Want wat betekent een tijdelijke voorkeursbehandeling? Het benoemen of verkiezen, in dit geval van vrouwen, bij gelijke kwaliteit.

Ten eerste is daar het begrip „gelijk”. Zolang de opvoeding in gezin en maatschappij nog zo verschillend is voor vrouwen en mannen als op dit moment (en voorlopig in de toekomst), zal het moeilijk zijn de precieze inhoud van dit woord te bepalen. Meet men „gelijk” af aan de mannelijke of vrouwelijke norm? De „menselijke” norm zou in principe het criterium moeten zijn, maar de mannelijke norm heeft nog steeds

te zeer het primaat om aan het „menselijke” al een algemenere, evenwichtige inhoud te kunnen geven.

Hetzelfde geldt het begrip „kwaliteit”. Wanneer het gaat om „objektief” toetsbare criteria als kennis, is er weinig aan de hand. Maar vrijwel altijd spelen andere criteria een (beslissende) rol: ervaring, verwachting omtrent gedrag, beeld van gewenst gedrag voor de specifieke functie. Veel in de ervaring van vrouwen is nog onzichtbaar en/of krijgt weinig waardering. Wie ziet de management-functie in het runnen van een huishouding? Wie waardeert de warmte en betrokkenheid waarmee vooral vrouwen het leiderschap leren uitoefenen? Ook hebben we allemaal, bewust of onbewust, ideaalbeelden omtrent het gedrag van vrouwen en mannen, en meten het gedrag van de vrouw of

Aantal vrouwen in diverse geledingen van de D'66-organisatie*)

	totaal aantal personen	waarvan vrouwen:
Hoofdbestuur	21	5
Dagelijks Bestuur	9	1
Adviesraad (leden en plv. leden)	94	15
Bestuur PSVI	10	3
Bestuur SWB	16	2
PEAC	7	5
Gemeenteraad	264	66
Wethouders	14	3
Provinciale Staten	31	5
Tweede Kamer	8	3
	474	108

gemiddeld 22.8%

*) Het percentage vrouwelijke leden op het totale ledenbestand is niet bekend, maar wordt geschat op ca. 50%. In verhouding met andere politieke partijen is dit tamelijk hoog.

Evenmin is het percentage vrouwen in regio- en afdelingsbesturen bekend. Hopelijk kan dit eens worden onderzocht.

man die we voor ons zien, hieraan af. Een voorbeeld moge een en ander duidelijk maken. In een Amerikaans onderzoek werd gekeken naar de manier waarop vrouwen en mannen leiderschap uitoefenen en naar de waardering daarvan. Het bleek, dat vrouwen die zich zakelijk opstelden en vooral het instrumenteel leiderschap hanteren (dus zich richten op de taakverdeling en de controle op de uitvoering) werden gekwalificeerd als kil en autoritair. Mannen die het leiderschap op eenzelfde manier uitoefenden, werden daarentegen juist als „goede leiders” gezien. Vrouwen werden dus beoordeeld volgens de stereotiepe beelden die mannen over vrouwen hebben, dus volgens de mannelijke norm.

Men bedenke in dit alles, dat eigenschappen die gewoonlijk aan vrouwen worden toegeschreven, meestal minder waardering krijgen dan eigenschappen die bij mannen zouden horen. Ook hier wordt de mannelijke norm gebruikt. De Emancipatie Commissie heeft dan ook de opwaardering van aan vrouwen toegedichte eigenschappen als mede-doelstelling van emancipatiebeleid genoemd.

D'66

D'66 streeft, Jan Terlouw zei het nog eens op het oktober-congres, naar het menselijke in de samenleving. D'66 maakt dat ook waar, in die zin dat de partij in vergelijking met andere partijen relatief veel vrouwen onder de aanhang kent.

Dat neemt niet weg, dat wij allemaal, vrouwen en mannen, bewust of onbewust, de geschiedenis in ons dragen. Wij maken bovendien deel uit van een samenleving die gescheiden normen, verwachtingen en waarderingen kent omtrent gedrag en toekomst van vrouwen en mannen. De achterstanden die beiden hier hebben opgelopen, vormen een maatschappelijk probleem waarvoor we ook in de politiek, en dus in D'66, antwoorden moeten vinden. Antwoorden die we gelukkig in toenemende mate in D'66-programma's opnemen en in het D'66-beleid van alledag naar buiten brengen.

Het inhalen van de achterstanden, van vrouwen en mannen zal echter niet mogelijk zijn wanneer niet tegelijkertijd het doorbreken van de gescheiden normen,

DEMO-CRAATJES

door Marie-Louise Tiesinga

Toen dit artikel ter perse ging, was de stapel ontvangen regio- en afdelingsnieuws niet zó groot. In vrijwel alle afleveringen werd de vraag gesteld: heeft u al voldoende giften gedaan? Die vraag kon ik u niet meer op tijd doorgeven, althans om de giften te laten meetellen voor het afgelopen belastingjaar. Maar, beste democraten, er ligt weer een nieuw blank jaar voor ons vol goede voornemens. Verkiezingsfondsen moeten weer worden opgebouwd. Afdelingen en regio's zijn alom „armlastig” en bovendien is er dat belangrijke landelijke D'66 gironummer 1.000.000!! Begin dit jaar goed, weeg een en ander nog eens af, en maak wat over. Vergeet ook die paar luttel gulden niet die het u kost om uw regio- en/of afdelingsblad in het leven te helpen houden! Wat deze bladen betreft, advertenties betekenen een goed stuk kostendekking. Vooral voor kleine oplagen is het niet gemakkelijk adverteerders te vinden, maar het is de moeite van het proberen zeker waard. Overigens heeft de drukker van uw blad misschien wel suggesties. Voor het eerst ontving ik deze maand nummers van de reeds bestaande bladen *Ha die D!*, het Maandblad voor de Harensse discussierende Democraten (heb je ook andere democraten?), *De Leidse Democraat* en *'t Zoutvaatje* uit Zwolle. Nieuw is de smakelijke *Democraat afd. Dordrecht*, waarvan het eerste nummer in november verscheen. De Dordtenaren kwamen meteen ook maar met een extra nummer van de hand van Cees Bakker over de problematiek rond een eventueel te bouwen 600 MW centrale in Dordrecht. Wie dit interessante nummer wil bestellen, belle met

verwachtingen en waarderingen omtrent gedrag en toekomst wordt bevorderd. De toenemende participatie van vrouwen aan het openbare leven zullen we moeten aangrijpen om de mannelijke norm een menselijke te doen worden.

Maar ook in onze partij zitten vrouwen in een achterstandssituatie en nemen mannen een bevoorrechte plaats in. Een tijdelijke voorkeursbehandeling van vrouwen, mits met een duidelijk omschreven doel en slechts onder bepaalde omstandigheden toegepast, kan een effectief middel zijn om vrouwen een extra stimulans te geven in versneld tempo hun gelijke rechten en kansen te realiseren. En kan bovendien diverse mechanismen, die nu gelden bij de voorkeursbehandeling van bevoorrechte groepen als mannen, maar die nog erg onzichtbaar zijn, boven tafel brengen. Daarmee worden het emancipatieproces en het democratiseringsproces, waarvoor wij als democraten toch staan, extra impulsen gegeven.

Carien Evenhuis
voorzitter PEAC

de redactie onder nr. 078 - 180713. Veel succes Eindhoven! En dit laatste geldt niet minder voor het gloednieuwe *Info Bulletin Eindhoven*, een luxueus uitgevoerd afdelingsblad (hoe doen jullie dat Eindhoven?), waarin D'66 wethouder Rudi Blik onze blik verruimt door over zijn ervaringen van het laatste jaar te vertellen tegen de achtergrond van een kleine fractie en een kleine achterban. In het *Fraktiebulletin/Afdelingsnieuws Hoorn* een heel aardig artikel van Maryon Jaspers over de landelijke Adviesraad en het lid zijn daarvan. Maryon heeft een jaar VAR en straks twee jaar AR achter de rug en ziet met spijt de dag naderen dat ze eruit moet stappen en voorlopig niet (meer) herkiesbaar is. Ik kan me haar gevoelens levendig indenken. Het adviesraadswerk is erg fijn om te doen. Over de Adviesraad gesproken: in het novemnummer van de *Nieuwsbrief regio Groningen* vraagt Gerrit Mik zich af, of het niet goed zou zijn als AR-leden wat meer contact hebben met de leden. Een goede gedachte. Maar spreekt het niet min of meer vanzelf dat AR-leden deze contacten onderhouden? Men zit weliswaar in de Adviesraad zonder last of ruggespraak, maar wil je dit werk goed doen, dan kun je toch niet zonder „voeding” van anderen? Nummer 2 van *Drevel*, het nieuwe tweemaandelijke blad van de regio Noord-Holland is inmiddels verschenen en dat doet me goed, want als Noordhollandse kruip het bloed natuurlijk waar het niet gaan kan. Dat moet u me deze ene keer maar vergeven. In deze aflevering o.a. een leuk interview van Eljo Brandjes met de nieuwbakken D'66 wethouder in Castricum, Vincent Ritzer.

Tot slot signaleer ik nog een vindingrijke truc van een afdeling in den lande die voor het sturen van het afdelingsblad naar Den Haag het antwoordnummer 1966 gebruikt. Wil deze afdeling de volgende keer de moeite nemen om een postzegel op de enveloppe te plakken? Wij vinden dit verkeergerichte zuinigheid!

D'66, DERDE PARTIJ IN NEDERLAND

De recente ontwikkelingen in de peilingen van politieke voorkeur vertonen een voor D'66 zeer bevredigend verloop.

Nadat aan de vooravond van de verkiezingen van 1977 de partij vanuit vrijwel het „niets“ (0,5%) op was geklommen naar 5,4%, volgde een jaar van stabilisatie.

Sedert het najaar van 1978 echter zit de partij weer duidelijk in de lift, en op het moment van schrijven van dit artikel is de 12%-„etage“ gepasseerd. (D'66 zou zelfs al op 18% staan als we een recent ISEO-onderzoek zouden mogen geloven. Ik denk echter dat dit een duidelijke overschatting is van de aanhang van D'66, althans op het moment van dat onderzoek.)

In de Nederlandse politieke geschiedenis is dit een verschuiving van ongekennde omvang.

Een verder inzicht in dit fenomeen biedt wellicht aanknopingspunten voor de loop van de ontwikkelingen in de toekomst.

Het beschikbare historische cijfermateriaal, zowel van verkiezingen als van peilingen naar politieke voorkeur, leren dat tot het begin van de zestiger jaren verschuivingen in politieke voorkeur slechts in beperkte mate voorkwamen. Tussentijdse electorale verschuivingen waren zelden groter dan 3%. Nieuwe partijen of groeperingen, of afscheidingen van bestaande partijen bereikten doorgaans slechts povere resultaten. En als er al bij Tweede Kamerverkiezingen zetels werden behaald dan gingen ze vaak weer bij de volgende verkiezing verloren.

De verkiezing van 1963 vertoonde de eerste signalen van de structurele veranderingen die er op til waren; PSP en Boerenpartij behaalden samen meer dan 5% der stemmen.

Bij de verkiezing van 1967 wordt de oude structuur op een duidelijke wijze doorbroken.

De „nieuwe“ (naoorlogse) partijen behalen samen circa 14% der stemmen. Hoewel het percentage van D'66 de lezers wellicht het beste is bijgebleven (4,5) is dat van de Boerenpartij ook opmerkelijk hoog (4,8%).

Maar wellicht nog opvallender dan deze percentages is de forse terugval van PvdA en KVP, die beide circa 5% verliezen.

Onderzoek uit die tijd leert dat de „doorbraak“ vrijwel geheel op conto geschreven kan worden van de jongste kiezers.

In 1970 behaalt D'66 bij de Provinciale Statenverkiezingen nog een gunstig resultaat. In de verkiezingen daarna valt de partij gestaag terug, met als dieptepunt de Provinciale Statenverkiezingen van 1974. Interessant is echter dat de terugval van D'66 niet veroorzaakt werd door een terugkeer van de kiezers naar de grote „oude“ partijen, maar dat er andere „nieuwe“ partijen goede resultaten behaalden. Dat was in 1971 DS'70 en in 1972 de PPR.

Deze beide partijen vertoonden na het eclatante verkiezingssucces in de jaren

daarna een duidelijke terugval. Voor DS'70 was dat al in 1974 het geval. De PPR bemerkte dat in 1977.

We kunnen dus duidelijke parallellen constateren in het electorale verloop van de nieuwe partijen. PSP, Boerenpartij, DS'70, PPR en D'66 (tot 1974) behalen één of twee verkiezingen een zeer gunstig resultaat, doch daarna neemt de kiezersgunst gestadig af.

Door welke reden dan ook zijn deze partijen in staat om eenmalig een redelijk omvangrijke aanhang achter zich te scharen, om ze vervolgens weer te verliezen. Deze nieuwe partijen blijken tussen twee verkiezingen in een veel groter aandeel van hun kiezers weer kwijt te raken dan de oude partijen.

De nieuwe partijen verliezen bij een volgende verkiezing soms wel vier-vijfde deel van hun kiezers. Bij de oudere partijen is dat veel minder het geval. Die lijken haast per definitie een groot deel van hun kiezers bij zich te kunnen houden. (Deze kiezers hebben doorgaans reeds vele malen die partij gekozen). Tussen de 70 en 90% van hun kiezers scharen zich bij volgende verkiezingen weer achter hun partij. Daardoor is de verkiezingsuitslag relatief gezien veel stabiel voor de oudere partijen dan voor de nieuwe partijen.

Slechts als de nieuwe partij bij de volgende verkiezing in staat is weer een grote nieuwe aanhang te verwerven, kan men een sterke terugval voorkomen. Ook de verkiezingscampagne van D'66 voor de Tweede Kamerverkiezingen van 1977 lijkt aan het hier omschreven patroon te beantwoorden.

De „wederopstanding“ in het najaar van 1976 en de daarna gevoerde campagne vertoont vele gelijkenissen met de reeds gememoreerde successen van de „nieuwe“ partijen. In een relatief korte periode voor die verkiezing verwerft de partij een forse aanhang, voornamelijk gebaseerd op de persoonlijkheid van de lijsttrekker (vergelijk o.a. Van Mierlo in 1967, Drees jr. in 1971, De Gaay Fortman in 1972).

Eén element echter is anders en geeft ons enkele interessante aanwijzingen voor de electorale toekomst. In tegenstelling tot de andere gevallen is hier sprake van een partij die reeds sinds 1967 aan verkiezingen heeft meegedaan, hetgeen impliceert dat een deel van het totale electoraat (te

schatten is 10%) voor 1977 reeds één of meer keren op deze partij zijn stem heeft uitgebracht. En dat is een fundamenteel andere uitgangspositie dan de successen van de nieuwe partijen bij de voorgaande verkiezingen sinds 1963.

Terwijl de andere „nieuwe“ partijen hun kortstondig succes te danken hebben aan kiezers die slechts één of hoogstens twee keer die partij verkozen, heeft D'66 met name tijdens de recente Europese Verkiezingen laten zien dat het in staat is ex-kiezers weer in grote getalen terug te halen (naast de aantrekkingskracht die deze partij blijkbaar heeft voor een deel van het jonge electoraat dat nog nimmer D'66 gestemd heeft).

Dit lijkt m.i. het begin van een nieuwe fase in de electorale geschiedenis van Nederland.

De eerste fase (tot het begin der zestiger jaren) werd getypeerd door een stabiel beeld waarbij slechts weinig kiezers van partij veranderden, en jongeren zeer sterk de keus van de ouderen volgden.

De tweede fase, die in het begin van de jaren zestig aanvangt, geeft een situatie te zien, waarbij de oudere kiezers toch voor een groot deel nog hun oude stempatroon handhaven, terwijl de jonge, nieuwe kiezers hun stem in vrij groten getale uitbrengen op de „nieuwe partijen“.

Was het echter in de eerste fase zo dat de jonge kiezers bij het ouder worden een stabiel stempatroon bleven vertonen, het lijkt er nu op dat dit bij de naoorlogse generatie veel minder het geval is.

Door de verandering van de Kieswet (verlaging kiesgerechtigde leeftijd van 23 tot 18 jaar) en door het verloop van de tijd, werd en wordt het aandeel van die generatie in het electoraat per verkiezing groter. (Ter illustratie: behoorde in 1970 nog minder dan 10% van het electoraat tot de naoorlogse generatie, in 1981 zal dat bijna de helft zijn). Daarmede zijn we langzamerhand in de derde fase beland met als kenmerk een steeds groter deel van het electoraat dat bereid is van partij te wisselen en daarbij ook een „nieuwe“ partij te verkiezen. Dit houdt voor de toekomst in dat we steeds grotere verschuivingen in aanhang van partijen kunnen verwachten. Verschuivingen die des te groter zullen zijn, naarmate een partij een minder groot deel oudere kiezers heeft. Dit impliceert zowel D'66's kracht als zwakte. Haar kracht door het grote aantal potentiële kiezers dat er onder het electoraat gevonden kan worden. Haar zwakte vanwege de geringe stabiliteit die er onder de aanhang is. Bij iedere verkiezing dreigt het gevaar dat een aanzienlijk deel van de eigen kiezers naar een andere partij verdwijnt.

Een zwakte die de partij weliswaar in steeds grotere mate zal delen met de reeds langer bestaande partijen.

Deze uiteenzetting houdt in dat de huidige ontwikkelingen in politieke voorkeur op geen enkele wijze een garantie vormen voor de te verwachten minimale sterkte van D'66 bij de volgende verkiezing, en nog veel minder voor de ontwikkelingen daarna. Wel vormen de recente peilingen een indicatie van de mogelijkheden die D'66 bij de komende verkiezingen heeft, hetgeen de abonnees van dit blad zeker tot tevredenheid zal stemmen.

Maurice de Hond

SPREEKBEURTEN

Er komen nogal eens klachten dat Kamerleden het bij de vervulling van hun spreekbeurten laten afweten. Dat kan inderdaad gebeuren. D'66 heeft een kleine fractie (8 zetels) gebaseerd op de uitslag van mei 1977. Inmiddels is het december 1979. De opiniepeilingen geven D'66 28 zetels. Het gevolg is dat de belangstelling van werkelijk alle kanten voor de fractie toeneemt. Iedereen wil nu wel eens zien wie degenen zijn die dat allemaal bewerkstelligen. En dan denk ik niet alleen aan partijgenoten en afdelingen, maar ook aan andere organisaties. En de pers niet te vergeten. Iedereen verwacht nu zo langzamerhand dat we overal aan meedoen en overal een antwoord op hebben. Dat is onmogelijk. Voor de fractie is het nog steeds mei '77 en niet december '79. Ze zitten dus nog steeds met zijn achten en moeten wel eens wat afzeggen.

Ook de weerbarstigheid van de Kameragenda die nogal eens op het laatste moment verandert, werkt in het nadeel van de fractie.

De fractie wil best meer naar de achterban toe, maar met honderden afdelingen die toch graag allemaal het Kamerlid willen hebben wordt dat zo langzamerhand een onmogelijke opgave.

Vraag daarom alleen een Kamerlid als er een belangrijke thema-avond wordt georganiseerd, of een forum. Organiseer met meerdere afdelingen een avond. Het vergroot de kans op succes. En vooral, neem voor iedere spreekbeurt niet langer meer contact op met de fractie, maar regel het op het partijsekretariaat.

Sinds het vorig verslag in de novemberdemocraat is onze positie, evenals die van de andere zgn. niet-ingeschrevenen, in het Europees Parlement aanzienlijk verbeterd. Bij de wijzigingen van het Parlementair Reglement zoals die tijdens de novemberzitting werden aangenomen is in belangrijke mate aan onze verlangens als niet-ingeschrevenen tegemoetgekomen. Zo is bereikt dat onze spreektijd meer dan verdrievoudigd is „om rekening te houden met de grote diversiteit van de onder de „niet-ingeschrevenen” vertegenwoordigde politieke richtingen, in dier voege dat elke van deze richtingen zich, voor zover mogelijk, kan uiten” (aldus het nieuwe reglement), en nu twee niet-ingeschrevenen – zij het zonder stemrecht – deelnemen aan de vergaderingen van het Bureau (vergl. Presidium).

Voorheen maakte geen enkele niet-ingeschrevene hiervan deel uit.

Verder krijgen wij nu ook administratieve en secretariaatsdiensten overeenkomstig

de faciliteiten waarover totnogtoe alleen de grote fracties beschikten.

Ter toelichting: met niet-ingeschrevenen worden leden die niet tot de grote Europese fracties behoren aangeduid. Een andere betiteling is „onafhankelijk”. Het niet tot een grote fractie behoren is de enige grondslag van beide etiketten, die geen enkel recht doen aan de politieke identiteiten die ook ieder van de „fractielozen” kenmerkt. In dit verband valt te signaleren dat m.u.v. D'66 onder de huidige niet-ingeschrevenen nauwelijks politieke opties tot aansluiting bij een der bestaande grote fracties bestaan.

Heel essentieel is de aangenomen vaststelling van de *minimumomvang van een fractie*, waarbij ons amendement is overgenomen in die zin dat 10 leden mits uit drie lidstaten afkomstig, resp. 15 leden uit tenminste 2 lidstaten of 21 leden zonder meer een „erkende” fractie kunnen vormen.

EUROPEES PARLEMENT

door Suzanne Dekker

Spontaan zijn deze resultaten bepaald niet tot stand gekomen. Tot vlak voor de stemming hierover lagen door de grote fracties bepaalde voorstellen op tafel van een veel ongunstiger strekking, zowel wat de drempel van de fractievorming, nl. tenminste 21 (waardoor de technische fractie van niet-ingeschrevenen om zeep gebracht zou worden), als de voorzieningen van niet-ingeschrevenen betreft. Inmiddels echter waren de gemoederen tijdens diverse debatten hierover hevig opgelaaid, en vormde de zitting het toneel van menig heftige beroering. Niet in het minst door het optreden van met name de Italiaanse Radikalen die hun grote bezwaren tegen de

gepresenteerde voorstellen kracht bijzetten door o.a. op voorhand meer dan 5000 (vijfduizend) amendementen tegen de oorspronkelijke wijzigingsvoorstellen in te dienen.

Bovendien kondigden zij aan hierover hoofdelijke stemming te zullen verzoeken. Ter informatie: één hoofdelijke stemming neemt 2½ uur in beslag, dus tel maar op. Met de dreigende hantering van dit soort paardemiddelen boven het hoofd, ontwikkelde zich een klimaat waarin de grote fracties te elfder ure dan toch eindelijk bereid werden tot het brede overleg met de niet-ingeschrevenen zelf, waar wij als D'66 van meet af aan sterk op hadden aangedrongen. Hoewel de voorgenomen wijzigingen met name de positie van de niet-ingeschrevenen betrof waren wij nl. in het geheel niet geraadpleegd bij de voorbereiding hiervan.

Mede dankzij het positief optreden van sommige fractieleden resulteerde dit overleg met de grote fracties vlak voor de stemmingen zouden plaats vinden, in verregaande concessies in onze richting.

Ook het optreden van het VVD/ELD lid Nord die ter zake rapporteur was, verdient speciale waardering. Deze ook uit het oogpunt van een democratische inrichting van het Parlement zelf niet te onderschatten uitkomsten – het ging hier vooral om de rechten van minderheids-groeperingen – tonen ook aan dat de besluitvorming zeker niet alleen door getallen bepaald wordt.

Niet voorkomen kon worden dat voor het wijzigen van de volgorde van behandeling van amendementen, het verzoeken om hoofdelijke stemming en wijzigingsvoorstellen van de zittingsagenda (in bepaalde kringen ook wel als zgn. anti-obstructie maatregelen aangeduid) een feitelijk quorum van 21 leden of wel een 5% drempel is ingevoerd.

Wel zijn wij er in geslaagd een door de grote fracties overeengekomen reglementsvoorstel, nl. om de niet-ingeschrevenen automatisch tot een groep te bombarderen alsnog te verijdelen. Was ons dat niet gelukt, dan zou achteraf gezien niet denkbeeldig zijn gewenst dat vanuit dezelfde groeperingen, die ons eerst tot een groep hadden geformeerd met voor ons onacceptabele politieke elementen, men zich vervolgens omgedraaid had om ons samenwerking met zulke elementen in de schoenen te schuiven. (Zie pag. 18)

Wat de politieke verhoudingen meer algemeen betreft, wordt de verdeeldheid binnen grote fracties steeds meer zichtbaar, zowel wat spreek- als stemgedrag betreft. Zo komt het meer dan eens voor dat op één onderwerp meer dan 10 sprekers van dezelfde fractie het woord voeren en bij belangrijke uitspraken zoals bijv. j.l. november het geval was bij de begrotingsvoorstellen over de landbouwuittgaven, tot het moment waarop de stemming plaatsvindt het stemgedrag van fractieleden onvoorspelbaar is. Bij diverse belangrijke begrotingswijzigingen bleek voorts de verdeeldheid dwars door de fracties heen te liggen. Deze interne verdeeldheid die op zich onze vroege prognoses bevestigt, is daarom ook zorgwekkend dat daardoor inhoudelijke standpuntbepalingen van de grote fracties op werkelijk inhoudelijke beleidsterreinen, bijv. het zeer actuele vraagstuk van werkgelegenheid en met name de herver-

deling van arbeid, nogal eens vooruitgeschoven dan wel een zaak van lange adem wordt.

Op het punt van onze partijcontacten ten slotte nog melding van het congres in Italië waar ik onlangs op uitnodiging van de jongerenorganisatie van de Italiaanse Republikeinen aan deelnam. De andere forumleden van deze mede door de Friedrich Neumann Stichting (de jongeren van de FDP) georganiseerde bijeenkomst waren David Steel, de voorzitter van de Engelse Liberalen, Visentini, voorzitter van de bij de ELD aangesloten Italiaanse Republikeinen, het Europees Parlementslid van de FDP Imler, en de secretaris van de Italiaanse Federalisten. Behalve politiek interessant ook qua atmosfeer de zeer positieve ervaring van een soort D'66 maar dan Italiaans publiek.

Dat bestond voornamelijk uit Republikeinse jongeren waarbinnen zich de gedachtenvorming van het binnen de ELD dan wel zelfstandig vormen van een – nu nog ontbrekende – progressief democratische Europese kerngroepering ten gunste van de laatste optie aftekent.

Door Co Patist

Bij het ter perse gaan van deze Democraat, was nog met geen mogelijkheid te voorzien welke politieke ontwikkelingen er zouden gaan plaatsvinden, nadat de motie Stemerding/Brinkhorst door de Kamer was aangenomen, waarin de produktie en plaatsing van nieuwe kernwapens thans wordt afge-
wezen.

Zeer uitgebreid zijn de kranten ingegaan op de gebeurtenissen in het parlement, het randgebeuren rond de debatten, de politieke consultaties tussen de Nederlandse regering en de overige NATO-partners, tussen het Kabinet en de Kamer, en tussen de partijen onderling.

Wel of geen crisis, wel of geen verkiezingen? De vraag blijft nog open.

Omdat de pers ruim voldoende aandacht aan de gehele problematiek besteedt zullen we ons niet te buiten gaan aan bespiegelingen, maar slechts volstaan met de tekst van de bewuste motie. Motie van de leden Stemerding en Brinkhorst, voorgesteld 6 december 1979:

De Kamer,

gehoord de beraadslaging;

overtuigd van de noodzaak een beleid te voeren gericht op het terugdringen van de rol van de kernwapens;

van mening, dat getracht moet worden een nucleaire bewapeningsrace in Europa te voorkomen door het op zo kort mogelijke termijn beginnen van onderhandelingen ter zake met de Sowjet Unie;

spreekt als haar overtuiging uit, dat in het komende NAVO-overleg niet ingestemd dient te worden met een positieve beslissing over produktie en plaatsing van de Pershing II en kruisraket, hetgeen tevens inhoudt dat Nederland thans niet kan instemmen met plaatsing van een aantal

Pershing II en/of kruisraketten op zijn grondgebied, en gaat over tot de orde van de dag.

Stemerding

Brinkhorst

Ook al overspoelen de moties en emoties rond de kernbewapening de dagelijkse gang van zaken, er gebeurde ook nog wat anders in de Kamer. Daarover een kort verslag.

Kinderbijslag

De regering is met een wetsvoorstel derde fase herstructurering kinderbijslagsysteem gekomen, waarmee de D'66-fractie zich in grote lijnen wel kon verenigen. Het voorstel kwam een eind tegemoet aan de wensen van D'66 tot vereenvoudiging van het kinderbijslagsysteem, maar ging haar nog niet ver genoeg.

Erwin Nypels liet de Minister weten dat D'66 voorstander is van de invoering van één gezinssubsidieregeling, die gelijke rechten toekent aan loontrekkenden, ambtenaren en zelfstandigen vanaf het eerste kind. In deze regeling moet het bestaande systeem van uitkeringen zodanig herzien worden dat de progressie naar kindertal geheel vervalt en wordt vervangen door leeftijds-afhankelijke bijslagen, waarbij een relatie wordt gelegd met de feitelijke kostenontwikkelingen in een gezin. Daarnaast zal een integratie van de premies van de volksverzekeringen (waaronder die voor deze gezinssubsidieregeling) in de inkomstenbelasting en de bedrijfsbelastingen plaatsvinden. Tenslotte zou nog overwogen kunnen worden een structurele verlaging van het gemiddeld peil van uitkeringen, gecombineerd met bepaalde kosteloze voorzieningen waar kinderen veelvuldig gebruik van maken, zoals crèches en peuterklasjes. Nu deze structurele wijzigingen niet in het wetsontwerp zijn opgenomen, is naar het oordeel van de fractie van D'66 de voorbereiding van een volgende fase voor een verdere herstructurering vereist.

Chel Mertens

Onderwijs

De emoties rond het probleem van de lege bedden van het Academisch Ziekenhuis in

Groningen dreigden even bij de begrotingsbehandeling van onderwijs en wetenschappen alles te gaan overheersen. De komst van Rutger Hauer met een grote groep demonstranten droeg daaraan bij.

Voor Chel Mertens was dat reden om samen met Elida Wessel aan de minister te vragen op zo kort mogelijke termijn te werken aan een oplossing van de dringende problemen daar en niet te wachten tot een van de partijen eens met een prachtig plan zou komen. Het al eerder door D'66 gelanceerde voorstel van de regionalisatie van het ziekenhuiswezen werd bij deze gelegenheid nog eens op tafel gelegd.

Dat behelst dat het Groninger ziekenhuis gaat fungeren als top-ziekenhuis, terwijl de andere ziekenhuizen in Groningen, Friesland en Drenthe als een soort dependances gaan fungeren met een grote vorm van samenwerking. Daardoor zouden knelpunten onderling verholpen kunnen worden. In een motie werd de minister gevraagd het genoemde voorstel met onmiddellijke ingang uit te voeren.

Tijdens de begrotingsbehandeling wees Mertens erop dat het een wat frustrerende aangelegenheid was te praten over onderwerpen die pas later in het jaar aan de orde zouden komen en waarover nu wel financiële beslissingen genomen zouden moeten worden.

Uitgebreid ging Mertens in op het onderwijs, zoals dat is onderverdeeld in openbaar, katholiek, protestant en bijzonder neutraal. Het was opgefallen, al leek dat naar buiten toe nog niet zo duidelijk, dat die indeling in vier verschillende stromingen voor de ouders allang geen principiële keuze meer was. Eerder werden factoren in aanmerking genomen als de veiligheid van de weg naar school, de sfeer op school en de doorstromingsresultaten, die bepalend waren voor de schoolkeuze in plaats van de achtergrond van de school.

Mertens wilde wel eens een duidelijk onderzoek naar de uitholling van het traditionele identiteitsbegrip. Hij meende dat er zo langzamerhand wellicht heel wat katholieke scholen zouden zijn die beter het etiket bijzonder neutraal zouden kunnen krijgen. Niet een onderverdeling naar achtergrond, maar pluriformiteit naar onderwijskundige filosofie, dat is de richting die het op zou moeten gaan, aldus Mertens.

Bezorgd maakte Mertens zich over de verstarung voortkomend uit de angst van schoolbesturen macht te verliezen doordat men gedwongen zou worden te moeten democratiseren.

Mertens zet nogal wat vraagtekens bij het hanteren van gegevens uit de burgerlijke stand bij het vaststellen van wat voor soort school er gebouwd zou moeten worden in een wijk. Hij meent dat met name gegevens over religie of kerkgenootschap nogal achterhaald zullen zijn.

Veel onderwerpen werden door Mertens in zijn inbreng voor de Kamer aangehaald: de nieuwe lerarenopleidingen, de Pedagogische Academies, de nascholing, tertiair onderwijs, volwassenen-educatie, elementair onderwijs, betaald educatief verloop, studiefinanciering, eigenlijk te veel om in een paar regels uiteen te zetten.

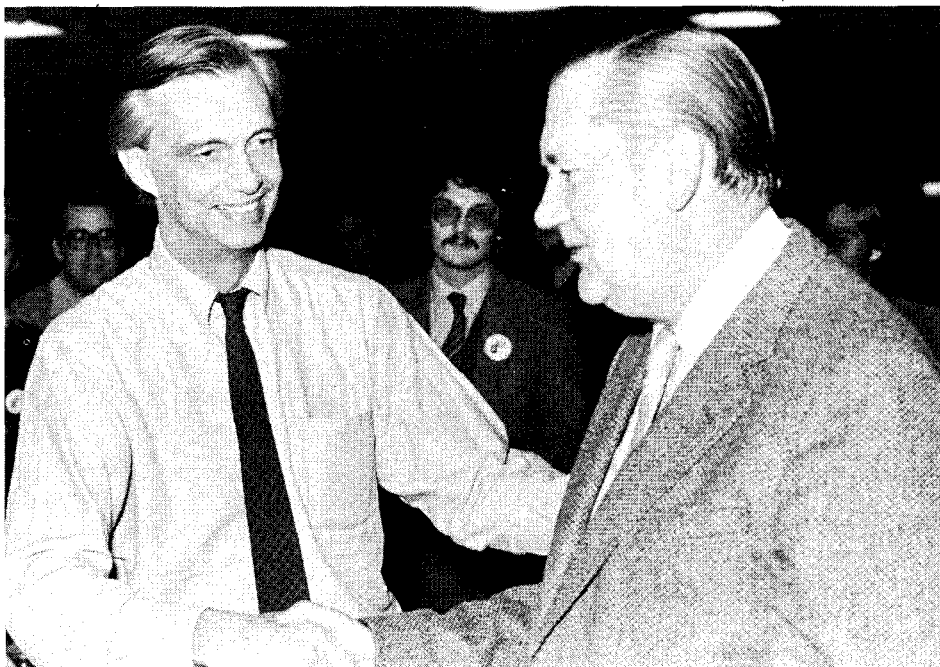
Geen twijfel mogelijk, Mertens heeft in de Kamer werkelijk voor iedereen gevochten!

JAN GLASTRA VAN LOON

- geboren in 1920 in Batavia,
- verhuisde in 1926 naar Nederland,
- wilde architect worden, maar werd erop gewezen dat zijn technische vermogens daarvoor niet toereikend waren,
- groot liefhebber van jazz,
- deed in 1938 eindexamen gymnasium aan het theosofisch lyceum in Naarden en kreeg daar grote belangstelling voor filosofie,
- ging medicijnen studeren in Groningen met de bedoeling te specialiseren in psychiatrie,
- liep filosofie-colleges bij prof. Helmut Plessner, raakte met hem bevriend en noemt de ontmoeting met deze nu 87-jarige socioloog beslissend voor zijn leven,
- was lid van de Raad van Negen in het Nederlands Studentenverzet,
- ging na de oorlog rechten studeren in Amsterdam en in Leiden, waar hij rechtsfilosofie liep bij prof. Langemeyer, wiens assistent hij later werd,
- kreeg, terwijl hij met zijn proefschrift bezig was, een uitnodiging voor een tweejarig commenwealth fellowship, en ging naar Harvard University,
- promoveerde cum laude ('t was ook een goed proefschrift!' JGvL) bij Langemeyer op een sociaal-filosofisch onderwerp „Norm en handeling, een bijdrage tot de ken theoretische fundering van de sociale wetenschappen”,
- werd assistent-griffier van de vaste kamercommissie voor justitie ten behoeve van de behandeling van het nieuwe Burgerlijk Wetboek,
- werd buitengewoon en later gewoon hoogleraar in Leiden als opvolger van Langemeyer,
- na zeven jaar professoraat benoemde het Institute of Social Studies in Den Haag hem tot zijn rector,
- werd in 1972 lid van D'66 en op 13 juni 1973 staatssecretaris van justitie in het kabinet Den Uyl. Verliet die post tussentijds na een conflict met de toenmalige minister van justitie Van Agt,
- was van november 1975 vice-voorzitter en een jaar later voorzitter van de partij en legde die functie in oktober 1979 neer.

PORTRET VAN EEN PARTIJGANGER

De scheidende partijvoorzitter is de eerste om zijn opvolger geluk en succes te wensen.

WETENSCHAP EN POLITIEKE PRAKTIJK

„Mijn baan als rector van het Institute of Social Studies was eigenlijk mijn eerste echte administratieve ervaring. Daarvoor had ik gestudeerd of mij - alleen of met anderen - beziggehouden met wetenschappelijke problemen. Nú moest ik een instituut runnen. Het was in de tijd van de democratisering en het was een volstrekt autoritair geleid bedrijf zoals eigenlijk alle instituten voor hoger onderwijs in die dagen. Vanuit Leiden bracht ik hele duidelijke ideeën over democratisering mee en heb die ook bewust ingevoerd, overigens niet steeds met succes. Het maakte er het management trouwens niet gemakkelijker op. Ik heb wel van meet af aan geopteerd voor kwaliteitscriteria in het onderwijs en ook categorisch geweigerd om de benoemingsprocedure afhankelijk te maken van democratische besluitvorming. Nooit ben ik onder de indruk gekomen van lieden die vinden dat bepaalde colleges niet deugen omdat ze het zelf niet onmiddellijk begrijpen, zo in de trant van: we zijn allemaal gelijk en als hij iets uitlegt moet ik het *dus* onmiddellijk doorhebben. Dit soort verschijnselen demotiveert (hoog)leraren, brengt ze er toe om eenvoudiger zaken te behandelen, de meeneem-informatie te verstrekken. Onder andere om deze reden ben ik er van overtuigd dat je het onderwijspakket niet in één stroom moet aanbieden, maar dat je 16- 17-jarigen eerst eens één jaar, of twee, de maatschappij in moet sturen.

Ik betreur de functionele aanpak van de universiteit. De universitas-gedachte is totaal weg. Je wordt niet meer voorbereid om zelf iemand te zijn die iets kan, maar alleen om te reproduceren wat je moet weten om in het maatschappelijk gareel te passen. Er treedt een soort vergraauwing op die van niemand meer het uiterste vraagt en die nooit meer het beste uit mensen haalt.”

De stap van rector van het Institute of Social Studies naar staatssecretaris van justitie is tamelijk ongewoon. Hoe ging dat precies in zijn werk?

Staatssecretaris

„Toen de partij werd opgericht, was het voor mij een verbluffend feit dat daar

„Ik houd van dansen. Ik ben er gek op. En als ik eenmaal bezig ben, ben ik moeillijk tot staan te brengen.”

ideeën die ik eerder had gelanceerd in *Nederlands Juristenblad* over staatkundige hervormingen, wel niet helemaal precies, maar toch naar de geest, qua doelstelling werden overgenomen. Ik had altijd gedacht dat de analyse die ik gaf wel juist

was, maar dat geen enkele politieke partij er belang bij zou hebben om zoiets te willen, omdat het allemaal lekker gevestigde partijen waren. Ik had me er ook al bij neergelegd dat het allemaal theorie zou blijven, maar ineens was daar die nieuwe partij, die een aantal van die ideeën overnam."

Je bent toen onmiddellijk lid geworden?

„Nee, ik stond toen nog op het standpunt dat ik afstand moest houden om vrij over die dingen na te denken. En zeker wilde ik mij niet binden aan een partij die daarover een uitgesproken standpunt innam. Voor '67 stemde ik altijd PvdA, sinds 1967 altijd D'66, maar ik ben pas in 1972 lid van de partij geworden, na een bezoek van Hans van Mierlo. Hij had een goed plan, zoals hij veel goede ideeën had. Hij vroeg me bij die gelegenheid mee te werken aan een ad-

„Ik laat mij echt boeien door dingen die ik interessant vind. Dat heeft gevaarlijke kanten, want ik kan dan alles en iedereen vergeten.”

vertentiecampagne, waarin een aantal bekende, maar niet partijgebonden Nederlanders de kiezer tegemoet zouden treden met een duidelijke boodschap:

Kies iemand! Wie je kiest dat laten we aan je over, maar doe een uitspraak. Ik heb me daar toen toe bereid verklaard. Omdat enkele mensen niet mee wilden doen viel de opzet in duigen en kwam er een totaal andere advertentie. In die tijd ben ik toegetreden tot de partij en een paar maanden later kwam Hans van Mierlo met de vraag of ik bereid was staatssecretaris van justitie te worden, omdat Anneke Goudsmit, die in het schaduwkabinet zat, haar redenen had om te weigeren. Hoewel ik juist op dat moment, na al die jaren op dat Institute of Social Studies, eigenlijk zocht naar een baan in een of ander ontwikkelingsland, heb ik na enige bedenktijd toch ja gezegd. Nou, wat er daarna gebeurd is weten de partijleden wel."

Er is veel over geschreven, maar de partij wil het ook wel 'ns van de man zelf horen.

„'t Was een beetje rare manier om te beginnen in een politieke partij. Ik kreeg nauwelijks tijd om veel mensen te leren kennen of ik zat al op gouvernementeel niveau. Dat was erg ongemakkelijk. De enigen die ik wat beter kende waren Van Mierlo en Gruyters. Betrekkelijk korte tijd later trad Van Mierlo af als fractievoorzitter en Gruyters beleeft de individuele aanpak, dus veel overleg tussen de bewindslieden onderling was er niet. Dan was er nog een CRM-achtige werkgroep, maar ook daar kwam voor mijn specifieke terrein weinig uit, dus ik zat daar op die post nogal eenzaam."

En overleg met de progressieve partners, dat was er toch wel?

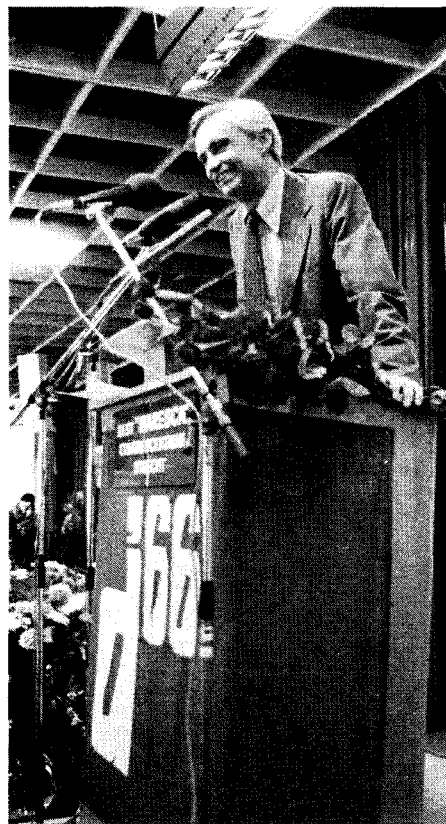
„Ja, maar dat ging dan over belangrijke politieke zaken van dat moment. En gevangeniswezen, kindbescherming en vreemdelingenbeleid zijn zelden belangrijke zaken voor een kabinet. Ik ben zelf overlegsituaties gaan scheppen en heb

contacten gezocht in het werkveld, meer dan in de partij. Die contacten met de basis betekenden veel voor mij, maar het departement vond dat vervelend. Een staatssecretaris moet zijn informatie uitsluitend via zijn ambtenaren krijgen. Dat was het standpunt op het ministerie, en later begreep ik dat dat eigenlijk op alle niveaus speelt. Een wethouder die er eigen zegslieden uit het veld op nahoudt wordt ook wantrouwend door zijn ambtenaren bekeken. Op justitie is dat toen een echte rel geworden met officiële brieven aan de secretaris-generaal waarin ik schreef dat ik bereid was verslag uit te brengen van die gesprekken en de relevante informatie daaruit in te brengen binnen het overleg ten departemente. Het hielp niet. Ik stond alleen. En als onervaren bewindsman moest ik zelf maar geleidelijk aan uitvinden wat de politieke effecten zijn van de dingen die je doet. Ik heb toen ook de voor mij verbijsterende ontdekking gedaan dat je woorden een totaal andere betekenis krijgen wanneer je ze uitspreekt als lid van een politieke partij. Ik was als hoogleraar gewend aan een discussie over teksten die gezegd en geschreven werden. Ik moest er zeer aan wennen dat de woorden die je als politicus uitspreekt onmiddellijk „bijgekleurd" worden naar wat verondersteld wordt de richting van je partij te zijn."

Affaire

Dat is ook de basis geworden van het conflict waardoor je landelijke bekendheid kreeg?

„Niets illustreert beter wat ik net heb gezegd dan juist dit conflict, waardoor ik afgetreden ben als staatssecretaris. Mijn

Jan Glastra van Loon met de rode rozen bij zijn afscheid als partijvoorzitter tot het congres: „Denk er wel om dat ik alleen afscheid neem van het voorzitterschap. Ik bedank niet voor het lidmaatschap van de partij, integendeel. U hoort nog van mij."

opmerkingen in het interview in *Vrij Nederland* gingen niet over personen op het departement, maar over het gevangeniswezen. *Vrij Nederland* wilde een verhaal waarmee ze het de secretaris-generaal lastig konden maken en het hele interview is daar naar toe geschreven. En als Mulder het ook niet als zodanig gelezen had was er nog geen conflict geweest. Nu was dat conflict er wel. Van Agt had geen behoefte om achter mij te staan, een kabinetsscrisis was het allerminst waard, dus ben ik afgetreden, vooral ook omdat mijn opvolger binnen D'66 zou worden gezocht.

Vreemd genoeg kwam er toen geen verhaal in Vrij Nederland onder de titel „Zie je wel, Mulder is toch de baas. Zelfs Van Agt kan Glastra van Loon niet redden!" Maar de insiders wisten ook wel dat Van Agt blij was dat hij die moeilijke man kwijt was, denk ik.

„Nou, er waren natuurlijk erg vervelende vragen gesteld in de kamer. Maar je hebt gelijk. Want de antwoorden die ik op die vragen geschreven had zijn tussen Van Agt en mij niet eens ter sprake gekomen. Hij heeft me inderdaad laten vallen.

Herleving

„Na mijn vertrek uit Justitie legde ik het hoofdbestuur, de fractie en de bewindslieden van dat moment mijn plan voor om iets met D'66 te gaan doen. In de discussie over opheffen of voortbestaan was de scepsis groot. Er waren nog zo'n 300 leden over het land verspreid. Die ben ik gaan bezoeken en daar ontstond vrij gauw groot enthousiasme in kleine kernen. Een club in Haarlem, een groep in Groningen rondom

„Wat mij het meest benauwt in Nederland is de arrogantie van de nederigheid. Als je maar „bescheiden" bent dan mag je 100% gelijk claimen. Walgelijk!"

Gerrit Mik, en zo waren er meer. De vonk sloeg over en we zijn weer een programma gaan maken op een onwaarschijnlijk systematische manier. Samen met Jan Vis en Cees Schuyt hebben we eerst een maatschappij-analyse gemaakt in een serie gesprekken. Daarna is in regelmatige contacten met een grotere groep dat nieuwe beleidsprogramma tot stand gekomen, waar een aantal grondgedachten in zijn gekomen die fundamenteel andere perspectieven openen dan in wat er tot dan toe aan programma's was geleverd. We hebben natuurlijk gebruik gemaakt van oudere programma's, daar ook dingen uit overgenomen. We zetten ons ook niet af tegen wat de partij daarvoor had gedaan, al werd de filosofie van de partij toch wel nieuw. Het klimaat van de zestiger jaren was niet alleen voorbij, maar ook de gedachte dat je met één explosieve daad een grote vernieuwing teweeg kon brengen. Nu moesten we als partij met lange adem zien door te dringen in de politiek en daarin veranderingen teweeg brengen. Vandaar ook bredere maatschappelijke analyse en hervormingsdoelstellingen, die vooral hierin ver-

schillen met de eerdere filosofie, dat we scherper niet alleen maar de gebreken van de verzorgingsstaat aan de orde stellen, maar ook de oorzaken van die gebreken."

Toen is ook de principiële discussie over de naam van de partij gevoerd?

„Ja, er waren nogal wat mensen die volledig opnieuw wilden beginnen. Breken met het verleden. Ik vond en vind nog dat we onze „oude" naam, *Democraten '66*, niet mogen verloochenen.

Wat de zestiger jaren aan vernieuwing hebben gebracht is ten dele een verlate reactie op de oorlog. Maar wat die oorlog weer meebracht was de ontdekking dat er centrale waarden zijn in je leven die je alleen maar kunt bereiken en vasthouden in relatie met mensen die je vertrouwt. Je ontdekte dat die relaties van essentiële betekenis voor je waren. Voor een groot gedeelte is die verworvenheid bij veel mensen weer weggedrukt door de na-oorlogse ervaringen; alles ging weer zijn oude gangetje in het oude spoor, tot een nieuwe generatie in de zestiger jaren dat weer naar boven haalde als een protest tegen dat

„Ik ben er een voorstander van dat hoofdbestuursleden de vier jaar volmaken. Twee jaar vind ik erg kort, op Justitie, maar ook in het hoofdbestuur!"

technocratisch, bureaucratisch gewichtig doen. Dat was een revolutie, waarin D'66 ontstond, toen nog met de ideeën van staatkundige hervormingen."

D'66 blijve D'66

„Pas in deze tweede ronde zijn we toegekomen aan de dingen die in die groepen misschien niet expliciet, maar toch impliciet leefden. Toen bepaalden zaken als behoud van het milieu en emancipatie van de mens het gistingsproces, terwijl die nu het fundament zijn voor de politieke activiteit. Juist daarom zou ik het droevig vinden als de partij van mening zou zijn dat zij in haar naam het jaartal 1966 niet meer met recht, reden en ere droeg. We zijn alleen maar progressief in mijn ogen voorzover we de filosofie van de zestiger jaren verder ontwikkelen en in blijven gaan tegen de restauratieve krachten, belichaamd in andere partijen. En dan vooral in die partijen in wier ogen wij nog steeds de jonge dwazen zijn, die in een ongeoorloofd optimisme geloven in een nieuw soort rijkdom, waar ze niets van begrijpen en die dus in hun ogen niet deugt. Ik heb groot vertrouwen in de toekomst van de partij, zolang ze maar die mentale instelling houdt van openheid en tolerantie, het levend houden van de democratie."

Het zijn dezelfde woorden waarmee Jan Glastra van Loon op 27 oktober vorig jaar in Utrecht zijn voorzitterschap van de partij neerlegde.

Shakespeare vroeg het zich al af: „... when comes such an other?"

Stijn Verbeek

CRI STELLWEG

Het fijnste van D'66 congressen is natuurlijk het stemmen. Het opsteken van je kartonnetje. God wat prachtig is dat altijd. Ik voor mij persoonlijk, ik loop dan helemaal vol van binnen. 'n Gevoel van: Ik ben nu mede doende de toekomst van het vaderland te bepalen, het lot van kinderen, kleinkinderen mede een duwtje te geven, in een richting, de juiste of de second best. Ja die arm van mij die komt op vleuglen van diepdoorvoelde emoties de lucht in.

Toegegeven, soms weet ik niet zo precies waar 't allemaal om gaat. Die motie uit Alkmaar? Wat wouen ze nou precies? (Ik was net koffie halen. Liep warempel Gerda tegen het lijf! Gérdá! Jij hier! Mens! Nooit geweten dat je van D'66 was! Nou nee, zegt Gerda, allicht want ze is ook pas sinds twee jaar van D'66). Maar als ik door de luidspreker hoor: We gaan nu over tot stemming, dan scheur ik de congreszaal weer in. En dan vraag ik het gewoon even aan iemand naast me. Is 't belangrijk? Die motie? Waar gaat 't eigenlijk om? Nou niet werkelijk, hoor ik en een hand vingert in de honderden papieren op mijn schoot. Ik hoor: U kunt rustig vóór stemmen, kwaad kan 't niet. En hoppekee daar gaat die arm alweer. Heerlijk. Kleinkinders, alle zes, steek je duim maar rustig in je mond, zet de tanden naar hartelust in mekaars lichaamsdelen in het geschil wie de handle van de Fisher Price garage mag bedienen, vertrek vredig naar dromenland in je nachthemd met Good-night, Ssssijit of Je Dors op de borst want Opoe waakt. Zij waakt, onversaagd, over inpoldering van de Markerwaard en over etikettering van gebruiksgoederen. Zie daar gaat wederom Opoe's arm krachtig omhoog: Ja! Ons economisch bestel dient blijvend afgestemd op een laag gebruiksscenario! Ja, vóór. Motie 36 was dat en er komen er nog veel meer. Schaar jullie je maar ontspannen om de schaal met zuurkool, jullie Opoe kent haar plicht, neemt nog een bekertje koffie en verheft door middel van haar arm haar stem in 's lands politiek. Opoe bestiert (mede) het al.

Nu zal dan wel duidelijk zijn hoezeer ik het betreurd niet bij het voortgezette najaarscongres op 1 december aanwezig te kunnen zijn. Eerste overweging mijnerzijds daarover: hoe is het mogelijk dat het zover heeft kunnen komen dat over zoiets gediscussieerd wordt? Het hele onderwerp diende niet te bestaan.

Tweede overweging: nu er dan toch over Modernisering van dat ongehoorde, ten onrechte maar niettemin bestaande, gediscussieerd gaat worden en er zelfs in de boezem van mijn eigen partij, hetgeen god verhoede, wellicht mensen zijn die door middel van hun kartonnetje zeggen: Hé ja laat ons nog een stapje verder gaan! Hé ja laat ons moderniseren! nu is het meer dan ooit de tijd de arm te heffen. Voornamelijk terwille van dat volkje in de Ssssijit-pon en de met natte lúierbroeken verzwaarde, veloursgladde billen daaronder. Want voor Opoe zelve? Och jonges, één ding, het verpleeghuis is ook zo leuk niet. En tussen moederziel alleen in een raadje van de bejaardenflat en nog een jaartje of wat opgesloten in een radio-actief vrije schuilkelder, daar zie ik niet hoe ik er mijn winst kan tellen.

Nee waar het om gaat en ging is: de essentie van aards bestaan, namelijk Leven-Doorgeven, of je die onbelemmerd doorgang wil laten vinden of niet. Nou. Daar wou ik dus bij wezen. Ik was er niet bij. 't Hoefde dus after all niet eens. Mijn arm werd niet gemist in het woud van armen dat ik in een televisiebeeld op zag rijzen. En weer, als steeds en als tevoren bij D'66 congressen en ononderbroken in het dagelijks gedoe, was ik één en al emotie. Ik hoor dat zulks een slecht uitgangspunt is. Emoties dienen niet discussies als over kernenergie en kernbewapening te vertroebelen, zo hoor ik. En telkenmale als ik dat hoor zou ik m'n arm op willen steken. En vragen: hoezo? De jongste geschiedenis bewijst het immers aan de lopende band: het varen zuiver en alleen op rationeel, politiek, wetenschappelijk denken, heeft enkel geleid tot discussies over Nog Meer Snelle Kweekreactoren en tot Modernisering, Uitbreiding en Stationering van Kernwapens. Emoties komen rechtstreeks uit de lust in en tot leven.

CRI STELLWEG

DEFENSIE EN KERNBEWAPENING

Het grootste deel van het congres is besteed aan de discussies over defensie en kernbewapening en meer specifiek aan de modernisering van de kernbewapening. Daarvoor was het congres uiteindelijk ook georganiseerd.

De behandeling van dit onderwerp is gestart met drie inleidingen van Laurens Jan Brinkhorst, Hein van Oorschoot en Jan Glastra van Loon. De eerstvermelde zette uiteen waarom de fractie als standpunt had gekozen dat niet nu tot modernisering moest worden besloten, maar dat hiertoe wel zou worden overgegaan als onderhandelingen met het Warschau Pact binnen afzienbare tijd niet tot resultaten zouden leiden.

Hein van Oorschoot bepleitte het afzien van de modernisering zonder nadere condities. Er was nu een gebaar nodig in de richting van het Oostblok om de bewapeningsspiraal te doorbreken.

Jan Glastra van Loon verdedigde

In alle kranten stond de foto waarin een meerderheid stemde vóór motie nr. 56 (de motie Tommel). Daarom in de Democraat het moment vastgelegd, waarop tenminste twee leden blanco stemmen.

eveneens de keuze van de fractie. Hij wees op het belang van een evenwichtig veiligheidsbeleid en op de noodzaak van tweezijdige stappen. De stemming in de congreszaal bleek toen al te tenderen in de richting van het betoog van Hein van Oorschoot als men althans het applaus als graadmeter daarvoor mag beschouwen.

's Middags zou, aan de hand van moties, het congres tot beslissingen moeten komen. Tussen de morgen en de middag trachtte de congresleiding in de persoon van Jan Dirk van Ketwich Verschuur orde te scheppen in de chaos die door het grote aantal motie-indieners was veroorzaakt (en niet door de Rapportagecommissie was gesaneerd) en die een goede en systematische besluitvorming bijna onmogelijk maakte.

Het voorstel 's middags aan het congres was, zij het onder sputteren van een aantal motie-indieners, om aan de hand van een aantal door de congresleiding te formuleren stellingen te discussiëren. Deze stellingen werden met behulp van delen van enige ingediende moties aan het congres voorgelegd.

Zo kwam het toch tot besluitvorming, maar moeizaam en kwakkelig was het wel. Jan Dirk van Ketwich Verschuur verdient in ieder geval

een compliment voor de manier waarop hij de hele zaak in nog aanvaardbare banen leidde.

Voordat het tot stemmen kwam kreeg eerst een hele reeks sprekers het woord, die de problematiek van alle kanten belichtte. Daaruit wil ik er twee lichten.

In de eerste plaats Jan Terlouw. Hij wees op de zorgvuldige besluitvorming die in de fractie had plaats gevonden op het punt van de modernisering. Twee dingen hadden steeds voor ogen gestaan: opereren binnen het Beleidsprogram en komen tot een eensluidend standpunt in een zo belangrijke zaak. De fractie was in beide zaken geslaagd. Op zich liet dat het congres natuurlijk vrij verder te gaan en de fractie zou het congresstandpunt in het verder werken van de fractie zwaar laten wegen.

In de tweede plaats noem ik Annet van Lijf, die een stuk voorlas uit Jan Terlouws kinderboek „De koning van Katoren” waarin de bewapeningsswedloop in al zijn tegenstrijdigheid wordt beschreven.

Daarna kwam het tot besluitvorming. Dit verliep heel wat moeizaam dan ik kan beschrijven. Aardig in dit geheel is de opmerking van de kameraman die voor het journaal filmde en zei: „Jammer dat ik niet voor de VPRO film, dan had ik een

luchtfilm kunnen maken.” De oorzaak hiervan was dat, ondanks een ordebesluit vooraf, het congres niet steeds over de strekking, maar af en toe ook over de precieze tekst van een motie wilde stemmen. Dit leidde tot de nodige ordebatjes. Maar achteraf kan de besluitvorming als volgt worden weergegeven.

Eerst nam het congres in zeer grote meerderheid de strekking van de volgende tekst aan:

„dat D'66 van mening is dat het ontwikkelen, bezitten en de bereidheid tot het gebruiken van kernwapens afgewezen moet worden als zijnde in strijd met de fundamentele menselijke waardigheid en de rechten van de mens.”

Daaraan werd toegevoegd:

„dat dit niet betekent dat D'66 – onmiddellijk uitzetting uit Nederland van de kernwapens eist, – Nederland uit de nucleaire NATO wil hebben,

– niet mag samenwerken in parlement en regering met partijen die haar standpunt dienaangaande niet delen,

maar wél betekent dat D'66 zich verplicht in parlement, regering en internationale organisaties een zodanig vredes- en veiligheidsbeleid te ontwikkelen, dat daarin kernwapens binnen afzienbare termijn geen rol meer spelen.”

Vervolgens kwam de meest cruciale motie aan de orde, n.l. die van Tommel e.a. Deze motie wijst n.l. de modernisering af en gaat dus verder dan het fractiestandpunt. Het congres nam de motie met overweldigende meerderheid aan en de tekst ervan luidt als volgt:

„ . . . overwegende dat met kracht moet worden gestreefd naar terugdringen van het bewapeningsniveau van NAVO en Warschau Pact, dat vooral de rol van de kernbewapening moet worden beperkt,

spreekt als haar mening uit

dat met kracht gestreefd moet worden naar bewapeningsbeperkende overeenkomsten met het Warschau Pact,

dat vooruitlopend daarop besloten moet worden tot het niet moderniseren van de NAVO-tactische kernwapens,

dat ook een principe besluit tot modernisering, met de bedoeling dit besluit niet uit te voeren als met het Warschau Pact een bewapeningsbeperkings overeenkomst gesloten kan worden, moet worden afgewezen,

dat een mogelijke bewapeningsachterstand van de NAVO tengevolge hiervan moet worden geaccepteerd,

verzoekt de Tweede Kamerfractie van D'66

haar invloed dienovereenkomstig aan te wenden.”

Een meer algemene motie, luidende: „– dat de Tweede Kamerfractie van D'66 zich afwijzend moet opstellen t.a.v. de aanmaak en opstelling van

Laurens Jan Brinkhorst en Jan Terlouw in gespannen aandacht tijdens het in tijdnood vastlopende debat over de kernbepapening. Was hier motie nr. 76 net aan de orde?

kernwapens, te beginnen in Nederland, - dat in ons beleidsprogramma duidelijk tot uitdrukking moet komen dat kernwapens dienen te worden afgeschaft als eerste stap tot een gehele ontwapening, - dat daarmee in dit stadium geen uitspraak wordt gedaan over het NAVO-lidmaatschap."

werd allereerst „naar de geest" in stemming gebracht. De stemcommissie kon niet beslissen en liet schriftelijk stemmen. Op verzoek van het congres werd alsnog de letterlijke tekst in stemming gebracht en verworpen. Waarschijnlijk omdat dit standpunt vele congresgangers iets te ver ging. De schriftelijke stemming wees uit, dat de geest van de motie wel met krappe meerderheid was aanvaard.

Het congres was daarnaast van mening dat de desbetreffende SWB-werkgroep tot voorstellen voor een nieuwe beleidsprogramma-tekst die aan het hierboven gestelde beantwoordt, zou moeten komen.

Tenslotte werd van de Regering verlangd dat men informatie zou verschaffen over de opslag van het nucleaire materiaal dat vrij komt bij vervanging of afschaffing van kernwapens.

En toen was het 17.00 uur.

Hein van Oorschot.

ACHTERGEBLEVEN IN AMERSFOORT

Na het congres in Amersfoort op 1 december is in de crèche achtergebleven een zak met speelgoed. Wil degene die deze zak heeft laten liggen zich melden bij het landelijk secretariaat: tel. 070 - 858303?

MARKERWAARD EN ENERGIE

De agenda voor dit vervolgcongres vermeldde, voorafgaand aan de besluitvorming over het al of niet moderniseren van het NATO-kernwapenarsenaal, drie onderwerpen.

Twee daarvan, te weten moties inzake Markerwaard/Markermeer en moties over (kern)energievraagstukken konden binnen de toegemeten tijd behandeld worden. De algemene politieke moties - deze keer weinig algemeen en slechts ten dele politiek van aard - moesten onder tijdsdruk voorlopig de wachtkamer in.

Het congres voelde er weinig voor nog langer onduidelijkheid te laten bestaan over de interpretatie van het beleidsprogram 1977-1981 inzake de Markerwaard. Leden van de afdeling Lelystad, nauw betrokken bij de samenstelling van het rapport „De Markerwaard, een discussie meer dan waard", vonden dat het in de partij aan een zakelijke discussie over het al dan niet inpolderen tot op heden ontbroken heeft. Per motie vroegen zij een commissie van deskundigen dit rapport - dat via een genuanceerde afweging van vele in het geding zijnde belangen tot de slotsom komt dat inpoldering zinvol kan zijn, mits aan een aantal stringente voorwaarden wordt voldaan en in de besluitvorming de eveneens uitgewerkte alternatieven worden betrokken - kritisch te laten toetsen

om vervolgens een beleidsadvies voor een definitieve standpuntbepaling in het beleidsprogram aan het voorjaarscongres 1980 voor te leggen.

Het congres besloot, ondubbelzinniger dan tot nu toe het geval was, dat het beleidsprogram begrepen moet worden in dezelfde zin als de Tweede Kamerfractie dat meermalen heeft verwoord. Het Markermeer, aldus de aangenomen motie, is als natuurgebied en zoetwaterreservoir van groot belang. De zgn. baten van inpoldering kunnen onvoldoende worden aangetoond, de aanleg van een tweede nationale luchthaven hebben we steeds afgewezen. Daarom moet „nog geen inpoldering" nu betekenen: „dat de inpoldering van de Markerwaard ongewenst is."

Door het aannemen van een motie is aan de D'66-fracties in Tweede Kamer en Europees Parlement gevraagd te bevorderen dat bij de etikettering van verbruiksgoederen een aanduiding wordt gegeven van de bij de productie cumulatief toegevoegde energie. Deze informatie zal bijdragen tot „energiebewuster" koopgedrag van de Nederlandse consument, zo verwachten de indieners van de motie. De gehele elektriciteitsvoorziening dient onder directe verantwoordelijkheid en controle van rechtstreeks en democratisch gekozen vertegenwoordigers plaats te vinden. De Tweede Kamer zal zich, aldus deze congresuitspraak, meer moeten inspannen om de inwo-

ners van ons land en hun directe vertegenwoordigers meer grip te geven op de besluitvorming die nu vnl. wordt gestuurd door de NV Samenwerkende Electriciteitsproductiebedrijven (S.E.P.).

Alle vertegenwoordigers van de partij in fracties van Euro-parlement tot gemeenteraad werden aangespoord de verdere toepassing van kernenergie overbodig te maken door een uiterste inspanning te leveren van het ontwikkelen en introduceren van andere energiebronnen en ons economisch bestel blijvend af te stemmen op een laag gebruiksscenario. Onze Euro-parlementariërs dienen krachtig stelling te nemen tegen het realiseren van nucleaire projecten in dichtbevolkte gebieden in Europa. De eerder aanvaarde motie Vis/Maas verwoordde hetzelfde nog indringender. Het congres sprak daarbij als haar mening uit „dat ook iedere activiteit die, direct of indirect, een stap is in de richting van een bijdrage van kernenergie aan onze toekomstige energievoorziening moet worden afgewezen." Alleen strikte research, noodzakelijk voor de oplossing van de met kernenergie verbonden problemen en risico's is toelaatbaar. (Alleen al de realiteit van het aanwezige kernafval gebiedt ons deze activiteit te accepteren.)

In 1980 zal de ALV zich kunnen en moeten uitspreken over voorstellen tot aanpassing van de totale energieparagraaf in ons beleidsprogram. Dit vooruitzicht, waarbij nu reeds in moties voorgestelde uitspraken over deelaspecten in hun onderlinge samenhang beter bekeken en op hun consequenties zorgvuldiger kunnen worden beoordeeld, weerhield het congres ervan op dit moment bijna onoverzichtbare besluiten te nemen inzake het - al of niet geclausuleerd - stopzetten van bestaande kerncentrales in ons land. Geheel passend in een zorgvuldige voorbereiding van deze verre van eenvoudige besluitvorming - radioactief materiaal laat zich nu eenmaal niet „wegpraten", hooguit een buurland „aanpraten" maar dat lost weinig op - werd tenslotte het Hoofdbestuur opgedragen een onderzoek te (laten) starten naar „de knelpunten rond de opslag van hoogwaardig afval van de Nederlandse kerncentrales en naar de financiële en milieutechnische consequenties van de keuze voor opwerken dan wel niet opwerken." Met de resultaten van deze studie hopen de indieners te bereiken dat een congres straks de discussie over het al of niet sluiten van met name de centrale in Borssele met de nodige realiteitszin aankan.

Een redelijk alternatief voor dit actuele vraagstuk zal tegelijkertijd een concreet (politiek en technisch) verwezenlijkbaar alternatief dienen in te houden.

Een partij die zijn bestaan mede baseert op de zorg voor de kwaliteit van de besluitvorming in een democratische rechtsstaat als de onze, is per

definitie nauw betrokken in en bij de „Brede Maatschappelijke Discussie” die over het energiebeleid wordt voorbereid en gevoerd. Een hoofdbestuursresolutie formuleerde de criteria waaraan deze brede discussie op zijn minst zou moeten voldoen om aan zijn reikwijdte en doel te kunnen beantwoorden. Daarnaast bevatte dezelfde resolutie de uitspraak dat proefboringen voor de berging van radioactief afval in de Noordzee en/of in de Noordelijke provincie hangende de BMD niet dienden plaats te vinden.

Het congres bleek met het Hoofdbestuur van mening dat een politieke partij niet kan en mag volstaan met het al of niet kritisch „volgen” van deze brede discussie.

Het is haar plicht de publieke opinie mede „vorm te geven” door over de meest brandende problemen tijd en in de volle openbaarheid een visie of standpunt te poneren. De uitspraak m.b.t. proefboringen – uit de resolutie gelicht en als afzonderlijke motie behandeld – bekrachtigde het congres op overtuigende wijze. Tezamen met de eerder aanvaarde moties markeert en profileert dit standpunt de D'66-inbreng bij de start van de BMD.

Vervolgens verplichtte het congres door aannamen van het in de HB-resolutie vervatte besluit de partij de energieparagraaf in het beleidsprogramma nader uit te werken.

De Tweede Kamerfractie werd met klem verzocht bij de parlementaire behandeling en vaststelling van de uitgangspunten waarover publiekelijk gediscussieerd gaat worden:

- de mogelijkheid van een gelijkwaardige inbreng van verschillende alternatieven vanuit de samenleving te waarborgen,
- de BMD een volwaardige bijdrage aan de besluitvorming te laten leveren door ook de maatschappelijke en economische uitgangspunten en implicaties van het te voeren energiebeleid onderwerp van discussie te doen zijn,
- de zinvolheid van de discussie zoveel mogelijk veilig te stellen door procedure en wijze van verwerking van de resultaten goed te regelen en ervoor te waken dat het overheidsbeleid hangende de BMD op geen enkele wijze een voorschot neemt op de beantwoording van de principiële vragen die in de discussie centraal moeten staan.

Tenslotte verzocht het congres via een motie de Tweede Kamerfractie er bij de Regering met de grootst mogelijke kracht op aan te dringen de toepassing van warmtekrachtcentrales te bevorderen, zodat een besluit over de bouw van nieuwe kern- of conventionele kolencentrales zeker niet voor 1984 hoeft te worden genomen.

Jan van den Hazel

CONGRESIMPRESSIES HET CONGRES VAN DE GEEST

„Ik breng in stemming de geest van welke motie dan ook!” Met deze krachtige uitroep van congresvoorzitter *Jan Dirk van Ketwich Verschuur*, bereikte de verwarring, tijdens de voortzetting van het najaarscongres op 1 december te Amersfoort, zijn hoogtepunt.

Toch zul je van mij geen kwaad woord over die voorzitter(s) horen. Het is zoals *Saskia van der Loo* het zei: „Uiteindelijk wil iedereen stemmen over zijn eigen punten en komma's”. Achteraf heb je makkelijk praten. Dan weet iedereen precies te melden hoe hij het gedaan zou hebben als hij congresvoorzitter was geweest. Ik neem voorlopig de pet af voor de voorzitter die het er temidden van alle tumult en emoties nog zó heeft afgebracht. En als iedereen nu maar zo verstandig was geweest om 's morgens vóór die ordemotie te stemmen, die voorstelde metéén aan de kernwapens te beginnen en de Markerwaard en al die andere „binnengeslopen” agendapunten te laten rusten, dan had *Zeevalking* 's middags niet vertwijfeld hoeven uitroepen dat we zo nodig iets aan de manier van besluitvormen moeten veranderen. Voor mij hoeft dat niet. Als je ergens op tijd moet zijn en je weet hoe lang je moet fietsen, dan is het toch niet zo moeilijk om uit te rekenen hoe laat je ongeveer moet vertrekken?

Het begon overigens echt weer op een D'66-congres te lijken. Met 657 mensen in een zaaltje van krap 500 plaatsen, dan ben je gauw op temperatuur. „Alleen de votometer ontbrak nog” zei iemand na afloop. „Het meest maffe, maar ook het meest wijze congres, dat ik meemaakte” merkte een ander op, die zich bovendien afvroeg wie er maandagmorgen 3 december als eerste bij de geschillencommissie op de stoep zou staan om alle besluiten van Amersfoort te laten vernietigen.

„Ik begrijp die deining over die besluitvorming niet”, zei *Hans Gruyters*, „de fractie weet toch precies waar ze aan toe is. Het is duidelijk wat dit congres wilde.”

„Een hardstikke goed emotioneel congres. Volgende keer wel schaar en lijmpot meebrengen en veel blanco vellen. Dan verknip je alle moties, plakt de bruikbare stukken aan elkaar, en je kunt de geest in de fles laten” was de mening van *Else-Rose Kuiper*. Een nóg jonger meisje, nog géén lid, noemde het één grote rotzooi, al vond ze het prachtig dat zowel vóór- als tegenstanders aan het woord kwamen. Wat had ze dán verwacht in een democratische partij?

Hugo Roggeveen (5 jaar) weende intussen hete tranen omdat hij zijn trein kwijt was.

En *Frans Rogier*: „Wij moeten waken over de zorgvuldigheid van besluitvorming binnen de partij en ik

wil wel uitleg van de geschillencommissie over het reglement op dit punt. Ik weet niet of die geest daar wel in past.”

Jan Terlouw: „Het congres wist van tevoren buitengewoon goed wat het wilde. Met een vastomlijnde mening kwamen de leden binnen. Dat standpunt was de motie Tommel (motie 56). Het gevaar was alleen dat ze elkaar zouden opjuttten tot een radicaler standpunt dan ze eigenlijk hadden. Dat is gelukkig net niet gebeurd.” Toen hij dat zei was overigens nog niet bekend dat de geest van motie 72 bij schriftelijke stemming was aangenomen door het congres.

Toen ik Jan Terlouw vroeg of hij óók vond dat de fractie nu wist waar ze aan toe was, antwoordde hij: „De partij weet vooral waar zij aan toe is, namelijk dat er een nieuw beleidsprogramma moet komen, dat nieuwe kandidaten in een radicaler mandaat zal stoppen. De huidige fractie houdt natuurlijk rekening met wat hier vandaag is gebeurd, maar het echte mandaat komt alleen van het beleidsprogramma. Als je me nu vraagt naar een totale indruk van de hele dag, dan moet ik zeggen: zo'n congres dat echt ergens over gaat, dat vind ik wel fijn. Het is uitputtend; zonder dat je zo gek veel hoeft te doen, moet je wel voortdurend je hersens er bij houden, proberen aan te voelen wat er aan het gebeuren is, vooral als je dan namens de fractie ook nog iets moet zeggen. En als er, zoals jij beweert, inderdaad mensen zijn die bezwaar hebben tegen het feit dat ik méér dan één minuut spreektijd kreeg, laten ze zich dan realiseren dat wanneer een fractie zó onder kritiek staat en zó onder vuur wordt genomen, dat het dan niet ondemocratisch is dat de fractievoorzitter wat meer tijd krijgt om het fractiestandpunt te verdedigen en toe te lichten”.

Veel partijleden waren blij dat de letterlijke tekst van motie 72 in elk geval duidelijk was verworpen, vóórdat de geest van deze motie – zoals pas na sluiting van de vergadering bleek – bij schriftelijke stemming was aangenomen. Om die aangenomen geest weer in zijn fles te krijgen zullen er eerst nog wel enige „schriftgeleerden” moeten opdraven. En nu we het toch over exegese hebben: een welgemikte voltrefter plaatste *Annet van Lijf* met het voorlezen van een lang citaat uit *Koning van Katoren*, waarin Stag praat met de burgemeester van Wapenveldt. U moet het er zelf maar eens op nalezen. De prijs voor de beste uitspraak van de dag geef ik aan *Jan van Ketwich*, die direct na dat lange citaat als congresvoorzitter opmerkte: „Zo zie je maar dat het altijd goed is om je klassieken te kennen”.

Stijn Verbeeck

STA MIDDEN IN DE WERELD.

Iedere woensdag de wereld van vakantie en vrijetijdsbesteding in Parool Vrij, een speciale bijlage van Het Parool. Over mooie plekjes in de natuur, tuinieren, zelf behangen, uitgaan, vissen met 'n vlieg, toeristische weekendtrips en ga zo maar door. Er staat waarschijnlijk méér in dan u van uw dagblad gewend bent. Maar Het Parool is dan ook een krant die midden in de wereld staat.

LEES HET PAROOL.

Elke week 5 verschillende bijlagen (Sport, vrije tijd, kunst, weekend, werk). Zes dagen per week het laatste nieuws uit alle hoeken van binnen- en buitenland. Exclusieve artikelen en series. Economische en financiële berichtgeving. Radio- en tv-programma's. Teveel om op te noemen. Lees 't zelf. In dat complete en eerlijke avondblad: Het Parool.

Drie weken voor f 3,15.

- Bezorg mij Het Parool 3 weken voor f 3,15.
 - Noteer mij meteen als abonnee. De eerste twee weken krijg ik de krant dan zelfs helemaal gratis.
 - Ik betaal: Per maand (alleen automatisch) f 13,68
 - Per kwartaal f 41,05 Per jaar f 161,70
- Aankruisen wat de bedoeling is. U krijgt een acceptgirokaart thuis.

Naam:

Adres:

Postcode: Plaats:

Gironummer:

Deze bon in open envelop zonder postzegel opsturen naar Het Parool, Antwoordnr. 2470, 1000 PA Amsterdam. Bellen kan ook: 020 - 914400.

STEMBUSUITSLAG: OPINIEPEILING EN/OF PROGNOSE

Enkele relativerende kanttekeningen bij de ISEO-enquête die 18.6% D'66-stemmen noteerde.

Ter inleiding

Maandagavond 3 december besteedde Avro's Televisier aandacht aan de resultaten van een ISEO-onderzoek naar o.a. de politieke partijkeuze.

In het kort kan het toen gepresenteerde als volgt worden samengevat:

In de tweede helft van oktober werd aan een representatieve landelijke steekproef van 2300 personen van 18 jaar en ouder de volgende vraagstelling voorgelegd. „Stel dat er morgen Tweede Kamerverkiezingen zouden plaatsvinden, op welke partij zou u dan stemmen?“

De resultaten waren:	ISEO	Tweede Kamer
	okt. '79 %	mei '77 %
PvdA	32.0	33.8
CDA	28.9	31.9
VVD	13.0	18.0
D'66	18.6	5.4
PPR/PSP/CPN	4.1	4.4
SGP/GPV/BF/DS	3.4	4.6
overige	-	1.9
	100.0	100.0

Naar aanleiding van deze cijfers maakte men enkele sommetjes en konkludeerde dat een „linkse meerderheidsregering“ mogelijk werd en legde dit idee voor aan Jan Terlouw en Ruud Lubbers.

De betrouwbaarheid

Zoals in de inleiding gesteld betrof het hier een steekproef ter grootte van bijna 2300 personen. Het onderzoek maakte deel uit van het ISEO-omnibus onderzoek van oktober 1979. In totaal werden in dit onderzoek 5000 gesprekken gevoerd met personen van 15 jaar en ouder.

Uitgaande van één startadres werden 10 gesprekken gevoerd. De 500 te prikken (in straatnamen-registers) startadressen werden verdeeld naar verhouding van het aantal inwoners over een aselekte - per computer getrokken - steekproef uit alle gemeenten in Nederland.

Ieder gesprek telde verschillende onderwerpen.

In de helft van de te voeren aantal gesprekken kwam de stemmingsvraag aan de orde. Deze wijze van onderzoek is tamelijk gebruikelijk in Nederland. Ook Nipo, Lagendijk en de Stichting voor Statistiek stoppen hun stemmingsvraag in het Omnibus-onderzoek.

De omvang van de steekproef kan als vrij groot worden getypeerd. Bij de genoemde buro's gaat het veelal om kleinere steekproeven die dan soms (Nipo) worden opgeteld om tot een redelijke omvang te komen.

Het veldwerk werd op een verantwoorde wijze gehouden, getuige het feit dat bij de gebruikelijke controle slechts enkele gevallen tevoorschijn kwamen die nader onderzoek vereisten.

De spreiding naar provincie en urbanisatiegraad van de woonplaats van de respondent bleek na afloop van het veldwerk in overeenstemming met de nagestreefde verdeling.

Per computer werd de steekproef vervolgens naar verschillende criteria als leeftijd, geslacht en sociale klasse voor zover nodig gekorrigeerd. Deze „weging“ leverde slechts betrekkelijk geringe verschillen op. En zo hoort het ook!

De waarde

Wat is nu de waarde van deze enquête-uitslag?

Deze is niet meer en niet minder dan van iedere opiniepeiling of marktonderzoek. Dat wil dus zeggen:

In de tweede helft van oktober 1979 antwoordde de Nederlandse stemgerechtigde op de voorgelegde vraag met 18.6% D'66*) Nu is de verleiding erg groot om onmiddellijk de uitkomsten van een dergelijke intentievraag te verabsoluteren.

En dat lijkt mij bepaald riskant.

In vele marktonderzoeken bleek bijv. het antwoordpatroon op de vraag naar de koop-intentie met betrekking tot bepaalde produkten later niet geheel, of zelfs in het geheel niet te kloppen met de werkelijkheid.

Tevens is reeds vele malen gebleken dat het antwoordpatroon op de vraag naar de stem-intentie met betrekking tot politieke partijen bepaald niet een exacte kopie bleek van de stembusuitslag.

Hoe dan dergelijke opiniepeilingen te interpreteren?

Mijns inziens het beste als een indicatie van de mate van sympathie voor of populariteit van een politieke partij. En dan is een beeld van bijvoorbeeld 19% voor D'66 en 12% voor de VVD veelzeggend, hoewel dus zeker niet zonder meer bepalend voor de latere stembusuitslag. Het antwoord geven op een simpele vraag van een vriendelijke enquêteur is geheel iets anders dan een vakje rood maken in het stembokje. Tenslotte komt daar nog bij dat men be-

*) In het bestek van dit artikel ga ik kortheidshalve niet in op de statistische marges en waarschijnlijkheden.

denke dat het natuurlijk erg gemakkelijk wordt te zeggen op D'66 te zullen stemmen, wanneer sinds 2 jaar keer op keer blijkt dat deze partij aan de winnende hand is.

Hetgeen allemaal niet wegneemt dat in de tweede helft van oktober 1979 de Nederlandse stemgerechtigde op de voorgelegde vraag met 18.6% antwoordde: D'66

Het verschil tussen opiniepeiling en prognose

Wil men nu een meer voorspellende waarde toekennen aan de opiniepeilende stemmingsvraag, dan komt men terecht in theorievorming die al dan niet in meer of mindere mate empirisch is onderbouwd.

Zo heeft Maurice de Hond een bepaalde berekeningswijze ontwikkeld per politieke partij, die uitdrukt de richting en mate waarin de stembusuitslag anders scoort dan de eraan voorafgaande opiniepeilingen.

Bijvoorbeeld: D'66 scoort in werkelijkheid (bij verkiezingen dus) altijd lager dan in opiniepeilingen en de PvdA altijd hoger. Dan kan een soort gemiddelde afwijking worden berekend en deze kan dan weer op een opiniepeiling worden losgelaten met het doel méér voorspellende waarde aan deze toe te voegen.

Van doorslaggevende betekenis bij de waarde die men aan dit soort bewerkingen van steekproefonderzoek moet toekennen is de onderliggende theorie. Hoewel óók naar mijn mening de hérwegingsmethode van Maurice de Hond best een aardige en verantwoorde manier is om met onderzoekcijfers te spelen met het doel dichter bij een mogelijke verkiezingsuitslag te komen, prikkelt het mij als onderzoeker toch, dat zelden of nooit de echte steekproefuitslag wordt bekendgemaakt, maar uitsluitend de „bewerkte“ resultaten.

Mijns inziens zou het aanbeveling verdienen beide te publiceren om het effect van de berekeningen traceerbaar en controleerbaar te maken.

Bovendien lijkt het mij zowel voor de politicus, voor de geïnteresseerde burger als ook voor de onderzoeker interessant de theorie te vernemen die ten grondslag ligt aan deze berekeningen en dan niet alleen de basis-theorie maar vooral ook de aanpassingen die in de loop der tijd plaatsvonden. Immers, het D'66 anno 1979 is waarschijnlijk niet hetzelfde als dat van 10 jaar geleden, hetzelfde geldt wellicht voor CDA, VVD, PvdA en PPR. Het politieke toneel is veranderd en de politieke issues zijn veranderd, zodat ook de afwijkingen tussen uitslagen in opiniepeilingen en stembussen kunnen zijn veranderd.

Een mogelijke bewerking

Ook het ISEO heeft een bewerking uitgevoerd op het steekproefmateriaal. Dit instituut geeft er de voorkeur aan de onbewerkte, echte steekproefresultaten te publiceren naast eventuele bewerkingen. Bovendien lijkt de theoretische onderbouw van óók deze uitgevoerde bewerking voor kritiek vatbaar.

Men vroeg niet alleen wat de respondent zou gaan stemmen maar ook op welke partij hij of zij bij de Tweede Kamer verkiezingen in mei 1977 heeft gestemd. En dan ontstaat het volgende beeld:

	ISEO herinnering	Tweede Kamer
	in okt. '79	mei '77
	%	%
PvdA	35.2	33.8
CDA	31.3	31.9
VVD	15.6	18.0
D'66	11.3	5.4
PPR/PSP/CPN	3.6	4.4
SGP/GPV/BP/DS '70	3.0	4.6
overige	-	1.9
	100.0	100.0

Het geheugenverlies werkt dus in het voordeel van de winnende partij (D'66): Ruim 2 x zoveel mensen als in werkelijkheid zeggen in mei 1977 op D'66 gestemd te hebben.

Stel nu eens dat wij deze herinneringsantwoorden naar de werkelijke uitslag korrigeren („wegen”, dus de respondent die zegt in mei 1977 op D'66 gestemd te hebben krijgt het gewicht ^{5/11}), zodat het herinnerde beeld perfect de toenmalige verkiezingsuitslag weerspiegelt en dat wij dan de huidige voorkeur opnieuw door de computer laten berekenen, hoe zou het beeld er dan uitzien?

Het antwoord luidt dan:

	ISEO bewerkte uitslag	Tweede Kamer
	okt. '79	mei '77
	%	%
PvdA	31.6	33.8
CDA	32.2	31.9
VVD	15.8	18.0
D'66	12.0	5.4
PPR/PSP/CPN	5.3	4.4
SGP/GPV/BP/DS '70	3.1	4.6
overige	-	1.9
	100.0	100.0

Een minder spectaculair beeld als dat in de inleiding werd gegeven. Ook dichter bij de werkelijkheid, m.a.w. ook dichter bij een mogelijke verkiezingsuitslag? Ik denk dat onderzoekstechnisch daar geen bewijzen voor te leveren zijn.

Gevoelsmatig denk ik van wel. Immers, een heel stuk van het zgn. „bandwagon-effect” (voor de winnende partij kiezen) is met deze bewerking weggehaald. Maar terrechte kritiek kan zijn, dat er na mei 1977 drie verkiezingen zijn geweest en dat men allicht niet meer precies weet op welke partij wanneer gestemd te hebben, hetgeen des te meer zou kunnen gelden voor een partij-in-ontwikkeling zoals D'66 is.

Enkele andere resultaten

Eigenlijk stelde het ISEO de stemmingsvraag in dit onderzoek in eerste instantie alleen maar om naar het huidige „beweerde” stemgedrag analyses te kunnen maken van de resultaten op andere vragen.

Deze andere vragen waren:

- Stelt u zich eens voor dat er in Nederland rechtstreekse verkiezingen zouden plaatsvinden voor de minister-president en dat u kunt kiezen uit Van Agt, Wiegel, Den Uyl of Terlouw, wie heeft dan uw voorkeur?

- Er zijn natuurlijk een heleboel politieke stromingen in Nederland, maar als u nu eens moest kiezen uit één van de vier. Naar welke politieke stroming gaat dan uw voorkeur uit (en dan op kaart) Sociaal-democratisch, Christen-democratisch, Conservatief-Liberaal, Progressief-Liberaal.

- Probeer u zich eens voor te stellen dat de partij waarop u zou stemmen om wat voor reden dan ook niet aan de verkiezingen zou meedoen, op welke partij zou u dan stemmen?

Hierna volgen de resultaten op deze vragen uitgesplitst naar het huidige beweerde stemgedrag:

	Zou nu stemmen:					PPR PSP CPN	SGP GPV BP DS'70	WN*) GNS*) WNZ*)
	Totaal	PvdA	CDA	VVD	D'66			
	%	%	%	%	%	%	%	%
kiest als minister-president voor:								
Den Uyl	29.2	87	2	2	3	54	7	9
Van Agt	29.1	4	85	25	3	-	61	7
Wiegel	8.4	1	*	58	2	-	10	7
Terlouw	24.5	5	8	10	89	36	12	23
weet niet/geen antwoord	8.8	3	4	5	3	10	10	54
	100.0	100	100	100	100	100	100	100

rekenen zich tot de stroming:

	Zou dan maar stemmen					PPR PSP CPN	SGP GPV BP DS'70	WN*) GNS*) WNZ*)
	Totaal	PvdA	CDA	VVD	D'66			
	%	%	%	%	%	%	%	%
sociaal-democratisch	38.2	74	12	12	46	57	14	26
christen-democratisch	28.6	5	78	12	11	6	64	15
progressief-liberaal	13.9	9	2	32	34	-	-	1
conservatief-liberaal	5.7	1	2	36	3	22	11	9
weet niet/geen antwoord	13.6	11	6	8	6	15	11	49
	100.0	100	100	100	100	100	100	100

*) Weet Niet/Gaat Niet Stemmen/Wil Niet Zeggen

	Zou dan maar stemmen					PPR PSP CPN	SGP GPV BP DS'70	WN*) GNS*) WNZ*)
	Totaal	PvdA	CDA	VVD	D'66			
	%	%	%	%	%	%	%	%
heeft als 2de keuze:								
PvdA	11.7	-	14	3	39	30	6	2
CDA	10.1	9	-	36	16	-	22	1
VVD	10.1	5	24	-	14	1	6	*
D'66	22.6	30	24	36	-	18	7	2
PPR/PSP/CPN	5.5	10	1	1	6	31	-	1
SGP/GPV/BP/DS'70	4.9	2	9	4	3	1	36	-
weet niet/geen antwoord	35.0	34	28	20	22	19	23	94
	100.0	100	100	100	100	100	100	100

Kort samengevat ontstaat het volgende beeld:

Jan Terlouw als gekozen minister-president bijna equivalent aan Joop den Uyl en Dries van Agt, bij de „floating votes” is hij zelfs uitgesproken favoriet. Bijna de helft van de D'66 stemmers heeft een voorkeur voor de sociaal-democratische stroming en ongeveer één derde voor de progressief-liberale stroming. D'66 is een redelijk alternatief voor alle drie de grote partijen.

Tot slot

Er zijn op dit onderzoek-materiaal natuurlijk vele analyses mogelijk. Juist de omvang van de steekproef maakt verdergaande uitsplitsingen en detailleringen mogelijk. Wellicht kan ik in de volgende Democraat enkele nadere specificeringen maken met betrekking tot de huidige D'66 stemmer en de potentiële D'66 stemmer. Daartoe zal in overleg getreden worden met de Stichting Wetenschappelijk Bureau.

Bussum, 10 december 1979, Rob H. M. van Leeuwen.

*) Weet Niet/Gaat Niet Stemmen/Wil Niet Zeggen

door Marie-Louise Tiesinga

Uw verontwaardiging over wat we maar even de affaire Penders zullen noemen, is ongetwijfeld even groot als de mijne. Dit CDA-lid in het Europese Parlement beschuldigde D'66 er onlangs tijdens een spreekbeurt in Leidschendam van dat het zou „heulen” met de Italiaanse neo-fascisten. U hebt het in vrijwel alle kranten kunnen lezen. Sommigen vinden dat Aar de Goede er emotioneel op reageerde. En zo ja, wat dan nog? Mag hij misschien bij „dergelijke bijna fascistoïde strijdmethodes”? In een open brief verlangde Aar van de CDA-lijsttrekker bij de Europese Verkiezingen, Bouke Beumer, dat deze publiekelijk afstand nam van de uitlatingen van Penders, alsmede „absolute opheldering en genoegdoening”. Wat was er gebeurd? De feiten zijn overduidelijk. Uit De Goede's brief:

„Na aanvaarding van het gewijzigde reglement, als gevolg waarvan voortaan ook twee vertegenwoordigers van de niet-ingeschrevenen in het Presidium van het Parlement-„Het Bureau”-zitting hebben, heeft Ds. Paisley mij de volgende dag gefeliciteerd met de afloop van het reglementsdebat, eraan toevoegend, dat ik de vertegenwoordiger daarin zou mogen zijn. Op dat laatste heb ik *niet* gereageerd. Dat heb ik wel gedaan, toen twee Belgen, Gendebien en Madame Spaak, mij datzelfde zeiden. Daarop hebben wij vieren (de twee Belgen, mevrouw Dekker en ik) de afspraak gemaakt, dat ik voorlopig kandidaat zou zijn voor „Het Bureau”. Ik bood vervulling bij toerbeurt aan, evenals het plaatsvervangerschap aan Madame Spaak. Beide zaken werden op vriendelijke wijze afgewezen. Mevrouw Dekker zou mijn plaatsvervanger in „Het Bureau” zijn. Ik stelde echter als voorwaarde, dat ik als D'66'er volledig vrij was te opereren zoals ik goeddacht; ik was overigens uiteraard bereid volledige informatie door te geven. *Hiervan is dezelfde dag in Straatsburg een persbericht verschenen, opgesteld door Gendebien en door mij mede-ondertekend.* Nadat het vorenstaande bekend was geworden bij Almirante c.s. en Ds. Paisley is door de neo-fascisten een eigen persverklaring uitgegeven, waaruit bleek, dat Almirante kandidaat was voor de vier fascisten. Er is geen enkel overleg, ja zelfs in het geheel geen contact geweest over deze procedure!

Via de administratie van het Parlement werd ons bekend, dat een lijstje met een voldoende aantal handtekeningen nodig was voor de aanvaarding van de kandidaten van de niet-ingeschrevenen. Ik heb – niet zonder weerzin – derhalve mijn handtekening moeten plaatsen onder een brief

Samenwerking met neo-fascisten Uitspraak Penders valt slecht bij D'66

D'66'er
eist genoeg-
doening
van CDA
D'66 geen
contact met
fascisten

aan „Het Bureau”, waaronder ook die van Almirante stond. Zeven handtekeningen van andere niet-ingeschrevenen stonden daar eveneens onder. (Maar ik neem aan dat ook Penders niet zonder tegenzin met een fascist (Romualdi) in de Politieke Commissie zit). Welnu, dit is het hele verhaal.”

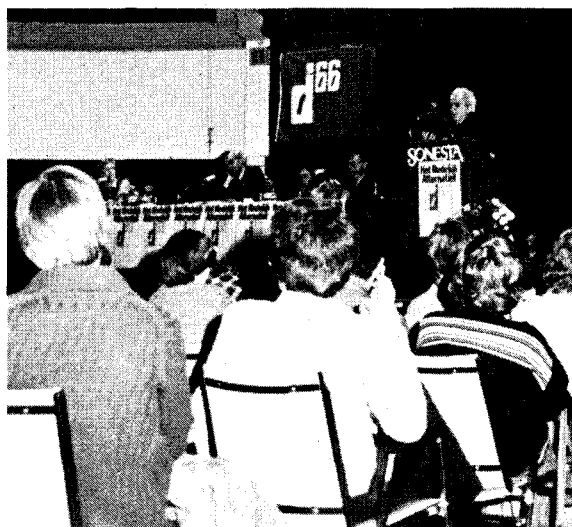
Aar de Goede schrijft ook nog „Iedere verwijzing naar nazisme en fascisme, laat staan „afspraken” daarmee, ligt terecht heel gevoelig in onze Nederlandse politiek, zeker bij diegenen die tot de generatie behoren, die de laatste oorlog aan den lijve hebben meegemaakt, en waar Penders niet, maar ik wel toe behoort. Wanneer zoiets dan toch gebeurt, dan voelen velen dat – ik in ieder geval wel – als een aantasting van eer en goede naam en van persoonlijke integriteit! . . .

Welke reden kan Penders dan wel voor zijn handelwijze hebben gehad? Ik weet het niet. Wel weet ik na dertien jaar politieke ervaring, dat in de politiek veel mogelijk is. Er is ook veel jaloezie. De successen en

succesjes die D'66 van tijd tot tijd binnenhaalt – ook in het Europees Parlement – is hem blijkbaar „even” te veel geworden. Dat ik als D'66'er nu ook nog doordrong tot een plaats in het Presidium van het Parlement heeft hem blijkbaar deze, overigens zeer kwalijk te nemen, „black out” bezorgd. Niettemin blijft de kwalificatie „onvergeeflijk”, ook na excuses, voorlopig van kracht. Behalve de vier neo-fascisten is er voorlopig een vijfde parlements lid dat ik niet zal begroeten. U zult mij mijn publiekelijke uiting „dat soms een CDA-parlementariër het echt verdient een asbak naar zijn hoofd te krijgen” in het licht van het voorgaande wel niet kwalijk nemen. Ik hoop dat u mijn mening deelt, dat Penders in dit geval een ontoelaatbaar strijdmiddel tegen een politieke tegenstander heeft gebruikt.”

De Goede's brief ging vergezeld van een bijlage met voorbeelden van verzet door D'66 tegen de vereenzelving van alle zogenaamde niet-ingeschrevenen (waaronder de neo-fascisten).

SYMPOSIUM: "DE VOLGENDE GENERATIE"

Bij gelegenheid van de viering van het 12½-jarig bestaan van de partij organiseerde D'66 op zaterdag 24 november 1979, in samenwerking met de Stichting Wetenschappelijk Bureau een symposium in Amsterdam. Een select gezelschap luisterde daar naar enkele referaten en discussieerde met een panel over de problemen en mogelijkheden van de volgende generatie. De teksten van de referaten zijn uitgegeven door de SWB en onder nummer DV 13 op het bureau verkrijgbaar (prijs f 4,50 incl. porti, giro 3322213 t.n.v. SWB D'66 Den Haag). Op de foto op het podium v.l.n.r. Henry Potman, Jan Glastra van Loon, Jacqueline Soetenhorst-de Savornin Lohman en Gerrit Mik. Op het spreekgestoelte Peter Hoefnagels. De vijfde referent en tevens forumlid Else-Rose Kuiper had zich intussen bij het publiek gevoegd.

EERSTE- KAMERVERKIEZINGEN

Op 2 juli 1980 zullen er verkiezingen plaatsvinden voor de Eerste Kamer der Staten Generaal. De interne kandidaatstelling hiervoor is inmiddels gesloten. Een lijst van kandidaten – ingedeeld per kieskringgroep – treft u hieronder aan.

De interne verkiezingsprocedure vindt plaats in twee rondes: een per kieskringgroep en een landelijke.

Voor de eerste ronde – per kieskringgroep – zullen een aantal presentatievergaderingen worden gehouden. De gegevens hierover – voor zover bekend – zijn hieronder vermeld.

Medio januari zal u een stembiljet gezonden worden voor deze eerste ronde. Wij verzoeken u dit stembiljet ingevuld te zenden naar het adres dat daarop vermeld is.

De sluitingsdatum is eveneens op dat biljet aangegeven. De uitslag van deze eerste ronde wordt gepubliceerd in de Democraat van april 1980. Daarna zal de tweede – landelijke – ronde worden gehouden. Gegevens hierover zult u, eveneens in de april-Democraat aantreffen.

Voor een uitvoerige uiteenzetting van de hele procedure verwijzen wij u naar hoofdstuk IX van het Huishoudelijk Reglement.

Alle kandidaten hebben de volgens de Statuten en het Huishoudelijk Reglement vereiste verklaringen afgelegd.

VAN DE LANDELIJKE VERKIEZINGSCOMMISSIE

PRESENTATIE VERGADERINGEN

Kieskringgroep I

Noord-Oost (provincies Friesland, Groningen, Drenthe, Overijssel en Gelderland)

1. 26 jan. 1980, 13.30 uur, Drachten, Schouwburg „De Lawei”
2. 9 febr. 1980, 11.00 uur, Apeldoorn, Schouwburg „Orpheus”

Kieskringgroep II

Zuid (provincies Limburg, Noord-Brabant en Zeeland)

1. 22 jan. 1980, 20.00 uur, Roermond, Hotel de la Station.
2. 9 febr. 1980, 11.00 uur, Middelburg, Stationsrestaurant.

Kieskringgroep III

Holland-Zuid (provincie Zuid-Holland met uitzondering van kamerkieskring Leiden)

1. 16 jan. 1980, 20.00 uur, Papendrecht, Country Squash Club, „Drechtstreek”, Parkweg 1.
2. 24 jan. 1980, 20.00 uur, Rotterdam, „Rehoboth”, Noordsingel 90.

Kieskringgroep IV

Holland-Noord (provincie Noord-Holland met uitzondering van de kamerkieskring Haarlem)

- 29 jan. 1980, 20.00 uur, Amsterdam, Krasnapolsky.

Kieskringgroep V

Midden (provincie Utrecht en kamerkieskringen Leiden en Haarlem)

- 11 febr. 1980, 20.00 uur, Utrecht, Jaarbeurscongrescentrum.

KIESKRINGGROEP I - NOORD-OOST

1. DE NERÉE TOT BÄBBERICH, Marie Frederik Frans Antoon
2. Roermond, 08-01-1915.
3. 6814 JC Arnhem.
4. Röellstraat 3.
5. 085-427196.
6. Nederlands en internationaal recht.
7. Adviseur van diverse bedrijven, plvv. lid college Beroep Bedrijfsleven (Den Haag).
8. Voorzitter Werkgroep Binnenlandse Zaken en Staatsrecht, lid diverse ad hoc commissies o.a. werkgroep Reorganisatie Binnenlands Bestuur, lid Gemeenteraad Arnhem.
9. lid Hoofdbestuur 1968/1970 lid Provinciale Staten Gelderland 1970/'74.
10. Bestuurslid diverse stichtingen, o.a. Gelderse Kastelen, Gelders Landschap, Cult. Ver. Liemers-Niederrhein, Werkgroep Cult. Grenscontacten, Gewest Rijn/Waal/IJssel van de Eur. beweging/Europa Union, enz.

11. Ja.

11a. Noord-Oost Nederland.

11b. Noord-Oost.

12. 1. Binnenlands Bestuur (Grondwet, Bestuurlijke Reorganisatie, provinciale en gemeentelijke financiën)
2. Energie- en milieuproblemen.
3. Europese Zaken (Raad van Europa, Eur. Gemeenschappen, WEU)
4. Verkeer en Waterstaat.

13. Ervaring in nationale (plvv. griffier Ite Kamer, plvv. lid College Beroep Bedrijfsleven, Prov. Staten en Gemeenteraad) en bovennationale zaken (secr. parl. delegaties naar internationale vergaderingen, secretaris generaal Europees Parlement, diverse internationale commissies, directeur en plvv. commissaris generaal Wereldtentoonstelling Montreal 1967), alsmede in partijaangelegenheden (lid HB, lid diverse werkgroepen, waaronder vooral Staatsrecht) is voor mij aanleiding mij kandidaat te stellen. Ik meen op deze basis in staat te zijn het gezicht van D'66 in de Eerste Kamer mede te bepalen.

1. STRAATSMA, Rindert
2. Hijum, 10-1-1937.
3. Tytsjerk 9255 JD.
4. Toutenburglean 8.
5. 05118-1671.
6. Doct. Pol. en Soc. Wetenschappen (sectie A); diploma journalistencursus.
7. Dir. Stichting Algemene Fryske Underrjocht Kommissje.
8. –
9. Mede-oprichter, voorzitter Landbouwcomm., lid Staatsrecht Comm., kandidaat Tweede Kamer in 1967, voorzitter

Verkiezingsprogram Comm. Friesland (± 1968).

10. Secr.-penn. Stichting Jacobus van Loon, DB-lid Fryske Akademy; adviseur Prov. Onderwijsraad Friesland, secr.-Gem. Centrum van de Onderwijsbegeleidingsdiensten in Friesland, voorz. Sectie Vormings- en Ontwikkelingswerk Fryske Kultuerried, lid Ried Fryske Beweging.
11. Ja.
- 11a. Friesland in het bijzonder, het Noorden en andere buitengewesten in het algemeen.
- 11b. Noord-Oost.
12. Onderwijs, cultuur, binnenlandse zaken, landbouw, evt. verkeer en waterstaat, financiën, economische en sociale zaken.

1. VAN TUIKWERD (JANSEN VAN TUIKWERD), Jan Fokko

2. Delfzijl, 2-10-1915.
3. 9934 EG Delfzijl.
4. Koningin Julianalaan 98.
5. 05960-12145.
6. Ir. Landbouwhogeschool Wageningen.
7. Raadgevend landbouwkundige.
8. Medewerker Tweede Kamerfractie voor landbouw en grondpolitiek.
9. O.a. lid Provinciale Staten van Groningen, lid voorlopige adviesraad, voorzitter landbouwwerkgroep.
10. Bestuurslid van landbouworganisaties, landbouwcoöperaties.
11. Ja.
- 11a. Provincies Groningen, Friesland, Drenthe, Overijssel.
- 11b. Noord-Oost.
12. Landbouw, grondpolitiek, milieu, EG, ontwikkelings samenwerking.
13. Ben overtuigd, dat ik een goed kamerlid zal zijn.

a. Ben vertrouwd met de samenleving in tropische, sub-tropische en gematigde gebieden.

b. Naast mijn ervaring in het organisatieleven, in ontwikkelings samenwerking, in het ambtelijk en politiek apparaat, vind ik het belangrijk dat ik geen slechte boer was. Dat ik aan den lijve heb ondervonden wat het betekent langdurig lichamelijk te werken en bedrijfsgebonden te zijn. Ken de problemen van de kleine zelfstandige.

c. Was met succes lid van Provinciale Staten.

d. Heb parlementaire ervaring.

e. Heb de tijd mij volledig aan het kamerlidmaatschap te wijden. Het wordt voor mij geen erebaantje naast een volledige baan. Gezien het geringe aantal Eerste Kamerleden wat D'66 zal krijgen, wordt de fractie zwaar belast.

f. Een deskundige op het terrein van grondpolitiek en van landbouw bete-

KANDIDATEN VOOR DE EERSTE KAMER DER STATEN GENERAAL

Legenda

1. NAAM en voornamen voluit.
2. Geboorteplaats en -datum.
3. Woonplaats + postcode.
4. Adres.
5. Telefoonnummer.
6. Opleiding.
7. Beroep.
8. Huidige functies binnen D'66.
9. Vroegere functies binnen D'66.
10. Functies in andere maatschappelijke organisaties.
11. Bent u bereid op een verkiesbare plaats te staan?
- 11a. Met welk gebied wilt u na verkiezing in het bijzonder contact onderhouden?
- 11b. In welke kieskringgroep wilt u aan de verkiezingen deelnemen?
12. Met welk onderdeel van het beleid wilt u zich bij voorkeur belasten?
13. Persoonlijke verklaring, indien gewenst.

In alfabetische volgorde (beginnen de met N) per kieskringgroep.

kent een nuttige aanvulling op de specialiteiten van de D'66 Tweede Kamerleden.

Loopbaan

1940-1947 boer.

1947-1958 ambtenaar buitenlandse dienst Ministerie van Landbouw; landbou wattaché voor het Midden-Oosten, standplaats te Beyrouth. Terug naar Nederland, schoolgaande kinderen.

1958-1974 boer. 1958-1966 in stille tijd van bedrijf raadgevend landbouwkundige, vooral voor ontwikkelingsprojecten in Azië en in Afrika. Verder onder meer voor de Nederlandse regering verricht omtrent landbouw in de EG, landbouw in de gehele EG ter plaatse bekeken.

Van 1966 slokte het bedrijf mij op. 1974 boer-af, daar het door mij gepachte landbouwbedrijf ten offer viel aan woningbouw.

1974-1977 medewerker Tweede Kamerfractie D'66.

1978-heden raadgevend landbouwkundige.

Bekleedde functies in maatschappelijke organisaties. Bestuurslid algemene landbouworganisatie, landbouwcoöperaties (industrie, karton, papier), waterschapswezen.

1. VIS, Jacob Jan

2. Wormerveer, 30-10-1933.
3. Eext, 9463 TD (Drenthe)
4. Het Wit 6.
5. 05922-1672.
6. Doc. examens Nederlands recht.
7. Lector Staatsrecht Rijksuniversiteit Groningen.
8. Geen.
9. HB-lid 1975-1977.
10. Dekaan Juridische Faculteit Groningen.

11. Ja.

11a. Friesland, Groningen, Drenthe.

11b. Noord-Oost.

12. O. en W., C.R.M., V. en W., Justitie, Alg. Zaken, Energie.

13. Hoewel ik, evenals mijn partij, gekant ben tegen het voortbestaan van de Eerste Kamer, lijkt het mij van groot belang dat de „vierde stroming” ook in de Eerste Kamer zichtbaar wordt. D'66 heeft behoefte aan nog een parlementair forum om zijn ideeën en opvattingen over het voetlicht te brengen. Van een interessant politiek verschijnsel heeft de partij zich ontwikkeld tot een onmisbaar instrument voor de toekomstige vormgeving van de samenleving; vooruitstrevend zonder fanatisme, democratisch, tolerant en bereid tot zelfonderzoek. En bovendien – naar gebleken is – voorzien van een flinke dosis geestelijke veerkracht.

D'66 zal zich moeten inspannen om die samenlevingsvormen te ontwikkelen waarin persoonlijke ontwikkelingsmogelijkheden even goed gegarandeerd zijn als maatschappelijke verantwoordelijkheid.

Voor mij betekent dat dat de partij bereid moet zijn traditionele posities aan te pakken en minder populaire issues aan te snijden – daarbij niet primair strevend naar behoud of uitbouw van de bestaande plaats in het politieke krachtenveld, maar de moed opbrengend om de maatschappelijke eisen van de toekomst zwaarder te laten wegen dan de tactische eisen van het moment.

Mijn kandidatuur komt voort uit een mengsel van:

– respect vóór en vertrouwen in de democratie;

– ambitie om politiek en maatschappelijke belangstelling met elkaar te verbinden;

– behoefte om de visie van D'66 uit te dragen, te actualiseren en te accentueren.

Een Eerste Kamerlid moet niet proberen het werk van zijn collega's in de Tweede Kamer nog eens dunnetjes over te doen. Wel biedt de Eerste Kamer de mogelijkheid om bepaalde accenten aan te brengen. Daarnaast geeft het Eerste Kamerlidmaatschap een goede gelegenheid om opvattingen te verwoorden, die sterk leven in bepaalde regio's van de partij. Als voormalig randstedeling, maar sinds 1973 werkend in het Noorden, ben ik daarvan de betekenis gaan inzien.

Door een 17-jarige periode als parlementair journalist ben ik goed op de hoogte van de moeilijkheden en mogelijkheden van het parlementair bedrijf. Mijn ervaring binnen de partij heb ik opgedaan als lid sinds 1967 en als HB-lid in de spannende periode van de „wedergeboorte”.

1. BAKKER, Hendrik Gerrit

2. Kantens, 12-5-1931.
3. Groningen, 9715 PD.
4. Oosterhamriklaan 205.
5. 050-732963.
6. MULO-A; Stuurman GHV; Acte NI Wis- en Natuurkunde; Atheneum mei 1980.
7. Leraar wis- en natuurkunde.
8. Geen.
9. Geen.
10. Geen.
11. Ja.
- 11a. Groningen.
- 11b. Noord-Oost.
12. Oplossen werkloosheid.
13. Ik ben de enige Nederlander die de werkloosheid kan en wil oplossen. De meesten kunnen de werkloosheid wel oplossen, maar willen niet.

1. BOOMSMA, Frederik

2. Blaricum, 17-1-1916.
3. Den Haag, 2555 CS.
4. Laan van Meerdervoort 1646.
5. 070-683388.
6. 5-jarige HBS-A.
7. Chef de Bureau Exportafdeling.
8. Wijkcontactpersoon.
9. –
10. Momenteel niet.
11. Ja.
- 11a. Friesland.
- 11b. Noord-Oost.
12. –

1. EISMA, Doeke

2. Den Haag, 30-12-1939.
3. Den Haag 2597 EN.
4. Ruychroeklaan 36.
5. 070-241543.
6. Doctoraal Sociologie.
7. Medewerker Harmonisatieraad Welzijnsbeleid.
8. Lid Geschillencommissie;
9. Lid Eerste Kamer 1971-1977; Lid Provinciale Staten Gelderland 1970-1971; Lid Europees Parlement 1973-1974.
10. Voorzitter bestuur Ned. Instituut v. Maatsch. Werk Onderzoek; Bestuurslid Volkshogeschool.
11. Ja.
- 11a. Gelderland.
- 11b. Noord-Oost.

12. Binnenlandse Zaken, Welzijn, Ruimtelijke Ordening.

1. TER HORST, Jan Hendrik

2. Enschede, 11 oktober 1926.
3. 1082 CS Amsterdam.
4. Duinbeek 11'.
5. 020-420580.
6. MULO A en B, Hogere Textielschool te Enschede, Personeelbeheer en bedr. maatsch. werk, Efficiency, financiën, verzekeringen (van personen).
7. Hoofd bureau personeelsverzekeringen VNU.
8. Nr. 18 kandidatenlijst gemeenteraadsverkiezingen 1978, verkiezingskrantenbezorger.
9. Geen.
10. Bestuurslid Ver. tot Steun a/d. Nierstichting in Nederland, afd. Amsterdam; plv. lid Raad van Beroep Amsterdam en Haarlem.
11. Ja.
- 11a. Overijssel en Gelderland.
- 11b. Noord-Oost.
12. Pas me aan aan de kwaliteit in de fractie.

Als het kan Verkeer en Waterstaat en Sociale Verzekeringen.

13. Ik geloof in de zin van het bestaan van de Eerste Kamer. De wetgeving komt in de Tweede Kamer vaak in een sfeer van grote spanning tot stand, met alle gevolgen van dien en alle verschijnselen daaraan verbonden (onvolkomen of soms slordige wetgeving).

De Eerste Kamer kan door een wet af te wijzen het land voor erger behoeven. Zij heeft daarom de plicht die consequenties te trekken, los van de gevolgen.

Ik wil vrij staan van de fractie in de Tweede Kamer, in die zin dat ik een eigen oordeel wil hebben.

Ik zal de partij-inzichten uiteraard respecteren, ingeval van grote tegenstellingen overleg plegen, maar ik wil wel mijn persoonlijke verantwoordelijkheid dragen. Dat kan inhouden dat ik niet altijd met de fractie mee ga.

1. MAAS, Ernst Franciscus

2. Utrecht, 09 december 1929.

KIESKRINGGROEP II - ZUID

1. BECKER, Anthonius Lambertus.

2. Winterswijk, 11-6-1944.
3. 's-Hertogenbosch, 5215 GB.
4. Amstellaan 28.
5. 073 - 147703 (kantoor)
073 - 145829.
6. HBS-B, TH Delft, afdeling Bouwkunde.
7. Architect.
8. Gemeenteraadslid te 's-Hertogenbosch.
9. Voorzitter afdeling 's-Hertogenbosch e.o.
10. –
11. Neen.
- 11a. Brabant.
- 11b. Zuid.
12. R.O.

1. BOOGERD-QUAAK, Johanna

2. Axela, 1-3-1944.
3. Zaamslag 4543 RD.
4. Koning Willem III weg 4.

3. Arnhem 6814 KH.

4. Van Heemstralaan 4.

5. 085-420815.

6. Montessorilyceum Zeist; HTS Bouwkunde Utrecht; Academie van Bouwkunst Amsterdam.

7. Directeur Vereniging Het Gelders Genootschap enz. te Arnhem.

8. Voorzitter Financiële Commissie D'66; Voorzitter Regio Gelderland D'66;

Lid Werkgroep SWB D'66 Kunsten en Media.

9. Lid Dagelijks Bestuur D'66 (penningmeester); Bestuurslid Politiek Scholings- en Vormingsinstituut D'66.

10. Lid Commissie van Toezicht Gem. Museum Arnhem; Voorzitter Instituut voor Vrije Grafiek Arnhem;

Voorzitter Ver. van Vrienden Gem. Museum Arnhem; Secretaris Land. Federatie Welstandstoezicht.

11. Ja.

11a. Gelderland, Overijssel.

11b. Noord-Oost.

12. Cultuur van CRM,

Financiën.

13. Hoofd en hart inzetten om uitvoering en verrijking van ons beleidsprogramma te bewerkstelligen.

1. MULDER, Jan Pieter Fokke

2. Meppel, 29 juni 1934.
3. 9321 GB Peize.
4. Eikenlaan 23.
5. 05908-33014.
6. HBS-B; Dr. Natuurkunde.
7. Beheerder Research Instituut.
8. Lid Hoofdbestuur voor Drenthe.
9. 1976-1977 Regiocontactpersoon; 1977-1979 Lid (Voorlopige) Adviesraad.
10. Commissaris Lode's Instrumenten b.v.
11. Ja.
- 11a. Noorden van het land.
- 11b. Noord-Oost.
12. In overleg.

5. 01626 - 2720.
6. Gymnasium-A; Cand. Geschiedenis RU Leiden.
7. Radiojournaliste.
8. Voorzitter PSVI; lid PEAC.
9. -
10. -
11. Ja.
- 11a. Brabant, Zeeland.
- 11b. Zuid.
12. Buitenlandse zaken, werkgelegenheid, geïntegreerd emancipatiebeleid en direct emancipatiebeleid, onderwijs.

1. **DIK, Wim.**
2. Rotterdam, 11 januari 1939.
3. 5268 BP Helvoirt.
4. Lage Driesstraat 23.
5. 04118 - 2282.
6. 5 jaar HBS-B te Gouda; TH Delft, electrotechnisch ingenieur; Economische Hogeschool Rotterdam, kandidaat.
7. Directeur Vleeswarenbedrijf.
8. Voorzitter van het bestuur van de Stichting Wetenschappelijk Bureau D'66.
9. Voorzitter afdeling Oss (1966 t/m 1969); CCRSF (1970 t/m 1972); Vice-voorzitter politiek HB (1975 t/m 1979); Bestuur SWB (1976 tot heden).
10. Lid Brabants-Zeeuwse Werkgeversvereniging (NCW); Lid Bestuur „Omroep Brabant” regio N.O.
11. Ja.
- 11a. Zuiden des lands.
- 11b. Zuid.
12. Economische Zaken, Technologie, Industriebeleid, Binnenlandse Zaken, Financiën.
13. Ik ben van mening, dat het ook (misschien zelfs wel: vooral) in de Eerste Kamer nodig is dat het Redelijk Alternatief slagvaardige en ervaren vertegenwoordigers krijgt. De combinatie van mijn staat van (actieve) dienst binnen de partij D'66 en mijn rol in het bedrijfsleven maakt het mogelijk op diverse terreinen een originele inbreng te leveren.

1. **VAN EMPEL, Martijn.**
2. Semarang, 29-8-1941.
3. 5582 EA Waalre.
4. Juliana de Lannooylaan 37.
5. 04904 - 4607.
6. Jurist.
7. - Bedrijfsjurist n.v. Philips, - Rechter-plaatsvervanger Rechtbank Den Bosch.
8. - Lid Adviesraad; - Lid SWB-bestuur; (- redactie SWB-blad-in-oprichting)
9. Lid Adviesraad.
10. -
11. Ja.
- 11a. Zeeland, Noord-Brabant, Limburg.
- 11b. Zuid.
12. Justitie, Economische Zaken, Buitenlandse Zaken, Defensie.
13. Ik stel mij kandidaat, omdat ik overtuigd ben van het belang van een goed onderling contact - en daardoor wederzijds begrip - tussen politiek en bedrijfsleven.

1. **FONTIJNE, Johan.**
2. Dordrecht, 20 april 1934.
3. Geldrop, 5662 TT.
4. Nieuw Erfseweg 27.
5. 040 - 863844.
6. Sociale pedagogiek, organisatiekunde.

7. Adviseur personeel & organisatie.
8. Lid bestuur regio Noord-Brabant; Voorzitter afdeling Geldrop en Voorzitter subregio Zuid-Oost-Brabant.
9. -
10. Voorzitter van een plaatselijke vereniging voor bijzonder basis-onderwijs op algemene grondslag.

11. Ja.
- 11a. Zuidelijke provincies.
- 11b. Zuid.
12. Sociale Zaken, Onderwijs, Binnenlandse Zaken.
13. De Eerste Kamer zou eigenlijk moeten verdwijnen, maar zolang het ding bestaat moeten er Democraten (-'66) in, om de verhoudingen in de Tweede Kamer zo dicht mogelijk te benaderen. De Eerste Kamer wordt wel behoudzucht toegeschreven. Democraten in de Eerste Kamer mag het slechts gaan om het behouden van onze lijn van vernieuwing. Dus géén controle en correctie op onze Tweede Kamerfractie, maar D'66-senatoren die de vernieuwingslijn dóórtrekken. Wij Democraten blijven „groot groeien”, met alle gevaren van dien. Maar de Eerste Kamer wordt verkozen op grond van de verhoudingen in de Provinciale Staten sinds 1978, en toen hield het voor ons nog niet over. De Eerste Kamer zal dus klein beginnen, met weinig Kamer-ervaring op de onderscheiden gebieden. Zonder ervaring in Raad, Staten, Kamer, stel ik mij beschikbaar als kandidaat, met bestuurlijke ervaring binnen en buiten de politiek, en met mijn dagelijkse ervaring als organisatie-adviseur binnen een industriële onderneming.

1. **HOEFNAGELS, Gerard Peter.**
2. Bilthoven, 26-10-1927.
3. Maasland ZH.
4. Burgemeester van der Lelykade 14.
5. 01899 - 12391.
6. Rechtsgelertheid.
7. Hoogleraar criminologie, penitentiair recht en kinderrecht aan de Erasmusuniversiteit te Rotterdam.
8. Lid van de Commissie „Symposium De Volgende Generatie”.
9. Adviezen inzake strafrecht, kinderrecht, familierecht en privacy-wetgeving; Commissie Vrijheidsrechten (in de jaren 1967 en volgende; er was toen nog geen formele wetenschappelijke stichting met formele commissies e.d.).
10. Bestuurslid van de Vereniging voor Familie- en Jeugdrecht, Voorzitter Stichting Interuniversitaire Criminologische Instututen; Adviseur van de Belangenvereniging Minderjarigen; Redactie Tijdschrift voor Familie- en Jeugdrecht; Lid Algemeen Bestuur Netherland Institute for Advanced Studies.
11. Ja.
- 11a. Brabant.
- 11b. Zuid.
12. Justitie, CRM en Volksgezondheid.
13. Ik ben bereid vanuit mijn praktische en theoretische kennis enige invloed uit te oefenen. Mij intrigeert daarbij de ideologische kant van de politiek; ik wil weten wat partijpoli-

tiek ideologisch waard is. Ik toets overheidsgedrag aan de feitelijke betekenissen voor mensen. Justitie

en politiek zijn daarvoor zeer geschikte terreinen.

KIESKRINGGROEP III - HOLLAND-ZUID

1. **RANG, Hendrik Johan.**
2. Amsterdam, 4 augustus 1931.
3. 3054 LK Rotterdam.
4. Plasoord 24.
5. 010 - 183646.
6. - Doctoraal Chemie ('55, UvA) - Bedrijfseconomie ('72, ISW) - Kand.-I rechten ('79, EUR)
7. Directeur Bouwcentrum.
8. Fractievoorzitter Rijnmond-raad.
9. - Voorzitter Afdeling West. Mijnstreek - Lid Provinciale Staten van Limburg - Lid Eerste Kamer (Lid Raad van Europa) - Voorzitter Regiobestuur Rijnmond.
10. Geen
11. Ja.
- 11a. Zuid-Holland, Limburg, Noord-Brabant, Utrecht, Zeeland.
- 11b. Holland-Zuid.

12. Europese aangelegenheden, Justitie, Binnenlandse Zaken, Financiën, Volkshuisvesting en Ruimtelijke Ordening, Economische Zaken, Milieuhygiëne.

13. **Motivering:**
 Hoewel D'66 zich de laatste jaren niet meer heeft uigelaten over het bestaansrecht van de Eerste Kamer, denk ik dat men binnen D'66 over het algemeen nog steeds van mening is dat de Eerste Kamer moet worden opgeheven, mits de werkwijze en de toerusting van de Tweede Kamer zodanig worden gewijzigd, dat een aantal voordelen dat nu nog kan worden toegeschreven aan het functioneren van het tweekamerstelsel in het algemeen, en aan het functioneren van de Eerste Kamer in het bijzonder, voldoende zijn gecompenseerd, en men, door opheffing alsdan van de Eerste Kamer, het voorstel overhoudt van een eenvoudiger en efficiënter stelsel.
 Zolang die situatie nog niet is gerealiseerd - en daar zou D'66 opnieuw een punt van kunnen maken - heeft de Eerste Kamer naar mijn mening nog een nuttige functie. Afgezien van haar aandeel in de wetgevende taak weet ik uit ervaring dat, met name waar het gaat om de kritische beoordeling en vernieuwende beïnvloeding van het beleid vanuit een praktisch-maatschappelijke opstelling, de bijdragen uit de Eerste Kamer niet alleen zeer serieus worden genomen, maar ook - op termijn effect sorteren. Zolang de Eerste Kamer daarom nog een zinvolle functie heeft, dient D'66 ook in de Eerste Kamer vertegenwoordigd te zijn, om ook hier de gelegenheid te hebben om vanuit zijn eigen optiek inhoud te geven aan het proces van beleidsbeïnvloeding over een zo breed mogelijk front. Met in de eerstkomende drie jaar zeker niet meer dan twee D'66-vertegenwoordigers in de Eerste Kamer zal dat een niet geringe taak zijn. Ik acht mijzelf tot die taak in staat, en

ben bereid mij ten volle in te zetten om die te vervullen.

1. **GLASTRA VAN LOON, Jan Frederik.**
2. Jakarta, 16-3-1920.
3. 1528 AE Den Haag.
4. Bazarstraat 15.
5. 070 - 463105.
6. Gymnasium-B; universiteit.
7. Hoogleraar.
8. Lid Programmacommissie.
9. Vice-voorzitter; voorzitter.
10. Voorzitter Stichting Ombudsman.
11. Ja.
- 11a. Zuid-Holland.
- 11b. Holland-Zuid.
12. Justitie, Ontwikkelingssamenwerking, Defensie.
13. Ik hoop ertoe te kunnen bijdragen, dat meer burgers zich interesseren in de politiek en natuurlijk in de standpunten van D'66 in het bijzonder, en daaraan naar maatstaven van redelijkheid kritisch deelnemen.

1. **JANSSEN, Johan Jacobus Alex.**
2. Den Haag, 11-4-1940.
3. Wassenaar, 2242 JC
4. Storm van 's-Gravesandeweg 51.
5. 01751 - 19209.
6. Doctoraal Economie, kandidaats rechten.
7. Ambtenaar Ministerie van Onderwijs.
8. Coördinator Subgroep SWB-werkgroep Sociale en Economische Zaken.
9. Coördinator SWB-werkgroep Sociale en Economische Zaken.
10. Geen
11. Ja.
- 11a. Noord- en Zuid-Holland.
- 11b. Holland-Zuid.
12. Sociale en Economische Zaken, Financiën.
13. Ik stel mij kandidaat voor de Eerste Kamer, ofschoon ik van mening ben dat dit college geen onmisbare schakel in ons staatsrechtelijk bestel vormt. Daarom zal ik pogingen om de Eerste Kamer op te heffen steunen. „Het waken tegen de waan van de dag”, de functie die bij uitstek aan deze Kamer wordt toegedacht, wordt in voldoende mate vervuld door colleges als de Raad van State. Ondanks dat men ik dat D'66 voorshands in dit lichaam vertegenwoordigd dient te zijn.

1. **KORTZ, Franz Albert.**
2. Ngandjoek (voorm. Ned. Indië), 17 april 1928.
3. 3053 WP Rotterdam.
4. Ahornlaan 6.
5. 010 - 181450
6. HBS-B en Algemeen Vormend Onderwijs, Erasmus Universiteit i.c. W. Sociologie.
7. Particulier.
8. Geen.
9. - Regiocontactpersoon Rijnmond/Rotterdam 1976/1977. - 1ste secretaris Rijnmond en

Rotterdam 1976/1977.
- VAR-lid voor Zuidholland (Rijnmond) 1977.

10. Geen.
11. Ja.
- 11a. Rotterdam-Rijnmond.
- 11b. Holland-Zuid.
12. Defensie, buitenland en onderwijs.

1. **VAN LOOKEREN CAMPAGNE, Helenus Johannes**
2. Heilo (N.H.), 10 mei 1927.
3. Noordwijk, 2202 CC
4. Erasmusweg 20.
5. 01719 - 11300.
6. Einddiploma gymnasium B, Kon. Instituut voor de Marine, Den Helder, Doctoraal examen Nederlands Recht.
7. Zonder.
8. Geen.
9. Voorzitter Hoofdbestuur 1967-'68.

10. Lid dagelijks bestuur Koningin Wilhelmina Fonds.
11. Ja.
- 11a. Randstad Holland.
- 11b. Holland Zuid.
12. Economische politiek, industriële innovatie, exportbevordering.
13. Gedurende bijna 20 jaar ben ik betrokken geweest bij de leiding van ondernemingen van verschillende aard en omvang (industrie, dienstverlening, aannemerij). Die ervaring heb ik niet alleen in Nederland opgedaan, maar ook internationaal. Ik geloof dat ik als lid van de Eerste Kamer voor D'66 niet alleen een goede bijdrage zal kunnen leveren aan het realiseren van onze beleidsplannen, maar ook aan de voorbereiding en de ontwikkeling van die plannen. Ik denk daarbij vooral aan het gebied van de economische politiek, de industriële innovatie en de exportbevordering.

Me verder in de materie verdiepend, is het EK-lidmaatschap nog op een andere manier voor me gaan leven en daardoor nog begerenswaardiger geworden. Tijdens mijn studie heb ik steeds belangstelling gehad voor parlementaire hervormingen. Binnenkort komt er een Grondwetswijziging, waarbij ook de positie van de EK in discussie zal komen. Er zijn zwaarwegende argumenten voor en tegen het voortbestaan van de EK in haar huidige vorm. Voorstanders roemen o.a. de mogelijkheid van „heroverweging“ (wist u dat de WP-encyclopedie de functie van de EK betitelt als het kunnen tegenhouden van in de TK onder invloed van de „waan van de dag“ genomen besluiten?) en verder vinden zij van belang dat bij het landsbestuur personen worden betrokken die in hoofdzaak op andere wijze aan het maatschappelijk leven deelnemen. De argumenten van tegenstanders richten zich bijv. op het tijdsverlies dat de EK bij de wetgevende taak meebrengt, de kosten van de EK en de mogelijkheid van een significant verschil in politieke samenstelling der beide kamers, vooral in tijden dat in het Nederlandse volk snelle politieke ontwikkelingen plaatsgrijpen (hetgeen zeker waar is als je kijkt naar de razendsnelle groei van D'66!) Het voert te ver op deze plaats op alle argumenten in te gaan. Ook aan die discussie zou ik t.a.t. graag deelnemen. In ieder geval heeft D'66, zolang de EK bestaat, ook daar goede vertegenwoordigers nodig! Ik ben bereid me op basis van ons beleidsprogramma op die plaats in te zetten en mee te werken aan bestuurlijke hervormingen die erop gericht zijn een menswaardig en gelijkwaardig bestaan voor een ieder te bevorderen.

12. Financieel, economisch, sociaal.
13. De Eerste Kamer is een merkwaardig instituut. Wie er lid van wordt is hierdoor part-time politicus. Het part-time karakter van de functie trekt mij juist wel aan. Ik ben ook part-time hoogleraar, terwijl ik als adviseur gewend ben part-time bij situaties betrokken te worden. Mocht ik in de Eerste Kamer komen, dan zou ik mij bij voorkeur bezighouden met financiële en economische problemen, maar ook met bepaalde sociale kwesties, die nauw met het functioneren van de economie te maken hebben, zoals het arbeidsmarktbeleid. Als SWB-bestuurslid is het coördineren van de werkgroepen op deze gebieden eveneens mijn taak. Een specifiek probleem van het Eerste Kamerlidmaatschap, niet alleen voor mij maar voor alle leden, lijkt mij de kwestie van de compatibiliteit: een part-time politicus verricht in hoofdzaak andere werkzaamheden en dit kan een belangenconflict opleveren met te behandelen wetsontwerpen en nota's.

1. **GROOT, Willem.**
2. Andijk, 13-5-1942.
3. Enkhuizen, 1602 TJ.
4. Dirk Wierengastraat 6.
5. 02280-2927.
6. Technische opleiding, gericht op de metaalindustrie.
7. Onderhoudstechnicus.
8. Lid schaduwfractie gemeenteraad, lid van de Adviesraad D'66.
9. -
10. -
11. Ja.
- 11a. Noord-Holland.
- 11b. Holland-Noord.
12. Milieu, openbare veiligheid, arbeid - sociale aangelegenheden, technologie, energie.
13. Om juist nu - en in de komende jaren - als vertegenwoordiger van D'66 te fungeren, in het spanningsveld van alle problemen waarmee we nationaal als internationaal betrokken zijn, zie ik zelf als een uitdaging. Vanuit dit gezichtspunt kan een D'66-er(ster) er niet omheen, om mee te denken en te beslissen, juist op die plaatsen, waaruit een beleid tot stand komt. Vooral nu de plaats van D'66 in de politiek, als partij een vooraanstaande plaats kan gaan innemen, in de wat onzekere verhoudingen t.a.v. andere partijen.

KIESKRINGGROEP IV - HOLLAND-NOORD

1. **SCHOUTSEN, Ila.**
2. Medemblik, 14 april 1939.
3. Amsterdam 1019 AB.
4. Zeeburgerpad t/o 46. a/b woon-schip Baart.
5. 020-949500.
6. Universitair G.U. te Amsterdam.
7. Sociaal-pedagoog.
8. -
9. Campagnes, afdelingsbestuur Amsterdam, HB-DB, penningmeester; bestuur SWB, Gemeenteraadslid Amsterdam.
10. Hoofd van dienst kadervorming binnen Humanistisch Verbond.
11. Ja.
- 11a. Noord-Holland.
- 11b. Holland-Noord.
12. Welzijn, Economie.
13. Politiek is geen geintje. Ook geen vrijplaats voor hobby's. En zeker geen schreeuwerigheid zonder kern, je democraat noemen en rattenmacht uitvoeren, dat stinkt. Politiek is - met moed - een zaak - dienen. Daarbij keuzen laten; respect als doel. Respect in jezelf met anderen. Een poging daartoe is o.a. mijn nota „Bevrijdend besturen“, april 1978 aan de Gemeenteraad Amsterdam. In de Eerste Kamer wil ik verder komen.

1. **TIESINGA-AUTSEMA, Marie-Louise.**
2. Rozenburg (Z.H.) 19 mei 1945.
3. Zaandijk, 1544 XN.
4. Bazuinhof 2.
5. 075-286966.
6. HBS-A, MO-A-Nederlands, management/Instituut voor Sociale Wetenschappen, direct marketing, rechten/notariaat.
7. Manager Plusprojecten b.v. (dochter Nederlandse Dagblad-unie, uitgever van NRC Handelsblad en Algemeen Dagblad).
8. Lid van de Adviesraad; Lid Redactieraad van De Democraat; Lid Steunfractie D'66 Gemeente Zaanstad; Begeleider kadercursus PSVI 1979.

9. Voorzitter/secretaris Werkgroep Zaanstad 1977-'78; Lid Verkiezingscommissie Afdeling Zaanstreek-Waterland 1978; Lid van de Adviesraad 1978-'79.
10. Lid van de Commissie van NRC Handelsblad-Lezers; Lid van de Redactiecommissie van het orgaan van de Vrienden van het Zaanse Huis.
11. Ja.
- 11a. Noord- en Zuid-Holland.
- 11b. Holland-Noord.
12. Cultuur, Recreatie en Maatschappelijk Werk (incl. emancipatiebeleid, jeugdzaken, culturele minderheden), Volkshuisvesting en Ruimtelijke Ordening, Sociale Zaken, Justitie (m.n. abortus- en vreemdelingenbeleid).
13. Bij de mededeling dat je je kandidaat hebt gesteld voor de Eerste Kamer kijkt men je in negen van de tien gevallen enigszins glazig aan. De Eerste Kamer, aanvankelijk ingesteld als „bolwerk van de troon“ - ze werd wel de „menagerie du roi“ genoemd - is nog steeds een eerbiedwaardig college, maar wel eentje waar je zelden iets van hoort. In de ogen van velen is het een soort erbaantje voor mensen die hun politieke sporen hebben verdiend, maar wat de actieve politiek betreft een „tweederangs“ vertegenwoordiging. Immers, de parlementariër daar heeft slechts beknotte bevoegdheden. Toch wil ik graag kandideren voor die Eerste Kamer en mensen die mij kennen, zullen weten dat ik me daar beslist niet oubollig of sloom zal opstellen! In de eerste plaats omdat het werk als volksvertegenwoordiger me aanspreekt. Ik heb me daarop de laatste jaren goed trachten voor te bereiden. In de tweede plaats omdat het een functie is die ik - naast andere D'66-bezigheden samen met mijn echtgenoot - ook qua tijd kan waarmaken. Ik kan nu eenmaal geen half werk doen.

1. **GANS, Marcus Paul.**
2. Arnhem, 13-08-1923.
3. 2060 AA Bloemendaal, Postbus 45.
4. Vijverweg 39, Bloemendaal.
5. 023-272442.
6. Economie.
7. a. Buitengewoon hoogleraar bedrijfseconomie.
b. Directeur Adviesbureau (Bureau Gans B.V.).
8. Bestuurslid SWB D'66; Lid Redactie SWB-blad in oprichting.
9. Oud-voorzitter afdeling Breda (1967, 1968).
10. -
11. Ja.
- 11a. Noord-Holland.
- 11b. Holland-Noord.

KIESKRINGGROEP V - MIDDEN

1. **ROGIER, Frans, Karel, Lode-wijk**
2. Rotterdam, 28 januari 1938
3. 2811 VA Reeuwijk
4. Kennedysingel 11
5. 01829-3564
6. HBS-A HBO (AMBI)
7. Beleidsadviseur automatisering bij het Ministerie van Defensie.
8. Vice-voorzitter organisatie Dagelijks Bestuur, lid gemeenteraad Reeuwijk.
9. 1976-1978 secretaris-organisatie dagelijks bestuur, 1974-1976 penningmeester bestuur SWB D'66.
10. - Docent en examinator avondonderwijs informatica, - ex-penningmeester landelijk bestuur Man-Vrouw-Maatschappij, - voormalig voorzitter Actiegroep Reeuwijk.
11. Ja.

11a. Zuid-Holland en Utrecht.

11b. Kieskringgroep Midden

12. Binnenlandse Zaken, Financiën, Algemene Zaken, Ruimtelijke Ordening, en eventueel Economische Zaken.

13. Hoewel ik het nut van een Eerste Kamer naast een Raad van State en naast een Tweede Kamer betwijfel en van mening ben, dat de taken van deze colleges moeten worden herzien, meen ik dat D'66 in de gegeven situatie sterk vertegenwoordigd dient te zijn in de Eerste Kamer. In dit vertegenwoordigende lichaam hebben wij de mentaliteit en wijze van politiek handelen die D'66 eigen is, node gemist. Een minder vaktechnische maar meer politieke afweging van wetsvoorstellen is in de Eerste Kamer gewenst. De D'66-fractie in de Eerste Kamer zal zich sterk moeten maken om de vernieuwingsgezinde politiek van de vierde stroming gestalte te geven. Zowel mijn politieke ervaring, opgedaan in het Hoofdbestuur en in het SWB-bestuur als in de gemeentepolitiek van een kleinere gemeente zal mij hierbij van pas komen.

Wanneer ik gekozen word zal ik, enige maanden voordat mijn tweede termijn als DB-lid afloopt, aftreden als vice-voorzitter.

Na ruim 3½ jaar heropbouwwerk in de partijorganisatie zal dit vertrek mij moeilijk vallen, maar een eventuele verkiezing als Eerste Kamerlid zal mij de mogelijkheid bieden op een andere golfengte voor D'66 actief te blijven.

1. **SCHWARZ, Norbert F.I.**
 2. Antwerpen (B), 18 december 1917.
 3. 2596 SJ Den Haag.
 4. Schoutenstraat 9
 5. 070-245189 (k. 015-783786)
 6. Natuurkundig ir.
 7. Kroonlid college van bestuur TH Delft.
 8. Vice-voorzitter Adviesraad; lid bestuur Stichting Wetenschappelijk Bureau D'66.
 9. Lid Dagelijks Bestuur; voorzitter Programmacommissie; fractievoorzitter Provinciale Staten Zuid-Holland; fractievoorzitter Eerste Kamer.
 10. Lid Ledenraad VPRO; vice-voorzitter Humanistisch Verbond.
 11. Ja.
 - 11a. Utrecht, Noord-Holland, Zuid-Holland.
 - 11b. Midden.
 12. Onderwijs en Wetenschappen, Volksgezondheid, Justitie, Sociale Zaken, Consumentenbeleid, Emancipatie, Omroepzaken, andere niet-materiële zaken.
 13. Twee vragen: „Waarom moet hij zo nodig?” en „Waarom zou hij het zo goed doen?”
De eerste: ik heb het werk zes jaar met plezier gedaan. Ik vind het fijn de ideeën van D'66 uit te dragen en te verdedigen. Waarschijnlijk krijg ik in september 1981 veel meer vrije tijd die ik graag aan het Eerste Kamerlidmaatschap wil besteden.
De tweede: of ik het ook redelijk goed gedaan heb, kunnen anderen die me in die tijd (1971-'77) hebben meegemaakt, beter beoordelen. Ik heb de toenmalige Minister van Justitie Van Agt gedurende twee kabinetten (zeer) hinderlijk gevolgd. Tal

van zaken door (o.a.) mij gevraagd en door hem bestreden worden nu uitgevoerd. Van tal van andere zaken waar ik voor gevochten heb, is nog weinig terecht gekomen. Maar dan zeg ik met Willem de Zwijger (?):

„Het is niet nodig te hopen om te ondernemen, noch te slagen om te volharden.”

Veel goede wetgeving is door het CDA tegengehouden. Daarom moet m.i. het CDA zo snel mogelijk in de oppositie. De laatste opiniepeiling geeft hoop op een linkse meerderheidscoalitie. Ik zou dat van harte toejuichen. Als tweede keus zie ik een PvdA-VVD-D'66-combinatie. Ik ben ouder dan de meesten van u. Eén oudere in een fractie, mits voorzien van ervaring en enthousiasme, zou van nut kunnen zijn, dacht ik. Wie meer over me wil weten, zie De Democraat 1/78, blz. 7.

1. **BESTMAN, Ad**
 2. Dirksland, 02-02-'44.
 3. Baarn 3742 XC.
 4. Roerdompstraat 17.
 5. 02154-15994.
 6. MULO, Gymnasium A, Nederlands Recht (staats- en administratief).
 7. RU, Utrecht.
 8. Lid Provinciale Staten Utrecht; Voorzitter Werkgroep Gehandicapten-beleid; Lid Werkgroep Binnenlandse Zaken.
 9. Raadslid, fractievoorzitter gemeente Baarn ('70-'78).
 10. DB-lid Nederlands Studenten Sanatorium; DB-lid Coördinatiecentr. (Wetensch. Lekt. Blinden); Bestuurslid Fed. Sport Gehandicapten; Bestuursfuncties (voorz.) in de nationale en internationale schaakorganisaties.
 11. Ja.
 - 11a. Regio Utrecht e.o.
 - 11b. Midden.
 12. Binnenlandse Zaken, Welzijn, Gehandicaptenbeleid.
 13. Vanaf 1966 ben ik reeds lid van D'66 en sedert 1970 vertegenwoordig ik onze partij in de volksvertegenwoordiging, te weten 8 jaar op lokaal niveau en sinds 1978 op provinciaal gebied. Thans zou ik graag op nationaal niveau de D'66-gedachte uit willen dragen en vertolken in beleidskeuzen.
Hoewel ik dit het liefst in het kader van de Tweede Kamer zou willen doen, kan een lidmaatschap van de Eerste Kamer dit ook reeds enigszins bewerkstelligen! Bovendien denk ik dat, gezien het karakter van de Eerste Kamer, daarin vooral mensen nodig zullen zijn die over de nodige politieke en bestuurlijke ervaring beschikken, waaraan ik meen te kunnen voldoen.
Werkend binnen het huidige staatkundige bestel vind ik dat ook de Eerste Kamer politieke keuzen behoort te maken gebaseerd op terzake doende argumenten. Nieuwe ideeën behoeven een eerlijke kans in de discussie te krijgen en niet bij voorbaat te worden afgewezen met niet relevante argumenten. Omdat de Eerste Kamer uiteindelijk in veel opzichten het werk van de Tweede Kamer doubleert, vind ik dat de Eerste Kamer zich juist in de beleidsvraagstukken meer moet richten op de

problematiek op langere termijn en daarvoor de probleemstellingen kan formuleren. Aan een dergelijke ontwikkeling zou ik graag mijn D'66-steentje willen bijdragen en in deze zin lijkt mij dat de toekomstige Eerste Kamerfractie van D'66 zou kunnen opereren, één en ander natuurlijk in nauw overleg met de achterban en de Tweede Kamerfractie. Gezien het voorgaande ben ik zo vrij uw aandacht op mijn kandidatuur te vestigen in de hoop dat ik daardoor door u op een verkiesbare plaats mag worden geplaatst!

1. **VAN GEEST, Adriaan**
2. Utrecht, 29 mei 1954.
3. 2406 BC Alphen aan den Rijn.
4. Van Boetzelaerstraat 84.

5. 01720-94314

6. Frederik Muller Akademie (HBO)
7. Boekverkoper.
8. Fractievoorzitter P.C.A. (Progr. Comb. Alphen) Lid werkgroep Volksgezondheid.
9. Secretaris Afdeling Alphen aan den Rijn.
10. Lid Humanistisch Verbond.
11. Ja.
- 11a. Provincies Zuid-Holland en Utrecht.
- 11b. Midden.
12. Volksgezondheid.
13. Volksvertegenwoordigers zijn te vaak specialisten op een specifiek terrein. Daarom dit keer de kandidatuur van deze niet-gespecialiseerde actieve D'66'er.

Nederlands Comité voor Europese Veiligheid en Samenwerking
Grootstraat 209
Amsterdam, tel. 020-365684

Door middel van een briefkaartenactie wil dit Comité de aandacht van de minister van Defensie vestigen op het feit dat het in het kader van „het jaar van het kind” onverantwoord is de bewapening zo op te schroeven dat dit tot totale vernietiging leidt.

Stichting Voorlichting Actieve Geweldloosheid
Postbus 137
Zwolle

De SVAG stelt zich ten doel: een samenleving die de waarde kent van actieve geweldloosheid. Hiertoe start SVAG een project „kinderen en Geweldloosheid” om op die wijze jonge kinderen op informele wijze met de levensstijl in aanraking te brengen, die past bij geweldloosheid.

Landelijke organisatie Belangen-groepen Huisvesting
Henri Polaklaan 12b
Amsterdam, tel. 020-223505

In IGLO, de krant voor mensen die in de kou staan, staat centraal de begroting van Volkshuisvesting. Ook de vrouw in de volkshuisvesting krijgt in ieder geval in IGLO de nodige aandacht.

Anti Apartheidsbeweging Nederland
Postbus 10500
Amsterdam, tel. 020-237335

Het tijdschrift Zuidelijk Afrika Nieuws dat door de Anti Apartheidsbeweging Nederland wordt uitgegeven, is jarig. Het honderdste nummer is verschenen. Als cadeau zou de beweging graag veel nieuwe abonnees op het tijdschrift willen noteren.

Ziekfondsvaard
Postbus 396
Amstelveen, tel. 020-434747
Mensen die klachten hebben over de manier waarop zij in verband met ziekfondsvaard of AWBZ-verzekering geholpen (of juist niet) zijn, kunnen sinds kort terecht bij een onafhankelijke commissie. Deze klachtencommissie kan rechtstreeks, zowel telefonisch als schriftelijk, worden benaderd.

MENSEN-RECHTEN

bijgeegaard door Kitty Warburg

Stichting Europahuis in Nederland
St. Antoniusbank 42
Cadier en Keer tel. 04407-1546

Van 21 t/m 25 januari 1980 organiseert het Europahuis te Bemelen/Cadier en Keer een internationaal seminar over energiepolitiek rond het thema: „Kernenergie, ja of nee?: perspectieven voor een andere energiepolitiek in Europa”. Met o.a. inleidingen door: prof. dr. P. R. Odell, mr. W. Hoogendijk, prof. dr. E. Boeker, H. van Poelje.

Solidariteitscomitee Argentinië-Nederland
Postbus 764
Den Haag, tel. 070-651392

In Argentinië is nog steeds op grote schaal sprake van schending van mensenrechten.
SKAN wil door middel van een handtekeningactie aan de Nederlandse regering duidelijk maken dat een royaler toelatingsbeleid van Argentijnse politieke gevangenen in Nederland noodzakelijk is.

Vereniging Milieu Defensie
Tweede Weteringplantsoen 9
Amsterdam, tel. 020-221366
VMD gaat met haar maandblad „de boer op”. Aan de vooravond van de Voedselactie van de VMD wordt in het novembernummer het landbouwbeleid van minister van der Stee doorgelicht.

Comitee van Solidariteit met de slachtoffers van de dictatuur in Chili
Clavecimbellaan 87
Rijswijk, tel. 070-934109
Dit comitee zet een actie op touw die er op gericht is de politieke gevangenen in Chili en de families van geëxecuteerden van onze solidariteit blij te geven. Dit kan door middel van het zenden van briefkaarten en bloemen.

ONDERWERPEN TE BEHANDELEN OP HET VOORJAARSCONGRES 1980

Bij het besluit tot instelling van de Congresvoorbereidingscommissie werd tevens de wens uitgesproken tenminste een half jaar tevoren de agendapunten voor een volgende Algemene Ledenvergadering bekend te maken. In overleg met de Adviesraad zou het Hoofdbestuur zo spoedig mogelijk daarna de ontwerp-agenda vaststellen en publiceren. Dit alles met het doel afdelingen, regio's en subregio's in een zo vroeg mogelijk stadium de gelegenheid te bieden de opinievorming over de congres-thema's in gang te zetten en Hoofdbestuur, SWB en andere partij-organen met een expliciete taak ten aanzien van de totstandkoming van ontwerp-teksten voor beleidsprogramma's vernieuwing, verkiezingsprogramma's e.d. een duidelijk richtsnoer te bieden.

Hoewel de periode tussen najaarscongres 1979 en voorjaarscongres 1980 praktisch gezien niet of nauwelijks een half jaar bestrijkt en de resultaten van het jongste congres mede bepalend zijn voor de agenda van een volgende ALV, probeert de Congresvoorbereidingscommissie zo nauwkeurig mogelijk aan haar opdracht te voldoen. Voor zover op dit moment overzienbaar, zullen de volgende onderwerpen in de voorbereiding en besluitvorming voor de voorjaars-ALV een toonaangevende

rol gaan spelen:
Politiek inhoudelijke / beleidsprogramma vernieuwende thema's: mediabeleid, defensie, energiebeleid, volksgezondheid en innovatie.
Organisatorisch/reglementair komen de volgende zaken aan de orde: positie, taak en bevoegdheden van subregio's; de status van verkiezingsprogramma's ten opzichte van het beleidsprogramma van de partij; de wijze van informatieverschaffing over kandidaten voor vertegenwoordigende lichamen als gevolg van het verwijderen uit het Huishoudelijk Reglement van de mogelijkheid tot het instellen van een adviescommissie ten behoeve van partij-interne verkiezingen voor de samenstelling van de betreffende kandidatenlijsten en tenslotte de besluitvormingsprocedures voor en tijdens de ALV.

De Congresvoorbereidingscommissie gaat er vanuit, dat de betreffende SWB-werkgroepen en het Hoofdbestuur haar tijdigheid in de gelegenheid stelt de essentiële beslispunten uit deze ontwerp-teksten onder de aandacht van de leden(-vergaderingen) te brengen. De commissie blijft de beide besturen achtervolgen met vragen en tijdschema's terwille van een kwalitatief goede besluitvorming in de partij. Jan van den Hazel, secretaris-politiek

VOORJAARSCONGRES 1980 EN VOORBEREIDENDE DEELCONGRESSEN

In de vorige Democraten hebben wij reeds aangekondigd, dat de 26ste Algemene Ledenvergadering van D'66, n.l. het voorjaarscongres 1980, gehouden zal worden op 25 en 26 april 1980 in de Vereniging in Nijmegen. Het ligt in de bedoeling op dit congres voorstellen tot wijziging van het beleidsprogramma aan de orde te stellen. In overleg met de huidige Adviesraad is besloten dat deze voorstellen de onderwerpen energie, volksgezondheid, defensie, media en innovatie zullen omvatten.

Een goede behandeling van verantwoorde besluitvorming over deze voorstellen is slechts mogelijk, wanneer er een weloverwogen voorbereiding plaatsvindt. In verband hiermede lijkt het gewenst de voorstellen in twee stappen te behandelen. Reeds in 1978 zijn mogelijkheden overwogen om deelcongressen of themacongressen te organiseren, terwijl het Huishoudelijk Reglement de mogelijkheid biedt een ALV ter voorbereiding van een plenaire discussie in secties te splitsen. Het Hoofdbestuur wil proberen beide mogelijkheden te combineren en voorafgaande aan het voorjaarscongres twee deelcongressen te organiseren, waarop de reeds genoemde onderwerpen aan de orde worden gesteld.

Deze deelcongressen krijgen dan de status van sectievergaderingen en kunnen dan beperkte besluiten nemen.

De voorstellen of delen ervan of amendementen, die op de sectievergadering minder dan 25% van de stemmen hebben behaald worden dan niet meer op de plenaire vergadering behandeld. Het ligt in de bedoeling het eerste deelcongres te organiseren op zaterdag 23 februari 1980 en dan de onderwerpen Volksgezondheid en Defensie te behandelen.

De teksten worden gepubliceerd in

Democraat 2/80, die 7 februari 1980 verschijnt. Amendementen hierop kunnen dan tot en met 20 februari 1980 worden ingediend.

De resultaten van dit deelcongres worden vervolgens opgenomen in Democraat 3/80, die op 6 maart verschijnt.

Op het tweede deelcongres, dat op zaterdag 15 maart 1980 is gepland, ligt het in de bedoeling de onderwerpen Energie, Media en Innovatie aan de orde te stellen.

De voorstellen hiervoor worden eveneens in Democraat 3/80 gepubliceerd. Amendementen kunnen dan tot 13 maart 1980 worden ingediend. In de Democraat 4/80, die op 3 april verschijnt, worden dan weer de resultaten van dit deelcongres gepubliceerd.

In Democraat 2/80 zullen nadere mededelingen over deze deelcongressen gedaan worden en zal de Congresvoorbereidingscommissie de procedures nader toelichten.

Maar reserveer nu reeds de volgende data:

23 februari 1980 - Eerste deelcongres
15 maart 1980 - Tweede deelcongres
25 en 26 april 1980 - Voorjaarscongres 1980

Frans Rogier,
vice-voorzitter organisatie

STEUN AAN NICARAGUA

In de tweede congresdemocraat (jrg. 12, no. 8) heeft het HB van D'66 zich uitgesproken voor de landelijke actie ter ondersteuning van de wederopbouw in Nicaragua. Deze actie is opgezet op initiatief van het Nicaragua Comité Nederland, met steun van o.a. PvdA, CDA, PPR en (dus) ook D'66. Het doel van deze actie is het inzamelen van geld, dat door het Nicaragua Comité Nederland wordt overgemaakt naar Nicaragua voor concrete projecten. Voor de opbouw van dit land is zeer veel geld en steun nodig. Jarenlange uitbuiting door de Somoza's en een lange, bloedige bevrijdingsoorlog hebben de economie en de sociale voorzieningen in Nicaragua, voorzover aanwezig, vernietigd, met alle gevolgen van dien voor de burgerbevolking. De door D'66 gesteunde actie heeft als concreet doel het opheffen van een van de ernstigste sociale misstanden uit het Somoza-tijdperk, n.l. het analfabetisme. Ongeveer 60% van de bevolking is analfabeet, terwijl alfabetisering als een belangrijke voorwaarde voor een menswaardig bestaan beschouwd moet worden. Het HB van D'66 doet daarom een beroep om:

- Een bijdrage te storten op giro-nummer 35.80.163 t.n.v. Nicaragua Comité Nederland te Utrecht, onder de vermelding van „wederopbouw”.
- Binnen uw afdelingen initiatieven te ontwikkelen teneinde, evt. i.s.m.

UIT DE HOOFDBESTUURSVERGADERING VAN 29 NOVEMBER '79

Het HB heeft direkt na het overlijden van Anne Vondeling, via een condoléance-telegram, aan het bestuur van de PvdA haar diepe deelneming betuigd.

Melding werd gemaakt van het inhoudelijk succes van het symposium „de volgende generatie”, gehouden op 24 nov., en de teleurstellende opkomst; slechts 105 belangstellenden waren naar Amsterdam gekomen. Een gelukstelegram werd gezonden aan de succesvolle D'66-afdelingen op Voorne-Putten, die daar op 21 november aan gemeenteraadsverkiezingen deelnamen.

Ook werd mededeling gedaan van de brief van Aar de Goede die via het ANP werd verspreid, aan Bouke Beumer als fractieleider van de nederlandse CDA-europarlementa-

riërs, waarin hij eiste dat de CDA-er Penders zijn beschuldigingen aan het adres van D'66, als zou de Europese fractie met neo-fascisten samenwerken, zou terugnemen. (Zie verder in deze Democraat). Besloten werd dat op het deelcongres op 23 febr. '80 de onderwerpen „defensie” en „volksgezondheid” aan de orde zullen komen. Op het deelcongres op 15 maart '80: „energie”, „media” en „innovatie”.

Melding werd gemaakt van het feit dat hedenmiddag (29 nov.) de SWB-nota „Het bedreigde boek” aan de pers is gepresenteerd, waardoor behandeling van dit agendapunt niet meer zo zinvol is. De SWB wordt verzocht, de procedures die hiervoor gelden aan te houden. Hierbij werd niet nagelaten de waardering uit te

spreken over de inhoudelijke activiteiten van de werkgroep kunsten en media.

Op deze vergadering werd het congresboek uitgereikt dat dankzij veel inspanningen op het landelijk secretariaat gereed is gekomen.

Aan de orde hierbij was ook het betreurende feit dat de Democraat, door problemen bij het gereed maken van het adressenbestand, te laat bij de leden aan kwam. De nieuwe moties en amendementen (ingediend na het congres van 26 en 27 okt.) om een advies van het HB mee te geven werden behandeld. Over het onderwerp „modernisering” werden geen HB standpunten ingenomen.

Jan Veldhuizen,
publiciteitscoördinator

andere partijen, plaatselijke acties op te zetten met het doel geld in te zamelen voor de wederopbouw van Nicaragua. U zou daarbij kunnen denken aan straatcollectes, voorlichtingsavonden, het als school of gemeente adopteren van respectievelijk een school of een gemeente in Nicaragua, etc.

Wilt u informatie of voorlichtingsmateriaal hebben over Nicaragua of inlichtingen over concrete projecten, neem dan contact op met Nicaragua Comité Nederland Van Speijkstraat 11 Utrecht
Tel.: 030 - 718163

P.S. In februari 1980 zal de lopende actie een hoogtepunt krijgen in de vorm van een grote manifestatie in Utrecht, waarover u in de toekomst nog meer zult horen.

DISPENSATIE

Voor de kandidaatstelling voor D'66 fracties in vertegenwoordigende lichamen kent D'66 een aantal duidelijke regels, die in het Huishoudelijk Reglement zijn vermeld. Deze bepalingen hebben zowel ten doel de interne kandidaatstelling zo verantwoord mogelijk te laten verlopen als de democratische rechten van de leden te waarborgen.

Het reglement biedt het Hoofdbestuur twee mogelijkheden om dispensatie te verlenen. Allereerst kan dispensatie worden verleend van de eis, dat een kandidaat minstens 6 maanden vóór de kandidaatstelling als lid moet zijn ingeschreven. Dit beoogt politieke gelukzoekers van onze kandidatenlijsten te weren. Bij de gemeenteraadsverkiezingen van 1978 heeft het Hoofdbestuur

gemeend i.v.m. de snelle herleving van de partij en de sterke aanwas van leden, op ruime schaal van deze mogelijkheid gebruik te moeten maken. Op het voorjaarscongres 1978 heeft het Hoofdbestuur hiervoor verantwoording afgelegd en de ALV heeft dit HB-beleid goedgekeurd. Wel heeft het Hoofdbestuur toen uitdrukkelijk toegezegd in de naaste toekomst niet of nauwelijks meer van deze dispensatie-bevoegdheid gebruik te zullen maken. Dit standpunt is bovendien gepubliceerd in Democraat nr. 7 van oktober 1978. De tweede mogelijkheid tot dispensatie betreft de voorgeschreven procedures bij de kandidaatstelling voor gemeenteraden. Hiervan heeft het Hoofdbestuur ook in 1978 slechts in enkele gevallen gebruik gemaakt, toen zeer duidelijk was, dat deelname aan de verkiezingen anders onmogelijk was en niet van opzettelijke afwijkingen of misbruik sprake was. Ook op dit punt heeft het Hoofdbestuur reeds meermalen gesteld, dat in de toekomst van deze mogelijkheid in principe geen gebruik zal worden gemaakt.

Onlangs is het Hoofdbestuur gebelend dat bovengenoemde standpunten niet bij alle afdelingsbesturen en verkiezingscommissies bekend zijn. Om teleurstellingen te voorkomen menen wij er goed aan te doen door nogmaals duidelijk te stellen dat het Hoofdbestuur nu en in de toekomst slechts in zeer uitzonderlijke gevallen van deze dispensatie-bevoegdheden gebruik zal maken.

Nu dit standpunt op de ALV van 22 april 1978 is ingenomen, in Democraat nr. 7 van 1978 is gepubliceerd en nu nogmaals onder de aandacht is gebracht, geldt o.i. het argument dat men hiervan niet op de hoogte was, ook zeker niet meer als dispensatiegrond.

Frans Rogier,
vice-voorzitter organisatie

VERKIEZINGEN OP VOORNE-PUTTEN

Op 21 november werden er, vanwege gemeentelijke herindelingen, verkiezingen gehouden op Voorne-Putten en wel in de nieuwe gemeentes Bernisse, Westvoorne en Groot

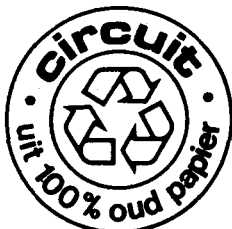
Brielle. In deze gemeentes wordt D'66 straks vertegenwoordigd door twee raadsleden. We geven hieronder de uitslagen in procenten en de zetelverdeling tussen haakjes.

	Bernisse	Westvoorne	Groot Brielle
PvdA	33,91 (5)	25,5 (4)	31,07 (5)
CDA	29,3 (4)	19,8 (3)	24,42 (4)
VVD	24,44 (4)	33,1 (5)	25,72 (4)
D'66	12,35 (2)	11,9 (2)	16,21 (2)
Gem.belangen	—	9,7 (1)	—

Van deze kant feliciteren wij graag de 6 raadsleden en allen die met hen

voor dit succes hebben gewerkt.

J.V.

Stichting Wetenschappelijk Bureau D'66

SWB-NIEUWS

OPROEP

In het archief van de SWB ontbreekt de volgende publicatie van D'66:

Open deelneming en Internationale Gerichtheid, een eerste bijdrage tot discussie, Amsterdam 1968, 25 pp. Als er leden zijn die deze brochure nog bezitten, zouden wij daarvan graag een copie ontvangen.

Ruud Stam,
directeur SWB D'66.

WERKGROEP MIDDEN-OOSTEN

Naar aanleiding van de gebeurtenissen o.a. in Iran hield de Werkgroep Midden-Oosten in november een avond, waarin de problematiek van de Koerdische minderheden centraal stond. Binnenkort komt er een rapport over de Koerden van deze werkgroep. Hieronder volgen enige oriënterende gegevens over deze zeer grote groep mensen in het Midden-Oosten, die steeds sterker een beroep doen op de hulp van democratische partijen, ook in Europa.

In de 16e eeuw sloten de machthebbers van het Ottomaanse en het Perzische Rijk een overeenkomst na een oorlog. Volgens deze overeenkomst kwam het grootste gedeelte van Koerdistan onder heerschappij van het Ottomaanse Rijk en de rest onder het Perzische Rijk. Dit was de eerste verdeling van Koerdistan, maar niet de laatste.

In 1813 sloten Rusland en Perzië een verdrag, waarbij Perzië een gedeelte van Koerdistan aan Rusland afstond. In 1920 verdeelden de geallieerden het Ottomaanse Rijk in nieuwe landen, hetgeen werd vastgesteld in het verdrag van Sèvres. In art. 62, 63 en 64 van dit verdrag stond dat de Koerden recht zouden krijgen op een eigen land.

In een verdrag tussen de Sovjet Unie en Turkije in maart 1921 stond de Sovjet Unie een gedeelte van Koerdistan af aan Turkije. In het verdrag van Lausanne, dat in 1923 gesloten werd, kwamen de artikelen over de Koerden van het verdrag van Sèvres niet meer voor.

De geschiedenis van Koerdistan laat zien dat er altijd vraag en aanbod was naar dit land alsof het een handelsartikel was.

Volgens de sociologen zijn er meer dan 12 miljoen Koerden in een land van ongeveer 500.000 km². Koerdistan is een van de rijkste landen

van het Midden-Oosten met de armste bevolking.

Tot de jaren vijftig streefde de Koerdische beweging naar een onafhankelijk Koerdistan. Daarna hebben de politieke partijen van de Koerden in Iran, Irak en Syrië hun strategie gericht op democratie voor die drie landen en autonomie voor Koerdistan binnen die staten. De Koerden in Turkije hebben hun strategie niet veranderd na de jaren vijftig.

Het verband tussen democratie en autonomie is heel sterk. Volgens de ideologie van de Koerdische politieke partijen kan autonomie zonder democratie niet bestaan. Zonder democratie in de centrale macht voor het hele land, zal er geen verandering komen in de samenleving. Binnen het kader van een democratisch systeem geloven de Koerden dat de reactionaire verhoudingen in de Koerdische samenleving zullen veranderen. De onderdrukte klassen - de arbeiders en de boeren - krijgen dan hun eigen rechten, het oude verband dat te maken heeft met de stammen samenleving gaat veranderen en de vrouw moet dezelfde rechten hebben als de man.

De Koerden hebben nog nergens hun doel - democratie - bereikt.

De Koerdische politieke partijen - zoals Koerdistan Democratische Partij in Iran (KDPI), Koerdistan Patriottische Unie in Irak (PUK) en de Koerdische politieke partijen in Syrië zijn op democratische beginselen gebaseerd. Zij menen niet voor democratie te kunnen zijn, als zij zelf geen democraten zijn.

Joos Oldenziel-Postma.

WERKGROEP SPORT

De werkgroep sport bestaat nu een jaar en draait nog steeds met ongeveer 6 mensen. Uitbreiding zou echter hard nodig zijn. Kennis is weliswaar belangrijk maar een grote dosis enthousiasme is eerste vereiste. Onderwerpen waar mee de werkgroep bezig is of waar spoedig mee begonnen wordt zijn: Betaald voetbal. (Stellingen reeds in bezit van fractie en hoofdbestuur).

- Vrijwilligerswerk en professionalisering.

- Ondersteuning en kadervorming.

- Olympische spelen en mensenrechten.

Verder is er een nauw overleg met andere werkgroepen binnen de sectie welzijn.

Wie denkt mee te kunnen werken of mee wil denken over sport en recreatie kan zich opgeven bij:

M. A. W. van Nierop,
v. Ostadestraat 17 II, Amsterdam
tel. 020 - 717960 - 107810

Kari Hoek 070 - 280796

D'66 JONGEREN

Herhaling oproep

Alle D'66-jongeren worden op 19 januari om 13.00 uur in restaurant

Vredenburg (gelegen tegenover de uitgang „Vredenburg” van Hoog Catharijne) te Utrecht verwacht. Zie ook blz. 15 van de Democraat van november j.l.

Voor meer informatie kun je mij altijd bellen.
Tot ziens!

Ewald van Wees
Essesteynstraat 5
2272 XT Voorburg
Tel. 070 - 86.84.60.

NIEUWE PUBLICATIES VAN DE SWB

- DV10 Vraag en Antwoord II**
Rechten van minderjarigen, Zorgen rond de gezondheid, Recht op wonen, Buis in eigen huis f 4,-
E 5 Besparen is vooruitzien (Energie-nota) f 4,50
L 2 Van Ruilverkaveling naar Land-inrichting f 3,50
MV 8 Standpuntbepaling inzake Abortus f 3,50
MV 9 Studiedag Gezondheidszorg f 4,50
S 11 Voorontwerp Wet ter beperking van de nadelen van pensioenverlies wegens inflatie f 2,-
VRO 12 Op weg naar bewoners zelfbestuur f 4,-
VRO 14 Wordt ons huis een dwangbuis f 2,50
CRM 8 Het (bedreigde) boek in de samenleving f 4,50
DV 13 Symposium 12½ jaar D'66 „De Volgende Generatie” f 4,-

UIT STAD EN LAND

REGIO ZUID-HOLLAND

Onderstaand treft u de data aan van de verschillende activiteiten in de Regio Zuid-Holland.

24 januari:
Regio studieavond Volksgezondheid (ter voorbereiding ALV)
U bent van harte uitgenodigd vanaf 20.00 uur aanwezig te zijn in Grand Hotel Central, Oxford zaal, Lange Poten 6, Den Haag (10 minuten van C.S.)

28 februari:
Regio studieavond Regionale Omroep en Media (ter voorbereiding van ALV)
U bent welkom van 20.00 uur in Atrium, zaal 2, Karel Doormanstraat 143, Rotterdam.

8 maart:

Algemene Regio Vergadering
U bent welkom vanaf 10.00 uur in Clubzaal, Engels, Stationsplein 45, Rotterdam.

22 mei: Studieavond over regionale problematiek.

31 mei: Algemene Regio Vergadering.

20 september: Algemene Regio Vergadering.

Ruud Stam,
voorzitter regio Zuid-Holland

REGIO FRIESLAND

Voor-congres ENERGIE

In februari en maart 1980 vinden twee landelijke deelcongressen plaats. Eén van de onderwerpen is Energie. Als voorbereiding hierop wordt er in Friesland een voorcongres georganiseerd onder auspiciën van de regiobesturen van Drenthe, Groningen en Friesland.

Tijdstip: zaterdag 26 januari 1980.
Plaats: Drachten, Sociaal-Cultureel Centrum „De Lawei”.

Tijdens dit voor-congres vindt ook de presentatie van de Eerste Kamerkandidaten plaats.

Overige informatie volgt middels desbetreffende regionale ledenbladen.

Inlichtingen:

Secretariaat D'66 Friesland,
Atie Burggraaf,
Straatweg 12, Dronrijp,
tel. 05172 - 1764.

REGIO GELDERLAND

Het Regiobestuur nodigt hiernede de afdelingsbesturen uit voor het periodieke *besturenoverleg*.

Dit zal plaatsvinden op donderdagavond 17 januari 1980 te Arnhem.
Aanvang: 20.00 uur. **Plaats:** NVV-gebouw „De Opbouw” (Velperweg).

Een agenda met bijbehorende stukken wordt tijdig toegezonden.
Het RB gaat ervan uit dat *alle* afdelingen met een of meer afgevaardigden aanwezig zullen zijn.

Jan Traag,
1e Sekretaris

REGIO DRENTHE

Op het laatste regiocongres van Drenthe werd als secretaris in het regiobestuur gekozen Leo Bomhof, als vervanger van Hans Delsman die op doktersadvies deze functie moest neerleggen.

Het secretariaat is vanaf bovenvermelde datum gevestigd in de plaats Vries, Kerspel 34.

REGIO UTRECHT

Regiobestuur

Op de algemene regiovergadering van 16 oktober j.l. is een nieuw regiobestuur gekozen. In functie als volgt:

voorzitter: H. J. van Herwijnen, Patrijzenlaan 11, Maarn, tel. 03432 - 1709

secretaris: E. M. van Rossum, Venus 23, IJsselstein, tel. 03408 - 4062
penningmeester: mev. H. C. Ruyenburg-Muys Lanzing, de Beaufortlaan 21, Doorn, tel. 03430 - 2004.

D'66 fractie in provinciale staten van Utrecht

De *openbare* vergaderingen van Provinciale Staten van Utrecht vinden in het kalenderjaar 1980 plaats op de volgende *woensdagen*: 16 januari, 13 februari, 19 maart, 16 april, 21 mei, 18 juni, 17 september, 8 oktober, 12 november, 3 december, 10 december (en op *dinsdag* 9 december).

Deze vergaderingen worden gehouden in het Provinciehuis ofwel Paus-huize, Pausdam/Achter St. Pieter te Utrecht; ze beginnen om 14.00 uur, worden dan om 20.00 uur voortgezet en indien nodig – en dat is *meestal* het geval – vervolgd op de *donderdag* erna, om 20.00 uur.

De D'66-fractie in de Staten van Utrecht komt bijeen in *openbare* vergadering op de *donderdag* vóór de geplande Provinciale Staten vergaderingen, nl.: 10 januari, 7 februari, 13 maart, 10 april, 15 mei, 12 juni, 21 augustus, 11 september, 2 oktober, 6 november, 27 november en 4 december. Deze vergaderingen worden gehouden in kamer 110 van het Provinciehuis (n.b.: *niet* het nieuwe Provincie kantoor) om 20.00 uur en worden, indien nodig – dat is *lang niet altijd* het geval – voortgezet op de *maandag* erna, beurtelings bij één der fractieleiden thuis, altijd om 20.00 uur.

De D'66-Statens-fractie Utrecht ziet er sinds ongeveer een half jaar als volgt uit:

A. A. Manten, Cortezlaan 9, 3526 CN Utrecht, 030 - 883579, voorzitter; A. Bestman, Roerdompstraat 17, 3742 XC Baarn, 02154 - 15994, vice-voorzitter; H. Potman, Raadhuislaan 46, 3755 ED Eemnes, 02153 - 14302, penningmeester; J. B. Jansen, J. v. d. Heydenstraat 6, 3817 JG Amersfoort, lid;

en voorts: E. F. Vogelaar, Marskramersbaan 17, 3981 TJ Bunnik, 03405 - 4260, medewerker/eerste reserve; E. J. N. Wilbrink, Elandweide 107, 3437 CP Nieuwegein, 03402 - 34916, secretaris;

J. H. Hammer, Rembrandtlaan 6, 1231 AC Loosdrecht, 02158 - 3541, contacten met raadsfracties en afdelingen in regio.

Voor inlichtingen: fractie-secretaris: E. J. N. Wilbrink, Elandweide 107, 3437 CP Nieuwegein, 03402 - 34916.

Politiek Emancipatie
Aktiveringscentrum D'66

PEAC-
NIEUWS

AGENDA

Januari:

12 januari en 18/19 januari:

kaderkursus noorden (vol)

26 januari en 1/2 februari:

extra kaderkursus noorden (vol)

26 januari en 1/2 februari:

extra kaderkursus westen (vol)

19 januari:

in het kader van de LPSC (zie onder), energie & milieu, onderwijs

26 januari:

idem, herverdeling arbeid, samenlevingsvormen

nog niet bekend:

vervolgdag jongerenkursus Bunnik

Februari:

2 februari en 15/16 februari:

vrouwenkursus oosten

Maart:

15 maart en 21/22 maart:

2 kaderkursussen zuiden (vol)

29 maart en 4/5 april:

vrouwenkursus westen (vol)

LPSC

Zoals ieder jaar organiseren de negen samenwerkende vrouwenorganisaties ook dit jaar weer politieke scholingskursussen voor hun leden. De kursussen worden (gedeeltelijk) in de vorm gegoten van forums, waarvoor vertegenwoordigers van verschillende politieke partijen worden uitgenodigd. De onderwerpen voor deze forums zijn dit jaar:

1. energie en milieu
2. onderwijs
3. herverdeling van arbeid
4. samenlevingsvormen

Het PSVI organiseert een aantal dagen (19 en 26 januari) waarop deze onderwerpen voor (aspirant) D'66 forumleden behandeld worden. Op deze dagen zal een inleiding over de onderwerpen worden gehouden en er zal gelegenheid zijn in discussiegroepjes over deze onderwerpen te praten. Plaats: Utrecht, Café Restaurant De Poort van Cleef. Opgave en schriftelijk materiaal: Arthie Schimmel tel. 070-858303.

KURSUSSEN

De meeste kursussen zijn, zoals u uit bovenstaand overzichtje kunt zien al volgeboekt. Dat betekent overigens niet, dat we geen extra kursussen kunnen organiseren. Hebt u zin een cursus te volgen, bel dan vooral op!

Uit het Ziekenfonds?

Geen punt.

Neem zo'n goede en degelijke ziektekostenverzekering van de

Tegen ziektekosten moet u goed gedekt zijn...

U kunt - met uw gezin - niet buiten een goede ziektekostenverzekering. Medische verzorging is niet goedkoop. U wilt het beste en u wilt daarvoor betalen... maar niet meer dan nodig is. Neem daarom kennis van hetgeen de VGCN te bieden heeft en beslis dan.

Wat betekenen die letters...

VGCN? De VGCN is de Vereniging Gezondheidszorg Centrum Nederland U.A. Met ruim 300.000 verzekerden, de grootste ziektekostenverzekeraar van Nederland. Die u - ook als u uit het Ziekenfonds moet - goed wil verzekeren en daarbij keuze biedt uit verschillende mogelijkheden. Compleet, coulant en voordelig.

De VGCN maakt geen winst... en dat merkt u aan onze premies!

Het Ziekenfonds bood u een goede dek-

king tegen alle kosten, die zich konden voordoen. Nu gaat u zich particulier verzekeren. Met vergelijkbare voorzieningen, tegen een relatief lage premie bij de VGCN.

premie per maand
(3e klasse)
per 1 januari 1980

eigen risico per jaar	echtpaar	echtp. + 2 kinderen (ook stud.)
420	191,20	297,00
870	162,40	268,20
1260	138,20	—
1560	118,20	211,80
1860	—	191,80

Vanaf 45 jaar gelden bij toetreding premietoeslagen.

Veelal is Uw ziekenfonds aangesloten bij de VGCN waarvan U in onderstaand adresblok er vast wel een in Uw omgeving vindt; U blijft dan vaak bij hetzelfde kantoor.

Loop daar eens binnen. Of vraag vrijblijvend toezending van onze voorwaarden en tarieven door middel van de bon.

ONDERLINGE
WAARBORGMAATSCHAPPIJ
VERENIGING GEZONDHEIDSZORG
CENTRUM NEDERLAND U.A.

Ziektekostenverzekering

Centrale administratie: 3572 BR Utrecht - Biltstraat 196 - 030-715634.

VGCN... waar tal van Ziekenfondsen en instellingen achter staan.

De VGCN-afdelingen zijn gehuisvest op de volgende kantoren van ziekenfondsen en instellingen:
Amersfoort - (A en O) - Stationsstraat 46 - 033-16445, Van Asch van Wijkstraat 55 - 033-646922;
Amsterdam - (AOZ) - Herengracht 248 - 020-239835; **Amsterdam** - (Ziekenzorg) - Keizersgracht 717-719 - 020-235738; **Apeldoorn** - (ANOZ) - Sophiaplein 15 - 055-210220; **Apeldoorn** - (A en O) - Vlijtseweg 1 - 055-210295; **Arnhem** - (Voorzorg) - Velperweg 8 - 085-629135; **Bussum** - (Gooi en Omstreken) - Prins Hendriklaan 3 - 02159-47817; **Delft** - (ANOZ) - Noordeinde 6 - 015-120682; **Eindhoven** - (AZE0) - Geldropseweg 82c - 040-116344; **'s-Gravenhage** - (AZIVO) Anna Paulownastraat 27 - 070-455800; **Haarlem** - (Spaarneland) - Oostvest 60 - 023-319316; **Heerlen** - (AZVL) - Akerstraat 92 - 045-763333; **Hilversum** - (Gooi en Omstreken) - Emmastraat 62 - 035-44040; **Huizen** - (Huizen, Weesp en Omstreken) - de Ruyterstraat 9 - 02152-52044; **Kampen** - (Regionaal Ziekenfonds Zwolle) - Vloedijk 82 - 05200-71188; **Leerdam** - (ANOZ) - Prins Mauritsstraat 17 - 03451-4541; **Nijkerk** - (ANOZ) - Meinsstraat 2 - 03494-3345; **Tiel** - (Algemeen Tiels Ziekenfonds) - Stationsstraat 39 - 03440-15144; **Utrecht** - (VHZ) - Kaap Hoornedreef 58 - 030-620847; **Utrecht** - (VHZ) - Catharijnesingel 64 - 030-620847; **Utrecht** - (ANOZ, Binnenscheepsvaartpersoneel) - Kaap Hoornedreef 24-28 - 030-618881; **Velp** - (Rijnstreek) - Amhemsestraatweg 348 - 085-629090; **Weesp** - (Huizen, Weesp en Omstreken) - Grote Plein 2 - 02940-12519; **Zutphen** - (ANOZ) - Marspoortstraat 9 - 05750-13145; **Zwolle** - (Regionaal Ziekenfonds Zwolle) - Zwartewaterlaan 25 - 05200-71188.

Informeer mij zo volledig mogelijk over de VGCN.

naam: _____

adres: _____

postcode/
woonplaats: _____

gezin: man: _____ jaar | _____ kinderen: _____ / _____

DM2 vrouw: _____ jaar | _____ / _____ / _____ jaar

(in gesloten envelop zonder postzegel opsturen aan VGCN/antwoordnummer 576, 3500 VB Utrecht)

bon

DEMOCRATEN SCHRIJVEN

Democraten schrijven. „Meestal te veel”, moet de redactie hieraan toevoegen. De hoeveelheid brieven en ook de lengte hiervan neemt per nummer toe. Het is met pijn in het hart dat de redactie zich het recht zal voorbehouden om brieven niet te plaatsen en indien wel deze – zo nodig – drastisch in te korten. Daarom vragen wij u: als u uw mening wilt kenbaar maken via de Democraat, wilt u zich dan afvragen of datgene wat u schrijft echt bestemd is voor 14.000 lezers en als u dat wel vindt: kan het dan niet veel bondiger?

Verder verzoeken wij u om – zo mogelijk – getypte kopy aan te leveren, getikt op regelbreedtes van 62 aanslagen (dat komt overeen met twee gedrukte regels). Als dit niet mogelijk is: schrijf dan duidelijk.

Dank voor uw medewerking.

Redactie

MARKERMEER OF MARKERWAARD?

*door
Hans IJzerdraat, te Amsterdam*

Jammer dat het partijcongres in Amersfoort gemeend heeft niet te kunnen wachten tot het a.s. voorjaar om na een rapport van een commissie, als voorgesteld door de afdeling Lelystad, alsnog een uitspraak te doen over al of niet droogmaken van de Markerwaard. Welke belangen dreigden er dan in die tussentijd te worden geschaad? Er bestaat, zoals ook in de vorige Democraat vermeld, een zeer verdienstelijke, door de afdeling Lelystad opgestelde nota over deze zaak. Nu is er een ongenueanceerde uitspraak gedaan; ik betwijfel ernstig of de meerderheid van het congres de verschillende aspecten van een en ander wel voldoende heeft gekend en overwogen. Helaas ook hier weer de onzindelijke voorstelling van zaken als zou droogmaking onlosmakelijk verbonden zijn met de aanleg van een tweede nationale luchthaven. Waarom deze bangmakerij? De nota van „Lelystad” gaat er nadrukkelijk van uit dat er in dit opzicht geen enkel verband behoeft te bestaan en maakt tevens duidelijk dat inpoldering ook een aantal positieve aspecten heeft, juist ook voor natuurliehebbers en milieubeschermers. Maar nu lijkt het erop dat de luidruchtigheid van actiegroepen het heeft gewonnen van redelijke, zorgvuldige besluitvorming en dat vind ik voor een D’66 congres geen reden tot juichen.

KERNWAPENS, een late stemverklaring
*door
Niek Biegan*

Als één van degenen die in Amersfoort een blanco stem uitbracht op de principe uitspraak dat „het ontwikkelen, bezitten en de bereidheid tot het gebruiken van kernwapens afgevoerd moet worden, als zijnde in strijd met de fundamentele menselijke waardigheid en de rechten van de mens” wil ik hierover graag, nu er weer wat tijd is, verantwoording afleggen; ook omdat de gang van zaken mij illustratief leek voor de onpolitieke richting, waarin de meningsvorming binnen D’66 zich beweegt.

Buiten de realiteit bezien is deze uitspraak verdedigbaar en als ethisch uitgangspunt is hij respectabel. Maar doordat dit de enige uitspraak van algemene aard was, die aan het congres werd voorgelegd, was de politieke uitwerking ervan eenzijdig en onpraktisch.

De congresleiding had er beter aan gedaan, ons ook nog een ander, even vanzelfsprekend beginsel van politieke handelen te laten aanvaarden, b.v. dat „het gewenst is dat Nederland bij deze besluitvorming een zo groot mogelijke invloed uitoefent, opdat aan wapenbeheersing voorrang gegeven wordt boven de invoering van nieuwe wapens.” Wij hadden dan een betere basis gehad voor verdere discussie.

Zoals hij er nu lag was de beginsel uitspraak ongeveer even zinvol als een uitspraak over eerbied voor het leven als uitsluitende basis voor een regeling van abortus: mooi op het eerste gezicht, maar ontoereikend als uitgangspunt voor een beleid van een redelijke en zakelijke, naar regeringsverantwoordelijkheid strevende partij.

GEMEENTERAAD en GROTE POLITIEK
door

Ko Anthonisse te Weesp

Er zijn genoeg aanleidingen en de verleiding is vaak groot, maar gemeenteraadsleden zijn niet ingehuurd om in de raadsvergaderingen Provinciale Staten of Tweede Kamer te spelen (hoe zit dat met Gewestraad?). Toch is het wel eens gewenst dat de gemeenteraad iets tegen de Staten (al dan niet Generaal) zegt, artikel 128 van de Gemeentewet is daarvoor een uitstekende kapstok.

MOTIE

De gemeenteraad van Weesp, op 15 november 1979 in vergadering bijeen, gezien de diverse briefkaarten waar-

bij ingezetenen van Weesp de raad vragen zich tegen kernwapens uit te spreken, gelet op artikel 128 van de Gemeentewet, brengt ter kennis van de Staten Generaal dat onder de inwoners van Weesp bezorgdheid heerst ten aanzien van het arsenaal aan kernwapens en de eventuele uitbreiding hiervan, verzoekt de Staten Generaal al het mogelijke te doen om het gebruik van kernwapens te voorkomen.

WAAROM MOTIE 53 WERD INGETROKKEN

*door
Pieter Fokkink te Markelo*

De tientallen vragen in het weekend van 1 december, waarom ik motie 53, die wellicht met grote meerderheid zou worden aangenomen, heb ingetrokken, brengen mij tot het inzicht dat de ALV niet geweten heeft, dat ze had ingestemd met het ordevoorstel van kongresleider Van Ketwich Verschuur, om de moties niet als motie in stemming te brengen, maar uitsluitend te stemmen over door de congresleiding uit de moties gehaalde gedeelten ter ondersteuning van een intentie-uitspraak. Mijn ordevoorstel om wél over de moties als geheel te stemmen (of tenminste over die moties, die de congresleiding had uitgezocht als „bepalende” moties), is met overgrote meerderheid door de ALV verworpen. Omdat ik vind dat juist voorstanders van verandering van de „buitenland & defensie-koers”, zich in alle redelijkheid niet moeten lenen voor de 1-minuut-demagogie of het 1-minuut-appél, heb ik mijn motie ingetrokken, opdat niet slechts het door de congresleiding gewenste gedeelte eruit gelicht zou worden. Bovendien was door Hoekendijk een door mij in de Adviesraad van 29 september ingediende motie, beperkt tot de intentieverklaring, als motie 51 aan de ALV voorgelegd.

ONVREDE

*van
Boudewijn van Eenennaam
met het congres over vrede, veiligheid en kernwapens.*

B.v.E. vindt, dat zowel de organisatie als de behandeling van het onderwerp ver onder de maat zijn gebleven. Slechte voorbereiding, te weinig tijd en vaagheden: „de geest van de motie” bepaalde de kwaliteit van het debat en de besluitvorming in negatieve zin

Maar goed, wat nu? We kunnen natuurlijk in D’66 uiting blijven geven aan het gevoel dat kernwapens asociaal zijn. Maar het lijkt toch zinvoller als we in goed overleg met elkaar proberen een eigen veiligheidsbeleid te formuleren, dat een reële bijdrage kan leveren tot de daadwerkelijke vermindering van de kernwapens. Zeker, het huidige beleidsprogramma is in dat opzicht nog weinig bevredigend. Maar het gaat niet aan te zeggen, dat dat komt omdat alleen specialisten zich in de werkgroep Buitenland en Defensie met de veiligheidsproblematiek bezig houden. (Hebben kennis en democratie ruzie,

zo vroeg de NRC zich af in een nogal vernietigend commentaar?) De werkgroepen van de SWB staan open voor ieder D’66 lid. En net zo goed als het niet helpt om alleen maar te zeggen: de kernwapens zijn asociaal, zo helpt het ook niet om te zeggen: de werkgroep bestaat uit specialisten. Nee, het beleidsprogramma kan alleen worden verbeterd als mensen met „moed en vindigheid” zelf op de werkgroepbijeenkomsten komen. Dan kunnen we doen wat op het congres had moeten gebeuren, nl. een aantal harde, maar reële voorwaarden formuleren om actief maximale invloed uit te oefenen om de kernwapens daadwerkelijk terug te dringen. Volgens een recente NIPO enquête meent 85% van de D’66 stemmers dat dat moet gebeuren door de bewapening op peil te houden en voortdurend te onderhandelen over geleidelijke ontwapening aan beide zijden. Van éézijdige ontwapening, zoals door van Oorschot en Tommel bepleit, is slechts 6% van de D’66 kiezers voorstander.

EERLIJKE VERKIEZINGEN

*door
Herman Schaper en Boudewijn van Eenennaam*

D’66 kent al sinds haar oprichting een bewonderingswaardig open systeem bij interne verkiezingen voor vertegenwoordigende fracties, besturen, commissies e.d. Het Hoofdbestuur stelt geen kandidaten zoals bij andere partijen, maar ieder lid kan zichzelf kandidaat stellen en aan de leden is dan de vrije keus. Een nadeel bij dit systeem is echter dat kandidaten tamelijk kwetsbaar zijn voor verkeerde informatie die over hen verspreid wordt.

Een voorbeeld:

Nadat de kandidaten voor het secretariaat buitenland zich tijdens het congres in Utrecht gepresenteerd hadden, kwam uit de zaal iemand naar voren die mededeelde dat één van hen, Bob van den Bos, nu wel gezegd had dat hij een actief lid van de werkgroep buitenland was, maar dat zij hem daar zelden had gezien en nooit zijn mond had horen open doen, waarin honderden mensen de beslissing op wie zij zullen stemmen laten afhangen van de indruk die zij van de kandidaten krijgen tijdens hun – korte – presentatie betekende deze opmerking dat v. d. Bos zijn verkiezing wel vergeten kon.

Daar kwam nog bij dat v. d. Bos zelf op dat moment even buiten de zaal was en er pas later over hoorde, zodat hij het tijdens het congres niet meer kon weerspreken.

Wij maken Bob v. d. Bos allebei al twee jaar mee als een zeer actief, en ook productief lid van diverse subgroepen van de werkgroep buitenland en defensie. Het is ons een volstrekt raadsel hoe iemand ertoe komt te beweren dat v. d. Bos uit zijn duim staat te zuigen als hij zijn activiteiten in de werkgroep bij zijn presentatie vermeldt.

Het lijkt ons van belang dat het hoofdbestuur de gang van zaken bij de presentatie van kandidaten nog eens kritisch bekijkt opdat dergelijke zaken zich niet meer voordoen.

TWEEDE KAMER BIJ ARAFAT LEVEN MET STRIJD IS BETER DAN LEVEN IN DE WOESTIJS

Sinds Nederland een Unifil-detachment levert aan de VN Vredesmacht in Libanon is onze betrokkenheid bij het gehele Midden Oosten-conflict veel groter geworden. De reis van de Tweede Kamerdelegatie van twee weken terug was allereerst bedoeld om het Nederlandse bataljon te bezoeken. Maar het was een goede zaak dat wij ons ook konden oriënteren op de politieke achtergronden. Vorig jaar juni bezocht een soortgelijke delegatie Libanon en Israël. Thans stonden ook Syrië en Jordanië op het programma.

Ondanks verschillen in toonzetting stond één boodschap in de Arabische landen centraal: zonder oplossing van de Palestijnse kwestie, niet alleen als humanitair- of vluchtelingenvraagstuk, maar allereerst als politiek vraagstuk, is geen vreedzame oplossing in het Midden-Oosten denkbaar. Alle drie de landen verwerpen daarom de Camp David formule die weliswaar een ontspanning tussen Egypte en Israël tot stand heeft gebracht, maar naar hun mening tekort schiet in de erkenning van de eigen Palestijnse identiteit.

Als men vervolgens de vraag aan de orde stelde, wie de Palestijnen dan wel zou kunnen vertegenwoordigen, dan was het antwoord even onmiskenbaar: alléén de PLO. Zonder alle stellingen van de Arabische landen of van de PLO te omhelzen, was dit voor de parlementaire delegatie aanleiding genoeg om een gesprek met Yasser Arafat, de leider van de PLO, niet langer uit de weg te gaan. De grondslag voor dit gesprek was gelegd door een D'66-motie die in november j.l. met overweldigende meerderheid in de Tweede Kamer was aangenomen.

Ongetwijfeld was voor de leden van de delegatie, zowel persoonlijk als politiek, het bezoek aan Arafat een hoogtepunt van de reis. Gedurende drie uur vond een soms

Laurens Jan Brinkhorst

scherpe confrontatie plaats tussen de PLO-vertegenwoordigers en onze delegatie. Van Nederlandse kant werd beklemtoond dat de pro-Israëliësche houding van Nederland in ons land nooit was gezien als tegen de Arabieren gericht. Arafat zei dat deze stelling voor hem onaanvaardbaar was aangezien steun aan Israël per definitie de ontkenning van de rechten van de Palestijnen inhield. Wij stelden dat het voor ons onaanvaardbaar was indien de Joodse Staat Israël zou verdwijnen.

Arafat stelde daartegenover dat hij twee oplossingen had aangedragen, die beide door Israël werden verworpen, t.w. een democratische seculiere staat (analoog aan de formule die Ian Smith in Zimbabwe-Rhodesië zelfs had aanvaard!) dan wel de vestiging van een onafhankelijke staat „op ieder deel van Palestina dat kon worden bevrijd”. Van onze kant de vraag: waarom geen erkenning van Israël? Zijn antwoord: Israël is niet eens in staat de uiteindelijke grenzen aan te geven waarbinnen het wenst te leven. Onze vraag: aanvaardt u de grens van vóór 1967? Zijn antwoord: dat kan ik nu niet zeggen. Weliswaar is Israël militair en economisch veel machtiger dan wij, maar ik heb de belangrijkste kaart. Alleen de vertegenwoordigers van de Palestijnen kunnen immers Israël de legitimiteit geven waarom het vraagt. Ik kan deze kaart pas spelen wanneer ik in staat ben om vanaf een eigen territorium te spreken. Hij voegde daaraan toe dat van Palestijnse kant regelmatig signalen waren gegeven die aangaven dat de PLO bereid was een territoriaal compromis te aanvaarden. Hoe men ook over de doelstellingen van de PLO denkt, de gehele delegatie was onder de indruk van de vastbeslotenheid waarmee de Palestijnse stellingen werden verdedigd. Ten bewijze dat hij niet bereid was om in de toekomst als de Indianen van Noord-Amerika te leven, had hij steeds

President
el Asaad,
ister Fuad
rganization

the
the
y

o us,
in the
is."
o stay in
y been to
yria and
ie and

Dutch MPs with President Sarkis (above) and I

een kleine kopergravure die een Indiaan voorstelde op zijn bureau. Zijn slotuitspraak was: het is beter om te sterven dan te leven als slaven. En "leven met strijd is beter dan leven in de woestijn".

Het is hier niet de plaats om uitvoerig het Midden-Oosten vraagstuk te bespreken. Wel lijkt het mij op de weg van D'66 om ook in de komende tijd in Nederland op een evenwichtiger benadering van het Midden-Oostenvraagstuk aan te dringen om ertoe bij te dragen dat de ook in Nederland vaak vastgeroeste en bevooroordeelde posities kunnen worden doorbroken. ■

IN DIT NUMMER

Maatschappij op tweesprong	3
Hofland te gast	5
Partijganger Enschedé	10/11
Stukken deelcongres Leiden	16
Verkiezing adviesraad	22
Emancipatiedag	24

en verder de fracties, het hoofdbestuur, de Democraatjes, de mensenrechten, de ingezonden brieven, de pers over D'66, de SWB, het PSVI, het PEAC en de tekening van Fiel.

DEMOCRATEN SCHRIJVEN

66 AKTIVITEITEN

COLOFON

ZEEUWSE INDEX

door: Jopie Boogerd-Quaak,
Zaamslag.

Bij de kandidaatstelling voor de Eerste Kamer heb ik verzuimd een nadere motivatie voor deze kandidaatstelling te geven. Gelet op het feit, dat diverse mensen gevraagd hebben mijn kandidatuur nader te indiceren, wil ik graag alsnog de volgende korte verklaring afleggen:

Als lid van Provinciale Staten van Zeeland word ik voortdurend geconfronteerd met landelijke beleidstukken zoals structuurschema's, nota's en kaderwetgeving, die een sterke regionale uitwerking hebben.

Deze problematiek speelt op het gebied van milieuwetgeving, ruimtelijke ordening, onderwijs, sociaal-cultureel werk, vorming, emancipatie enz.

Daarnaast zijn er regionale problemen, zoals de kerncentrales te Borssele en het Belgisch Doel, grensoverschrijdende milieuvervuiling en werkgelegenheid. Vraagstukken die nauwelijks regionaal aan te pakken zijn en een sterk nationale of zelfs Europese bemoeienis vragen. Vanuit mijn ervaring met de speci-

fieke problemen van de sterk landelijke gebieden en de kleine kernen, wil ik het Eerste Kamerlidmaatschap gebruiken om een meer samenhangend beleid in de zin van afstemming op de praktijk te stimuleren.

Gedurende de eerste periode ben ik bereid me in te zetten op een breed terrein. Zodra D'66 meer Eerste Kamerleden heeft wil ik me specialiseren op landbouw en midden- en kleinbedrijf. Dit in verband met de relatie tot landinrichting en kleine kernenproblematiek.

Bij een eventuele verkiezing ben ik voornemens mijn werk op te geven.

LIBERAAL MANIFEST 1980

door:
J. F. Jansen van Tuikwerd.

In zijn verhaal „Such is life in China” vertelt Slauerhoff dat de Engelse club in de havenstad Sjin Nan Foe slechts Engelsen als lid toelaat. De andere nationaliteiten richten daarom hun eigen club op. Als deze club goed draait, te goed naar de zin van de Engelsen, dan nodigt de Engelse club wat vooraanstaande leden van de internationale club uit om bij hen lid te worden.

Deze internationalen aanvaarden graag het lidmaatschap van de exclusieve Engelse club.

Het gevolg is dat de internationale club verloopt en verdwijnt.

Dan laat de Engelse club wederom slechts Engelsen als lid toe. Na verloop van tijd wordt weer een internationale club opgericht en de geschiedenis herhaalt zich.

Aan dit verhaal moest ik denken naar aanleiding van het „Liberaal manifest 1980”.

Vermoedelijk zal de VVD, zij het met enige pijn, dit manifest aanvaarden. Ongetwijfeld bevat dit manifest punten die voor aanhangers van D'66 en van de PvdA zeer aantrekkelijk zijn. Het is niet uitgesloten dat velen op grond hiervan de overstap naar de VVD zullen wagen.

Maar je kunt er donder op zeggen dat zodra de VVD de buit binnen heeft, de ware aard van het beestje de overhand krijgt.

De lijn Wiegels wordt weer opgepakt en Geertsema tot erelid van de VVD benoemd. ■

Voor het eerste Democratenblad is de redactie verhuisd naar de Brouwerijstraat 195, 2594 AJ Den Haag. Het eerste nummer van D'66 verscheen op zaterdag 21 februari 1980. Het is nu in de schied van de Democraten. Brouwerijstraat 195, 2594 AJ Den Haag. De redactie is te bereiken op telefoonnummer 070-858303.

Advertentie: 1 maart 1980
10.00 uur, Trinitas, Utrecht
Gemeentebestuur: 1 maart
10.00 uur, Trinitas, Utrecht
Advertentie: 1 maart 1980
10.00 uur, Trinitas, Utrecht
Gemeentebestuur: 1 maart
10.00 uur, Trinitas, Utrecht

Het gironummer van uw partij is: 1477777

t.n.v. Penningmeester Democraten '66

Op dit nummer kunt u al uw betalingen doen, behalve:

1. uw bijdragen voor het verkiezingsfonds, die stort u op

1000000

t.n.v. Penningmeester Verkiezingsfonds Democraten '66

2. uw contributie, die wordt gestort op

4131966

t.n.v. contributierekening D'66 maar dat doet u met de u toegezonden acceptgirokaart, dan komt het vanzelf op dit nummer.

RADIO & TV

De redactie van het Democratenblad is te bereiken op telefoonnummer 070-858303.

Radio: 17 maart 1980
10.00 uur, Trinitas, Utrecht
Gemeentebestuur: 17 maart 1980
10.00 uur, Trinitas, Utrecht

De uitgave van de Democraat geschiedt onder verantwoordelijkheid van een door het Hoofdbestuur benoemde redactieraad die als volgt is samengesteld:

Piet van Baarsel, Frank Baas, Co Patist, Marie-Louise Tiesinga, Jan Veldhuizen, Stijn Verbeeck. Als sekretaress is aan de redactieraad toegevoegd: Kitty Warburg.

Korrespondentie, kopij e.d. richten aan het redaktiesekretariaat van:

De Democraat,
Bezuidenhoutseweg 195,
2594 AJ Den Haag.

Verantwoordelijkheid

De redactieraad draagt de eindverantwoordelijkheid voor inhoud en opname van publikaties in de Democraat. Het moet duidelijk zijn dat deze verantwoordelijkheid zich niet uitstrekt tot bijdragen van het Hoofdbestuur, fracties in vertegenwoordigende lichamen, het SWB-bestuur, het PSVI-bestuur, de Adviesraad en andere officiële partijorganen. Al deze bijdragen zijn als zodanig herkenbaar aan het rubriekshoofd.

Ook de inhoud van ingezonden brieven, die steeds de naam van de schrijver vermelden, valt buiten de verantwoordelijkheid van de redactieraad. Voorzover er enig misverstand omtrent de redactionele verantwoordelijkheid mocht dreigen, worden de titels van bijdragen die buiten die verantwoordelijkheid vallen, voorzien van een *

De Democraat

De Democraat wordt gratis toegezonden aan alle leden van D'66. Niet-leden kunnen zich abonneren voor f 25,— per jaar. Losse nummers zijn verkrijgbaar bij het sekretariaat voor f 3,— per stuk.

Wanneer verschijnt de Democraat?

De Democraat verschijnt 9 à 10 maal per jaar.

Democraat nr. 3 verschijnt 5-3-1980

Sluitingsdatum copy: 11-2-1980

Advertentietarieven

1/1 pagina: f 600,—

1/2 pagina: f 350,—

1/3 pagina: f 300,—

1/4 pagina: f 240,—

1/6 pagina: f 180,—

Steunkleuren zijn mogelijk; meerprijs op aanvraag verkrijgbaar.

Kontraktprijzen op aanvraag verkrijgbaar.

Plaatsing van advertenties is mede onderworpen aan de goedkeuring van de redactie.

Oplage: 14.500

Druk en Lay-out:
Brouwer Offset BV

SECRETARIAAT

Partijsecretariaat
Bureau SWB D'66
Bureau PSVI D'66
Bezuidenhoutseweg 195
2594 AJ Den Haag
Telefoon: 070-858303

DEMOCRATEN WERF DEMOCRATEN

op verjaardagen tijdens uw werk in de schaduw onder de borrel na de maaltijd achter de dom voor het zingen tussen de bedrijven langs de lijn of waar ook ter wereld

Maar werf ze want de meesten komen niet vanzelf.

BREDE MAATSCHAPPELIJKE DISCUSSIE VEREIST, OF:

DE MAATSCHAPPIJ OP DE TWEESPRONG

Ook al is de (brede) maatschappelijke discussie nog steeds niet van start gegaan, toch is het vrijwel zeker dat hij zal worden gehouden. Een van de redenen daarvoor is de al vaak gesignaleerde patstelling bij het energiebeleid. Er bestaan volgens deze analyse twee groepen met tegengestelde ideeën, die beide niet machtig genoeg zijn om hun voorkeuroplossing er door te drukken, maar wel machtig genoeg om de oplossing van de tegenpartij voldoende te frustreren.

In feite wordt de BMD ook mogelijk gemaakt door de achteruitgang in de groei van het elektriciteitsgebruik. In 1974 dachten de elektriciteitsproducenten, dat de eerstvolgende kerncentrale rond 1980 nodig zou zijn. Nu denken zij dat hij pas in 1989 of 1990 nodig zal zijn, terwijl de Bepenningsgroep Energiebeleid onlangs heeft geconstateerd dat dit zelfs wel 1995 of later zal worden.

Toch zijn dit allemaal bijkomstige redenen voor een brede maatschappelijke discussie; de noodzaak daarvan gaat dieper. Het is dezelfde noodzaak die discussies noodzakelijk maakt over genetische manipulatie, over de chemische industrie en haar produkten, over nieuwe kernwapens en over chips. Of de overheid nu op deze terreinen een discussie organiseert of niet, een feit is dat discussies op deze terreinen worden, en breed zijn.

Het gaat in al deze gevallen om nieuwe technologieën, die ons leven in de toekomst tot op grote hoogte kunnen gaan bepalen. Vroeger werden alle nieuw ontdekte technieken zonder meer ook toegepast, in de overtuiging dat de techniek tot heil van de mensheid strekt. Sinds Hiroshima en Vietnam, sinds het ontstaan van een milieucrisis, hebben wij dat geloof echter verloren. Nieuwe technieken worden niet meer juichend aanvaard, zelfs eerder met wantrouwen bekeken, en in elk geval aan een diepgaande discussie blootgesteld voordat zij op grote schaal worden toegepast.

Maar de meest fundamentele noodzaak voor brede maatschappelijke discussie is, dat onze maatschappij op een tweesprong staat. De vraag is daarbij of we steeds verder willen groeien in inkomen, of vanaf nu juist willen groeien in leefbaarheid. Willen we niet stabiliseren in ons inkomen? dan hebben we kernenergie nodig, chemie op grote schaal, DNA recombinant technologie (genetische manipulatie) etc. We heb-

ben dan niet de luxe van een keuze uit nieuwe technieken. Het inkomen wordt al van zoveel kanten bedreigd (opkomende macht van Japan en Opec, stijgende grondstofprijzen, stagnerende wereldeconomie) dat we alle mogelijkheden die de techniek biedt voor nieuwe productiegroei wel moeten aangrijpen.

Als we echter het milieu belangrijker vin-

den, de internationale veiligheid, uitzicht op een leefbare toekomst voor onze kinderen, wanneer we niet willen leven met de mogelijkheid van grote rampen en van chemicaliën die kanker en beschadiging van het nageslacht veroorzaken, dan zullen we elke nieuwe technologie juist extra kritisch moeten beoordelen. De ruimte daarvoor kan worden gevonden, wanneer wij pas op de plaats willen maken in het inkomen (afgezien van een rechtvaardiger verdeling daarvan). Dat wil zeggen, dat wij bij de loononderhandelingen kiezen voor een portie leefbaarheid i.p.v. een nieuwe loonronde. Tot die keus is ieder van ons in staat, ja zelfs verplicht. De ruimte voor die keus bestaat immers: dan mag de maatschappij niet meer blind langs de oude wegen van productiegroei voortrollen. Maar nog niet iedereen beseft, dat op dit terrein keuzen mogelijk zijn. Daarom zijn brede maatschappelijke discussies juist nu zinvol.

Daarmee wordt niet gezegd, dat de keuze voor een portie leefbaarheid makkelijk zal zijn. Hans van den Doel wijst er al jaren op, dat de keuze voor een portie leefbaarheid bij loononderhandelingen nu juist niet mogelijk is. Dat betekent dat langs politieke weg die mogelijkheid geschapen moet worden. Maar het opmerkelijke feit doet zich voor, dat in een tijd waarin veel wordt gesproken over het "starre systeem", de

"technokratie", in een tijd waarin veel mensen zich onmachtig voelen om iets aan de koers van de maatschappij te veranderen, de *technische* mogelijkheden juist volop aanwezig zijn om deze koers te verleggen. Wij kunnen invloed uitoefenen op de maatschappelijke ontwikkeling, door kritisch de technieken te kiezen waarvan onze maatschappij gebruik zal maken. Wanneer wij maar niet gevangen zitten in de dwang, zoveel mogelijk geld in handen te krijgen, blijkt er een enorme ruimte om vorm te geven aan de toekomst. De leefbaarheid van de minlijn naar de nullijn, dat is de minimumeis die we daarbij m.i. kunnen en moeten stellen.

Op het gebied van energie blijken de mogelijkheden overduidelijk. Een steeds groeiend energieverbruik (m.n. in de rijke landen) maakt kernenergie (met snelle kweekreactoren) onvermijdelijk. Sommigen menen, dat een groeiend energieverbruik precies is wat de Nederlandse bevolking wenst. Ik ben daar in het geheel niet van overtuigd, en verwacht zelfs het tegendeel. Een maatschappelijke discussie is in die situatie het uitgelezen instrument om deze opinie van het Nederlandse volk te peilen, mits de discussie aan de fundamentele vragen de volle ruimte geeft.

In de energiesituatie van het moment moeten keuzen worden gedaan, en die keuzen zien er voor velen onaangenaam uit. De meeste mensen (bijna 60% volgens de laatste opiniepeilingen) willen geen kernenergie; maar beseffen ze, welke consequenties dat heeft, én zijn ze bereid, die op zich te nemen? Kernenergie is gevaarlijk, zeker (het geeft althans risico's die voor een deel nog onbekend zijn en die zeer fors kunnen uitpakken); maar afzien van kernenergie betekent vroeger of later een stabilisatie van de produktie en daarmee van het inkomen. Wenst het Nederlandse volk die consequenties ook te dragen? Accepteert men ook de problemen die andere energiebronnen en energiebesparing met zich meebrengen? Houdt men er rekening mee dat kolensmerger zijn dan kerncentrales? Denkt men eraan, dat zonne-energie beperkingen met zich meebrengt in ruimtelijke ordening (huizenbouw) en misschien wel in de persoonlijke levenssfeer (bomen planten voor de collector van de buurman)? Pas wanneer het politiek actieve deel van het volk zulke consequenties heeft doorzien, is sprake van een doordachte keuze; en zo'n keuze, hoe die ook uitvalt, is in de huidige situatie de voorwaarde voor een uitvoerbaar energiebeleid. Pas zo kunnen we de patstelling te boven komen, waarin de ene weg (kernenergie) is geblokkeerd vanwege de gevaren, en de andere weg (stabilisatie, zonne-energie etc.) vanwege al dan niet vermeende inkomenswensen.

Een brede maatschappelijke discussie is in deze omstandigheden meer dan gewenst: hij is vereist. Maar de discussie die wij hier bedoelen hoeft zeker niet samen te vallen met wat Van Aardenne voor ogen staat. Totnutoe lijkt het er ook niet op, dat dat het geval is. De discussie die wij bedoelen moet aan een aantal strikte voorwaarden voldoen:

1. De sociaal-economische problematiek (m.n. de vraag naar de groei) moet ter dis-

cussie staan, voor zover nodig om keuzen te doen op energiegebied.

2. Alternatieve scenario's moeten ruim worden uitgewerkt.

3. Er moet een vrije informatievoorziening bestaan: regering of stuurgroep mogen zich niet het informatiemonopolie binnen de discussie toeëigenen; wel zou een toets verlangd kunnen worden voor de juistheid van de informatie uit de discussiestukken.

4. Het onderwerp van de discussie mag niet door regering of stuurgroep worden ingeperkt (de snelle kweekreactor mag bijv. niet buiten de discussie worden gehouden).

5. De inspraak moet niet uitmonden in een advies van de stuurgroep aan de Tweede Kamer (zoals in het regeringsvoorstel); de stuurgroep moet geen eigen soep gaan brouwen uit de ingrediënten van de inspraak, maar deze moeten rechtstreeks op het bord van de Kamer worden gedeponeerd.

6. Er moet enige zekerheid over bestaan, dat de resultaten van de inspraak invloed zullen hebben: het zou wel een zeer slechte dienst betekenen aan de democratie, wanneer tienduizenden mensen werden opgetrommeld voor niets.

Elk van deze punten is elementair; wanneer er geen uitzicht op bestaat dat de fundamentele vragen op een goede manier aan de orde kunnen komen, moeten we ons erop beraden of we wel mee moeten doen met het officiële circus. Gelukkig heeft de Kamerfractie zich bij monde van Ineke Lambers totnu toe zeer alert betoond, en mede daardoor is de kans op een eerlijke opzet van de discussie nog steeds open.

Dit artikel is geschreven in de windstille die aan verdere actie vooraf gaat. Op 4 februari wordt een openbare commissievergadering gehouden, waarin meer duidelijk zal worden over de politieke mogelijkheden van de bmd. Door de loop der gebeurtenissen is de zaak steeds verder vertraagd. Zoals de zaken er nu voorstaan, kan een publieksronde in het debat niet eerder worden verwacht dan in het voorjaar van '81.

De brede maatschappelijke discussie is geen klucht of truc, en ook niet alleen door een toevallige patstelling in het leven geroepen. Wanneer hij wordt gebruikt, om de fundamentele problemen van ons energiebeleid aan de orde te stellen, kan hij een ommekeer bewerkstelligen op een veel breder gebied dan alleen dat van energie. ■

DEMO-CRAATJES

door Marie-Louise Tiesinga

In de ontvangen Democraten, Democranten en Nieuwsbrieven waren het deze keer uiteraard overal de algemene beschouwingen naar aanleiding van de begrotingsbehandeling die de aandacht vroegen. Het lezen daarvan heeft me uren gekost, maar het is uitermate stimulerend om te zien hoe met grote vasthoudendheid en overtuigingskracht datgene waar d'66 voor staat overal naar voren wordt gebracht, met steeds grotere successen! Helaas ontbreekt hier de ruimte om daar nader op in te gaan, maar de verleiding is groot. Het is fijn om te constateren dat het weer twee afdelingen gelukt is een afdelingsblad op poten te zetten. Gefeliciteerd *Waalre* en *Zandvoort!* Terwijl *Zandvoort* het duidelijk ziet als een aanvulling op de bestaande communicatiekanalen, intern dus, benadert *Waalre* het van een andere kant en zegt dat ze de 'Dorpsdemocraat' met tussenpozen wil laten verschijnen om informatie te geven over het reilen en zeilen van d'66, opdat het contact tussen de partij en de bevolking in het algemeen, verbeterd wordt. En natuurlijk ook opdat meer mensen d'66 als hun partij gaan beschouwen. *Waalre* verspreidt de krant huis-aan-huis (4.400 ex.). Bij het eerste nummer ontving ik een leuke brief van Eddy Honig over de opzet van de 'Dorpsdemocraat' en hij vroeg – wat al meer afdelingen me hebben gevraagd – of het mogelijk was contacten te leggen met andere afdelingen om ervaringen van redactionele en technische aard uit te wisselen. Mocht hiervoor belangstelling bestaan, ook bij afdelingen die het plan hebben met een blad van start te gaan, dan hoor ik dat graag. Niet dat ik nou om werk verlegen zit, maar ik wil best mijn know-how op dit terrein met die van anderen bundelen in wat voor vorm dan ook, zodat redacties en a.s. redacties daaruit kunnen putten.

In het *Mededelingenblad afd. Amstelveen* las ik een artikel getiteld 'Spreiding van macht en democratische controle' van de hand van Jan de Lange, waarin hij ingaat op het subsidiebeleid in m.n. de sectoren cultuur, gezondheidszorg en welzijn, een problematiek die thans in Noord-Holland actueel is. Omdat ik om mij heen zie hoe moeilijk het vaak voor bestuurders is om over een subsidie te beslissen – immers, door intrekking kan een betrokken instelling om zeep worden gebracht – wil ik hier even nader op ingaan. De Lange stelt m.i. terecht dat d'66 hierover met een standpunt zou moeten komen. Bekend is hoe het nu werkt. De Lange schetst twee alternatieven. De keuze is nogal belangwekkend. Het ene (extrem) is al die instellingen aan de overheid zelf trekken en zodoende volledig onder controle brengen. Het andere is voort te gaan met geld verschaffen en de

instellingen ook vrij te laten in hun faits en gestes; een flink deel van het beleid wordt dan gemaakt door niet of niet volledig beheerste instellingen die vervolgens de kosten ervan declareren bij de gemeenschapskas. Het uitgesproken bezwaar van het eerste model is de geweldige concentratie van macht, van het tweede het ontstaan van maatschappelijke egestellingen van macht waarvan het beleid niet is geïntegreerd met dat van de algemene democratie. De keuze is uiteraard niet beperkt tot deze extremen. De Lange kiest voor het instellen van besturende raden die indirect worden gekozen door de bevolking, namelijk door – maar niet uit – één of meer volksvertegenwoordigingen. D.w.z. dat allerlei groepen of personen kandidaten kunnen stellen waaruit door gemeenteraad of staten en/of combinaties daarvan, elk met betrekking tot een aantal zetels, wordt gekozen. Daardoor wordt concentratie van macht vermeden, worden zoveel mogelijk burgers bij bestuur en beheer van wat zij zelf van belang achten, betrokken. Kortom, kan de zelfwerkzaamheid van mondige burgers ingepast worden in het geheel van het parlementair-democratische bestel. Aldus De Lange.

In het *Democraatje van de afd. Breda* vond ik een uitspraak van Camus die ik u graag wil meegeven in dit nieuwe jaar.

In gesprekken in de afdeling daar (en waar elders niet binnen d'66) klinkt wel eens wanhoop door. Men bedenke dan: 'hij die overdreven optimistisch is over de mens, is misschien gek, maar hij die wanhoopt, is een lafaard!

In het *regioblad van Friesland* staat een zeer lezenswaardig artikel van Leen Schotel over gemeentelijke herindeling en de criteria waaraan wordt getoetst of een gemeente in aanmerking komt om opnieuw te worden ingedeeld. De *Goudse Democraat* van december publiceert de tekst van een door haar fractie opgestelde inspraakverordening, die – zoals ze zelf zegt – eigenlijk een soort motie van afkeuring is, maar dan wel in een heel constructieve vorm! Het kan voor andere fracties de moeite waard zijn van de inhoud kennis te nemen. Het fractiesecretariaat is bereikbaar onder nr. 01820 - 30512.

Uit *De Groene Landsmeerder*: (om over na te denken) Van Agt naar achtentwintig. Voor het eerst ontving ik de afgelopen maand de *Soester Democraat*, de *Nieuwsbrief d'66 Vlaardingen* en het blad van d'66 *Zuid-Kennemerland*, bestemd voor de kernen Bennebroek, Bloemendaal, Haarlem en Heemstede. En zo leest uw redactrice nu al regelmatig ruim veertig Democraatjes! ■

NEDERLANDSE BOKKESPRONG

Van enige afstand bezien maakt het kamerdebat over de modernisering van kernwapens de indruk van een experiment in buitenlandse politiek. Dat is wel een van de eigenaardigste terreinen waarop een land kan experimenteren, maar Nederland is in ieder geval nog klein genoeg om zich zo'n bokkesprong – ander woord voor experiment – te kunnen veroorloven. En het is een leerzame onderneming geweest, want het heeft iets duidelijk gemaakt.

Een gidsland zijn we niet, tenminste niet in dit geval. Het kan zijn dat in de zachte sector van de buitenlandse betrekkingen – waar het gaat over verhoudingen tot de derde wereld, mensenrechten, uitoefening van pressie op totalitaire regieën – van een hoog moreel voorbeeld een positieve invloed uitgaat (al moet het ook dan nog verbonden zijn met zeer directe, tastbare belangen om effect te hebben) maar een gidsend, moreel leiderschap zoals sommigen dat terzake van de directe westelijke defensie zien, is boter aan de gal gesmeerd. In Brussel noch in Washington, Bonn of Londen is meer dan een uurtje verbazing aan het alternatief voor de bewapeningswedloop besteed, d.w.z. aan het alternatief zoals dat door een oppositionele kamermeerderheid was gesteld. En aan de rommelige oplossing die tenslotte door het kabinet werd verzonnen, is het bondgenootschap ten slotte ook beleefd voorbij gegaan. Met andere woorden: het experiment is mislukt. Er is daar in Brussel geen sprake van enige Nederlandse invloed geweest niet moreel en niet concreet. Een politicus hoort daaruit zijn consequenties te trekken, zeker als hij begin december tot de kamermeerderheid hoorde die wel loyaal was aan de Nato, maar die zich tegen modernisering der bewapening verzette.

Wat zouden de mogelijkheden voor Nederland kunnen zijn, wat moet de oppositie bij wijze van buitenlandse politiek aanbevelen, nu duidelijk is geworden dat onze bondgenoten geen enkele boodschap aan het anti-moderniseringsstandpunt hebben, d.w.z. het Nederlandse ontwerp voor een eigen spek-en-bonen-rol afwijzen? De eerste optie is de Deense: die van een marginale geallieerde, wel instemmend met een westelijke verdediging maar geen kernwapens op zijn grondgebied duldend. Voor een dichtbevolkt land als het onze zijn er best rechtvaardigingen ten behoeve van de Deense optie te bedenken. Maar zo'n rol moet dan wel openlijk worden gewild, met al zijn consequenties ter discussie worden gesteld en – omdat het zo belangrijk is en een radicale verandering in de

TE GAST

Nederlandse buitenlandse politiek zou betekenen – tot inzet van de verkiezingen worden gemaakt.

De tweede optie gaat nog verder, maar kan ook nog met redelijke argumenten worden verdedigd. De redenering is dan, dat Nederland zo vitaal is, door zijn ligging en zijn strategische havens, dat het in geval van een conflict tussen de Verenigde Staten en de Sowjet Unie zich daar nooit aan zou kunnen onttrekken. Het zou er dan voor ons uitsluitend op aan komen, de schade zoveel mogelijk te beperken – een redelijk en nobel doel – en de aangewezen manier om dat te bereiken zou zijn, zo neutraal mogelijk te blijven. Hoogstens dus een formeel lidmaatschap van de Nato, met minimale militaire betrokkenheid. Het lijkt er weleens op, dat steeds meer mensen deze oplossing willen. Maar alweer: 't is zo belangrijk, dat er in het openbaar over moet worden gediscussieerd, waarbij de partijen hun kiezers niet in het vage mogen laten, en geen IKV-knol voor een citroen moeten verkopen.

De derde mogelijkheid is natuurlijk: terug tot het lidmaatschap zoals de Amerikanen dat graag zien. En ook die politiek heeft zijn redelijke verdediging. In NRC-Handelsblad van 18 januari heeft bijvoorbeeld ir. Henk Vredeling daar nog eens een staaltje van laten zien. Modernisering is in zijn redenering noodzakelijk om twee redenen. Ten eerste is er, door de langzame, geluidloze afbraak van de Amerikaanse garantie ten opzichte van West Europa een noodzaak om hier de modernste wapensystemen voor de middellange afstand te hebben. Ten tweede zijn die onmisbaar als er ooit onderhandeld zou gaan worden over het atoomvrij maken van Oost en West Europa.

De intellectuele eerlijkheid gebied dat er in

het openbaar over al deze mogelijkheden uitvoerig zal worden gesproken, waarbij de partijen zich niet zo vroom en nobel mogelijk, maar zo realistisch, d.w.z. politiek gesproken, zo zuiver mogelijk aan hun kiezers zullen voordoen.

Dit laatste gebeurt niet. Al tijdens het debat in december en ook in de chaotische nasleep begon het er steeds meer op te lijken dat de oppositie, althans de PvdA en D'66 de buitenlandse politiek willen uitleveren aan een hooggestemd Volksempfinden. Nadat ons experiment in Brussel was gestrand is niet serieus onderzocht, door welke oorzaken het zo gegaan was, noch hoe het nu verder zou moeten gaan: welke politiek dan wel aanbevelenswaardig zou zijn.

In de discussie om onze bewapeningspolitiek, die regelrecht is verbonden met de aard van ons Nato-lidmaatschap hebben lafheid, gemakzucht en oppervlakkigheid hun intrede gedaan. Daarmee wordt het vraagstuk natuurlijk niet opgelost; er wordt een gordijntje voorgehangen, dat t.z.t. onvermijdelijk weer zal worden weggetrokken, waarna, als het zo door gaat, de hele kinderachtige en belachelijke geschiedenis zich zal herhalen. ■

advertentie

PROSPERAN KAJ PACAN NOVJARON

wenst u de Bond van Arbeiders-Esperantisten F.L.E. Inlichtingen over Esperanto bij: afd. Onderwijs F.L.E., Leidsevaart 52, 2114 AD Vogelenzang.

VAN SOCIAAL BELEID NAAR SOCIALE MARKETING

Net gelezen dat de electriciteitsmaatschappijen met hun voorlichting over energiebesparing op de ludieke toer gaan. Die 'vijf-voor-twaalf' aanpak met het spook van een energiecrisis op de achtergrond heeft niet gewerkt. Wist ik allang, natuurlijk. Mensen houden niet van gezeur. En gezeur is het kenmerk van de meeste (semi)overheids-campagnes. Het heeft altijd te maken met hoofdzaak. Of nóódzaak. Of verstandig. Nooit 's iets leuks of gezelligs. Altijd preken dat 't voor ons bestwil is. Een argument waar ik zéér wantrouwig tegenover sta sinds mijn prille kinderjaren toen mijn moeder walgelijke levertraan bij mij naar binnen forceerde. 'Voor je bestwil', als ik de overheid op de voorlichtingstoer zie dan denk ik altijd wat er toch een ontzettend brede kloof zit tussen het overheidsdenken dat je het beste kan aanduiden met ' sociaal beleid' en het consumentgerichte denken dat 'sociale marketing' wordt genoemd. Over dat verschil wil ik 't even met u hebben.

Biefstuk en speklappen

Het zal onderhand wel tot iedereen zijn doorgedrongen dat 1980 met veel ach en wee is begonnen. We moeten *zuiniger* zijn. Op elk gebied. Dat is natuurlijk niet leuk. De hoorn des overvloeds, dát vinden we lekker. Maar soberheid...? Geef de pijp maar aan Maarten. Met dat oeverloze spelletje zijn dus alle partijen bezig, want niemand wil 'n stapje achteruit. In zo'n situatie denk ik dan: waarom wordt die noodzaak tot bezuiniging toch als iets armoedigs gepresenteerd dat niemand er áán wil? Het kan ook anders. Kijk, figuurlijk gesproken is de boodschap bestemd voor mensen die elke dag biefstuk eten. Nu vergt het landsbelang dat de mensen bv. 2 dagen in de week die biefstuk vervangen door speklappen. De sociale beleidsman probeert dat te bewerkstelligen door te zeggen: 'vervang nu eens 2 dagen de biefstuk door speklappen, want ander mensen hebben ook *recht* op biefstuk'. Weet u wat de biefstuketers dan zeggen? 'U kunt de pot op, dat doen we niet. We willen er niet op achteruit gaan en zeker niet om andere mensen op onze kosten biefstuk te laten

HANS FERREE

eten'. Gedonder in de glazen. Stakingen. Kommer en kwel. Haat en nijd. Terwijl het allemaal zoveel *leuker* kan. De consument-gerichte sociale communicator zegt in dit geval: 'Elke dag biefstuk gaat ook vervelen, neem 's 2 dagen in de week speklappen, da's leuk en lekker, met deze recepten van Hugh en Wina. En u spaart nog geld ook voor andere leuke dingen'.

Waarom ontmoet een bezuinigingsbeleid altijd zoveel weerstand? Omdat het bij mensen die dat beleid verzinnen en communiceren blijkbaar nog nooit is opgekomen dat het mogelijk is om een *objectieve achteruitgang te presenteren als een subjectieve vooruitgang*. Het gaat in het leven niet zozeer om centen of procenten, maar om *belevingen*. Iedere reclameman weet dat het voor de consument niet gaat om producten, maar om de *gevoelens* die de producten oproepen. Daarom praat McLean's ook niet over prima kwaliteit gemalen krijt, maar over een stralende lach, frisheid, gezondheid, kans op sjans. Voor alle mensen is symbolische bevrediging véél en véél belangrijker dan functionele bevrediging. Nieuwe welgestelden, die nooit 'n stap buiten het asfalt doen, kopen een Range Rover of Jeep Wagoneer om van vergadering naar vergadering te rijden. De consument is niet goed snik, maar in de hoofdlijnen van zijn gedrag is hij betrekkelijk consistent. Hij wil nooit minder, altijd méér, of in ieder geval anders. En in dat anders zit de subjectieve méérwaarde van een objectieve verarming als

- ontberingsreizen voor managers;
- dieetvoedsel dat voor de dubbele prijs de helft van de calorieën bevat;
- de trimclub NMDF (Na Mercedes De

Fiets);- miezerig fruit oogsten uit de moestuin van het eigen boerderijtje;
- zelf brood bakken door Avenue-lezessen;
- enzovoort.

Allemaal dingen die objectief een achteruitgang betekenen, vergeleken met de situatie waaraan men gewend was. Maar die toch omarmd worden omdat er een *leukheids-dimensie* aan zit. Of omdat het *conversatiewaarde* heeft. Dat is alles waarmee je je interessant maakt voor je omgeving. En nu iedereen een CV heeft, en bijna iedereen een open haard, heeft klooiën met windmolens en zonnepanelen conversatiewaarde. Objectief gezien terug naar de armoeiigheid van de oorlog, maar subjectief gezien leuk, LEUK!

Manipulatie

Sociaal beleid probeert de bevoorrechte terug te drukken naar het niveau van de misdeelde, sociale marketing probeert de misdeelden op te stuwen naar het niveau van de bevoorrechten. En daarbij gaat het er dus helemaal niet om wat de objectieve maatstaven zijn voor misdeeld of bevoorrecht, maar om de subjectieve beleving. Een beleving die in sterke mate wordt bepaald door de *toegevoegde waarde* van de communicatie. Zeg maar reclame. Reclame is in staat om aan een hele reeks technisch en functioneel vrijwel indientieke producten psychologische verschillen toe te voegen om elke consument in staat te stellen iets te kopen dat aansluit bij zijn eigen zelfbeeld, zijn eigen levensstijl.

Het aardige van onze maatschappij is, dat de normen van ons waardestelsel veranderen. De ene dag omhelzen we de chemie, dan weer de natuur. De ene keer willen we groot, dan weer klein. De ene keer geven we de voorkeur aan zoet, dan weer aan bitter. Vijftien jaar geleden werden 'verwijfde' jongens met lang haar in elkaar getremd door bouwvakkers en marechaussees, nu zie je vrijwel alleen nog bouwvakkers en marechaussees met lang haar. Ik bedoel maar: NIETS IS. En waar NIETS IS, kan gemanipuleerd worden bij het leven. Manipulatie heeft 'n nare klank, maar staat doorgaans wel borg voor een lekker gevoel. Gewone aardappels à 50 cent per kilo dienen alleen als maagvulling. Aardappels die gemanipuleerd zijn tot frites of chips verschaffen een feestelijk gevoel en voor dat gevoel betaalt men gráág het veelvoud van de prijs van niet-gemanipuleerde aardappelen, wát de Consumentenbond ook zeggen mag. Hetzelfde geldt voor gemanipuleerde melkproducten.

Ik hoop het nog mee te maken dat ook sociaal beleid zodanig wordt 'gemanipuleerd' dat alle burgers van ons land het vrijwillig en met plezier zullen accepteren. Ook als het in centen of procenten, in feiten of in functies een stap(je) terug betekent. ■

Hans Ferrée

UIT DE FRAKTIES

December-zitting

In voorgaande verslagen heb ik meermalen de klacht geuit dat het Europees Parlement bezig was de boot te missen door teveel met kleine zaken bezig te zijn en de grote problemen niet aan te (willen) pakken. Sedert eind vorig jaar is de situatie – gelukkig – grondig gewijzigd. Tijdens de december-zitting zijn er werkelijk spectaculaire dingen gebeurd en heeft het Parlement zijn eigen positie duidelijk gemarkeerd.

De verwerping van de begroting voor 1980 was wel heel bijzonder en nooit eerder voorgekomen. Er werden 352 stemmen uitgebracht (het parlement telt 410 leden), vereiste meerderheid voor verwerping 235. Het aantal stemmen tegen de begroting bedroeg 288, het aantal stemmen vóór 64, èèn onthouding. Tot de 64 behoorden vrijwel uitsluitend Fransen: de communisten, Gaullisten en de Franse „liberalen”. (De liberale leider Bangemann had even tevoren nog gezegd dat zijn fractie unaniem tegen zou stemmen; de werkelijkheid was dat zijn fractie precies doormidden lag!) Het behoeft geen betoog dat Suzanne Dekker en ik voor verwerping hebben gestemd.

„Europa van Morgen” gaf van mijn bijdrage de volgende samenvatting:

De Nederlandse D'66-er De Goede herinnerde eraan dat in de campagne voor de Europese verkiezingen van juni de kiezers was toegezegd dat de gekozen parlementariërs zich zouden inzetten voor uitbreiding van het sociaal beleid, het regionale beleid (ontwikkelingshulp binnen de Gemeenschap) ontwikkelingshulp aan de derde wereld en nu belet de ministerraad het Parlement in de ombuiging van het beleid in genoemde richtingen een rol te spelen. Het is onbegrijpelijk omdat de ministerraad niet kan negeren dat er verkiezingen zijn geweest waarbij niet alleen een rechtstreeks mandaat voor onze parlementariërs werd geschapen maar ook, en voor het eerst, een zij het nog aarzelende golf van belangstelling voor de Europese zaak door onze bevolkingen is gegaan', aldus de Goede. 'Is de Raad daar blind voor? Onbegrijpelijk omdat de Raad zich zou kunnen verantwoorden. Wat wil de Raad eigenlijk: stilstand, afbraak; want dat is mijns inziens de feitelijke betekenis van de houding van de Raad t.o.v. het Parlement. Vindt de Raad misschien dat het Parlement wel mag praten maar vooral geen invloed mag hebben? Maar waarom dan verkiezingen gehouden?

Als dat de opvatting van de Raad is dan is dat een regelrechte slag in het gezicht van de 260 miljoen Europese burgers. Dan is er een nieuwe verbreding van de kloof tussen regerders en burgers, een kloof die we nu juist via die verkiezingen wilden verkleinen. Meneer de voorzitter, dit kan het Parlement niet accepteren', aldus Aar de Goede.

In mijn stemverklaring aan het einde van het debat heb ik gesteld dat het in het gevecht om de begroting in feite ging om de positie van het Parlement. Heel curieus was dat de computeruitslag van de stemmachine – waarmee voor het eerst gewerkt

EUROPEES PARLEMENT

door Aar de Goede

werd – Madame Veil als afwezig registreerde terwijl zij nota bene in de voorzittersstoel zat! Een niet erg moedige daad, maar wat wil je als je blijkbaar een zo duidelijke meerderheid niet wil afvallen, doch anderzijds de adem van Giscard je in de slanke hals blaast?

Een tweede belangrijk debat ging over de Engelse problematiek oftewel de Dublin-conferentie. U weet wel: IJzeren Maggie liet de Europese samenwerking aan een dunne draad bengelen.

Ook hier zal ik „Europa van Morgen” aan het woord laten waar het mijn bijdrage betreft:

De Nederlandse D'66-er Aar de Goede zat met een groot aantal vragen als gevolg van de vaagheid van het communiqué dat na de top in Dublin werd uitgegeven. Verder was het hem volkomen onduidelijk waarom de loftrompet werd gestoken over de gemaakte voortgang in de Gemeenschap gezien – aldus het communiqué – het feit dat de toetredingsonderhandelingen met Griekenland zijn afgesloten, de monetaire samenwerking van start is gegaan en de Europese verkiezingen zijn gehouden. Is dat niet spotten als men ziet in welk een crisis de Gemeenschap dreigt te geraken als gevolg van de mislukking van Dublin. De Franse weigering een zoutverdrag goed te keuren en straks ook nog de verwerping van de Europese begroting. De Goede noemde de situatie waarin de Gemeenschap is komen te verkeren „uiterst zorgelijk”.

Het derde belangrijke onderwerp was uiteraard de „Rijn-zout” kwestie. De Nederlandse socialist Muntingh deelde in het debat mee dat de gehele socialistische fractie (dus inclusief de Fransen!) steun gaf aan de door hem ingediende resolutie die de Franse regering veroordeelde en dat de twee leden van D'66 in het Parlement mede-ondertekenaars waren van deze socialistische resolutie.

D'66 in het Bureau (Presidium) van het Parlement

Zoals in de januari-Democraat reeds werd vermeld ben ik als gevolg van de resultaten van de strijd om de reglementswijzigingen in het Bureau gekozen. Terloops vermeld ik nog even dat Bouke Beumer (Leider CDA-delegatie in het E.P.) n.a.v. de „affaire-Penders” mij in een brief heeft meegedeeld dat hij zich wenste te distancieren van de uitlatingen van zijn fractiegenoot. Beumer had dit overigens ook reeds publiekelijk via het dagblad „Trouw” gedaan. Als uitvloeisel van mijn optreden in de Bureau-vergaderingen ben ik ook uitgenodigd zitting te nemen in de belangrijke „Structuur-commissie” van het Parlement (plm. 12 leden) die de werkwijze van het Parlement moet onderzoeken. Zowel de Bureau-vergaderingen en het werk daarvoor als ook deze bijzondere Commissie vragen veel tijd, maar nuttig is onze deelneming zeker; omdat veel feitelijke beslissingen in het Bureau worden genomen en veel informatie tot daar beperkt blijft. Na de dood van Anne Vondeling is Nederland nu door Dankert en mij vertegenwoordigd.

In de eerste vergaderingen heb ik m.b.t. de werkwijze tijdens plenaire vergaderingen mijn „oude” klacht opnieuw uitgemeten (teveel klein goed op de agenda, te weinig grote onderwerpen.) Na een discussie die de gehele dag heeft geduurd en waarbij vele gelobbyed moet worden om steun voor je standpunt te verwerven – Bangemann en ik bleken bij dit punt geheel op één lijn te zitten – is inderdaad een heel belangrijk besluit gevallen: Een dag per zittingsweek wordt voortaan besteed aan een groot debat over een belangrijk onderwerp. (In januari Werkgelegenheid, in februari Energie, enz). Daarnaast wordt voortaan tijdens iedere zittingsweek een tweede hele dag uitgetrokken voor gedachtenwisselingen met de Raad en/of de Commissie over actuele ontwikkelingen binnen de Gemeenschap of waarmee de Gemeenschap te maken heeft (of zou moeten hebben).

Voorwaar: we gaan de goede kant op!

Deelneming in het Commissie- en Delegatie-werk van het Eur. Parlement

Eerder hebben we meegedeeld dat Suzanne Dekker lid is van de Commissie voor Sociale Zaken en werkgelegenheid en ik van de Economisch-Monetaire Commissie. Als plaatsvervangende leden fungeren we nu ook in de Energie-commissie (Suzan D.) en in de Begrotingscommissie (Aar de G.). Suzanne Dekker is nu ook lid van de vorige maand ingestelde ad hoc Commissie voor de Rechten van de Vrouw. Met betrekking tot de Ontwikkelingssamenwerking van de E.G. met derde landen

bestaat een aantal z.g. Delegaties. Suzan maakt nu sinds kort deel uit van de Asean-delegatie en ik van de Lomè-delegatie. Al met al mag gesteld worden dat we bepaald niet de slechtste posten hebben veroverd.

Werkgroep Europa

De werkgroep heeft mede ten behoeve van ons werk in het Parlement een commentaar samengesteld op de Rapporten van de „Drie Wijzen” (waartoe de Nederlander Biesheuvel behoort) en het Rapport Spien-berg.

Tijdens de januari-zitting in Straatsburg, waar Italië het Voorzitterschap van de Raad het komend halfjaar gaat bekleden met het afleggen van de gebruikelijke Verklaring, hoop ik hiervan gebruik te maken. De eerder door ons congres aangenomen resolutie inzake inspraak Parlement bij de samenstelling van de nieuwe Europese Commissie kon (nog) niet worden omgezet in een ontwerp-resolutie van het E.P. Sedert kort zijn niet minder dan 21 handtekeningen nodig om iets dergelijks „op de rol” te krijgen, hetgeen voor ons „kleintjes” een welhaast onmogelijke opgave is. Gelukkig is onze aanwezigheid in het Bureau ook een mogelijkheid om dit punt ter discussie te stellen; dat zal zeker gebeuren. ■

Aar de Goede

2^e KAMER

HOE HEEFT HET ALLEMAAL ZO KUNNEN VERLOPEN?

Laurens Jan Brinkhorst

Enige persoonlijke kanttekeningen bij de kernwapende-batten.

1. Voor een goed begrip van het kernwapende-bat van december j.l. moet worden teruggekeken naar een jaar geleden. Immers, de fundamentele discussie over de rol van kernwapens in het Nederlandse veiligheidsbeleid is in het najaar van 1978 begonnen met de publicatie van de kernwapennota van de Regering (bijlage bij de MvT op de defensiebegroting voor 1979). Tijdens de Openbare Commissievergadering in de Kamer over deze nota (15 december 1978 en 5 februari 1979) heb ik namens de D'66-fractie drie moties ingediend, die helaas alle drie zijn verworpen. In de eerste plaats een aanduiding van de termijn, waarbinnen afstoting van bepaalde bestaande kerntaken van Nederland zou kunnen plaatsvinden.

In de tweede plaats een uitspraak waarin gevraagd werd het overleg over wapenbeheersing in de verschillende kaders (MBFR, Salt, CEVS) beter op elkaar af te stemmen.

In de derde plaats het in studie nemen van de gedachte van kernwapenvrije zônes in Europa. Daarentegen werd de motie Van der Stoel (PvdA), J. de Boer (CDA) en Brinkhorst (D'66) op 13 februari 1979 met grote meerderheid aangenomen. Deze motie sprak zich o.a. uit voor wapenbeheersing boven de invoering van nieuwe kernwapens en was met name gericht op de problematiek van de nieuwe middellange afstands-tactische kernwapens (m.n. cruise missiles, pershing II, SS-20). Achteraf gezien schuilt er een zekere ironie in, dat de Regering deze motie toen met beide armen heeft omhelsd: de motie gaf immers geheel het Regeringsbeleid weer! Enige uitspaken toen door Minister Van der Klaauw gedaan, mogen niet in de vergetelheid raken.

„Enigerlei besluit inzake productie of invoering is echter nog ver weg. Het derde element – voor mij prioritair – is de wapenbeheersingsfactor. Wanneer je gedwongen wordt, andere wapens tegenover de Backfire en de SS-20 te stellen, dan kom je inderdaad in een verder gaande bewapeningwedloop terecht.

Dat is het tegendeel van het beleid dat de Regering nastreeft. In die geest stellen wij

ons op.”

2. Naar mijn stellige overtuiging is toen de grote misleiding begonnen: terwijl de Kamer en de Regering (officieel) op het spoor van eerst wapenbeheersing en pas bij mislukken daarvan eventueel modernisering zaten, waren ambtelijke werkgroepen in de NAVO (eerst alleen de High Level Group inzake modernisering, daarna ook de Special Group inzake aanbod tot wapenbeheersing) al nijver bezig om deze twee elementen aan elkaar te koppelen. Hun werkzaamheden waren gericht op gelijktijdige besluitvorming, anders dan de motie Van der Stoel c.s. wilde. Reeds toen (en niet pas na uitbrenging van de ambtelijke rapporten) had de Regering het politieke signaal aan de bondgenoten moeten geven, dat Nederland deze „mix”-benadering niet wenste. Dat heeft zij nagelaten en dit heeft politiek ernstige gevolgen gehad: daardoor is een beeld ontstaan van een Regering die (bewust of onbewust, dat laat ik in het midden) steeds achter een trein aanrende, die vijf minuten eerder was vertrokken. Hier ligt, naar mijn gevoel, de kernoorzaak dat een kwestie waarover binnen alle partijen verschillend werd gedacht – wellicht met uitzondering van de VVD, hoewel, tot mijn verbazing, daar ook enige reacties loskomen – uiteindelijk langs zuiver partij-politieke en niet zakelijk politieke lijnen is verlopen.

3. Met enige bitterheid stel ik vast, dat ik niet uit Nederlandse bron, maar tijdens een reis vorige zomer door de Verenigde Staten, uit Amerikaanse bron moest vernemen, dat de Verenigde Staten er tijdens de NAVO-raad van december 1979 op zouden aandringen om een én . . . én benadering te volgen. Officieel had Nederland geen standpunt, en zo trok de karavaan verder. Pas begin oktober, na de resultaten van de ambtelijke werkgroep, waarbij het magische aantal van 572 kernwapens uitlekte, kwam de Nederlandse Regering in actie om bij de bondgenoten te pleiten voor verlaging van het aantal, voor de zogenaamde shift van korte naar langedrachtswapens, voor in verband daarmee afstoting van bestaande Nederlandse kerntaken. Dat beleid heb ik elders een beleid van too-little-and-too-late genoemd. Maar zelfs toen heeft de Regering publiekelijk niet op de internationale werkelijkheid gewezen. Deze politiek van verstopperij-spelen heeft ertoe geleid dat pas twee uur! voor het begin van de beslissende NAVO-zitting het kabinetsstandpunt werd geformuleerd. Uiteindelijk heeft het zelfs tot de onwaardige vertoning geleid, dat de Minister-President in de Tweede Kamer weigerde de verantwoordelijkheid te aanvaarden voor het gezamenlijke NAVO-besluit tot modernisering van de kernwapens, terwijl in het officiële NAVO-communiqué duidelijk van een unanieme besluitvorming sprake was.

4. Wat het door de D'66-fractie gevoerde beleid betreft het volgende.

Met als gezamenlijk uitgangspunt wapenbeheersing boven invoering van nieuwe kernwapens, waren er tussen de leden vanaf het begin niet onbelangrijke accentverschillen met betrekking tot het te voeren beleid. Sommigen legden sterk de na-

UIT DE FRAKTIES

druk op de voorbeeld-functie van Nederland om andere landen m.b.t. de wapenbeheersing over de streep te trekken; anderen wezen op de realiteit van het internationale politieke krachtenveld, waarin de Nederlandse invloed, als gevolg van het eenzijdig innemen van een positie, eerder zou afnemen dan toenemen. Daarom was ik zeer verheugd dat we begin november een motie namens de gehele fractie konden indienen die zowel idealisme als realisme vertolkte. Een motie die zowel gericht was op het doorbreken van het automatisme van de wapeningswedloop, als rekening hield met de internationaal-politieke werkelijkheid. Alles wat sindsdien is gebeurd – ook binnen D'66 – heeft mij niet van dat standpunt en die visie kunnen afbrengen. In deze motie die ik tijdens het eerste „moderniseringsdebat” op 7 en 8 novem-

ber namens de D'66-fractie heb ingediend, werd de Regering verzocht in het NAVO-beraad het standpunt in te nemen, dat in december 1979 geen besluit tot modernisering van kernwapens diende plaats te hebben, maar eerst een onderhandelingsaanbod tot wapenbeheersing aan de Sovjet Unie moest worden gedaan. Mochten deze onderhandelingen binnen anderhalf jaar niet tot resultaat leiden (o.a. door de voortgaande productie van de SS-20), dan moest tegen dat tijdstip ook de NAVO tot modernisering overgaan. Daaraan was toegevoegd, dat in dat geval (namelijk het besluit tot modernisering) niet-plaatsing van kernwapens in Nederland niet verdeelbaar zou zijn. Uiteindelijk gaat het bij de kernwapenproblematiek immers niet om de veiligheid van Nederland, maar om die van geheel Europa.

5. Op het D'66-congres van 1 december j.l. werd een motie-Tommel aangenomen die verder ging: ook afwijzing van modernisering indien daardoor een bewapeningsachterstand t.o.v. de Sovjet Unie zou ontstaan. Weliswaar zei deze motie niet dat nooit zou kunnen worden gemoderniseerd, maar evenmin werd aangegeven onder welke omstandigheden dat ooit wél het geval zou kunnen zijn. Door dit laatste na te laten heeft de kwestie, naar mijn mening, een werkelijk evenwichtige benadering van de wapenbeheersing niet gediend. (Tijdens de vervolgdebatten van 16 en 17 december j.l. is die vraag nog niet in al zijn scherpte aan de orde geweest). Toen ging het vooral om de vraag of de Regering tijdens de NAVO-zitting van december al dan niet akkoord mocht gaan met modernisering. Waar de vraagstelling hiertoe beperkt was, kon ik ook in deze debatten als woordvoerder voor de D'66-fractie optreden. Daarom kon ik ook, tezamen met de PvdA, de motie Stemerding/Brinkhorst indienen, hoewel de PvdA- en D'66-stand-

LETTERLIJKE TEKST MOTIE STEMERDINK/ BRINKHORST

De met 76 tegen 69 stemmen aangenomen motie Stemerding/Brinkhorst luidt:

„De Kamer, gehoord de beraadslaging; overtuigd van de noodzaak een beleid te voeren gericht op het terugdringen van de rol van de kernwapens; van mening, dat getracht moet worden een nucleaire wapeningsrace in Europa te voorkomen door het op zo kort mogelijke termijn beginnen van onderhandelingen ter zake met de Sovjet-Unie; spreekt als haar overtuiging uit, dat in het komende NAVO-overleg niet ingestemd dient te worden met een positieve beslissing over productie en plaatsing van de Pershing II en kruisraket, hetgeen tevens inhoudt dat Nederland thans niet kan instemmen met plaatsing van een aantal Pershing II en/of kruisraketten op zijn grondgebied, en gaat over tot de orde van de dag.

Stemerding
Brinkhorst

Modernisering kernwapens

Motie van de leden Stemerding en Brinkhorst
Voorgesteld 19 december 1979

De Kamer, gehoord de beraadslaging; kennis genomen hebbende van het unanieme besluit van de NAVO-Ministerraad tot modernisering van de LRTNF van de NAVO door in Europa 572 nieuwe wapensystemen te plaatsen; overwegende, dat zulk een besluit strijdig is met de noodzaak van wederzijdse wapenbeheersing en kan gaan leiden tot een niet gewenste Eurostrategische balans; herinnerend aan de verklaring van de Nederlandse Regering in de NAVO-Ministerraad, dat de Regering op zulk een hoofdzaak van beleid niet kan handelen zonder de nodige parlementaire steun; spreekt uit, dat Nederland thans geen ver-

antwoordelijkheid kan aanvaarden voor het NAVO-besluit tot plaatsing van deze nieuwe kernwapens en de daarmee samenhangende productie; verzoekt de Regering, dit standpunt ter kennis van de regeringen van de overige lidstaten te brengen, en gaat over tot de orde van de dag.
Stemerding/Brinkhorst

Modernisering kernwapens

Motie van de leden Stemerding en Brinkhorst
Voorgesteld 6 december 1979

De Kamer, gehoord de beraadslaging; overtuigd van de noodzaak een beleid te voeren gericht op het terugdringen van de rol van de kernwapens; van mening, dat getracht moet worden een nucleaire wapeningsrace in Europa te voorkomen door het op zo kort mogelijke termijn beginnen van onderhandelingen ter zake met de Sovjet-Unie; spreekt als haar overtuiging uit, dat in de komende NAVO-overleg niet ingestemd dient te worden met een positieve beslissing over productie en plaatsing van de Pershing II en kruisraket, hetgeen tevens inhoudt dat Nederland thans niet kan instemmen met plaatsing van een aantal Pershing II en/of kruisraketten op zijn grondgebied, en gaat over tot de orde van de dag.
Stemerding/Brinkhorst

Gewijzigde motie van het lid Brinkhorst, ter vervanging van die, gedrukt onder nr. 29

Voorgesteld 8 november 1979

De Kamer, gehoord de beraadslaging; overwegende, dat het NAVO-verdrag geen bepalingen kent aangaande de besluitvorming door de NAVO-Raad c.q. het Defensie Planning Committee; voorts overwegende, dat het overleg tussen deze organen moet worden beschouwd als een consultatie tussen de vertegenwoordigers der lidstaten; van mening dat de besluitvorming in de NAVO met betrekking tot de productie c.q. invoering door de NAVO-strijdkrachten en stationering in Nederland van nieuwe middellange-afstands tactische kernwapens niet in het NAVO-verdrag voorziene verplichtingen betreft; verzoekt de Regering, haar instemming met de hierboven genoemde nieuwe besluiten in

NAVO-verband niet te geven dan behoudens goedkeuring door de Staten-Generaal en verzoekt voorts deze uitspraak aan de NAVO-bondgenoten mede te delen, en gaat over tot de orde van de dag.
Brinkhorst

Motie van het lid Brinkhorst

Voorgesteld 8 november 1979

De Kamer, gehoord de beraadslaging; overwegende, dat voorrang moet worden gegeven aan wapenbeheersing boven de invoering van nieuwe kernwapens (vgl. motie-Van der Stoep c.s. d.d. 13 februari 1979, 15 300-V en X, nr.59); voorts overwegende in dit verband, de noodzaak, gedurende een in tijd beperkte periode zekere initiatieven te ontwikkelen, ten einde daardoor de verdergaande bewapeningsspiraal te doorbreken, terwijl daardoor de veiligheid van het bondgenootschap niet wordt aangetast; van mening, dat daarom thans een eenzijdige daad door de NAVO moet worden gesteld in de hoop, dat de Sovjet-Unie bereid is deze te beantwoorden door harerzijds ook over te gaan tot een vermindering van haar middellange-afstands tactische nucleaire wapens; voorts van mening, dat het niet alleen gaat om de Nederlandse veiligheid, maar ook om die van Europa; verzoekt de Regering, in het NAVO-overleg het standpunt in te nemen, dat:

1. thans geen besluit tot modernisering van nieuwe middellange-afstands kernwapens moet worden genomen;
2. een aanbod wordt gedaan aan de Sovjet-Unie, zo spoedig mogelijk te komen tot onderhandelingen over vermindering van middellange-afstands kernwapens;
3. aan de Sovjet-Unie zal worden meegedeeld, dat zal worden besloten tot modernisering indien er vóór de voorjaarszitting van de NAVO van mei 1981 geen resultaten zijn bereikt met betrekking tot de wapenbeheersingsonderhandelingen o.a. over de voortgaande productie en invoering van de SS-20;
4. indien het bovenstaande niet tot resultaat leidt en tot productie en stationering moet worden overgegaan, een eenzijdig uit Nederland weren van deze wapens niet verdeelbaar is, en gaat over tot de orde van de dag.
Brinkhorst

UIT DE FRAKTIES

punten tijdens het november-debat verschillend waren. Anders dan D'66, had de PvdA-fractie in november het standpunt ingenomen dat de vraag van een eventuele modernisering van kernwapens aan NAVO-zijde geheel open moest blijven, ook al zou de productie van de SS-20 aan Russische zijde onverkort doorgaan. De motie Stemerink/Brinkhorst zei niet anders dan dat „thans niet kan worden ingestemd” met modernisering van kernwapens (en dus plaatsing in Nederland). Tijdens de december-debatten heb ik uitdrukkelijk aan de orde gesteld dat in de D'66-fractie verschillend wordt gedacht over de vraag of in een later stadium wél tot modernisering moest worden overgegaan, maar dat die vraag nu niet aan de orde was. Wél heb ik mij expliciet uitgesproken namens de fractie:

- vóór het NAVO-lidmaatschap als wezenlijk element van het Nederlandse veiligheidsbeleid;
- tegen een atoompacifisme;
- tegen een getuigenispolitiek, waarbij ik me met zoveel woorden heb gekeerd tegen een pseudo-neutralistische politiek.

Ik meen dat het daarom in de komende tijd vooral zal gaan. Zal Nederland zich afkeeren van de machtspolitiek van de grote landen, die uiteindelijk zullen bepalen óf en in hoeverre een wapenbeheersing tot stand zal worden gebracht en terugvallen in een (vooral verbale) neutraliteitspolitiek? Of zullen wij bereid zijn om in de NAVO te blijven vechten voor ons standpunt dat de rol van kernwapens moet worden teruggedrongen. Daarbij zullen wij onvermijdelijk nederlagen lijden, maar dat is inherent aan de bereidheid verantwoordelijkheid te dragen.

6. Het meest teleurstellende van de hele gang van zaken is dat alle partijen in het debat verloren hebben.

De oppositie: want hun moties zijn verworpen.

De VVD: vanwege de wens om regeringsverantwoordelijkheid te blijven dragen, ook al moesten zij zich laten welgevalen dat het ferme en principiële standpunt van productie én plaatsing was weggesmolten tot het uit de weg gaan door de Regering van verantwoordelijkheid voor de productie en het uitstellen van een enig besluit tot plaatsing in Nederland. Ook de intentieverklaring daartoe, waarom woordvoerder Ploeg vroeg, heeft de VVD niet gekregen.

Het éne CDA: want de productie en plaatsing van 572 kernwapens in Europa is onverenigbaar met het (overigens dwaze) vertrekpunt van:

wel aanvaarding van een beperkte productie (wat is beperkt?) en niet-aanvaarding van plaatsing in Nederland.

De dissidenten: want men is hun naam vergeten.

De regering: want als geloofwaardigheid en consistentie graadmeters voor een goed beleid zijn, moet iemand eens uitleggen dat men wel kan verdedigen dat modernisering

van middellange afstands kernwapens in Europa noodzakelijk is, maar weigert om de consequenties daarvan te aanvaarden, inclusief regeringsverantwoordelijkheid voor de productie en plaatsing van kernwapens in Nederland.

Dat is eerder het standpunt van de VVD-kop (productie en plaatsing) met de IKV-staart (help de kernwapens de wereld uit, te beginnen met Nederland).

En tenslotte ook D'66: want we zijn er uiteindelijk niet in geslaagd om tijdens deze debatten in redelijkheid een alternatief veiligheidsbeleid aan de orde te stellen, dat niet beperkt blijft tot het uitdragen van een bepaalde gezindheid, maar ook de bereidheid inhoudt uiteindelijk verantwoorde-lijkheid te dragen.

(Bij de opstelling van het nieuwe beleids-

programma van D'66 zal het er vooral om gaan, of wij op creatieve wijze kunnen aangeven langs welke wegen de rol van het kernwapen in het algemeen kan worden teruggedrongen, en dat gebaseerd op de bestaande internationale werkelijkheid.) Wij zullen pas dan voor velen ook op het punt van vrede en veiligheid een „redelijk alternatief” kunnen bieden, indien wij niet volstaan met het aangeven van onze gezindheid tegenover kernwapens (immers, welk zinnig mens is van mening dat kernwapens een goede zaak zijn?), maar ook de politieke dimensie van het kernwapenvraagstuk onderkennen.

Die kans is volop aanwezig wanneer we ons met grote inzet en de bereidheid om naar elkaar te luisteren opmaken voor de periode na 1980!

's Gravenhage, 14 januari 1980

PORTRET VAN EEN PARTIJGANGER

CHRISTIAAN JUSTUS ENSCHEDÉ

foto: Nico Naeff, Den Haag

- geboren te Amsterdam, 29 december 1911, stamt af van het Haarlemse drukkersgeslacht Enschedé;
- studeerde rechten in Leiden;
- was achtereenvolgens waarnemend griffier, substituut griffier, griffier, rechter en vice-president van de rechtbank in Rotterdam;
- werd in 1959 hoogleraar in het strafrecht aan de Universiteit van Amsterdam en directeur van het door hem opgerichte seminarium voor strafrecht en strafrechtspleging Van Hamel;
- was voorzitter van twee zogenaamde Commissies Enschedé: de eerste (1967) die een onderzoek instelde naar de oorzaken en achtergronden van de onlusten in Amsterdam in 1966, de tweede (1979), ook wel de Commissie Aantjes genoemd, die Aantjes' gedrag in de oorlog moest nagaan;
- was van 1971 tot 1977 raadshoofd in de Hoge Raad der Nederlanden;
- was onder meer voorzitter van de Raad voor de Journalistiek;
- bezet gedurende dit academisch jaar de zogenaamde Cleveringa-leerstoel te Leiden, met als leeropdracht: recht, macht en wetenschap.

DEMOCRAAT IN GESPREK MET PROF. MR. CHR. J. ENSCHEDÉ MAGISTRAAT, DOCENT EN WIJZE MAN

'Het is de vraag of er aan de universiteit op het ogenblik nog echt sprake is van „vorming”. Alles is berekend op doelmatigheid. Je kiest in het middelbaar onderwijs het pakket dat je nodig hebt voor de universiteit en daar krijg je een uit veel specialistische onderdelen bestaand programma te verwerken. Zo is het tenminste, lijkt me, in vele juridische faculteiten. Generalisten zijn er te weinig in onze cultuur. En dat is jammer.'

Aan het woord is professor Enschedé, die mij gedurende het gesprek bij herhaling vriendelijk verzoekt naast zijn uitspraken de lezer te melden dat hij niet zo jong meer is.

Als ik hem vraag waarom hij het zo jammer vindt dat het onderwijs 'verspecialiseerd' is zegt hij:

'In de lagere klassen van de middelbare school was ik een slechte leerling, maar er waren leraren die in mij geloofden en mij

met veel onvoldoendes over lieten gaan. Bij mijn eindexamen aan het Amsterdams Lyceum (1930) haalde ik een 10 voor mijn Plato-vertaling. De verdienste van mijn leraren is niet die tien, maar wel dat ik aan mijn eindexamen en daarna aan mijn studie ben toegekomen.'

Kiezen voor het recht

'Mijn vader was in 1926 overleden, maar door bemiddeling van een oom kon ik gaan studeren. Het werd rechten in Leiden,

'Mijn vrouw zegt altijd dat ik ook privé rechter-commissaris ben. Ik ondervraag mensen. Ik wil weten hoe het zit.'

zonder speciale interesse. Men studeerde toen rechten als er niet een duidelijke keuze was. Gaandeweg geboeid door de studie nam ik pas na mijn afstuderen het besluit een poging te doen een loopbaan te vinden bij de rechterlijke macht. Er was werkloosheid, kruiwagens had ik niet, ik moest het zelf doen. Gelukkig had ik een toelage van mijn inmiddels ook overleden oom. Ik werd namelijk waarnemend griffier bij de rechtbank in Rotterdam op een salaris van f 0,00 per jaar, met het vooruitzicht dat je binnen twee jaar een remuneratie van f 1.000,- per jaar kon krijgen. Daar hoefde ik niet op te wachten. Want ik werd gemobiliseerd en maakte vijf dagen oorlog mee bij Hedel aan de Maas, waar ik als reserve-eerste luitenant met een batterij luchtdoelartillerie lag. Met het opblazen van die brug was de oorlog voor ons afgelopen, hoewel er nog vijf jaar bezetting zou volgen.

Ik ging terug naar de rechtbank in Rotterdam en met een onderbreking als tijdelijk ambtenaar op het ministerie van Justitie bleef ik daar tot ik moest onderduiken, omdat de bezetter ook de reserve-officieren wilde grijpen. Na de bevrijding keerde ik terug naar Rotterdam, waar ik in 1946 tot rechter werd benoemd. In 1956 werd ik vice-president en in 1959 volgde mijn benoeming tot hoogleraar in Amsterdam.'

U doceerde strafrecht?

'Ja, hoewel ik me daarin pas gespecialiseerd heb ná mijn benoeming. Als rechter zit je in een rouleersysteem en je bestrijkt het hele scala. Je bent rechter-commissaris voor strafzaken, maar ook politierechter. Naast het strafrecht heb ik met evenveel genoegen het burgerlijk en handelsrecht gehanteerd.'

De moeilijke stad

En dat werd onderbroken door uw benoeming in Amsterdam?

'Ja, maar daar hebben mijn vrouw en ik nooit spijt van gehad. De zestiger jaren in Amsterdam, je had het van tevoren niet kunnen plannen. De vernieuwing van het toneel. Maar dat niet alleen. Dat hele Amsterdamse wereldje heb ik erg goed leren kennen. De laatste jaren gaf ik op dinsdag, woensdag en donderdag college in de grote zaal in de Oudemanshuispoort. En als er dan iets aan de gang was dan begon het dáár. Een keer of vijf heb ik mijn collegezaal bezet aangetroffen en moest ik mijn houding daartegenover bepalen; iets wat op zichzelf een heel leerzame ervaring was voor mij. Soms ging ik in discussie, soms ging ik die bewust uit de weg. Soms verlieten de bezetters de zaal, een andere keer wandelde ik als een rattenvanger met mijn studenten naar buiten.

Ik heb in die tijd heel interessante contacten gehad met allerlei groepen: hoogleraren, studenten, journalisten, politie. Soms met een geweldige kater naar huis, maar over 't algemeen heel boeiend.'

Op basis daarvan bent u later aangezocht als voorzitter van wat de Commissie Enschedé is gaan heten?

'Ja, waarbij mijn visie op de bezetting van het Maagdenhuis wel wat afwijkt van de manier waarop de linkse studentenrevolte die zaak heeft opgeklopt, maar dat is hier

Foto: Klaas Koppe, Amsterdam

niet ter discussie.

In 1971 ging ik vanuit de universiteit naar de Hoge Raad, nadat ik meer dan tien jaar op de voordracht had gestaan, maar Amsterdam boeide mij te zeer en ik had er veel af te maken. Toen ik in Amsterdam kwam was mijn hele equipment: 4 uur collegezaal in de Agnietenkapel, een stoel met vier poten in de faculteit en ongeveer 50 examens per jaar. Toen ik 12 jaar later wegging was er het seminarium Van Hamel met 20 medewerkers en tussen de 300 en 500 examens per jaar.

Achter dat seminarium zat een bepaald ideaal. Ik zat wat met de dogmatische beoefening van het strafrecht. Ik vond en vind nog dat hoogleraren aan studenten het recht moeten leren zoals het luidt. Er moet niet zoiets als een alternatief strafrecht ge-

Over Amsterdam, die moeilijke stad: 'Grote administraties hebben net als mensen een jeugd, een middelbare leeftijd en een ouderdom. Amsterdam is een oude administratie. Geen burgemeester is tot nu toe in staat gebleken daar intern verandering in te brengen.'

docerd worden. Je mag jonge mensen wel vertellen dat niets absoluut is, je mag ze leren relativeren, en je hoeft ze niet uitsluitend te lijf met een dogmatiek van het strafrecht. Daarom heb ik dat seminarium Van Hamel voor strafrecht en strafrechtopleging opgericht om studenten duidelijk te maken: wat doe je met dat strafrechtelijke apparaat? Wat doet een officier van justitie? Wat doet een rechter?

Maar tenslotte kwam u in 1971 toch in de Hoge Raad.

'Om dat raadsheerschap na drie jaar op verzoek van de minister van justitie te combineren met een adviseurschap aan de opleiding voor rechterlijke ambtenaren. In 1977 heb ik ontslag genomen uit mijn functies; onze kinderen zijn zelfstandige mensen geworden. Mijn vrouw en ik wilden nu meer zelf de dingen kiezen die ons interesseren.'

En nu bezet u de Cleveringa-leerstoel?

'Ja, en daar praat ik over de toekomst van de sociale verzorgingsstaat en zeg ik dat ik niet weet wat die toekomst zal zijn. Maar ik probeer wel een aantal dingen bij elkaar te brengen die voor die toekomst van belang kunnen zijn en ik hoop dat daar nog eens een boek uit komt.'

Waar je je thuis voelt

Uw Amsterdamse tijd valt precies samen met de tijd van de grote bewustwording in brede kringen, de jaren ook van het ontstaan van onze partij. Waar stond u politiek in die tijd?

'Naar mijn eigen besef ben ik in de aller-eerste plaats magistraat. De kijk die ik in het leven heb, mijn opvattingen, mijn visies, dat alles is gevormd door de magistratuur. Politiek heb ik me nooit actief

bewogen. Nagenoeg altijd heb ik op liberalen of socialisten gestemd. Na afloop van een bepaalde regeringsperiode stemde ik meestal uit dégoût voor het gebodene op de oppositie.

Ik ben vroeger nooit lid van een partij geweest, niet omdat ik vond dat een rechter geen lid van een politieke partij moest zijn, maar ik wist niet naar welk criterium ik me eigenlijk aan een partij zou binden. Voor mijn eigen besef ben ik – met alle liefde, vriendschap en waardering die ik van veel mensen heb ontvangen, en waar ik erg dankbaar voor ben – mijn hele leven een solist geweest. Ik voel me in mijn opvattingen vaak miskend, omdat mijn relativisme meebrengt dat ik dikwijls in de contramine raak. Als iemand hardgrondig van iets overtuigd is dan zeg ik al gauw: „Nou ja, maar...!” Zo'n houding vervuld van twijfel past wellicht méér bij de magistraat, die luistert, vraagt en dan zijn oordeel vastlegt, dan bij de politicus.'

U hebt ook nooit naar een actieve rol in de politiek gestreefd?

'Neen, beslist niet. Mijn vrouw en ik zijn een jaar of drie geleden lid van D'66 geworden. Het beleidsprogramma heb ik nooit gelezen en ik zal het ook nooit lezen. Ik vind overigens dat al die beginselverklaringen en manifesten onderling zo weinig van elkaar verschillen, dat je op basis daarvan geen keuze kunt maken. Toen ik dat jaren geleden eens tegenover een politicus uitsprak en vroeg of hij wél een criterium wist te hanteren, antwoordde hij: „Je moet kiezen voor de partij van de mensen bij wie je je thuisvoelt”. Dat hebben wij gedaan. Ik ben lid geworden van D'66 omdat ik het sinds de oorlog als een gemis in de Nederlandse politiek heb gevoeld dat de

'Ik wilde niet als partijloos te boek staan in een parapolietieke zaak als de Commissie Aantjes en liet daarom de NRC rectificeren wat zij over mij geschreven had. Ik vond het onbillijk tegenover de lezer en tegenover D'66 te verzwijgen dat ik lid ben van die partij.'

Vrijzinnig Democraten er niet meer waren. Wij herkennen veel uit die oude Vrijzinnig Democratische Bond in D'66 en blijven lid zolang we dat herkennen.'

Ongeloofwaardig en beschamend

Herkende u de Democraten in de kernwapende-batten?

'Ik ben erg ongelukkig over de houding die Nederland hierin heeft aangenomen, zowel uit een oogpunt van buitenlandse politiek als van binnenlandse politiek. Ik vind dat hier een spel wordt gespeeld met het bondgenootschap, waarvan wij, wat onze vrijheid betreft, volstrekt afhankelijk zijn. Wij zijn niet de loyale bondgenoot geweest, die we behoren te zijn. Je moet er in blijven of er uit gaan, maar niet zeggen: we blijven er in, teneinde de wereld te verbe-

teren. Wat de binnenlandse politiek betreft geloof ik dat door dit gemarchandeer van de regering met de Kamer er een tijdbom in onze politiek is neergelegd tot 1981. Ik maak daarvan de regering dit verwijt dat zij het op geen enkel ogenblik heeft aangedurfd om te zeggen: Parlement, dit is een kwestie van buitenlandse zaken en die leent zich niet voor intensieve vóórbespreking in het parlement. U kunt ons achteraf naar huis sturen, als u meent dat wat wij deden voor het land niet aanvaardbaar is. Ik vind het een stuk politiek bederf door dit kabinet gepleegd om een soort schijn discussie in de Kamer te houden, daarbij allerlei mensen in moeilijkheden te brengen, de minister-president een voor Nederland beschamende rondreis langs alle hoofdsteden te laten maken en dan achteraf met uiterst onduidelijke stukken proberen je gezicht te redden. Voor zulk geklungel sturen voetbalverenigingen terecht hun bestuur naar huis.'

Dat is uw visie op de regering, maar nu die op de zaak zelf.

'Wij kunnen ons naar mijn mening géén verstoring van het machtsverevenwicht ten koste van onze kracht veroorloven tegenover een partner in Moskou, wiens ideologie meebrengt dat een verbroken machtsverevenwicht hem in de verleiding brengt om door te tasten. En ik moet daaraan toevoegen dat ik het uiterst bedenkelijk vind dat wij als NAVO in de sfeer van het Interkerkelijk Vredesberaad worden afgeschilderd als potentiële agressoren.'

Der liebe Gott steckt im Detail

Hebt u iets tegen de kerken?

'Neen, beslist niet. Ik heb het alleen erg moeilijk met de confessionele noot in onze politiek. Ik vind een man als Van Agt een ramp voor de zedelijkheid, ook voor de zedelijkheid en de zuiverheid van de politiek. Mensen die zich op hun geloof en op hun geweten beroepen om hun daden te rechtvaardigen, kan ik politiek niet hebben, want er is buiten je daden om naar mijn gevoel geen beroep mogelijk op je geweten. Je geweten moet zich demonstreren in je daden.

Ik vind het een ernstig verschijnsel in de politiek wat er nu weer gebeurd is met die tien dissidenten. Daarmee wordt een volstrekt indiscutabele factor in het menselijk overleg – want dat is politiek tenslotte – ingevoerd en dat vind ik vergiftigend werken.'

U gelooft dus niet in een geweten, los van wat een mens doet?

'Dat heb ik gezegd. Wanneer studenten bij mij aan boord kwamen met begrippen als 'gerechtigheid' en 'onrecht' hield ik hen vaak voor "God schuilt in het detail". Wat je van de details van je leven maakt, daar gaat het om en niet om wat je er aan grote, dikke woorden omheen hangt. Dat geldt ook voor de partijen. Daarom sprak D'66 mij aan, omdat dat een partij was zonder essentieel beginsel en alleen met functionele uitgangspunten.'

Een man die dat beweert, hoeft van mij niet steeds te herhalen: 'Men gelieve te bedenken dat ik 68 ben'.

DE INSTALLATIE VAN EEN HEER VAN STAND

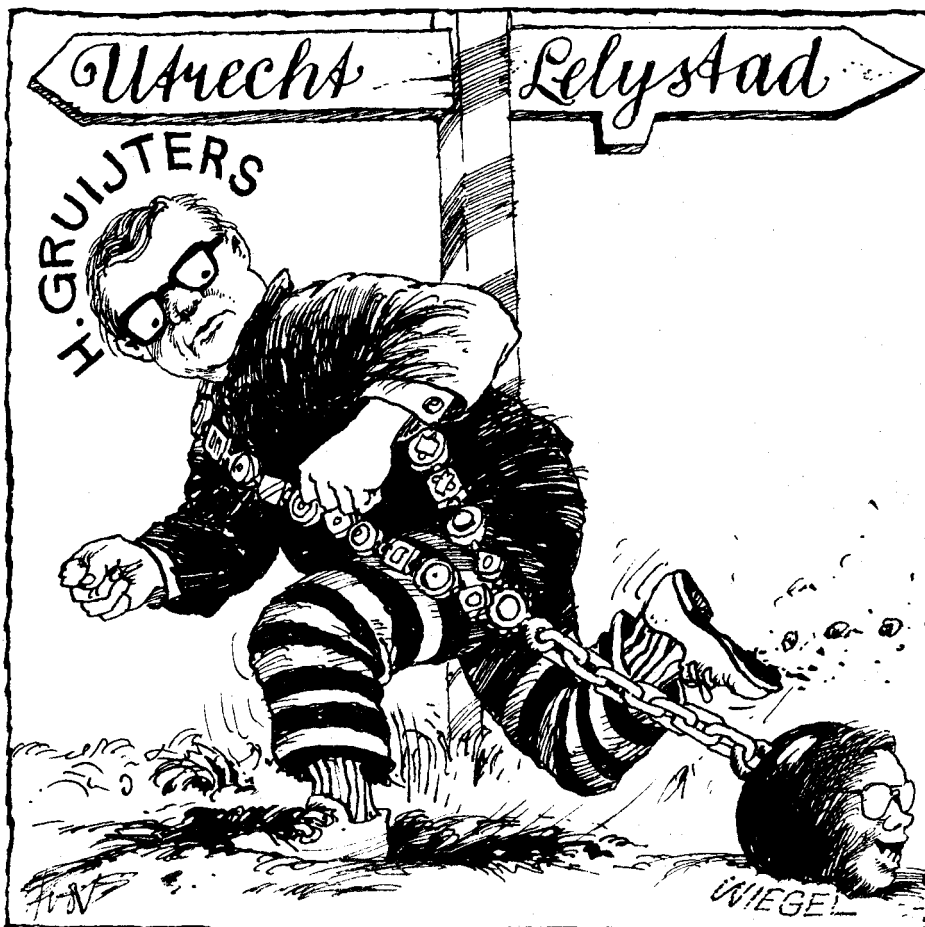
Het was een feestelijke dag, 2 januari 1980. In de volle Agora te Lelystad hadden zich ruim vierhonderd mensen verzameld om de installatie mee te maken van „onze” Hans Gruijters tot burgemeester van Lelystad. Een installatie door Landdrost Han Lammers, die in een puntig welkomstwoord huidige en vorige bewindslieden, o.a. Henk Zeevalking, betrok die hebben bijgedragen tot de ontwikkeling van deze groeiende stad in de polder.

Met humor schetste hij de verhouding van drie aanwezigen uit het Amsterdamse wereldje in het prille begin van de jaren zestig. Gruijters, beginnend journalist bij het Algemeen Handelsblad onder de vleugels van Anton Constandse. Lammers, mede aangespoord door het lezen van de bedachtzame beschouwingen van dezelfde Constandse, werkzaam bij De Groene Amsterdammer. Tezamen vele uren doorbrengend in groot optimisme. Vrienden gebleven ondanks de eigen politieke paden die zij sinds '66 bewandelen. Wie had kunnen vermoeden dat diezelfde Gruijters Lammers later nog eens in zijn functie van Minister van Volkshuisvesting en Ruimtelijke Ordening zou toespreken over het belang van zijn Verstedelijkingsnota, waarvan de uitvoering hem nu, voor een deel althans, wordt toevertrouwd? En dat Lammers hem vervolgens enkele jaren later een zilveren keten zou omhangen? Dat bij dit alles Hans Wiegel, toen nog een student aan de Politieke Sociale Faculteit van de Gemeente Universiteit van Amsterdam en al wat roerig in de JOVD als Minister van Binnenlandse Zaken en als Commissaris van de Koningin zou optreden? Lammers: „Als Hans van Mierlo (overigens ook aanwezig in Lelystad - mlt) die toen ook bij het Algemeen Handelsblad zat en óók vond dat er iets moest veranderen in Nederland, ons dit had voorspeld, dan had hij van Gruijters zeker de raad gekregen om maar meteen lid van de PvdA te worden, want daar horen zo meen ik mij uit vele gesprekken te herinneren, „volgens onze nieuwe burgemeester de meer met goedaardige fantasie begaafden thuis”. „Ik hoop”, zei Lammers, „met deze uiteenzetting te hebben aangetoond dat de theorie dat de dag van vandaag op een Amsterdamse samenzwering uit de jaren zestig is terug te voeren, op een, zij het aanlokkelijk, misverstand berust.” Om Gruijters even later een zeer fraaie ambtsketen om te hangen, versierd met het nieuwe wapen van Lelystad en ontworpen

door zijn buurvrouw aan de Amsterdamse Prinsengracht, Dorien van Loggem, dochter van zijn vriend Manuel. Zo hangt de wereld toch van toeval aan elkaar. Overigens viel Lelystad nog een heuglijke gebeurtenis ten deel. In de middagsessie werden Jo Bosma en Agaath Zuidema-de Jonge tot wethouder van Lelystad benoemd in een superprogressief college (3 PvdA/2D'66). Onze gelukwensen! ■

(foto: Jan Blom, Lelystad)

DE PERS OVER D'66

door Marie-Louise Tiesinga

Er zijn mensen die in hun jeugd buitengewoon verstandig waren, - zó verstandig, dat zij het thans berouwen toenmaals zo ONverstandig geweest te zijn.

Otto Weis

Wie zijn Volkskrant op 29 december j.l. opsloeg zal zich ongetwijfeld even extra de ogen hebben uitgewreven bij de kop 'nauwer contact tussen d'66 en Roemenië'. De kop in het Algemeen Dagblad van die morgen was op z'n minst even intrigerend, zij het op geheel andere wijze. Henk Zeevalking bekritiseerde daarin de d'66-delegatie die tussen 11 en 16 december j.l. een bezoek aan Roemenië bracht en vond dat de 'betrekkelijk jonge delegatie' beter op z'n woorden had moeten letten. En ja, wie in een glazen huis zit, moet niet met stenen gooien. Natuurlijk was de vice-voorzitter politiek en leider van de delegatie, Hein van Oorschot, daar op z'n zachtst gezegd niet gelukkig mee. Dat daarover een fikse woordenwisseling is ontstaan, behoeft geen geheimzinnigheid. Het is natuurlijk spijtig dat de voorzitter voor het afleggen van dergelijke verklaringen niet even nagaat bij de betrokkenen wat er werkelijk is gebeurd. Hij moet toch zo langzamerhand genoeg ervaring hebben in het even 'afhouden' van de pers om intussen voldoende informatie te vergaren. Wat was er nu echt aan de hand. Uit Van Oorschot's verslaggeving van de Roemenië-reis:

'Van Roemeense zijde is natuurlijk ook publiciteit aan een ander besteed. Roemenië steekt al dat geld natuurlijk niet in een ontvangst als daaruit niet enige propaganda valt te halen. Dergelijke propaganda - en die maken ze voortdurend van dergelijke activiteiten - is natuurlijk sterk eenzijdig en veelal niet juist. Daarom, en dat geldt in het algemeen bij contacten met dergelijke landen/partijen, moeten een partij en haar functionarissen zich niet door dergelijke propaganda laten inpakken.

Zeker moeten wij ervoor waken dat wij als wij dergelijke propaganda al serieus nemen, niet de pers en eventueel andere partijen de kans geven om de partij daarmee schade te berokkenen. Dat gevaar dreigt ons in periodes van sterke groei immers in sterke mate. Gelukkig dat een man als Van der Stoep via Laurens Jan Brinkhorst contact met de delegatie opneemt voordat hij radioverklaringen terzake aflegt (AVRO Magazine 30 dec. '79)...

Volledigheidshalve: het d'66-persbericht n.a.v. de reis luidde als volgt:

'Een delegatie van d'66 heeft tijdens een bezoek aan Roemenië op uitnodiging van de Roemeense Communistische Partij gesproken met o.a. president Ceaușescu, minister van Buitenlandse Zaken Andrei en de plv. minister van Economische Zaken, over vraagstukken van mensenrechten

en van de Europese vrede en veiligheid. De delegatie vindt het betreurenswaardig dat de Roemenen geen aanleiding zien te reageren op misstanden die gerapporteerd zijn in het rapport van Amnesty International. Schending van mensenrechten kan niet bijdragen in het vergroten van het vertrouwen in de Oostbloklanden, benadrukte de delegatie.

Aan president Ceaușescu werd een lijst overhandigd met de namen van de Nederlandse Roemeense paren die op huwelijks-toestemming wachten. Er is toegezegd dat de gevallen nauwkeurige aandacht zullen krijgen.

De delegatie was het eens over het feit dat Nederland en Roemenië in de beide machtsblokken initiatieven moeten nemen die moeten leiden tot het beëindigen van de bewapeningswedloop die nu plaats vindt'.

Henk Zeevalking was niet op de hoogte van de inhoud van dit persbericht toen hij met het AD sprak, hetgeen ongetwijfeld

D'66-voorzitter: Roemenië pakte groep van ons in

'Partijleden moeten beter op woorden letten'

Van onze Haagse redactie
DEN HAAG - D'66-voorzitter Zeevalking vindt dat "een betrekkelijk jonge delegatie" van zijn partij zich tijdens een bezoek aan Roemenië voor de communistische karretje hebben laten spannen.
Het in Boekarest versijnde de blad Romanian News had het bezoek van de delegatie, onder leiding stond van de voorzitter Van Oorschot, n ding gemaakt van een nauwer samenwerking tussen D'66 en Roemeense communistische partij.

PROPAGANDA

Nauwer contact
tussen D'66
en Roemenië

DEN HAAG (ANP) - De meense communistische parti D'66 willen in de toekomst nauwer samenwerken, aldus het in Boekarest verschijnende „Romanian News”.

Het blad maakt melding van ontvangst door president Nicu Ceaușescu, tevens secretaris-geraal van de communistische partij van een delegatie van D'66, g door vice-voorzitter Hein van Oorschot.

Gedurende het gesprek werd informatie uitgewisseld over de huidige activiteit en zorg van beide partijen, evenals over de vooruitzichten voor de ontwikkeling van de betrekkingen tussen de Roemeense

heeft bijgedragen tot de communicatie-toornis.

De Volkskrant nam niet dit 'd'66-persbericht over, maar een ANP-bericht dat meldde wat het in Boekarest verschijnende 'Romanian News' n.a.v. de reis had gepubliceerd. Je reinste propaganda uiteraard, én feitelijk onjuist.

Het is heugelijk hier nog aan toe te kunnen voegen dat geen andere delegatie dan die van d'66 zó sterk heeft aangedrongen op eerbiediging van de mensenrechten.

Met gemengde gevoelens bekijk ik altijd de uitslagen van de jaarlijkse verkiezing van de Politicus van het Jaar, georganiseerd door De Tijd en verkozen door de leden van de parlementaire persclub, overigens op grond van volstrekt uiteenlopende positieve, zowel als negatieve factoren. 'Niet', zo lezen we dan, 'Joop den Uyl' ('De constante factor'), noch Jan Terlouw ('Het prototype van fatsoen in de politiek')

zelfs niet Dries van Agt mag zich de nieuwe politicus van het jaar noemen, ofschoon de Man van het Jaar als 'de lenigste kwal van het brakke land' die kwalificatie volgens sommigen wel degelijk toekomt. Nee, de overwinning ging naar een veertigjarige 'jongen die het nog ver zal brengen'.

Een ieder heeft kunnen lezen dat Ruud Lubbers werd bedoeld; Van Agt werd tweede en Jan Terlouw deelde met Joop den Uyl de derde plaats. Daarbij wil ik wel aantekenen dat Terlouw twee jaar lang, in '76 en '77 op de vijfde plaats stond en nu voor de tweede maal op de derde plaats terecht is gekomen. Ik wil maar zeggen, als fatsoen van binnen uit komt, wint het terrein!

De eerste d'66-vrouw op de lijst was Ineke Lambers-Hacquebard. Ze staat op de veertiende plaats, als tweede vrouw, ná Neelie Smit-Kroes (nr. 8) en vlak vóór Annelien Kappeyne van de Coppello (nr. 15). De overwegingen van de parlementaire pers (73 mannen en 1 vrouw!) club t.a.v. Jan en Ineke laat ik hierop graag volgen.

3. Jan Terlouw 39 punten

- Hij weet als een van de weinigen ter linkerzijde *redelijkheid* te koppelen aan *politiseren*.

- D'66 *c'est lui* op dit moment, maar er is meer. Terlouw bouwde met zijn partijtop aan een nieuwe stroming in de vaderlandse politiek, die van zich zal doen spreken. Pragmatisme is niet langer een vies woord in de residentie.

- Slaagt er voortdurend in over het voetlicht te brengen dat er in dit land wel degelijk plaats is voor een *vierde stroming*. Durft meer en meer afstand te nemen van de PvdA en voert een duidelijke constructieve oppositie.

- Onder zijn leiding is D'66 ook dit jaar ongekend snel en fors gegroeid. Door zijn sympathieke optreden heeft hij de imago van de *politiek* een goede dienst bewezen.

- Voert rustige, bekwame oppositie.

- In de belangrijke politieke debatten heeft de D'66-fractie leider voortdurend laten zien wat constructieve oppositie is. Daarbij is duidelijk geworden dat D'66 nauwkeurig dogmatische uitspraken achterwege laat en slechts realistische oppositie voert.

- Het prototype van *fatsoen* in de politiek.

- Het fenomeen Terlouw slaagt erin geen standpunten in te nemen en niettemin steeds meer kiezers - blijkens opiniepeilingen - voor zijn standpunten te winnen.

- Heeft er door zijn *uitstraling* voor gezorgd dat D'66 de VVD voorbijstreeft als derde partij, na PvdA en CDA.

- Democratisch, eerlijk, succesvol politicus.

- Hij heeft zijn partij bevrijd uit de dodelijke omhelzing van de PvdA.

- Weet *tijdgeest* politiek te vertalen.

14: Ineke Lambers-Hacquebard

- Omdat zij als lid van een betrekkelijk kleine fractie in staat is het complexe terrein van de (kern)energie als geen ander in de tweede kamer te beslaan.

- Omdat zij een brede maatschappelijke discussie over (kern)energie voert met de regering, lang voor het officiële startsein van die discussie. ■

'T ZIJN DUIVELS

door Marie-Louise Tiesinga

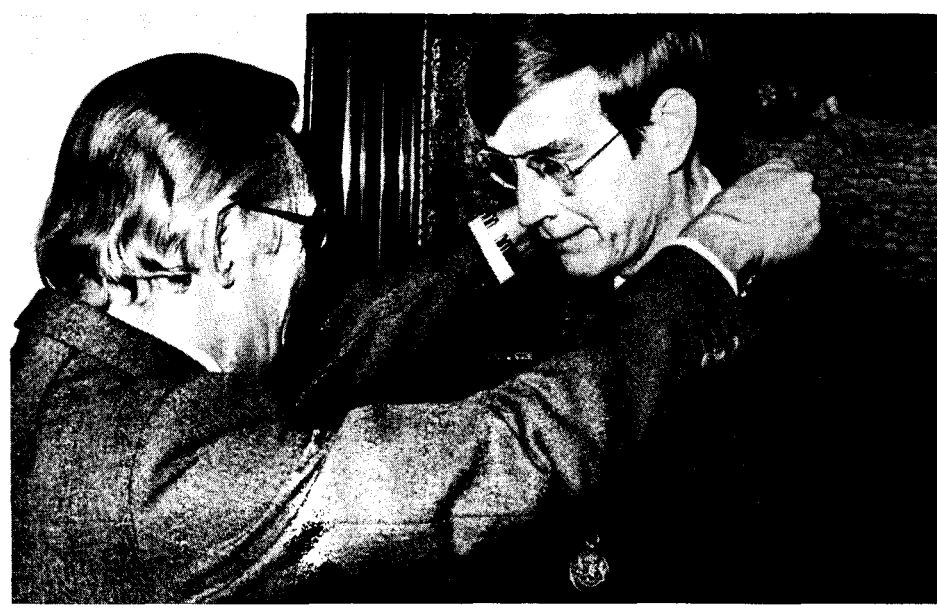
*Ghy die noch menschen wilt in dese weerelt schynen,
En dood d'aenstaende vrucht uws lichaems met venynen,
Ick laet 'topvoeden staen: komt herwaerts en ontwaecht,
Ziet hoe het vuylste beest de Zeuge u vonnis maect.
'T' zijn hoeren die haer lief onechtelijck omarmen,
Maer duyvels die de vrucht haers lichaems niet beschermen.*

Dat is de moraal van het gedicht 'Van 't zwijn ende den wolf' Uit Joost van den Vondels *Warande der dieren*, waarin hij beschrijft hoe een zeug haar pasgeboren

kroost beschermt tegen de sluwe lagen van een begerige wolf. Met deze regels gaf Vondel de opvattingen van zijn tijd weer. Tegenwoordig moeten wij vrouwen ons nog steeds beschermen tegen de begerige moralistische handen die zich naar onze buik uitstrekken. Het is stil geworden rond abortus. Veel te stil naar mijn mening. De hernieuwde discussie erover wordt almaar vooruit geschoven. Recentelijk verscheen **GESCHIEDENIS VAN DE ABORTUS IN NEDERLAND**, dat ruime aandacht verdient. Het draagt als ondertitel *een analyse van opvattingen en discussies 1600 - 1979*. De geschiedenis van de abortus provocatus in ons land is tot dusver nauwelijks onderzocht. Jan de Bruijn voorziet hierin

voor een groot deel in dit proefschrift, een met vaart geschreven historische schets, zelfs zeer de moeite waard voor mensen die de discussies over a.p. inmiddels moe zijn. Ik vond het uitermate boeiend rondgeleid te worden langs de opvattingen over abortus in voorbije eeuwen. In de Republiek, tussen 1600-1800, waar de grens tussen abortus en kindermoord niet duidelijk te trekken was en men abortus zelfs zag als zwaarste vorm van doodslag, omdat 'de vrouw zich keerde tegen haar eigen vlees en bloed'. Om te lezen hoe in de 'Practijcke Criminele van de Gentenaar Philips Wielant (1440-1520) opzettelijke afdriving van een levende (bezielde) vrucht werd gestraft als moord; leefde de vrucht nog niet of was er geen sprake van opzet, dan werd gestraft met verbanning. En hoe deze voorschriften door de eeuwen heen in de praktijk zijn ontdoken nadat men zich te buiten is gegaan aan een vleeselijke conversatie waarvan de gevolgen het daglicht niet konden verdragen. Ten hemel schreiend. De Bruijn volgt de historie op de voet. Een belangrijke stap vooruit is de herinvoering van de medische abortus omstreeks 1800, niet alleen uit medisch oogpunt, maar ook vanwege het verdwijnen van het canonieke onderscheid tussen bezielde en onbezielde vrucht. De rechtsfilosofen der Verlichting hadden meer aandacht voor de motieven van de misdadiger en voor de omstandigheden waarin hij/zij tot de daad kwam. Een hoogtepunt in het achttiende eeuwse debat over kindermoord, dat in menig opzicht doet denken aan de discussies die in de twintigste eeuw over abortus zouden worden gevoerd, was de polemiek tussen de befaamde verloskundige Petrus Camper (1722-1789) en de Leeuwarder predikant Augustus Sterk in 1774. In een gedicht van Schiller uit 1782 vinden we niet de vrouw, maar de verleider als de ware schuldige. Haar treft geen schuld, zij doodt haar kind uit 'Liebe und Verzweiflungswahn'. In de negentiende eeuw verspreiden zich geleidelijk effectievere abortusmethoden onder het volk, maar de aandacht voor abortus is in ons land beperkt gebleven. Vervolgens schetst De Bruijn de opkomst van de Nieuw-Malthusiaanse Bond en in het verlengde daarvan het begin van de abortusdiscussie, waartoe de hoogleraar in de verloskunde en gynaecologie, Hector Treub (1856-1902) de stoot gaf. En dan ontrolt zich het tafereel van meer bekende feiten en gegevens vanaf het neomalthusiaanse debat, het kerkelijk verzet tegen geboortebeperving, de eerste pogingen tot wetswijziging in de zedelijkheidswetgeving van 1911, de stilte voor de storm in de vijftiger jaren tot en met het wetsontwerp Ginjaar/De Ruiters en wat daarna volgde, tot het weer stil werd. Aan het einde van het boek zijn een aantal interessante bijlagen opgenomen, o.a. een overzicht van de wetsontwerpen.

Geschiedenis van de abortus in Nederland is een paperback in de serie Van Gennep Nederlandse praktijk, bevat 330 blz. en kost f 29,50 ■

(Foto: Stevens, Hilversum).

BURGEMEESTER FERMAN

Hét moment zelf waarop partijgenoot mr. B. Ferman door loco-burgemeester S. P. Rozendaal wordt „behangen” met de ambtsketen van de gemeente Muiden, is op deze prent vastgelegd. Voorzitter Zeevalking zei bij gelegenheid van deze installatie op maandag 17 december 1979: „Vandaag is ons burgemeesters-

bestand met twintig procent gestegen.” Het aparte aan deze ambtsaanvaarding van een D'66-burgemeester was dat één van de raadsleden namens de gehele raad liet blijken ingenomen te zijn met deze benoeming. De Democraat sluit zich gaarne aan bij de velen die burgemeester Ferman geluk en succes wensten. ■

DEELCONGRESSEN VOORJAAR 1980

UITNODIGING

Voor het eerste deelcongres ter voorbereiding van de 26ste algemene ledenvergadering van D'66, dat gehouden wordt op zaterdag 23 februari 1980 in de Stadsgehoorzaal, Breestraat 60 te LEIDEN.

Congresstuk VC 1-1

Agenda

10.30 uur:

1. Opening door het Hoofdbestuur en voorstellen van de congresleiding.
2. Benoeming van notulen- en stemcommissie.

10.35 uur:

3. Politiek Programma – Wijziging Huishoudelijk Reglement Hoofdstuk X (zie VC1-2).

11.00 uur:

4. Volksgezondheid – Wijziging Beleidsprogram Hoofdstuk 7 (zie VC1-3).

13.00 uur:

LUNCH.

14.00 uur:

5. Informatieverschaffing bij interne kandidaatstelling (zie VC1-4).

14.45 uur:

7. Verenigbaarheid van functies (zie VC1-5)

15.30 uur:

8. Sluiting.

Moties en amendementen voor het eerste deelcongres, ondertekend door vijf leden van D'66, dienen uiterlijk 19 februari 1980, vóór 12.00 uur des middags, op het landelijk secretariaat te zijn ingediend.

Het tweede deelcongres wordt gehouden op 15 maart 1980 in de Hanzehof in Zutphen.

Op dit tweede deelcongres komen de volgende onderwerpen aan de orde:

- a. Energie (wijzigingen beleidsprogram)
- b. Media (wijziging beleidsprogram)
- c. Landelijke Organisatie
- d. Algemene politieke moties (restant najaarscongres 1979).

Agenda en bijbehorende stukken voor dit tweede deelcongres worden gepubliceerd in Democraat 3/80, die begin maart 1980 verschijnt. In deze Democraat worden ook de conceptagenda voor het voorjaarscongres, de resultaten van het eerste deelcongres en nadere voorstellen opgenomen.

Moties en amendementen voor het tweede deelcongres, ondertekend door vijf leden van D'66, dienen uiterlijk 13 maart 1980, vóór 12.00 uur des middags, op het landelijk secretariaat te zijn ingediend.

Toegangsprijs

Evenals in vorige jaren heeft het HB bij de opstelling van de begroting 1980 het standpunt ingenomen, dat congressen kostendekkend moeten zijn en niet uit algemene partijmiddelen moeten worden gefinancierd. Dit geldt dus ook voor de nu te organiseren deelcongressen.

In verband hiermee heeft het hoofdbestuur besloten de toegangsprijs voor een deelcongres op f 10,- per persoon te bepalen. Wij beseffen, dat deze toegangsgelden, vermeerderd met reis- en verblijfskosten, voor sommige leden een drempel voor congresbezoeken kunnen vormen. De huidige financiële situatie van de partij biedt momenteel echter geen mogelijkheid om een lagere toegangsprijs te hebben en het hieruit voortvloeiende exploitatietekort te aanvaarden. Aan de hand van de nacalculatie van de voorcongressen zal wel getracht worden de toegangsprijs voor het voorjaarscongres 1980 zo laag mogelijk te houden.

Stemrecht

Op Algemene Ledenvergaderingen van D'66 en dus ook op de voorbereidende deelcongressen hebben alle leden van D'66 het recht hun stem uit te brengen, wanneer zij tenminste aan hun contributieplichtingen hebben voldaan. Volgens artikel 4.1 van het Huishoudelijk Reglement dient de contributie voldaan te zijn op 1 april van het lopende jaar. Op de beide deelcongressen hebben diensgevolge leden, die hun contributie 1979 en/of 1980 hebben voldaan, stemrecht.

Aleen op vertoon van lidmaatschapskaart 1979 of betaalbewijs voor 1979 en/of 1980 wordt een stemkaart uitgereikt. Helaas zijn wij niet in staat tijdig voor dit deelcongres de lidmaatschapskaarten 1980 toe te zenden. ■

HUISHOUDELIJK REGLEMENT POLITIEK PROGRAMMA

Congresstuk VC 1-2

In overleg met de Programmacommissie heeft het Hoofdbestuur aandacht besteed aan Hoofdstuk X van het Huishoudelijk Reglement, handelend over ons politieke programma. Daarbij bleek dat de huidige artikelen verwarrend en onvolledig zijn en dat bovendien, gezien de programmatische discussie op onze congressen en het gewenste democratische gehalte daarvan, nieuwe voorzieningen voor dit hoofdstuk nodig zijn. De tekstvoorstellen daarvoor zijn hieronder weergegeven. Met de tekstwijziging wordt het volgende beoogd.

In de eerste plaats is beschreven waaruit het landelijke politieke programma bestaat en hoe de verhouding van de verschillende onderdelen moet worden gezien (art. 130). Voorts is een nieuwe voorziening getroffen t.a.v. het Beleidsprogram. Dit basisstuk van het D'66 politiek programma kan niet meer t.b.v. verkiezingen compleet worden herzien als we tenminste de democratische wijze van besluiten enigszins op peil willen houden en op dit punt tot goede inhoudelijke discussies willen komen. De herziening ervan zal daarom hoofdstuksgewijs en regelmatig moeten plaatsvinden.

Deze procedure is door het Hoofdbestuur, in overleg met Programmacommissie en Adviesraad, in feite al gestart.

Voor landelijke verkiezingen wordt daarom dan ook alleen een verkiezingsprogramma volledig vastgesteld. Het dan geldende Beleidsprogram ligt eraan ten grondslag. Het is denkbaar dat de ALV de tekst van een verkiezingsprogramma zodanig vaststelt dat op belangrijke punten strijdigheid met het Beleidsprogram ontstaat. De ALV zal daarop door met name de Programmacommissie worden gewezen. Kiest de ALV desalniettemin voor de nieuwe verkiezingsprogrammatekst, dan rust daarmee op de Programmacommissie de plicht het Beleidsprogram terzake aan te passen.

Huidige tekst

Hoofdstuk X

Politiek Programma

Art. 130

Het politiek programma van D'66 wordt vastgesteld en gewijzigd door de ALV, met dien verstande dat de eindredactie van het programma met inachtneming van de besluiten van de ALV bij de programmacommissie

berust.

Vóór de aanvang van de ALV treedt de Programmacommissie in overleg met alle indieners van amendementen over de uiteindelijke redactie van hun voorstellen. De werkgroepen worden hierbij gehoord.

Nieuwe tekst

Art. 130 (nieuw).

1. Het politiek programma van D'66 bestaat uit het Beleidsprogram, het Verkiezingsprogramma t.b.v. Tweede Kamerverkiezingen (te noemen Verkiezingsprogramma) en het Verkiezingsprogramma t.b.v. de Europese verkiezingen (te noemen: Europees programma).

2. Het Beleidsprogram staat boven de Verkiezingsprogramma's.

Art. 131 (was 130).

1. Het Beleidsprogram en de landelijke verkiezingsprogramma's van D'66 worden vastgesteld en gewijzigd door de ALV, met dien verstande dat de eindredactie in handen ligt van de programmacommissies met inachtneming van de besluiten van de ALV.

2. Het Beleidsprogram wordt regelmatig en hoofdstuksgewijze bijgesteld.

3. Een Verkiezingsprogramma wordt steeds t.b.v. de verkiezing van het desbetreffende vertegenwoordigende lichaam vastgesteld en geldt voor de zittingsduur van het dan gekozen vertegenwoordigende lichaam.

Art. 131.

1. De Programmacommissie stelt tenminste eens in de vier jaar in samenwerking met de landelijke werkgroepen en het Hoofdbestuur een concept politiek programma op ter toezending aan alle leden van D'66.

2. De Programmacommissie is belast met de coördinatie van het tussentijds wijzigen en aanvullen van het politiek programma.

Art. 132 (was 131).

1. Programmateksten worden aan de ALV voorgelegd door en onder verantwoordelijkheid van het Hoofdbestuur.

2. De Programmacommissie kan aan het congres haar standpunt over (delen van) de tekstvoorstellen mededelen voor zover dit verband houdt met de consistentie van het politieke programma, zowel naar inhoud als naar vorm.

DEELCONGRESSEN VOORJAAR 1980

3. De Programmacommissie onderneemt al die activiteiten die zij terzake van het politieke programma, voor de nakoming van het Huishoudelijk Reglement op dit terrein, of voor een goede besluitvorming van de ALV nodig acht.

Art. 132.

Het concept politiek programma wordt uiterlijk zes maanden voor het tijdstip waarop verkiezingen worden gehouden voor de Tweede Kamer der Staten Generaal, toegezonden aan de leden van D'66.

Art. 133 (was 132).

Concept-teksten voor het politieke programma worden zólang voor een ALV aan de leden gepresenteerd, dat beraad hierover in een afdelingsvergadering in redelijke mate mogelijk is.

Art. 133.

De afdelingen stellen het concept politiek programma aan de orde ter behandeling in de ledenvergadering.

gen. Het verslag van de behandeling in de afdeling wordt toegezonden aan het Hoofdbestuur.

Art. 133 (oud).

Vervalt, omdat dit een zaak lijkt van de Congresvoorbereidingscommissie en overigens niet in het Huishoudelijk Reglement hoeft te worden geregeld.

Art. 134.

Op de ALV wordt het concept politiek programma behandeld en vastgesteld, waarna de Programmacommissie binnen vier weken het eindprogramma aan de leden van D'66 tegen betaling doet toekomen.

Art. 134.

1. Het Beleidsprogram wordt nieuwe leden bij hun aanmelding kosteloos ter beschikking gesteld en is overigens steeds tegen betaling verkrijgbaar.

2. Verkiezingsprogramma's zijn zo spoedig mogelijk na de vaststelling door de ALV voor de leden kosteloos beschikbaar. ■

eigen omgeving; zij zal verder informatie moeten geven over wat er van haar aan hulp kan worden verwacht. Langs deze weg zal de vraag naar professionele zorg kunnen afnemen. Het gaat er daarbij om de deskundigheid van de hulpverlener te laten aansluiten bij de werkelijke behoeften van de patiënt, met behoud van het zelfverzorgingsbeginsel. Dit beginsel berust in de eerste plaats op het benutten van de eigen mogelijkheden van de mens in zijn eigen genezingsproces. Professionele hulpverlening die goed aansluit bij de leefwereld van de hulpvrager dienen we te vinden op het niveau van de eerste lijn. Deze eerstelijns zorg is het meest geschikt om de zelfverzorging tot haar recht te doen komen. D'66 staat een democratisering van de gezondheidszorg voor ogen. Juist in de hulpverleningssituatie zien we nu een ongelijke verdeling van macht, met name doordat de deskundige – de hulpverlener – beschikt over technische kennis en ervaring, die de hulpvrager mist.

Democratisering van de gezondheidszorg biedt ons een toekomstperspectief met als elementen: beroep op de eigen krachten en waarden van de mens; bewuste patiënten; wisselwerking en wederzijds stimuleren tussen hulpverlener en patiënt; openheid en openbaarheid; gedemocratiseerde besluitvormingsprocessen; bevrijding van de gezondheidszorg uit het medisch isolement; integratie in het totale welzijnspakket (inclusief de productieve sector); verruiming van medische naar psycho-sociale hulp; patiëntenrecht; enz. Het is in dit perspectief dat D'66 streeft naar: **gezondheid als keuze.**

7.2. Preventie/Gezondheidsvoorziening en -opvoeding

In onze visie is preventie: het bevorderen van de mogelijkheden om lichamelijk, psychisch en sociaal zo gezond mogelijk door het leven te kunnen (blijven) gaan, minimaal belast door versturende afwijkingen of ziekten.

Gezien het grote aantal factoren van uiteenlopende aard dat de gezondheid beïnvloedt, kan vooraf worden gesteld dat een preventief beleid het werkterrein van het ministerie van Volksgezondheid en Milieuhygiëne te boven zal gaan. Afstemming op, maar ook toetsing aan het beleid van andere departementen zal vaak noodzakelijk blijken; het ministerie van V en M dient daarbij een stimulerende en soms coördinerende rol te vervullen.

Gezondheidsvoorziening en -opvoeding (GVO) is het belangrijkste middel om de bestaande, scheve machtsstructuur hulpverlener-patiënt te corrigeren. Daartoe dient de GVO zo dicht mogelijk bij de be-

volking, d.w.z. in de eerste lijn plaats te vinden; daarnaast dient GVO in elk direct contact van hulpverleners met andere echelons aandacht te krijgen. Dit vraagt:

een mentaliteitsverandering bij een aantal eerstelijns werkers, van een medisch-technische naar een meer op de cliënt gerichte benadering (o.a. door middel van bijscholing); herijking van de prioriteiten van eerstelijns werkers; aanpassing van het aantal eerstelijns werkers aan de arbeidsintensievere aanpak; studiebegeleiding gericht op GVO; verhoging van het GVO-niveau door onderzoek en documentatie. Preventie en GVO is alleen mogelijk bij voldoende **wetenschappelijk** (sociaal en psychologisch) **onderzoek**. Dit dient dan ook krachtig te worden gestimuleerd.

7.3. Management van de gezondheidszorg

De door ons voorgestane democratisering van de gezondheidszorg vraagt om **participatief management**; dat geldt voor alle bestuursniveaus. Bij participatief management denken we aan een organisatie „van onderaf”; d.w.z. gebruikers en werkers hebben deel aan het stuurproces in de hele organisatie.

Om het zover te brengen zullen we de diverse organisaties moeten omvormen tot een open systeem: organisaties kunnen op den duur immers alleen bestaan dankzij de behoefte die er in de maatschappij aan leeft. Een volledige gelijkstelling tussen openbare en identiteitsgebonden voorzieningen dient daarom plaats te vinden. Dat geldt zowel voor de interne structuur ervan, als voor de beslissingen over de planning van het totale voorzieningenpakket.

D'66 meent dat aan het bovenstaande het beste vorm kan worden gegeven door **regionalisering** en **decentralisering** van de planvorming. Regionalisering is het tot stand brengen van de kleinste, organisatorisch volledig geïntegreerde eenheid; er wordt m.a.w. gezocht naar de grootste gemene deler van al die voorzieningen, die op de verschillende niveaus noodzakelijk zijn. Het gebied dat door deze eenheid bestreken wordt, is een regio: het verzorgingsgebied met een bevolkingsomvang die een geïntegreerd totaalpakket van voorzieningen, inclusief topzorg en alle niveaus van onderwijs, mogelijk maakt. Op grond van ervaringen die zowel in de westerse wereld als in ontwikkelingslanden zijn opgedaan, wordt zo'n regio momenteel omschreven als een gebied met 1 – 3 miljoen inwoners.

Een stelsel van regionale budgettering, waarbij in een regio (binnen nader te stellen grenzen) kan worden beslist welke projecten met de be-

BELEIDSPROGRAMMA

Hoofdstuk 7

Congresstuk VC 1-3

Volksgezondheid

7.1. Uitgangspunten

Gezondheidszorg is de zorg tot wel bevinden en tot optimale geestelijke en lichamelijke ontplooiing van de mens. Gezondheidszorg dient dus meer te zijn dan bestrijding van ziekten, ze heeft tot doel het voorkomen van ziekten en daarnaast het bevorderen, handhaven of herkrijgen van gezondheid.

Positief en negatief menselijk gedrag kan echter nooit los gezien worden van z'n maatschappelijke context. Gewoonten en gedragingen, ook risikante, ontstaan niet zomaar.

Bij voor gezondheid riskant gedrag denken we aan de ene kant aan individuele gewoonten van mensen: te veel roken, eten en snoepen, te weinig lichaamsbeweging, te dwangmatig werken, te snel naar medicijnen grijpen. Aan de andere kant speelt ook het collectieve gedrag een belangrijke rol: milieuvervuiling, verkeersongevallen.

D'66 grondslag is, dat het individu zelf moet kiezen en dus ook moet kunnen kiezen; we moeten zelf richting geven aan onze ontplooiing, onze menswording, ons gedrag. Dit inzicht wordt in de huidige gezondheidszorg te zeer verwaarloosd.

Alleen de mens kan uiteindelijk bepalen wat „gezondheid” voor hem inhoudt.

In dit licht zou de taak van de medische hulpverlener minder gericht moeten zijn op het nemen van beslissingen, en meer op het adviseren en het concretiseren van door mensen zelf genomen beslissingen. Om dit te bereiken is een leer- en opvoedingsproces nodig, een proces dat zich richt op de hulpverlener en op alle mensen.

Organisatorisch dient onderscheid gemaakt te worden tussen professionele en niet-professionele gezondheidszorg. Deze laatste is de zorg die de mens in zijn eigen milieu tot stand brengt, zonder een beroep te doen op professionele hulpverleners.

Belang én mogelijkheden van de niet-professionele gezondheidszorg zullen kunnen toenemen als de hulpverlener-van-beroep zich er in zijn gedrag tegenover de hulpvrager op richt, deze de eerste verantwoordelijkheid voor zijn gezondheid zelf weer in handen te geven.

Niet alleen van de samenleving, ook van de professionele hulpverleners wordt dus een mentaliteitsverandering gevraagd, en wel in die zin dat deze zijn diensten gaat richten op het verlenen van steun aan de zelfverzorging.

De professionele hulpverlening kan inzicht geven in gezondheid, versterking van gezondheid en eigen herstel mogelijkheden; zij kan de mens leren z'n eigen mogelijkheden te benutten en vragen om hulp eerst te richten op de mogelijkheden in de

schikbare middelen worden gefinancierd, sluit hierop aan. Bij de planning van de gezondheidszorg (afweging van prioriteiten en kwaliteitsbewaking) is een grotere inspraak van de consument gewenst. Regeling daarvan is evenwel niet eenvoudig. Grotere consumenteninspraak kan in de eerste plaats worden bewerkstelligd via de politiek gekozen organen als provinciale staten en gemeenteraden.

Bij regionalisering dient ernaar gestreefd te worden dat:

- integratie van de onderscheiden soorten zorg tot stand komt;
- concurrentie tussen de diverse verzorgingsorganen wordt voorkomen.

Dit kan worden bereikt door de bestuurlijke autonomie per orgaan/instelling te doorbreken en de verantwoordelijkheid voor een stuk gezondheidszorg in plaats van aan één enkel orgaan of instelling (ziekenhuis, verpleeghuis e.d.) te verlenen aan een democratische gecontroleerde bestuurslaag.

Daarbij moet voor de tweede lijnsvoorzieningen m.n. aan de provincie worden gedacht, terwijl de planningstaken voor de eerste lijn bij de gemeenten kunnen worden gelegd. Dit wil niet zeggen, dat D'66 niet voor bepaalde voorzieningen een landelijke planning nodig acht. Voorzieningen met een bovenprovinciale betekenis dienen landelijk te worden gepland en gebudgetteerd door de rijksoverheid.

Ook zal op rijksniveau de budgettering voor de gezondheidszorg en de evenwichtige verdeling over de provincies moeten plaatsvinden. De richtlijnen die bij de budgetten aan de provincies worden gegeven, zullen steeds een bedreiging van de decentralisatie kunnen vormen. Controle daarop door het parlement is dringend nodig.

Overheid en particulier initiatief gaan bij deze regionalisatie hand in hand. Globaal gesproken schept de overheid de voorwaarden voor een behoorlijke zorg, terwijl het particulier initiatief zorg draagt voor uitvoering binnen de door de overheid gestelde voorwaarden.

Wil het particulier initiatief een behoorlijke zorg kunnen waarborgen, dan is een grotere beheersbaarheid van de nieuw te scheppen bestuurlijke organisatie noodzakelijk. Dat brengt met zich mee, dat de vaak kunstmatige tegenstrijdige belangen die binnen het particulier initiatief bestaan, worden opgeheven. Zulks vraagt om een harmonisering van de betrokkenheid die de werkers met de gezondheidszorg hebben. Zouden zelfstandige beroepsbeoefenaren een dienstverband met de bestuurlijke eenheden aangaan, dan zou die noodzakelijke harmonisering voor een groot deel zijn bereikt; boven-

dien zouden dan financiële motieven geen rol meer spelen bij de vraag naar en het aanbod van bepaalde soorten zorg.

Anderzijds zal de invloed van het particulier initiatief op de regionale besluitvorming via een „zware” adviescommissie moeten worden gewaarborgd.

Zowel de werkers in een instelling, als de omgeving van de instelling dienen invloed te hebben op de wijze waarop het bestuur van de instelling wordt samengesteld. Gedacht kan worden aan een open sollicitatie voor vrijkomende bestuurszetels, rekening houdend met voordrachten uit de ondernemingsraad en uit de professionele staf.

Binnen een orgaan of instelling moeten management, ondernemingsraad en professionele staf samen verantwoordelijkheid dragen voor de kwaliteit van de zorg en voor het doelmatig functioneren van hulpverlening. Binnen instellingen dient er een instantie te komen, waarbij patiënten/cliënten zich kunnen vervoegen voor informatie over onderzoek en behandeling, voor het geven van commentaar of voor het uiten van klachten.

7.4. Geestelijke gezondheidszorg

In de visie van D'66 dient het beleid t.a.v. de geestelijke gezondheidszorg te rusten op de volgende punten:

- patiëntenrecht (zie par. 7.9.);
- volle aandacht voor activiteiten aan de basis;
- aandacht voor de eigen identiteit van de bestaande instellingen;
- zakelijke afstemming op elkaar, functionele samenwerking met (waar mogelijk) overheidssteun, en (waar nodig) de „zachte zweep” der overheid, zowel met betrekking tot de cliënten als met betrekking tot de werkers (arbeidsvoorwaardenbeleid).

Vergeleken bij de bestaande situatie zal er voor zo'n beleid nogal wat moeten worden omgebogen. Enkele knelpunten in de geestelijke gezondheidszorg, zoals deze zich nu in de praktijk voordoen, zijn:

a. Onder de druk van modernistische ontwikkelingen dreigt de „ouderwetse” voor- en nazorgtaak te loer te gaan. Juist in het huidige, gecompliceerde maatschappelijke bestel hebben de patiënten die opgenomen zijn geweest extra aandacht nodig. Intensieve versterking van de contacten met de eerste lijn, kan aan dit moeilijke werk nieuwe dimensie geven.

b. De „oude” medische stand was in het algemeen wel op patiënten gericht en continu bereikbaar. Het alom gevoelde probleem van de steeds minder voorkomende 24-uursbereikbaarheid dient zo spoedig mogelijk te worden opgelost.

c. Een speciaal knelpunt vormt op dit moment de geestelijke gezondheidszorg voor adolescenten (12-19-jarigen): een signaal van de grote innerlijke nood bij de jeugd, zijn de aantallen gelukke en de nog grotere aantallen niet-gelukke zelfmoorden. De jeugdgezondheidszorg dient algemeen tot het voortgezet onderwijs te worden uitgebreid. De jeugdwerkloosheid behoeft hierbij extra aandacht. Crisisopvangcentra, klinieken voor adolescenten en psychotherapeutische hulp voor deze groep zijn vaak met een lantaarntje te zoeken.

d. Ook de geestelijke gezondheidszorg voor ouderen laat zeer te wensen over. Ten aanzien van de geriatrie kunnen we opmerken, dat hier meer aan preventie kan worden gedaan. Onderzocht moet worden of geriatrie diensten niet binnen diensten voor geestelijke gezondheidszorg kunnen functioneren.

e. Een groot aantal andere mensen geraakt in de WWV, de WWV en de WAO. Bedrijfsverenigingen, artsen van het GAK en de GMD die met deze mensen worden geconfronteerd, zouden een betere koppeling naar goede psychohygiënische begeleiding moeten maken, mede gezien de grote toename van deze gevallen. De opvang bij arbeidsongeschiktheid moet in een zo vroeg mogelijk stadium plaatsvinden. (GGZ, GAK, GMD, arbeidsbemiddeling enz.) Dit moet al tijdens de Ziekte-wetperiode beginnen, wil een vicieuze cirkel van doffe ellende worden voorkomen.

7.5. Eerste- en tweede-lijns gezondheidszorg

Eerste en tweede lijn behoren tot één systeem van gezondheidszorg; binnen dit systeem zijn ze wederzijds afhankelijk en beïnvloeden ze elkaar onderling. In besluitvorming binnen en maatregelen van beide lijnen, dient aan deze samenhang gestalte te worden gegeven. Hierbij moet worden voorkomen, dat de tweede lijn taken vervult die ook in de eerste lijn kunnen worden gedaan.

In de eerste lijn moeten mogelijkheden worden geschapen voor voorlichtingsactiviteiten: het bieden van inzicht in gezondheid en ziekte en het leren hanteren van eigen mogelijkheden zijn van groot belang voor het herstel van de zelfverzorging. Een discussie met de niet-erkende geneeswijze en de erkenning ervan, moet in dit licht niet uit de weg worden gegaan. Een versterking van de eerste lijn moet beginnen aan de basis, vanuit het „veld” gedacht: met een betere opleiding. Zowel voor de basisopleiding, als voor de beroepsopleiding tot huisarts, is een extramurale opleiding in „het veld”, die wat betreft faciliteiten gelijkwaardig is aan de opleiding binnen het aca-

demische ziekenhuis wenselijk. Ook de opleiding van andere eerstelijns werkers - maatschappelijk werkers, wijkverpleegkundigen - moet meer worden toegespitst op de (toekomstige) behoeften van de eerste lijn.

Samenwerkingsverbanden in de eerste lijn moeten worden gestimuleerd. Bij alle samenwerkingsvormen dient de hulpvrager een betere toegang tot de besluitvorming te hebben.

7.6. Geneesmiddelenvoorziening

Voor een doeltreffende geneesmiddelenvoorziening is een goed samenwerkingsverband nodig van producenten, voorschrijvers, distributeurs en gebruikers. De overheid heeft daarbij een belangrijke, regulerende rol.

Nieuwe geneesmiddelen dienen uitsluitend een voorlopige registratie te krijgen; op die manier kan een middel na enkele jaren praktijk nogmaals op zijn bijwerkingen en doelmatigheid worden beoordeeld.

De farmaceutische industrie is internationaal zeer vertakt. Sommige ongewenste situaties - met name wat betreft de prijsstelling - zijn daarvoor moeilijk te corrigeren. Het is daarom gewenst, de overheid door aanpassing van het octrooi- en het merkenrecht meer invloed te geven op de beschikbaarheid van geneesmiddelen tegen redelijke prijzen.

Het is begrijpelijk dat de farmaceutische industrie door reclame te maken haar afzet probeert te bevorderen. Het is een taak van de overheid onjuiste en laakbare aanpakkingen die niets met het middel van doen hebben - zowel naar de gebruiker als naar de voorschrijver toe - te voorkomen, d.w.z. te verbieden.

De farmaceutische groothandel is bij haar inkoop van geneesmiddelen voornamelijk aangewezen op de farmaceutische industrie; zij is daarvoor gebonden aan een bepaalde prijsstelling. Het verdient overweging een Rijksinkoopbureau voor geneesmiddelen in te stellen om inzake de prijsstelling sterker te staan tegenover de farmaceutische industrie.

Door hun keuze bepalen de voorschrijvers van het geneesmiddel een groot deel van de kosten van de geneesmiddelenvoorziening. Die keuze wordt gemaakt op grond van allerlei niet-meetbare overwegingen. De huidige, vrijwel onbepaalde vrijheid bij het voorschrijven van geneesmiddelen dient te worden verminderd. Te denken valt aan een pakket van ongeveer 4000 afleveringsvormen.

De voorschrijver van het geneesmiddel is er als eerste verantwoordelijk voor dat de gebruiker/patiënt uitleg krijgt over doel en zin van de te geven behandeling. Alleen op die manier kan de gebruiker/patiënt

werkelijk bij de therapie worden betrokken.

Het is noodzakelijk de belangen bij het voorschrijven van geneesmiddelen en de belangen bij het afleveren ervan gescheiden te houden. Wij menen dat ziekenfondsen geen eigen voorzieningen moeten exploiteren en dat evenzo het instituut van de apotheekhoudende huisarts slechts in beperkte mate moet blijven bestaan.

De rol van de apotheker bij het bewaken van de kosten van de geneesmiddelenvoorzieningen dient te worden versterkt. Dit houdt o.a. in dat de apotheker een actieve rol zou dienen te spelen bij de voorlichting aan voorschrijvers van geneesmiddelen, zowel voor wat de therapeutische aspecten als de kostenaspecten van het voorschrijven betreft.

Het beroepinkomen van de apotheker dient niet af te hangen van de omzet van de apotheek. Het werken in loondienst dient niet te worden afgewezen.

Er dient een **wettelijk vestigingsbeleid** te komen voor apothekers; bij zo'n beleid zou moeten worden gestreefd naar een compromis tussen een goede bereikbaarheid van de apotheek en de mogelijkheid van een goede beroepsuitoefening, een en ander in overleg met de gemeente.

De drogist voorziet bij zelfmedicatie aantoonbaar in een behoefte. Er dienen waarborgen te zijn dat de gebruiker die geneesmiddelen betreft van de drogist, een duidelijke en goede gebruiksaanwijzing krijgt.

7.7. Verpleegkunde

Om het tekort aan verplegend/verzorgend personeel in de intramurale gezondheidszorg, althans voor een groot deel, op te heffen, bepleit D'66:

- efficiënte arbeidsverdeling;
- reorganisatie;
- afstemming van het personeelsbestand per afdeling op de behoefte van het moment.

7.8. Onderwijs en onderzoek

Op organisatorisch gebied zal het tot een betere integratie van de verschillende opleidingen in de gezondheidszorg moeten komen, zowel „horizontaal” (bijv. de verschillende HBO-opleidingen) als „verticaal” (LBO, MBO, HBO, universitair en postacademisch).

Dit zou kunnen worden verwezenlijkt door een **Raad voor de opleidingen in de gezondheidszorg**, waarin zitting zouden dienen te hebben:

a. de belanghebbende ministeries (O & W, Volksgezondheid en Milieuhygiëne, eventueel ook CRM en Landbouw);

b. de verschillende opleidingsinstellingen (medische faculteiten, andere universitaire opleidingen in de gezondheidszorg, HBO- en MBO-opleidingen);

c. de instellingen van gezondheidszorg;

d. de beroepsgroeperingen;

e. de consumenten van de gezondheidszorg en

f. studerende.

Deze raad zou een zwaarwegende adviestaak moeten krijgen bij de afstemming van de verschillende opleidingen op elkaar, een op de behoeften in de gezondheidszorg gebaseerd toelatings- en selectiebeleid en bij de erkenning van opleidingen en landelijke examens.

Er dient een verplichte nascholing te komen voor alle werkers in de gezondheidszorg.

Interdisciplinaire samenwerking, geïndividualiseerde gezondheidszorg, preventieve gezondheidszorg en maatschappelijke ontwikkelingen in de gezondheidszorg dienen onderdeel van elk onderwijspakket te vormen.

De oprichting van meer gerichte opleidingen in de openbare gezondheidszorg dient te worden gestimuleerd. Daarbij moeten ook beleid en beheer tot het lesprogramma behoren.

Onderzoek in de gezondheidszorg is noodzakelijk. Gezien de sterke internationale ontwikkeling van het onderzoek, zal voor ons land slechts een beperkte rol zijn weggelegd. Dat wil niet zeggen dat de beschikbare mogelijkheden niet zo goed mogelijk zouden moeten worden benut. Mede gezien de beperkte middelen vraagt de invulling daarvan echter een duidelijk landelijk beleid; zo'n beleid, waarbij ook concentratie op bepaalde terreinen moet plaatsvinden, ontbreekt op dit moment vrijwel geheel. In de visie van D'66 zullen daarnaast vooral de volgende onderzoeksgebieden moeten worden gestimuleerd:

- onderzoek naar mogelijkheden tot versterking van de eerste lijn;
- onderzoek naar verbetering van de structuur van de Nederlandse volksgezondheid;
- onderzoek op het terrein van de eerderevermelde preventie en GVO (zie par. 7.2).

7.9. Patiëntenrecht

De volgende grondrechten zullen in de visie van D'66 voor de hulpvrager gewaarborgd moeten worden:

- recht op informatie,
 - recht op zelfbeschikking,
 - recht op privacy,
 - recht op vrije keuze van de hulpverleners,
 - recht op klachtenbehandeling,
 - recht op bescherming bij research.
- Deze rechten zijn deelrechten van het basisrecht op goede continue zorgverlening. Erkenning van deze rechten maakt de hulpvrager mondig en gezondheidsbewust. Dit is nodig om tot gelijkwaardiger verhoudingen te komen in de hulpverle-

ningsrelatie.

7.10. Financiering

Het is dringend noodzakelijk de financieringsbronnen van de gezondheidszorg te beperken tot:

- a. een volksverzekering tegen ziektekosten c.q. betaling uit de algemene rijksmiddelen;
- b. een gebruikersheffing;
- c. een eigen bijdrage.

In de Gezondheidswet wordt het recht op de bereikbaarheid van een basispakket van gezondheidszorg voor elke Nederlander gegarandeerd. In het kader van een democratische besluitvorming is het van het grootste belang dat de financiering van dit basispakket uit de algemene middelen, via de begroting van de Minister van Volksgezondheid, wordt geregeld.

Daartoe staan een volksverzekering tegen ziektekosten c.q. betaling uit de algemene rijksmiddelen en een gebruikersheffing, open.

Ad a. Volksverzekering c.q. belastingheffing

Zonodig vooruitlopend op daartoe te nemen andere wettelijke maatregelen (zie blz. 29 par. 1.2.2.) kan dit als volgt snel gerealiseerd worden:

- neem een basispakket gelijk aan dat van het ziekenfonds op in de particuliere ziektekostenverzekering en breng dit pakket onder de werking van de ziekenfondswet.
- integreer de ziekenfondsheffing met de heffing AWBZ, d.w.z. inning via de Belastingdienst;
- breng deze inkomsten onder bij de begroting van de Minister van Volksgezondheid;
- hef de Ziekenfondsraad op, door de accountantscontrole op de ziekenfondsen onder te brengen bij de Rijks Accountantsdienst, of de Rekenkamer en de overige taken van de Ziekenfondsraad, zoals de bepaling van verrichtingen, verstrekkingen en erkenningen, bij de Minister van Volksgezondheid.

Ad b. Gebruikersheffingen

Van vele consumptieartikelen is bekend dat zij ziekteverwekkend werken en daardoor de druk op de gezondheidszorg vergroten.

Te denken valt aan tabaksartikelen, alcohol en vetten. Voor een deel worden deze artikelen reeds - zij het om andere redenen - belast. Door toepassing van het omgekeerd profijtbeginsel, d.w.z. de gebruiker betaalt, kan worden bereikt dat degenen die gebruik maken van deze ziekteverwekkende consumptieartikelen een extra bijdrage leveren aan de dienstverlening die nodig is om hen na consumptie weer op de been te helpen.

In dit verband is het volgende gewenst:

- beëindig alle andere betalingen uit

sociale verzekeringen en subsidies t.b.v. gezondheidszorg;

- laat een evenredig deel van de accijnzen als inkomsten komen van de begroting van de Minister van Volksgezondheid (gebruikersheffing);

- leg op ziekteverwekkende consumptieartikelen een gebruikersheffing, zodat niet-gebruikers niet behoeven mee te betalen aan de extra dienstverlening t.b.v. de welgebruikers.

Ad c. Eigen bijdrage

Via belastingheffing en gebruikersheffingen wordt het basispakket van dienstverlening t.b.v. de gezondheidszorg gefinancierd. Van een aantal gezondheidszorgdiensten is echter bekend dat zij meer het karakter van „luxe consumptie” hebben.

Daarboven stelt een gedeelte van de bevolking extra voorzieningen, zoals een éénpersoonskamer bij opname in een ziekenhuis, zeer op prijs. In de meerkosten van deze dienstverlening, die uitgaat boven het basispakket en op zich voldoet aan een maatschappelijke behoefte, zal door de betrokken consument zelf moeten worden voorzien. Verzekering via een aanvullende polis met kostendekkende premie moet mogelijk zijn.

7.11. Abortus

Naar de opvatting van D'66 is abortus toelaatbaar. Bij de afweging m.b.t. het al of niet (laten) verrichten van deze ingreep, dient de „argumentatie van de vrouw” zwaarder te wegen dan het „belang van de vrucht”. De vrouw beslist, de arts dient, in het belang van een goede hulpverlening, haar verzoek uitsluitend te toetsen aan het criterium ja-tenzij. De ingreep is in medisch-technisch opzicht gelijk aan andere medische ingrepen en behoeft als zodanig daarom geen apart wettelijk kader. Het is duidelijk dat abortus dan ook uit de strafwet dient te verdwijnen:

- a. er is een duidelijke behoefte aan liberalisering;
- b. er is geen taak voor de strafwet, waar nodig voldoet het medisch tuchtrecht;
- c. strafrechterlijke aspecten zijn een bedreiging voor goede hulpverlening.

De wet dient abortus niet aan termijngrenzen te binden, deze zijn schadelijk voor een goede hulpverlening en tasten de mondigheid van de burger (hulpvrager zowel als hulpverlener) aan.

Evenmin dient wettelijk voorgeschreven te worden dat de ingreep uitsluitend in een ziekenhuis plaats mag vinden, aangezien vaststaat dat klinische behandeling een uitstekende

DEELCONGRESSEN VOORJAAR 1980

de mogelijkheid is. Aangezien abortus beschouwd moet worden als een gewone medische ingreep, dient deze ook in het ziekenfondspakket te worden opgenomen. Daarvoor is het noodzakelijk dat abortusklinieken onder een stelsel van erkenningen gebracht worden, waarbij de criteria formeel en niet-repressief dienen te zijn.

Artsen en verpleegkundigen dienen het recht te behouden een ingreep te weigeren, maar zijn dan wel verplicht voor doorverwijzing zorg te dragen: in geen enkel geval mag de vrouw „in de kou” blijven staan. Minderjarigen dienen een eigen beslissingsrecht te hebben, buitenlandse hulpvragers mogen noch geweerd, noch geweigerd worden. Aan de verwekker dient géén vetorecht toegekend te worden. Dit laatste wil niet zeggen dat er in normale omstandigheden tussen vrouw en verwekker geen overleg zal plaatsvinden.

7.12. Euthanasie

D'66 gaat uit van het principe dat een ieder zijn leven mag inrichten op basis van zijn eigen levensovertuiging. In dat licht dient ook ieders recht op een eigen keuze ten aanzien van zijn sterven volledig gerespecteerd te worden.

De erkenning van dit zelfbeschikingsrecht van de patiënt houdt ook in dat hem de vrijheid toekomt de hulp van anderen in te roepen, d.w.z. het recht op euthanasie.

Onder euthanasie verstaan we het opzettelijk levensbeëindigend handelen of het opzettelijk nalaten van levensrekkend handelen bij een ongeneeslijke patiënt, in diens eigen belang.

Onder vrijwillige euthanasie verstaan we het uitvoeren van euthanasie met uitdrukkelijke en geldige instemming van de betrokkene. De beschikkingsbevoegdheid van de zieke of stervende mens, mag hem bij zijn eigen naderende einde niet ontnomen worden en voorkomen dient te worden dat dit recht door hulpverleners ontkracht of ontkend wordt.

Het toekennen van het recht op zelfbeschikking aan de patiënt, impliceert een recht op informatie. Dit houdt niet alleen in de informatie over behandelmogelijkheden en de te verwachten resultaten daarvan, maar ook die over de mogelijkheid van euthanasie.

Euthanasie dient niet strafbaar te zijn, indien aan de volgende voorwaarden is voldaan:

- de hulp wordt door een arts gegeven;
- de euthanasie vindt plaats op uitdrukkelijk verzoek van de patiënt;
- de patiënt bevindt (bevond) zich in de laatste fase van zijn leven.

7.13. Alcohol en drugs

Gezien de schade die alcohol aan in-

dividu en samenleving toebrengt, is het dringend noodzakelijk het gebruik ervan terug te dringen. Dat kan alleen door de gebruikers via voorlichting van de mogelijk schadelijke gevolgen te overtuigen: verhoging van de accijns leidt niet tot drempelverhoging. De reclame voor alcoholhoudende dranken dient te worden beperkt, terwijl in die reclame duidelijk gemaakt dient te worden dat alcohol de gezondheid kan schaden. Op alle verpakkingen van alcoholhoudende dranken dient het alcoholpercentage duidelijk vermeld te staan, het verdient aanbeveling er ook op te vermelden bij welke dagelijkse of wekelijkse dosis de risico's sterk worden vergroot.

Op praktische gronden maken we een onderscheid tussen het maatschappelijk geaccepteerde middel alcohol en de niet-geaccepteerde middelen als de opiaten (morfine, heroïne), de stimulantia (amfetaminen, cocaïne) en de bewustzijnsveranderende stoffen (LSD-achtigen, hennepproducten). Bij de maatschappelijk niet geaccepteerde drugs is het nuttig een onderscheid te maken tussen de middelen waarvan de risico's individueel en maatschappelijk onaanvaardbaar zijn (opiaten, stimulantia, LSD-achtigen) en de middelen waarvan de risico's aanvaardbaar kunnen worden genoemd (hennepproducten).

De hulpverlening aan drugsverslaafden dient niet te geschieden vanuit ideologische uitgangspunten: ze dient uit te gaan van de situatie en de mogelijkheden van de gebruiker. De hulpverleningsmogelijkheden moeten kunnen variëren tussen een drugvrij programma en gecontroleerde dagelijkse verstrekking. Als alternatief moet de verstrekking van heroïne dus kunnen worden toegestaan.

Mede als gevolg van de illegaliteit waarin het drugsgebruik verkeert, begeleidt een hoge criminaliteit het gebruik. Vermindering daarvan is dringende noodzaak. Duurzame vermindering van de criminaliteit lijkt niet te bereiken door intensivering van opsporingsacties, maar uitsluitend door het wegnemen of afzwakken van de onderliggende oorzaken. ■

INFORMATIEVERSCHAFFING BIJ INTERNE KANDIDAATSTELLING

Congresstuk VC 1-4

1. Inleiding
De discussie over informatie en/of advies aan de leden wanneer zij voor D'66 kandidatenlijsten moeten formuleren is weer terug bij „af”.

De poging om het inmiddels beruchte artikel 108 in het HR opgenomen te krijgen leek aanvankelijk succesvol te verlopen, maar tijdens het laatste congres is dit artikel er weer enthousiast uitgeknikkerd. Daarom ligt nu de vraag voor welke informatie de partij aan de leden verschaft en hoe ze dat doet. Het HB heeft zich verplicht deze vraag op het voorjaarscongres te beantwoorden.

Bij de gedachtvorming hierover heeft het HB twee beperkingen ingebouwd:

a. Er is vanuit gegaan dat de voorstellen hier gedaan uitsluitend betrekking hebben op landelijk georganiseerde verkiezingen en dus niet slaan op gemeentelijke, provinciale en adviessaadsverkiezingen en evenmin op regionale voorverkiezingen voor de Tweede Kamer.

De motivering hiervoor is dat de daarbij voorkomende problemen zich op een zó andere schaal afspeelen, dat een landelijk systeem daarvoor niet werkt, althans te kostbaar en te ingewikkeld is. Bovendien zijn dergelijke verkiezingen in de eerste plaats een regionale of lokale verantwoordelijkheid.

b. In onze partij kennen wij geen getrappt kiessysteem. Geluiden in die richting worden wel gehoord, maar zijn zeker geen gemeengoed. De informatieverschaffing moet daarom afgestemd zijn op alle leden, hetgeen natuurlijk organisatorische en financiële beperkingen stelt.

2. Welke informatie is benodigd?

Even in het midden latend welke informatie thans reeds voorhanden is, meent het HB dat de leden over de volgende informatie moeten beschikken:

- het politieke programma van D'66;
- een profiel van de fractie;
- informatie over de kandidaten.

Ad a.

Deze kennis is nodig om te bepalen of en hoezeer kandidaten passen in het D'66-imago en -beleid. Deze informatie moeten de leden zichzelf verschaffen via het bestuderen van de programma's en van de D'66-politiek van alle dag.

Ad b.

Een fractie moet een evenwichtig en politiek gedegen team vormen, niet alleen naar binnen toe, maar ook voor de buitenwacht. Hieromtrent kunnen bepaalde algemene karakteristieken worden opgesomd, waaraan het team dat ieder partijlid voor zichzelf formeert moet voldoen, zoals b.v.:

- vertegenwoordiging van beide sexen;
- fractieleden met praktische ervaring in partij en/of politiek;
- spreiding van de specialismen;
- voldoende creativiteit.

Ad c.

Men moet globaal met de kandidaten kunnen kennis maken met behulp van schriftelijke informatie. Niet iedereen is in staat presentatiebijeenkomsten bij te wonen. Deze informatie behoort niet alleen de doopceel te omvatten, maar ook een kennismaking in de meer persoonlijke sfeer.

Deze informatieverschaffing zal enigszins vergelijkbaar moeten worden ingericht, bijv. achtergrond, ervaringen in politiek en partij, belangstelling, enz.

Hieraan kan de aanbeveling van drie partijleden worden toegevoegd. Met deze aanbeveling wordt enigszins een buffer gevormd tegen het effect van grote privé-reclamecampagnes die meer zeggen over iemands financiële positie dan over zijn geschiktheid. Het geeft ook de leden enig houvast bij kandidaten die niet zo bekend zijn.

Een en ander leidt tot het volgende HB-voorstel.

3. HB-resolutie I

De Algemene Ledenvergadering van D'66 in kongres bijeen op 25 en 26 april 1980 te Nijmegen,

overwegende

dat de informatie die aan de leden bij landelijke verkiezingen voor vertegenwoordigende lichamen wordt verschaft hen in staat moet stellen een overwogen keuze te maken; dat deze informatieverschaffing in het Huishoudelijk Reglement dient te worden vastgelegd;

besluit

de volgende tekst onder art. 108 in het Huishoudelijk Reglement op te nemen:

DEELCONGRESSEN VOORJAAR 1980

art. 108, *Huishoudelijk Reglement*
1. Ten behoeve van de lijstsamenstelling voor landelijke verkiezingen voor vertegenwoordigende lichamen wordt aan de leden een profiel van de te vormen fractie aangeboden, samen te stellen door de partij- en de desbetreffende fractievoorzitter.
2. Bij de landelijke kandidaatstelling wordt behalve een aantal persoonlijk-

ke gegevens ook een persoonlijke toelichting verschaft.

3. Behalve onder lid 2. genoemde informatie kan een kandidaat de aanbeveling van drie partijleden (alleen de namen) onderdeel laten zijn van zijn persoonlijke toelichting.

en gaat over tot de orde van de dag ■

VERENIGBAARHEID VAN FUNKTIES

Congresstuk VC 1-5

1. Inleiding

De afgelopen twaalf jaren is binnen D'66 herhaaldelijk gediscussieerd over (on)verenigbaarheid van functies. Op het najaarscongres is door het Hoofdbestuur toegezegd dat dit onderwerp op het voorjaarscongres 1980 aan de orde zou worden gesteld.

2. Huidige bepalingen

In de momenteel geldende statuten en huishoudelijk reglement zijn de volgende artikelen van toepassing op de verenigbaarheid van functies (lid is geen functie):

a. Statuten, art. 11

Het Huishoudelijk Reglement stelt regelen omtrent de samenstelling van de partij-organen vast op de grondslag van beperkte herkiesbaarheid in dezelfde functie en beperkte mogelijkheid gelijktijdig meer dan één functie te bekleden.

b. Statuten, art. 12.1

Het lidmaatschap van de Tweede Kamer der Staten Generaal is onvermengbaar met het bekleden van enige bestuursfunctie binnen de partij.

Statuten, art. 12.2

Het lidmaatschap van de vertegenwoordigende lichamen - met uitzondering van dat van de Eerste Kamer der Staten Generaal - is onderling onvermengbaar.

Statuten, art. 12.3

Overige incomptabiliteiten met betrekking tot het lidmaatschap van vertegenwoordigende organen en bestuursfuncties binnen de partij worden bij Huishoudelijk Reglement geregeld.

c. Huishoudelijk Reglement, art. 25.1

Het lidmaatschap van het hoofdbestuur is niet verenigbaar met enige andere partijfunctie, behalve het lidmaatschap van de programma-commissie en de commissies ad hoc.

Huishoudelijk Reglement, art. 25.2

Functies in niet in dit reglement geregelde commissies gelden niet als partijfuncties.

Huishoudelijk Reglement, art. 25.3

Het lidmaatschap van het hoofdbestuur is niet verenigbaar met het lid-

maatschap van enig vertegenwoordigend lichaam, met uitzondering van het lidmaatschap van een gemeenteraad en een gemeente met minder dan éénhonderdduizend inwoners.

d. Huishoudelijk Reglement, art. 35.1

Een lid van D'66 kan slechts van één vaste commissie deel uitmaken.

e. Huishoudelijk Reglement, art. 75.1

Het lidmaatschap van de (advies) raad is onvermengbaar met:

a. het ambt van minister of staatssecretaris;

b. het lidmaatschap van een der Kamers der Staten Generaal en het Europees Parlement;

c. het lidmaatschap van het hoofdbestuur.

f. Huishoudelijk Reglement, art. 99.2

Het lidmaatschap van het regiobestuur is onvermengbaar met het lidmaatschap van Provinciale Staten.

3. Huidige situatie

De momenteel geldende bepalingen beperken zich hoofdzakelijk tot partijfuncties en (kandidaat)lidmaatschappen van vertegenwoordigende lichamen en zijn op dit punt zelfs incompleet (b.v. gemeenteraadslid/afdelingsbestuur).

Van de politieke ambten worden alleen minister en staatssecretaris genoemd in verband met het lidmaatschap van de Adviesraad. (Deze bepaling is op het najaarscongres 1978 opgenomen.) Overige politieke (benoemde) ambten, zoals Commissaris van de Koningin en burgemeester, worden nergens genoemd. Of dit te wijten is aan het feit, dat D'66 indertijd weinig of geen politieke ambtsdragers kende of opzettelijk is geschied, omdat het benoemde ambten betrof, valt niet eenvoudig te achterhalen. Wel is aannemelijk dat de functies van gedeputeerde en wethouder niet vermeld zijn, omdat betrokkenen tevens lid van Provinciale Staten c.q. Gemeenteraad blijven en dan als zodanig onder de voor deze

functie geldende bepalingen vallen.

4. Achtergronden

Helaas is het eveneens nagenoeg onmogelijk te achterhalen op welke gronden indertijd is voorgesteld bepalingen inzake onvermengbaarheid van functies in de statuten en het huishoudelijk reglement op te nemen. Uit de overlevering en na enig nadenken kunnen wel enkele duidelijke redenen worden opgesomd:

a. er mag geen strijdigheid van belangen optreden;

b. iemand mag zichzelf niet controleren;

c. concentraties van macht moeten vermeden worden;

d. spreiding van verantwoordelijkheden is gewenst.

Het hoofdbestuur is van mening dat deze redenen nog onverlet gelden en er geen aanleiding bestaat om deze redenen niet meer van toepassing te verklaren. Wel lijkt het nuttig een onderscheid in deze problematiek te maken.

5. Onderscheid

De problematiek van de (on)verenigbaarheid dient allereerst te worden gesplitst in:

a. leden van vertegenwoordigende lichamen en partijfunctionarissen onderling;

b. politieke ambtsdragers en leden vertegenwoordigende lichamen;

c. politieke ambtsdragers en partijfunctionarissen onderling.

6. Standpunt hoofdbestuur

Naar de mening van het hoofdbestuur dient het Huishoudelijk Reglement de onder a. genoemde combinaties volledig te regelen en inderdaad geheel onmogelijk te maken.

Aanvulling van de terzake geldende bepalingen is noodzakelijk. Ook de onder b. genoemde combinaties, die wettelijk nog zijn toegestaan, dienen op de onder punt 4. genoemde gronden eveneens uitgesloten te worden. Dit geldt speciaal voor de benoemde voorzitters van vertegenwoordigende lichamen. Op dit punt zou het Huishoudelijk Reglement dan ook moeten worden aangepast. Het probleem ligt bij de onder c. genoemde combinaties. De meerderheid van het hoofdbestuur is van mening dat het reglement dergelijke combinaties niet moet regelen, omdat de keuze van een „politiek” ambt zeer willekeurig is. Vele (niet politieke) ambtelijke functies en functies in het bedrijfsleven zijn even of nog minder verenigbaar. Bovendien zijn dergelijke onvermengbaarheden niet uitputtend te regelen.

In voorkomend geval moet allereerst het betrokken D'66-lid zich zelf afvragen of de vakante partijfunctie op basis van eerder genoemde gronden verenigbaar is met zijn ambt of be-

roep. Vervolgens kunnen de kiezen-de partijleden bij de stemming voor de betrokken functie deze gronden in hun overwegingen betrekken.

Op basis van bovengenoemd standpunt legt het hoofdbestuur de volgende resolutie aan het congres voor:

7. HB-RESOLUTIE II

De Algemene Ledenvergadering van D'66, in congres bijeen op 25 en 26 april 1980 te Nijmegen,

overwegende

- dat het in de Statuten vastgelegde standpunt, dat D'66 slechts een beperkte mogelijkheid moet bieden gelijktijdig meer dan één functie in een of meer vertegenwoordigende lichamen en/of partij-organen te bekleden, onverkort moet worden gehandhaafd;

- dat ook een politiek ambt onvermengbaar is met het lidmaatschap van een vertegenwoordigend lichaam;

- dat geen regels dienen te worden gesteld omtrent de verenigbaarheid van politieke ambten met partijfuncties;

besluit

- geen bepalingen in het Huishoudelijk Reglement op te nemen omtrent de onvermengbaarheid van politieke ambten en partijfuncties;

- de onderstaande wijzigingen en aanvullingen in het Huishoudelijk Reglement op te nemen:

a. het lidmaatschap van het hoofdbestuur is niet verenigbaar met het gekozen lidmaatschap van enig vertegenwoordigend lichaam;

b. het lidmaatschap van het regiobestuur is niet verenigbaar met het gekozen lidmaatschap van enig vertegenwoordigend lichaam;

c. het lidmaatschap van het subregiobestuur is niet verenigbaar met het gekozen lidmaatschap van enig vertegenwoordigend lichaam;

d. het lidmaatschap van het afdelingsbestuur is niet verenigbaar met het gekozen lidmaatschap van enig vertegenwoordigend lichaam;

e. het lidmaatschap van het regiobestuur is niet verenigbaar met het lidmaatschap van een afdelingsbestuur;

f. het lidmaatschap van vertegenwoordigende lichamen is niet verenigbaar met het ambt van Commissaris van de Koningin, Voorzitter van een openbaar lichaam of gewestraad en Burgemeester.

- een overgangsbepaling op te nemen, dat bovengenoemde bepalingen voor zittende leden van vertegenwoordigende lichamen en/of partij-organen gelden bij (her)verkiezingen voor een nieuwe zittingsperiode,

en gaat over tot de orde van de dag. ■

HET HOOFD- BESTUUR

KANDIDAATSTELLING VOOR HET LIDMAATSCHAP VAN DE ADVIESRAAD

Op het najaarscongres 1979 is besloten dat de leden van de Adviesraad voortaan via een landelijke poststemming gekozen zullen worden. De Landelijke Verkiezingscommissie is belast met de organisatie van deze verkiezing.

Op grond van art. 72 van het Huishoudelijk Reglement opent de Landelijke Verkiezingscommissie de kandidaatstelling op 7 februari 1980. Sluiting vindt plaats op 6 maart 1980, om 12.00 uur.

Kandidaten dienen zich aan te melden door het in tweevoud indienen van een ondertekend aanmeldingsformulier. Eén exemplaar dient gezonden te worden naar de Landelijke Verkiezingscommissie, p/a landelijk secretariaat van D'66, Bezuidenhoutseweg 195, 2594 AJ Den Haag. Het andere exemplaar moet naar het

betreffende regiobestuur gezonden worden.

Formulieren zijn op aanvraag verkrijgbaar bij het landelijk secretariaat.

Omstreeks 12 maart 1980 zal de Landelijke Verkiezingscommissie de kandidaten en de regiobesturen bericht zenden van het wel of niet accepteren van de kandidaatstellingen.

Namens de Landelijke Verkiezingscommissie,
Ernst Jansen, voorzitter.

LANDELIJKE ORGANISATIE

De Adviescommissie Landelijke Organisatie is bezig om aan de hand van de beslissingen van het najaarscongres 1979 de voorstellen voor de Landelijke Organisatie te herzien. De commissie wil gaarne met de (sub)regiobesturen over de in te dienen voorstellen overleg plegen.

Hiertoe worden de (sub)regiobesturen uitgenodigd deel te nemen aan de vergadering van de commissie, die op 20 februari 1980 om 19.30 uur wordt gehouden in Utrecht, Jaarbeurscongrescentrum. ■

CONGRESVOORBEREIDING

Met het oog op zo goed mogelijke voorbereiding van de besluitvorming tijdens de voor 1980 geplande deelcongressen en algemene ledenvergaderingen publiceren we nu alvast een aantal in dat verband relevante data.

Het eerste deelcongres – waarvoor u de agenda elders in deze Democraat vindt – zal worden gehouden op 23 februari a.s.

Regio- en afdelingsbesturen die de berichtgeving in de vorige Democraat zorgvuldig in de kalender hebben geplaatst, konden daaruit reeds afleiden dat in de periode van 7 februari (verschijningsdatum van deze Democraat tot 18 februari) (sluiting van de termijn van indiening moties en amendementen) het best een regio- en/of afdelingsledenvergadering

ter voorbereiding van onder meer dit deelcongres belegd kon worden.

Waar deze kans op doelmatige planning van discussie- en/of ledenbijeenkomsten ter ondersteuning van deze landelijke partij-activiteit gemist is, kunnen – mits er snel en doelmatig gehandeld wordt – alsnog voorzieningen getroffen worden.

De maart-editie van Democraat is tevens eerste congres-Democraat voor de op 25 en 26 april te houden ALV en bevat tevens de voorstellen die op het tweede deelcongres aan de orde komen.

Rekening houdend met de verschijningsdatum maken we regio- en afdelingsbesturen en eventuele subregiobesturen er nu vast op attent dat de periode van 7 t/m 12 maart geschikt is voor een ledenvergadering.

Resultaten van die vergaderingen in de vorm van moties en/of amendementen kunnen dan nog tijdig ingediend worden.

De laatste fase in de voorbereiding van de ALV ligt natuurlijk tussen de verschijningsdatum van de Tweede Congresdemocraat en de uiterste termijn waarop nog amendementen en moties reglementair kunnen worden ingediend. Om een dergelijke ledenvergadering goed te laten „sporen” doet men er verstandig aan deze te beleggen tussen 5 en 16 april a.s. Het hoofdbestuur en de congresvoorbereidingscommissie hopen door tijdige publikatie van zowel de agenda's als de in deelcongressen door een ruime meerderheid ondersteunde amendementen, de omvang van het congresboek voor de ALV tot een minimum te beperken. Wanneer de onderscheidene ledenvergaderingen tijdig worden geconvoceerd en serieuze aandacht aan de essentiële punten van de respectieve

congresagenda's besteden, moet het mogelijk zijn de kwaliteit van de besluitvorming op de ALV naar een D'66-waardig niveau te tillen.

De congresvoorbereidingscommissie en de rapportagecommissie hebben in nauw onderling overleg inmiddels voorzieningen getroffen die uitzicht bieden op tijdige publikatie van de essentiële beslispunten van voorstellen en varianten daarop, welke verwoord kunnen zijn in amendementen. Wanneer leden en ledenvergaderingen bereid zijn deze exercities naar de „kern” van voorstellen (en amendementen van anderen) op de voet te volgen, kunnen we samen enorm congresversterkend werken.

De Democraat is en blijft om doelmatigheidsredenen onze belangrijkste reisgids.

Jan van den Hazel
Secretaris-politiek ■

VERKIEZING LEDEN ADVIESRAAD

Volgens het Huishoudelijk Reglement moeten tweemaal (sinds kort) de leden van de Adviesraad worden gekozen. De 50 leden worden via een landelijk georganiseerde poststemming gekozen.

Om tot een gelijke verdeling over de regio's te komen, wordt een verdeel-sleutel gehanteerd, gebaseerd op het ledental per regio.

Op 24 januari jl. heeft de ledentelling plaatsgevonden. Deze heeft uitgezonden dat D'66 op die datum 13.215 in Nederland woonachtige leden telt. Aangezien iedere regio in ieder geval recht heeft op 1 zetel in de Adviesraad moeten er nog 38 zetels op basis van het ledental over de regio's worden verdeeld. De verdeling van de zetels is als volgt geworden:

Groningen 3

Friesland 2

Drenthe 2

Overijssel 3

Gelderland 5

Utrecht 5

Noord-Holland 9

Zuid-Holland 11

Zeeland 2

Noord-Brabant 4

Limburg 2

IJsselmeerpolders 2.

De verkiezing van de Adviesraadleden wordt door de Landelijke Verkiezingscommissie georganiseerd.

Elders in deze Democraat is hierover nadere informatie verstrekt.

Frans Rogier

vice-voorzitter organisatie ■

DE HOOFDBESTUURS- VERGADERINGEN

Uit de hoofdbestuursvergaderingen van 20 december '79

Zoals gebruikelijk wordt op de eerste HB-vergadering, na een ledenvergadering, een korte nabespreking gehouden. Deze keer over het vervolgoncongres van 1 december, beter bekend als het „kernbewapeningscongres”. Na uitwisseling van verschillende meningen, die variëren van chaotisch tot levendig, wordt besloten een commissie in te stellen die zich gaat beraden over de besluitvorming op congressen.

Kort verslag wordt gedaan van het bezoek, dat een officiële partijdelegatie heeft gebracht aan Roemenië. De delegatie heeft o.a. een bezoek gebracht aan het centraal partijcomité, de minister van buitenlandse zaken en de president, waar gediscussieerd werd over mensenrechten en vrede en veiligheid. Door de dele-

gatieleider Hein van Oorschot is een lijst overhandigd aan president Ceaucescu met zg. „Roemenië-slachtoffers”, mensen die geen toestemming krijgen met een buitenlander (in dit geval Nederlanders) in het huwelijk te treden.

Een voorlopig rapport van de werkgroep Zuid-Afrika wordt besproken. Aan de werkgroep wordt verzocht om een aantal opmerkingen te verwerken, waarna het weer aan het HB voorgelegd zal worden.

En van 11 en 12 januari '80

Een zg. HB-week-end biedt meer vergaderuimte om een aantal onderwerpen verdergaand te behandelen dan op een avondvergadering mogelijk is, of ruimte om meer punten op te nemen.

Een erg vruchtbare vergadering sprak over de organisatorische

voorbereidingen van de Tweede Kamer-verkiezingen in politieke zin, nl. de planning van de werkzaamheden van de werkgroepen van de SWB, die daarna door de programmacommissie verwoord moeten worden in het beleidsprogramma en het volgend verkiezingsprogramma. Hierin past tevens de planning van de deelcongressen en voorjaarscongres in 1981. Voorstellen zullen worden uitgewerkt om de informatieverzorging aan de leden, bij interne kandidaatstelling te verbeteren. Ook werd besloten dat de vice-voorzitter organisatie voorstellen voor de Algemene ledenvergadering zal uitwerken inzake de „kwestie” van de verenigbaarheid van functies. Een HB werkgroep zal per eind

maart een schema voorleggen waarin alle organisatorische en politieke aspecten voor de Gemeenteraads- en Statenverkiezingen in 1982 worden „gedraaiboekt”.

De concept-paragraaf „Volksgezondheid” voor het beleidsprogramma wordt besproken en met inhoudelijke en redactionele adviezen – en met waardering voor de werkgroep – naar de werkgroep en programmacommissie verwezen die het gereed moeten maken voor deze Democraat.

Jan Veldhuizen,
publiciteitscoördinator.

Stichting Wetenschappelijk
Bureau D'66

SWB- NIEUWS

VOORBEREIDING CONGRES EN DEELCONGRESSEN

voor wat betreft de onderwerpen Volksgezondheid, Energie en Media.

De werkgroep **Volksgezondheid** heeft een NOTA 'structuurschets Volksgezondheid' gereed. De SWB streeft ernaar deze nota rond 15 februari gereed te hebben. Te bestellen bij de SWB, prijs f 4.50.

De werkgroep **Energie** probeert een concept nota op 1 maart a.s. gereed te hebben ter ondersteuning van het tweede deelcongres. Deze conceptnota is tegen betaling van f 6,- ná 1 maart bij de SWB te bestellen. Na het congres wordt de nota verder uitgewerkt waarbij de opmerkingen, gemaakt op het deelcongres en het voorjaarscongres, zullen worden verwerkt.

De werkgroep **Kunsten en Media** tracht rond 5 maart a.s. een nota

„omroep in de samenleving” gereed te hebben. Hopelijk kan deze nota u dan reeds in de definitieve vorm worden geleverd (Kosten afhankelijk van de wijze van uitgeven). De drie genoemde (concept)nota's kunt u bestellen bij de SWB D'66. Doe dit nu reeds dan kunnen wij de verzending zoveel mogelijk gereed maken. ■

Ruud Stam, directeur

WERKGROEP VOLKSHUISVESTING EN R.O.

De subgroep Instrumentarium en Werkgelegenheid van de werkgroep Volkshuisvesting en Ruimtelijke Ordening zoekt uitbreiding met een D'66er die werkzaam is in de sfeer van de Kamers van Koophandel.

Wij zijn bezig na te gaan welke mogelijkheden gekreeërd kunnen worden tot een betere begeleiding bij de uitvoering van het ruimtelijk beleid van de overheid ten aanzien van de

lokaties en spreiding van de werkgelegenheid. ■

C. W. W. van Lohuizen, coörd.
Wilde Wingerdlaan 2
2803 WC Gouda

WERKGROEP

werkgroep hoger onderwijs en wetenschappelijk onderzoek • een oproep tot deelname • voor wie belangstelling heeft • innovatienota, de open universiteit, wetsontwerp wetenschappelijk onderzoek • waar moet dat heen • invoering van chips • hoe zal dat gaan • najaar '80, congres over onderwijs • waar halen die de-

mocraten het toch vandaan • U heeft ideeën, een goede schrijver of kennis van zaken • wij zijn benieuwd • secretaris, ronald van dokkun, archimedesweg 24 - 1098 jp - amsterdam - 020-943736 ■

OPROEPEN VOOR DEELNAME VAN ACTIEVE DESKUNDIGE LEDEN IN DE VOLGENDE WERKGROEPEN:

Vrede en Veiligheid

Op het congres in Utrecht op 26/27 oktober 1979 is een motie aangenomen over het opzetten van een w.g. Vrede en Veiligheid. De w.g. Defensie werd als te smal van samenstelling en opdracht beschouwd om de veel bredere vrede- en veiligheidsproblematiek te tekkelen. In de sectie-coördinatie cie. Buitenland is besloten de w.g. Defensie samen te laten smelten met de nieuw te vormen w.g. Vrede en Veiligheid.

Hierbij nodig ik ieder met kennis van zaken aangaande vrede- en veiligheidsproblematiek uit om deel te nemen aan de werkzaamheden van de nieuw te vormen werkgroep.

Opgave bij S.W.B., Petra van Kleffens: 070 - 858303.

Verre Oosten

Onder de voorlopige leiding van P. Hans Frankfurter wordt een w.g. Verre Oosten gestart. Opgave van actieve en deskundige leden bij Hans Frankfurter: 020 - 152080 of bij de S.W.B.

Bejaardenbeleid

Onder leiding van A. A. C. J. Janssen gaat een w.g. Bejaardenbeleid van start. Opgave bij S.W.B., Petra van Kleffens: 070 - 858303 van actieve en deskundige leden.

Verkeer en Waterstaat werkgroepen

De werkgroepen Verkeer en Vervoer, Waterstaat, Maritieme Zaken

en Luchtvaart gaan samen één werkgroep vormen. Voor de verdere uitbouw van deskundigheid wordt gezocht naar: Specialisten: binnenvaart, havenbeleid, internationale zaken, juridische en staatsrechtelijke inbedding van Verkeer en Waterstaat beleid. Deze w.g. zal zich ook meer dan thans met provinciale problematiek op zijn beleidsterrein gaan bezighouden.

Ruud Stam
directeur SWB

Oproep subgroep Alternatieve geneeswijzen

Binnen de w.g. Volksgezondheid is duidelijke belangstelling gebleken voor de bestudering van alternatieve geneeswijzen. Een eerste bespreking met belangstellenden is vastgesteld op woensdag 20 februari a.s. om 20.00 uur te Amersfoort in restaurant De Oude Tram (naast NS station). Zij die zich tot nu toe nog niet hebben opgegeven, maar wel een bijdrage willen/kunnen leveren, worden uitgenodigd hierbij aanwezig te zijn. Voor nadere inlichtingen kunt U zich wenden tot de coördinator van de w.g.:

J. Gruyters

De Beuk 81

Didam

tel. 08362 - 1937 ■

Politieke Scholings- en
Vormingsinstituut D'66

PSVI- NIEUWS

AGENDA

Februari:
2 februari en 15/16 februari: vrouwenkursus oosten

Maart:
15 maart en 21/22 maart: 2 kaderkursussen zuiden (vol)

April:
5 april en 18/19 april: vrouwenkursus westen (vol) ■

VERSLAG VAN DE KADERKURSUS WESTEN IV

(8 en 14/15 december 1979)

8 december (uit het verslag van Cees Wijgh)

Al deze onderwerpen werden bespreekbaar gemaakt in vier werkgroepen. Hierbij moest men de standpunten onderkennen van de vier grote partijen. Dat dit moeilijk was bleek naderhand, waarbij Cees Spigt een toelichting gaf. Na de lunch gaf Elida Wessel een toelichting op de werkwijze van de tweede kamerfractie. Tevens ging zij in op haar eigen specialisatie. Hierbij ontstonden vaak levendige discussies met de cursisten.

14 december (uit het verslag van Peter de Heer)

Deze avond stond op het programma een inleiding over de landelijke organisatiestructuur door Frank Baas. Onder meer werden de gevolgen van het ontbreken van een onkostenvergoeding voor hoofdbestuurleden besproken en het probleem van besluitvorming binnen de partij. Slot-

vraag: zou bij een diepgaande zaak als b.v. kernenergie de ratio of de emotie zwaarder moeten wegen bij de standpuntbepaling?

15 december (uit het verslag van Eef van Eimeren)

Het onderwerp „Problemen in de regionale en plaatselijke organisatie” ontwikkelde zich bij de inleider Piet Zoun al gauw tot „de mogelijkheden in de organisatie”. Aan de orde zijn geweest o.m. hoe aktiveer je een kleine afdeling, afdeling en publiciteit, waar neemt het afdelingsbestuur een eigen verantwoordelijkheid zonder haaks op het landelijk beleid te opereren?

Uit alle verslagen: dank aan de cursusleiding (Marie-Louise Tiesinga), inleiders en deelnemers. ■

WIJK EN DEELGEMEENTERAADS-VERKIEZINGEN IN ROTTERDAM

Op 28 mei 1980 zijn de wijk- en deelgemeenteraadsverkiezingen in Rotterdam. Het PSVI zal in samenwerking met de afdeling Rotterdam in

juni 5 avonden organiseren ter ondersteuning van de nieuwe D'66 wijk- en deelgemeenteraadsleden. ■

Politiek Emancipatie
Aktiveringscentrum D'66

PEAC-NIEUWS

De eerstvolgende belangrijke activiteit van het Politiek Emancipatie-aktiverings-centrum PEAC van D'66 zal de landelijke Emancipatiedag zijn. Op deze dag zal er onder andere een resolutie besproken worden. Deze resolutie is samengesteld op basis van Het concept Diskussienota Emancipatiebeleid, dat het PEAC eerder dit jaar heeft opgesteld, en de reacties daarop die we van de regionale werkgroepen en anderen hebben ontvangen. Als hij wordt aangenomen zal hij aan de partij worden

aanbevolen als richtlijn voor een emancipatiebeleid.

Om op de emancipatiedag zelf een vlotte behandeling te bevorderen zal de resolutie van te voren worden opgestuurd aan hen die zich voor de dag opgeven; eventuele amendementen erop dienen eveneens van te voren weer bij ons te worden ingediend en dus niet alsnog op de dag zelf. ■

BERICHTEN UIT DE RAADSFRAKTIES

Binnengekomen nota's
Energienota afdeling Heiloo-Limmen
Voorgesteld wordt om energieverbruik door particulieren in Heiloo te trachten te verminderen na voorlichting en propaganda door de gemeente, waarin o.m. het hoge energieverbruik, hoger dan het landelijk gemiddelde, in Heiloo aan de orde gesteld wordt. De mogelijkheden tot energiebesparing door de gemeentelijke instanties zouden bestudeerd moeten worden door een energiebesparingskommissie zoals ook voorgesteld door de VNG.

Poortugaal legt visie voor
waarin bestuurlijke visie, milieuvisie, volkshuisvesting en ruimtelijke ordening, onderwijs, cultuur en recreatie, welzijn en sociale zaken, gemeentefinanciën.

Binnengekomen algemene beschouwingen:

Apeldoorn, Amsterdam, Castricum, Loosdrecht, Poortugaal, Smallingerland, Tietjerksteradeel, Tilburg, Weesp.

Te verkrijgen bij: A. Schimmel, Bezuidenhoutseweg 195, Den Haag, tel. 070 - 858303. ■

PROGRAMMA EMANCIPATIEDAG

Programma emancipatiedag 1 maart in Krasnapolsky, Amsterdam

10.30 Opening door Carien Evenhuis, voorzitter van het PEAC

10.40 Schets van het fractie-standpunt in deze door Suzanne Bischoff, lid van de Tweede Kamer voor D'66

11.00 'Gezin en arbeid' door Joan Meijer, psychologe en wetenschappelijk medewerkster bij de Universiteit van Amsterdam

11.20 Diskussie naar aanleiding daarvan

11.40 Schets van het landelijk, provinciaal en gemeentelijk emancipatiebeleid door Yvonne van Wagenveld, lid van Provinciale Staten van Noord-Holland voor D'66

12.00 Diskussie naar aanleiding daarvan

12.20 Pauze

14.00 Schets van de algemene lijn in deze van het Bestuur

door Henk Zeevalking, voorzitter van D'66

14.15 Bespreking van de resolutie

15.45 Evaluatie door Carien Evenhuis

16.00 Einde

Alle geïnteresseerde partijleden zijn van harte welkom!

Men wordt verzocht zich zo spoedig mogelijk en bij voorkeur schriftelijk op te geven bij de emancipatiewerker van het PEAC, Else Schreuder, per adres Bezuidenhoutseweg 195 te 's-Gravenhage. Tegelijk met het concept van de resolutie zal een reglement van orde worden toegezonden. ■

VERSLAG VAN DE JONGERENKURSUS IN RODERESCH OP 8 EN 9 DECEMBER

Er namen slechts 10 jongeren deel aan de cursus in Roderesch. Dit leek op het eerste gezicht een teleurstellend aantal, echter het bleek in de loop van de cursus dat dit een zeer werkbaar aantal was. Zowel Jan van den Hazel als de cursisten hebben het prettig gevonden om met zo'n kleine groep te werken, want iedereen was in staat om echt actief mee te doen aan de discussie. Misschien is het wel aan te bevelen dat bij volgende jongerencursussen een maximum van 10 à 15 cursisten wordt gesteld voor de werkbaarheid.

Verder moeten we een compliment aan het adres van Jan van den Hazel richten, omdat hij geheel onvoorbe-

reid het zaterdagprogramma moest leiden. Dit deed hij op een voortreffelijke manier.

Hoewel al velen actief waren in de partij, heeft iedereen de cursus als zeer nuttig en informatief ervaren. Er werd o.a. gesproken over het ontstaan van D'66, de geschiedenis, het denken en de grondslagen van D'66, politiek jongerenwerk binnen 'D'66, de partijorganisatie en wat je van plan was te doen binnen D'66.

Kortom het was een geweldig weekend en voor vervolg vatbaar. Wij kunnen elke jongere binnen D'66 deze cursus aanbevelen. ■

PEAC-BULLETIN

Om de communicatie tussen degenen die zich met emancipatie bezig houden te bevorderen heeft het PEAC besloten om een blad in het leven te roepen. Dezer dagen komt

het eerste nummer ervan gereed: zij die een nummer willen ontvangen en/of suggesties hebben voor de inhoud kunnen daartoe contact opnemen met Elske Schreuder. ■

COÖRDINATOREN REGIONALE EMANCIPATIEWERKGROEPEN

Mede als rectificatie van een onduidelijke mededeling in de Democraat van november volgen hier de namen en adressen:

GR stad: Miek Hart, Groenendaal 35 Groningen, 050-260824
GR provincie: Marij Clasener, Dorpsweg 26 Onnen, 05906-1481
FR: Marian Visch, Bordine 30, Sneek, 05150-16481
DR: Carla Strijker, Grutto 56, Hoozeveen, 05280-63147
OV: Annie Greuter, Sallandstraat 14 Zwolle, 05200-10030
GE: Minke Wijkmans, Ter Weyde-
laan 1 Culemborg, 03450-4213
NO Polder: Peter van Dobben de
Bruin, p/a postbus 229 Emmeloord
UT: voorl. Ellen Scheerder,
Utrechtseweg 109 Renkum,
08373-3729

NH: Ineke vd Steur, Bergerweg 41 Alkmaar, 072-124372
Zuid-Kennemerland: Mw. Vreugdenhil, Mr. Troelstrastraat 10 Zandvoort, 02507-2380

ZH algemeen + Voorburg-Leidschendam: Margot Bergsma, Parkweg 271 Voorburg, 070-862463
Drechtsteden: Anne Nijdam, Zwaluwenburg 41 Dordrecht, 078-78600
Midden Holland; Margriet Brugman, A. Schweitzerlaan 6 Benthuisen, 079-310970

NB + Ze: Corry Moolhuysen, Pastoriestraat 1 Made, 01626-2993
LI: Ria Jansen, St. Hubertuslaan 45 Kerkrade-W, 045-411547 ■

UIT STAD EN LAND

NOORD- BRABANT

De Algemene regiovergadering zal worden gehouden zaterdag 29 maart te TILBURG. Café restaurant Boerke.

D'66 Statenfractie Noord-Brabant
In vervolg op onze eerdere publicatie over de data van de fractievergaderingen in de Democraat Nr. 8/79, ziet het schema voor 1980 er als volgt uit: 04-02; 06-03; 17-03; 31-03; 21-04; 05-05; 19-05; 02-06; 16-06; 30-06.
Plaats: Provinciehuis, Kamer Nr. 65, 1e etage, Brabantlaan 1, 's-Hertogenbosch.

Aanvang: 19.30 uur.
Secretariaat Statenfractie Noord-Brabant
Provinciehuis, Kamer Nr. 80, Brabantlaan 1, Den Bosch
Tel.: 073 - 125454, toestel 2173. ■

GELDERLAND

Afdeling Ermelo opgericht!!

Op 10 december 1979 werd de afdeling Ermelo opgericht. Tijdens de vergadering werd een bestuur gekozen dat bestaat uit:

Peter Heijmans - voorzitter,
Ton v. d. Cingel - vice-voorzitter,
Pim Engelsman - sekretaris,
Dick Kusters - penningmeester.
Uit de ondervonden belangstelling blijkt duidelijk dat D'66 in een behoefte te Ermelo voorziet.
Het sekretariaatsadres is:
Tuinfluiserstraat 121,
3853 WE Ermelo.
(03417 - 56538). ■

GRONINGEN

Het regiobestuur is tijdens de 11 gehouden regiovergadering als volgt samengesteld. Voor wat betreft het dagelijks bestuur:

voorzitter:
Desiré van den Berg, Zaanstraat 66, Winschoten, tel. 05970 - 14902
secretaris organisatie:
Ton Bergman, Kalkwijk 15, Hoogezand, tel. 05980 - 95233
secretaris politiek:
Wim Jansen, Grotestraat 54, Bedum, tel. 05900 - 3002

penningmeester:
Bert ten Hallers, Oosterweg 1, Katens, tel. 05955 - 1772. ■

ZUID- HOLLAND

Het regiobestuur nodigt de leden van D'66 in de regio Zuid-Holland uit tot het bijwonen van een *algemene regio vergadering* op **8 maart 1980** in restaurant Engels, Stationsplein 45, te Rotterdam, aanvang 10.00 uur.

Tijdens deze bijeenkomst zullen o.m. de volgende punten aan de orde komen: presentatie kandidaten penningmeester en regio-hoofdbestuurslid, de organisatiestructuur van de regio, verslag uit de Statenfractie, presentatie van kandidaten voor de Adviesraad. Om 14.00 uur zal Elida Wessel spreken over het politiebeleid en de regionale invloed daarop. Voorts zal de voorbereiding van de ALV van 25/26 april ter sprake komen.

Voor de vakatures in het regiobestuur kunt u zich tot 48 uur voor de aanvang van de vergadering kandidaat stellen bij de secretaris-organisatie: Truus Rexwinkel, Heemskerckstraat 3, Den Haag. Ook moties kunnen bij haar worden ingediend tot 48 uur voor de vergadering. Kandidaatstelling voor de Adviesraad dient te geschieden op een

daartoe op telefonisch verzoek door het landelijk secretariaat toegezonden aanmeldingsformulier, in de periode van 7 februari tot 6 maart.

Voorts maak ik U attent op de volgende regio-activiteiten:

28 februari 1980, studie-avond regionale omroep en media in zaal 2 van Atrium, Karel Doormanstraat 143 te Rotterdam. Aanvang 20.00 uur.

22 mei 1980, studie-avond regionale problematiek.

31 mei 1980, Algemene Regio Vergadering.

20 september 1980, Algemene Regio Vergadering.

Voorzitter van het regiobestuur Zuid Holland,

Ruud Stam. ■

UTRECHT

Het regiobestuur nodigt de leden van D'66 in de Regio Utrecht uit tot het bijwonen van een

Algemene regio vergadering

op maandag 11 februari 1980

aanvang: 20.00 uur

in het jaarbeurscongrescentrum te Utrecht.

Tijdens deze bijeenkomst zullen o.m. de volgende punten aan de orde

GOEREE VERSTERKT DE GELEDEREN

De afdeling Goeree (i.o.) van D'66 werft niet alleen in fantastisch tempo nieuwe leden, zij brengt de hele stapel formulieren ook nog persoonlijk naar het secretariaat. Rond de jaarwisseling verscheen op de Bezuidenhoutseweg de heer Hans Grinwis, voorzitter van de werkgroep Goeree, met in zijn bagage 66 namen en adressen van verse partijleden.

Goederede: synoniem voor goed voorbeeld! Gefeliciteerd en wie volgt? Wie met méér dan 66 nieuwe leden komt, krijgt ook een foto in de Democraat.

komen: provinciale politiek-evaluatie regio beleidsplan-samenwerking regiobestuur/provinciale statenfractie-begroting '80-presentatie kandidaten voor de Eerste Kamer der Staten Generaal.

Tijdens deze vergadering zal tevens een nieuw Regio bestuurslid gekozen moeten worden.

Kandidaten kunnen zich tot 9 februari a.s. aanmelden bij de regio-secretaris, Verry van Rossum, Venus 23 3402 HB IJsselstein, tlf. 03408 - 4062.

Tot op heden heeft nog niet iedere afdeling de financiële afdracht over de tweede helft van 1979 binnen. Dit is deels het gevolg van een bestuurswisseling deels door het feit dat nog niet iedere afdeling binnen de regio

haar juiste ledental heeft opgegeven. Willen die afdelingen welke dit nog niet hebben gedaan, dit zo snel mogelijk doen via een briefje aan de penningmeesteresse:

Mw. J. Tuynenburg-Muys-Lanzing De Beaufortlaan 21 Doorn, tlf. 03430 - 2004.

In de Democraat no. 1 is waarschijnlijk door plaatsgebrek niet vermeld dat in het regiobestuur van de regio Utrecht sinds 16 oktober '79 ook Henk v. d. Veen zitting heeft. Henk woont in Amersfoort en zijn telefoonnummer is: 033 - 620621. ■

MENSEN-RECHTEN

bijgeengedraagd door Kitty Warburg

Aktie 41+ Prinsengracht 754, Amsterdam tel. 020 - 241566 giro nr. 4470141
Er zijn nog altijd Christen Turken in Nederland - ondergedoken. Aktie 41+ wil dat de politieke en publieke aandacht weer op hen gevestigd wordt. Door middel van het mede-ondertekenen van een advertentie - een open brief aan staatssecretaris Haars - wil Aktie 41+ dit bereiken. Voor f 35,- kunt u uw naam onder de advertentie plaatsen.

De Kleine Aarde postbus 151, Boxtel, tel. 04116 - 76901
Bij het milieu-educatie en voorlichtingscentrum van de Kleine Aarde is het cursus- en voorlichtingsprogramma 1980 verkrijgbaar. Nieuw zijn de thema-weekends over energiebesparing en studiedagen over milieu-educatie.

Komitee Kindervuist Postbus 333, Culemborg
Het jaar van het kind is afgesloten, maar volgens het comité kindervuist moet er nog veel gebeuren om de rechtspositie en handelingsvrijheid van minderjarigen te verbeteren. Daarom gaat zij door.

Komitee Zuidelijk Afrika Da Costastraat 88, Amsterdam tel. 020-183598 giro 26655
Het Komitee Zuidelijk Afrika roept op tot financiële steun voor de verkiezingscampagne van de partijen ZAPU (Nkomo) en ZANU (Mogabe), die in de armere lagen van de bevolking hun aanhang hebben en niet zoals de groeperingen van Smits-Muzorewa financiële steun krijgen uit Zuid-Afrika en van blank Rhodesië.

SIJAU-Nederland Bilderdijkstraat 7, Amsterdam
De SIJAU is een internationale organisatie van juristen, die zich inzet voor amnesty in Uruguay, waar

schending van de mensenrechten aan de orde van de dag is. Financiële steun graag op giro 2459, Spaarbank Rotterdam, rek. nr. 80.07.01.804, t.n.v. SIJAU-Nederland. Telefonische inlichtingen: 030-731380.

Werkgroep mensenrechten Ierse gevangenen Wethouder v. d. Vaartlaan 15, Pijnacker, tel. 01736-6059

Na de opheffing van de internering zonder vorm van proces heeft Amnesty International geen gevangenen in Noord-Ierland meer geadopteerd. Een groepje vrijwilligers trekken zich het lot van de Ierse gevangenen aan. Door het sturen van kaarten aan een ieder die enige invloed kan uitoefenen, proberen zij de aandacht te vestigen op de onmenselijke behandeling die de gevangenen ondergaan waardoor verbetering van die toestand mogelijk zou moeten worden.

Polisario Komitee, Postbus 565, Dordrecht tel. 010-673207

Van 18 februari t/m 8 maart zal een informatieve en financiële campagne worden gevoerd ter ondersteuning van de bevrijdingsbeweging van de westelijke Sahara. Er zal geld worden ingezameld voor de kampen op Algerijns grondgebied waar zich 140.000 Saharaanse vluchtelingen bevinden. ■

ZOJUIST VERSCHENEN

door Marie-Louise Tiesinga

Jos Ahlers KIEZEN MET UW KIND
Alle mogelijkheden in het onderwijs, Kosmos/Schoolpers, 127 blz. f 19,90

Alan P. Bell/Martin S. Weinberg HET KINSEY RAPPORT. Over vrouwelijke en mannelijke homosexualiteit, Elsevier Focus, 320 blz. f 34,50

Carrie Carmichael NIET-SEKSISTISCH OPVOEDEN, van Gennep, 191 blz. f 19,50

GELUKKIG KUN JE ER NU OVER PRATEN. Naar aanleiding van het t.v.-programma 'Ot... en hoe zit het nou met Sien?' Samengesteld door Agnes Arens, Anja Meulenbelt, Marijke Rawie en Ynske Rodenhuis. Feministische uitgeverij Sara, 239 blz., met afbn. f 14,00

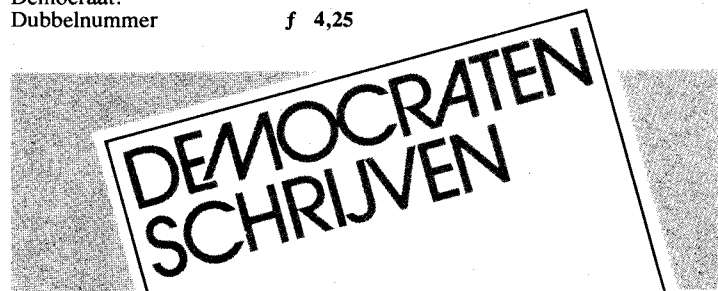
INNOVATIE, het ei van Columbus? Kortschrift nr. 17 van NCR Handelsblad. Zie voor wijze van bestellen de advertentie elders in deze Democraat. Dubbelnummer f 4,25

DE OMROEPRAAD 1929-1979. Geschiedenis, karakter en grenzen van een adviescollege. Staatsuitgeverij, 43 blz. f 4,80

OP WEG NAAR GELIJKE FISCALE BEHANDELING van de (werkende) gehuwde vrouw en haar man, en van deelgenoten van vormen van samenleven en samenwonen. Staatsuitgeverij, 131 blz. f 12,50

OVERHEIDSBELEID CONSUMENTENAANGELEGENHEDEN 1978/79. Jaarrapport. Staatsuitgeverij, 92 blz. f 8,50

dr. B. W. Schaper OP DE DREMPEL VAN 1980. Een tijdsbeeld. Een viertal beschouwingen die in de loop van 1979 zijn verschenen in „Rekenschap”, het driemaandelijks tijdschrift voor wetenschap en cultuur, uitgegeven door de Humanistische Stichting Socrates. Te bestellen door storten van f 4,70 op postgiro 58 22 93 t.n.v. deze Stichting te Utrecht. ■

„Geen manier van denken, geen manier van doen”

vindt A. P. Borgmeyer uit Den Haag de behandeling van ingekomen brieven. Hij richt zich tot de lezer:

Of u echter tot genoemde kolommen zal kunnen doordringen valt te betwijfelen. De 'redactie' gaat zich namelijk rechten voorbehouden, die er niet om liegen. Lees hun 'cursiefje' op pagina 28 er maar op na.

De drempel om toegang te verkrijgen is van dien aard dat in het gunstigste geval alleen nog maar de partij-elite die zal kunnen nemen. En ook die willen nog weleens meer voor eigen Parochie, dan voor 14.000 leden/lezers schrijven.

Feiten. A. P. B., feiten: de ingezonden brieven voor dit nummer zijn voldoende voor 5 pagina's, beschikbaar 1 à 1½. Als A. P. B. ontevreden is: de redactievergadering is voor ieder toegankelijk; mijn telefoonnummer is 070-454874 (Piet v. B.)

Hoorn - Amsterdam
Theo Hoogkamer uit Hoorn is ontevreden over het „overloopbeleid” van D'66 wethouder Wolfensperger van Amsterdam, dat in strijd is met de uitspraken in het D'66 Staten-verkiezingsprogramma 1978-1982.

Kortom het voor Hoorn zo rampzalige overloop-beleid wordt, mede onder druk van een D'66 wethouder, voortgezet.

Natuurlijk begrijp ik dat voor een bestuurder de verantwoordelijkheden anders liggen, maar voor dit soort situaties moet je bedacht zijn, als je als eenling in een door PvdA overheerst (nu zelfs enig niet-PvdA wethouder) college stapt.

Compromissen sluiten moet in vele gevallen, maar het zou van karakter getuigen dat dit niet gebeurt op voor D'66 zo essentiële punten als bv het verzet tegen de overloop.

In hoeverre is er werkelijk werkloosheid?

Harry van Woerden uit Alphen aan de Rijn signaleert, „dat er enerzijds een grote werkloosheid is en anderzijds een overspannen arbeidsmarkt. Of wel ruim 200.000 ingeschreven werklozen tegen bijna 80.000 openstaande vacatures.

Dagelijks komen bij de ondernemingsorganisaties noodkreten binnen van ondernemingen, die ernstige problemen ondervinden doordat vitale vacatures niet of nauwelijks worden vervuld. De gevolgen zijn onder meer, dat orders die voor het

DEMOCRATEN SCHRIJVEN

grijpen liggen niet kunnen worden aanvaard en dat boeteclausules gaan werken."

Harry wijt dit aan een verstarring op de arbeidsmarkt en hij vervolgt:

Via een open politieke en maatschappelijke discussie moet de gegroeide verstarring op de arbeidsmarkt doorbroken worden.

De arbeidsmarktproblemen staan echter niet op zichzelf. Zij vormen een deel van een veel breder scala problemen, die te maken hebben met het functioneren van allerlei systemen in ons maatschappelijk bestel. Systemen zoals b.v. de sociale zekerheid, die met de beste intenties en grote zorg zijn opgebouwd, maar die op een gegeven moment in zichzelf dreigen vast te lopen.

Ik ben van mening dat m.b.t. de hiervoor geschetste problematiek in het bijzonder voor D'66 een belangrijke taak is weggelegd!

De ongeruste landman

door J. F. Jansen van Tuikwerd

D'66 telt slechts weinig boeren onder zijn leden.

Als ik de betogen van D'66ers-niet landbouwers-beluister, bekruip mij dikwijls het gevoel schuldig te zijn aan veel wat er fout is in en mis gaat met onze samenleving.

Toegegeven ons cultuurlandschap gaat in vele streken naar de knoppen. Maar verloederen van het landschap wordt slechts voor een gering deel veroorzaakt door de landbouw. De hoofdschuldigen zijn infrastructuurele werken, recreatie, woningbouw, industrie,...

Het in stand houden van ons cultuurlandschap komt echter voor bijna honderd procent op de landbouw neer.

Aan de schaarse landbouwgrond wordt in Nederland nog eens een 1/2% per jaar onttrokken voor niet landbouwkundige doeleinden als woningbouw, wegenbouw,...

De landbouwer is, omdat hij zijn bedrijfsoppervlakte meestal niet kan vergroten, genoodzaakt zijn productie per ha op te voeren indien hij het hoofd boven water wil houden. Daarom maakt hij zijn zowel in de vee-teelt, in de akkerbouw, in de tuinbouw gebruik van aangekochte grondstoffen zoals kunstmest, veevoeder, pesticiden, energie,...

In de gegeven omstandigheden heeft de boer als ondernemer juist gehandeld door zijn productie per ha en per arbeidskracht op te voeren, maar de landbouwpolitiek heeft gefaald.

Op de gemiddelde boerderij in Nederland (21,4 ha-160 sbe) bedreog de arbeidsopbrengst van de ondernemer bij een werktijd van 2658 uur per jaar over 1977/78 ongeveer 40% van het CAO-loon in de landbouw. Deze goedkope arbeid heeft een belangrijke bijdrage geleverd aan het overschot op de betalingsbalans voor de landbouwsector van rond 8,25 miljard gulden over 1979.

Het is vooral de ondernemer op de kleinere bedrijven die genoodzaakt is alles eruit te halen wat erin zit. Dit betekent dat elk landschapelement wat ook maar enigzins dreigt de opbrengst te belemmeren wordt verwijderd. Onderzoek wijst uit dat de sterkste intensivering (opvoering productie per ha) plaats vindt in de gebieden met de kleinste bedrijven. Als punt voor ons beleidsprogramma 1981-1985 heb ik onder meer voorgesteld dat de ondernemer in de landbouw, ook op de kleinere bedrijven, een inkomen dient te kunnen verwerven, dat hem in staat stelt een bedrijfsvoering te volgen die natuur en landschap ontziet. Dat wil niet zeggen dat dit inkomen geheel uit de landbouw in strikte zin behoeft te komen.

OLIE NON OLED (Olie stinkt niet)

door F. W. Heijer uit Amsterdam

In de bezettingsjaren heb ik er in beperkte mate toe kunnen bijdragen, dat niet alle joden werden uitgeroeid. De kinderen van enkelen hunner verdedigen nu hun nieuwe vaderland, Israël.

Met afschuw heb ik het terroristische optreden van de P.L.O. gevolgd. Ik betreur, maar begrijp, het harde antwoord van Israël op deze terreurdaden, vroeger vanuit Jordanië en de Libanon, sinds enige jaren vrijwel uitsluitend vanuit het verscheurde en onmachtige Libanon.

Nog meer te betreuren valt het, dat de arabische landen de olie-miljarden niet hebben besteed aan het opnemen en integreren van uitgeweken Palestijnen in de immense en vrijwel lege arabische gebieden. Deze miljarden werden besteed aan bewapening en oorlogen tegen Israël inplaats van het (her)-scheppen in vruchtbaar land van woestijnen.

Bewust heeft men de palestijnse vluchtelingen in de meest ellendige kampen geconcentreerd langs de grenzen van Israël. De haat moest

worden gevoed. De terreur vond hier zijn voedingsbodem.

Maar dank zij de olie zijn de terroristenleider Jasser Arafat met zijn P.L.O. „ministers” ook in het westen invloedrijke en graag geziene gasten geworden.

F. W. H. heeft grote moeite met de opstelling van de Tweede Kamer, ook van het „pragmatisme” van Brinkhorst.

Misschien wordt straks Brinkhorst de eer waardig gekeurd een vredelievende verklaring van P.L.O.-zijde in ontvangst te nemen. En misschien zal politiek Nederland, zeer pragmatisch, opnieuw doen of je daar dan op kunt vertrouwen. Het zal onze olie-invoer ten goede komen. We kunnen de kerncentrales weer een stukje verder wegschuiven.

Ik veroordeel een dergelijk beleid. Met alle begrip overigens voor de ellendige positie der uitgeweken Palestijnen. In verband met dit beleid zeg ik hiermede het lidmaatschap van D'66 op.

Geld stinkt niet, olie stinkt niet, bloed - of het nu in gasovens verbrand wordt of op de lijken stolt - stinkt wel.

Cri Stellweg

door Cile Mulder uit Voorburg
Cile verbaast zich, als pas toegetreden lid, over het artikel van Cri Stellweg in de vorige Democraat.

„Laat ik vooropstellen dat ik nog niet naar D'66 congressen geweest ben, maar ik persoonlijk heb me daar een andere voorstelling van gemaakt dan als zodanig beschreven; wat zij (hij) - dit blijkt niet uit het artikel - hier echter aanhaalt, hetgeen hier beschreven wordt, doet mij walgen. Ik krijg de indruk: „Jongens, als het zo moet en als het zo gaat + dus ook met de kernwapenproblematiek, waar heel Nederland en daarbuiten van overstuurd is geweest” - dan heb ik zeer zware bedenkingen tegen de gang van zaken bij het aannemen van moties op een congres. Over de rest kan ik nog niet oordelen. Ik betreur het dan ook niet dat iemand als Cri Stellweg niet naar het congres van 1 december j.l. is geweest. Dat scheelt alvast weer een onkundige arm.

Een advies: Laat Cri Stellweg en al die anderen die zo graag naar de D'66 congressen gaan om te stemmen (en om elkaar te zien?) gemotiveerd de arm in de lucht steken en niet alleen maar omdat iedereen het doet of juist niet doet.

Ik zou dan ook tot slot willen opmerken of het niet verstandiger zou zijn als Cri Stellweg zich beperkt tot de artikelenreeks in de Avenue.”

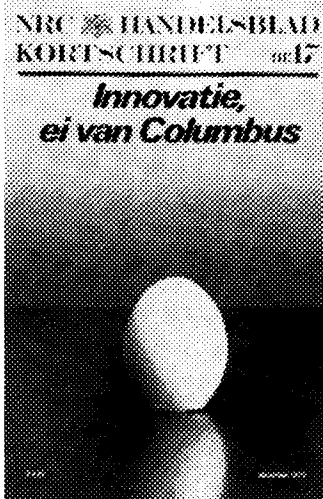
Het kernwapencongres van 1 december 1979

Over dit onderwerp kwamen zes brieven binnen (1 1/2 blz. Democraat). Samenvattend:

Jaap de Vust uit Amsterdam:

„Nu was te weinig tijd beschikbaar, die bovendien voor een groot deel werd gebruikt door de drie inleiders, die ieder voor zich tekort aan het woord waren om een evenwichtig betoog te kunnen houden, waarin alle aspecten van de zaak naar voren werden gebracht. Deze inleidingen werden gevolgd door een aantal „1-

advertentie

Kortschrift nr. 17

Twaalf artikelen over innovatie, die in de maanden oktober en november in NRC Handelsblad werden gepubliceerd, werden bijeengebracht in het 48 pagina's tellende NRC Handelsblad Kortschrift nr. 17.

'Innovatie, ei van Columbus'

De auteurs drs. P. R. van Dijk en ir. S. Rozendaal zetten - vaak aan de hand van interviews - het begrip innovatie stevig met twee benen op de grond; zij beschrijven nut en noodzaak van durf en boerenverstand, en geven aan waar frustraties en risico's liggen.

Losse nummers: f 4,25

Bij grotere aantallen gereduceerde prijzen. Inlichtingen hierover: (020) 239811, toestel 224. Bestellingen tot en met negen exemplaren, uitsluitend door het overmaken van f 4,25 per stuk op girorekening 2896 t.n.v. Kortschrift Plusproducties, Rotterdam. Graag de titel vermelden, plus het aantal dat u wenst.

Ook verkrijgbaar bij de gevestigde boekhandel.

De volgende Kortschriftnummers à f 3,- zijn nog verkrijgbaar:

- Nr. 7 - Balancerend op de nullijn
- Nr. 10 - Langs de rand van de afgrond (Kijk op economie)
- Nr. 11 - Kernsplijting, omstreden energie
- Nr. 12 - Ruimtelijke ordening, dringen op de vierkante meter
- Nr. 13 - China nu, van culturele naar industriële revolutie
- Nr. 14 - Schooltoetsen, zekerheid of schijn?
- Nr. 15 - Iran, verslag van een revolutie
- Nr. 16 - DNA, sleutelen aan de erfelijkheid

DEMOCRATEN SCHRIJVEN

minuut"-toespraakjes, waarbij een hoeveelheid kretologie de zaal in werd geslingerd, die mij erg onaangenaam aandede. De congresvoorzitter paste hierbij duidelijk manipulatie toe, door de één meer tijd te geven dan de ander.

Verder veroorzaakte de behandeling van de moties naar de „geest" en niet naar de letter zo'n warboel, dat de zaak ietwat lachwekkend werd."

Hij doet nog voorstellen voor verbetering van de procedures:

„Wat de behandeling van moties betreft kan m.i. een wezenlijke verbetering worden bereikt door:

- a) moties minstens twee maanden vóór een congres te laten indienen
- b) deze moties door een commissie naar essentiële punten van overeenkomst te laten groeperen
- c) als regel te stellen dat per congresonderwerp niet meer dan drie compromis-moties mogen worden ingediend
- d) de moties van tevoren tijdig aan alle leden van D'66 toe te zenden, eventueel met een toelichting van de oorspronkelijke indieners, waarin deze hun opvattingen kort uiteenzetten.

A. A. J. Brinkman Leevenborg uit Groningen:

„Kort en bondig:
Brinkhorst, Zeevalking JA
Tommel, Oorschoot NEEN

Toegankelijkheid van openbare gebouwen

door
*Ad Bestman, voorzitter
en G. J. Woudenberg, secretaris
werkgroep Gehandicaptenbeleid
SWB D'66*

De aanleiding voor dit artikel was het teleurstellend gebeuren rond het D'66-congres van 26/27 oktober 1979. Diverse D'66-leden, die gehandicapt zijn en van een rolstoel gebruik moeten maken, moesten bij aankomst bij de Veemarkt-hallen in Utrecht constateren, dat deze vergaderruimte voor hen niet toegankelijk was. Weliswaar had het hoofdbestuur hiervan al melding gemaakt, maar je mocht toch verwachten dat tenminste een soort van opvangdienst gereed zou staan om de betrokkenen te helpen. Helaas bleek dit niet het geval te zijn; enkelen zijn onthutst huiswaarts gekeerd, anderen zijn op de meest-onwaardige wijze naar binnen getild en gesjord.

Daarom stellen wij u voor, dat we een alles omvattende akte gaan ondernemen door het gehele land in alle daarvoor in aanmerking komende gemeenten om de openbare gebouwen geheel toegankelijk te laten maken. Radikaal? Ja, misschien, maar het moet; D'66 heeft op andere gebieden ook wel radicale oplossingen

gekozen. Daarom D'66-ers, aan de slag; vraag in de Gemeenteraad hoe het ermee is in uw gemeente, vraag om een alles omvattend plan om de openbare gebouwen toegankelijk te maken en hiervoor op de begroting gelden uit te trekken en let wel, hieronder vallen ook gymnastieklokalen of sporthallen. Bent u niet in de Raad vertegenwoordigd, schrijf dan een brief aan de Raad en blijf daarin volharden als er niets gebeurt.

Zuid-Afrika en de Paralympics door

Ad Bestman uit Baarn

De laatste tijd ben ik nogal eens benaderd met de vraag, hoe ik aankeek tegen de affaire van de weigering van de Tweede Kamer om een Zuid-Afrikaanse sportploeg bestaande uit gehandicapte mensen in Nederland toe te laten teneinde deel te nemen aan de olympische spelen voor gehandicapten te Arnhem en Veenendaal in juni 1980. Ter informatie, van 12-26 augustus 1980 is er ook een schaakolympiade voor visueel gehandicapten in Noordwijkerhout. Deze organisatie kent niet het probleem Zuid-Afrika, omdat in de schaakwereld Zuid-Afrika geschorst is en het natuurlijk ondenkbaar is, dat dit land dan wel bij de visueel gehandicapten zou mogen deelnemen. Hieruit kunt u eigenlijk al mijn standpunt affleiden: geen uitzondering voor mensen die gehandicapt zijn, omdat zij daarmee in een aparte hoek geplaatst zouden worden en dat is echt niet nodig.

We mogen echt ervan uitgaan, dat de gehandicapten-wedstrijdsport in Zuid-Afrika geïntegreerd wordt beoefend, d.w.z. blanken en zwarten tezamen. Het is echter geheel de vraag, of dit met opzet zó gewild is door de Zuid-Afrikaanse regering. Vooralnog moet worden aangenomen, dat ook hier, zoals het zo vaak is met de gehandicaptenproblematiek, de gehandicapten gewoon vergeten zijn om onder de apartheidswetgeving te brengen. Hierdoor kon de gehandicaptensport geïntegreerd groeien. Bovendien is het aantal gehandicapten dat aan sportwedstrijden kan deelnemen, structureel nooit hoog; de lol gaat er dan ook gauw af, als altijd die ene blanke of zwarte tegen zichzelf moet hardlopen of zwemmen, dus zoek je naar mensen die ongeveer onder gelijke omstandigheden hun sport moeten bedrijven. Ook hierdoor zal ongetwijfeld de integratie gegroeid zijn. Op zichzelf een goede zaak. Evenwel moet men zich geen illusie maken, want het sociaal leven van de gehandicapten is net zo min geïntegreerd als dat van de niet-gehandicapten.

Laurens Jan Brinkhorst heeft in

overleg met de werkgroep in de Tweede Kamer geleit voor het standpunt dat: de Zuid-Afrikaanse sportploeg van gehandicapten in Nederland welkom zou zijn, indien de Zuid-Afrikaanse regering schriftelijk verklaarde, dat:

- a. Het Zuid-Afrikaans team voor de olympische spelen voor gehandicapten zal bestaan uit blanken en zwarten, dus geïntegreerd zal zijn (we wisten, dat dit al het geval was, dus zonder moeite kan dit verklaard worden);
 - b. de lijn van de integratie bij de gehandicaptensport doorgezet zal worden in de gehele Zuid-Afrikaanse sportwereld; en
 - c. dit integratieproces gezien moet worden als een begin van de opheffing van de apartheid in de Zuid-Afrikaanse samenleving.
- Het zal duidelijk zijn, dat met name de punten b. en c. niet zo eenvoudig zouden zijn en indien de schriftelijke verklaring zou komen, dit een enorme doorbraak zou betekenen in de Zuid-Afrikaanse politiek. Vermoedelijk zal het wel dromerij zijn geweest, maar het was het proberen waard geweest en de Zuid-Afrikaanse gehandicapten zouden in positieve zin gewaardeerd worden. Jammer is het dan ook, dat onze Tweede Kamerfractie een dergelijke motie niet op tafel konden krijgen met een redelijke kans op aanvaarding.

* C. M. Degenaar uit Ulestraten:

Bedankt Haagse fractie voor de duidelijkheid op een moment, dat zoveel nieuwe kiezers dat van U verwachtten.

Wie slechts uit redelijke overwegingen wil handelen, veroordeelt zichzelf ertoe slechts zelden te handelen. Politieke leiders moeten vooral dan beslistheid aan de dag leggen, wanneer zij niet weten, hoe zij zich eruit moeten redden. Hier overwon de onduidelijkheid, een niets zeggend compromis, dat onze fractie een rode kaart opleverde van haar achterban en zulks volkomen terecht."

* **Jan Traag uit Zevenaar:** „... moet me van het hart, dat men ook niet kan discussiëren, zoals Boudewijn van Eenennaam doet. Zeker in deze zaak kan men zijn standpunt niet laten afhangen van de NRC of het NIPO.

Men behoort zijn hart te openen voor de argumenten van anderen. Dat is ook precies de reden waarom ik voor de motie Tommel heb gestemd, ondanks alle twijfels die er ook bij mij zijn."

* J. A. Brakel uit Hilversum zet een kanttekening bij de uitspraak van de nieuwe partijvoorzitter die luidde:

„Overigens ging het niet om beginselen maar om de methodiek van het terugdringen van de kernwapens". Deze uitspraak wekt de indruk dat beginselen en methodiek onafhankelijk van elkaar gekozen kunnen worden.

Echter een beginsel, en dat geldt zeker voor een zich niet-ideologisch noemende D'66, krijgt pas betekenis wanneer er een aantal kenmerkende implementaties aan gekoppeld worden. Pas bij het aanvaarden van een aantal consequenties van een beginsel blijkt de prijs die men er voor wil betalen. Pas dan, en niet eerder,

wordt de waarde en de betekenis van een beginsel vastgesteld. Tot dat moment kan ieder het zijne van een beginsel denken en dat in veel mooie woorden formuleren.

Het nut van de Ie Kamer voor onze partij.

door

Peter van den Berghe te Reusel.

In de eerste Democraat van 1980 worden de kandidaten gepresenteerd voor de komende verkiezingen van leden van de Ie Kamer. Het bestaansrecht van deze Ie Kamer wordt binnen onze partij - mijns inziens terecht - ontkend. We hebben echter te maken met de politieke realiteit; de Ie Kamer zal voorlopig nog wel blijven bestaan. Terecht is daarom binnen de partij gekozen voor het leveren van leden voor deze Kamer.

Nu verwacht mag worden dat medio dit jaar ook D'66 weer in de Ie Kamer vertegenwoordigd zal zijn, kunnen wij ons afvragen of de te kiezen kamerleden geen dienst kunnen bewijzen aan onze eigen partijopbouw.

Door een bewuste keuze bij de kandidaatstelling voor de Ie Kamer is het mogelijk om hieraan iets te doen. Indien bijvoorbeeld bij de landelijke ronde met name de kandidaten uit de provincies Groningen-Friesland-Drenthe-Overijssel-Gelderland-Zeeland-N. Brabant-Limburg naar voren geschoven worden, dan kan een betere band gelegd worden tussen de regio en het landelijk politiek gebeuren. Ook bij een grotere fractie in de Ie Kamer zal dit in de toekomst nuttig blijken, aangezien het kamerwerk het voor de Ie kamerleden welhaast onmogelijk maakt om ver van Den Haag te wonen.

Deze aanbeveling is dus niet bedoeld voor een enkele kandidaat maar voor een categorie kandidaten die contacten met de „buitengewesten" kunnen verstevigen. Wij kunnen hiervan zelfs nog electoraal voordeel plukken indien de betrokkenen een duidelijk politiek profiel in de regio krijgen. Met name in het zuiden van het land wordt bij verkiezingen vaak gekeken naar de personen. Bij komende Ie Kamer verkiezingen zou het daarom geen kwaad kunnen indien in de regio reeds een bekend partijfiguur voorhanden is.

Gebruik de verkiezing van Ie Kamerleden daarom voor regionale spreiding.

Partijsecretariaat: Bezuidenhoutseweg 195, 2594 AJ Den Haag,
 telefoon: 070-858303

1e CONGRESDEMOCRAAT

zie pagina 9 voor congresagenda
 en congresstukken

de fractievoorzitter

**JAN
 TERLOUW**

"AVERIJ"

Het kabinet bestaat nog steeds. Gehavend, aangeslagen, maar nog altijd het eerst verantwoordelijke college voor het besturen van dit land. Hoe langer hoe meer bewijst dit kabinet in negatieve zin, dat regeren voor een belangrijk deel *presentatie* is.

Ieder kabinet zou moeten bezuinigen onder de huidige omstandigheden. Van de vorig jaar nog verwachte 2½ procent groei van het nationaal inkomen in 1980 zou het leeuwendeel naar het rijk zijn gegaan.

Nu die groei onder de 1 procent daalt, is het onvermijdelijk dat de rijksbegroting naar beneden wordt bijgesteld.

Het is onmogelijk om precies te bepalen hoeveel er moet worden bezuinigd, want er zijn te veel onzekerheden.

Het centraal planbureau bijvoorbeeld schat de groei op 0,1 procent, terwijl de OESO de groei voor Nederland op 1 procent taxeert, dat scheelt nogal wat voor de bezuinigingen. Je moet er dus een slag naar slaan. En je keuze hangt natuurlijk samen met je politieke wensen. De fractie van D'66 heeft als voorlopig standpunt dat er 2 miljard gulden moet worden bezuinigd, maar dan ook structureel dus doorwerkend

naar volgende jaren. We kunnen dat bedrag van 2 miljard gulden redelijk motiveren, maar keihard is het niet te maken.

Andriessen is weggegaan, **niet**, omdat het kabinet „maar 3 miljard” wilde bezuinigen, maar omdat hij er onvoldoende vertrouwen in had dat het CDA die 3 miljard

echt door zou zetten, maatschappelijke weerstand of niet. Andriessen vindt zijn partij dus eigenlijk te slap, denk ik. Inderdaad geeft het CDA er geregeld blijk van een niet zo stevige ruggegraat te hebben, denk maar aan het kernwapendebat.

Daarmee ben ik terug bij het belang van de presentatie van het beleid. Je kunt erover van mening verschillen hoe groot het bedrag van de bezuinigingen moet zijn, maar heeft een kabinet eenmaal een standpunt bepaald, dan moet dat met kracht en overtuiging worden verdedigd. Het kabinet van Agt is er niet in geslaagd het eens te worden over de hoogte van het bedrag. Het kompromis dat 15 kabinetsleden tenslotte hebben gevonden mist overtuigingskracht, omdat het niet wordt gedragen door een eendrachtig, vastbesloten kabinet.

Een andere regering zou ook impopulaire maatregelen moeten nemen. D'66 zal dat zijn kiezers moeten voorhouden. Er moet bezuinigd worden, het begrotingstekort moet binnen de perken gehouden worden, van onze welvaart zal worden afgeknabbel. Maar van een nieuwe regering zou niet alleen moeten worden gevraagd dat het de moed opbrengt de noodzakelijke maatregelen te treffen, zo'n regering zou ook de bevolking de rust moeten geven die

uitgaat van daadkracht en innerlijke zekerheid.

Beleid moet goed zijn doordacht. Beleid moet ook overtuigen. D'66 is bereid de uitdaging te aanvaarden om zulk een beleid te voeren. Het wachten is op het volgende conflict, de volgende averij, want dat zal het kabinet waarschijnlijk niet meer overleven. ■

IN DIT NUMMER

D'66 en de kunsten	3
Partijganger Jongedijk	6
Bart Dijkstra te gast	8
Deelcongres Zutphen 15 maart	9
Kandidaten dagelijks-bestuur gevraagd	9
Uit de fracties	22

en verder: het hoofdbestuur, de Democraatjes, de mensenrechten, de ingezonden brieven, de pers over D'66, de SWB, het PSVI, het PEAC en de tekening van Fiel.

LEDENWERFAKTIE

In relatie tot de verkiezingsuitslag van de Europese Verkiezingen (9,03% voor D'66) staat het ledental van D'66 (ongeveer 13.000) in geen enkele verhouding. Om nog maar te zwijgen over een eventuele verhouding tot recente opiniepeilingen.

Nieuwe leden zijn nodig om de organisatie van de partij te ondersteunen om in het komende verkiezingsjaar ons politieke werk goed uit te kunnen voeren. Op landelijk niveau en uiteraard ook in uw eigen afdeling.

Medewerking

Uw medewerking hierbij is onontbeerlijk. Daarom zult u halverwege deze maand benaderd worden door uw afdelingsbestuur met het verzoek een aantal ledenwerffolders, die voor deze actie vervaardigd zijn, onder uw kennissen, relaties, familieleden te verspreiden! Mensen waarvan u weet dat zij in D'66 geïnteresseerd zijn of ons vriendelijk gezind zijn.

Als u direkt al wilt beginnen dan kunt u op het secretariaat wat folders aanvragen (vermelding „folders” en uw adres is voldoende).

De folder

„Maak kennis met D'66” is de titel van de folder en laat geïnteresseerden kennis maken met de hele Tweede Kamerfractie en met hun belangrijkste werkzaamheden.

Met deze folder hebt u een mogelijkheid iets meer over D'66 onder de aandacht te brengen van mensen in uw eigen omgeving. Zoals gezegd: mensen die naar

uw gevoel belangstelling hebben voor D'66.

Kunnen we afspreken dat u op het verzoek van uw afdelingsbestuur uw medewerking verleent? Of vraag dan nu alvast de folders aan! U moet in staat zijn om minstens één nieuw lid aan te brengen.

Succes,
Jan Veldhuizen,
publiciteitscoördinator.

COLOFON

De uitgave van de Democraat geschiedt onder verantwoordelijkheid van een door het Hoofdbestuur benoemde redaktieraad die als volgt is samengesteld:

Piet van Baarsel, Frank Baas, Co Patist, Marie-Louise Tiesinga, Jan Veldhuizen, Stijn Verbeeck. Als sekretaressen is aan de redaktieraad toegevoegd: Kitty Warburg.

Korrespondentie, kopij e.d. richten aan het redaktiesecretariaat van:

De Democraat,
Bezuidenhoutseweg 195,
2594 AJ Den Haag.

Verantwoordelijkheid

De redaktieraad draagt de eindverantwoordelijkheid voor inhoud en opname van publikaties in de Democraat. Het moet duidelijk zijn dat deze verantwoordelijkheid zich niet uitstrekt tot bijdragen van het Hoofdbestuur, fracties in vertegenwoordigende lichamen, het SWB-bestuur, het PSVI-bestuur, de Adviesraad en andere officiële partijorganen. Al deze bijdragen zijn als zodanig herkenbaar aan het rubriekshoofd.

Ook de inhoud van ingezonden brieven, die steeds de naam van de schrijver vermelden, valt buiten de verantwoordelijkheid van de redaktieraad. Voorzover er enig misverstand omtrent de redaktionele verantwoordelijkheid mocht dreigen, worden de titels van bijdragen die buiten die verantwoordelijkheid vallen, voorzien van een*

De Democraat

De Democraat wordt gratis toegezonden aan alle leden van D'66. Niet-leden kunnen zich abonneren voor f 25,— per jaar. Losse nummers zijn verkrijgbaar bij het secretariaat voor f 3,— per stuk.

Wanneer verschijnt de Democraat?

De Democraat verschijnt 9 à 10 maal per jaar.

Democraat nr. 4 verschijnt 3-4-1980

Sluitingsdatum copy: 10-3-1980

Democraat nr. 5 verschijnt 16-5-1980

Sluitingsdatum copy: 21-4-1980

Advertentietarieven

1/1 pagina: f 600,—

1/2 pagina: f 350,— (liggend)

1/3 pagina: f 300,— (staand)

1/4 pagina: f 240,— (liggend)

1/6 pagina: f 180,— (staand)

Steunkleuren zijn mogelijk; meerprijs op aanvraag verkrijgbaar.

Kontraktprizen op aanvraag verkrijgbaar.

Plaatsing van advertenties is mede onderworpen aan de goedkeuring van de redactie.

Oplage: 14.500

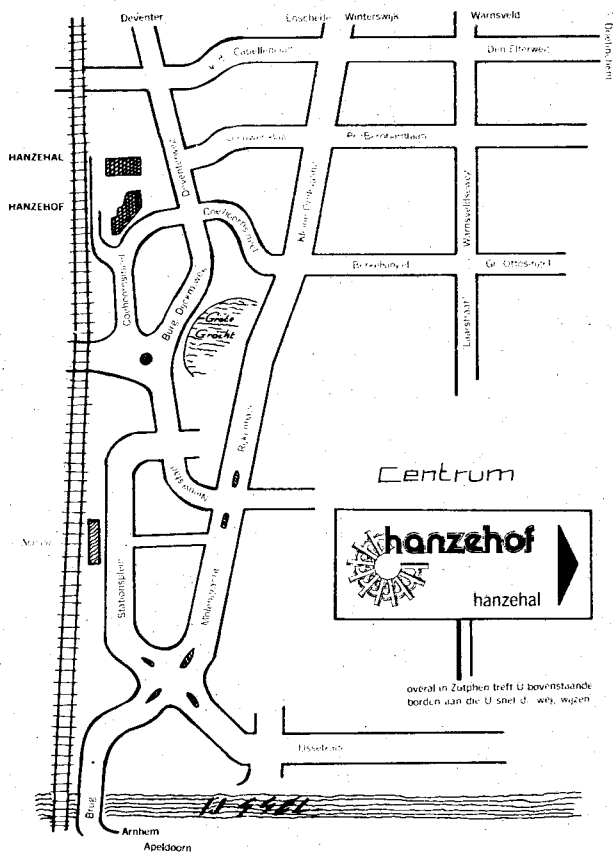
Druk en Lay-out:
Brouwer Offset BV/Utrecht

SECRETARIAAT

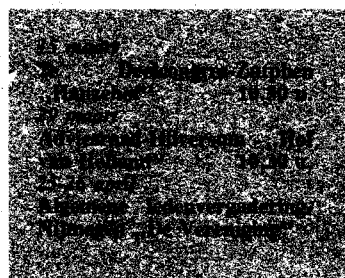
Partijsecretariaat
Bureau SWB D'66
Bureau PSVI D'66
Bezuidenhoutseweg 195
2594 AJ Den Haag
Telefoon: 070-858303

UITNODIGING

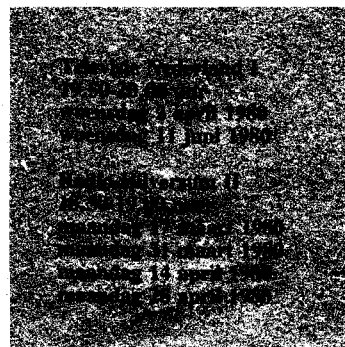
Voor het tweede deelcongres ter voorbereiding van de 26ste algemene ledenvergadering van D'66, dat gehouden wordt op zaterdag 15 maart 1980 in de Hanzehof te ZUTPHEN.

D'66 AKTIVITEITEN

RADIO & TV

D'66 EN DE KUNSTEN

door Ernst van Altena

„...er zijn geen meetinstrumenten waarmee culturele waarden min of meer nauwkeurig kunnen worden gemeten en vergeleken.”
(Mevr. M. H. M. F. Gardeniers-Berendsen)

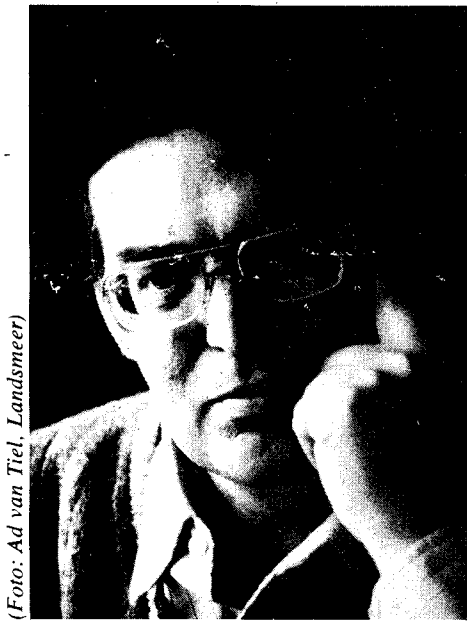
In een op 22 november j.l. voor het Academisch Genootschap te Eindhoven uitgesproken toespraak, die de hand verraadt van een òf zeer belezen, òf door dikke citatenbundels omringde ambtenaar, deed onze Minister van Cultuur bovengeciteerde uitspraak. Ze voegde daaraan toe: „...ook het overheidsbeleid is niet onfeilbaar, maar we zitten voor de keus: onvolmaakte cultuurbevordering of geen cultuurbevordering.”

In feite sprak mevrouw Gardeniers maar over een klein onderdeelje van de cultuurpolitiek: de kunsten. Het verzoek van de Democraat-redactie om over „d'66 en cultuurpolitiek” een bijdrage te leveren, heb ik uitgelegd als een verzoek m.b.t. **kunstenpolitiek**, omdat ik nauwelijks kan aannemen dat van mij gevergd zou worden het hele cultuurpatroon van religie tot topvoetbal in zes kolom uitputtend te behandelen.

Kunst in de Samenleving

Net voor de Tweede Kamerverkiezingen van 1977 publiceerde de S.W.B. de nota „**Kunst in de Samenleving**”, die later zijn neerslag vond in een hoofdstuk van het Beleidsprogramma. Niet alleen bood en biedt die nota een goed handvat voor een positieve kunstenpolitiek, d'66 werd er meteen de partij mee die het duidelijkste en meest uitgebreide kunstenhoofdstuk heeft van alle Nederlandse partijen. Want alom is het vaagheid troef en dat is uit partijpolitiek oogpunt nog begrijpelijk ook; immers, we spreken hier over een beleidsterrein waarop nauwelijks electorale winst te behalen valt en dat wel aanleiding kan geven tot heftige controverses, terwijl het budgettair maar **twee promille** van de rijksbegroting omvat (in dit begrotingsjaar zelfs verlaagd tot 1,92 promille!) Al in de preambule van genoemde nota lezen we in dat verband een kenmerkend uitgangspunt: „...nog belangrijker is het om bij stilstand in de welvaart te voorkómen dat er het eerst op de kunsten bezuinigd wordt. Dat gevaar bestaat zolang de kunsten slechts beschouwd worden als de franje van het maatschappelijk leven, als misbare ornamentiek in plaats van onmisbare creativiteitsbronnen.” Ik heb het citaat niet bij de hand, maar ik weet zeker dat Jan Terlouw ooit een uitspraak gedaan heeft als „we moeten onze creativiteit exploreren; want onze natuurlijke energiebronnen zijn eindig, de creatieve bron is onuitputtelijk.”

Hij zal daarbij meer op innovatie en technologie geduid hebben dan op de kunsten, maar de (scheppende) kunsten kunnen in vele opzichten toch ook een voortrekkersrol spelen t.a.v. het creatieve denken in bredere zin: creativiteit vindt d'66 belangrijk, de kunsten kunnen en moeten daarbij een vooraanstaande plaats innemen. Ze helpen de mens in zijn ontplooiing, bren-

(Foto: Ad van Tiel, Landsmeer)

Ernst van Altena (46) auteur/vertaler en adviseur uitgeverij. Lid programmacommissie d'66 en SWB-werkgroep Kunsten en Media (eindredacteur). Eerder lid VAR en fractievoorzitter gemeenteraad.

gen de menselijke relaties op een hoger plan en zijn onmisbaar voor het geestelijk welzijn in een samenleving.

Scheppend naast of versus herscheppend?

„De overheid dient zich te concentreren op het scheppen van materiële voorwaarden en ideële ruimte voor de ontplooiing van individuen en groepen. D'66 pleit dus voor een **voorwaardenscheppend** kunstenbeleid, waarbij de overheden zich niet mogen laten leiden door de criteria van hun individuele smaak en opvatting (...) de overheid is censor nòch examencommissie. Wel kan en moet de overheid door haar beleid impliciet de kwaliteit **bevoorde- ren**.” Alweer een citaat uit Kunst in de Samenleving.

Mevrouw Gardeniers stelt dat er geen meetinstrumenten zijn waarmee culturele waarden min of meer nauwkeurig gewogen kunnen worden. Als dat juist is, pleit het

voor een politiek van gelijke monniken, gelijke kappen. Maar de kunstenbegrotingen laten van jaar tot jaar zien hoe de herscheppende kunsten (toneel, opera, ballet, concertmuziek) de scheppende (beeldende kunst, compositie, letterkunde) een kopje kleiner maken. Globaal is de verdelingsverhouding herscheppende/scheppende kunsten voor 1980 zo'n 9:1. De meetinstrumenten lijken dan toch niet „min of meer onnauwkeurig”, maar volstrekt willekeurig...

Erger is eigenlijk dat zulke verhoudingsgetallen blijk geven van het ontbreken van enig inzicht inzake cultuurbeleid. Immers, wie zal kunnen ontkennen dat de herscheppende kunsten alleen maar bestaan bij de gratie van de scheppende en dat financiële sluipmoord op de scheppende kunsten op den duur onafwendbaar leidt tot een bloedarmoedige museumcultuur bij de herscheppende?

Natuurlijk heeft mevrouw Gardeniers dit beleid niet zelf ontworpen, ze zet alleen maar een bestaande traditie voort. In een grijs verleden heeft iemand de helft van een toverformule uitgesproken en Til de Tove-naarsleerling kent niet de andere helft waarmee de doorputtende emmertjes water tot staan gebracht kunnen worden.

Het uitgangspunt van opeenvolgende naoorlogse kabinetten was sociaal juist en sympathiek, maar helaas onvolledig. De vooroorlogse situatie van acteurs op zesmaandscontracten en verder maar de kermis op en met de pet rond, wilde men terecht niet meer. Uitvoerende kunstenaars werden werknemers met C.A.O.'s. Tegelijk kon de overheid daardoor sturen. De werknemers van de kunstbedrijven kregen een spreidingstaak, zowel naar repertoire als geografisch. Helaas vergat men de componisten, de beeldende kunstenaars en de schrijvers een vergelijkbare sociale status te geven. Daar vierde de 19e eeuwse gedachte van „de meest individuele expressie van de meest individuele emotie” (Kloos, Willem niet André) nog hoogtij en een ivoren toren past niet in een premienieuwbuurwijk. Zonder het zelf te merken bleven de scheppende kunstenaars ingedeeld bij de vrije beroepen, de kleine zelfstandigen, de ondernemers, de onafhankelijken van het „vrije spel der maatschappelijke krachten”, dat de kunsten weinig speelse kansen biedt. Het gevolg was, dat de invloed van de herscheppende kunstenaars op het beleid van jaar tot jaar toenam. Hun C.A.O.'s gingen meer en meer het kunstenbeleid bepalen. Vanuit hun sterker wordende sociale positie gingen ze steeds hoger eisen stellen: minder reizen, minder breedte in de repertoirekeuze. De overheid raakte gaandeweg z'n sturende invloed kwijt, het toneel bijvoorbeeld liet hele publieksgroepen links liggen tot het gat zo groot was, dat er een complete „vrije sector” in kon springen, die er - ongesubsidieerd - een leuke boterham aan heeft. En dan vraagt het toneel weer meer geld aan de minister, omdat de acteurs weglopen naar de vrije sector en „teruggekocht” moeten worden(!)

Er ontstond hier en daar een kan-niet-op-cultuur van dure buitenlandse sterren, elk orkest een volledige Bruckner-bezetting, of regisseurtheater met hoe extravaganter

aankleding hoe beter. De herscheppende sector groeide door, de ruimte daarvoor werd afgenomen van de zwak beschermde scheppende en zo zitten we nu dus met die 9:1 verhouding die bij doorgaand beleid volgend jaar misschien al 9,5:0,5 zal zijn. In plaats van een situatie van solidariteit tussen alle kunsten, zijn we onafwendbaar terecht gekomen in de tegenstelling creatief versus recreatief.

Door de zure cijfers heenbijten

Het is weinig musisch, maar er moeten wat cijfertjes op tafel komen. Het totaal van de overheidsuitgaven stijgt voor 1980 met 10%, de kunstenbegroting maar met 6%. Toch spreekt de minister in haar begrotingsstoelichting van een „strukturele verhoging van vijf miljoen gulden”. Ze bedoelt dat ze in plaats van 8,5 miljoen meer, maar 5 miljoen meer heeft gekregen. En daarvan gaat dan („mijn verhaal wordt eentonig” – Multatuli) 87% naar de herscheppende en 13% naar de scheppende kunsten.

Het gemiddeld belastbaar inkomen van een gesubsidieerd toneelspeler (exclusief z'n „schnabbels”) ligt op 53.000,- per jaar. Een schrijver kan uit het Fonds voor de Letteren theoretisch maximaal f 33.480,- krijgen, mits hij in totaal (inclusief die subsidie) niet meer verdient dan f 47.500,-. In de praktijk heeft het Fonds te weinig middelen om zelfs aan die norm te voldoen voor voldoende auteurs.

Voor de orkesten was er dit jaar 2,4 miljoen meer dan in 1979. Voor opdrachten en jaargelden aan componisten (die door de orkesten verwaarloosd worden), is er in totaal een groei van f 37.000,- voorzien. Het toneel groeit met 1,8 miljoen, de gezamenlijke toneelschrijvers krijgen er f 7000,- bij! Hoe aardig het ook is dat beeldende kunstenaars bij Sociale Zaken in de B.K.R.-regeling kunnen en hun werken op de kunstberg mogen storten ter verwaarlozing, beter zou het toch zijn om ze echt te laten functioneren. Vernietiging van de eigenwaarde is ook voor kunstenaars fnuikend. Om met Freek de Jonge te spreken „zo zou ik nog uren kunnen doorgaan” maar constateren is niet voldoende, repareren is het parool.

Bewindspersoon voor de kunsten

Wat valt er aan te doen? Veel. Om te beginnen zouden de kunsten natuurlijk weg moeten uit die onzalige, ooit voor mevr. Klompé bedachte koppeling tussen kunsten en maatschappelijk werk. (Schrijft u ook nog altijd op Marga-briefpapier van papierfabriek Klompé?). De kunsten horen per definitie in één ontwikkelingsdepartement met onderwijs en wetenschappen. Maar in elk geval zou er in een nieuw kabinet een bewindspersoon moeten komen met inzicht in de problematiek en met de durf om het – juist op basis van de verworven sociale zekerheid ontstane – establishment van de kunstbedrijven, het hoofd te bieden. Zo'n bewindspersoon zou m.i. uit d'66 moeten komen. Niet alleen omdat d'66 de creativiteit hoog in het vaandel heeft, maar vooral ook omdat d'66 als enige mogelijke regeringspartij géén bindingen heeft met werknemers- of werkgeversorganisaties en dus niet al bij voor-

baat met handen en voeten gebonden is aan sterke pressiegroepen als de K.O.-N.V.V., de V.N.T. of de V.C.S.D. *)

Zo'n staatssecretaris zou natuurlijk in de eerste plaats moeten vechten voor verruiming van z'n totale budget. Hoe groot de nationale verarming ook is, een werkelijk structurele verhoging van die armzalige 2 promille met bijvoorbeeld 1 promille boven het normale accres, een pas-op-de-plaats-politiek t.a.v. de kunstinstututen en het aanwenden van de volledige extra groei voor de scheppende kunsten en achtergebleven gebieden als amateuristische kunstbeoefening, geïmproviseerde muziek e.t.q., zou voor een bedrag dat op de totale begroting speldegeld is, al heel veel goed kunnen doen. Maar laten we realistisch blijven, zelfs die 1 promille zal, ook bij een ander en beter kabinet, niet eenvoudig in de wacht te slepen zijn. Er zal dus binnen de bestaande mogelijkheden ook herverkaveld moeten worden. De huidige minister heeft over dat probleem haar „nieuw voor oud”-theorie ten beste gegeven en wil de kunstwereld zelf de keuzen laten doen.

Nogal onverkwikkelijk: wie beleidsverantwoordelijkheid aanvaardt weet dat zulks het doen van keuzen inhoudt. Maar de minister roept op tot zelfverbranding van kunstenaars, waarbij zij het benzinestank aanreikt, tot broedermoord onder artiesten, waarbij zij op de eretribune toekijkt. Ze zou in plaats daarvan kunnen nadenken over alternatieve financieringsbronnen, want die zijn er. Er zou door CRM veel sterker druk moeten worden uitgeoefend op Justitie, om nu eindelijk eens voort te maken met de goede wettelijke regeling van leenrecht, reproprecht en volgrecht. Uit die bronnen kan een geldstroom voortkomen die – bij individuele toedeling aan rechthebbenden – de noodzaak tot individuele subsidie vermindert en bij collectieve toedeling aan fondsen, meer armslag biedt zonder dat er een extra aanslag op de rijkskas voor gepleegd hoeft te worden. Er zou gedacht kunnen worden over een systeem van financiering in plaats van subsidiëring à fonds perdu. Alleen het filmproductiefonds kent nu een refundingsysteem, maar waarom zou bijv. een auteur die met een werkbeurs van rijksgeld een bestseller schrijft, het daarin door de samenleving geïnvesteerde bedrag niet met een klein aandeeltje in de winst terugstorten? Druppels op een hete plaat, maar elke geholpen individuele kunstenaar is er een. Door strakkere subsidievoorwaarden zouden de kunstbedrijven weer wat meer betrokken kunnen raken bij de zakelijke exploitatie van hun produkties, waardoor tegelijk de democratische spreiding daarvan bevorderd zou worden. Nu worden hoge aanloopkosten geamortiseerd door series van 30 voorstellingen. De uitkomsten zouden

*) Kunstenaars Organisatie van het Nederlands Verbond van Vakverenigingen; Vereniging van Nederlandse (gesubsidieerde) Toneelgezelschappen; Vereniging van Concert en Schouwburg Directies.

financieel heel wat acceptabeler zijn, wanneer er reeksen van 150 voorstellen gespeeld zouden worden. Daarvoor zal het vaak nodig zijn de peperdure prestige-aankledingen die maar in een paar schouwburgen kunnen „staan”, zoals dat heet, te vervangen door eenvoudiger reiscoups waarmee men weer wel de boer op kan. Auteurs, componisten en andere freelance medewerkers zijn in hun inkomen gediend met zulke langere series. Ze behoeven dan weer minder een beroep op de subsidiepot te doen: dat mes snijdt van meer kanten. Subsidievoorwaarden zouden ook betrekking kunnen hebben op het aandeel te spelen nederlands werk. Hoeveel subsidiegeld verdwijnt er nu in de vorm van auteursrechten naar het buitenland? Het veelgehoorde argument dat het buitenlandse repertoire kwalitatief beter is, kan misschien gepareerd worden met de opmerking dat de uitvoerenden in Londen en Parijs vaak ook beter zijn én dat onze individuele kunstenaars door dat gemakzuchtig snobisme ook niet de kans krijgen zich echt te ontwikkelen. Uiteraard is dit geen pleidooi voor artistiek isolationisme...

Het (weder)invoeren van zulke sturende subsidievoorwaarden stuit ongetwijfeld op veel weerstand, ik zei het al: de keel van het kunstestablishment staat bij voorbaat wijd open, getuige bijvoorbeeld de recente reacties uit de orkestwereld op de Orkestnota van de Federatie van Kunstenaarsverenigingen. Maar minister begint met de M van Moed. De minister heeft vorig jaar haar artothekenvoorstel al terug moeten nemen. De gedachte dat met rijksgeld verworven kunstwerken niet via de artotheken aan particulieren verkocht zouden mogen worden, was al te absurd. Er is geen betere methode om de kunstberg geslecht, de kunstwerken op functionele plaatsen en de geïnvesteerde gelden terug te krijgen, dan juist door ook tot verkoop aan liefhebberende particulieren met smalle beurzeh over te gaan. Elke ware schilder zijn zijn werk liever ergens aan de wand, dan rottend in een vochtig pakhuis.

Verruiming van de radio en TV-budgetten, o.a. door regionale Ster-reclame toe te staan, mét de voorwaarde die extra ruimte aan eigen produkties te besteden, zou weer een groep kunstenaars aan eigen inkomen kunnen helpen en de druk op het subsidiebudget kunnen verminderen. Stimulering van de mogelijkheden die schuil gaan achter de vlag „sponsoring the arts” zou tot het beleid moeten behoren.

Daar zouden opdrachten uit kunnen voortvloeien en een opdrachtenbeleid is onder alle omstandigheden beter dan een bedelingsbeleid. In feite dient een kunstbeleid er permanent op gericht te zijn subsidie overbodig te maken en bij te springen als het niet anders kan, of wanneer overwegingen van andere aard (zoals sociale drempelverlaging) de zakelijke verhoudingen met reden scheeftrekken. In het kader van een opdrachtenbeleid zou het ook nog aanbeveling verdienen de zgn. 1% regeling van een verzoek tot een verplichting te maken en er beter op toe te zien dat er ook inderdaad kunstwerken (en geen artistieke speeltuigen uit de metaalwarenfabriek) voor aangeschaft worden. Met

name zou dat een zegen zijn voor onze beeldhouwers.

De televisie is van wonder tot gebruiksvoorwerp geworden. Men doet weer wat anders met z'n vrije middagen en avonden en vooral in de sfeer van de amateuristische kunstenbeoefening is dat te merken. Ik geloof daarom dat de minister doof moet blijven voor de roepstem van regionale orkesten die hogerop willen en de koorbegeleidingen willen afstoten. Juist daar ligt voor die orkesten een geweldige vormende taak. Maar de steun van lagere overheden aan de amateuristische kunstbeoefening wordt gefrustreerd door het fenomeen van de „koppelsubsidies”. Omdat het rijk bepaalde kunstinstanties subsidieert, zijn provincie en gemeente gehouden dat in een zekere verhouding ook te doen. Daarmee gaat hun hele autonomie over hun eigen culturele budgetten in feite verloren (de d'66-gemeenteraadsfractie van Haarlem heeft daar onlangs n.a.v. een subsidie aan de toneelgroep Centrum terecht op gewezen). Er zou een einde moeten komen aan een politiek die, – niet alleen op het terrein van de kunsten-decentralisatie misbruikt als vlag om de bezuinigingslading te dekken: decentralisatie van taken, maar het geld blijft in Den Haag. Afschaffing van het koppelsubsidiesysteem verschaft helderheid én de mogelijkheid aan regionale en plaatselijke overheden om hun eigen culturele problemen autonoom op te lossen.

Tenslotte . . .

Ik laat het hier maar bij, al geeft dit artikel niet meer dan een aanzet en wat voorzetten. Alleen nog dit: in het Hollands Maandblad van januari jl. schrijft de PvdA-econoom Flip de Kam een heel lezenswaardig artikel onder de titel **Kunst in Nederland: ondersubsidiëring of overproductie?** Hij concludeert daarin: „dat het politici aan de moed en de overheid aan bestuurskracht ontbreekt om ten opzichte van het bestaande subsidiepatroon duidelijke prioriteiten te kiezen, wat nog in de hand wordt gewerkt doordat geen enkele politieke partij een duidelijk omschreven kunstbeleid heeft.”

Misschien kan het partijsecretariaat de moeite nemen aan Flip de Kam een exemplaar van de nota Kunst in de Samenleving, van de nieuwe druk van ons Beleidsprogramma, inclusief de kunstenparagraaf en van dit nummer van de Democraat te sturen? Een econoom die nadenkt over cultuurpolitiek kunnen we er in d'66 altijd bij gebruiken. ■

Oproep

Yvonne en Suzanne Bisschop doen een oproep aan alle deskundigen/geïnteresseerden, maar vooral vrouwen/mannen uit het veld om de parlementaire subgroep emancipatie te versterken.

Gelieve op te geven bij Carel van Sitteren, telefoon: 020-241492.

CRI STELLWEG

Een van de gelegenheden waarbij ik achter adem raak van verbazing is als me weer een kijkje gegund wordt in de gedachtenwereld van de Wetenschapper. Sacharov wordt verbannen en de media bejveren zich het stof van zijn geschiedenis als wetenschapper te blazen. Met 34 al een topgeleerde in de grote Unie van Sovjet Republieken. Een briljant fysicus, die op zo jeugdige leeftijd al en vrijwel in zijn eentje een van de kernproblemen heeft opgelost in de ontwikkeling van de waterstofbom. Toen hij daarmee klaar, een en ander prachtig gelukt, de proefbom goed en wel ontploft was in de buurt van Mongolië, toen werd ter ere daarvan een feestje gegeven. Topgeleerden en hoge militairen zaten aan. De jonge Sacharov, de hand nog stoffig van het exploderen, hief het glas en sprak de wens uit dat het zojuist beproefde kernwapen nimmer boven mensenhoofden tot ontploffing zou worden gebracht. De schat. M'n hartje, m'n hartje dan toch: hoe kom je d'r nou toch bij het een te doen en vervolgens het andere te wenssen? Sacharov werd, allicht, meteen tijdens het etentje nog over de neus gehakt. Een oude generaal hief het glas en zei dat het ontwikkelen van wapens het terrein van wetenschappers was, het gebruik ervan echter geenszins. Later heeft Sacharov dit voorval genoemd als het begin van het bewustwordingsproces waarin hij zich geleidelijk verwijderde van de heersende Sovjetideologie. Steeds meer kwam hij in verzet tegen de tomeloze ontwikkeling van kernwapens en telkens werd hem te verstaan gegeven dat hij zich niet met de mogelijke toepassing van zijn werk diende te bemoeien. Zo is dat. Splitsen en bek houwen.

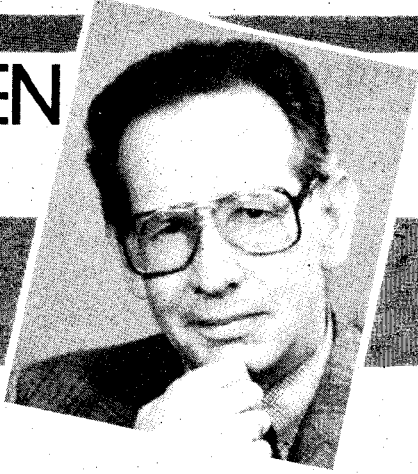
De NRC kwam onlangs met een paginagroot interview. Professor doktor ingenieur Muyderman is, als je hem diep in zijn hart kijkt, een pacifist. Maar ja. Wetenschapper. En als zodanig werkzaam op het Nat Lab bij Philips. Hij ook zit er behoorlijk mee, met die strengeling van wetenschappelijke en militaire doelen. Dat Nederland, toch zo'n ethische lastpost binnen Navo-besprekingen evenzogoed toch een eervolle achtste plaats bezet op de wereldranglijst van wapenleveranciers dankzij Philips, dat zit hem in het geheel niet lekker. Hij probeerde al eens het rap-

port van de Nederlandse kerken waarin de rol die zijn werkgever en hijzelf spelen in de wapenhandel, in het Nat Lab op de agenda te krijgen. Maar nop. Wetenschappers, zegt hij, schamen zich wanneer ze aan wapens werken. Maar ze werken eraan, dus. De helft van alle wetenschappers stellen hun intellect in dienst van de perfectieering van oorlogsgeweld, zegt hij ook nog. Prof. Dr. Ir. lijkt een ontzettend aardig en goedwillend mens maar wat schieten we daar mee op? Intussen frunnikt hij verder aan god weet wat nou weer voor moois.

Nog een voorbeeld, de ruimte is beperkt, de keuze ruim, maar nog ééntje dan, van zo een verbazing wekkende Wetenschapper: de heer die tekende voor het werkstukje dat als Neutronenbom ons zo de boom injoeg. In een TV filmpje was hij te zien. Een aardig Amerikaans heer in tweedjasje. Kwam aarrijden in een aardig autootje. Twee aardige spaniels renden naar het hek om de tuin van de aardige bungalow: Het Baasje! Kwispelen als gekken en zachtjes jammeren van gelukzaligheid: Ons Lieve Baasje, daar is hij! Uitstappen, hondjes aaien, deur door die in gezellig Amerikaans bungalow-binnenhuisje voert. Vraag: Meneer hoe kon u nou toch in godsnaam zo iets engs als die neutronenbom bedenken... Antwoord: Ik?! Maar meneer! Hoe komt u erbij! Ik heb me slechts beziggehouden met een wetenschappelijk project! Mijn medemens kwaad doen dat is het laatste wat ik zou willen!

Het is het laatste wat iedereen eigenlijk wil. Maar wie begint met het eerste te doen: te weigeren, hoe dan ook, van welke plaats dan ook, de hand te hebben in die troep die er enkel IS om Kwaad te Doen? ■

PORTRET VAN EEN PARTIJGANGER

DE DEMOCRAAT IN GESPREK MET DRS. H. JONGEDIJK LEVENSBESCHOUWING EN POLITIEK

door Stijn Verbeek

„Als je, zoals ik, kerkelijk meelevend bent, dan zit je regelmatig te piekeren over de betekenis en het bestaansrecht van confessionele partijen. Op een of andere manier voel je je verwant met mensen die lid zijn van zo'n partij of er op stemmen. Daarom let je ook extra kritisch op het

Harry Jongedijk,

- geboren te Leeuwarden op 25 februari 1931,
- verhuisde in de late dertiger jaren naar het Westen,
- doorliep de H.B.S. in Leiden en studeerde economie in Rotterdam,
- is getrouwd en heeft twee dochters van 18 en 16 en een zoon van 12 jaar,
- ging in 1956 naar de P.T.T. en werkte daar 24 jaar bij de centrale directie, waarvan de laatste vijf jaar als organisatieadviseur,
- is sinds 1 januari 1980 directeur van een Protestants-Christelijk verpleeghuis in Den Haag,
- is sinds de oprichting lid van D'66, na een actief lidmaatschap van de J.O.V.D.,
- was jarenlang lid van de sociaal-economische werkgroep en is nu lid van de werkgroep consumentenzaken,
- is lid van de Bondsraad van de Consumentenbond (die hij een lichtelijk naïeve club noemt),
- is gek op fietsen en lid van de E.N.F.B.,
- houdt van luisteren naar kamermuziek, eventueel nog tijdens een interview met de Democraat,
- vindt het erg jammer dat „Peperbek" niet meer bestaat.

gedrag van zo'n partij, alsof je telkens opnieuw bevestigd moet worden in de juistheid van de politieke opstelling die je zelf gekozen hebt. Ik heb nooit op een confessionele partij gestemd. Ik heb er zelfs altijd een zekere beduchtheid voor gehad.

Ik denk ook dat ik daarbij nog al afwijk van de gemiddelde democraat. Die ziet confessionele partijvorming niet alleen als een verwerpelijke, maar ook als een achterhaalde zaak. En in dat laatste vergist hij zich. D'66 heeft het verschijnsel van de confessionele partijvorming van het begin af sterk onderschat. In het enthousiasme van het eerste uur ging men er van uit: wij doorbreken dat even. Maar dát valt in kerkelijk Nederland niet mee. Daar zit een enorme socio-historische ontwikkeling

achter, die je niet maar eventjes opzij schuift, al is je alternatief nog zo redelijk."

Als ik Harry Jongedijk zo hoor praten, denk ik: daar heb je weer zo'n kerkelijke Nederlander in gewetensnood. En ik zeg hem dat ook.

„Dat valt best mee", zegt hij. „Ik lig er 's nachts heus niet wakker van. Ik ben zelfs geen voorstander van de ontwikkeling van een groep „levensbeschouwing en politiek" en zeker niet van werkgemeenschappen op levensbeschouwelijke grondslag binnen de partij. Waar ik wél voor ben is, dat er door individuele partijleden, of eventueel door groepen, wordt nagedacht over de betekenis en de achtergronden van confessionele partijvorming. Dat is veel beter dan die verschijnselen gewoon te negeren.

Rechts christelijk blok

Ik heb het idee dat politiek bedrijven vaak een oppervlakkige bezigheid is. Maar als je confessionele politiek wilt bestrijden, dan zul je toch moeten weten wat de drijfveren daarachter zijn. Van uit welke beginselen handelen die mensen? Naar mijn idee wordt daar binnen onze partij weinig over nagedacht.

En dan hebben we het alleen nog maar over Nederland. Maar kijk eens naar Europa. Wat een enorm groot rechts blok daar politiek bedrijft onder het vaandel van het christendom. In Duitsland de CDU/CSU. In Italië de Democrazia Christiana. En straks komen daar Spanje, Portugal en Griekenland nog bij. En als wij ons dan in eigen land al afvragen of wat het CDA hier af en toe presteert nog iets te maken heeft met wat wij „christelijke noties" plegen te noemen, dan houd ik mijn hart vast als ik denk aan het kapitalistische gedrag van een rechts christelijk Europees blok. Je zou eerder veronderstellen dat ons CDA nog verder naar rechts opschuift, dan dat de Europese Christenen zich solidair gaan opstellen met de armen uit de bergrede."

Harry Jongedijk stookt een vuurtje

Wat jou steekt is eigenlijk niet zo zeer dat die partijen bestaan, als wel het feit dat ze zich christelijk noemen?

„Ja en dan vooral de exclusiviteit die ze daarbij claimen. Het gaat in feite om oude emancipatorische bewegingen die zichzelf min of meer hebben overleefd.

In allerlei situaties waarin levensbeschouwendheid vroeger een rol speelde is die nu naar het tweede of derde plan geschoven. Dikwijls is zelfs het etiket of de naam, waaruit de confessionele opstelling sprak, vervangen. Ongeveer vanaf het moment

Kaas van het mes of kaas uit het vuistje?

waarop de Vrije Universiteit in Amsterdam en de Katholieke Universiteit in Nijmegen volledig gesubsidieerd werden, is de discussie over de identiteit van de beide instituten in alle hevigheid aan de gang. En niet alleen in het onderwijs, ook in de gezondheidszorg, in de sport, de recreatie, het jeugd- en bejaardenwerk, het sociaal

De top in Rome is zeer behoudend en onbewogen, terwijl er aan de basis duidelijk oog is voor de grote maatschappelijke problemen. Genève daarentegen haalt aan de top dingen uit waarbij de conservatieve basis de wenkbrouwen fronst. De wereldraad is een denk-top, terwijl Rome echt een macht-top is.

werk in het algemeen en in de standsorganisaties is hevig gedeconfessionaliseerd, zowel aan de basis als in de top. Alleen de politieke partijen behouden hun in de vorige eeuw betrokken stellingen. En die continuïteit zit alleen nog maar in de macht van hun aantal en de belangen die zij vertegenwoordigen, veel meer dan in hun retorisch geformuleerde uitgangspunten.”

Ik begrijp eigenlijk niet waarom je je daar

zo druk over maakt.

„Veel kerkelijke mensen in niet-confessionele partijen vinden dat de kerk in de monopolisering van christelijke politiek door de confessionele partijen nogal misbruikt wordt. Het is natuurlijk niet zo dat CDA, GPV en SGP het alleenvertoningsrecht van christelijke politiek zouden hebben, maar het wordt dikwijls wél zo verkocht. Tegenwoordig worden de „beminde gelovigen” daarbij niet meer aangesproken onder het dreigement met hel en verdoemenis, maar nog wel steeds met een

Als je de consequenties uit het evangelie wilt trekken kun je beter in een linkse partij zitten.

beroep op onderlinge solidariteit. Als je bij onze kerk hoort, dan hoor je ook bij onze politieke partij. Dat is heel geraffineerd. De binding van de mensen onderling in gemeente of parochie is namelijk veel sterker dan de affiniteit van het kiezersvolk met het politiek program van een partij. Die saamhorigheid wordt op alle mogelijke manieren gevoed: afzetten tegen vermeende of gefantaseerde gemeenschappelijke vijanden – socialisten, communisten, mensen die het niet zo nauw nemen, andersdenkenden – is daarbij een machtig wapen.”

Zo redenerend zou je kunnen stellen dat de kern van de confessionele partijen bestaat uit mensen die in de loop der jaren geen redenen zagen om zich uit anderen hoofde politiek te organiseren?

„Juist. Mensen die gebleven zijn waar ze zaten of zich bekend hebben tot de politieke partij van hun vaders. Mensen ook die redelijk tevreden zijn met het bestaan zoals ze dat nu kennen en dat ook graag zo willen houden. Daarbij heeft een verschuiving plaats gehad van christelijke impulsen uit een tijd van onderdrukking en een streven naar bevrijding daarvan, naar burgerlijke impulsen in een liberale tijd en een streven naar behoud van verworvenheden.

Behoudend, hiërarchisch

Dat de collectiviteit een heel belangrijke rol speelt binnen de confessionele partijvorming hebben we een paar maanden geleden weer gezien met de dissidenten in het kamerdebat over de kernbepaling. Als het er op aan komt worden de dolende broeders teruggefloten op de titel van solidariteit met elkaar. Met het onderwerp van de gedachtenwisseling heeft het niets meer te maken. Ze worden niet overtuigd van de onjuistheid van door hen eerder ingenomen standpunten, neen, de kudde moet hoe dan ook bij elkaar blijven.”

Eigenlijk is zoiets erg ondemocratisch?

„Dat is het ook. En er wordt in die kringen ook heel hiërarchisch gedacht. Met de Duynstees en de Van der Grintens als cynische goeroes achter de schermen.

De individuele autonome mens is in zo'n club een gevaarlijk verschijnsel. Er wordt

ook niet gesproken over mensen. Bijna altijd gaat het over de mensheid, op dezelfde manier waarop er gedacht en geschreven wordt over hét geloof, dé waarheid, dé kerk, hét leven, alsof dat op zichzelf staande grootheden zouden zijn en geen zaken die zich manifesteren in levende mensen. Neen, de autonome mens is nooit getoleerd, noch op het terrein van de wetenschap, noch op dat van de politiek. De perverse zit voor mij in het feit dat dezelfde individu wél exclusief de kerk tot zijn bezit mag verklaren. Hij heeft het christendom op zak en kan dat als het zo te pas komt te voorschijn halen en weer verstopten.”

Het is wel duidelijk dat je dat steekt. Toch begrijp ik het niet helemaal, ze nemen jou toch je christendom niet af?

„Neen, maar ik zou meer christenen duidelijk willen maken dat ze voor christelijke politiek niet bij het CDA moeten zijn. Steenkamp zegt: wij hebben een verzoevende functie tussen VVD en PvdA. Maar hij bedoelt: wij polariseren vanuit macht en bezit en houden onze zwiigende kudde in het midden aan het grazen. Zo heeft het georganiseerde christendom zich altijd trachten te vereenzelvigen met de grote stromingen. Met het feodalisme evengoed als met het burgerlijk kapitalisme. Aansluiten bij de bestaande machten, zoals ze dat nu in Polen en misschien wel in heel Oost-Europa ook weer schijnen te doen.”

Maar wat wil je dan?

„Ik wil alleen maar de vanzelfsprekend-

Er zijn mensen die denken dat de progressieve christenen in de A.R. zitten. Volgens mij zitten die al jaren aan de andere kant.

heid waarmee dat allemaal geaccepteerd wordt aan de kaak stellen. Zelf ben ik opgegroeid in een onkerkelijk liberaal gezin. Pas na mijn twintigste ben ik lidmaat van de Hervormde Kerk geworden. Maar ik heb het nooit nodig gevonden me met confessionele politiek in te laten. En ik wil de schijn wegnemen dat levend christendom alleen mogelijk zou zijn onder de paraplu van wat wij de christelijke partijen noemen. Het tegendeel is bijna waar. Daar wordt in onze partij te weinig over gedacht en gesproken. En nogmaals, dat hoeft niet met werkgroepen, liever niet, maar ik denk toch dat het goed is dit geluid van tijd tot tijd naar buiten te laten horen. Vanwege die vanzelfsprekendheid, begrijp je?”

Ik zal een exemplaar van de Democraat aan het partijbureau van het CDA sturen.

■

ZIMBABWE- WAAR NAAR TOE?

door Bart Dijkstra
medewerker Cebemo

Een belangrijk resultaat van de verkiezingen in Zimbabwe zal zijn dat Engeland in de Verenigde Naties geen lastige vragen meer zal krijgen hoe zij het probleem Rhodesië denkt op te lossen en dat de Organisatie van Afrikaanse Eenheid Engeland niet meer kan beschuldigen van een volstrekt inadequaat optreden tegen het illegale Salisbury regiem.

Dit vertelde o.m. prof. Barbers van de Britse open universiteit zijn luisteraars van de BBC (23 februari jl.) in zijn analyse over de verkiezingen in Zimbabwe. Dit typeert wel de gevoelens die in Engeland leven t.a.v. de kwestie Rhodesië: goddank dat wij er van af komen! De wijze waarop dit in zijn werk gaat speelt voor de Engelsen een ondergeschikte rol, wat te constateren valt aan de toestand in Zimbabwe vlak voor de verkiezingen, waarvoor Engeland formeel de verantwoordelijkheid draagt. Enkele voorbeelden:

– in het oosten, het dichtstbevolkte deel van Zimbabwe, zijn de hulptroepen van bisschop Muzorewa de gebieden binnengetrokken die de ZANU-guerrilla's hadden verlaten om zich in de verzamelkampen te melden. De hulptroepen intimideren de bevolking tot het bijwonen van verkiezingsbijeenkomsten van de partij van Muzorewa (UANC).

– de Britse gouverneur, Lord Soames, die voor zijn informatie over de toestand in het land grotendeels afhankelijk is van het Rhodesisch bestuursapparaat dat zich al 15 jaar verzet heeft tegen iedere vorm van zwarte medezeggenschap, werkt actief de leiders van de (volgens prognoses) grootste partijen tegen. Vooral Mugabe wordt op alle mogelijke wijzen gehinderd; pas 14 dagen voor de verkiezingen had het kantoor van waaruit hij de verkiezingen leidde een telefoonaansluiting (één lijn) maar tegelijkertijd dreigde de (blanke) gemeenteraad van Salisbury het hoofdkwartier van ZANU te ontruimen. Bovendien werkt de toegezegde Britse bescherming voor de zwarte meerderheidsleiders zo slecht dat Mugabe uit vrees voor aanslagen, niet meer in het openbaar kan spreken.

– de vluchtelingen die vanuit Zambia en Mozambique terugkeren, worden door het Rhodesische overheidsapparaat in de opvangkampen, die mede zijn ingericht door de vluchtelingenorganisaties van de VN, op alle mogelijke wijzen tegengewerkt met als resultaat dat er maar kleine aantallen per dag voor de komende verkiezingen geregistreerd worden. Van de 150.000 vluchtelingen in Mozambique (w.o. ca. 70.000 niet stemgerechtigde kinderen) zullen door deze tegenwerking slechts 30-40.000 kunnen terugkeren wat de ZANU zeker 50.000 stemmen gaat kosten.

– onder de noodtoestandswetgeving, een drakonische wet uit de nadagen van het verslagen Smith regiem, die Lord Soames meende te moeten handhaven, worden nog ettelijke duizenden mensen gevangen gehouden en worden nog dagelijks arresta-

TE GAST

ties verricht, opvallend veel onder de aanhangers en kaderleden van de ZANU.

Deze omstandigheden worden bevestigd door zuster Vanwesenbeeck van de Katholieke medefinancieringsorganisatie CEBEMO, die onlangs twee weken in Zimbabwe was. Zij kent de lokale situatie zeer goed daar zij ruim 15 jaar in Zimbabwe werkzaam was, waarvan de laatste vijf jaar (tot 1979) als hoofd van de regionaal sterk gedecentraliseerde ontwikkelingscommissie van de Katholieke kerk.

Door haar jarenlange verbondenheid met het lot van de zwarte Afrikanen, door haar werk op humanitair- en ontwikkelingsniveau in Zimbabwe, is zij een van de zeer weinige Nederlanders die goed is inge-

voerd in de lokale situatie. Volgens haar heeft de ZANU-partij van Mugabe de grootste aanhang onder de zwarte bevolking en zal deze partij een grote overwinning behalen. De ZANU heeft bij vele Nederlanders een verkeerd beeld, wat veroorzaakt is door de verkeerde voorlichting die het Salisbury regiem jarenlang willens en wetens over de ZANU heeft gegeven en die voor een belangrijk deel zonder nadere nuancering in de Nederlandse pers is overgenomen. De ZANU streeft wel de opbouw van een socialistische samenleving na, maar wil niet een communistische samenleving volgens het oostblok-model. Mugabe's opvallend gematigde uitspraken van de laatste tijd zijn daarom meer een voortvloeiende van zijn politieke visie dan een cynisch pragmatisme waarvan sommige commentatoren hem beschuldigen.

De grote problemen van Zimbabwe zullen komen na de verkiezingsuitslag, waarvan bijna vaststaat dat geen partij de absolute meerderheid zal behalen in het parlement. Hoewel de verwachtingen zijn dat ZANU ca 50% van de zwarte stemmen zal behalen zullen zij maar ca. 40 van de 100 zetels in het parlement krijgen, 20% van de zetels is immers gereserveerd voor de blanken. Zou door een ongelukkige speling van het noodlot de ZANU via een coalitie van de partijen van Nkomo, Muzorewa en de blanken niet kunnen regeren, dan is het voor Mugabe een schier onmogelijke taak zijn guerrilla's te overtuigen dat hun partij niet mee-regeert omdat men zich heeft onderworpen aan de regels van de democratie. ■

UITNODIGING

Voor het tweede deelcongres ter voorbereiding van de 26ste algemene ledenvergadering van D'66, dat gehouden wordt op zaterdag 15 maart 1980 in de Hanzehof te ZUTPHEN.

Toegangsprijs

Evenals in vorige jaren heeft het HB bij de opstelling van de begroting 1980 het standpunt ingenomen, dat congressen kostendekkend moeten zijn en niet uit algemene partijmiddelen moeten worden gefinancierd. Dit geldt dus ook voor de nu te organiseren deelcongressen.

In verband hiermee heeft het hoofdbestuur besloten de toegangsprijs voor een deelcongres op f 10,- per persoon te bepalen. Wij beseffen, dat deze toegangsgelden, vermeerderd met reis- en verblijfkosten, voor sommige leden een drempel voor congresbezoeken kunnen vormen. De huidige financiële situatie van de

partij biedt momenteel echter geen mogelijkheid om een lagere toegangsprijs te hebben en het hieruit voortvloeiende exploitatietekort te aanvaarden. Aan de hand van de n-aalculatie van de voorcongressen zal wel getracht worden de toegangsprijs voor het voorjaarscongres 1980 zo laag mogelijk te houden.

Stemrecht

Op Algemene Ledenvergaderingen van D'66 en dus ook op de voorbereidende deelcongressen hebben alle leden van D'66 het recht hun stem uit te brengen, wanneer zij tenminste aan hun contributieverplichtingen hebben voldaan. Volgens artikel 4.1 van het Huishoudelijk Reglement dient de contributie voldaan te zijn op 1 april van het lopende jaar. Op de beide deelcongressen hebben diensgevolge leden, die hun contributie 1979 en/of 1980 hebben voldaan, stemrecht.

Alleen op vertoon van lidmaatschapskaart 1979 of 1980 of betaalbewijs voor 1979 en/of 1980 wordt een stemkaart uitgereikt. ■

AGENDA 2e DEELCONGRES ZUTPHEN

Congresstuk VC 2-1

- 10.30 uur: 1. Opening door het Hoofdbestuur en voorstellen van de congresleiding.
2. Benoeming van notulen en stemcommissie en goedkeuring deelcongres-reglement (VC2-6)
10.35 uur: 3. Landelijke organisatie (VC2-2)
11.15 uur: 4. Energie - wijziging Beleidsprogram (VC2-3)
13.00 uur: LUNCH
14.00 uur: 5. Media/Omroep - wijziging Beleidsprogram (VC2-4)
15.15 uur: 6. Algemene politieke moties (restant najaarscongres 1979- VC2-5)
16.30 uur: 7. Sluiting.

Kandidaten dagelijks-bestuur gevraagd

Hoewel het najaarscongres 1979 alle besturen en commissies heeft aangevuld zal het voorjaarscongres 1980 toch weer een nieuw lid van het Dagelijks Bestuur moeten kiezen. Frank Baas, die sinds het voorjaarscongres 1979 de functie van secretaris-organisatie vervult, treedt eind maart af, omdat hij deel gaat uitmaken van de Provinciale Staten-fractie in Noord-Holland.

De secretaris-organisatie is belast met nagenoeg alle organisatorische

taken, die verband houden met het functioneren van het landelijk secretariaat en fungeert ook als de „werkgever” voor de medewerkers. Betrokkene moet voor deze functie regelmatig op het secretariaat zijn en bij voorkeur ervaring in een soortgelijke functie hebben. Nadere informatie over de inhoud en omvang van de functie kan worden ingewonnen bij Frank Baas of de vice-voorzitter organisatie Frans Rogier.

Kandidaatstelling dient te geschieden door middel van een ingevulde en ondertekende vragenlijst, die op telefonisch verzoek door het landelijk secretariaat wordt toegezonden. De kandidaatstelling sluit op donderdag 20 maart 1980 om 17.00 uur. ■

CONCEPT-CONGRESAGENDA

voor de 26e ALGEMENE LEDENVERGADERING van de Politieke Partij Democraten '66 op 25 en 26 april 1980 in het concertgebouw De Vereniging te Nijmegen.

Congresstuk ECD-1

Vrijdag 25 april 1980

- 20.00 uur: 1. OPENING door partijvoorzitter en VOORSTELLEN congresleiding
2. BENOEMING notulen- en stemcommissie
3. TOELICHTING op de stemprocedure
20.10 uur: 4. FINANCIËN
a. Financieel jaarverslag 1979
b. Verslag Financiële Commissie
c. Contributie- en regiobijdrageregeling 1981
20.45 uur: 5. ALGEMENE POLITIEKE MOTIES (najaarscongres 1979)
21.05 uur: 6. WIJZIGING Huishoudelijk Reglement met betrekking tot:
a. Politiek Programma
b. Interne kandidaatstelling
c. Verenigbaarheid van functies
21.35 uur: 7. BELEIDSPROGRAM - Energie
22.35 uur: 8. SCHORSING van de vergadering.

Zaterdag 26 april 1980

- 10.15 uur: 9. HEROPENING van de vergadering
10. TOELICHTING op de stemprocedure
10.25 uur: 11. LANDELIJKE ORGANISATIE
11.05 uur: 12. WIJZIGING Huishoudelijk Reglement met betrekking tot:
a. Regio's, subregio's en afdelingen
b. Overige wijzigingen.
11.30 uur: 13. PRESENTATIE Kandidaten voor het Dagelijks Bestuur en voor lijsttrekker EK-verkiezingen
OPENING STEMBUSSEN
11.45 uur: 14. BELEIDSPROGRAM - Volksgezondheid
12.45 uur: 15. TOESPRAAK partijvoorzitter
13.15 uur: LUNCH
13.30 uur: SLUITING STEMBUSSEN
14.15 uur: 16. AKTUELE Politieke Moties.
14.45 uur: 17. TOESPRAAK fractievoorzitter Tweede Kamer
15.15 uur: 18. BELEIDSPROGRAM - Media/Omroep
16.15 uur: 19. UITSLAG STEMMINGEN
16.30 uur: 20. Sluiting door de partijvoorzitter

Agendapunt 2 Deelcongres- reglement

Congresstuk VC 2-6

Toelichting

Tot op heden kent D'66 slechts ALV's, in de wandelgangen congressen genaamd, die een besluitvormende bevoegdheid hebben. De Statuten en het Huishoudelijk Reglement geven vrij nauwkeurig de voorwaarden aan, waaraan een ALV is gebonden en welke bevoegdheden een ALV bezit. De gang van zaken tijdens een congres kan nader worden geregeld in een door het Hoofdbestuur vast te stellen congresreglement.

De enige mogelijkheid die het momenteel geldende Huishoudelijk Reglement biedt om de plenaire discussie over agendapunten te beperken, is een splitsing van de ALV in secties (art. 15, lid 2). Gezien de overbelaste congresagenda en de noodzaak om een verantwoorde besluitvorming te verzekeren, heeft het Hoofdbestuur besloten bij wijze van experiment deelcongressen te organiseren, waarop een aantal belangrijke onderwerpen in eerste termijn worden behandeld.

De doelstelling en de status van een dergelijk deelcongres en een sectievergadering zijn naar de mening van het Hoofdbestuur gelijk. Dientengevolge kunnen hierbij dezelfde regels worden gehanteerd. Teneinde geen misverstand hierover te laten bestaan stelt het Hoofdbestuur voor het onderstaande (deel)congresreglement te aanvaarden.

Art. 1. Het op 15 maart 1980 in Zutphen te houden deelcongres is gelijk gesteld met een sectievergadering van de ALV, zoals bedoeld in art. 15 lid 2 van het Huishoudelijk Reglement.

Art. 2. Alleen de voorstellen, moties en amendementen, zoals gepubliceerd in Democraat nr. 3/80 en het uitgegeven congresboek kunnen op dit deelcongres worden behandeld.

Art. 3. De indieningstermijn voor moties en amendementen m.b.t. de gepubliceerde agendapunten sluit op donderdag 13 maart 1980 om 12.00 uur.

Art. 4. Alleen de voorstellen, moties en amendementen die 25% of meer van de stemmen verkrijgen worden op het voorjaarscongres van 25 en 20 april 1980 aan de orde gesteld.

Art. 5. Op de aldus behandelde en doorverwezen voorstellen, moties en amendementen kunnen geen nieuwe amendementen meer worden ingediend, met dien verstande dat de Rapportage- en de Programmacommissie hun in art. 14 lid 3 vermelde recht op amendement behouden tot uiterlijk donderdag 17 april 1980 om 12.00 uur.

Art. 6. De wijze en volgorde van de

behandeling van de bij ieder agendapunt behorende voorstellen, moties en amendementen worden bepaald door de congresleiding, met dien verstande dat zowel de indieners als het Hoofdbestuur en/of een lid van de 2e kamerfractie in de gelegenheid worden gesteld een toelichting te verstrekken.

Agendapunt 3 Landelijke organisatie

Congresstuk VC 2-2

A. Inleiding

Op het najaarscongres 1979 werden de voorstellen van de Adviescommissie landelijke organisatie, zoals gepubliceerd in Democraat 7/79 als congresstuk ECD 3, op enkele punten vrij ingrijpend geamendeerd. In verband hiermede werd besloten deze voorstellen te herzien en opnieuw te behandelen op het voorjaarscongres 1980. De wijzigingen hadden voornamelijk betrekking op de volgende drie onderwerpen:

- a. regio's en subregio's
- b. buitenlandse afdelingen
- c. positie steunfractie

B.

De adviescommissie landelijke organisatie heeft getracht de door de ALV aangenomen moties en amendementen, zowel naar de letter als naar de geest zo goed mogelijk te interpreteren. Met name m.b.t. de positie van de regio's en subregio's was het niet eenvoudig een praktische oplossing te vinden, die, zoals in de inleiding van de voorstellen is verwoord, een evenwicht vormt tussen de eenheid bevorderende regels en voldoende vrijheid van handelen. Bij het formuleren van de positie van regio's en subregio's, dienen de uitgangspunten te worden gehandhaafd. Deze uitgangspunten, die op het najaarscongres werden geamendeerd, zijn door de commissie opnieuw geredigeerd.

C. Regio's en subregio's.

De adviescommissie stelt voor de uitgangspunten 2 en 3 de onderstaande tekst voor:

2. Primair is het zorgdragen voor vertegenwoordigingen in openbare bestuurlijke organen en het streven naar een kwalitatief hoge inbreng van deze vertegenwoordigingen. Een overzichtelijke bestuurlijke ordening binnen de partij moet de verkiezing en ondersteuning van vertegenwoordigende lichamen democratisch, doelmatig en soepel laten verlopen.

Op ieder niveau, waar sprake is van al of niet rechtstreeks gekozen vertegenwoordigingen in openbare bestuurlijke organen dienen binnen de partij-organisatie op overeenkomstig niveau ledenvergaderingen en door

hen gekozen bestuurlijke partijorganen te kunnen functioneren.

3. De bestuurlijke indeling van ons land in drie rechtstreeks gekozen bestuurlijke organen (Staten-Generaal, Provinciale Staten, Gemeenteraden) blijft in principe uitgangspunt voor de organisatie-structuur van de partij (land, regio, afdeling).

Daar waar andere al of niet rechtstreeks gekozen organen in het bestuur bestaan of worden ingesteld, kan de partij-organisatie hieraan worden aangepast.

De aanpassingen mogen echter in geen geval tot gevolg hebben, dat binnen de partij-organisatie meer dan de volgende drie niveau's (bestuurslagen) ontstaan:

- a. het basisniveau, bestaande uit afdelingen, die een of meer gemeenten omvatten
- b. het niveau bestaande uit een ongedeelde regiostructuur of een federatieve regiostructuur, samengesteld uit subregio's
- c. het landelijk niveau, dat tevens een overkoepelende functie heeft.

D.

Bij de uitwerking van de organisatie-structuur in hoofdlijnen wordt voorgesteld een nieuw punt 1 en een nieuw punt 6 op te nemen.

De bestaande punten 1 t/m 4 worden hernoemd tot 2 t/m 5 en aangepast aan de nieuwe punten 1 en 6. De oude punten 5 en 6 vervallen. Onderstaand is het voorstel voor de nieuwe punten 1 en 6 weergegeven:

1. Onderscheid in niveau's binnen de partijorganisatie.

Binnen de partijorganisatie worden de volgende niveau's en de volgende organen onderscheiden:

- a. landelijk:
 1. fractie Europees Parlement
 2. fractie Tweede Kamer
 3. fractie Eerste Kamer
 4. Algemene Ledenvergadering (ALV)
 5. Adviesraad
 6. Hoofdbestuur (HB) (incl. Dage-lijks Bestuur)
- b. midden:
 1. fractie Provinciale Staten
 2. fracties openbare lichamen/gewestraden
 3. Algemene Regiovergadering (ARV)
 4. Algemene Subregiovergadering (ASV)
 5. Regiobestuur (RB)
 6. Subregiobesturen (SB)
- c. basis:
 1. fractie gemeenteraad
 2. Algemene Afdelingsvergadering (AAV)
 3. Afdelingsbestuur (AB)

6. **Organisatie op het middenniveau (regio).** Op dit niveau kunnen afhankelijk van de behoefte in de betreffende regio en de aanwezigheid van openbare lichamen of gewestraden

twee soorten structuren worden gevormd. Over de keuze tussen deze structuren beslist de Algemene Regio Vergadering. Deze mogelijkheden kunnen als volgt worden omschreven:

a. **Ongedeelde regiostructuur.** De regio wordt niet gesplitst in subregio's en kent op dit niveau alleen de Algemene Regiovergadering. De voorzitter, secretaris, penningmeester en overige leden van het RB, het regiohoofdbestuurslid en het plv. regiohoofdbestuurslid worden rechtstreeks door de ARV in functie gekozen.

b. **Federatieve regiostructuur.** De regio wordt gevormd door twee, drie of vier subregio's, waarvan de grenzen samenvallen met eventueel bestaande openbare lichamen of gewesten. Binnen de regio is de ARV het hoogste orgaan, dat minimaal eenmaal per jaar bijeenkomt. De leden woonachtig in een subregio vormen een Algemene Subregiovergadering (ASV), die het subregiobestuur (SB) rechtstreeks verkiest. Van ieder SB maakt een lid tevens deel uit van het regiobestuur. De voorzitter, secretaris en penningmeester van het RB, het regiohoofdbestuurslid en het plv. regiohoofdbestuurslid worden rechtstreeks door de ARV in functie gekozen.

Binnen de regio en subregio's kunnen door de ARV of de ASV's vormen van overleg worden gecreëerd, die aansluiten op de bij de leden bestaande behoeften. Deze kunnen b.v. bestaan uit:

- provinciale of gewestelijke adviesraden
 - overleg van staten-, gewest- en raadsleden
 - overleg van regio-, subregio- en afdelingsbestuurders.
- Deze overlegvormen kunnen geen formele taken of bevoegdheden van de ARV's, c.q. ASV's of RB's c.q. SB's overnemen indien deze taken reglementair aan deze ledenvergaderingen of besturen zijn toegekend. Taak, samenstelling en werkwijze van deze overlegorganen worden schriftelijk door de ARV c.q. ASV vastgelegd.

E.

In bovengenoemde voorstellen blijft in beide gevallen de regio verantwoordelijk voor:

- a. de ondersteuning van de Provinciale Staten-fractie (incl. opstellen verkiezingsprogramma, kandidaatstelling en verkiezingscampagne)
- b. vertegenwoordiging in het hoofdbestuur
- c. verkiezing van leden van de Adviesraad
- d. financiële bijdrage vanaf het landelijk niveau.

Indien een federatieve regiostructuur geldt, maken zowel het RB als

de SB's deel uit van het landelijk communicatienetwerk, tenzij dit in bepaalde gevallen uit financiële overwegingen onaanvaardbaar is. Dit is het geval met de ledenlijsten, die slechts in twee-voud ter beschikking en dus alleen kosteloos aan ofwel RB en AB's ofwel SB's en AB's kunnen worden verstrekt.

F. Buitenlandse afdelingen.

De adviescommissie stelt voor om in de organisatiestructuur van D'66 concentraties van buitenlandse leden de mogelijkheid te bieden een buitenlandse afdeling te vormen. Buitenlandse afdelingen zullen echter zeer moeilijk in een regio of subregio kunnen worden ingedeeld en hebben dientengevolge geen vertegenwoordiging in de Adviesraad. Ook rechtstreekse vertegenwoordiging in het HB is vooral op praktische gronden niet gewenst. Een financiële bijdrage op grond van het ledental verhoogd met een drempelbedrag moet echter wel geschieden. Deze afdelingen worden ook opgenomen in het landelijk communicatienetwerk, terwijl de secretarissen-buitenland van het HB de contacten met de buitenlandse afdelingen onderhoudt. In de tekst van het voorstel wordt voorgesteld de punten 8 en 9 te hernoemen tot 9 en 10 en een nieuw punt 8 over buitenlandse afdelingen op te nemen:

8. **Buitenlandse afdelingen.** Concentraties van in het buitenland wonende leden kunnen in overleg met het hoofdbestuur een buitenlandse afdeling oprichten. Deze afdelingen maken geen deel uit van een regio of subregio doch kunnen wel aansluiting zoeken bij een (sub)regio. Zij zijn echter niet rechtstreeks vertegenwoordigd in de Adviesraad en het Hoofdbestuur. Zij maken wel deel uit van het landelijke communicatienetwerk en worden als zodanig gelijkgesteld met regiobesturen. De secretaris-buitenland van het hoofdbestuur onderhoudt de contacten met deze afdelingen. Buitenlandse afdelingen ontvangen een rechtstreekse financiële bijdrage van het hoofdbestuur. Voor het overige zijn buitenlandse afdelingen gelijk gesteld aan binnenlandse afdelingen.

G. Positie steunfracties.

De adviescommissie is van mening, dat de tekst van punt 7 van het oorspronkelijke voorstel nader moet worden gepreciseerd. Hierbij dient onderscheid gemaakt te worden tussen het organiseren van een steunfractie (taak, samenstelling en werkwijze) en hun ondersteunende activiteiten. De ondersteuning mag niet ontfaan in zelfstandig politiek optreden in de ledenvergadering en zeker niet naar buiten. Dientengevolge wordt voorgesteld de tekst van punt 7 als volgt te wijzigen:

7. **Ondersteuning van fracties in**

vertegenwoordigende lichamen.

De fracties in vertegenwoordigende lichamen op provinciaal, gewestelijk en gemeentelijk niveau kunnen, indien dit wenselijk wordt geacht, voor de ondersteuning van hun politieke taak de ARV, ASV of AAV verzorgen een steunfractie in te stellen. De taak, wijze van samenstelling en werkwijze wordt door de ARV, ASV of AAV schriftelijk vastgelegd nadat de fractie is gehoord.

De steunfractie wordt in principe samengesteld uit de niet verkozen kandidaten van de betreffende verkiezingslijst, die voor directe opvolging in aanmerking komen.

De fractie heeft het recht een voordracht in te dienen.

Het is onmogelijk dat de steunfracties in de plaats treden van ARV's, ASV's e.q. AAV's. Zij worden enkel gezien als ondersteuning van de fracties en dragen nimmer politieke verantwoordelijkheid, daar deze is voorbehouden aan de fracties.

Agendapunt 6

Algemene Politieke Moties

Congresstuk VC 2-5

nr. 60

MOTIE

Indieners: P. Scheele e.a.

Woordvoerder: P. Scheele.

Onderwerp: progressief overleg.

De ALV van D'66, in vergadering bijeen te Utrecht op 26 en 27 oktober 1979,

kennis genomen hebbend van de informele contacten tussen politici van PvdA, VVD en D'66, overwegende

dat de mogelijkheid van toekomstige regeringssamenwerking tussen genoemde partijen, waarbij de onvermijdelijkheid van regeringsdeelname van het CDA vervalt, in principe als een positieve ontwikkeling in de politieke partijverhoudingen moet worden beoordeeld,

is van oordeel dat een verder geïnstitutionaliseerd onderzoek naar de mogelijkheden van toekomstige samenwerking tussen de drie partijen wenselijk is, draagt het Hoofdbestuur op

de mogelijkheid te onderzoeken de genoemde contacten te formaliseren, in die zin dat zij uitgebouwd worden tot een gesprek onder verantwoordelijkheid van de hoofdbesturen, eventueel met inschakeling van de wetenschappelijke bureaus van de drie partijen, ter bestudering van de overeenkomsten en verschillen in de partijprogramma's en een evaluatie daarvan ten aanzien van de mogelijkheid van toekomstige samenwerking, draagt het Hoofdbestuur op

om op de volgende ALV, 25 en 26 april 1980 te Nijmegen, te rapporteren over de uitvoering van genoemde opdracht en gaat over tot de orde van

de dag.

Toelichting:

Een uitwisselbaarheid van de vier grote partijen in regeringscoalities zou een vruchtbare doorbraak betekenen in de Nederlandse partijverhoudingen. Het zou een „bevrijding” betekenen van het „onmisbare” CDA. Het initiatief van enkele politici uit PvdA, VVD en D'66 is te waardevol om een zuiver particulier gesprek te blijven. Op zijn minst kan onder de verantwoordelijkheid van de hoofdbesturen bestudeerd worden in welke mate de huidige tegenstellingen tussen bovengenoemde partijen programmatisch gefundeerd zijn en of zij, los van persoonlijke en historische emoties, op langere termijn te overbruggen zijn en onder welke voorwaarden. Een afstandelijke analyse, bijvoorbeeld van een commissie uit de drie wetenschappelijke bureaus van de partijen, zou daarbij veel kunnen verduidelijken.

MOTIE

Indieners: J. Bijl e.a.

Woordvoerder: J. Bijl.

Onderwerp: progressief overleg.

De ALV van D'66, in vergadering bijeen te Utrecht op 26 en 27 oktober 1979,

kennis genomen hebbend van het standpunt van het Hoofdbestuur inzake het bewaren van de eigen identiteit om het om die reden niet deelnemen in een samenwerkingsverband met PvdA, PPR en PSP,

overwegende dat de politieke idealen van D'66 het best verwezenlijkt kunnen worden in samenwerking met andere progressieve partijen,

spreekt als haar mening uit dat D'66 zijn onafhankelijke koers moet vervolgen, maar dat de partij voor de komende verkiezingen de kiezers duidelijk moet maken dat D'66 zich nauwer verwant voelt met progressieve partijen dan met andere partijen.

en gaat over tot de orde van de dag.

Toelichting:

D'66 heeft vanaf zijn ontstaan samengewerkt met progressieve partijen als PvdA en PPR. Door het huidige standpunt van D'66 t.a.v. het bewaren van de eigen identiteit zou de kiezer het idee kunnen krijgen dat D'66 een partij is geworden die met zowel „linkse” als „rechtse” partijen zou kunnen en willen samenwerken in een nieuw te vormen regering. Het moet de kiezer duidelijk zijn waar D'66 staat: links van het midden.

MOTIE

Indieners: Ad van Tiel e.a.

Woordvoerder: Ad van Tiel.

Onderwerp: themacongressen.

De ALV van D'66, in vergadering bijeen te Utrecht op 26 en 27 oktober 1979,

overwegende

1. dat met het groeien van het ledental, door tijdgebrek op ALV's belangrijke onderwerpen vaak niet meer de aandacht krijgen die ze verdienen,

2. dat er ook grenzen zijn aan het opnamevermogen van D'66-congresgangers,

3. dat onderwerpen met een specifiek karakter vaak niet te volgen zijn zonder voldoende bestudering vooraf;

4. dat door tijdgebrek op ALV's het HB genoodzaakt is moties, amendementen, beleidsstudies, enz. te voorzien van het stempel „ontraden” of „overgenomen”;

5. dat daardoor de interne partijdemocratie geweld kan worden aangedaan;

is van oordeel

A. dat geen afbreuk mag worden gedaan aan het D'66-principe op ALV's: One man, one vote,

B. dat voor iedereen toegankelijke themacongressen over speciale onderwerpen, de leden de gelegenheid geven zich beter voor te bereiden,

C. dat themacongressen de ALV's aanmerkelijk zullen kunnen ontlasten,

D. dat moties en amendementen op ALV's belangrijke instrumenten zijn in de handen van individuele leden, afdelingen en regio's om op een democratische manier tot besluitvorming te komen of deze te beïnvloeden,

E. dat het HB door moties en amendementen op ALV's te voorzien van de kwalificatie „ontraden” of „overgenomen”, een te zware druk legt op de besluitvorming;

besluit het Hoofdbestuur op te dragen

I. de wenselijkheid van themacongressen te onderzoeken,

II. de ruimte te scheppen voor discussie en duidelijke argumentatie m.b.t. moties, amendementen, beleidsstudies enz., zodat de vaak erg summier toegelichte aantekening „ontraden” of „overgenomen” achterwege kan blijven en ALV's (en themacongressen) in mondigheid zelf kunnen beslissen,

III. het voorjaarscongres in de geest van deze motie een voorstel te doen, en gaat over tot de orde van de dag.

MOTIE

Indieners: P. Poelmann e.a.

Woordvoerder: P. Poelmann.

Onderwerp: regionale omroep.

De ALV van D'66, in vergadering bijeen te Utrecht op 26 en 27 oktober 1979,

kennis genomen hebbend van de beleidsbrief van de Minister van CRM inzake de financiering van de regionale omroep, overwegende

– dat D'66 reeds vanaf haar oprichting regionale omroep als een positief middel tot democratisering en parti-

participatie van de burger heeft beschouwd,

– dat de Kamerfractie van D'66 altijd krachtig de ontwikkeling van regionale omroep heeft bepleit,

dat voor de ontwikkeling en het functioneren van regionale omroep de onafhankelijkheid van het medium gewaarborgd moet zijn,

– dat dit het beste gerealiseerd kan worden door regionale omroep als zelfstandig onderdeel van het omroepbestel uit de omroepmiddelen te financieren,

is van oordeel dat het regeringsbeleid inzake de regionale omroep niet die waarborgen voor continuïteit en onafhankelijkheid in zich sluit, verzoekt

1. de Tweede Kamerfractie al het mogelijke in het werk te stellen om de regionale omroep zo snel mogelijk verder uit te bouwen als zelfstandig onderdeel van het omroepbestel,

2. het Hoofdbestuur zo spoedig mogelijk in het beleidsprogramma een onderdeel op te nemen over kleinschalige media als uitdrukking van het democratiseringsproces en de participatie van de burgers hierin, en gaat over tot de orde van de dag.

MOTIE nr. 64

Indiëners: Coraline Boomsma-Bäcker e.a.

Woordvoerder: Coraline Boomsma-Bäcker.

Onderwerp: instellen van een denktank.

De ALV van D'66, in vergadering bijeen te Utrecht op 26 en 27 oktober 1979,

overwegende dat:

– een toenemend aantal signalen uit onze samenleving er op wijst dat ernstige gevolgen van complexe en onderling samenhangende ontwikkelingen op sociaal-economisch en maatschappelijk gebied zich versneld aandienen,

– de complexiteit en de ondoorzichtigheid van de zich daarbij aankondigende problematiek een goed oordeel en gefundeerd inzicht bemoeilijken,

– onze reactie daarop tot nu toe veelal bestaat uit het instellen van ad-hoc werkgroepen of commissies met een beperkte opdracht, die hoogstens deel-oplossingen aandragen,

is van oordeel dat gelet op het bovenstaande het dringendst gewenst is dat op een andere wijze dan via het vinden van deeloplossingen door middel van deelcommissies of -werkgroepen, de complexe problematiek in haar onderlinge samenhang moet worden aangepakt,

spreekt als haar mening uit dat

– het derhalve dringend noodzakelijk is om zo spoedig mogelijk te komen tot het instellen van een permanente werkgroep van een zodanige

samenstelling dat daarin alle betrokken disciplines zijn opgenomen,

– het bovendien gewenst zou (kunnen) zijn dat ook andere politieke partijen aan deze werkgroep deelnemen,

verzoekt het Hoofdbestuur

– de totstandkoming van deze breed samengestelde werkgroep krachtig te bevorderen,

– de mogelijkheden te onderzoeken in hoeverre andere politieke partijen in bedoelde werkgroep zouden willen participeren,

– zo mogelijk op het voorjaarscongres van 1980 een duidelijke en praktisch uitvoerbare taakomschrijving aan de ALV voor te leggen en gaat over tot de orde van de dag.

MOTIE nr. 65

Indiëners: J. Apotheker e.a.

Woordvoerder: J. Apotheker.

Onderwerp: deelname actiegroepen.

De ALV van D'66 in vergadering bijeen te Utrecht op 26 en 27 oktober 1979,

constaterende dat het Hoofdbestuur tijdens de landelijke energiedag te Gasselte op 2 juni 1979 op geen enkele wijze heeft gereageerd op de gebeurtenissen die toen plaatsvonden,

overwegende dat het voor de partij belangrijk is op manifestaties, waarvan de strekking overeenkomt met de denkbeelden van D'66, van haar belangstelling blijkt te geven,

verzoekt het Hoofdbestuur in het vervolg alerter te reageren op dit soort manifestaties, en gaat over tot de orde van de dag.

MOTIE nr. 66

Indiëners: regio Gelderland

Woordvoerder: Onderwerp: jeugd-sport-paspoort.

De ALV van D'66, in vergadering bijeen te Utrecht op 26 en 27 oktober 1979,

overwegende – dat sportbeoefening en sportorganisatie niet alléén een zaak is van sportverenigingen,

– dat in een goed sportbeleid de individuele sportbeoefening een belangrijk aspect is,

– dat de recreatieve, individuele sportbeoefening in de toekomst door meer vrije tijd zal toenemen,

– dat er een duidelijke relatie is tussen individuele sportbeoefening en de volksgezondheid,

– dat de zeggswijze: „jong geleerd, oud gedaan” ook voor de recreatieve individuele sportbeoefening geldt,

– dat voor jeugdigen en studenten allerlei niet eenduidige kortingen gelden (chaos in tarieven en kortingen bij bv. zwembaden, ijsbanen enz.) en vaak ondoorzichtig zijn,

– dat niet iedereen lid van een sportvereniging wil zijn,

– dat er een jeugd-sport-paspoort

dient te komen, hetwelk op dezelfde wijze kan functioneren als het CJP, tenslotte overwegende

– dat van een JSP een stimulerende werking kan uitgaan,

– dat van deze stimulerende werking de exploitatielast van diverse sportaccommodaties (b.v. zwembaden, ijsbanen) gedrukt kan worden,

– dat het particuliere initiatief direct op een JSP zal inspelen door zelf nieuwe faciliteiten te scheppen,

– dat door een JSP meer doorzichtigheid in tarieven zal komen.

vraagt alle geledingen binnen D'66 alles te doen om het JSP te realiseren en

draagt het Hoofdbestuur op deze activiteiten te coördineren en draagt het Hoofdbestuur op

een concept-tekst m.b.t. het JSP te formuleren voor het verkiezingsprogramma en deze tekst aan de ALV voor te leggen,

en gaat over tot de orde van de dag.

MOTIE nr. 67

Indiëners: A. R. P. Janse e.a.

Woordvoerder: A. R. P. Janse.

Onderwerp: kringloop.

De ALV van D'66, in vergadering bijeen te Utrecht op 26 en 27 oktober 1979,

overwegende

– dat in de afvalstoffen over de dosering van rioolslib beperkende richtlijnen, zoals voorgesteld door de Unie van Waterschappen, worden gehanteerd, die deze doseringen toelaten van Waterschappen, worden gehanteerd, die deze doseringen toelaten van resp. 2 ton/jaar voor bouwland en 1 ton/jaar voor grasland,

– dat bij de vaststelling van die richtlijnen rekening werd gehouden met de gehalten aan zware metalen, waaronder koper,

– dat bij de toelaatbare hoeveelheid koper werd uitgegaan van maximaal toelaatbare doses van resp. 1 kg koper/ha per jaar voor bouwland en 0.5 kg koper/ha per jaar voor grasland,

– dat bij de varkensmest gebruik wordt gemaakt van veevoer waaraan kopersulfaat wordt toegevoegd,

– dat een landbouwkundig verantwoorde dosering van varkensmest (gebaseerd op de stikstofbehoefte van bouwland resp. de kaliumbehoefte van gras, volgens de bevindingen van het Instituut voor Bodemvruchtbaarheid te Groningen), overeenkomt met een koperaanvoer van resp. 3 kg koper/ha per jaar voor bouwland en 1 kg koper/ha per jaar voor grasland,

– dat uit cijfers blijkt dat de totale koperbelasting in Nederland uit rioolslib afgezet in de landbouw in 1977 30 ton bedroeg en die uit dierlijke mest 900 ton,

– dat niet aanmerkelijk kan worden gemaakt, dat koper uit rioolslib zich anders zal gedragen dan koper uit varkensmest,

van oordeel zijnde dat de kringloop-opvattingen welke centraal staan in de afvalstoffenwet eveneens van toepassing geacht moeten zijn op de plantvoedingsstoffen in dierlijke mest en dat de aanwezigheid van grote hoeveelheden koper deze recirculatie op den duur zal belemmeren,

verzoekt

de Tweede Kamerfractie te bewerkstelligen dat de regering ertoe wordt bewogen om door middel van geëigende maatregelen te komen tot een verlaging, resp. totale afschaffing van de toevoeging van kopersulfaat aan varkensvoer en dit voorstel ook bij het Europees Parlement aanhangig wordt gemaakt,

En gaat over tot de orde van de dag.

Agendapunt 4

Beleidsprogramma

Hoofdstuk energie

Congresstuk VC 2 - 3

1. Inleiding

Steeds meer vormt energie het brandpunt van internationale conflicten; dit zal de speelruimte van de Nederlandse politiek ernstig inperken. Vrijwel alle manieren van (uitbreiding van de) energievoorziening brengen ernstige problemen met zich mee. De olieaanvoer is onzeker geworden; toepassing van kernenergie stuit onder meer op het probleem van het kernafval en van ongelukken met centrales, en roept bovendien grote maatschappelijke spanningen op; méér kolen betekent misschien een grote aanslag op het milieu en de volksgezondheid, en bovendien het risico van verstoring van het wereldklimaat; invoer van LPG en vloeibaar aardgas brengt ook veiligheidsproblemen met zich mee. Door de spanningen op de oliemarkt stijgen de prijzen snel; tegelijkertijd bestaat de noodzaak, de structuur van het energieverbruik om te buigen en de afhankelijkheid van olie en gas te verminderen. Het energievraagstuk is hierdoor een bijzonder gecompliceerd probleem, waarvoor geen eenvoudige oplossingen bestaan.

Bij het formuleren van een goed energiebeleid dienen de volgende overwegingen in ogenschouw te worden genomen:

– de kwaliteit van het milieu. Vrijwel al het energieverbruik tast het milieu aan; het moet daarom zo laag mogelijk worden gehouden, terwijl het gebruik van vuile of gevaarlijke brandstoffen aan strenge milieueisen moet worden gebonden.

– het tegengaan van grondstofverspilling. Grondstoffen raken uitgesput. Alleen al om de Derde Wereld en toekomstige generaties nog hun

rechtmatig aandeel van grondstoffen te gunnen moet het verbruik van grondstoffen zoveel mogelijk worden vermindert.

– internationale veiligheid. Een verstoring in de aanvoer van brandstoffen vormt thans een van de grootste bedreigingen van de wereldvrede. Het brandstofpakket en de hoogte van het verbruik moeten erop afgestemd zijn, zulke spanningen zoveel mogelijk te voorkomen.

– de sociaal-economische stabiliteit van Nederland. Om de stabiliteit van de Nederlandse economie in de toekomst te verzekeren, moeten een produktieniveau en een betalingsbalanspositie worden gehandhaafd, die sociale spanningen zoveel mogelijk vermijden.

Het probleem bij het formuleren van het energiebeleid is, dat deze punten niet zonder meer verenigbaar zijn. Al deze overwegingen wijzen naar krachtige energiebesparing als een hoeksteen van het energiebeleid. Het publiek dient sterk bij de besparingscampagnes betrokken te worden, waarbij ingespeeld moet worden op een algemeen bestaande bereidheid tot matiging van het verbruik. Veel meer dan thans dient gestreefd te worden naar beperking van het energieverbruik. De regering dient open te staan voor de vele ideeën en voorstellen die m.b.t. energiebesparing worden gedaan. Ruime steun moet worden gegeven aan een breed scala van proefprojecten op dit gebied. Energieplanning dient gebruik te maken van taakstellende plafonds aan het energieverbruik.

Grote aandacht moet worden besteed aan de ontwikkeling van duurzame (regeneratieve) energiebronnen, om ervoor te zorgen dat deze schone energiebronnen in de toekomst een zo groot mogelijk aandeel in de Nederlandse energievoorziening kunnen hebben.

Aantasting van de kwaliteit van het milieu door ontwikkelingen in het energieverbruik moet zoveel mogelijk worden vermeden. De introductie van kolen dient daarom d.m.v. schone technologieën plaats te vinden, ook wanneer dit financiële offers vraagt.

Kernenergie wordt door ons vooralsnog afgewezen als maatschappelijk aanvaardbare energievorm, vanwege de eraan verbonden problemen, o.a. afvalberging en veiligheidsproblematiek. Wel dient de kennis op dit gebied behouden te blijven.

Vanwege de zeer ernstige situatie op de internationale oliemarkt en de gevolgen daarvan voor de internationale verhoudingen moet al het mogelijke worden gedaan om het olie-verbruik terug te dringen, met behoud van een maatschappelijk aanvaardbaar produktieniveau en economische stabiliteit. In IEA-verband

wordt daarover periodiek overleg gevoerd, wat uitmondt in actieprogramma's. Vanwege het uitstel van de beslissingen over de toepassing van kernenergie dreigt Nederland daar in een geïsoleerde positie te raken, wat ernstige consequenties kan hebben in het geval van nieuwe boycots. Voor het behoud van de plaats van Nederland in het internationale krachtenveld is het nodig, met overtuigende resultaten te komen van een krachtig beleid, dat op een andere manier leidt tot verminderde olie-afhankelijkheid.

De stijging van de energieprijzen en de enorme verslechtering van de betalingsbalans mede als gevolg van het teruglopen van de aardgasexport na 1985 maken daarnaast een grote inspanning van het Nederlandse bedrijfsleven in de komende jaren noodzakelijk, waarvoor grote offers gebracht zullen moeten worden. Geconstateerd moet worden, dat de ruimte als gevolg van de aardgasbaten niet is benut voor het opbouwen van een sterke exportpositie; nu staan wij voor de taak, datzelfde te doen, maar onder veel ongunstiger omstandigheden. De ombuiging moet nu immers niet meer in een sterk groeiende, maar in een stagnerende economie plaats vinden, terwijl bovendien de financiering ervan nauwelijks meer uit groeiende aardgasinkomsten kan plaats vinden; dit laat de noodzaak onverlet spoedig hogere exportprijzen te bedingen.

De verslechtering van de betalingsbalans met tientallen miljarden als gevolg van het wegvallen van de aardgasexport kan een (grote) stap terug in de welvaart betekenen. Hoewel wij van mening zijn, dat dit niet noodzakelijk een stap terug in welzijn is, moet worden geconstateerd dat dit grote sociale spanningen zal kunnen oproepen. Desondanks zien wij het als vrijwel onvermijdelijk element van het beleid.

Tenslotte kan de verslechtering van de betalingsbalans worden opgevangen door een nieuwe, op innovaties gebaseerde energie-extensieve exportindustrie. Aan deze mogelijkheid geven wij verre de voorkeur boven een uitbouw van een energie-intensief export-pakket, maar wij realiseren ons dat dit makkelijker is gezegd dan gedaan. Het is in elk geval zeer de vraag of het gehele betalingsbalansprobleem hierdoor op korte termijn kan worden opgelost: de contouren van zo'n energie-extensieve industrie zijn namelijk nog niet goed zichtbaar. I.v.m. het kwetsbare milieu en de grondstoffenarmoede van Nederland ligt het voor de hand, deze exportsector op te bouwen in de milieu- en grondstoffenbesparende technologie.

Voor het financieren van de noodzakelijke ombuigingsoperatie zullen op zeer grote schaal middelen moeten vrijkomen. Een algemeen herstel

van de rendementen van het bedrijfsleven is noodzakelijk, (met consequenties voor de inkomens), daarnaast zal veel geld beschikbaar moeten komen voor gerichte innovatiebevorderende maatregelen. Dit laatste zou deels gevonden kunnen worden door gelden van de institutionele sector: o.a. pensioenfondsen, verzekeringsmaatschappijen, elektriciteitsbedrijven, te laten bestemmen voor risicodragende, innovatiebevorderende investeringen; ook zouden extra aardgasinkomsten voor dit doel bestemd kunnen worden. Voor uitwerking van deze punten kan worden verwezen naar de hoofdstukken over het economisch beleid in dit beleidsprogramma.

In vele opzichten raakt het vraagstuk van de energievoorziening aan morele kwesties zoals de risico's van kernafval en de mogelijkheid van klimaatveranderingen door gebruik van fossiele brandstoffen. Een brede discussie onder de bevolking over energie (dus niet alleen over kernenergie) en de economische consequenties van de verschillende beleidskeuzen is noodzakelijk. Daartoe moet een zo breed mogelijk scala van scenario's worden gepresenteerd.

Om energiebesparing en duurzame energiebronnen bestuurlijk goed te bevorderen, is een decentralisatie van een deel van het energiebeleid noodzakelijk. De lagere overheden zullen op deze terreinen grotere bevoegdheden dienen te krijgen. Daarnaast is het noodzakelijk, dat ten aanzien van alle aspecten van de openbare energievoorziening democratische besluitvorming en controle door vertegenwoordigende lichamen mogelijk is. Ook moet de gehele organisatiestructuur van het energiebeleid doorgelicht worden, en aangepast aan eisen van doelmatigheid, slagvaardigheid, visie en doorzichtigheid voor de burger.

2. Belangrijke beleidspunten

2.1. Internationale betrekkingen

2.1.1. Olie als politiek wapen.

Aangezien de toekomstige energievoorziening in Nederland voor een groot deel afhankelijk zal zijn van olie-invoer, bestaat het gevaar dat de olieafhankelijkheid Nederland kwetsbaar zal maken voor politieke chantage. Aangezien de economische en politieke kwetsbaarheid slechts is op te lossen door vrijwillige afspraken in internationaal verband, dient het beleid erop gericht te zijn de effectiviteit van deze internationale afspraken te bevorderen. De formulering en de uitvoering van het Nederlandse energiebeleid dienen daarom mede gericht te zijn op het behoud van de Nederlandse interna-

tionale politieke geloofwaardigheid met name wat betreft de daadwerkelijke realisatie van afgesproken olie-aanvoerplafonds.

Nieuwe afhankelijkheden (kolen, uraan) moeten worden voorkomen.

2.1.2. Verspreiding van kernwapens
Het aan het vreedzame gebruik van kernenergie verbonden gevaar van verspreiding (proliferatie) van kernwapens door het beschikbaar komen van plutonium uit kernafval, moet leiden tot meer bedachtzaamheid over het gebruik van kernenergie in de wereld.

2.1.3. Afwijzing plutonium als energiedrager.

Ook op internationaal niveau dient Nederland plutonium als energiedrager voor de oplossing van het wereldenergieprobleem af te wijzen.

2.1.4. Betrekkingen met buurlanden.

In Europees verband dienen tussen buurlanden afspraken te worden gemaakt over de veiligheidsaspecten van nabij de landsgrenzen gelegen kerncentrales, andere nucleaire industrieën en LNG en LPG-terminals.

2.2. Mogelijkheden en keuzen voor Nederland

2.2.1. Besparingen

2.2.1.1. Voorlichtingsbeleid

De bevolking dient via een indringende benadering bewust gemaakt te worden van het overheersende belang van de energievoorziening voor de samenleving en de noodzakelijke rol die zuinig gebruik en besparingen daarin kunnen spelen. De overheid dient deze bewustvorming tegelijkertijd te belonen door een actief beleid (subsidies, investeringsregelingen) om besparingen te kunnen realiseren. Naar de mening van D'66 kan deze gedragsverandering nog nadrukkelijker nagestreefd worden dan thans gebeurt.

2.2.1.2.

Brede acceptatie van en enthousiasme voor de energiebesparingsdoelstelling is nodig voor het slagen van het beleid; maar omgekeerd is een duidelijk beleid ook nodig om het gevraagde enthousiasme te schragen. Want niet in plaats van maar naast en namens de individuele burger heeft de overheid een eigen verantwoordelijkheid die de volgende elementen omvat:

- het individu meer mogelijkheden bieden voor het realiseren van het eigen energie-bewust gedrag;
- het stellen van normen en het handhaven van regels als ruggesteun voor de goedwillende en ter correctie van de dwarsliggende burger;
- het scheppen van een klimaat van acceptatie door zelf voorbeelden te stellen;

– het wegnemen van praktische, financiële of organisatorische belemmeringen voor besparingsmogelijkheden;

– sturend optreden daar waar het maatschappelijk krachtenveld van deelbelangen de noodzakelijke resultaten niet oplevert of zelfs blokkeert;

– verdelend en bemiddelend optreden daar waar in een schaarstesituatie keuzes moeten worden gedaan, waarvoor de optelsom van individuele keuzes noch de meest rechtvaardige verdeling noch een totaal binnen de vereiste grenzen kan garanderen;

– benutten van de ontvankelijkheid van het moment voor het treffen van lange-termijn maatregelen gericht op een fundamentele ombuiging van het leefpatroon, waartoe de bereidheid wel bestaat, maar die niet uit het individueel gedrag alleen kan resulteren.

2.2.1.3.
D'66 is bereid hoge prioriteit te geven voor overheidsuitgaven ten behoeve van energiebesparing, binnen de totale ruimte thans beschikbaar. Gedacht wordt dat 3 tot 4% van het Nationaal Inkomen nodig zal zijn om het energiegebruik aan het eind van deze eeuw terug te brengen tot het door het taakstellende energiecenario vereiste niveau.

2.2.1.4.
De overheid kan de vraag naar nieuwe technieken, die het energiegebruik verminderen, helpen bevorderen door voor te schrijven dat bij de bouw van nieuwe overheidsgebouwen een zeker percentage van de bouwkosten besteed wordt aan het uitproberen van veelbelovende technieken op het gebied van energiegebruik.

2.2.3. Aardgas

2.2.3.1. Winning aardgas

Intensief onderzoek naar gas voorkomend in Nederland, inclusief het continentaal plat van de Noordzee, moet doorgaan. Een zo nauwkeurig mogelijke taxatie van de winbare hoeveelheden is van essentieel belang voor de planning voor de energievoorziening. Kleinere gasvelden moeten na lokalisering snel worden geëxploiteerd, om het Slochterengasveld zolang mogelijk als buffersysteem te kunnen gebruiken. Zonodig dient de overheid te compenseren voor een eventuele economische barrière van de exploitatie van deze marginale velden middels een verlaging van royalties. Dit dient gepaard te gaan met een verhoging van de overheidsdeelname in de NAM.

Natuurgebieden moeten gespaard worden. Exploitatie kan eventueel plaatsvinden in tijden waarin het werkelijk nodig zal zijn en er waarschijnlijk als gevolg van technische ontwikkelingen, minder aanleiding

tot milieuverstoring zal zijn. Daarvan is nu geen sprake.

2.2.3.2. Invoer – Uitvoer – Vervoer van aardgas.

Nederland moet zich nadrukkelijk aanbieden als aanlandingsplaats voor overschotten gas uit het Britse (en Noorse) deel van de Noordzee. Gezien de grote gevaren van transport, aanlanding en opslag van vloeibaar aardgas (LNG) dient een Europese oplossing gezocht te worden in die zin, dat vooreerst wordt uitgegaan van transport per pijpleiding. Mocht dit niet een volledige oplossing betekenen dan zal op enkele plaatsen centrale aanlanding moeten plaatsvinden terwijl verder transport via een Europees gasnet geschiedt.

2.2.3.3. Rol van aardgas in de energievoorziening

Nieuwe hoeveelheden gas dienen alleen aan de industrie ter beschikking gesteld te worden voor hoogwaardige toepassingen (b.v. niet voor ondervuring van ketels) en voor bevordering van nuttiger energiegebruik, zoals warmtekracht-koppeling. In het toekomstig industriebeleid zal een accentverschuiving moeten plaatsvinden in de richting van minder energieverwendende industrieën. Voor de bestaande energieverwendende industrieën dient een maximale energiebesparing bevorderd te worden, onder meer door in Europees verband de aardgasprijzen te verhogen tot het wereldmarkt-niveau van olie.

2.2.4. Aardolie

2.2.4.1. Hoogwaardige toepassingen van aardolie

Gezien de noodzakelijke beperking van het gebruik van olie in Nederland dient olie zoveel mogelijk gebruikt te worden voor hoogwaardige toepassingen, waarvoor geen andere energiedragers beschikbaar zijn, zoals in de vervoerssector.

2.2.4.2. Milieu-overwegingen

Uit milieuhygiënische overwegingen dient de zwaveldioxyde uitstoot, als ontstaat bij verbranding van olieproducten, teruggedrongen te worden. Dit kan door geleidelijke vermindering van het zwavelgehalte van stookolie. Het verdient aanbeveling deze vermindering in overleg met andere Europese landen te doen plaats vinden. Ook voor de vermindering van het loodgehalte van benzine zal een Europese aanpak de voorkeur moeten hebben.

2.2.5. Vloeibare Olie Gassen (LPG)

2.2.5.1. Import LPG

De aanlanding van LPG wordt slechts aanvaard indien aan de strengste technisch haalbare veiligheids-eisen wordt voldaan. Aanvoer van LPG kan worden overwogen in het licht van de mogelijkheid tot hoogwaardig gebruik als vervanging

van olie als grondstof voor de chemische industrie of voor grote ondervuring

2.2.6. Kolen

2.2.6.1. Infrastructuur kolenvoorziening

De overheid dient te zorgen voor omstandigheden die het mogelijk maken dat in Nederland een doelmatige en efficiënte infrastructuur opgebouwd wordt voor het gebruik van steenkool, zoals centrale aanvoerplaatsen, overslag, opslag, vervoer en eventueel voorbehandeling voor bepaalde toepassingen. De opbouw van de infrastructuur zal moeten worden bepaald door de Rijksoverheid en kunnen worden uitgevoerd door partikulier initiatief.

2.2.6.2. Nieuwe verwerkings-technologieën

De overheid dient te stimuleren dat demonstratieprojecten voor kolenvergassing en wervelbedverbranding in Nederland op grote schaal uitgevoerd worden teneinde snellere commerciële toepassing van deze milieuvriendelijke processen te bereiken. Hierbij kan gedacht worden aan toepassingen in de semi-overheidssector, b.v. elektriciteitsbedrijven, zowel als aan stimuleringsmaatregelen ten behoeve van partikuliere industrieën die in deze ontwikkelingen mogelijkheden zien voor verdere uitbouw van het eigen bedrijf. Naast de wenselijkheid voor efficiënt energiegebruik dient hierbij vooral gelet op de innovatie die van deze projecten kan uitgaan voor de Nederlandse machinefabrieken en konstruktiebedrijven.

2.2.6.3. Milieubeleid

In het algemeen dienen schone brandstoffen als ontzwavelde olie, gas LPG, gereserveerd te worden voor kleinschalige toepassingen, en vuile brandstoffen, die niet vooraf gereinigd kunnen worden, gebruikt te worden voor grootschalige verbranding, waarbij de beste reinigingsmethoden beter gebruikt kunnen worden.

2.2.6.4. De gevolgen voor het milieu

Toepassing op grote schaal van kolen kan milieu-hygiënische problemen veroorzaken door zwaveldioxyde uitstoot, oliegasverspreiding en lozing van vaste verbrandingsresten. Milieu-eisen zullen in Europees verband geregeld moeten worden, hetgeen niet wil zeggen dat Nederland zo nodig niet eerder maatregelen moet treffen. In verband met de overschakeling op steenkool zal een overgangsfase nodig zijn, b.v. voor het gebruik in elektrische centrales.

2.2.7. Kernenergie

2.2.7.1. Kernenergie afwijzen

D'66 is van oordeel dat de aan kernenergie verbonden problemen en gevaren zo ver van een oplossing verwijderd zijn dat kernenergie, in de

huidige omstandigheden, niet kan worden aangemerkt als een maatschappelijk aanvaardbare energievorm en is daarom van mening, dat vooralsnog niet kan worden uitgegaan van een bijdrage van kernenergie aan onze toekomstige energievoorziening.

2.2.7.2. Thans geen verdere ontwikkelingen

Er dienen thans geen verdere activiteiten ontplooid te worden die direct of indirect bedoeld zijn een bijdrage te leveren voor het verder toepassen van kernenergie in Nederland. Deze uitspraak houdt in dat gericht wetenschappelijk onderzoek op het gebied van kernenergie gehandhaafd moet blijven, maar wel dat vermindering hiervan mogelijk is. Het overheidsbeleid dient, zolang de Brede Maatschappelijke Discussie voortduurt, in ieder geval op geen enkele wijze vooruit te lopen op de uitkomst van de discussie. Dit betekent o.a. dat D'66 van mening is dat proefboringen om de mogelijkheden van berging van radioactief afval in geschikte geologische formaties te onderzoeken thans niet moeten plaats vinden.

2.2.7.3. Europees verband

In het Europees overleg dient ingebracht te worden dat betreffende verdere toepassing van kernenergie de uiterste terughoudendheid in acht moet worden genomen.

2.2.7.4. Opwerking kernafval

Opwerking van radio-actief kernafval wordt afgewezen, om de gevaren van het proces zelf zowel als om de problematiek rond de verspreiding van kernwapens.

2.2.7.5 Snelle kweekreactoren, Kalkar

D'66 wijst de toepassing van snelle kweekreactoren af, omdat in de kringloop plutonium een rol speelt. Nederland dient zich daarom terug te trekken uit het Kalkar-project en Superphenix.

2.2.7.6. Kerncentrales Borssele en Dodewaard

Beslissingen over de toekomst van de Nederlandse kerncentrales dienen genomen in het kader van de Brede Maatschappelijke Discussie. Op dit moment dienen daarom geen langlopende contracten afgesloten te worden over de verwerking van het kernafval uit deze centrales.

De regering dient inmiddels de veiligheid voor de omgeving te waarborgen en bij enigerlei aanleiding tot twijfel daaraan stillegging van de centrale te verlangen.

Het functioneren van de centrales zal bovendien op geen enkele wijze mogen leiden tot feiten, omstandigheden of verplichtingen die de uiteindelijk besluitvorming met volledige feiten belasten.

2.2.2. Duurzame energie

Een zo nauwkeurig mogelijke schatting van de winbare hoeveelheden zonnewind-, bio-energie en aardwarmte is van wezenlijk belang voor de planning in de energievoorziening.

2.2.2.1. Zonne-energie voor gebouwen

In de gebouwen van nu is slechts door uitputting van kostbare energievoorraden een goed woon- en werkklimaat in stand te houden. Het is mogelijk zo te bouwen dat alleen m.b.v. actieve en passieve benutting van zonne-energie een goed binnenklimaat te bereiken is. De overheid dient demonstratieprojecten met warmteopslag van voldoende omvang op te zetten.

2.2.2.2. Windenergie voor elektriciteitsvoorziening

In het Nationaal Onderzoekprogramma Windenergie dat in 1981 afloopt, maakt Nederland zijn rol als voortrekkerland in IEA-verband niet waar. Het onderzoek moet geconcentreerd en versterkt worden door de oprichting van een onafhankelijk windenergie-instituut. Grote demonstratieprojecten moeten het bedrijfsleven tot investeringen stimuleren en het publiek tot meningsvorming over de aanvaardbaarheid van windturbines in het landschap.

2.2.2.3. Bio-energie voor landbouw en veeteelt

De overheid dient de produktie van biogas, gasohol e.d. uit mest en afval van land- en tuinbouw te bevorderen.

2.2.2.4. Overige duurzame energiebronnen.

De opsomming hierboven is niet uitputtend. Steeds zal naar nieuwe mogelijkheden moeten worden gezocht (aardwarmte, waterkracht). Initiatieven van de overheid zijn hierbij essentieel.

2.3. Organisatie en besluitvorming.

2.3.1. Organisatie/planning.

2.3.1.1.

Plan van Gasafzet en Elektriciteitsplan dienen te worden samengevoegd tot een langlopend energieplan, dat door de Minister voor Energie en Economische Zaken jaarlijks bij de begrotingsbehandeling aan het parlement wordt voorgelegd. In dit plan dienen ook de overheidsinspanningen t.b.v. de olie- en koleninzet vermeld te worden.

2.3.1.2.

In het Energieplan wordt een indicatief niveau opgenomen van een geheel van besparingen en duurzame energieproductie, dat onder verantwoordelijkheid van lagere overheden tot stand gebracht moet worden.

2.3.1.3.

Op het gebied van gas en elektriciteit dient een nationaal gasinkoopbedrijf, resp. een nationaal productiebedrijf te ontstaan, dat rechtstreeks verantwoordelijk is aan de Minister.

2.3.1.4.

Distributie van gas en elektriciteit dient gezamenlijk te gebeuren door lokale, regionale of provinciale distributiebedrijven (horizontale concentratie).

2.3.1.5.

Stadsverwarming dient in beheer te zijn bij een gezamenlijk gas/elektriciteits-distributiebedrijf. Waar dit niet bestaat, dient het beheer van de installatie en de distributie van elektriciteit in handen te zijn van het elektriciteitsbedrijf, de distributie van de warmte in handen van het gasbedrijf.

2.3.1.6.

De gehele energievoorziening dient overigens onder directe verantwoordelijkheid en controle van rechtstreekse en democratisch gekozen volksvertegenwoordigers plaats te vinden.

2.3.2. Wetgeving.

De bevoegdheden van de overheid op het gebied van de energievoorziening dienen geregeld te worden in een Energiewet. Hierin dient ook de inspraak van de burgers geregeld te worden.

2.3.3. Adviesstructuur.

Om de noodzakelijke samenwerking tussen overheid en bedrijfsleven op het gebied van innovaties op energiegebied te bevorderen, dient een Industriële Raad voor het Energiebeleid gevormd te worden, waarin o.a. het kleinbedrijf vertegenwoordigd moet zijn.

2.3.4. Prijsstelling.

2.3.4.1.

Een landelijke tariefstelling voor energie is gewenst, om ongemotiveerde ongelijkheden te voorkomen. Om historisch gegroeiende prijsverschillen weg te werken is voor een overgangperiode een vereveningsfonds noodzakelijk.

2.3.4.2.

Om de distributiebedrijven een prikkel te geven tot inspanningen voor energiebesparing, dient de inkoopsprijs gekoppeld te worden aan de energie-efficiëntie die in hun verzorgingsgebied wordt bereikt.

2.3.4.3.

Progressieve tarieven lijken voorsnog op praktische gronden onuitvoerbaar. Boven een laag vastrecht dient het tarief voor kleingebruikers daarom in dit stadium lineair te zijn. De progressiviteit van tarieven dient benaderd te worden door een systeem van heffingen en subsidies:
- energiebelasting op energieverblindende apparaten (grills, solaría)
- subsidies voor verbouwingen, lei-

dend tot het benutten van passieve zonne-energie, tochtwering e.d.

2.3.4.4.

Het degressieve element in het groot verbruik zou geleidelijk verminderd moeten worden, waarbij de concurrentiepositie van de industrie niet wezenlijk mag worden aangetast. Deze kwestie dient vooral op Europees niveau geregeld te worden.

2.3.5. Energie-onderzoek

2.3.5.1.

In het programma van ZWO dient een fonds te komen voor gericht fundamenteel energie-onderzoek.

2.3.5.2.

Het onderzoek op het gebied van energiebesparende en duurzame energie-apparatuur dient zich veel meer dan thans te richten op de industriële ontwikkeling.

2.3.6. Energiefonds.

Om de enorme investeringen te financieren die voor de energievoorziening noodzakelijk zijn, en om de mogelijkheden voor gedecentraliseerde investeringen te verruimen, dient een energiefonds in het leven te worden geroepen.

Het scheppen van de financiële ruimte hiervoor en voor de andere investeringen op dit terrein, zal naast de ruimte die ook zal moet worden geschapen t.b.v. herstel van het economische draagvlak - een zeer zware opgave vormen. Nadere berekeningen van deze operatie zullen door het CPB moeten worden uitgevoerd.

Dit fonds dient leningen te verstrekken t.b.v. projecten t.b.v. energiebesparing en duurzame bronnen tegen dezelfde rente als die, waarmee openbare nutsbedrijven hun geld op de kapitaalmarkt kunnen lenen.

De voeding van het fonds dient te bestaan uit:

- afdracht van elektriciteits- en gasbedrijven (een deel van de overschotten op de exploitatie)
 - (een deel van de) benzine-accijnsopbrengst
 - een deel van de aardgasbaten.
- Binnen enkele jaren dient het fonds een niveau te bereiken van f 2 miljard jaarlijks.

Agendapunt 5

Beleidsprogramma Hoofdstuk Media

De noodzaak van een vernieuwd bestel voor de landelijke omroep (Toelichting op het congresstuk)

Congresstuk VC 2-4

Inleiding

De toenemende commerciële beïnvloeding en vervlakking van de pro-

gramma's van de grote oude geprofileerde omroepen, op wier bestaan het gebouw van onze Omroepwet zo geheel gericht was, brengt dit gebouw van binnen uit aan het wankelen. Des te gevaarlijker worden nu de scheuren die dit gebouw van ouds al in zijn buitenmuren vertoonde.

Een juridische scheur in het omroepgebouw is, dat de Omroepwet de zendtijdtoedeling weliswaar baseert op het aantal leden van de omroeporganisaties maar dat deze leden in hoge mate fictieve leden zijn: de abonné's op de bladen van de omroeporganisaties worden met weer eens een arithmétique hollandaise aangemerkt als leden van deze organisaties zelf. Onderzoek heeft uitgeezen dat een naar omroep zeer sterk wisselend percentage van deze abonné's op omroepbladen zich niet verwant voelt met de corresponderende organisaties: hun abonnéenschap berust vaak op een voorkeur voor het blad zelf doch niet voor de programma's of de identiteit van de omroep. Een ont koppeling van abonné- en lidmaatschap, als terecht voorgesteld door de vorige minister van CRM, Van Doorn, zou dan ook een ware aardverschuiving in omroepeland veroorzaakt hebben. De bestaande omroeporganisaties wisten de respectieve bevriende politieke partijen zo ver te krijgen dat beide laatste regeeraccorden, (het niet gerealiseerde van P.v.d.A.-C.D.A.-D'66 zowel als het vigerende van CDA-VVD) zich tegen deze moedige ont koppelingspoging gekeerd hebben, en met succes.

Deze, aldus voortbestaande, koppeling berust echter op een pseudo-auteursrechtelijk monopolie op omroepprogrammeven dat na de uitspraak van de Europese Commissie voor de rechten van de mens inzake de Geïllustreerde Pers tegen de Nederlandse Staat, in een eventueel nieuw proces over deze materie hier te lande, wellicht geen stand meer zal kunnen houden, zoals betoogd is (Ars Aequi 1979, p. 147 c.v.). Een nog grotere juridische scheur in het omroepgebouw wordt gevormd door het feit dat de juridische grondslag lijkt te ontvallen aan het huidige concessiestelsel, de zendtijdtoedeling door de overheid.

Het is de **schaarste** van uitzendkanalen die de juridische legitimatie vormt van overheidsdistributie van zendtijd, zoals de hoogste rechterlijke instanties in verscheidene landen ook hebben uitgemaakt en een overvloed aan uitzendkanalen doet deze legitimatie dus vervallen.

De nieuwere technologische ontwikkelingen lijken nu echter inderdaad een definitief einde te gaan maken aan deze schaarste: er zullen voor ons land meer zendkanalen beschikbaar komen dan ooit gevuld kunnen worden. Erger nog, deze

overvloed is al lang een feit. De huidige twee Nederlandse televisienetten b.v. worden slechts voor een kwart van de beschikbare tijd gebruikt, n.l. slechts in de z.g. prime time van de avonduren, waarbij niemand zich schijnt af te vragen of uitsluitend de avonduren tot prime time gerekend moeten worden, terwijl toch slechts een minderheid van de bevolking overdag in het arbeidsproces is ingeschakeld. Bovendien heeft de internationale verdeling van televisienetten er al vele jaren geleden toe geleid dat Nederland een volledig (d.w.z. ons hele land bestrijkend) derde en een bijna volledig vierde televisienet in gebruik kan nemen. Het is wel duidelijk waarom al deze zendtijd braak blijft liggen. Onze bestaande omroeporganisaties moeten nu al dermate woekeren met hun creatieve talent en financiële middelen om zo'n klein gedeelte van de beschikbare tijd te vullen, dat zij niet in de eerste plaats op aanzienlijke uitbreiding zullen aandringen. Wanneer nu echter nieuwe gegadigden zich hiervoor zouden aandienen, die niet voldoen aan de vereisten van de Omroepwet, b.v. omdat zij commercieel zijn, zal dan de overheid deze met succes kunnen afwijzen en aldus een enorme hoeveelheid **overtollige** zendtijd kunnen blijven blokkeren? Er rijzen hier ernstige juridische twijfels wanneer de enige legitimatie voor de in het huidige concessiestelsel gelegen beperking van de vrijheid van meningsuiting, de schaarste van het medium, zo manifest niet bestaat. (Een aardige vergelijking: de Italiaanse hoogste rechter heeft zich enkele jaren geleden niet ontzien het toen vigerende Italiaanse stelsel van uitsluitend een staatsomroep in strijd met de vrijheid van meningsuiting en daarmee nietig te verklaren, zodat sindsdien in Italië naast de RAI duizenden plaatselijke radio- en honderden plaatselijke televisiestations volstrekt vrij opereren.)

Naar onze mening, en daarin worden wij gesteund door talloze geluiden uit de omroepwereld zelf, is ons bestel geen erg lang leven meer beschoren. Het zal bezwijken aan zelf-uitholling zo er niet al door meer externe factoren, b.v. technologische of juridische aard een versneld dramatisch einde komt aan een omroepbestel dat ook veel goeds heeft gebracht. Bij dit laatste valt dan te denken aan de door dit bestel toch gegarandeerde mate van omroepvrijheid, die gunstig afsteekt bij wat sommige andere Westerse landen te zien geven, om van de rest van de wereld maar te zwijgen.

Landelijke omroep

Met deze „contouren” wordt een poging gedaan een remedie te bieden tegen de gebreken van het huidige omroepbestel, nu en in de nabije toekomst, met behoud van toch ook de

positieve elementen van dit bestel. Zo gaan deze contouren uit van een open en pluriform omroepbestel. Dit plan wil de huidige concurrentieslag om de hoogte van de kijkcijfers en de daaruit resulterende verregaande vervlakking van het programma-aanbod bestrijden met de introductie van één minimaal aantal leden van een omroepvereniging voor de verkrijging van een volledige zendmachtiging en daarboven afschaffing van de huidige A-, B- en C-status voor deze verenigingen. Aan de huidige voortdurende ambitie van de omroeporganisaties om van C-status omhoog te stoten, respectievelijk aan de angst om een eenmaal verkregen A-status te verliezen kan zo een einde komen. De rust voor de eigenlijke programmamakers is dan teruggekeerd.

Vervolgens voorzien de „contouren” in een alternatief voor al diegenen die bezwaren hebben tegen de programma's van geprofileerde omroeporganisaties: het derde net. Dit derde net wordt niet door commerciële zendgemachtigden gevuld zoals in de V.S. en, zij het onder toezicht, in Engeland. De voor „ons” derde net voorgestelde constructie is die van de Nationale Omroep Organisatie, die echter bij het programmeren wel de kijkcijfers in het oog houdt, aangezien het haar taak is reclame-tijd- in blokken - te verkopen rond haar programma's. Dit derde net zal er ook toe moeten dienen de eerste twee netten „op te schonen” van de invloed van de commercie op de programmering en de vervlakking, die daar nu zo zeer zijn ingeslopen, zonder dat dit overigens tot een kwalitatief pover programma-aanbod op het derde net hoeft te leiden. Alleen al de mogelijkheid van programma's die het bedrijfsleven met het oog op de verhoging van het eigen prestige zal „aanbieden”, opent mede perspectieven voor „ook nog kwaliteit” op het derde net. Tenslotte is een functie van het derde net, het „reclamenet”, de concurrentie aan te gaan met buitenlandse commerciële zenders, die reeds nu met de kabel-tv en in de nabije toekomst ook met de satelliet-tv op ons land gericht kunnen worden en daarmee het gevaar opleveren dat grote bedragen aan reclamegelden naar het buitenland gezogen zullen worden. Het hier voorgestelde derde net moet er mede voor zorgen dat deze via één gezamenlijke omroepop ons gehele landelijke omroepbestel ten goede kan komen.

Het mediahoofdstuk is nog niet compleet. U treft hierbij een algemene inleiding aan en voorts paragrafen over landelijke omroep, regionale omroep en het boek. Andere onderwerpen als b.v. viewdata, tijdschriften, kranten enz. zullen later, d.w.z. op een volgend congres worden toegevoegd.

Par. 1

Het standpunt van D'66 met betrekking tot het mediabeleid is dat de overheid in de eerste plaats de zorg heeft voor vrijheid van meningsuiting en voor verscheidenheid van informatievoorziening en opinievorming.

De vrijheid van meningsuiting heeft binnen de grenzen van een regeringsbeleid een actief en een passief karakter. **Actief** omdat de overheid erop dient toe te zien dat deze vrijheid niet alleen gewaarborgd wordt, maar ook zo optimaal mogelijk wordt gerealiseerd. Daartoe treft zij maatregelen en scheidt zij voorwaarden. **Passief** omdat de overheid zelf de vrijheid van meningsuiting dient te respecteren en te bevorderen door zich te onthouden van inmenging, beïnvloeding, bemoeienis t.a.v. de uitingen/inhoud van de media. De vrijheid van meningsuiting heeft ook nog een ander actief en passief karakter en wel in die zin dat een ieder het actieve recht heeft de eigen mening te uiten, maar eveneens het passieve recht van ieders mening kennis te nemen. In dat kader moet ook elke beperking van distributiemogelijkheden, of monopolievorming daarin, bestreden worden en dient de overheid, eventueel door financiële steunmaatregelen volgens objectieve, vastgestelde normen, juist de mogelijkheden voor vrije kennisneming van uitingen in grote verscheidenheid te bevorderen.

Par. 2 Contouren van een vernieuwd bestel voor de landelijke omroep

(Voorstel voor een paragraaf in het Beleidsprogramma van D'66)

De visie van D'66 op een vernieuwd bestel voor de landelijke omroep vertoont de volgende trekken.

1. Radio en televisie worden in de toekomst niet meer per definitie op identieke wijze beheerd. Ten aanzien van de radio lijken zich momenteel nog niet dermate grote mogelijkheden voor te doen dat een **geheel** nieuw bestel zich als noodzaak opdringt.

2. Ten aanzien van de televisie komt er een einde aan het alleenvertoningsrecht van de bestaande omroep-organisaties.

3. Naast de netten I en II wordt een net III in gebruik genomen. De zendmachtiging hiervoor wordt verleend aan een publiekrechtelijke stichting, een Nationale Omroep-Organisatie (NOO), die programma's brengt waaromheen blokken reclame kunnen worden gebouwd. Daarnaast kan de NOO „underwritten” programma's brengen, d.w.z. programma's die door b.v. het bedrijfsleven worden **aangeboden**, maar niet door dit bedrijfsleven gemaakt of beïnvloed zijn: Olympische Spelen, Amerikaanse verkiezingen, een opera uit de Scala van

Milaan e.d. Het enige reclame-element - en hierop zal streng toezicht nodig zijn - mag schuilen in de vermelding vóór en na het programma: „dit wordt (werd) u aangeboden door...”.

Hiermee wordt de vercommercialisering en de vervlakking van de netten I en II opgevangen.

4. De NOO ressorteert evenals de traditionele omroeporganisaties onder de NOS als samenwerkingsorgaan. Dit heeft consequenties voor bv. omroepfaciliteiten, internationale contacten, arbeidsvoorwaarden en ook voor de gelijke maatstaven voor gemiddelde kosten van een uur programma.

5. De netten I en II blijven behouden voor de acht bestaande omroeporganisaties, de eventuele aspirant-omroeporganisaties, de NOS als zendgemachtigde, en de z.g. mini-omroepen.

6. Alle acht grotere omroeporganisaties moeten verenigingen worden, met nader in de wet voor te schrijven democratische structuur. Het lidmaatschap wordt losgekoppeld van het abonnement op een programmabladd. De NOS als samenwerkingsorgaan zal een blad uitgeven dat de programmeergegevens bevat van alle zendgemachtigden. De omroepverenigingen kunnen uiteraard aanvullend verenigingsnieuws, commentaren op programma's e.d. aan hun leden doen toekomen. Het (pseudo)-auteursrecht op niet-persoonlijke geschriften, als met name omroepprogrammeergegevens, wordt afgeschaft.

7. Om voor een volledige zendmachtiging in aanmerking te komen zal een omroepvereniging allereerst een minimum aantal leden moeten tellen, die een bepaald lidmaatschapsbedrag betalen. Dit minimum ledental moet na een overgangstermijn nader vastgesteld worden, nadat enige ervaring is opgedaan met de ont koppeling van lidmaatschap en abonnement op een programmabladd en de gevolgen die dit voor het werkelijke ledental zal hebben. Door deze overgangstermijn wordt vermeden dat de wetswijziging op zich zelf al één of enkele van de huidige omroeporganisaties de zendmachtiging ontneemt.

Een stringente eis voor verkrijging en behoud van de zendmachtiging is, dat de omroepvereniging zich in een volledig programma profileert, zoals de Omroepwet ook nu voorschrijft.

8. De NOS zal als zendgemachtigde niet aan enige eis van ledentallen hoeven te voldoen. Wel zal de NOS ook in een veranderde constellatie ten aanzien van haar programma's haar huidige wettelijke taak behouden.

9. Een bepaald percentage van de programma's van alle zendgemachtigden zal Nederlands moeten zijn.

10. De programma's van de zend-gemachtigden worden regelmatig – in hun geheel – op de wettelijke criteria getoetst. Het resultaat kan tot een waarschuwing leiden en, bij herhaling, tot intrekking van de zend-machtiging.

11. Nieuwe omroepverenigingen die tenminste de helft van het aantal leden hebben bereikt dat als minimum is voorgeschreven voor de verkrijging van een volledige zendmachtiging, kunnen gedurende een overgangstermijn een zendmachtiging voor beperkte tijd verkrijgen. Voor een dergelijke zendmachtiging komen ook in aanmerking de omroepverenigingen wier ledental onder het wettelijk minimum daalt.

12. Alle omroepverenigingen krijgen het recht, ieder even veel zendtijd te verzorgen. Dit geldt zowel voor de televisienetten I en II als voor alle radiouitzendingen.

13. Anders dan nu zal een omroeporganisatie, die een zendmachtiging voor radio verwerft er niet automatisch ook een voor televisie verkrijgen, en omgekeerd. Ook zal een omroeporganisatie niet meer verplicht zijn van haar recht op zendtijd volledig gebruik te maken.

14. De kosten van het bestel in zijn geheel worden bestreden uit de omroepbijdragen, de opbrengsten van reclamespots en „aangeboden” programma's, en de opbrengsten van alle merchandising/verkoop van programma's van alle zendgemachtigden, waarmee uitsluitend de NOS als samenwerkingsorgaan zich belast. Uit de omroepmiddelen worden gedurende de eerder genoemde overgangstermijn zodanig ook de omroepverenigingen als dragers van een belangrijk deel van het bestel, gesubsidieerd voor hun eigenlijke verenigingswerk.

15. Een nader te bepalen percentage van het totaal van de omroepmiddelen wordt overgedragen aan een productiefonds voor cultureel waardevolle en kostbare programma's, waarop alle omroeporganisaties een beroep kunnen doen.

Par. 3 Regionale radio-omroep

De eerder genoemde zorg voor vrijheid van meningsuiting en voor verscheidenheid van informatievoorziening en opinievorming kan in belangrijke mate betrokken worden op de dagelijkse leefsituatie van de luisteraars. Daarom dienen initiatieven tot schaalverkleining in de omroep, zoals de totstandkoming van regionale radio-omroepen naast de grootschalige landelijke omroep, bevorderd en gesteund te worden. Naast de landelijke omroep moet dus een landelijke bedekking met regionale radio-omroep gerealiseerd worden, uiteraard binnen de technische mogelijkheden met een evenredige verdeling van de etherfrequenties. D'66 kiest voor een niet-commer-

ciële regionale omroep (hetgeen reclame niet uitsluit), die in haar organisatievorm zoveel mogelijk het eigen luisterpubliek representeert. Gezien de betrokkenheid van de centrale overheid bij de omroep door het alleenrecht van het verstrekken van zendmachtigingen en anderzijds de noodzakelijke, volledige onafhankelijkheid van de regionale omroep op programmatisch en ander gebied, is een open en duidelijk beleid vereist. Een rechtstreekse financiering uit de begrotingen van lagere overheden (provincie-gemeente), zoals voorgesteld in de Beleidsnota-Regionale Radio-omroep van de Minister van C.R.M. wijst D'66 af op grond van de hieruit voortvloeiende gevaren voor de journalistieke en informatieve onafhankelijkheid van de regionale omroep.

Ook met betrekking tot de financiering is het uitgangspunt dat regionale omroep omroep is en geen welzijnsvoorziening.

Voor de landelijke omroep is thans een eenvormig, duidelijk omschreven financieringsstelsel van kracht en daarvan dient de financiering van regionale radio-omroep een onderdeel te zijn. Dit betekent dat de bronnen zullen zijn de opbrengsten van de omroepbijdragen en van de STER-reclame.

Regionale reclame zal aan een aantal voorwaarden moeten voldoen, zoals prioriteit voor regionale plaatselijke adverteerders/ondernemingen en bepaling van een maximaal aantal reclameminuten per zenduur. Regionale reclame zal strict gescheiden worden van de programmering, hetgeen overigens de mogelijkheid van zgn. „underwritten” programma's niet uitsluit. De landelijke STER dient de regionale reclame exploitatie in handen te krijgen; de opbrengsten daarvan worden aan de centrale omroepmiddelen toegevoegd.

Op deze basis kan een verdeling van het totale omroepbudget plaatsvinden, uitgaande van een efficiënt en pluriform functionerende landelijke omroep en regionale omroep met landelijke bedekking. De programma's van deze regionale omroep zullen, in tegenstelling tot het volledige programmavoorschrift voor de omroeporganisaties, een informatief en journalistiek karakter hebben. Het is noodzakelijk om een redactiestatuut te eisen.

Binnen het kader van de technische mogelijkheden en financiële prioriteiten staat D'66 positief tegenover het idee van regionale plaatselijke televisie-omroep, overigens evenmin als in de landelijke situatie in een automatische koppeling met regionale radio-omroep.

Par. 4 „Het boek”

Temidden van de andere media neemt het boek een uitzonderingspositie in. Naar vorm en functie is het een verspreidingsmiddel, een medium. Naar de inhoud kan het een kunstwerk zijn, danwel een onderdeel van wetenschap, maar ook een puur stuk recreatie of commercie. In het kader van het hoofdstuk media interesseert het boek ons daarom alleen als middel tot meningsverbreding. Voor de kunstzinnige, wetenschappelijke, recreatieve of economische aspecten m.b.t. de inhoud, volstaan wij met verwijzing naar de daarop betrekking hebbende hoofdstukken van het beleidsprogramma. We zien meer en meer een ontwikkeling waarbij het boek als pluriform medium in de knel komt, vooral door een klimmend prijsniveau, dat prohibitief werkt t.a.v. belangrijke categorieën modale en jongere kopers (scholieren en studenten) en een afnemende bereidheid bij de producenten om nog „minderheidsboeken” te produceren, nu de markt ernstig in moeilijkheden komt door ongelimiteerde uitlening zonder leenvergoeding, fotocopieëring zonder adequate regeling, verkoopprijs ondergravende structuren (vooral ook in Europees verband) en een ongunstige concurrentiepositie t.o.v. min of meer vergelijkbare overdrachtsmiddelen van cultuur in de ruimste zin, die in tegenstelling tot het boek wel gesubsidieerd worden. Hiermee is niet gezegd dat de bibliotheek voor D'66 geen essentieel onderdeel van het cultuurbeleid vormt, maar wel dat er iets aan de negatieve neveneffecten moet gebeuren.

Een cultuurbeleid dat gericht is op ontplooiing, garantie van het grondrecht van actieve en passieve vrijheid van meningsuiting en het scheppen van voorwaarden, zoals de aktiepunten van D'66 in enkele slagzinnen kunnen worden samengevat, zal zich ook actief bezig dienen te houden met het in stand houden van het minderheidsboek, dat nu in z'n ongehinderd voortbestaan als medium bedreigt wordt. Handhaving van het pluriforme aanbod, recht op informatie ook voor relatieve minderheden en vrijheid van keuze. Deze drie, en wanneer die in gevaar komen ligt er een taak voor de overheid.

Het Fonds voor de Lezer

De huidige overheidsregeling m.b.t. „moeilijk uitgeefbare boeken” is onvoldoende naar beschikbare middelen en naar technische doeltreffendheid. In plaats daarvan dient er een Fonds voor de Lezer (resp. Fonds voor de Publikaties) te komen, bestuurd door overheid, schrijvers, vertalers, uitgevers, boekhandelaren en lezers tesamen.

Dit fonds dient steun te verlenen aan minderheidspublicaties, waarbij niet primair het literaire karakter van de inhoud toetsingsnorm mag zijn, omdat het bedreigde minderheidsboek ook in andere cultureel-informatieve sectoren te vinden is.

Het fonds dient garantiesubsidies te verlenen op basis van toetsingsnormen m.b.t. „moeilijk uitgeefbaarheid” en deskundigheid van de aanvragende uitgevers. Daarbij dient niet uitgegaan te worden van één dogmatisch calculatiemodel, omdat ook de pluriformiteit van de grafische vormgeving verzekerd dient te blijven.

Het fonds moet de mogelijkheid openen voor garantiesubsidies op minderheidsboekenseries voor meerdere jaren, om de administratieve procedures te minimaliseren. Het fonds dient niet alleen door de overheid gedoteerd te worden. Inkomsten moeten ook komen uit refunding van eerder verleende subsidies op boeken die achteraf blijken door de minderheidsbarrière heen te breken. Een dergelijke refunding dient gepaard te gaan met een opslag voor renteverlies en nieuwe fondsvorming.

Verder kan op langere termijn gedacht worden aan bijdragen van buitenlandse overheden m.b.t. door het fonds mogelijk gemaakte betaalbare uitgaven van hun fiction en non-fiction.

Het fonds dient normen te stellen zowel voor de honorering van schrijvers en vertalers van met fondsgeld uitgegeven boeken, als voor de publieksprijs van de gesubsidieerde werken.

Leenrecht

Ook in het hoofdstuk Kunsten van dit beleidsprogramma wordt de invoering van een wettelijk leenrecht reeds bepleit. We volstaan er hier dan ook mee te stellen dat zo'n leenrecht er, in harmonisatie met Europese regelingen, dient te komen, zowel voor schrijvers (vertalers) als voor uitgevers, die immers beiden in hun inkomsten schade lijden door het ongelimiteerd uitlenen van hun op privégebruik gerichte produkten, zonder dat hiervoor een wettelijke compensatie bestaat.

Bibliotheken

Door het overheidsbeleid dat de bibliotheken gratis maakte voor jongeren en goedkoop voor allen, nam het aantal uitleningen zeer toe. Aangezien de budgetten van de bibliotheken onvoldoende verruimd werden om aantrekken van meer personeel mogelijk te maken, kunnen de bibliotheken niet of nauwelijks aan hun taak voldoen. De overheid dient hierin te voorzien door het scheppen van nieuwe arbeidsplaatsen.

Reprorecht

Auteur en uitgever lijden evenzeer grote schade in hun inkomsten door het ongelimiteerd fotocopiëren. De invoering van de artikelen 16b en 17 (nieuw) van de Auteurswet en de daarop geënte A.M.v.B. heeft in de praktijk onvoldoende effect gehad. De overheid dient te voorzien in een collectieve organisatie voor inning en toedeling van de uit hoofde van reprorecht verschuldigde bedragen. Aangezien deze veelal niet individueel toedeelbaar zullen blijken, dienen deze aangewend te worden voor „collectieve doelen” zoals het in stand houden van publikatiemogelijkheden door dotering van een Fonds voor de Lezer en een produktiefonds wetenschappelijke publikaties, (zie hierna).

Distributie

Het boekendistributieapparaat heeft zich niet aangepast aan de betere spreiding van kennis en ontwikkelingsniveau over het gehele land. De goede boekhandel is sterk in de randstad, de kaart van de buitengebieden toont vele witte plekken. Verzendboekhandels boekenclubs komen aan dit euvel niet tegemoet omdat ze een beperkt assortiment hanteren. Verbreding van het assortiment, ook bij de kleinere, provinciale boekhandel zou gestimuleerd dienen te worden d.m.v. verrekenbare investeringsubsidies op handhaving resp. uitbreiding van een pluriform winkelaanbod.

Daarnaast valt te denken aan het inschakelen van de bibliobussen (nadat de personeelsproblemen in de bibliotheken zijn opgelost), die in nauwe samenwerking met de vakboekhandel het boek tot in de kleinste gehuchten ten verkoop zouden dienen aan te bieden.

Het wetenschappelijke boek

De problematiek bij wetenschappelijke publikaties wijkt nogal eens af van die rond het algemeen minderheidsboek. De moeilijke uitgeefbaarheid beperkt zich tot gespecialiseerde wetenschappelijke publikaties (boeken en tijdschriften). De oplagen daarvan zijn in de zeventiger jaren onder druk komen te staan door: stagnatie in de groei van het aantal wetenschappers in het onderzoeks- en onderwijsveld; opdeling van de wetenschap in specialismen; een groeiende neiging tot bibliotheekgebruik; bezuinigingen bij wetenschappelijke instellingen; fotocopiëring op grote schaal; de opkomst van nieuwe media voor wetenschappelijke informatie.

Naar analogie van het geschetste Fonds voor de lezer, zou voor door moeilijke uitgeefbaarheid bedreigde wetenschappelijke publikaties gedacht kunnen worden aan een produktiefonds voor commercieel niet-exploiteerbare werken. Zulks niet in

plaats van, maar als aanvulling op de nu reeds aan onderzoeksinstituten toegekende fondsen. Het fonds zou gevoed dienen te worden uit de opbrengsten van reprorechten, vooral ook omdat het reproduceren van wetenschappelijk werk het leeuwen-deel vormt van het totaal aan fotocopiëringen en omdat veel wetenschappers uit positie en taakopvatting wensen af te zien van individuele toedeling van reprogelden.

Dit fonds zou met name ook kunnen voorzien in subsidiëring van de hoge kosten die bij publikaties voor internationale doelgroepen ontstaan door taalcorrectie of volledige vertaling, hogere zetkosten en kosten van internationale promotie en distributie. De versnippering van de verzorging van niet door de professionele uitgeverij geëxploiteerde wetenschappelijke publikaties, dient tegengegaan te worden. Concentratie van deze uitgeversactiviteiten in een universitaire pers verdient aanbeveling. Te denken valt aan één overkoepelende organisatie, maar ook aan een aantal, federatief samenwerkende regionale of naar vakgebied gesplitste persen. Deze universitaire pers zou in elk geval over een wereldwijd opererend promotie- en distributieapparaat moeten beschikken. Vanuit deze universitaire pers zou dan meer aandacht besteed moeten worden aan de opleiding van wetenschappelijke onderzoekers in hun rol van auteur of redacteur. Deze taak zou kunnen worden opgedragen aan een interuniversitair instituut voor de wetenschappelijke informatieverzorging.

Ten aanzien van de wetenschappelijke informatieverzorging ontbreekt een samenhangend totaalbeleid. Dit dient door de overheid tot stand gebracht te worden. In het overheidsbeleid is wel veel aandacht besteed aan de ontsluiting van reeds opgeslagen informatie, maar relatief slechts weinig aan doelgerichte vastlegging en distributie van nieuwe informatie. Deze onevenwichtigheid behoeft correctie.

De overheid dient te bevorderen dat uitgevers van nieuwe wetenschappelijke informatie actief worden betrokken bij verdere plannen voor het verschaffen van opgevraagde volledige documenten aan gebruikers van machinale informatiebestanden.

De vertaal-subsidieregelingen van ZWO zijn te beperkt in hun mogelijkheden. Bovendien interpreteert ZWO het begrip „zuiver wetenschappelijk” te dogmatisch. Ook meer algemeen wetenschappelijke publikaties die niet-exploiteerbaar zijn dienen op hun eigen merities beoordeeld en gesubsidieerd te worden.

VERSLAG DEELCONGRES LEIDEN

Algemeen.

Op 23 februari 1980 vond het eerste deelcongres plaats ter voorbereiding van het voorjaarscongres 1980. Toen om half elf de partijvoorzitter het deelcongres opende en de congresleiding overdroeg aan de congresvoorzitters Michel Jager, Rudi Nieuwenhoven en Rob van Kamp waren nog geen 100 Democraten in de Stadsgehoorzaal aanwezig. In de loop van de dag steeg dit aantal nog tot 150, maar in de belangstelling van meer leden mocht dit deelcongres zich niet verheugen. Toch lagen er zes pagina's Democraat-tekst en een congresboek van ruim dertig pagina's ter behandeling over vier belangrijke agendapunten van de ALV. Het deelcongres moest zich uitspreken over de vraag of de 56 ingediende amendementen en 7 moties voldoende steun verkregen om op de ALV behandeld te worden. Het belangrijkste agendapunt Volksgezondheid vergde de meeste tijd en was ook de aanleiding voor de aanwezigheid van de meeste congresgangers.

Dit onderwerp is toch belangrijk genoeg om de aandacht van meer leden te vragen. Na afloop van beide deelcongressen en de ALV zullen wij de gevolgde procedure moeten evalueren en nagaan of wij op deze weg moeten voortgaan. Hoewel de behandeling van de onderwerpen degelijk en ordelijk heeft plaatsgevonden geeft het toch te denken, dat nauwelijks 1% van de leden aan dit deelcongres deelnam.

De resultaten van dit deelcongres zijn in dit artikel en bijgaand artikel van Jan v. d. Hazel slechts kort samengevat. In de volgende Democraat zullen de moties en amendementen, die door meer dan 25% van dit deelcongres zijn aangenomen, volledig worden afgedrukt.

T.a.v. de nu behandelde onderwerpen kunnen geen nieuwe moties en amendementen meer worden ingediend, zodat de leden precies weten welke voorstellen hierover op de ALV worden behandeld.

Politiek programma.

Dit agendapunt omvatte het HB-voorstel tot wijziging van hoofdstuk X van het Huishoudelijk Reglement inzake het Politiek Programma (congresstuk VC 1-2 in Democraat 2/80 blz 16 en 17). Zowel het voorstel als de bijbehorende amendementen 45 en 50, die door het HB werden overgenomen werden doorverwezen naar de ALV. Amendement 50, dat was ingediend door de programma-commissie bevat enkele belangrijke aanvullingen, o.a. over een nood-

procedure voor het verkiezingsprogramma bij tussentijdse kamerverkiezingen.

Informatieverschaffing bij interne kandidaatstelling.

Nadat ruim vier uur tijd besteed was aan het agendapunt Volksgezondheid kwam het reeds op de vorige ALV's fel omstreden agendapunt over de informatieverschaffing bij interne kandidaatstelling aan de orde. Er waren hierover drie amendementen (46, 47 en 48) en een motie (7) ingediend. Amendement 48 werd ingetrokken omdat amendement 46 hetzelfde doel beoogde. Deze indieners willen lid 3 van het voorgestelde art. 108 schrappen, dat kandidaten de mogelijkheid biedt de namen van drie aanbevelende partijleden te vermelden. Hoewel het hoofdbestuur het oorspronkelijke voorstel steunde, sprak het deelcongres zich uit voor behandeling van dit amendement op de ALV. Amendement 47 wil het bestaande artikel 105 lid 4 schrappen, dat kandidaten de mogelijkheid biedt om op eigen kosten schriftelijk informatie onder de leden te verspreiden. Ook dit amendement werd door het deelcongres doorverwezen, nadat het HB het amendement had ondersteund en bovendien had toegezegd een ander reglementsartikel, dat de advertentie mogelijkheid van kandidaten in de Democraat regelt, te zullen indienen. Motie 7, die het HB vraagt om nadere richtlijnen voor de informatieverschaffing bij regionale voorverkiezingen, werd evenals HB-resolutie I naar het voorjaarscongres verwezen.

Verenigbaarheid van functies.

Op het HB-voorstel inzake de verenigbaarheid van functies (Democraat 2/80 blz 21) was slechts amendement 49 ingediend. De indieners willen de mogelijkheid openen dat het Hoofdbestuur op verzoek van een Algemene Regio Vergadering dispensatie verleent om het lidmaatschap van het regiobestuur en een afdelingsbestuur te combineren. Dit amendement en de HB-resolutie II werden voldoende ondersteund en zullen op het voorjaarscongres worden behandeld.

Frans Rogier

Vice voorzitter Organisatie.

Deelcongres: beleidsprogram Volksgezondheid

Tijdens het op 23 februari 1980 te Leiden gehouden deelcongres ter voorbereiding van de 26e Algemene Ledenvergadering werd de spits afgebeten van een omvangrijk besluitvormingsproces dat moet leiden tot een (ver-)nieuw(d) beleidsprogram. Een door de betreffende SWB-werkgroep, programmacommissie en hoofdbestuur voorbereide, geheel herziene tekst voor de beleidsparagraaf „Volksgezondheid” werd aan een eerste kritische beschouwing onderworpen.

De in de vorige democraat afgedrukte basistekst, een tot ongeveer een kwart van zijn oorspronkelijke omvang teruggebrachte „samenvatting” van een gedegen nota van de werkgroep, werd op onderdelen zwaar onder vuur genomen. In het onder hoge tijdsdruk uitgevoerde „snoeiwerk” was de programmacommissie naar de mening van de SWB-werkgroep – en andere leden wat al te rigoureuus te werk gegaan. Middels een zestal moties en een kleine vijftig amendementen is getracht kwaliteitsverbeterend te werken.

Elida Wessel, in de Tweede Kamer

fractie belast met o.m. de portefeuille Volksgezondheid, zette in een korte inleiding de belangrijkste punten van het D'66-fractiebeleid tot op heden uiteen.

Ze benadrukte dat een goede gezondheidszorg er zowel voor de zieke als de gezonde mens is. Als politiek probleem is de gezondheidszorg, waarin 6% van de gehele bevolking een bestaan vindt en 11 à 12% van ons nationaal inkomen omgaat pas kort ontdekt. Mede daarom, aldus Elida, is een duidelijke stellingname van politieke partijen t.a.v. de vele problemen in de gezondheidszorg van zo groot belang. De amendementen en moties die meer dan 25% van de stemmen kregen, worden aan de ALV voorgelegd. Al deze voorstellen zullen worden afgedrukt in de tweede congresdemocraat, zodat hier volstaan kan worden met vermelding van de belangrijkste resultaten van dit deelcongres.

In een paar moties werd terecht geconstateerd, dat een aantal onderwerpen in de concepttekst ontbreken. Hoewel het hoofdbestuur eraan streeft het beleidsprogram zoveel mogelijk **hoofdstuksgewijs** te vernieuwen, dwingt de te krappe voorbereidingstijd voor herziening

van deze eerste beleidsparagraaf ons in een latere ALV noodzakelijke aanvullingen vast te stellen.

Het hoofdbestuur zegde toe in nauwe samenwerking met de SWB-werkgroep volksgezondheid program-ontwerpteksten over de volgende onderwerpen samen te stellen: tandheelkundige verzorging, raden en andere adviesstructuren in de gezondheidszorg, medisch tuchtrecht, positie van academische ziekenhuizen, vestigingsbeleid huisartsen, positie apotheekhoudende huisartsen, alternatieve geneeswijzen, zelfdoding en de specifieke problemen terzake de arbeidsomstandigheden en de begeleiding van in conflict-of andere noodsituaties verkerende verplegenden/verzorgenden, voorzover deze niet via amendering van het ontwerp door de ALV al afdoende in de eindtekst verwerkt worden.

Een kernpunt bij de behandeling van de amendementen vormde het wel of niet opnemen van een tijdslimiet in de voorwaarden voor abortus. Een schriftelijke stemming wees uit dat 50% van de aanwezige leden de passage „van een buiten het moederlichaam niet levensvatbare vrucht” in een amendement geschrapt wilde zien, alvorens te besluiten het aan de ALV voor te leggen. Een tweede

amendement dat meer dan 25% der stemmen haalde, bevat de zinsnede „de wet dient abortus niet aan een andere termijn te binden dan waar de grens tussen abortus en geboorte in 't geding kan zijn”, zodat de ALV toch over deze essentiële keuze zal hebben te beslissen.

De constructieve en ter zake doende discussies op hoofdpunten tijdens dit deelcongres hebben ertoe geleid dat de ALV alle kansen krijgt een duidelijk volksgezondheidsbeleid in de steigers te zetten.

Jan van den Hazel
sect. politiek

DEMO-CRAATJES

door Marie Louise Tiesinga

„Wanneer schrijf je nou eens over ons blad?” is een veelgehoorde vraag. „Ik doe mijn best”, zeg ik dan maar, bij zo'n hoeveelheid (het zijn er inmiddels vijftig!) moet je nu eenmaal selecteren. Getuige telefoontjes en brieven blijkt er grote belangstelling te bestaan voor het uitwisselen van redactionele en technische informatie over afdelings- en regiokranten. Marijke Scholtze-van Donkelaar uit Bunschoten vraagt zich daarbij nog af, of plaatselijke democraatjes bereid zouden zijn om informatie (die ook elders van belang kan zijn), beschikbaar te stellen. Zij denkt daarbij bijvoorbeeld aan de problemen van het moeten werken met een taait wethouder die informatie weigert of het opzetten van een mini-wijkraad. Glanzende ideeën over een ledenwerf-actie of het nut van een folder in een hoofdzakelijk professionele buurt. Dat vereist, zo veronderstelt Marijke, natuurlijk iemand die alle bestaande democraatjes ontvangt, leest en selecteert. veel werk dus! Dat kan ik beamen Marijke!

Overigens veel succes bij de start van jullie nieuwe blad in Bunschoten. Ik hoop binnenkort een nummer van „**De Groene Pas-saat**” te ontvangen! Wat het uitwisselen van ervaringen betreft – uit de regio Friesland kwam zelfs de suggestie om er een studiedag aan te wijden – ik heb deze kwestie aangekaart bij Jan Veldhuizen, publiciteitscoördinator van het hoofdbestuur en bij Arthie Schimmel van het PSVI. U hoort daar binnenkort wel meer van. Nieuw deze keer is de **Groene Golf** van het Redelijk Alternatief in Nijmegen. Succes redactie, het ziet er prima uit! Voor het eerst ontving ik deze maand het **Bulletin van de afd. Rotterdam** en **De Wekker** uit Winterswijk, terwijl ik van de afdeling **Wageningen** een terugblik van de D'66 fractie op het eerste jaar gemeenteraadswerk kreeg toegestuurd. Een interessante evaluatie.

„**Help, d'Olifant verzuipt!!** En dat mag niet gebeuren”, schreven redactie en bestuur in Amsterdam. Willen de Amsterdamse le-

den daarom alsjeblieft vijftien gulden overmaken?! En Amsterdam is niet de enige redactie met financiële problemen. Ik heb het al eens meer gevraagd, democraten, en doe dat graag nog eens. Maak het gevraagde toch over aan die redacties, zodat leuk en belangrijk nieuws over D'66 in uw bus kan blijven glijden. Ook van de Sub-regio Middenbrabant lag er weer een **Info-Bulletin** met veel nuttige informatie voor een uitgestrekt gebied. De **Nieuwsbrief voor Delft en omgeving** sloot deze keer een ledenlijst bij, zoals bekend bij het landelijk secretariaat, en verzocht om foutieve gegevens te corrigeren. Een goed idee, als je hoort dat er op dat gebied o.m. door technische storingen nog wel eens een verschrievinkje plaats vindt. De **regio's Friesland, Groningen en Drenthe** hebben bladen om werkelijk jaloers op te zijn. Met vaste rubrieken die ze steeds weer weten te vullen en te laten vullen. Een kunst op zichzelf! Met Staten- en regionieus, nieuws uit Adviesraad, afdelingen en gemeentera-

den, compleet met uitvoerige activiteiten-agenda's. Hoewel, Drenthe ontbrak deze maand. Zijn de helden vermoeid? En wat hadden we verder nog deze maand? Een steengoeie nieuwsbrief van **Erno Maas**, regiovoorzitter in Gelderland, waarin ook nog weer eens de aandacht werd gevestigd op de Gelderse ledenwerfactie: „Maak kennis met héél D'66”. Een interessante notitie van **Koosje Schutte**, raadslid in Hoorn getiteld: „Het fenomeen stadsverwarming” (voor geïnteresseerde op te vragen bij Koosje onder tel. nr. 02290-30893). Drie bladen met een geheel nieuw fris jasje: **Democratie Breda**, de **Ledenkrant van D'66 Utrecht**, en de **Delta Democraat**. In de laatste een gastrubriek waarin de JOVD Zeeland aan het woord gelaten wordt. Met een inhoud die zo opzichtig lonkt naar D'66, dat je er bijkans naar van wordt. „De JOVD”, zo lezen wij, „is een **onafhankelijke** organisatie, dat wil zeggen dat wij geen enkele organisatorische band hebben met welke politieke partij dan ook . . . Verder willen wij de jongeren de gelegenheid geven om bekend te worden met de politiek in het algemeen en het liberalisme in

het bijzonder. Maar wij willen hen niet dwingen tot het doen van een partij politieke keuze . . . De JOVD heeft drie functies: een steunfunctie, d.w.z. een bepaald probleem wordt onder de loep genomen door middel van sprekers, themadagen, etc., etc. om er daarna een mogelijke oplossing voor aan te geven. De tweede functie is een pressiefunctie, d.w.z. om onze opvattingen in de „grote” politiek te kunnen brengen is het noodzakelijk dat VVD en D'66 onze opvattingen overnemen zodat zij die kunnen doorsluizen naar gemeenteraden, provinciale staten en Tweede Kamer. De derde is een gezelligheidsfunctie en die spreekt voor zichzelf. Op politiek gebied richt de JOVD zich op de VVD en D'66 . . .” Mijn grootmoeder zou gezegd hebben: hier kloort mijn Frederik, wat ik altijd een merkwaardig maar aardig gezegde heb gevonden en dat zoveel betekent als een mix van superstroopsmeerderij en een wens die de vader van de gedachte is. En zo gaat het verder. De redactie van de Delta Democraat antwoordt in het volgende nummer. Ik ben benieuwd!

Tot slot een blad dat niet afkomstig is van een afdeling of regio, maar dat daarom niet minder de moeite waard is! Het eerste **PEAC-Bulletin**, uitgave van het Politiek Emancipatie Aktiveringscentrum van D'66. Het PEAC, dat de status heeft van adviescommissie van het Hoofdbestuur in emancipatiezaken, heeft besloten 4 x per jaar een eigen bulletin uit te geven, bedoeld voor die vrouwen en mannen in de partij die geïnteresseerd (moeten) zijn in emancipatiezaken en emancipatiebeleid. Met als inhoud o.m. een stuk van Nelleke Schoemaker, lid van het PEAC, wetenschappelijk medewerkster in Leiden en voorzitter van de Commissie Vrouwenarbeid van de SER, getiteld: „Emancipatie en economische onafhankelijkheid” en een interview van Carien Evenhuis met Henk Zeevalking wiens mening is dat gelijkheid te weinig aan bod is gekomen. Dit PEAC-Bulletin is zeer de moeite waard. Dat er vele zo mogen volgen. Het redactiesecretariaat wordt onderhouden door Elske Schreuder op het landelijk secretariaat in Den Haag.

LEDENWERFAKTIE MONARCHIE TER DISCUSSIE JA OF NEE? EEN KLEINE RECHERCHE

door Marie-Louise Tiesinga

Ik kan er niets aan doen, maar ik heb altijd heimelijk plezier als het weer een beetje roerig is in de partij. Gezapigheid vult immers geen kolommen? Donderdagavond, 31 januari 1980, een gedenkwaardig moment: Koningin Juliana stapt op. Wijsheid lijkt dit besluit niet te ontzeggen. Het kan zo een waardig afscheid worden. En zie, hier en daar staan mensen op - ook binnen D'66 - die in deze gebeurtenis aanleiding zien de monarchie ter discussie te stellen. En zoals bij ons gebruikelijk: dat mag, maar je hoeft het er niet mee eens te zijn, je kunt het betreuren, je kunt je ervan distantiëren. We zijn democraten, nietwaar? Ik las in de **Volkskrant** van 2 februari j.l. dat naast de PvdA ook D'66 een discussie over de staatsvorm nodig achtte. Ook andere kranten brachten die dag dat nieuws. Navraag in Den Haag bracht aan het licht, dat het **Hoofdbestuur** op 1 februari 1980 om ca. 20.00 uur het volgende persbericht had uitgegeven:

„Het Hoofdbestuur van D'66 heeft kennis genomen van de verklaring van een aantal

DE PERS OVER D'66

D'66-leden, waarin zij vragen nu binnen de partij een discussie te starten over het koningsschap. Inhoudelijke principiële discussie hierover behoren in onze partij plaats te kunnen vinden. Dat dient echter

in de rust van een normaal functionerend koningsschap te gebeuren. Het Hoofdbestuur distantieert zich dan ook van de intentie van deze verklaring van een aantal leden en meent dat dergelijke discussies nimmer behoren te worden gevoerd n.a.v. de overdracht van het koningsschap. Zowel koningin Juliana als Prinses Beatrix verdienen, dat dergelijke discussies niet n.a.v. een troonwisseling worden gevoerd. Ons respect voor de aftredende koningin en onze verwachtingen over onze nieuwe vorstin leiden ertoe, dat het D'66-Hoofdbestuur de vermelde verklaring van een aantal willekeurige leden, zoals deze in de publiciteit is gebracht, betreurt.”

Dit persbericht was dus uitgegaan vóór het bericht in de **Volkskrant** was verschenen. Dus vóór die tijd was het HB er al mee bezig. Volgens de **Volkskrant** was de discussie geëntameerd door de **SWB-werkgroep Parlement en Democratie. Co Patist**, voorlichter van de Tweede Kamer fractie is op 1 februari 's avonds nog door de **Volkskrant** benaderd en heeft de journalist in kwestie het telefoonnummer van **Bob van den Bos** gegeven, voorzitter van deze werkgroep, zodat hij een en ander zou kunnen natrekken. Dat heeft men bij de **Volkskrant** kennelijk niet gedaan; misschien was Bob van den Bos ook wel niet te bereiken. Hoe het zij: het bericht verscheen kennelijk ongecontroleerd in de krant. Resultaat: boosheid in de **Werkgroep Parlement en Democratie**. De redactie van de **Democraat** ontving inmiddels een brief van de werkgroep waarin als belangrijkste staat te lezen:

„Onze werkgroep hecht eraan te verklaren, dat dit bericht iedere grond van waarheid mist. Een onverlaat moet het uit de duim hebben gezogen. In de werkgroepbijeenkomst is over de vraag of Nederland een republiek zou moeten worden nooit gedebatteerd. Ook vinden wij het niet opportuun om dit onderwerp de komende tijd

aan de orde te stellen. Overigens staat het natuurlijk elke D'66-er vrij om over de gewenste staatsvorm te willen discussiëren. Echter: door de berichtgeving in de landelijke pers (bovendien spoedig door omroepen overgenomen) is de indruk gevestigd dat de wens tot zo'n discussie op dit moment in brede lagen van de partij leeft. Wat zeer de vraag is. Het tegenbericht van het Hoofdbestuur (niet door de Volkskrant overgenomen) heeft deze indruk zeer waarschijnlijk niet geheel weg kunnen nemen. Het gevolg van de dagbladactie was in elk geval verwarring, tegengestelde uitlatingen van D'66-woordvoerders, een mogelijk volstrekt verkeerde beeldvorming bij kiezers, etc. **Conclusie:** juist voor een open, democratische partij als de onze verdient het aanbeveling dat individuele partijleden die een boodschap kwijt willen, eerst binnen de partij de nodige contacten leggen voordat ze zich tot de landelijke media richten".

Wie had nu wél de discussie op gang gebracht? Wel, dat bleek **Loebas H. M. C. Oosterbeek** uit Amsterdam te zijn geweest en het ligt voor de hand dat uw verslaggeefster zich vervolgens tot hem heeft gewend. De feiten zijn de volgende. Loebas heeft op 1 februari j.l. om ca. 9.15 uur des morgens een brief afgegeven bij het landelijk secretariaat, waarin hij het HB meedeelde, dat hij een redelijk groot aantal leden een brief ter ondertekening zou gaan zenden van de volgende inhoud:

„De ondergetekenden beseffen, dat het aangekondigde aftreden van Hare Majesteit Koningin Juliana in de eerste plaats respect en dankbaarheid afdwingt voor de persoon van Hare Majesteit en ontzag voor de wijze waarop zij de afgelopen 31 jaar ons land heeft gediend. Hiernaast willen de ondergetekenden in herinnering roepen dat in de eerste programma's van D'66 stond vermeld: „normen van democratische doelmatigheid dienen de staatsvorm – monarchie of republiek – te bepalen. Bij de beoordeling van deze doelmatigheid zal de waarde van historisch gegroeide verhoudingen betrokken zijn". Vervolgens doen de ondergetekenden een dringend beroep op het Hoofdbestuur van D'66, een discussie over de normen van doelmatigheid op gang te brengen binnen de partij. Met name denken de ondertekenaars hierbij aan de aangekondigde deelcongressen op 23 februari 1980 en 15 maart 1980, alsmede aan de bijeenkomst van de Adviesraad op 1 maart 1980. Een en ander met de bedoeling tot een duidelijke standpuntbepaling te komen op de Algemene Ledenvergadering van D'66."

De brief is uiteindelijk ondertekend door 18 leden en bij schrijven van 8 februari j.l. officieel aan het HB aangeboden. Dit schrijven kruiste volgens Loebas een brief van **Hein van Oorschot** namens het Hoofdbestuur, gedateerd 4 februari, die schreef:

„Het staat buiten discussie, dat het door de initiatiefnemers achter jouw brief gevraagde debat steeds moet kunnen worden aangegaan. Ook los van wat er in een niet meer geldend partijprogramma staat – bij het citaat eruit hoort trouwens een voetnoot – is een onderzoek/debat daarover

welhaast eigen aan de partijstructuur. Het in jouw brief gesuggereerde moment hiervoor is echter zo onhandig gekozen, dat het Hoofdbestuur jullie voorstel niet kan overnemen. Zowel uit oogpunt van fatsoen tegenover de bij de troonwisseling betrokkenen als vanwege de maatschappelijke toestand eromheen en de politieke effecten daarvan, zou zo'n discussie nú een zeer onzuivere worden. Om die redenen betreuren wij ook de publiciteit die hiermee blijkbaar moest worden gezocht."'

Loebas heeft met een aantal 'Republikeinen' op zaterdag 9 februari in het Pulitzerhotel in Amsterdam vergaderd. De aanwezigen aldaar waren bijzonder teleurgesteld over wat zij noemden de felle, hypocriete en emotionele reactie van het Hoofdbestuur. Men noemde het een opportunistische poging om de zaak in de doofpot te stoppen. Tijdens deze bijeenkomst werden drie besluiten genomen. In de eerste plaats zou er een motie worden ingediend op de afdelingsvergadering in Amsterdam van 11 februari. Verder besloot men tot actie buiten de partij om en tot slot dat men er ná

D'66 zoekt steun bij sexkoning

Het Zeeuwse D'66-bestuur stelt momenteel een onderzoek in naar de mogelijkheid om de plaatselijke politieke partij DWS (Democratisch Welzijn Sluis) in Sluis op te laten. De nieuwe partij aanvoering van Metz tijdens de teraadsverkiezing de Sluise raad zich daarmee: de keuze van meester in Sluis

Pikante problemen voor D'66

Van onze Rotterdamse redactie

De huidige V.P. van de H. P. van de met pensioen. Zeeuwse stater Quaak zegt tegenover de Sluise raadsleden. Die voelen er namelijk veel voor, de plaatselijke partij Democratisch Welzijn Sluis over te nemen.

de troonwisseling opnieuw binnen de partij op terug zou komen. De motie op voornoemde afdelingsvergadering werd ingediend en daarin werd aangedrongen op het opnieuw opnemen in het Beleidsprogramma van D'66 van het oorspronkelijke hoofdstuk betreffende staatsrechtelijke hervormingen zoals aangenomen op het ledencongres van D'66 van 27 september 1966. Het afdelingsbestuur in Amsterdam werd opgedragen deze motie vóór 15 februari (sluitingsdatum aanmelding onderwerpen bij SWB) ter kennis te brengen van tenminstens de Stichting Wetenschappelijk Bureau en het Hoofdbestuur. In de toelichting op de motie werd duidelijk dat het de indieners niet ging om overname van de letterlijke tekst van bedoeld hoofdstuk over staatsrechtelijk hervormingen, maar om de ideeën die er achter zitten. Hervor-

mingen van het gemeentelijk apparaat, gekozen burgemeester, gekozen commissaris van de Koningin, etc. Later kan dan de staatsvorm ter discussie komen. De motie heeft het niet gehaald. Volgens Loebas omdat men niet wilde geloven, dat het de indieners slechts om een fundamentele discussie ging en dat men niet onmiddellijk streefde naar een Republiek. Terug naar 'af' dus voor de Republikeinen. Mens erger je niet is soms een hard spel.

Gevraagd naar wie nu in eerste instantie de zaak aan de publiciteit had prijs gegeven, antwoordde Loebas, dat zijn brief naar 30 mensen is gegaan „waaronder een aantal journalisten". Verder verwees hij naar het persbericht van het Hoofdbestuur van 1 februari.

Pikante problemen

'D'66 zoekt steun bij sexkoning', meldde de Waarheid op 23 januari j.l. 'Pikante problemen voor D'66 meldde de Telegraaf twee dagen later uitbundig. Zeeuwse democraten zouden ervoor voelen, zo was in beide kranten te lezen, om de politieke partij Democratisch Welzijn Sluis over te nemen. En die DWS is toevallig de partij van de Zeeuwsvlaamse pornokoning Paul Metz, eigenaar van een groot aantal sexboetiekjes en dito bioscoopjes. Gniffel, gniffel alom! Maar het is allemaal minder pikant dan het lijkt. Jopie Boogerd-Quaak, voorzitter van de Zeeuwse Staten en Jaap de Zeeuw, raadslid in Terneuzen verschaffen de volgende informatie. Democratisch Welzijn Sluis is een volstrekt democratische partij die bij de afgelopen verkiezingen in de Sluise Raad maar liefst drie zetels haalde. De Werkgroep West-Zeeuwsvlaanderen van D'66 en de DWS vonden elkaar op het volgende. D'66 is bezig met de voorbereiding van deelname aan de volgende gemeenteraadsverkiezingen in Aardenburg, Sluis en Oostburg. Een aantal leden van DWS wilden zich bij D'66 aansluiten. D'66 ventileerde dat zij best een burgemeester van hun partij in Zeeland wilden en heeft toen het initiatief genomen om met DWS te gaan praten omdat de burgemeestersplaats in Sluis binnen afzienbare tijd vacant is. DWS was best bereid hun bijdrage aan de profielschets voor de nieuwe burgemeester in de richting van D'66 te schrijven. Aardige achtergrondinformatie is, dat de huidige VVD-burgemeester, mr. H. P. L. van den Beld zeker niet de grootste vriend is van lijsttrekker Paul Metz; in tegendeel! (mlt). DWS wilde echter de PvdA, die in de Sluise raad met twee zetels is vertegenwoordigd, mee zien te krijgen, omdat ze dan gezamenlijk over de meerderheid zouden beschikken. VVD en CDA zouden toch met eigen kandidaten voor het burgemeesterschap willen komen. Maar het werd katjemaai. Het CDA werd boos, omdat zij niet eerder dan de PvdA werden benaderd en toen kwam de zaak in de publiciteit. Volgens Jaap de Zeeuw zal DWS nog steeds proberen de profielschets in de richting van D'66 te schrijven. Verder wacht men in Zeeland maar af wat ervan komt. Het is natuurlijk staatsrechtelijk niet mogelijk om DWS zomaar om te vormen tot D'66. Maar de Zeeuwse Democraten wensen we succes straks in Aardenburg, Sluis én Oostburg.

UIT DE FRAKTIES

Tussen de woelige politieke stormen met windkrachten van 2½ tot 4 miljard, en wervelwinden die tot het omwaaien van een minister en een staatssecretaris aanleiding hebben gegeven, door gaat de Kamer haar „gewone” gang en behandelt de ene begroting na de andere.

Omdat het politieke noodweer nog in volle hevigheid aan de gang is, heeft het weinig zin daar nu al uitgebreid op in te gaan. De veroorzaakte schade is nog niet volledig te overzien. Daarom is deze bijdrage beperkt tot een globaal overzicht van de D'66-standpunten bij de begrotingen van sociale zaken, cultuur, recreatie en maatschappelijk werk, justitie, ontwikkelingssamenwerking en de nota „Harrisburg” en het structuurschema verkeer en vervoer.

Sociale Zaken

Democratisering, inspraak, medezeggenschap dat waren de grote thema's in het betoog van Erwin Nypels bij de behandeling van de begroting van sociale zaken. In zijn met vele voorbeelden gevulde betoog haalde Nypels als voorbeeld aan dat de Raad MHP nu wel in de Stichting van de Arbeid en de SER is vertegenwoordigd, maar nog niet wordt toegelaten tot het CAO-overleg. Uitsluiting van representatieve organisaties bij het CAO-overleg voor het voeren van onderhandelingen over fundamentele zaken als arbeidsvoorwaarden is voor hem een onaanvaardbare zaak. Met nog een handvol voorbeelden van organisaties die moeilijkheden hebben ondervonden toonde hij aan dat grote groepen verstoken bleven van de mogelijkheid te praten over arbeidsplaatsenbeleid, vervroegde pensionering en vergroting van inspraak.

Werkelijke erkenning van de vrijheid van vakvereniging eist, volgens Nypels, dan ook enigerlei vorm van wettelijk recht tot deelname aan CAO-overleg.

Ook voor de Bonden van Ouderen brak Nypels een lans. Zij willen graag vertegenwoordigd worden in landelijke, provinciale, gemeentelijke en partikuliere organisaties, commissies, stichtingen en besturen die zich bezig houden met welzijnsbevordering. Hetzelfde geldt ook voor gehandicaptenorganisaties en gepensioneerdenorganisaties.

Een sterke inzet werd gevraagd van de regering om knelpunten in de wetgeving weg te nemen die de ontwikkeling van werknemerscoöperaties in de weg staat. Werknemerscorporaties worden door hem beschouwd als de voorhoede van nieuwe arbeidsverhoudingen in gedemocratiseerde bedrijven.

Daarnaast wil Nypels een actieve voorlichting omtrent de oprichting van bedrijven op coöperatieve grondslag en financiële steun.

Bepaald progressief was ook de gedachte van Nypels om cliënten van sociale diensten de mogelijkheid te geven inzage te krijgen in hun dossiers en daarin zonedig wijzigingen opgenomen te krijgen, omdat onjuiste gegevens in hun nadeel zouden

werken. Een motie van die strekking werd door de Kamer aangenomen.

Voor degenen die op een WWV-uitkering zijn aangewezen wil Nypels de wekelijkse gang naar het gemeentehuis voor inlevering van een inkomstenformulier, vanwege het toch wel wat pijnlijke en frustrerende effect van die wekelijkse tocht terugbrengen tot een bezoek in de vier weken. Tenslotte sprak Nypels zich uit voor een ondersteuning van de akties van KWJ-jongeren in hun strijd tegen de ontduiking van het jeugdloon.

2^e KAMER

door Co Patist

Nypels vroeg om een scherpere controle op de naleving en de invoering van straf-sankties voor hen die het jeugdloon ontduiken.

Justitie

Belangrijkste onderwerpen van D'66-zijde bij de begroting van justitie waren euthanasie en het gevangenisbeleid.

Op vragen van Elida Wessel aan de minister hoe ver de beleidsontwikkeling op dat punt op het ministerie was, antwoorde hij dat hij de maatschappelijke discussie

daarover wilde afwachten. Mevrouw Wessel liet weten dat die al in volle gang was en vond dat de minister niet langer meer moest toezien.

De D'66-opvattingen daaromtrent zijn de volgende: hulp bij euthanasie dient niet strafbaar te zijn wanneer aan de volgende voorwaarden is voldaan:

zij vindt plaats op uitdrukkelijk verzoek van de patiënt; de patiënt bevindt zich in de laatste fase van zijn leven; de hulp wordt door de arts gegeven.

Met name over dat laatste criterium is de discussie binnen D'66 nog niet afgerond.

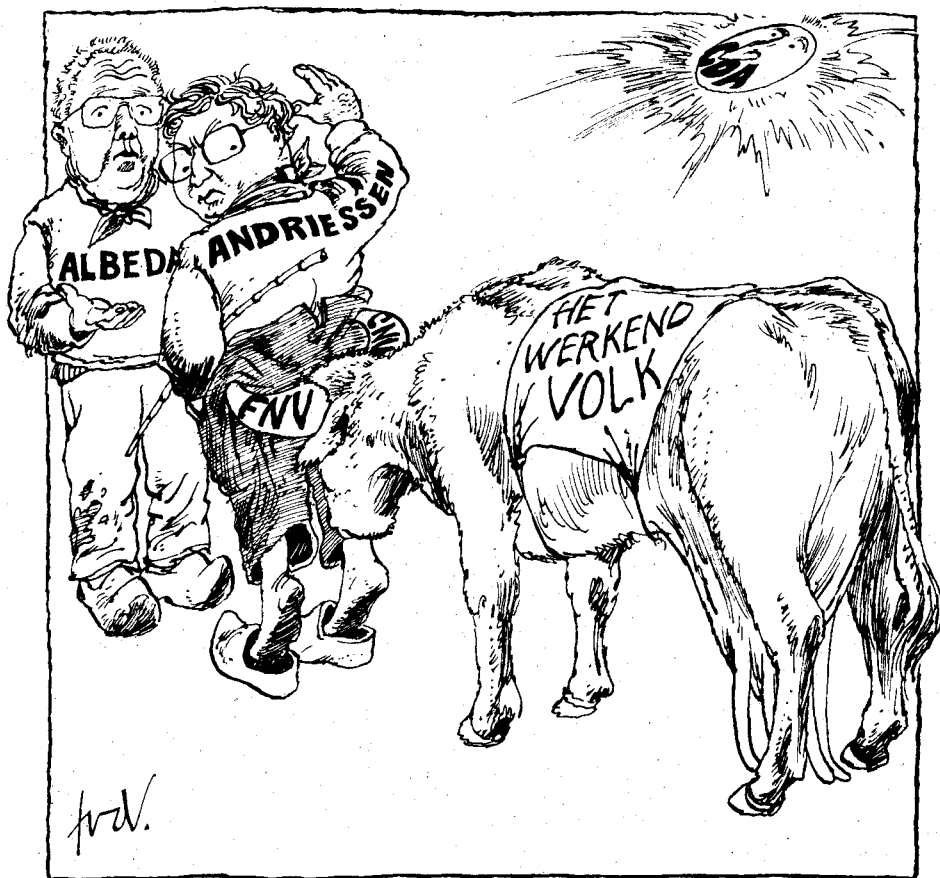
Mevrouw Wessel vroeg aan de minister of hij bereid was richtlijnen te geven aan het Openbaar Ministerie over eventuele niet vervolging in bovengenoemde gevallen.

Het gevangenisbeleid heeft de grote zorg van D'66. De grote stroom brieven daarover geeft aan dat er iets fundamenteel mis is. D'66 meent dat de bewindslieden onvoldoende inspelen op datgene dat aan nieuwe mogelijkheden uit de maatschappij aangereikt wordt. Ook de problemen rond de personeelsvoorziening, het tekort aan bewaarders, de promotiekansen en het enorme ziekteverzuim geeft aanleiding tot ingrijpende maatregelen.

Ontwikkelingssamenwerking

Het initiatiefrijke beleid dat Nederland tot voor kort op het gebied van ontwikkelings-samenwerking ten toon spreidde is nage-nog geheel verdwenen, zo konstateerde Suzanne Bisschop bij de behandeling van de begroting. Zij konstateerde dat een realisme was dat niet door D'66 kon worden voorgestaan.

Maar zij konstateerde nog meer: ideeën-armoede, uitdeling van taken van het ministerie naar andere ministeries, weinig

beleidsresultaten. Mevrouw Bisschop konstateerde in haar betoog ook een cultuurcrisis in de westerse wereld en ten gevolge daarvan van vervreemding tot de derde wereld. Zij meent dat een dialoog met de derde wereld op basis van gelijkwaardigheid een noodzaak is. Dat er meer aandacht besteed moet worden in de verhouding tot die derde wereld, en dat niet de gehele diplomatie moet worden opgehangen aan Nato en Eeg. De wereldpolitiek moet volgens haar niet gedomineerd zijn op het westelijk halfrond. Stimulering van buitengouvernementele contacten is gewenst. Verder het hanteren van een zogenaamd ontwikkelingsfiche, dat wil zeggen dat bij alle belangrijke beslissingen in Europees verband de gevolgen voor de derde wereld worden meegewogen.

Tenslotte wenste Bisschop een structurele financieringswijze van het vluchtelingenprobleem in plaats van ad hoc financieringscampagnes. Het D'66-kamerlid konstateerde dat voor het eerst het percentage ontwikkelingshulp achteruit was gegaan en verzette zich daartegen. Tenslotte gaf zij de minister te kennen het idee van het concentratieland af te schaffen en te streven naar meerjarenplanning voor bepaalde ontwikkelingslanden, die daardoor meer zekerheid hebben omtrent de aanpak van bepaalde projecten.

Cultuur, Recreatie en Maatschappelijk werk

In haar betoog bij de begrotingsbehandeling van CRM vergeleek Suzanne Bisschop het ministerie met een lastige welzijnsinktvis die met zijn tentakels alle welzijnsinstellingen omklemt en inkt spuit naar andere ministeries.

Maar zo vindt Bisschop dit heeft niets te maken met een welzijnsvisie voor de jaren 80, want die ontbreekt. Er worden veranderingen en tendensen gesignaleerd, maar er wordt weinig of niets mee gedaan.

Een van die tendensen is de groeiende weerzin tegen welzijnsinstellingen. Volgens Bisschop moet men meer terug naar „self-help” en moet het ministerie openstaan voor meer nieuwe experimentele groepen, die zonder direct te beantwoorden aan de door het ministerie opgelegde structuren een hoop goed werk doen.

Selfhelp draagt bij tot emancipatie. Het geeft de mens de kans zelf stappen te ondernemen en zich te ontplooiën en in een meer informele sfeer elkaar te helpen.

Pratend over emancipatie konstateert Bisschop dat we er de mond van vol hebben maar dat er weinig gebeurt. De kansen voor vrouwen lopen eerder terug dan dat ze verbeterd worden. Subsidieregelingen voor projecten worden onderworpen aan strenge voorwaarden. Deeltijdsarbeid en arbeidstijdverkorting wil ook nog niet erg lukken. De hindernissen daar naar toe zijn groot en legio. De overheid stimuleert bepaald niet. Ook in praktische zin niet, door bijvoorbeeld andere winkelsluitingstijden, meer kinderdagverblijven, creches in de buurt van kantoren en herscholing.

Een tweede groep die meer mogelijkheden tot emancipatie zou moeten krijgen is de groep ouderen of bejaarden. De vertegenwoordiging van de bejaarden in bijvoorbeeld de SER, de Ziekenfondsraad, het College van Advies van de Algemene Bij-

standswet is iets waar nog nauwelijks over gepraat wordt.

Volgens Suzanne Bisschop kan een geëmancipeerd mens meer invloed hebben op zijn leefsituatie, en wel ten goede, en kan met gebruik van democratische regels de mens zijn welzijn vergroten door actief gebruik te maken van zijn grondrechten. ■

EUROPEES PARLEMENT

door Suzanne Dekker

Februariëzitting:

De laatste ochtend van deze zitting vond het gecombineerde spoeddebat plaats over de Olympische Spelen in Moskou en de arrestatie van professor Sacharov. In januari had het Parlement zich al – in scherpe bewoordingen – over de inval van de Sovjet-Unie in Afghanistan uitgesproken.

Omdat wij de stellingen te ongenueerd vonden en het onvoorwaardelijk voor of tegen boycot van de Spelen te Moskou te prematuur, hebben wij de desbetreffende door Christen-democraten, Britse Conservatieven, Liberalen en Gaullisten ingediende ontwerp-resolutie pro boycot, niet gesteund.

Behalve deze resolutie werd ook aangenomen die waarin de Sovjet-maatregelen tegen professor Sacharov scherp veroordeeld worden en op interventie bij de Sovjetregering wordt aangedrongen, om de invrijheidsstelling van de burgers, die wegens verdediging van burgerrechten worden vervolgd, te bewerkstelligen. Hier stemden wij wél voor evenals het voorstel voor extra maatregelen in verband met de tragische situatie in Cambodja.

Andere hoofdpunten deze week van de zo overladen agenda, dat de behandeling van een hele serie onderwerpen uitgesteld moest worden, waren:

- Nieuwe begrotingsvoorstellen 1980;
- Verklaring van landbouwcommissaris Gundelach over de aanpak van de landbouwvoorstellen;
- De presentatie door Voorzitter Jenkins van het werkprogramma 1980 van de Commissie;
- Vervolgedebat werkprogramma Raad eerste helft 1980;
- Energiedoelstellingen 1980;
- Herstructurering Scheepsbouw en Textielindustrie;
- Drugbestrijding.

Een enkele kanttekening: Volgens de Commissie heeft zij zich bij de nieuwe begrotingsvoorstellen gebaseerd op de eisen van het parlement en gestreefd naar een beter evenwicht in de begroting. Omdat het parlement het eerste begrotingsontwerp heeft verworpen (zie vorig verslag) moesten nieuwe voorstellen opgesteld worden.

De Verklaring-Jenkins over het werkprogramma Commissie 1980 ontmoette veel kritiek van het parlement. Aar de Goede liet zich hierbij niet onbetuigd, evenals t.a.v. het werkprogramma van de Raad.

Energie en werkgelegenheid

Zoals in het vorig verslag vermeld is eind '79 besloten voortaan één dag per zittingsweek aan een groot debat over een belangrijk onderwerp te besteden. In januari begon dit met het werkgelegenheidsdebat en de afgelopen februariëzitting was energie aan de beurt. Verder werd in januari het tweede vijfjarenprogramma beheer en opslag kernafvalstoffen behandeld.

Het werkgelegenheidsdebat is vooral door het ontbreken van een behoorlijke voorbereiding nogal de mist in gegaan.

56 sprekers, waaronder 17 van alleen de Socialistische fractie, voerden achtereenvolgens het woord.

Basis van het debat vormde een vraag met toelichting – totaal een A4-vel bestrijkende – van de Socialistische fractie, die dit onderwerp mocht presenteren. De desbetreffende parlementaire commissie(s) die voor een behoorlijk basisstuk hadden kunnen zorgen, waren niet eens ingelicht over dit debat! Voor de toekomst moet hier lering uit getrokken worden, wat m.i. ook geldt voor de organisatie van de debatten nu.

Bij de huidige werkwijze ontbreekt het vrijwel aan mogelijkheden om zowel op elkaars standpunten als die van de commissie en/of Raad te reageren.

„Debatten” bestaan in feite uit een lange reeks eenzijdige verklaringen met nauwelijks enige dialoog. Het instrument van interruptie en het inbouwen van verschillende termijnen waarbij de Commissie en/of de Raad tussentijds reageren, zou in dit opzicht m.i. al een hele verbetering betekenen.

Zowel bij het kernafvaldebat als bij het debat in februari waar de energiedoelstellingen voor 1990 centraal stonden, bleken de voorstanders van verdere toepassing van kernenergie weliswaar numeriek in de meerderheid, maar lieten de tegenstanders hiervan zich steeds duidelijker en in grotere getale horen. De discussie pro-contra kernenergie is nu ook in het Europees Parlement levensgroot op tafel komen te liggen.

Tenslotte nog melding van de losbrandende discussie over de zetel van het Parlement. Steeds sterker wordt het ongenoegen, ook van de kant van het secretariaat en medewerkers, over de huidige situatie van voortdurende verplaatsing tussen Brussel, Luxemburg en Straatsburg. Maar ook de tegendruk van met name Frankrijk, zeer recent nog van Giscard zelf, is toenemende.

Het debat hierover zal niet lang op zich laten wachten. ■

SWB- NIEUWS

Werkgroep Parlement en Democratie

De werkgroep Parlement en Democratie is inmiddels goed van de grond gekomen. Er zijn drie subwerkgroepjes die zich elk met een deelonderwerp bezig houden. Vooral met het oog op het ontwikkelen van voorstellen voor het beleidsprogramma is er niettemin dringend behoefte aan enthousiaste nieuwe werkgroepleden. Het gaat daarbij zeker niet uitsluitend om (staatsrecht)juristen. Iedereen die onze parlementaire democratie ter harte gaat is van harte welkom. Voor inlichtingen kunt u bellen 070 - 275760 dan krijgt u Tj. Jansen, secretaris aan de lijn of 070 - 648214 dan spreekt u met de voorzitter van de werkgroep.

Bob van den Bos

Werkgroep Culturele Minderheden

Studiedag tolerantie

Uitnodiging voor de *studiedag tolerantie* op 29 maart 1980 in het Squash-centrum, Parkweg 1 te Papendrecht.

Programma

10.00 uur:

Ontvangst met koffie.

10.30 uur:

Philp Pietersz.:

Tolerantie in historisch perspectief en thans. Suzanne Bischoff: Tolerantie? Ver van mijn bed!

Anton van Lijssel: (nog niet bekend)
Hamid Achmed Ali: (nog niet bekend).

12.30 uur:

Lunch.

13.30 uur:

Uiteengaan in vier secties aan de hand van discussiestellingen.

14.30 uur:

Rapportage vanuit de secties.

15.00 uur:

Samenvattende slottoespraak door Ph. Pietersz.

15.30 uur:

Sluiting.

De verschillende sprekers zullen ieder vanuit hun eigen discipline het onderwerp tolerantie behandelen. Philp Pietersz is coördinator van de Werkgroep Culturele Minderheden. Suzanne Bischoff heeft zitting in de D'66-fractie in de Tweede Kamer. Anton van Lijssel is directeur van een Stichting voor Buitenlandse Werknemers in Rotterdam en lid van de Provinciale Staten in Zuid-Holland.

Hamid Achmed Ali is secretaris van de Vereniging tegen Rassendiscriminatie en verbonden aan de Welzijnsstichting Welsuria.
Kosten: f 12,50 inclusief lunch.

Bereikbaar met openbaar vervoer vanaf Station Dordrecht met bus 38 richting Sliedrecht.

Werkgroep Staatsrecht en Binnenlandse zaken

De werkgroep vergadert op:

20 maart

15 april

6 mei

Alle vergaderingen beginnen om 19.30 uur en worden gehouden in het gebouw van de Tweede Kamer, Binnenhof 5 te Den Haag.

Gedurende de komende maanden maakt de werkgroep een ontwerp voor het hoofdstuk Binnenlandse Zaken van het nieuwe verkiezingsprogramma.

Nieuwe leden zijn welkom. Zij kunnen zich opgeven bij ondergetekende.

Ronald L. M. Verhagen

Bleulandweg 134,

2803 HH GOUDA.

tel. 01820 - 24923.

Werkgroep Emancipatie

De vergadering van de landelijke w.g. Emancipatie zal plaatsvinden op 20 maart a.s. in het Jaarbeursgebouw te Utrecht.

Aanvang 19.30 uur.

Agenda: o.a. thema emancipatie en verdeling van arbeid, structuur werkgroep, verkiezing van voorzitter en secretaris.

Kandidaten gelieven zich op te geven bij de coördinator van de w.g.: Carel van Sitteren, O.Z. Voorburgwal 153 hs, Amsterdam.
tel. 020 - 241492.

Werkgroep Welzijn

Gevraagd deskundige **Bijstandszaken**, t.b.v. w.g. Welzijn en de Tweede Kamerfractie. Opgave bij S.W.B. D'66, tel. 070 - 858303.

Werkgroep Europese Minderheden opgericht

Onlangs is de werkgroep „Europese Minderheden” opgericht. Zij ressorteert onder de Stichting Wetenschappelijk Bureau D'66. De w.g. wil zich bezig gaan houden met het vraagstuk van de „oude” (culturele) minderheden in de diverse landen van Europa. Voorbeelden van dergelijke minderheden zijn de Basken, de Corsicanen en de Catalanen. Ieder kent hun problemen. Dagelijks worden wij er mee geconfronteerd; rellen in het Baskenland en bomaanslagen op Corsica zijn voorpagina-nieuws.

Wat is er eigenlijk aan de hand? Om die vraag te kunnen beantwoorden is een diepgaande en grondige bestudering van dit probleem noodzakelijk. Het ligt in de bedoeling om per afzonderlijke minderheid project-groepjes te gaan vormen. De uitkomsten zullen met elkaar worden vergeleken om daarna tot eventuele aanbevelingen te komen. Opdat deze vergelijking zinvol kan plaatsvinden, is het gewenst dat de projectgroepen

IDEE '66

het nieuwe S.W.B.-blad

Ziehier de eerste aankondiging van „*idee '66*”, het driemaandelijks tijdschrift dat zal worden uitgegeven onder auspiciën van de Stichting Wetenschappelijk Bureau van D'66. Het wordt alle leden van D'66 aangeboden ter gelegenheid van het voorjaarscongres aangeboden. De redactie van *idee '66* stelt zich ten doel met dit blad een forum te bieden voor wat diepergaande discussies. Discussies onderling, in de partij, en daarnaast ook discussies met de buitenwereld.

Democratie is immers discussie. En uit de discussie wordt de idee geboren. Uiteraard hebben wij daarvoor u, uw medewerking en uw respons nodig. Zonder abonne's kan een blad als dit niet bestaan. Aarzel niet u op te geven. Een abonnement kost maar f 28,- per jaar. Aarzel ook niet contact te zoeken met de redactie van *idee '66* als u zich actief in de discussie wilt mengen.

Kortom: wij rekenen op uw medewerking.

De redactie van *idee '66*:

Jan Glastra van Loon (hoofdredacteur), Wiro Jan Beek, Martijn van Empel, Marco Gans, Hans Gruijters, Ruut de Melker, Aad Nuis, An Salomonson, Jacqueline Soetenhorst, Jan Vis, Walter Zegveld.

Redactieadres: M. van Empel, Juliana de Lannoilaan 37, 5582 EA Waalre; telefoon: 04904 - 4607.

aan de hand van een werkmodel hun onderzoek verrichten.

Belangstellenden worden verzocht contact op te nemen, waarna nadere afspraken zullen worden gemaakt.

De initiatiefnemers:

Henk Pijlman, Kraneweg 43a, Groningen, tel. 050 - 13056;

Meine Henk Klijnsma, Stratingweg

40, Groningen.

Nieuwe rapporten van de S.W.B.

MV 9 - Studiedag Gezondheidszorg

f 4,50

herdruk E 5-Besparen is vooruitzien

f 4,50

Ten behoeve van de **deelcongressen** zullen bij de S.W.B. de volgende toelichtende voorlopige rapporten van de respectieve werkgroepen te verkrijgen zijn:

1. Structuurschets Volksgezondheid

2. Media

3. Energie

Deze toelichtende rapporten worden tegen kostprijs beschikbaar gesteld. ■

agenda's voor vergaderingen opsturen. Het daaruit selecteren van de belangrijkste gegevens kost ons steeds veel werk. Bij voorbaat dank.

Marie-Louise Tiesinga

Kitty Warburg

Regio Noord-Holland

Het regiobestuur nodigt de leden uit voor een **ARV, te houden op 29 maart, in „die Raekse” Raak 1-3, Haarlem.** Aanvang 10.00 uur. Op de agenda onder meer: verkiezing regiobestuurleden, presentatie kandidaten adviesraad, voorbereiding ALV 25/26 april, betoog Jan de Lange t.a.v. de politieke opstelling van D'66 in Provinciale Staten (economisch beleid, democratisering instellingen 5e macht, werkgelegenheid).

Tot uiterlijk 26 maart kunt u zich opgeven voor de vacatures in het regiobestuur. Hetzelfde geldt voor moties en amendementen.

Brieven graag zenden aan het regiosekretariaat, t.n.v. An Loot, Eemnesserweg 29A, 1261 HH Blaricum. Voor verdere gegevens verwijzen wij naar de DREVEL van 15 maart.

Regio Gelderland

Het bestuur van de **regio Gelderland** vraagt de leden alvast in hun agenda te noteren, dat er op zaterdag 12 april a.s. een regionaal congres wordt gehouden in het Ibis Hotel te Zutphen. Regionieuws met congresagenda worden in de tweede helft van maart toegezonden.

Regio Overijssel

De 5e ARV-Overijssel zal worden gehouden op **zaterdag 7 juni 1980** Plaats: Hotel Wientjes, Stationsweg 7 te Zwolle. Tijd: aanvang 9.30 uur, einde plm. 17.00 uur. Onderwerpen o.a.: - reorganisatie regio n.a.v. lan-

UIT STAD EN LAND

Mogen we de regio- en afdelingsbesturen verzoeken voor hen belangrijk nieuws voor deze rubriek zo veel mogelijk te comprimeren? Dat betekent echt een stukje maken voor de Democraat en niet volstaan met

delijke organisatiebesluiten - verkiezing nieuwe regio- en -hoofdbestuursleden. Voorts een politieke rede door het TK-lid Ineke Lambers-Hacquebard.

Regio Groningen

Tijdens de Algemene Regio Vergadering d.d. 14-12-'79 werd de samenstelling van ons regionale bestuur gewijzigd.

Voor de goede orde geven wij u hierbij naam en adres van de leden, die voor de duur van twee jaar, in het nieuwe Regio Bestuur zitting hebben genomen.

In functie werden gekozen:

voorzitter: **D. van den Berg**, Zaanstraat 66, 9673 CD, Winschoten. tel. 05970-14902. sekretaris organisatie: **A. H. Bergman**, Kalkwijk 15, 9603 BB, Hoogezand. tel. 05980-95233. sekretaris politiek: **W. K. Jansen**, Grotestraat 54, 9781 HD, Bedum. tel. 05900-3002. penningmeester: **E. ten Hallers**, Oosterweg 1, 9995 VJ, Kantens. tel. 05955-1772.

Regio Friesland

Nieuwe afdelingen!!

D'66 Franeker en omstreken en D'66 Harlingen zijn 2 nieuwe afdelingen in de regio Friesland. Zij zijn ontsproten uit de afd. Noordwesthoek. In de Harlinger raad is D'66 vertegenwoordigd door Nico Tinga. In Franeker heeft D'66 nog geen vertegenwoordiging. D'66 brengt hier haar standpunten naar buiten d.m.v. een prima operende schaduwfractie o.l.v. dhr. N. Sneider. (05170-4284)

Secr. afd. Franeker:

Mw. J. Hutten-Fehres

R. Pollemaplein 2

Franeker. tel. 05170-3487

Secr. afd. Harlingen:

Peter H. Maurits

Haulawei 21

Midlum. tel. 05179-674

Regio Noord-Brabant

Uitnodiging voor het bijwonen van de Algemene Regio Vergadering te houden zaterdag 29 maart 1980, aanvang 10.00 uur in Tilburg, Café-restaurant Boerke-Mutsaers in 't Zant, Vijverlaan 2, tegenover het NS station Tilburg West.

Regio Zuid-Holland

Het regiobestuur nodigt de leden van D'66 in de regio Zuid-Holland uit tot het bijwonen van een algemene regio vergadering op 8 maart 1980 in restaurant Engels, Stationsplein 45, te Rotterdam, aanvang 10.00 uur.

Tijdens deze bijeenkomst zullen o.m. de volgende punten aan de orde komen: presentatie kandidaten penningmeester en regio-hoofdbestuurslid, de organisatiestructuur van de regio, verslag uit de Statenfractie, presentatie van kandidaten voor de Adviesraad. Om 14.00 uur zal Elida Wessel spreken over het politiebeleid en de regionale invloed daarop. Voorts zal de voorbereiding van de ALV van 25/26 april ter sprake komen.

Voor de vakatures in het regiobestuur kunt u zich tot 48 uur voor de aanvang van de vergadering kandidaat stellen bij de secretaris-organisatie: Truus Rexwinkel, Heems-

kerckstraat 3, Den Haag. Ook moties kunnen bij haar worden ingediend tot 48 uur voor de vergadering.

Voorts maak ik u attent op de volgende regio-activiteiten:

22 mei 1980, studie-avond regionale problematiek.

31 mei 1980, Algemene Regio Vergadering.

20 september 1980, Algemene Regio Vergadering.

Voorzitter van het regiobestuur Zuid-Holland, Ruud Stam.

Regio Utrecht

Het regio bestuur nodigt alle leden van D'66 in de Regio Utrecht uit tot het bijwonen van een:

Algemene Regio Vergadering

op dinsdag 25 maart 1980

aanvang 20.00 uur

in de „Poort van Kleef“

Mariaplaats 7

te Utrecht

Op de agenda staat o.a. Begroting

1980, Evaluatie Regio beleidsplan,

Voorbereiding A.L.V.

Subregio Twente

Het subregiobestuur nodigt de leden van D'66 in de subregio Twente uit tot het bijwonen van een algemene subregiovergadering op woensdag 9 april 1980 in Restaurant „Doria“, Markt 2 te Hengelo (O). Aanvang 19.30 uur.

Tijdens deze bijeenkomst zullen o.m. de volgende punten aan de orde komen:

Voorbereiding van de ALV van 25/26 april a.s.

Presentatie van kandidaten voor de Adviesraad.

Verslag van de Gewestraadsfractie.

Financieel jaaroverzicht.

Regio Noord-Holland

Nicaragua-aktie

Ondanks landelijke publiciteit en oproepen in de Democrata is het vrij stil gebleven na de verdrijving van dictator Somoza. Het belang van steun aan deze „democratische revolutie“ werd in Castricum onderkend. Het unieke feit deed zich namelijk voor, dat deze omwenteling niet zoals gebruikelijk in de „bananenrepublieken“, gevolgd werd door een ander totalitair regime.

In dit kader hebben de afdelingen van CDA, CPN, D'66, PPR, PSP, PvdA en Wereldwinkel in nov./dec. 1979 een aktie georganiseerd met als eerste doel directe hulp aan Nicaragua en als tweede doel kennis overbrengen aan de plaatselijke bevolking.

Van het Landelijk Nicaragua Komitee werden studiepakketten verkregen, die via maatschappijleraren op middelbare scholen „aan de jeugd“ werden gebracht. Gedurende twee weken werd in de bibliotheek een tentoonstelling ingericht: Zes weken lang heeft de plaatselijke en regionale pers achtergrondinformatie geplaatst over de sociaal-geografische aspecten en de oorzaken van de huidige toestand. Tastbaar resultaat een kollekte waarin f 9000,- werd ingezameld, waarmee het Landelijk Komitee haar onderwijsprojecten gaat financieren, in dit land kan immers

60% van de bevolking lezen noch schrijven.

Mede door deze aktie blijft Nicaragua in de aandacht. Door reducties op verschepping en aanschaf van een draaibank is het mogelijk gebleken een Argentijnse vluchteling naar dit land te laten emigreren om technische scholing te kunnen geven. Verder richten diverse organisaties zich op Nicaragua d.m.v. kinder-adoptieplannen.

Wij vragen om een „follow-up“ van deze aktie en raden u aan contact op te nemen met het Landelijk Nicaragua Komitee te Utrecht (giro

3580163). Alleen al vanwege het grote aantal medewerkers, dat nodig is voor zo'n aktie moet men andere partijen en organisaties activeren. Daarnaast dient men te beseffen dat men dit menselijke leed nimmer voor politieke doeleinden mag gebruiken en het dus altijd een gezamenlijke aktie moet zijn.

Een ieder die meer informatie wil kan contact met ons opnemen.

Pieter Wentink,

Duyncroft 8,

1902 BD Castricum.

NIEUWS UIT DE ADVIESRAAD

door Kitty Warburg

De rechten of juist het ontbreken daarvan van zowel grote als kleine mensen kwamen in de Adviesraadvergadering van 26 januari jl. aan de orde. Begonnen werd met een motie van Chris Talen, die - door een plaatselijke aktie voor de adoptie van een Moluks jongetje - met het grote probleem van adoptie-kinderen werd geconfronteerd. Hoe star blijken de regelingen te zijn die door het ministerie van Justitie worden gehanteerd. Door het aannemen van de motie Talen weet de fractie zich gesteund in haar streven om het adoptiebeleid - vooral voor buitenlandse kinderen - verruimd te krijgen. De tekst van de aangenomen motie luidde: De Adviesraad van D'66, bijeen op 26 januari 1980,

- overwegende dat het aantal aanvragen voor adoptie van adoptief-ouders het aantal beschikbare te adopteren kinderen momenteel ver overtreft

- overwegende dat dit mede te wijten is aan de strakke toelatingsnormen welke door het ministerie van Justitie worden gehanteerd t.a.v. buitenlandse pleegkinderen

- overwegende dat hierdoor een groot aantal kinderen, voor wie niemand zich rechtstreeks verantwoordelijk voelt, en die thans in zeer kommersiële omstandigheden verkeren, geen kans krijgt in Nederland te worden toegelaten, terwijl toch de wachtlijsten adoptief-ouders overvol zijn

- dat met name de norm dat „de nederlandse leerplichtige leeftijd nog niet mag zijn bereikt“ restrictief werkt

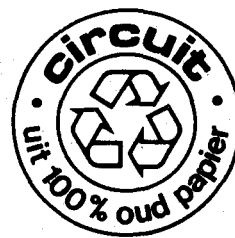
verzoekt
de Tweede Kamerfractie van D'66 o.m. bij de behandeling van de Notitie vreemdelingenbeleid op 28 januari 1980 aan de Staatssecretaris van Justitie te verzoeken deze norm te wijzigen in „beneden de leeftijd van 15 jaar“.

Het volgende probleem waar de Adviesraad zich mee bezig hield was de boycot Olympische Spelen 1980. Na de inval in Afghanistan en de deportering van Sacharov was er voor een groot deel van de Adviesraad reden om instemming te betuigen met het

reeds eerder ingenomen standpunt van de Tweede Kamerfractie van D'66. De schending van de mensenrechten door de Sowjet Unie neemt dusdanige vormen aan, dat niet meer volstaan kan worden met een verbaal protest. Door de Adviesraad werd ingestemd met het propageren van een boycot van de Olympische Spelen in Moskou. De binnenlandse problemen stonden centraal in het verslag uit de fractie; ditmaal verzorgd door Laurens Jan Brinkhorst. De aangekondigde bezuinigingsmaatregelen en de loonpauze werden nader toegelicht. De fractie zou bij het komende debat met de regering er op aandringen dat de matiging rechtvaardigen zou worden verdeeld. Laurens Jan ging verder nog uitgebreid in op de zaken die zijn eigen portefeuille raakten: buitenlandse zaken en zijn bezoek aan de Libanon, waaraan in de vorige Democrata aandacht is besteed.

Tenslotte nam de Adviesraad nog een tweetal moties aan. In de motie Oldenzijl werd de fractie van D'66 geadviseerd actiever stelling te nemen en haar afkeuring duidelijk kenbaar te maken aan de Amerikaanse regering over de discriminatie van homofielen in Amerika. De motie Jaspers adviseerde de fracties van D'66 (Tweede Kamer, Eerste Kamer en Europese fractie) dat als er een Sacharov Tribunaal georganiseerd zou worden, hieraan volledige steun te geven.

Een lange, maar welbesteedde, zaterdag om op terug te zien.

ZOJUIST VERSCHENEN

door Marie Louise Tiesinga

ADVIES

onderzoek culturele minderheden. Door Adviescommissie Onderzoek Culturele Minderheden. Staatsuitgeverij, 97 blz. f 11,50

ALGHELE GRONDWETSHERZIENING

Eerste lezing. Deel 1a. Grondrechten. Klassieke grondrechten, sociale grondrechten (Tweede Kamer). Staatsuitgeverij, 547 blz. f 43,27

Antoni Brack

NIFT GOED... GELD TERUG? Kernpunten van het consumentenrecht. Tjeenk Willink, 264 blz. met afbn. f 28,50

W. Brussaard

DE SPELREGELS VAN DE RUIMTELIJKE ORDENING, Staatsuitgeverij, 40 blz. f 4,80

CAO'S IN NEDERLAND, een systematische samenvatting van lonen en andere arbeidsvoorwaarden, vastgelegd in collectieve arbeids-overeenkomsten en bindende regelingen. Deel 2, Staatsuitgeverij, 175 blz. f 21,63

CONSUMENTEN ABC 1980. Samengesteld door de red. van Koopkracht (uitgave van het Konsumenten Kontakt). Annoventura, 159 blz. f 8,90

EMANCIPATIE EN DEELTIJDARBEID als aspecten van het overheidsperoneelsbeleid. Deel 4, de deeltijdproblematiek, analyse en aanbevelingen, september 1979, Staatsuitgeverij, 95 blz. f 13,94
Deel 4a, literatuurrapport deeltijdarbeid augustus 1979, Staatsuitgeverij, 144 blz. f 18,75

B. Geersing

ONDERNEMINGSRADEN. De nieuwe wet en haar veranderingen. Samson, 158 blz. f 17,50

DE GEMEENTE EN HAAR BEOORDELAARS. Een bestuurskundige studie naar de bovengemeentelijke besluitvorming over stadsvernieuwing. Door F. Fleurke, H. Bonfrer, R. Hulst e.a., Staatsuitgeverij, 158 blz. f 19,50

Jaap Hoek

HERSTEL EN VERNIEUWING. De Nederlandse politiek in de jaren 1945-1955. A. W. Sijthoff, 266 blz. met afbn. f 23,50

HUISHOUDENSAMENSTELLING EN SAMENLEVINGSVORMEN

Een analyse op basis van de volkstelling 1971. Door C. M. van 't Klooster-van Wingerden, M. M. V. C. de Hoog, L. Th. van Leeuwen en L. G. Maas. Staatsuitgeverij, 81 blz. f 22,50

RAPPORT

van de werkommissie „Bovengemeentelijke belangen in bestemmingsplannen” van de Rijksplanologische Commissie. Staatsuitgeverij, 38 blz. f 5,00

SIGNALEMENT

Overheidsbeleid gehandicapten. Staatsuitgeverij, 18 blz. (Harmonisatieraad welzijnsbeleid). f 3,50

(inter-)departementale commissies. CRM streeft ernaar om, naast het stimuleren van wat al gaande is, („sectorbeleid”), bijv. d.m.v. wetgeving en personeelsbeleid invloed uit te oefenen op grotere schaal en wel in zoveel mogelijk gebieden („facetbeleid”).

Saskia van der Loo, D'66-fractieleider in Apeldoorn, gaf een aantal concrete gebieden aan waarop op gemeentelijk niveau daadwerkelijk iets van de emancipatiegedachten gerealiseerd kan worden.

In de hierop volgende discussie bleek o.a. dat er vaak onduidelijkheid bestaat over de verschillende subsidiemogelijkheden en -eisen. Veder is het duidelijk dat er behoefte bestaat aan koppeling tussen beleidsvoorbereidende theorieën en de concrete praktijk. De aanreiking van goed-gefundeerde praktische handvatten zou op prijs worden gesteld. Het PEAC zal kijken of dat bijv. in de vorm van een cursus georganiseerd kan worden, eventueel in samenwerking met het PSVI of de SWB. Vast staat dat een bijeenkomst als deze zinvol en informatief is, en zeker voor herhaling vatbaar.

In de volgende Democraat zal een

verslag komen van de op 1 maart gehouden **emancipatiedag**; tevens zal dan de behandelde resolutie worden vermeld.

Op de **PEAC-agenda** staat als eerstkomende evenement genoemd een bijeenkomst speciaal voor de coördinatoren van de werkgroepen. Dit zal op 7 mei plaatsvinden; precieze tijd en plaats zullen nog worden bekendgemaakt.

De bedoeling van deze bijeenkomst zal zijn het kennismaken met de diverse mogelijkheden van de werkgroepen, problemen en oplossingen daarvan.

PEAC-bulletin

Het eerste nummer van het PEAC-bulletin is boven verwachting populair. Het is „standaard” gestuurd naar alle leden van de regionale emancipatiewerkgroepen en naar de gemeente-Statens- en kamerfracties, en daarnaast was er nog een groot aantal individuele belangstellenden. Aan wie en hoe we volgende nummers zullen verzenden weten we nog niet precies, noch of we het gratis kunnen blijven doen. Nummer 2 zullen we waarschijnlijk nog wel op deze manier verspreiden. Het is de bedoeling nummer 2 half mei te laten verschijnen; de sluitingsdatum voor kopij is (±) 20 april.

Wie interessante ideeën, aankondigingen, ontwikkelingen, publikaties, reacties, lof en/of kritiek heeft, sture dat naar Elske Schreuder op het landelijk secretariaat, Bezuidenhoutseweg 195, 2594 AJ te Den Haag. ■

Politiek Scholings- en Vormingsinstituut D'66

PSVI-NIEUWS

Agenda

Maart:

8 maart en 21/22 maart: kaderkursus zuiden I (vol)

15 maart en 21/22 maart: kaderkursus zuiden II (vol)

April:

5 april en 18/19 april: vrouwenkursus westen (vol)

Juni

kursus voor wijk- en deelgemeenteraadsleden Rotterdam

Berichten uit de raadsfracties

Nota's:

Apeldoorn, doe je wat aan woningisolatie?

Ede-Wageningen, Nota Erfpacht Emmen, De burgers bij het bestuur, een nota over voorlichting Geldermalsen, Inspraaknota + Energiemogelijkheid Gouda, Inspraakverordening Heerenveen, Beleidsnota Onderwijs Heiloo-Limmen, Energiemogelijkheid Lelystad, De Markerwaard, een discussie meer dan waard

Naaldwijk, Sociaal-Cultureel Centrum Naaldwijk, de aanzet tot een sociaal-cultureel beleid

Poortugaal legt visie voor Voorburg, Notitie Volkhuysvesting Wierden, Nota Woonwagengebeid Zwijndrecht, LPG door Zwijndrecht: gas of tegengas?

Algemene beschouwingen:

Amsterdam, Apeldoorn, Barendrecht, Bergen op Zoom, Capelle aan den IJssel, Cuijk, Gouda, Leersum, Loosdrecht, Maarn, Oldenzaal, Oss, Poortugaal, Rhenen, Sliedrecht, Smallingerland, Tietjerksteradeel, Tilburg, Wassenaar en Zwolle.

Tegen kopieerkosten en verzendkosten kunt u deze stukken bestellen bij het Politiek Scholings- en Vormingsinstituut D'66, Bezuidenhoutseweg 195, 2594 AJ Den Haag, tel. 070-858303. ■

MENSEN-RECHTEN

Bijengegaard door Kitty Warburg

Chili komitee Nederland

Postbus 4098

Amsterdam, tel. 020-936050

In Chili worden de internationale aanvaarde rechten van de mens dagelijks met voeten getreden. De Chileense regering streeft zelfs naar een samenlevingsmodel waarin voor die mensenrechten geen plaats meer is.

Het Chili Komitee Nederland heeft een brochure uitgegeven „mensenrechten in Chili” (f 2,50) waarmee zij de aandacht wil vestigen op de in Chili heersende, mensonwaardige toestanden.

Werkgroep 2000

Postbus 2000

Amersfoort, tel. 033-724224

De werkgroep 2000 staat voor: Instituut voor Inspraakorganisatie en Beleidsonderzoek. Voor gemeentebestuurders en ambtenaren organiseert de werkgroep een informatiedag voor hen die meer willen weten over de mogelijkheden en moeilijkheden van inspraak van bewoners bij nieuwbouw: donderdag 24 april te Amersfoort in Hotel Kobus aan de Poort. Voor nadere inlichtingen: bovengenoemd adres.

Vereniging Milieudefensie

2e Weteringsplantsoen 9

Amsterdam, tel. 020-221366

De werkgroep Water van MD heeft het „schoonwaterboek” geschreven in de verwachting dat het waterbeleid van de overheden zodanig wordt omgebogen dat de watervervuiling effectiever wordt aangepakt. Nog meer aandacht voor ons water wordt geschonken in het januari nummer van MD, waarbij de waterplanten de taak krijgen onze troep op te ruimen.

Politiek Emancipatie
Aktiveringscentrum D'66

PEAC-NIEUWS

Verslag bijeenkomst 28 januari

Op de avond voor D'66-ers in de vertegenwoordigende lichamen en de coördinatoren van de regionale emancipatiewerkgroepen waren, ondanks het plotselinge slechte weer, ongeveer 50 mensen aanwezig. Yvonne van Wagenveld, Provinciale-Statenslid in Noord-Holland, vertelde hoe zij in haar provincie heeft geprobeerd te bevorderen dat het denken over emancipatie bij alle voorkomende onderwerpen plaatsvindt.

Namens de Directie Coördinatie Emancipatiezaken schetste Dineke Mulock Houwer de verschillende

Stichting Pro Longo Mai
Postbus 14487
Den Haag

Deze stichting stelt zich tot doel – in het licht van de stijgende jeugdwerkloosheid in Europa – jonge Europeanen in samenwerking met de plaatselijke bevolking kleine coöperaties te laten opzetten in die gebieden in Europa die het sterkst te lijden hebben onder de economische teruggang en emigratie.

Nederlandse Hartstichting
Sophialaan 10

Den Haag, tel. 070-924292
Onder het motto „Gezond Gewicht” houdt de Nederlandse Hartstichting in april weer een landelijke collectie.

Pax Christi Nederland
Celebesstraat 60

Den Haag, tel. 070-631931
„Zimbabwe op zoek naar Vrijheid” is de titel van de brochure waarin een historisch overzicht van de ontwikkeling van Zimbabwe wordt gegeven. Aandacht wordt ook besteed aan de resultaten van de Lancaster House Conference waarbij de grondrechten van de bevolking werden geregeld.

World Information Service on Energy
2e Weteringplantsoen 9
Amsterdam, tel. 020-255064

WISE zet zich in om internationale contacten tussen milieu- en energiegroepen op gang te brengen. Begonnen is met de opzet van een scientist network. Wetenschappers op het gebied van kernenergie die hieraan mee willen werken worden verzocht hieraan hun medewerking te verleenen. Door middel van een bulletin (f 15,- per 6 nummers) wil WISE een groter publiek van informatie voorzien.

Alpha Computer Diensten
Postbus 11036

Rotterdam, tel. 010-621522,
t. 197/138

Alpha Computer Diensten organiseert op 24 april a.s. in Beckum (bij Hengelo Ov.) een seminar met de titel „Automatisering als nieuwe motor voor de werkgelegenheid in de regio”. Jan Terlouw zal dit seminar openen. Onder leiding van de oud-burgemeester van Rotterdam, de heer W. Thomassen, zal een forum ingaan op de relatie tussen automatisering – werkgelegenheid.

Pressiegroep „Stop de Kindermoord”

Keizersgracht 116-2
Amsterdam, tel. 020-259251

In het voorjaar wordt in Groningen een cursus georganiseerd „Een straat op mensenmaat”. Deze cursus is bedoeld voor actievoerders van buurt- of straatgroepen om de buurt en de straat veiliger en vriendelijker te maken.

Stichting Los vast (omgaan met alleen zijn)

Postbus 5021
Den Bosch, tel. 04195-1772 (iedere werkdag tot 10.30 uur)

Het tienjarig bestaan van de stichting LOSVAST wordt gevoerd met een studiedag in het congresgebouw van de Jaarbeurs te Utrecht op vrijdag 25 april van 10-17 uur. De titel van die dag is „Alleen zijn: Prima?”.

Stichting Wetenschappelijk Onderzoek Verkeersveiligheid
Postbus 71

Voorburg, tel. 070-694121

„De ongelijkheid en ongelijkwaardigheid in het verkeer, de risico's van confrontaties tussen verkeersdeelnemers van verschillende categorieën” is het thema van het Nationaal Verkeersveiligheidscongres 1980. Het congres vindt plaats op 21, 22 en 24 april in het Rai-congrescentrum in Amsterdam. Het streven is om een brede nationale discussie uit te lokken over dit onderwerp.

Komitee van Solidariteit met de slachtoffers van de dictatuur in Chili
Postbus 1199
Rijswijk

De actie die dit comité vanaf december 1979 heeft gevoerd wordt afgesloten met een groot en symbolische eindmanifestatie op zondag 9 maart om 14.00 uur in de Duif, Prinsengracht 756, te Amsterdam.

NOS

Postbus 10
Hilversum, tel. 035-779111

De NOS-televisie zendt op de dinsdagen 4, 11 en 18 maart de tweede serie uit van „De Schone Schijn”. De serie gaat over het kunstbeleid in Nederland en over die instellingen die zich met kunst in onze samenleving bezighouden.

Anti Apartheidsbeweging Nederland
Postbus 10500

Amsterdam, tel. 020-237335
Op 12 april wordt in het Roothaanhuus, Rozengracht 133 te Amsterdam een congres gehouden over de positie van vrouwen in Zuidelijk Afrika en hun plaats in de bevrijdingsstrijd. Opgeroepen wordt om solidair te zijn met de vrouwen in Zuidelijk Afrika.

Nicaragua Komité Nederland
giro 3580163, o.v.v. alfabetisering

Op dinsdag 11 maart vindt in Utrecht in het muziekcentrum Vredenburg een grote manifestatie plaats voor Nicaragua. Deze manifestatie moet het hoogtepunt worden van de ook door D'66 gesteunde actie tot wederopbouw van Nicaragua. De manifestatie zal in het teken van de alfabetiseringscampagne staan. Iedereen is vanaf 19.30 uur welkom. Steun de campagne door uw aanwezigheid of door het storten van een bijdragen

HET HOOFD- BESTUUR

**Uit de hoofd-
bestuursvergadering
van 31 januari '80**

Om tot een goed gefundeerd voorstel te kunnen komen voor de Landelijke Organisatiestructuur is besloten een inspraakavond te houden en het op het tweede deelcongres te behandelen om daarna aan de ALV voorge-

legt te kunnen worden.

In de discussie over het al dan niet honoreren van partijfunctionarissen ontmoet men steeds weer het aspect dat bij een doorvoering hiervan dekking moet worden gevonden in de begroting en derhalve uit de contributies zal moeten komen. Een verhoging van de contributies is echter, gezien de hoogte hiervan in vergelijking met die van andere politieke partijen, ongewenst. Ook zou dit onrechtvaardig drempelverhogend werken. Een uitbreiding van het ledental is de oplossing om tegemoet te kunnen komen aan het creëren van de rechtvaardige situatie, waarin ieder lid, ongeacht zijn of haar financiële omstandigheden, in staat gesteld moet worden partijfuncties te bekleden.

**Uit de hoofd-
bestuursvergadering
van 21 februari '80**

In het regionieuws maakt het Nrd-Brabantse Hb-lid melding van een navolgbaar initiatief. Hier is door de D'66 fracties samen met de Tweede Kamerfractie medewerker Marcel Prop een overzicht opgesteld van gemeentelijke en regionale activiteiten met landelijke politieke raakvlakken. Een overzicht van en inzicht in deze zaken is bevorderend voor een optimale samenwerking tussen fracties in raden, staten en kamer.

Besloten werd om goedkeuring te geven aan de oprichting van een Documentatie- en Informatiecentrum, dat ten dienste zal staan van politieke functionarissen, cursisten, leden van werkgroepen en geïnteresseerden en uiteraard van de SWB, PSVI, TK, enz. De evaluatie van de campagne

voor de Europese verkiezingen wordt gewaardeerd en goedgekeurd en kan nu naar alle geëqueterden toegezonden worden. Naast de verheugende verkiezingsuitslag moet ook melding gemaakt worden van het bedenkelijk lage activiteitsniveau in de partij tijdens deze campagne.

Aan de ALV zal voorgesteld worden de huidige contributieregeling ook in 1981 te handhaven. De voorstellen voor de agenda van het deelcongres op 15 maart en de ALV op 25/26 april vindt u in deze Democraat. Een integrale planning, waarin de te verwachten en zekere activiteiten in 1980 en het eerste half jaar van 1981 wordt voorgelegd door de Vice-voorzitter organisatie en krijgt veel instemming.

Jan Veldhuijzen.

**Demonstratie tegen
discriminatie van
homofielen**

De demonstratie tegen de Amerikaanse discriminerende maatregel om homofielen de toegang tot dat land te bemoeilijken, is door D'66 van harte ondersteund.

Onze kamerleden hebben een brief aan het Amerikaanse congres hierover mede ondertekend. De adviesraad van D'66 heeft het COC (de organisator van de demonstratie) een telegram gestuurd waarin de adviesraad haar steun aan de manifestatie betuigt.

Op de manifestatie voor de Amerikaanse ambassade heeft Ruud Stad gesproken namens de TK-fractie. D'66 heeft in deze belangrijke zaak acte de présence gegeven. ■

EEN WAARSCHUWING
door Nели Kemme uit Leek

Op 26 januari j.l. hield D'66 in „de Lawei” in Drachten het Noordelijk Voorcongres over het onderwerp „Energie”. Over dit vraagstuk werd een drietal inleidingen gehouden, die de problematiek uit verschillende invalshoeken benaderden, waarna discussie plaatsvond.

De eerste inleiding was die van Ineke Lambers, 2de kamerlid, die een overzicht van het energievraagstuk gaf, vooral toegespitst op de beleidsmatige kanten:

(...)

De tweede inleiding, getiteld: „Over energie, milieu en kleinschaligheid”, was die van Erik van der Hoeven, mederedakteur van de D'66 nota „besparen is vooruitzien”.
(...)

De laatste inleider was prof. P. Mostert, buitengewoon hoogleraar in de electriciteitsvoorziening in Utrecht en verbonden aan de KE-MA.

(...)

Op dit congres gaf de beschikbare tijd wel aanleiding tot beperking van de discussie, maar niet tot ordening. Het gevolg was, dat de discussie zich op minstens 4 niveaus afspeelde, meestal zonder dat tevoren was vastgesteld op welk vlak de vraag of opmerking betrekking had. Als „lagen” waarop de discussie soms door elkaar liep onderscheidde ik bijvoorbeeld:

1. Het totale energiegebruik in de hele wereld.

1.1. Het totale energiegebruik in Nederland.

1.1.1. Het totale electriciteitsver-

DEMOCRATEN SCHRIJVEN

bruik in Nederland (= plm. 1/5 van het totale energieverbruik in Ned.) 1.1.1.1 Het huishoudelijk elektriciteitsverbruik in Nederland (= plm. 1/4 van het totale electr. verbruik en derhalve plm. 1/20 van het totale energieverbruik in Ned.)

Wanneer we b.v. over besparing in het electriciteitsverbruik in de huishoudelijke sektor praten is het goed om even de verhouding tot het totale energievraagstuk vast te stellen. Waarmee ik niet wil zeggen dat het geen zin zou hebben over dergelijke details te praten, want het totaal aan besparingen in de subparagrafen zou een flinke duit in het zakje kunnen doen.

Het lijkt me wenselijk dat op het a.s. 2de deelcongres in maart, dat ook het energievraagstuk aan de orde zal stellen, met een eventuele denkverwarring rekening gehouden wordt, door een duidelijker vaststelling van de reikwijdte van het onderdeel waarover de discussie op dat moment gaat.

SOCIALE MARKETING

door Jan Manger uit Almelo.

Reclame is in staat (...) psychologische verschillen toe te voegen (...). Toegevoegde waarde noemt Hans Ferree dit in Democraat 2. Voorts: presenteer objectieve achteruitgang als subjectieve vooruitgang. „Manipulatie (...) staat doorgaans wel borg voor een lekker gevoel”.

Een reclame-uiting mag intussen volgens gedragsregel 7 van de Nederlandse Code voor het Reclamewezen geen enkele misleiding bevatten (...) omtrent (...) eigenschappen van een aangeboden (...) dienst. Ook deze regel (12) moet niet alleen naar de letter, doch eveneens naar de geest worden toegepast.

Hoewel erg veel reclame slecht is en niet in overeenstemming met de goede smaak (regel 1), mag de reclame van mij best een aandeel hebben in het geheel van de overheidsvoorlichting. Het lijkt mij echter onaanvaardbaar als de presentatie van overheidsinformatie er op gericht is iemand een lekker gevoel te geven. Zulke ballonnen worden in politiek en publieke opinie snel doorgeprikt; ze zijn bij voorbaat lek.

Afgezien van wettelijke voorschriften dienen boodschappen van de overheid keer op keer te appelleren aan ieders persoonlijke keuzevrijheid. Algemeen erkend goede doelen mogen best tot propaganda leiden. Maar de burger bepaalt zelf in hoeverre hij er kennis van neemt en er gehoor aan geeft. Het staat de geïnformeerde burger vrij om een beleid aan te hangen of te verwerpen. Voortdurende duidelijkheid in de overheidsvoorlichting op dit punt zal

democraten een plezierig gevoel geven.

Inschakeling van de reclame wordt precair als het volgens het recept van Ferree gaat.

Met sociale marketing wordt trouwens echt heel iets anders bedoeld dan attitudewijziging ten gunste van het overheidsbeleid of dan het opstuwen van misdeelden naar het niveau van bevoorrechten. Wat een onzin.

(Jan Manger is voorlichtingsambtenaar).

NEDERLANDSE BOKKE-SPRONGEN? VAN WIE?

door Frieda Mulder-Granberg uit Voorburg

Heeft het zin te reageren op opmerkingen van een gast als men zelf nog maar kort in het huis woont? In een democratie bestel toch wel.

H. J. A. Hofland stelt in Democraat nr. 2 dat het kamerdebat over uitbreiding van kernwapens van enige afstand bezien de indruk maakt van een experiment in de buitenlandse politiek. Dat experiment is in Brussel mislukt door de rommelige oplossing die het kabinet voor de presentatie ervan verzonnen had.

Tot zover accoord: de schuld van het mislukte experiment ligt in Brussel, niet hier. Je kunt zelfs stellen, dat de motie Stemerdink-Brinkhorst, juist tengevolge van de manier waarop ermee is omgesprongen, gemaakt is tot een experiment. Een experiment van presentatie namelijk. Dit was ook niet anders te voorzien, wat het duidelijkst door onze vertegenwoordiger in zijn toespraak op 19 dec. is aangegeven, toen hij het beeld gebruikte van de scheepskapitein (v. d. Klaauw) die onverwacht zit opgescheept met zijn wettige echtgenote (motie Stemerdink-Brinkhorst) als hij denkt het weekend vrij-af te hebben aan de overkant van het water: bij zijn maitresse ('NATO). Een treffender beeld is niet te vinden. Maar waarom legt H. J. A. H. aan het slot van zijn betoog dan toch de zwarte piet neer bij de opstellers van de motie? „Al tijdens het debat in december (...) begon het er steeds meer op te lijken dat PvdA en D'66 de buitenlandse politiek willen uitleveren aan een hooggestemd Volksempfinden.” Dit is onterecht. Het pleit voor het democratisch gehalte van partijen en als de leden (en stemmers) die hoop lopen bij een zo onkundig regeerbeleid als hier ten toon gesteld werd. Wat te denken van een minister van defensie die meent een compromis te kunnen sluiten door „productie” en „plaatsing” uit elkaar te halen, terwijl hij later te horen krijgt, dat de NATO-bondgenoten over productie geen inspraak hebben, omdat de le-

verancier deze namelijk so wie so maakt?! (de - voorbarige - woorden van de min-pres. op de avond van die bewuste 13e dec.).

Het spijt me, maar de kritiek van de gast kan hoogstens goed zijn voor aktivering van de discussie, wat tevens in zijn bedoeling lag. Om bij het beeld te blijven van de kapitein die tussen 2 „thuishavens” in vaart: wat we onder „wettig” moeten verstaan - dat blijft de vraag. En om daar antwoord op te vinden, daarvoor is geen Volksempfinden nodig, maar wel een scherper formuleren en meer kennis van zaken dan bij dit kabinet mogelijk is gebleken.

BENOEMDE OF GEKOZEN BURGEMEESTERS

door Frans Dingemans uit Muiderberg

Barend Ferman, de nieuw benoemde D'66 burgemeester van Muidergeïnterviewd in de Drevl nr. 3 zei o.a.:

„Het meer betrekken van de mensen bij het bestuur blijft alle aantrekkingskracht houden, maar een gekozen burgemeester - vooral waar het gaat om kleine gemeentes en de consequenties die dat wat betreft de ambtenaren zou hebben - ik denk, dat we dat in wezen geen van allen meer willen.”

Hierover kan men verschillend denken en prompt werd deze stelling dan ook door een redacteur van het regionaal dagblad De Gooi-en Eemlander aangevallen.

Het wordt echter tijd, dat D'66 de staatsrechtelijke hervormingen weer eens opneemt, anders komen er brokken van.

Een per gemeente per algemeen kiesrecht gekozen burgemeester heeft m.i. veel bezwaren. Het grootste bezwaar voor mij is, dat de kleine partijen in geen enkele gemeente aan bod zullen komen, met het gevolg, dat de vrijgekomen zetels tussen de grote partijen zullen worden „verdeeld”. Dat is niet erg democratisch, ondanks algemeen kiesrecht.

Wat dan wel? De verdere mogelijkheden dienen door een werkgroep bestudeerd te worden. Een oplossing zou misschien zijn:

De Minister van Binnenlandse Zaken wijst partij X aan 3 kandidaten te leveren voor het burgemeesterschap in gemeente Y. De minister dient zich te baseren op een landelijke procentuele verdeling, dus iedere partij komt aan de beurt, ook de kleine. De aangewezen partij roept dan kandidaten op en zal dan op haar eigen wijze 3 kandidaten moeten selecteren - binnen D'66 vanzelfsprekend op democratische wijze, nl. geheime stemming op een openbare partijvergadering in de betreffende gemeente. De gemeenteraad zal dan uit de 3 overgebleven kandidaten van de aangewezen partij in een geheime, schriftelijke stemming de burgemeester dienen te kiezen. Bovenstaande oplossing is slechts een suggestie mijnerzijds, maar het wordt zo langzamerhand wel tijd, dat onze partij een duidelijke uitspraak doet.

EEN OVERSTAPJE?

door D. Gout uit Zutphen

Nu D'66 zich steeds duidelijker manifesteert als een niet meer weg te denken verschijnsel binnen ons na-

tionale politieke bestel en blijk heeft gegeven tot de „volwassen” partijen te kunnen en willen behoren, wordt het tijd de punten op de democratische i's te zetten. D'66 pleit voor betrokkenheid van de burgers bij het bestuur, en terecht. Daarmee bedoelen we, dacht ik, deelname van een zo groot mogelijk aantal burgers. Dus niet een aantal burgers in een zo groot mogelijk aantal bestuurlijke ambten. Wie schetst echter mijn verbazing als ik bij het bestuderen van de schriftelijke presentatie van kandidaten voor het eerste kamerlidmaatschap ontdek dat zes (van de 30) kandidaten reeds een bestuurlijke functie bekleeden, variërend van gemeenteraadslid tot lid van de provinciale staten. Afgezien van het feit dat genoemde functies, wil je het goed doen, erg veel tijd, energie, etc. vereisen, dienen dubbel functies mijns inziens vermeden te worden. Zeker als blijkt dat voldoende andere geschikte kandidaten binnen onze gelederen te vinden zijn.

CHIPS

door Harry van Woerden uit Alphen aan de Rijn.

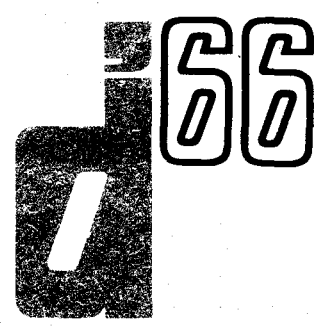
De chip bevordert de werkloosheid! Niets is minder waar. Het tegenovergestelde van deze nogal eens gehoorde uitspraak is volgens mij namelijk eerder juist.

Weliswaar zullen met behulp van de door chips bestuurd apparatuur verschillende werkzaamheden vervangen kunnen worden, maar dan denk ik in eerste instantie aan vervelend, vuil en of geestdodend werk. Juist een afwachtende houding of een afremming van de toepassing van de chip zal noodlottig zijn voor de Nederlandse economie.

De introductie van de chip zal even belangrijk zijn als de mechanisering van de landbouw en de vondst van het aardgas indertijd.

Het enige nadeel van de chip is, dat het systeem van informatieopslag wezenlijk zal veranderen waardoor de privacy (nog meer) in gevaar zal kunnen komen.

Onder voorwaarde dat de privacy volledig blijft gewaarborgd, adviseer ik de fractie zich voor een volledige toepassing van de chip uit te spreken.

Partijsecretariaat: Bezuidenhoutseweg 195, 2594 AJ Den Haag,
 telefoon: 070-858303

VERVROEGDE VERKIEZINGEN

Het kabinet heeft de crisis rond het weggaan van de minister van Financiën, Frans Andriessen, overleefd. De vraag die echter met het oplossen van de acute crisis onbeantwoord is gebleven luidt hoelang zal de patiënt nog te leven hebben want duidelijk is wel dat hij een volgende crisis die onherroepelijk volgen zal voor mei 1981 niet meer te boven zal komen ondanks de vindingrijkheid die de huidige minister-president in dit soort situaties steeds vertoont. Want het politieke zwarte pietenspel in kabinet en kamer met als inzet de verantwoordelijkheid voor de val van het kabinet tussen CDA en VVD is begonnen. Van beleefdheid viel men over elkaar heen toen het ging om het zoeken van een opvolger voor Andriessen. Het nee dank U, na U was niet van de lucht, maar uiteindelijk ging de bittere beker het CDA niet voorbij. Fons van der Stee moest geofferd worden om de zaak overeind te houden. Een fraaie loopbaan in Brussel zit er voor hem niet meer in - tenzij het kabinet nog heel snel zou vallen - misschien dat daar nu een toekomst voor Andriessen ligt.

Overigens verwacht ik niet dat het kabinet zeer snel zal vallen zelfs niet in de komende zomermaanden wat velen verwachten omdat dan de begroting voor 1981 moet worden opgesteld. Om een val op dat moment te voorkomen heeft van Agt immers nog twee troeven in handen, één ten opzichte van de VVD en één ten opzichte van het CDA.

De troefkaart ten overstaan van de VVD is het electorale verlies dat deze partij onher-

roepelijk te wachten staat. En in het verlengde van dat electorale verlies ligt de uitschakeling van deze partij bij de komende kabinetsformatie. Veel huidige VVD-kamerleden zullen in de nieuwe kamer niet terugkomen.

Uit lijfsbehoud, dat wel weer vertaald zal worden tegen die tijd met „landsbelang” zal het slikken of stikken van VVD-bevindlieden en kamerleden de komende maanden groteske vormen gaan aannemen, daarop zal men staat kunnen maken. En de tweede troefkaart van de minister-president kan hij tegen zijn eigen partij uitspelen. Die partij immers staat medio oktober van dit jaar voor zijn oprichtingsproces. Een kabinetscrisis voor die tijd zal dan erg slecht uitkomen, zodat ook het CDA bij een crisis in de zomermaanden weinig baat zal vinden.

Het zal dus wel herfst worden vóór het kabinet valt, maar naar mijn verwachting zal het dan ook vallen hetzij in de kamer hetzij door ontbinding. En dat betekent

de partijvoorzitter

HENK ZEEVALKING

dan dat de Tweede Kamerverkiezingen in de eerste maanden van 1981 zullen plaatsvinden, dus vervroegde verkiezingen.

Voor de zoveelste maal zal dat voor onze partij betekenen dat de normale en zorgvuldig geregelde procedure rond de kandidaatstelling doorkruist zal worden maar dat nadeel zullen we voor lief moeten nemen.

In ieder geval zal men ons niet onvoorbereid aantreffen want de interne kandidaatstellingprocedure begint deze maand reeds en het eerste deel van het daarvoor opgestelde schema zal nog in alle rust - als mijn voorspelling uitkomt - afgewikkeld kunnen worden. Overschakeling in een hogere versnelling tegen het eind van dit jaar zal bij vervroegde verkiezingen niet te vermijden zijn en ik kan alleen de verzekering geven dat het Hoofdbestuur daarop voorbereid is.

Een draaiboek voor een eventuele noodprocedure ligt gereed en het kan ieder gewenst ogenblik in werking worden gezet, ook indien een crisis eerder dan in het najaar zou uitbreken.

Wanneer het kabinet ook valt, zijn val zal ons niet overvallen. ■

IN DIT NUMMER

Democratisering	3
VVD manifest	6
Jerôme Heldring te gast	7
Partijganger	
Else-Rose Kuiper	11
Deelcongres Nijmegen	
25/26 april	15
Kandidaten adviesraad	36

2e
CONGRESDEMOCRAAT
 zie pagina 15 voor congresstukken

KANDIDAATSTELLING VOOR HET LIDMAATSCHAP VAN DE TWEDE KAMER DER STATEN-GENERAAL

In mei 1981 zullen er verkiezingen gehouden worden voor de Tweede Kamer der Staten-Generaal.

Volgens het Huishoudelijk Reglement dient het hoofdbestuur de kandidaatstelling te openen.

Op grond hiervan worden met ingang van 1 april 1980 D'66-leden die aan de in de Kieswet, de Statuten en het Huishoudelijk Reglement genoemde eisen voldoen, in de gelegenheid gesteld zich kandidaat te stellen.

Kandidaten dienen zich aan te melden door het in tweevoud indienen van een ondertekend aanmeldingsformulier. Eén exemplaar dient aangekend te worden opgezonden aan de landelijke verkiezings-

van D'66, p/a Kantoor notaris L. J. J. M. van Meer, Postbus 30, 2670 AA, Naaldwijk. Het andere exemplaar moet gezonden worden naar het landelijk secretariaat van D'66, Bezuidenhoutseweg 195, 2594 AJ Den Haag. Formulieren zijn op aanvraag verkrijgbaar bij het landelijk secretariaat.

De landelijke verkiezingscommissie zal de ontvangst van ingediende aanmeldingsformulieren schriftelijk bevestigen.

De kandidaatstelling sluit op 13 oktober 1980 om 12.00 uur.

Namens het hoofdbestuur,

Frans Rogier,
vice-voorzitter organisatie.

Namens de landelijke verkiezingscommissie,

Ernst Jansen,
voorzitter.

UITNODIGING

voor de 26e ALGEMENE LEDEN-VERGADERING van de Politieke Partij Democraten '66 op 25 en 26 april 1980 in het concertgebouw De Vereniging te Nijmegen.

Het congres begint vrijdagavond om 20.00 uur en wordt omstreeks 22.30 geschorst. Na afloop organiseert de Afdeling Nijmegen een gezellig samenzijn, waarover elders in deze Democraat wordt bericht. Zaterdagmorgen om 10.15 uur wordt de ALV heropend en wij hopen om 16.30 uur het congres te beëindigen. De concept-agenda van deze ALV is als congresstuk ECD-1 gepubliceerd in Democraat 3/80 pag. 9

COLOFON

De uitgave van de Democraat geschiedt onder verantwoordelijkheid van een door het Hoofdbestuur benoemde redaktieraad die als volgt is samengesteld:

Piet van Baarsel, Frank Baas, Co Patist, Marie-Louise Tiesinga, Jan Veldhuizen, Stijn Verbeek. Als sekretaresse is aan de redaktieraad toegevoegd: Kitty Warburg.

Korrespondentie, kopij e.d. richten aan het redaktiesekretariaat van:

De Democraat,
Bezuidenhoutseweg 195,
2594 AJ Den Haag.

Verantwoordelijkheid

De redaktieraad draagt de eindverantwoordelijkheid voor inhoud en opname van publikaties in de Democraat. Het moet duidelijk zijn dat deze verantwoordelijkheid zich niet uitstrekt tot bijdragen van het Hoofdbestuur, fracties in vertegenwoordigende lichamen, het SWB-bestuur, het PSVI-bestuur, de Adviesraad en andere officiële partijorganen. Al deze bijdragen zijn als zodanig herkenbaar aan het rubriekshoofd.

Ook de inhoud van ingezonden brieven, die steeds de naam van de schrijver vermelden, valt buiten de verantwoordelijkheid van de redaktieraad. Voorzover er enig misverstand omtrent de redactionele verantwoordelijkheid mocht dreigen, worden de titels van bijdragen die buiten die verantwoordelijkheid vallen, voorzien van een*

De Democraat

De Democraat wordt gratis toegezonden aan alle leden van D'66. Niet-leden kunnen zich abonneren voor f 25,- per jaar. Losse nummers zijn verkrijgbaar bij het sekretariaat voor f 3,- per stuk.

Wanneer verschijnt de Democraat?

De Democraat verschijnt 9 à 10 maal per jaar.

Democraat nr. 4 verschijnt 3-4-1980

Sluitingsdatum copy: 10-3-1980

Democraat nr. 5 verschijnt 16-5-1980

Sluitingsdatum copy: 21-4-1980

Advertentietarieven

1/1 pagina: f 600,-

1/2 pagina: f 350,- (liggend)

1/3 pagina: f 300,- (staand)

1/4 pagina: f 240,- (liggend)

1/6 pagina: f 180,- (staand)

Steunkleuren zijn mogelijk; meerprijs op aanvraag verkrijgbaar.

Kontraktprizen op aanvraag verkrijgbaar.

Plaatsing van advertenties is mede onderworpen aan de goedkeuring van de redactie.

Oplage: 14.500

Druk en Lay-out:

Brouwer Offset BV/Utrecht

SECRETARIAAT

Partijsecretariaat
Bureau SWB D'66
Bureau PSVI D'66
Bezuidenhoutseweg 195
2594 AJ Den Haag
Telefoon: 070-858303

D'66 AKTIVITEITEN

VERTALERS GEVRAAGD VOOR EUROPEES PROGRAMMA

Het HB spant zich in om i.s.m. fraksie leden van EP en TK contacten te leggen met aan D'66 verwante partijen in andere EEG landen. In een volgende Democraat hopen wij u daar meer informatie over te kunnen geven.

Bij het benaderen van die partijen wordt doorgaans om een partijprogramma gevraagd. En dan niet in het Nederlands... Wij doen een *dringend* beroep op u om 1 à 2 pag. van het Europees program in het Engels en/of Frans te willen vertalen. Geef aub zsm op bij Kitty Warburg, op het sekretariaat (tel 070 - 858303). Er wordt dan contact met u opgenomen.

Paulina van Tits
secretaris buitenland

RADIO & TV

Wilt u stemmen op het congres?

Lees dan pagina 31

ALLEEN STEMRECHT...

op vertoon van lidmaatschapskaart 1980

of betalingsbewijs 1980

DEMOCRATISERING

door Jaap Bregman fractievoorzitter:
gemeenteraad Haarlem + gewest Ken-
nemerland

**Democratisering is een begrip, waar-
over al veel is geschreven en gesproken,
maar dat in haar praktische uitwerking
de kinderschoenen nog niet of nauwe-
lijks is ontgroeid. Democratisering
speelt zowel op het nivo van de ver-
schillende overheden, als op dat van
particuliere instellingen.**

**In dit stuk wil ik enkele kanten van het
democratiseringsproces belichten,
waarbij ik me m.n. zal bezig houden
met de praktische realisering daarvan
binnen instellingen, waarin het parti-
culier initiatief een meer of minder
grote rol speelt, en binnen de overheid
(m.n. de gemeentelijke overheid). Ik
wil voorop stellen, dat deze scheiding
bepaald niet impliceert, dat democrati-
sering binnen (particuliere) instellingen
en de overheid los van elkaar staan, de
scheiding is aangebracht om het ver-
haal overzichtelijk te houden.**

Democratisering binnen instellingen van
particulier initiatief. In de laatste decennia
is de toevoer van overheidsmiddelen naar in-
stellingen van particulier initiatief steeds
groter geworden. Lange tijd was over-
heidsgeld een welkome aanvulling op het
eigen kapitaal en inkomen van de ver-
schillende instellingen, nu echter zijn ze
nagenoeg afhankelijk van de overheid. In
dit geval zullen de cliënten die gebruik ma-
ken van dergelijke instellingen invloed
moeten kunnen uitoefenen op het beleid
ervan. Veel van de instellingen dragen een
confessioneel jasje. Als deze confessionele
instellingen overheidsmiddelen naar zich toe
willen trekken, dan mag de levensbe-
schouwing van hun cliënten, hun vrijwilli-
gers of professionele werkers geen punt
van overweging zijn voor het uitoefenen
van invloed via bestuursfuncties. Een af-
scherming van bestuursinvloed tegen hen
die een andere levensbeschouwing hebben
stelt macht over gemeenschapsgelden in
dienst van een bepaalde vorm van mens-
zijn ten koste van andere vormen. Daar-
mee wil niet gezegd zijn dat het ontplooi-
en van een eigen levensbeschouwing niet alle
vrijheid moet hebben. Binnen een confes-
sionele instelling heeft een niet-confes-
sionele niet per definitie een bestrijder van
een confessionele levensbeschouwing te
zijn. Het werven van elkaar op basis van een
bepaalde levensbeschouwing wekt de in-
druk dat zonder afscherming tegen an-
dersdenkenden de opvattingen van waar-
uit de instelling handelt. Een dergelijke af-
scherming lijkt me een slechte voedings-
bodem om vernieuwingen aan te brengen.

Bij het uitspreken van de wens dat de par-
ticipanten binnen de instelling (cliënten,
vrijwilligers en professionele werkers) in-
vloed moeten kunnen uitoefenen op het
beleid, komt de vraag aan de orde hoe de
bevoegdheden liggen en wat de taak van
het bestuur is. Persoonlijk ben ik van me-
ning dat het bestuur zich moet onthouden
van een sterk centralistische benadering.
Het moet veeleer stimulansen geven aan
innovatie, zowel qua inhoud van het werk
als qua management. Het zou veeleer een
klankbord moeten zijn dan dat het zich
nadrukkelijk bezig houdt met inhoudelijke
beleidsbepaling van de zorg die wordt ge-

geven. De taken van het bestuur bestaan
mijns inziens primair uit het scheppen van
zodanige voorwaarden, dat een optimale
dienstverlening gegarandeerd lijkt.

Een democratiseringsproces moet mede
gericht zijn op emancipatie, niet alleen van
de vrouw, maar ook van de man. Nog te
veel is de macht binnen het particulier in-
tief een mannenzaak. De spreiding van
macht over zowel mannen als vrouwen kan
niet alleen door vrouwen bevochten wor-
den. Mannen zullen een stuk macht moe-
ten prijsgeven. Een emancipatiebeleid mag
niet verstrikken in het alleen wegwerken
van achterstandssituaties van vrouwen.
Emancipatie zou breder gezien kunnen
worden dan emancipatie van de vrouw al-
leen of het wegwerken van achterstands-
situaties.

Om de participatie van m.n. cliënten te
bevorderen kan gedacht worden aan het
instellen van cliëntenraden. Vooral bij
grotere instellingen is de invloed van de
cliënt op het beleid, via beleidsorganen en
bestuur, niet voldoende. Ziekenhuizen,
kruisverenigingen, instellingen voor ge-
zinszorg en woningbouwcoöperaties wer-
ken nog steeds sporadisch met deze vorm
van participatie. Nog steeds hebben zij, die
afhankelijk zijn van genoemde instellingen
nauwelijks invloed op het functioneren

van de organisaties die vaak uitgegroeid
zijn tot onoverzichtelijke knooppunten
van bevoegdheden, macht en geld. Vooral
woningbouwverenigingen zijn hun doel
voorbij geschoten. Het bouwen van wo-
ningen voor alleen de werkende klasse is
natuurlijk achterhaald. Toewijzing van
woningen is niet meer gekoppeld aan lid-
maatschap, lidmaatschap is niet meer de
exklusiviteit voor de werkende klasse en
soms lijkt het erop dat het commercieel
beleid van de vereniging nu niet bepaald
gericht is op het opkomen voor de belan-
gen van de leden of bewoners. Het zijn,
vaak onder de druk van de omstandighe-
den, zakelijke en zeer commercieel funk-
tionerende instellingen geworden, waarin
de invloed van de konsument beperkt is.
Vaak ook voelen de bewoners zich niet
meer betrokken bij het beleid omdat het te
algemeen is. De relatie tussen dat beleid en
het wel en wee van het feitelijk in gebruik
hebben van een woning is niet meer duide-
lijk zichtbaar, reden waarom gedacht zou
kunnen worden aan bewonersraden per
woningbouwcomplex.

Binnen instellingen voor maatschappelijke
dienstverlening dreigt wel eens het gevaar
dat de dienstverlening veel meer aansluit
bij de persoonlijke behoeften van de wer-
kers dan bij die van de cliënt. Werkers
binnen deze sector hebben allemaal tech-
nieken geleerd en om bij te blijven liepen
(lopen) ze zich rot naar groepen,
waarin ze weer ervaringen opdoen met an-
dere, nieuwe werkvormen, welke ze dan
vaak ook in praktijk willen brengen. Om de
relatie met de werkelijke behoefte niet uit
het oog te verliezen, zouden cliëntenraden
ingesteld kunnen worden. Met voldoende
duidelijkheid over de bevoegdheden van
dergelijke cliëntenraden kan een goede in-
spraak van betrokkenen gewaarborgd
worden.

Democratisering binnen de overheid (m.n.
de gemeentelijke overheid): Mede in het
kader van de decentralisatie van het wel-
zijnsbeleid kan de gemeentelijke overheid
daadwerkelijk een stimulerend beleid voe-
ren. Hoewel de centrale overheid nog
steeds geen duidelijkheid heeft gegeven
hoe en in welke mate de instellingen in het
kader van de welzijnsplannen gedemocrati-
iseerd moeten zijn, kan de gemeentelijke
overheid via overleg en het hanteren van
inspraakverordeningen wel stimulerend
optreden. Want laten we eerlijk zijn, vele
instellingen willen wel democratiseren,
maar weten niet goed hoe en op welke wij-
ze dat moet gebeuren. Het is geen reeks
van technische handelingen, maar vooral
ook een groeiproces, waarbij het gaat om
herverdeling van invloed, macht. Hierbij
lijkt een mentaliteitsverandering onont-
beerlijk. Juist de decentralisatie van het
welzijnsbeleid maakt het mogelijk voor de
gemeente meer te doen dan lijdzaam te
wachten tot Den Haag met maatregelen
komt. De gemeenten kunnen er zelf voor
zorgen dat zij een beleid voeren, waarbij
voldoende inspraak van de burger is gega-
randeerd. De rechten en de plichten van
zowel de burger als de gemeente kunnen
worden vervat in een inspraakverorde-
ning. Een dergelijke inspraakverordening
duidelijkheid, hetgeen voorwaarde is voor
een goed functionerende inspraak. Het is

triest dat van regeringszijde decentralisatie wordt voorgesteld zonder de gemeenten duidelijkheid te geven hoe inspraak van de burger gegarandeerd kan worden. Op deze wijze is decentralisatie onoverzichtelijk, waarbij de burger het idee krijgt mee te kunnen beslissen over het gemeentelijke welzijnsbeleid, zonder dat er waarborgen zijn. De centrale overheid dient de gemeenten niet aan banden te leggen. Zij dient voldoende voorwaarden te scheppen, opdat de gemeenten vooral die met een kleiner bestuurlijk apparaat, de mogelijkheid geboden wordt op democratische wijze een gedecentraliseerd welzijnsplan te kunnen uitvoeren. Op dit moment wordt het weliswaar overgelaten aan de gemeenten zelf, maar tevens laat de centrale overheid de gemeenten in 't onzekere. Duidelijke taal over de mate van democra-

tisering, waaraan instellingen moeten voldoen, hoe deze is te toetsen en hoe de overheid de democratisering wil en kan bevorderen, blijft uit. Dat scheidt verwarring en is bepaald niet bevorderlijk voor een krachtig beleid.

Het kan zinvol zijn dat gemeenten daadwerkelijke hulp bieden aan die instellingen die gerichte adviezen vragen op bestuurskundig nivo, vooral ook omdat democratisering binnen instellingen vaak een proces van mentaliteitsverandering is binnen instellingen die opgescheept zitten met structuren en gewoonten die historisch zijn gegroeid en moeilijk te doorbreken schijnen. Wat dit laatste betreft zal de gemeente ook de hand in eigen boezem moeten steken, omdat ook zij vaak gegroeid en helaas ook vergroeid beleid ter discussie moet durven stellen. In hoeverre komt oud beleid nog overeen met nieuw en

inmiddels in gang gezet beleid, in hoeverre zijn de beleidsbeslissingen te volgen voor de burger, komen beleidsbeslissingen wel tot stand na discussies in de politieke arena en komt er wel voldoende openbaarheid?

Blijft de gemeente bij het besteden van nieuwe middelen steken in een sectoraal beleid of wil en kan ze over gaan tot een integrale afweging van nieuwe initiatieven en activiteiten. Een goede methode die deze integrale benadering mogelijk maakt is de integrale beleidsplanning. Eigenlijk is beleidsplanning niet meer dan een samenhangend geheel van gegevens op grond waarvan we kunnen beslissen waar we met de gemeente als totaliteit, dus ten aanzien van alle sectoren naar toe willen. Een dergelijk geheel moet toch ruimte genoeg overlaten om op actuele zaken in te kun-

DEMO-CRAATJES

door Marie Louise Tiesinga

Soms trap je met een opmerking iemand op z'n ziel. Zonder het te willen of te weten overigens. Het ging om een vrouw en een attente man wees me erop. In de november-democraatjes vroeg ik me af hoe iemand politiek kon bedrijven zonder zich met de pers te bemoeien. Een en ander n.a.v. een uitspraak van het gemeenteraadslid Riet Krol in de Voorburgse Democraat. In het bewuste interview stond niet dat ze daar in Voorburg een eigen perscontactman hebben.

Nogmaals: sorry, Riet, het was niet rot bedoeld maar publiciteit is een zo integreerend onderdeel van het politieke bedrijf, dat jouw antwoord toen een merkwaardige indruk maakte. De voorzitter van afdeling Voorburg schreef me een hartelijke brief met daarbij een stuk over Riet uit de Voorburgse Democraat, waarin ze op echte D'66 manier in de bres springt voor ouderen. Over publiciteit hoeft ze zich zo te zien helemaal geen zorgen te maken.

Nieuw, gloednieuw zelfs, is het reenummer van de **Nieuwsbrief van Reeuwijk**, energiek opgezet door Onno Ouwendijk. Succes Reeuwijk!

Voor het eerst ontving ik een **Mededelingenblad van Borne**, de **Nieuwsbrief van Tiel** en de **Nieuwsbrief van Woerden**. Mislukmakend vond ik het stukje in de Amsterdamse **Oliphant** van de vorige maand, waarin een lid van de redactie en een lid van het afdelingsbestuur zich te buiten gingen aan kritiek op de Noordhollandse Eerste Kamer-kandidate Ila Schouten. Kritiek op iemands functioneren in het verleden: okay, maar voor dit stukje vond het Parool van 15 februari j.l. de juiste kop: 'achterklap'. Bij post van de afdeling **Ede-Wageningen** ontving ik een interessante D'66-nota 'Erfpacht', waarin dit begrip op duidelijke wijze in vijftien punten uit de doeken wordt gedaan. Compleet met illustratieve bijlagen. Op te vragen bij Gerrit van

Kralingen (08389 - 5648). Ik memoreerde vorige maand al de Gelderse ledenwerfactie 'Maak kennis met héél D'66'. Het verloop ervan volg ik in allerlei Gelderse D'66-bladen en het is indrukwekkend wat daar voor werk wordt verzet. Bijv. een bezoek van Suzanna Bischoff aan Dieren, waar ze met vertegenwoordigers van provinciale statenfractie, hoofd-, regio- en afdelingsbesturen wordt ontvangen door B&W. Bezoeken aan een project 'Anders Werken' en aan de maquette van Rijksweg 48. Compleet met een avondprogramma voor leden, familie, kennissen en belangstellenden. Zo'n draaiboek moet voor meer regio's en/of afdelingen interessant zijn in verband met ledenwerving. Zie pag. 4. De **Leidse Democraat** heeft een nieuw gezicht en geeft een interessant overzicht van het plaatselijke gebeuren. In de **Groene Golf van Nijmegen** vond ik een zeer leeswaardig artikel 'Afghanistan 1980 - een politieke terreinverkenning' van de hand van Hans van Oerle, die uiteenzet hoe het in deze typische bufferstaat tussen Rusland en het voormalige Brits-Indië heeft kunnen komen zoals het nu is. Hij stelt: „Het gemak waarmee Nederland, inclusief de Democraten '66, oordeelt over een situatie, waar men algemeen te weinig over weet, om tenslotte ronduit inconsequent en dom het 'voortouw' te nemen in een boycot van de Olympische Spelen van Moskou, is een schoolvoorbeeld van politiek onbenul, resulterend in de politiek van wat niet meer mag heten dan een Amerikaanse satelietstaat, een 'westblokland'. In Nederland is de hypocrisie aan de macht en zet de oogkleppen voor...” Om wat meer over Afghanistan te weten te komen, is dit artikel van Hans van Oerle een goed begin (080 - 443543).

In **Demokratern Rijswijk** schrijft het gemeenteraadslid Ankie de Jong een artikel over een alarmsysteem voor bejaarden en gehandicapten. Begin 1977 is men begonnen binnen de gemeentelijke commissie Bejaardenwerk na te gaan op welke wijze een alarmsysteem tot stand kan worden gebracht. Eind '79 is daarover een rapport door de commissie vastgesteld, dat nu op praktische uitvoerbaarheid wordt getoetst.

De kosten zijn vrij hoog (ca. f 450.000,— voor het aansluiten van een 300-tal woningen, incl. aanschaf van een computer), maar bejaarden en gehandicapten voelen zich bij dit systeem zeer veilig en willen en kunnen daardoor langer zelfstandig blijven wonen. Een draadloos zendertje (ca. 70 gr.) wordt door de bejaarde of gehandicapte overdag bij zich gedragen en 's nachts bijv. op het nachtkastje gelegd. Wanneer hulp ingeroepen moet worden, hoeft alleen maar een knop op het zendertje te worden ingedrukt (als het per ongeluk gebeurt, kan de betrokkenen binnen één minuut het alarm zelf uitschakelen). Eén minuut na de inschakeling van het alarm wordt de hulpverlening in gang gezet. Vanuit een centrale post (waar men over persoonlijke en medische gegevens van de aangeslotenen beschikt) wordt geprobeerd contact met de alarmmelder te krijgen, hetzij via de telefoon, hetzij via bijv. bureaus die over een sleutel van het huis beschikken en waarvan de adressen bij de centrale post bekend zijn. Lukt dit niet, dan wordt politie en G.G.D. gewaarschuwd die snel een kijkje gaan nemen. Op deze wijze wordt heel snel hulp geboden. Het College geeft hoge prioriteit aan dit project en in Rijswijk hoopt men nog dit jaar met de daadwerkelijke uitvoering van het systeem te beginnen. Een initiatief het navolgen waard! In de **Demokrat van Oosterhout** lanceert het afdelingsbestuur een energiek plan de campagne om in contact te komen met potentiële raadsleden en reserve-raadsleden t.b.v. de komende gemeenteraadsverkiezingen. En ze hebben gelijk, het duurt weliswaar nog twee jaar, maar zo krijgt men royaal de gelegenheid zich in de materie in te werken.

Tot slot was daar de Zeeuwse **Delta Democraat** waarin ik een passend antwoord zocht en vond op het artikel van de JOVD van de vorige maand. Het was bovendien bijzonder afdoend ook.

„D'66", zo besloot Ed Grootaarts zijn reactie. „heeft de jongerenorganisatie van de VVD nimmer gevraagd zich tot haar te richten. Het ziet er ook niet naar uit dat de Democraten dit ooit zullen vragen...”

nen spelen. Woorden als planning en systeem mogen niet opgevat worden als een keurslijf waarin we ons gevangen houden. Het geheel moet flexibel en creatief toegepast kunnen worden.

In dit systeem kunnen prioriteiten t.a.v. nieuwe en bestaande taken onderling worden afgewogen en kan het resultaat van die afweging geconfronteerd worden met de beschikbare middelen.

Een dergelijk systeem mits werkelijk toegepast, maakt ad hoc beleid minder mogelijk en op lange termijn onnodig.

Er is een veel betere controle op de uitvoerbaarheid van te nemen beslissingen. Juist de scheiding van doelen, uitgangspunten, middelen en activiteiten of maatregelen zal de afweging veel zuiverder en overzichtelijker maken. De koers die de gemeente vaart zal duidelijker voor de burger worden en voldoet mede daardoor aan eisen die gesteld kunnen worden aan een interne democratie bij het gemeentelijk apparaat.

Het streven naar inventarisatie, explicitering en systematisering van doeleinden is eigenlijk het tot uitdrukking brengen van rationalisering d.w.z. meer doelgerichtheid en doelmatigheid van beleid.

Juist in een tijd van enerzijds middelen en sombere perspectieven op economisch gebied, anderzijds een toenemend beroep van de burger op democratisch functioneren van de verschillende terreinen van het maatschappelijk leven is planmatige beleidsontwikkeling een noodzaak. Hoe beter de verschillende fasen zichtbaar worden, hoe meer de burger de mogelijkheid heeft inzicht te krijgen in het te voeren of gevoerde overheidsbeleid.

En juist grotere mate van inzicht verhoogt de participatie van de burger en invloed op het beleid.

De complexiteit van de samenleving, maar daarnaast het steeds beter en zorgvuldiger willen afwegen van welke koers de gemeente wil varen maakt integrale beleidsplanning tot een voorwaarde.

Zeker in een situatie waarin een overstelpend aantal vragen, medegestimuleerd door de participatie van de burger, op de gemeente af komt en daarnaast het gebrek aan middelen maakt beleidsplanning tot een methode waarin ruimte is voor een wellicht wat somberder beleid dan in de jaren '60 en '70, maar daardoor niet minder weloverwogen en verantwoord.

Het hier en daar snoeien zonder te komen tot een goede afweging van prioriteiten wekt verontwaardiging bij de burger en werkt zeer stagnerend op een democratiserings- en participatiebeleid.

Met bovenstaande is er niet gepoogd volledig te zijn wat betreft de ruimte voor maatregelen en initiatieven die gemeenten zelf kunnen nemen om het proces van de democratisering te bevorderen.

Wel een poging om iets van een abstracte visie op democratisering te vertalen in praktisch politiek handelen vanuit de gemeenteraadsfrakties. Daarnaast kan ik mij voorstellen dat er in den lande reeds andere maatregelen zijn genomen. Een uitwisseling van dergelijke dingen lijkt zinvol.

Kastplanken van dik hout?

Uit een mengsel van verveling en gewoonte kijk ik op woensdag om tien voor acht naar de zendtijd voor politieke partijen. Altijd neutraal en met exact dezelfde formule aangekondigd: „In de zendtijd voor politieke partijen volgt nu een uitzending van ...”

Vroeger was dat anders. Toen heette het nog: „In de door de regering ten behoeve van de politieke partijen gevorderde zendtijd ...” en dan dacht ik aan de tijd, waarin fietsen, kerkklokken en varkens gevorderd werden, en je door de radio alleen mocht horen: „Etliche feindliche Kampfverbände am Westen abgeflogen ...”

Als je vandaag in de politieke zendtijd al die lieden als een soort nieuwslezers hun verhalen vol ingewikkelde bijzinnen hoort afdraaien, dan vraag je je af of de tijd van de „gelijkschakeling” eigenlijk wel voorbij is. Ieder mag weer zeggen wat hij er van vindt, maar door de uniforme presentatie lijken al die verhalen zó op elkaar, dat veel kijkers denken dat de inhoud ook wel niet zo veel zal verschillen.

Het moet ontzettend veel moeilijker zijn dan ik in mijn argeloosheid denk, om tien minuten televisie goed te besteden. Toch zal er in de afgelopen jaren over nagedacht zijn in al die politieke partijen. Waarom slaan onze televisie-sprekers dan bijna zonder uitzondering een toon aan alsof ze tegen collega-kamerleden of andere partijbonzen staan te praten? Waarom proberen ze in tien minuten het halve partijprogramma toe te lichten? Vragen ze zich eigenlijk wel 'ns ooit af tegen wie ze spreken? Wie zou het aandurven zich te beperken tot één onderwerp en daar tien minuten mee te vullen? Dan kun je nóg, over de hoofden heen, tegen intelligente mensen als de lezers van de Democraat, zeggen dat er nog méér te melden valt, maar dat ze daarvoor terecht kunnen in het partijprogramma, in brochures, in de pers of in één van die andere televisierubrieken van „Achter de brand” tot „Den Haag van gisteren”.

Die Planken die ze daar hadden, die kon het. Uit de kast praten, bedoel ik. En die had ook publiek. Daar gingen de mensen naar luisteren als ze wilden weten hoe het zat. Die man had autoriteit. Als je het maar goed uit kunt leggen, dan krijgt het publiek vertrouwen in je. Nu moet je je daar ook weer niet té veel van voorstellen, want dat vertrouwen is sneller verspeeld dan gewonnen.

Vergis ik mij niet, dan is het na recente publikaties in NRC-Handelsblad ernstig

geschaad. Trouwens, wat stond er laatst in de krant? „Planken ernstig conflict met de NOS”. Alsjeblieft. Reken maar dat de mensen dat ook lezen.

De gemiddelde NRC-lezer dicht ik intussen zoveel onderscheidingsvermogen toe, dat hij het plezier dat hij doorgaans aan de „achterpagina” beleeft, op 28 februari 1980 niet heeft laten vergallen door de linkerbovenhoek. Daarin maakt Planken zich in zijn bijdrage „Tussen Zeelandia en Zeevalking” schuldig aan de fout van velen die over D'66 schrijven: insinueren en citeren zonder bronvermelding. Begrijpelijk als je geen argumenten hebt, maar wat mager voor iemand van het (vermeende) Planckenformaat.

Dat hij niet weet dat Paula Wassen de partij al zo'n vijf jaar geleden verliet, neem ik hem niet kwalijk; dat hij over onze achterban schrijft: „de goeddeels jonge en dus onverantwoordelijke kiezers” zal hem door onze jongeren niet in dank worden afgenomen; dat hij tendentieuze tam-tam maakt over het bezoek van een D'66-delegatie aan Roemenië*, is al beneden het niveau van iemand die jarenlang professioneel op het politieke terrein werkzaam was; maar zijn opmerkingen over de „ondergrondse kanalen” en „bananenrepublieken” zijn gewoon stuitend.

Het wekt eigenlijk vertrouwen in de degelijkheid van onze partij dat iemand probeert D'66 te vloeren met een dergelijk gebrek aan middelen. Iemand overigens die in de zeven jaar waarin hij „Den Haag vandaag” presenteerde nooit heeft kunnen verbergen dat zijn voorkeur bepaald niet bij Democraten 66 ligt. Als hij zo doorgaat wordt op hem van toepassing wat doctorandus Zielknijper op dezelfde pagina van dezelfde krant zegt: „... gebrek aan formaat en dat wreekt zich natuurlijk. Het veroorzaakt trauma's en onlustgevoelens”.

Hij zal zijn naam nog moeten veranderen: Ton Plankjes? Schrootjes misschien? Maar daarmee raak ik zelf zo ongeveer op het niveau waarop hij over D'66 schrijft. Vergeet het.

Simon van Trecht

**) Wie het fijne hierover wil weten, leze de Democraat, jaargang 13, nr. 2, februari 1980, pagina 14, „De pers over D'66”.*

VVD MANIFEST

door Jan Glastra van Loon

Ik wou, dat ik niet de bespreking op me had genomen van het ontwerp Liberaal Manifest 1980. Dan had ik immers een paar krenten uit de pap kunnen halen en aan de rest voorbij kunnen gaan. Nu moet ik het hebben over het geheel. Over dat geheel kan ik met de beste wil van de wereld niet veel anders zeggen dan dat het een futloze, pitloze poging is om niet bij de tijd achter te blijven – die er geen seconde op vooruit loopt.

Het modieuze karakter van het stuk, het willen bijblijven maar vooral niet vooroplopen, blijkt zowel uit zijn inhoud als uit zijn toonzetting. De inhoud is braaf, de toonzetting oubollig op de neerbuigende manier waarop een bepaald soort reclamemensen denkt dat je moet spreken om bij het volk goed in het gehoor te liggen.*

Het begint zo: „De mens is niet op de wereld om te doen wat anderen zeggen. Dat betekent niet dat de mens er is om te doen waar hij of zij zin in heeft. De grenzen van zijn vrijheid liggen daar waar de vrijheid van anderen onduelbaar wordt aangetaast.” Die eerste zin over de mens op de wereld wordt nog vier keer herhaald.

„De mens is niet op de wereld om te doen wat anderen zeggen. Wel moet de ene mens op een beperkt terrein vaak beslissingen nemen, waaraan anderen zich te houden hebben. Waar samenwerking is, is leiding nodig.” Maar liberalen „weigeren aan te nemen, dat de functionele baas dan ook op andere terreinen baas moet spelen... Dat sluit goede omgangsvormen niet uit, integendeel.”

„De mens is niet op de wereld om te doen wat anderen zeggen. In staatkundig opzicht lijkt die uitspraak gemeengoed. De staat dat zijn wij allemaal.” Maar: „Steeds verder grijpt de staat in het maatschappelijke leven in, ook in onze particuliere levens.”

„De mens is niet op de wereld om te doen wat anderen zeggen. Maar hij mag best eens luisteren. Nooit in de geschiedenis zijn zoveel woorden over ons uitgestort als in deze tijd. Wie luistert echter naar wat zijn buurman, zijn collega, werkelijk beweegt?... De maatschappij is kil geworden.”

„De mens is niet op de wereld om te doen wat anderen zeggen. Dit emancipatoire beginsel hebben liberalen altijd aangehangen...” Maar gelukkig: „Er is nog veel te doen. Voor matheid is geen reden. Opgevekktheid is realisme. Met vertrouwen gaan wij de jaren tachtig in.”

Hoe gaat de VVD dus de jaren tachtig in? Ieder zijn zin mits hij of zij daarbij niet de vrijheid van anderen onduelbaar aantast. Leiding gevend, maar niet de baas spelend

op andere terreinen dan waarvoor hij functioneel is aangesteld. Met zijn allen minder ver ingrijpend in het maatschappelijk leven. Beter luisterend naar elkaar. Met goede omgangsvormen. – Dat is nog eens een manifest.

Ik moet nu mijn neiging om het stuk met citaten voor zichzelf te laten spreken onderdrukken. Er volgen tien hoofdstukken waarvan de samenhang voornamelijk wordt bepaald, doordat in de titels telkens het woord „mens” voorkomt: Mens en ontwikkeling, Mens en gezondheid, Mens en Welzijn, Mens en omgeving, Mens en arbeid, Mens en welvaart, Mens en organisatie, Mens en recht, Mens en staat, Mens en wereld. Tot slot: De partij in de jaren tachtig.

Enkele krenten uit deze pap. Er moet een grondwettelijk recht van ieder om over eigen lichaam en geest te beschikken worden vastgesteld (blz. 13). Verlaging van door arbeidsintensieve bedrijven af te dragen sociale premies en verhoging voor de arbeidsextensieve dient te worden overwogen (blz. 20). Een scheiding van beleidsbepalende en uitvoerende taken door de oprichting van zelfstandige bestuursorganen voor de uitvoerende taken moet worden overwogen. Taken uitgeoefend door Rijksdiensten moeten, zo maar enigszins mogelijk, overgaan op provinciale diensten (blz. 24). De greep van de gekozen volksvertegenwoordigers op de politie moet worden vergroot met interessante aanzetten voor hoe dat zou moeten ook m.b.t. het functioneren van het OM (blz. 24/5).

Ik ben niet uitputtend. Noch in het positieve, noch in het negatieve. Over het geheel moet mij nog dit van het hart. Er ontbreken in dit **manifest**, maar dan ook totaal, een maatschappijvisie en zelfs de omtrekken van een samenhangend beleid. Dat is ook geen toeval: het stuk ademt een extreem individualisme. Vandaar in plaats van een maatschappij-analyse, wat „moraliserend gepsychologiseer en in plaats van een historische analyse een simpele constatering,

dat normen en waarden veranderen en wat gepolijst ach en wee over verlies aan stijl en vormen. Vandaar de mens (lees: individuen) als enige verbindingsschakel tussen verschillende beleidsgebieden, geen samenhangende beleidsvisie. Vandaar de volstrekt inadequate aanduiding van de staat als „dat zijn wij allemaal” en geen schim of schaduw van het door Thorbecke zo sterk vertolkte besef, dat een volk zonder staatkundige organen en besluitvormingsprocedures een volk zonder stem of wil is. Wat zo overblijft is enige functionele leiding (zeker, openbaar en onder democratische controle), zoveel mogelijk territoriale decentralisatie en uitvoering door zelfstandige bestuursorganen. Geen woord over gezamenlijke wils- en besluitvorming en wat daarvoor in de huidige verhoudingen staatkundig nodig is (het probleem van het „maatschappelijke draagvlak”). Geen woord over het verkrijgen, verwerken en doorgeven aan de beleidsvormende organen van informatie in een zo gecompliceerde en veranderlijke maatschappij als de onze en wat daarvoor nodig is aan terugkoppelingsprocessen en hervorming van bureaucratische bestuursorganen. De onmacht van de Kamer wordt simpelweg tot een fictie verklaard (blz. 23)

In het slothoofdstuk schuilen twee partijpolitiek interessante gedachten. „De VVD acht het van essentieel belang”, dat alle liberalen (waar zij ook zitten) „vanuit één partijverband gaan opereren. Daarbij is voor haar het eigen voortbestaan geen uitgangspunt.” En: „ook een kabinet van VVD, PvdA en D’66 moet mogelijk zijn.” Dit zijn opmerkelijke uitspraken.

Dat de bestaande verdeling van de partijen hoe langer hoe meer het karakter van een historische toevalligheid krijgt, maar vooral dat deze aan uitspraken van de kiezers over de politieke koers die zij in meerderheid wensen in de weg staat in plaats dat zij die mogelijk maakt, dat zijn gedachten die ons niet vreemd zijn. Een partijpolitieke herindeling zal echter niet alleen een nieuwe samenbundeling van fun-

* Ter vergelijking beveel ik aan lezing van artikelen van Elida Wessel, „Liberalisme in Nederland”, **Liberaal Reveil**, maart 1980, en Erwin Nypels, „Het radicaal-liberalisme”, **or-informatie**, februari 1980.

Mr. Jérôme L. Heldring is directeur van het Nederlands Genootschap voor Internationale Zaken en columnist bij NRC Handelsblad

damenteel gelijkgezinden in een nieuwe partij vergen, maar ook het afvloeien van conservatieven naar een andere partij. De hamvraag is daarom, of de VVD ook dat wil. Dan wel, of er voldoende VVD-ers bereid zijn tot het nemen van een dergelijke de bestaande partijverhoudingen doorbrekende stap.

Dat het in de bestaande partijverhoudingen wenselijk is, dat ook een kabinet van PvdA, VVD en D'66 kan worden gevormd, is een gedachte die bij ons evenmin vreemd aankomt. De vorming van een dergelijk kabinet zou zelfs een eerste belangrijke stap naar een partijpolitieke herindeling kunnen zijn. Of die mogelijkheid ontstaat, zal voornamelijk afhangen van de opstelling van zowel PvdA als VVD.

Zelden zal er een VVD-congres voor ons interessanter zijn geweest dan dat waarop het ontwerp Liberaal Manifest 1980 zal worden behandeld: hoe zal dat daar worden ontvangen en geamendeerd? Want wat er ook allemaal in dat stuk ontbreekt aan visie en wil tot maatschappijvernieuwing – en men zal van ons nooit kunnen verwachten, dat wij dat over het hoofd zien of minimaliseren –, er zijn wel degelijk aanzetten in tot zelfvernieuwing. Worden dat eerste stappen of alleen maar trendaanpassingen? ■

D'66 HEEFT ZICH NIET GENOEG GEPROFILEERD TEN OPZICHTE VAN DE PvdA

door mr. Jérôme L. Heldring

In de laatste verkiezingen voor de Tweede Kamer heb ik op D'66 gestemd. Niet omdat ik D'66-er ben, maar om nogal ingewikkelde redenen. Ik vond dat in de komende jaren, die zich als moeilijk aankondigden, de PvdA regeringsverantwoordelijkheid moet blijven dragen. Alweer: niet omdat ik PvdA'er ben (het tegendeel is waar), maar onder het motto: een linkse regering kan het best bezuinigingen doorvoeren (zoals een rechtse regering het best kan dekoloniseren). Waarom dan niet op de PvdA gestemd? Omdat ik de natuurlijke dramsucht van die partij niet ook nog met mijn stem wilde versterken. Ik moest dus op een partij stemmen waarvan het denkbaar was dat zij met de PvdA de komende regering zou vormen en die een remmende invloed op die dramsucht zou uitoefenen. De VVD sloot zichzelf als zo'n mogelijkheid uit, omdat het – helaas – niet denkbaar was dat PvdA en VVD samen in een kabinet zouden gaan zitten. Het CDA deed zich dus als meest gerede partij voor, en ik had me al langzamerhand er mentaal op voor-

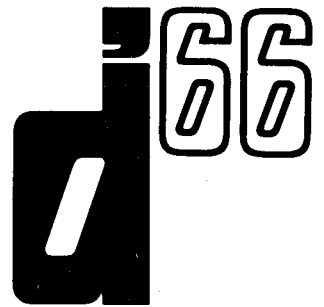
bereid om, voor het eerst van mijn leven, op een confessionele partij te stemmen, toen het CDA met Van Agt als lijsttrekker kwam. Dat kon ik niet slikken, omdat ik vond (en nog vind) dat Van Agt in het politieke spel gebruik maakt van apolitieke, zelfs antipolitieke kaarten (dat is zijn kracht, maar tevens, uit democratisch oogpunt, bedenkelijk). Dus ook het CDA viel af als remmer van de PvdA. Bleef over D'66.

Aldus de redenering die mij ertoe bracht mijn stem aan D'66 te geven. Ik was (en ben) mij ervan bewust dat dit de uitkomst was van een voornamelijk negatieve rekensom. Ja, voorzover conservatisme zich uit in het remmen van al te haastigen, kun je zelfs zeggen dat mijn stem een manifestatie van mijn conservatisme was. Maar... D'66 was er blij mee (zoals bleek uit een telefoontje van een van haar voor mannen nadat mijn artikel waarin ik deze gedachtengang had uiteengezet aan de vooravond van de verkiezingen in de krant was verschenen).

Zal ik bij de volgende verkiezingen dezelfde redenering volgen? Waarschijnlijk niet.

Wel vind ik dat de redenen waarom de PvdA regeringsverantwoordelijkheid moet dragen, nog altijd gelden (zo zij niet zelfs sterker zijn geworden). Ook zijn mijn bezwaren tegen Van Agt – aangenomen dat hij opnieuw lijsttrekker wordt – blijven bestaan (hoewel ik moet bekennen gefascineerd te zijn door zijn beheersing van het politieke spel). Zo zou ik opnieuw uitkomen op D'66, ware het niet dat deze partij naar mijn smaak zich lang niet genoeg heeft geprofileerd ten opzichte van de PvdA. Het besluit van het congres inzake de modernisering van de kernwapens heeft voor mij de deur dicht gedaan. Waar stem je op wanneer een partij zulke onverwachte dingen doet?

Zoals het er nu naar uitziet, zal ik waarschijnlijk mijn stem aan de VVD geven. Daar hoor je ook thuis zult u zeggen. Ja en nee. Ja omdat zij – wat zij zelf ook moge beweren – in het spectrum van de Nederlandse politieke partijen de plaats van het conservatisme inneemt (een in elk spectrum noodzakelijke plaats, en daarom niets om je over te schamen). Nee omdat zij daarvoor niet durft uit te komen, wat maakt dat zij de intellectuele onzuiverheid van de politieke discussie in ons land, die al vervalsd wordt door het bestaan van de confessionele partijen, nog versterkt. Ik heb over het algemeen geen grote bezwaren tegen de standpunten die zij op het gebied van veiligheids en buitenlands politiek gebied (toevallig mijn hobby) inneemt, maar zij doet dat meer via instinct dan als resultaat van een intellectueel proces. Dat vind ik wél een bezwaar, en daarom voel ik mij er niet zo thuis. Maar zolang dat instinct goed is, vind ik – gegeven de bezwaren die de andere partijen vooralsnog opleveren – dat niet zó'n bezwaar dat ik mijn stem niet aan de VVD zal geven. En wie weet zullen VVD en PvdA eindelijk eens elkaars wederzijdse verkettering opgeven en samen een kabinet vormen. Dan kan ik **eat my cake and have it**. Maar dat zie ik toch niet zo gauw gebeuren – niet zozeer omdat de VVD dat niet zou willen (die lijkt wel alles te willen om in een kabinet te blijven), maar omdat de PvdA zich steeds sterker aan mythes in plaats van aan werkelijkheden lijkt te gaan hechten. ■

ONTWIKKELINGS- SAMENWERKING

In een vorige „Democraat” heb ik vermeld dat we behalve in parlementaire commissies, ook vertegenwoordigd zijn in z.g. Delegaties. Wat mij betreft is dat de Lomé-delegatie geworden; om preciezer te zijn: ik ben sinds eind vorig jaar, behalve lid van de daarvoor ingestelde Raadgevende Vergadering, ook lid van het z.g. Paritair Comité, dat bestaat uit 57 leden van het Europees Parlement en 57 vertegenwoordigers van een even groot aantal ontwikkelingslanden in Afrika, het Caraïbisch gebied en de Stille Oceaan.

Zoals wellicht bekend is in aansluiting op de in 1975 getekende overeenkomst tussen de Europese Gemeenschap en deze ontwikkelingslanden nu een nieuwe overeenkomst aangegaan voor de periode 1980-1985.

Eind februari vond in Arusha – Tanzania – een conferentie plaats, waaraan ik deelnam, met als belangrijkste agendapunt een evaluatie van de werking van de oude overeenkomst van Lomé en een vooruitblik op de samenwerking in gewijzigde vorm onder Lomé II.

De Lomé-overeenkomst is zowel voor de Derde wereld als voor Europa van groot belang. Bijna drie miljard mensen hebben een jaarlijks inkomen dat minder is dan ons maandelijks inkomen, in veel gevallen ons weekinkomen. Die geweldige kloof wordt gekenmerkt door ondervoeding, ziekten, analfabetisme, werkloosheid enz. De meeste landen van de derde wereld hebben nu weliswaar hun politieke onafhankelijkheid verkregen, economisch zijn zij uiterst zwak gestructureerd. Lomé probeert daarin verbetering te brengen door wat de grondstoffen van deze landen betreft indexatie van de marktprijzen te bereiken zodat behoud en ook toeneming van koopkracht van deze landen mogelijk wordt. Stabilisatie van exportopbrengsten en zo mogelijk verwerking in eigen land moet bijdragen tot versterking van deze zwakke economieën. Ook stimulering van investeringen door de rijke landen aldaar, bevoorrechte afzet van in de derde wereld gemaakte producten op de Europese markt, overdracht van technologie, het zijn alle doelstellingen van deze samenwerkingsvorm. Daarnaast is hulp in de vorm van geld, kwijtschelding van schulden, bescherming tegen inflatie niet minder hard nodig.

Ook Europa heeft er belang bij dat een goede samenwerking wordt uitgebouwd:

de geweldige kloof tussen rijke en arme landen kan niet voortbestaan zonder dat zulks ooit tot gewelddadige uitbarstingen moet leiden. De Gemeenschap heeft er bovendien groot belang bij omdat we erg afhankelijk zijn van energie en grondstoffen afkomstig uit deze landen. Bovendien is de derde wereld een zeer belangrijke han-

EUROPEES PARLEMENT

door Aar de Goede.

delspartner voor de Gemeenschap geworden.

Belangrijkste conclusie van de conferentie was: Dóórgaan met Lomé, in beider belang! Er valt nog veel te verbeteren, maar de samenwerking is het waard gebleken te worden voortgezet en uitgebouwd. Lomé II is daartoe een poging.

De nieuwe energiecrisis is ook voor de ontwikkelingslanden een zeer groot probleem. De Belgische socialist Colla en ik bleken – onafhankelijk van elkaar – eenzelfde initiatief te willen: op de volgende bijeenkomst, eind mei in Luxemburg, een aparte discussie te voeren over dit probleem, hopelijk uitmondend in een poging de Opec-landen, of een deel daarvan, te bewegen speciaal t.b.v. de ontwikkelingslanden een matigende prijsbeleid te voeren, of anderszins hulp te bieden.

Benoeming leden nieuwe Europese Commissie

Rapporten drie wijzen en Spierenburg

Eerder berichtte ik reeds dat ik deze onderwerpen in het Presidium van het Parlement aan de orde zou stellen. Een tweetal brieven die ik daartoe verzond zijn intussen besproken in de Bureau-vergadering van 1 februari. De politieke Commissie is verzocht nu spoedig advies uit te brengen; een plenair debat daarover is op de agenda van april geplaatst. Dit initiatief, aangevangen door het aannemen van daarop gerichte resoluties op ons congres van no-

vember vorig jaar, zijn dus niet zonder – eerste – succes gebleven. Uiteraard moet worden afgewacht, wat de uitkomst van het debat zal zijn. Daarover hoop ik u later te kunnen rapporteren.

Maart-zitting

Deze keer een vrij rustig verlopen vergaderweek; geen incidenten, wel opnieuw het nooit ophoudend gedram om alsmat urgent te verklaren debatten over alles en nog wat. Gelukkig worden er nu meer urgentieverzoeken afgewezen dan vroeger om de eenvoudige reden dat ze niet urgent zijn. Zo stemden wij tegen een verzoek om urgentieverklaring betreffende „verstoring van de appelmarkt”. (In mijn stemverklaring heb ik er op gewezen dat er al sinds Eva in het Paradijs Adam verleide de appelmarkt grondig verstoord is, maar dat het merkwaardig is dat daarna nooit iemand het meer urgent gevonden heeft daarin verandering te brengen).

Het belangrijkste debat (rapport Damsseaux) ging over het mededingingsbeleid in de gemeenschap. Ik heb gewezen op de onvoldoende voortgang bij de belastingharmonisatie, onvoldoende coördinatie tussen de lidstaten op het stuk van de belastingcontrole, praktisch geen voortgang bij de harmonisatie van de sociale verzekeringsstelsels en de kosten daarvan, de technische en administratieve handelsbelemmeringen die eerder toe- dan afnemen, veel ondoorzichtigheid in het doen en laten van de multinationale ondernemingen, te weinig aandacht voor de kleine en middelgrote ondernemingen enz. Vooral het belastingpunt (naar mijn schatting zou er een zwartgeld-circuit in de gemeenschap kunnen bestaan van zo'n f 300 miljard) heeft nogal wat aandacht getrokken. Men raakt er meer en meer van overtuigd dat dit een toenemend kwaad vormt. Voorbeeld: de aannemer die te weinig belasting en sociale premies betaalt, kan gemakkelijk lager inschrijven dan zijn nette concurrent.

2^e KAMER

door Co Patist

Door een wat ongelukkige samenloop van omstandigheden ging deze Democraat op de pers op de dag dat in de Tweede Kamer de debatten rond de loonwet werden gevoerd. Volledigheidshalve vindt u daarom in deze rubriek daarover niets, ook al krijgt u de Democraat in de bus ruim een week nadat het debat heeft plaatsgevonden. In een breder bestek de volgende keer zullen dan ook de bijdragen van Erwin Nypels en Maarten Engwirda bij het debat over de loonpauze meegenomen worden, dat al eerder plaatsvond.

PTT

Een ander heel belangrijk onderwerp in de Kamer was het debat rond de spreiding rijksdiensten, toegespitst op de overplaatsing van de PTT naar het noorden des lands.

UIT DE FRAKTIES

▶ Omdat gebleken is dat de opstelling van de fractie in dit debat niet overal goed begrepen is, mede door de onvolledige berichtgeving, leek het zinvol de tekst nagenoeg in zijn geheel hier over te nemen.

„Noorderlingen vrezen dat door onwil van Haagse PTT-ers een democratisch genomen besluit niet wordt uitgevoerd waardoor de werkloosheidstoestand in hun gebied nog verergert. Zij maken zich daarom sterk voor de nakoming van de toezeggingen door twee achtereenvolgende regeringen voor het aantal te scheppen arbeidsplaatsen in het kader van de spreiding van rijksdiensten.

Voor Haagse PTT-ers ontstonden in verband met de spreidingsplannen sociale spanningen, die het werkklimaat verslechterden. Vrees voor verlies van werk, of problemen in verband met schoolgaande kinderen en meewerkende vrouwen, spelen hierbij een belangrijke rol. Dit werd versterkt door het ontbreken van goede voorlichting over de woon- en leefomstandigheden – en de daaraan verbonden voordelen – in Groningen en Friesland. Een en ander leidde ertoe dat bij een aantal PTT-ers een sfeer van burgerlijke ongehoorzaamheid ontstond waarin op harde acties wordt aangedrongen gericht op nakoming van de door twee achtereenvolgende regeringen toegezegde overplaatsing op basis van vrijwilligheid.

De fractie van D'66 beschouwt spreiding van rijksdiensten als een belangrijk hulpmiddel voor spreiding van bevolking en werkgelegenheid over het land. Dat houdt onder meer in dat het bevolkingsaantal in de drie noordelijke provincies niet mag terugvallen. Dat kan – zeker nu – echter alleen het geval zijn als daar dan voldoende werkgelegenheid ontstaat. Daarbij is spreiding van rijksdiensten een onmisbaar beleidsinstrument. We gaan er in principe vanuit dat voortzetting van het spreidingsbeleid met behulp van rijksdiensten gewenst is, zelfs wanneer er in de Randstad een belangrijke werkloosheid bestaat. Voortzetting is vereist zolang de werkloosheidspercentages in de herstructureringsgebieden, d.w.z. in het Noorden en

Limburg, duidelijk hoger zijn dan in het Westen. Niet alleen het absolute aantal werklozen is immers van betekenis, maar ook het percentage. Wanneer in een streek in een zeer groot gedeelte van de gezinnen een of meer personen werkloos is, geeft dat naast persoonlijke ellende een extra druk op de samenleving. Het leidt tot desintegratie van het maatschappelijk leven, tot sociale achteruitgang, tot een zichzelf versterkende neergang.

Wat de methode van spreiding van rijksdiensten betreft zal ons inziens sterk de nadruk gelegd moeten worden op het gebruik van nieuwe en groeidiensden. Dat neemt niet weg dat wij de totale taakstelling volgens de besluiten van Regering en Kamer met betrekking tot de Centrale Directie van PTT als uitgangspunt aanvaardn.

In de besluiten van regering en parlement met betrekking tot het spreidingsbeleid is aan de toen aanwezige CD-medewerkers gegarandeerd dat overplaatsing in beginsel op basis van vrijwilligheid zou plaatsvinden. Dat werd ook aangegeven in de aanschrijving van het vorige Kabinet van 28 mei 1976. Dit betekent weliswaar niet dat helemaal niemand zou mogen worden ontslagen, maar het betekende wel dat slechts een beperkt aantal ontslagen aanvaardbaar zou zijn.

Het onderzoek naar de verplaatsingsbereidheid bij de CD-PTT gaf als resultaat dat slechts een beperkt gedeelte van de medewerkers bereid is een functie naar Groningen te volgen.

Voor de groep van geclausuleerden echter – zij die na 1 september 1976 in dienst traden en die getekend hebben bereid te zijn de functie te volgen – is echter wel een verplichte overplaatsing mogelijk, voor zover althans voor hen geen ontheffing geldt op sociale gronden (zoals huwelijk, gezinsomstandigheden, part-time werk). Dat een deel van hen nu toch niet bereid bleek overplaatsing te accepteren doet aan deze verplichting niet af.

Een groep anonieme alternatieve PTT-ers heeft getracht op grond van het aantal vrijwilligers en geclausuleerden aan te geven dat volledige overplaatsing van het vereiste aantal CD-functies al op korte termijn mogelijk zou zijn. Dit lijkt een toch te optimistisch beeld waar verondersteld wordt dat alle personen en functies onderling uitwisselbaar zouden zijn en ook volledige bereidheid tot verwisseling zou bestaan.

Plan van aktie

Uitgangspunt moet zijn dat zowel de taakstelling van de spreiding ten aanzien van het Noorden – 3400 arbeidsplaatsen, kwaliteit daarvan én tempo van overbrenging –

als afspraken met het PTT-personeel – beginsel van vrijwilligheid zonder gedwongen ontslag voor niet-geclausuleerden – een inspanningsverbintenis én een resultatenverbintenis inhouden. Vereiste is hierbij een spreidingsmethode te hanteren die én uitvoerbaar is én aan beide zijden geen valse voorstellingen wekt. Anders blijven frustraties en agressie de bovengenoemde waarden te boven en komen te staan en weinig of niets wordt bereikt. Wij geven daarom de Regering in overweging te komen tot een gewijzigd plan van aanpak om de – ongewijzigde – spreidingsdoelstelling te bereiken; een plan dat de volgende elementen omvat:

1. De totale taakstelling van PTT-spreiding wordt onverkort gehandhaafd als resultaatverplichting, naar aantal plaatsen, kwaliteit en tempo. Deze harde taakstelling, thans geldend voor de CD-PTT, wordt evenwel uitgebreid tot het **PTT-bedrijf als geheel**. Ten aanzien hiervan geldt zonnodig de uitvoeringsgarantie van de aangenomen D'66-motie van 12 september 1979.

2. De taakstelling voor de CD-PTT bij de spreiding wordt aangepast in die zin, dat de verplichting om de bestuurskern geheel over te brengen komt te vervallen en het tempo wordt aangepast aan de mogelijkheid die bestaat bij toepassing van het beginsel van vrijwilligheid voor niet-geclausuleerden. Hierbij zal evenwel een **minimumverplichting** bestaan om gedurende een periode van 10 jaar ten minste gemiddeld 150 arbeidsplaatsen van de CD naar Groningen over te plaatsen. Tevens zal een **kwaliteitsgarantie** gegeven worden voor een hoge kwaliteit van de over te plaatsen arbeidsplaatsen waardoor het niveau van de arbeidsplaatsen in Groningen gemiddeld hetzelfde zal zijn als in Den Haag thans.

In de afgelopen periode is gebleken dat het aangegeven tempo mogelijk is zonder dat het principe van vrijwilligheid voor de niet-geclausuleerden wordt aangetast. Volgens deze minimum-taakstelling zullen dan in de periode 1980-1989 op deze wijze 1.500 arbeidsplaatsen van de CD in Groningen ontstaan. Thans zijn er reeds 500 overgeplaatst zodat dit een totaal van 2.000 CD-plaatsen zal opleveren. Door voorlichting en functieruil zal getracht worden het aantal vrijwilligers te vergroten.

3. De huidige taakstelling ten aanzien van 400 arbeidsplaatsen in **Leeuwarden** blijft **gehandhaafd**. Aan de reeds gevestigde 120 arbeidsplaatsen zal het resterende deel via de RPS worden toegevoegd.

4. Volgens de twee voorgaande onderdelen van dit plan van aanpak zullen voor Groningen en Leeuwarden tenminste 2.000 + 400 = 2.400 arbeidsplaatsen van de CD-PTT worden overgebracht. In vergelijking tot de oorspronkelijke plannen betekent dit een tekort van maximaal 1.000. De bedrijfsleiding krijgt de opdracht om, eventueel in samenwerking met de toeleveringsbedrijven, plannen te ontwikkelen om het genoemde tekort in arbeidsplaatsen voor het Noorden in de periode tot 1988 op te vangen. Dit zou onder meer kunnen door het leveren van een bijdrage aan de ontwikkelingen op het gebied van technische innovatie en door het opzetten van

technische productiebedrijven.

Hierbij dient bedacht te worden dat PTT de grootste afnemer van de Nederlandse telecommunicatie-industrie is. Hierdoor wordt de ontwikkelings- en productiecapaciteit van die industrie feitelijk beïnvloed. Soms ook worden door PTT zelf vernieuwingen ontwikkeld, waarvan de fabricage aan de Nederlandse industrie wordt opgedragen. Door afsluiten van licentie-overeenkomsten kunnen buitenlandse ontwerpen in ons land worden geproduceerd. Nagegaan moet worden of PTT verder nieuwe onderzoeksinstellingen kan vestigen en nieuwe projecten op het gebied van technische innovatie kan opzetten. Speciaal kan ook gedacht worden aan het oprichten van een adviesbureau voor telecommunicatie ten behoeve van kleinere bedrijven.

5. Op grond van de voorgestelde aangepaste en verruimde taakstelling wordt aan PTT opgedragen per 1 juli een uitvoeringsplan te presenteren wat betreft de te verplaatsen functies en afdelingen van de CD naar Groningen en Leeuwarden. Voor zover de vrijwilligheid een knelpunt oplevert waardoor de taakstelling niet gehaald zou kunnen worden, moet tevens zo concreet mogelijk worden aangegeven op welke wijze een compensatie kan plaatsvinden door uitvoering van andere PTT-projecten en welke alternatieven daarbij bestaan.

6. Van bedrijfsleiding, personeel en Bijzondere Commissie wordt verder gevraagd de verantwoordelijkheid voor het realiseren van de volledige taakstelling naar aantal arbeidplaatsen, kwaliteit en tempo door middel van een in deze zin aangepast spreidingsprogramma te aanvaarden, voort te gaan met overleg hierover en zich sterk te maken voor de uitvoering daarvan.

Door dit gewijzigde plan van aanpak worden de arbeidsmarktproblemen in het Noorden – opvulling vacatures overgeplaatste lege stoelen – en de Haagse regio – opvangen gedwongen ontslagen – tot een minimum beperkt. Hetzelfde geldt voor eventuele problemen bij de woningvoorziening van over te plaatsen personeelsleden.

Door dit plan van aanpak wordt recht gedaan aan de toezeggingen aan het Noorden en het PTT-personeel. Het Noorden krijgt een zo groot mogelijke garantie voor de voortzetting en uitvoering van het spreidingsbeleid, groter dan in de huidige impasse! Het beginsel van vrijwilligheid bij de overplaatsing blijft voor de niet-geclausuleerden van het personeel gehandhaafd. Hierdoor wordt een dreigende „patstelling” voorkomen, en kan het afgebroken overleg over de spreiding weer worden hersteld. Op die manier kan de argwaan en het verzet van het CD-personeel bij de spreidingsplannen worden vervangen door extra medewerking en inzet hiervoor. Noorderlingen en Haagse PTT-ers komen naast elkaar te staan in plaats van tegenover elkaar omdat de belangentegenstelling in feite is weggenomen. Een goed uitgangspunt dus voor een gezamenlijke aanval op de werkloosheid in het Noorden.

Drs. Erwin Nijpels,

lid van de Tweede Kamer voor D'66.

GELEZEN

door Marie-Louise Tiesinga

Er ligt al een poosje een stapeltje boeken op mijn bureau dat ik beslist in uw aandacht wil aanbevelen.

IN DE SCHADUW VAN DUITSLAND, is een bundeling van lezingen die over dit thema in het najaar van '77 aan de Rijksuniversiteit van Leiden werden gehouden, georganiseerd door het Nederlands Genootschap voor Internationale Zaken (GIZ) in samenwerking met het Instituut voor Internationale Studiën van genoemde universiteit. Uit de lezingen, die als preadviezen hebben gediend voor een studieconferentie over Duitsland in januari '79, blijkt eens te duidelijk hoezeer ontwikkelingen daar hun weerslag hebben op het wel en wee van ons land. De bijdragen zijn van M. C. Brands, P. Dankert, H. W. von der Dunk, L. A. V. Metzmaekers, J. G. Siccama en M. van der Stoel. Een paperback van In den Toren van 147 blz. die f 18,50 kost.

Overleven in vrijheid door prof. dr. E. Boeker c.s. is een uitgave van Meulenhoff Informatief. Een paperback van 127 blz., die f 19,50 kost en als ondertitel draagt: wetenschap en samenleving op school. Een zeer levenswaardig boekje dat stelt dat het wenselijk is dat ieder reeds in zijn jeugd leert om mee te denken over de ingewikkelde problemen die zich voordoen op het grensgebied tussen wetenschap, techniek en samenleving. Technische en wetenschappelijke ontwikkelingen, zoals het op grote schaal invoeren van de chip, het gebruik van kernenergie, e.d., bepalen in belangrijke mate het aanzien van onze samenleving. De auteurs pleiten voor onderwijs waarin de scholier leert om zijn natuurwetenschappelijke kennis zo verantwoord mogelijk te gebruiken om zich een oordeel te kunnen vormen over belangrijke beleidsproblemen. Ze willen dit bereiken door het onderwijs in de natuurwetenschappen uit z'n isolement te halen en te laten aansluiten bij de ervaringswereld van leerlingen en de vraagstukken van deze tijd. Aan de hand van een zevental voorbeelden van vernieuwingsprojecten zoals die de laatste jaren worden uitgevoerd in Amerika, Engeland en Nederland, worden de mogelijkheden en moeilijkheden van onderwijsvernieuwing aangegeven.

De eenheid van handelen heet het boekje opstellen over recht en filosofie dat ons de auteur, Jan Glastra van Loon, weer eens van heel andere zijde doet kennen. Het boekje bevat een keuze uit zijn rechtsfilosofische en wetenschapsfilosofische artikelen. Kern is de noodzaak om bij het bestuderen (in de sociale wetenschappen) of

bij het beoordelen (in het recht) van menselijk handelen, aandacht te schenken aan de „betekenis” die dit handelen heeft in de sociale context. Centraal staat de opvatting dat het onmogelijk is het subjectieve en het objectieve, de geest en de „materie”, als gescheiden grootheden te behandelen. Zin en handeling zijn één. „De eenheid van handelen” is een uitgave van Boom, bevat 195 blz. en kost f 29,50.

Ontzuiling, politisering en restauratie in Nederland is een boekje van C. P. Midden-dorp, dat gaat over progressiviteit en conservatisme in de jaren '60 en '70. Het is beslist de moeite waard om met de auteur te zien hoe Nederland in de jaren 1966 tot 1975 veranderde van een verzuilde maatschappij in een „centrifugale democratie”, via processen van politisering, democratisering en individualisering. Veranderingen in de sociale structuur (technologische ontwikkeling, schaalvergroting, enz.), die onder andere leidden tot verschuivingen in de beroepsstructuur en tot het bestaan van een nieuwe middenklasse, lijken hieraan ten grondslag te liggen. Met het inzetten van de economische crisis in 1973 werden, zo is de redenering, restauratieve tendenties in de samenleving zichtbaar. In dit boek zijn vele gegevens van sociaal-wetenschappelijk onderzoek over deze periode bijeengebracht. Veranderingen worden vastgesteld en geanalyseerd voor verschillende groepen van de bevolking. Ideologische tegenstellingen krijgen contouren.

Het onderzoek schetst het beeld van een unieke politieke cultuur in verandering. Een paperback van Boom van 216 blz. voor f 32,50

Werk maken van tijdelijk werk is een zeer informatief boekwerkje voor f 2,95 op de uitzendbureaus van Randstad. Weliswaar een ander soort boekje dan bovenstaande, maar daarom niet minder in het vermelden waard. De eerste druk verscheen in de zomer van '78, deze tweede druk is uitgegroeid tot een up-to-date en handzaam gidsje, bestemd voor mensen die tijdelijk werk verrichten. Maar niet alleen voor hen interessant... Het boekje geeft een goed overzicht van het zo ontoegankelijk stelsel van sociale verzekeringswetten, arbeidsregels, arbeidswetten, belastingvoorschriften en uitzonderingsbepalen, overzichtelijk gerangschikt en – wat zeer belangrijk is – in begrijpelijke taal. Nieuwe onderwerpen in vergelijking tot de eerste druk: rechts- en wetswinkels, de nieuwe bepalingen voor de kinderbijslag, ploegendienst, militaire dienst en een vak leren, avondonderwijs, ombudsvrouw, Vermogens Aanwas Deling, rechten kamerbewoners, huurgeschillen en de jongerencommissies bij de ondernemingsraad.

PORTRET VAN EEN PARTIJGANGER

**De Democraat
in gesprek met Else-Rose Kuiper**

De partij waarin iedereen iemand is

door Stijn Verbeek

Ze woont met anderen boven de minst bestolen apotheek van de hoofdstad („omdat wij hier wonen!“) in een stokoud pand. De trap heeft de steilte van de Noordelijke Eigerwand, maar ook hier wordt de moeite van het beklimmen beloond: een prachtige zolder van het soort waarop ik restrictieloos verliefd word. Pièce de milieu is een spinet, „ik heb het pas en het mooiste is dat mijn huisbaas het kan stemmen“. Ze is tweedejaars aan het Amsterdams conservatorium, heeft als ik binnenkom net zes uur aan één stuk fluit gespeeld en ze besteedt doorgaans één dag per week aan de politiek: Else-Rose Kuiper.

Je bent uit de jongerenwerkgroep gestapt. Waarom? Luisterden ze niet naar je of zag je het gewoon niet meer zitten?

Else-Rose met quasi vernietigende blik: „Nee, ik vond vier werkgroepen net iets te veel van het goede. Behalve uit de jongerenwerkgroep ben ik ook uit de werkgroep defensie gegaan. Hoe moet ik het allemaal runnen? Als je werkelijk mee wilt doen, moet je je informeren, de stukken lezen, studeren. Ik zit in de werkgroep Midden-Oosten, omdat dat een zaak is die mij zeer aan het hart gaat. Dan zit ik in een werkgroep muziekvakonderwijs. De tijd die overblijft moet ik echt besteden aan fluit en spinet. En ik wil ook nog een beetje leven. Er zijn al veel te veel mensen, ook jongeren, die wachten op later. Later zal ik dit en later zal ik dat. Maar later heb je ook geen tijd als je die nú niet maakt. Ik vertelde laatst op het conservatorium over een of ander concert waar ik geweest was en toen zei er iemand: „dat jij daar tijd voor hebt?“ Dat is toch idioot, mensen van een conservatorium nota bene...

Op zo'n moment ben ik blij met het stuk van Ernst van Altena in de vorige Demo-

craat. Kunst is geen luxe, geen vrijetijdsbesteding. Dichters zijn even hard nodig als loodgieters of timmerlui. Ook en misschien wel juist in een tijd, waarin het financieel allemaal wat moeilijker wordt.

Maar bij de afweging van prioriteiten vind jij de Midden-Oosten werkgroep belangrijker dan de jongeren?

Ja, toevallig wel. Ik heb actief meegewerkt, ben zelfs rapporteur geweest van die jongerenwerkgroep, maar je weet best van het congres in Breda dat ik geen voorstander ben van een aparte jongerenorganisatie binnen de partij.

Hoe kwam je eigenlijk aan dat uitgesproken standpunt?

Daarvoor moet je heel ver teruggaan. In mijn ouderlijk huis werden wij van jongsaf voor „vol“ aangezien. Toen ik dertien was ging mijn moeder voor de Y.W.C.A. naar de milieuconferentie in Stockholm. Dat

Else-Rose Kuiper,

– geboren in Den Haag op 26 maart 1958,

– oudste dochter uit een christelijk gezin dat sociaal en later ook politiek erg actief was en is,

– leerde op haar dertiende jaar koken „als thuisfront voor actieve ouders“,

– werd lid van de partij toen ze zeventien was en zat vol enthousiasme in het afdelingsbestuur van Zeist en later in het bestuur van de regio Utrecht,

– was vanuit dat regiobestuur campagne- en spreekbeurtencoördinator voor de Statenverkiezingen van 1978,

– is nu tweedejaars student aan het Amsterdams Sweelinckconservatorium en speelt daar blokfluit en spinet.

was een enorme gebeurtenis voor ons. Voor en na moest ze over alles vertellen wat daar gebeurde. Maar er was meer. Ze kon alleen maar weg, omdat mijn vader kon koken en voor ons zorgen. Maar vader zat op zijn beurt ook weer in allerlei organisaties en was dus ook aanhoudend op pad. Daarom vond ik het de gewoonste zaak van de wereld dat ik leerde koken, en ik deed het ook. Ik leerde niet met een fornuisje spelen, neen, ik maakte een maaltijd voor een heel gezin. En daar bleef het niet bij.

Respect voor het individu

Toen ik zestien was gingen wij naar een aparte jeugdkerk. Niet omdat we die kerk zo aardig vonden, maar het was de enige plek, waar we zelf onze teksten en onze preken konden maken én... konden kletsen over alles wat ons bezig hield. We hadden een vierhuis, een leerhuis en een diensthuis. Voor het vierhuis zetten we onze diensten in elkaar. Elke dinsdagavond hadden we leerhuis. We aten dan met een groep en zochten samen bijbelteksten waar we ook maatschappelijk wat mee uit de voeten konden. En het diensthuis: dat was achter de bar staan en avonden organiseren. Want we werden wel gesubsidieerd, maar daar konden we niet van rondkomen en dus moest er geld verdiend

Politiek fatsoen is ongeveer het smerigste begrip dat ik ken

worden met consumpties en entreprijzen. Voor veel mensen was onze aanpak nogal schokkend. Niet alleen vanwege de discussies. We vroegen de mensen ook recht op de man af om een mening of een getuigenis. Maar er liep ook wel eens een meisje op blote voeten en dat kon natuurlijk helemaal niet. In een kerk nota bene! En die avonden! En die bars! We kregen toestanden met de kerkvoogdij. Dat was eigenlijk mijn eerste kennismaking met „politiek“. Het negeren van mensen die je niet liggen of niet zo leuk vindt. Als we geen expliciete uitnodigingen stuurden, kwam er ook niemand van de ouderen. Als we rapporteerden, werden er papieren onder tafel gewerkt.

Dat hele gedoe versterkte in niet geringe mate onze weerbaarheid. We lieten ons niet meer afschepen. We deden het zelf wel!

En daarom ben je principieel tegen een aparte jongerenorganisatie in de partij?

Ik heb al heel jong geleerd verantwoordelijkheid te dragen, niet als spel, maar echt. En ik word niet goed als ik op het symposium in Amsterdam hoor zeggen dat die schoolparlementen zo goed zijn voor de jongelui om te oefenen met de democratie. Die parlementen zijn niet bevochten om er „winkeltje“ mee te spelen tot we groot zijn. Kom nou, het is bittere ernst. Het is geen quasi-verantwoordelijkheid.

Daarom was ik in Breda ook zo tégen die afsplitsing van een jongerenorganisatie. Ik had geen behoefte meer aan betuttelende

„grote mensen” die vinden dat we het zo „enig” doen, maar die wel zelf bepalen hoe lang de deur van de kinderkamer dicht blijft. Juist omdat je als partij het respect voor het individu zo hoog in het vaandel hebt, kun je het niet meer maken aparte groeperingen te gaan afsplitsen. Je krijgt dan het verschijnsel dat je al „geklasseerd” bent nog voor je een mond hebt opgedaan.

Die jongerenwerkgroep doet overigens prima werk voorzover ik dat kan bekijken. Daar ben ik het helemaal mee eens. Maar nu is het een werkgroep van de SWB, die niet de pretentie heeft alle jongeren van de partij te vertegenwoordigen als ze een uitspraak doet of een rapport op tafel legt. Ik heb ook enthousiast aan het op gang komen van de werkgroep meegedaan. En er wordt heel hard gewerkt. Er is uitvoerig aandacht besteed aan de werkgelegenheid voor jongeren, aan jongerenhuisvesting, aan een jongerenactiecentrum...

Waarom lezen we daar zo weinig over in de Democraat?

Misschien ligt dat aan de redactie? De stukken komen in elk geval wel op de plaatsen waar ze moeten zijn. En ze worden ook gelezen. Er is goed contact met diverse kamerleden en er wordt echt wel rekening gehouden met het standpunt van de werkgroep.

En die Midden-Oosten werkgroep, hoe ben je daarin verzeild geraakt?

In de zomer van 1978 ben ik zes weken in Israël geweest. Ik woonde in huis bij een Palestijnse familie en ik deed daar aan alles mee. Je bent dan ineens in een totaal andere wereld. Een hele besloten dorpsgemeenschap met een grote sociale controle, maar ook met vriendschap en hulp en betrokkenheid op elkaar. Wat mij het meest opviel was dat die mensen nog tijd voor elkaar hebben. Enorm gastvrij en een sterke binding met de natuur, de zon, de grond... Ik kwam helemaal blij en geluk-

kig terug, maar wel met de wil om iets te doen aan de verbetering van de wederzijdse informatie tussen Palestijnen en Joden. En ook aan onze informatie over de Palestijnen.

Zo kwam ik in de Midden-Oosten werkgroep. Ik wilde daar vertellen over mijn ervaringen, maar er was toen net een stuk over kernwapens aan de orde, geproduceerd door de werkgroep defensie, waar ik me totaal niet in herkende. Ik dacht: dat is mijn partij niet en heb me toen zéér in die materie verdiept, ben alles gaan lezen, van I.K.V. tot N.A.T.O. En toen maar amenderen! Ik vond dat het stuk veel te veel naar een conclusie toewerkte, terwijl het een informatief stuk voor de adviesraad diende te zijn. De adviesraad moest conclusies trekken, niet de werkgroep defensie of buitenland.

De menselijke maat

Nu zit je in Amsterdam. Dat is toch iets heel anders dan Zeist. Daar had je invloed op het gebeuren, hier kun je daar niet meer bij, denk ik?

De gemeenteraad van Amsterdam is bijna net zo ver weg als Den Haag. Maar niet alleen de gemeenteraad. De hele „machinerie” is hier veel meer ongrijpbaar. De

Als ik me ergens over opwind dan is het over de regeltjes voor de democratie. Democratie leeft, dat heeft niets met boekhouden te maken.

afdeling Amsterdam (meer dan 1000 leden) discussieert op het ogenblik over een afdelingsreglement. Dat heb je natuurlijk wel nodig met zoveel mensen, maar je moet wel oppassen dat je het leven zelf niet aan het touw legt. Je moet iets beweeglijks ma-

ken, anders beland je zelf in de bureaucratie die je om je heen zo verfoeit.

Je bedoelt de bureaucratie ook als excuus voor het falend beleid?

Precies, die afschuwelijke juridische benadering van elk probleem, die het hele beleid zo ongeloofwaardig maakt. Er zal bijvoorbeeld in dat hele woningnoodprobleem en al dat geweld rond de krakers toch op zijn minst enige psychologische benadering nodig zijn, alleen al om contact te krijgen met al die wanhoop en uitzichtloosheid. Het heeft geen zin om over het geweld te praten, zeker niet om het goed te praten. Je moet beginnen over oplossingen voor heel die afschuwelijke ellende. Ik ben als de dood voor gladder uitspraken vanuit het stadhuis als: „De rechter doet een uitspraak op basis van een wet. Die wet moet gerespecteerd worden”. Die rechter zal heus wel gelijk hebben, maar

Else-Rose en Edith Kuiper wonen weliswaar in hetzelfde huis, zijn weliswaar zusjes, maar leiden allebei een zelfstandig bestaan en wensen ook niet op één hoop gegooid te worden

die wet deugt natuurlijk niet. Ik hoorde een van de krakers zeggen: „Als die Polak nou eens begon met te zeggen dat hij wéét dat het beleid niet deugt, maar dat hij niet anders kan, dat zou al heel wat beter klinken.”

In dit huis hebben wij bijna permanent mensen te logeren die op zoek zijn naar een kamer of er net weer uitgezet. Op die manier lever je tenminste nog een kleine bijdrage.

Hoe vind je de opstelling van onze partij?

Het plan van Ernst Bakker: géén nieuw gemeentehuis voor Amsterdam en al dat geld in de woningbouw. Dat vind ik wel een geloofwaardige aanpak. Maar krijg daar maar eens een meerderheid voor.

D'66 zou hier best een rol kunnen spelen. In zo'n situatie van ongeloofwaardigheid van de politiek is de partij immers ontstaan. Bij het aanpakken van dit soort problemen met gedurfde oplossingen komen, niet dwangmatig, maar pragmatisch en met dat vleugje anarchie. Heel wat beter dan het voorzichtige „enerzijds, anderzijds en straks spreken de kiezers”.

Wat vind je eigenlijk níét goed in D'66?

Steeds meer wordt binnen de partij de nadruk gelegd op het regeltjes geven voor de democratie. Regelen, regelen, alles regelen.

Het gaat er om dat je als partij dingen goed vindt, of slecht vindt, en daar ook een uitspraak over doet. Daarbij zijn de regels er altijd voor de mensen en niet andersom. Je moet als partij nooit je menselijke maatstaven ombuigen omdat er een regel dwars zit!

Ik hoop maar dat de werkgroep ouderejaars geluisterd heeft.

DIENSTEN BUITEN HAAGSE REGIO BIJ SPREIDINGPLAN VAN KABINET BETREKKEN

luidde de kop van een artikel in het Friesch Dagblad van 26 februari j.l. Het inleidende stukje luidde als volgt:

„In verband met de komende kamerdebatten over de spreiding van de rijksdiensten heeft maandagavond een vergadering plaats gevonden van een vertegenwoordiging van alle geledingen van D'66 in Friesland. De aanleiding tot deze bijeenkomst lag onder meer in het feit dat vanuit de Centrale Directie van de PTT enkele onderzoekjes zijn verricht die moeten aantonen dat de hele spreidingsoperatie niet haalbaar zou zijn. Het is D'66 echter gebleken dat de gegevens uit de relatie-nota en de knelpuntennota zeer aanvechtbaar zijn...”

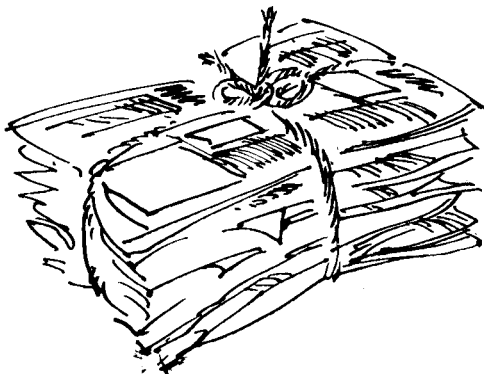
door Marie-Louise Tiesinga

De Friese Democraten wezen op uitspraken van de sociaal-wetenschappelijke onderzoeksafdelingen bij de PTT in Groningen en Den Haag die deze onderzoekjes hebben gekenschetst als „onwetenschappelijk en hoogst onbetrouwbaar”. Nu er zelfs nog geen begin van een spreidingsplan op tafel ligt, achtten de Friese Democraten het gerechtvaardigd om enige druk uit te oefenen op de Centrale Directie van de PTT. D'66 in Friesland vond het de hoogste tijd dat een spreidingsbeslissing werd genomen om daarna te bekijken in hoeverre die op basis van vrijwilligheid kan worden uitgewerkt. Dat dit wel mogelijk moet zijn, maakte men in Friesland op grond van zelf nagezochte gegevens duidelijk. Het was de mening van D'66 in Friesland dat de vrijwilligheidsgraad nog verder verhoogd zou kunnen worden door de diensten buiten de Haagse regio bij de spreiding te betrekken. Er zijn aanwijzingen dat bijv. de diensten in Utrecht een groot aantal vrijwilligers zouden hebben. Door nu ambtenaren uit Den Haag over te plaatsen naar Utrecht en vrijwilligers uit Utrecht naar het Noorden moet het mogelijk zijn om zowel de spreiding onverkort uit te voeren als ook het principe van de vrijwilligheid te handhaven.

Meningsverschillen

Waren er binnen de partij al geruchten over meningsverschillen tussen „het Noorden” en de Tweede Kamer fractie over de bijdrage van Nypels aan de debatten, des te duidelijker werd dat uit de toespraak van Jan Terlouw op de algemene regiovergadering in Heerenveen op 17 maart j.l., die het alternatief dat Erwin Nypels had bedacht en in de Kamer had gebracht – een en ander niet tot vreugde van de Friezen – met verve

DE PERS OVER D'66

verdedigde.

Wat was er gebeurd? Kort voor de kamerdebatten, op 20 februari j.l., maakte Erwin Nypels een interne notitie over de PTT-spreiding voor zijn fractie, het HB en de drie noordelijke regio's plus Den Haag. Erwin's voorstellen kwamen neer op een praktische inschatting van het haalbare. Hij zag het spreidingsplan niet als haalbaar als het **alleen** op basis van vrijwilligheid werd uitgevoerd. Dat zou, zo zegt hij, een grote kans op **stagnatie** opleveren, die hij niet aanvaardbaar en verantwoord vindt. „Aan papieren toezeggingen hebben we niets”. Naast het spoor van vrijwilligheid wilde Nypels een tweede spoor aanleggen door met vasthouding aan de overplaatsing van 2.400 van de oorspronkelijke 3.400 arbeidsplaatsen van de Centrale Directie van de PTT voor de overblijvende 1.000 **nieuwe** arbeidsplaatsen te creëren, die zouden moeten komen uit nieuwe (telecommunicatie)diensten van de PTT. M.a.w. Erwin zag 3.400 niet als haalbaar, maakte er 2.400 van en zocht voor de resterende 1.000 een alternatief. Hij ging daarbij volgens zijn eigen zeggen uit van de slechtst denkbare situatie: 2.400 plaatsen kon hij garanderen, niet meer, al wil dat niet zeggen dat niet zou kunnen blijken dat de vrijwilligheidsgraad groter zou zijn, waardoor méér mogelijk zou blijken. Door zo'n „dubbel-spoor” te creëren hoopte hij, zoals hij zegt, „het mes van tafel te nemen”, t.w. potentiële belangengestellingen weg te nemen. Nypels: „Het is een massaal iets. De ene plaats heeft werkgelegenheid en wil dat niet kwijt. Dat is een menselijk recht. De andere wil werkgelegenheid hebben. Voor mijn fractie zijn die wensen volstrekt gelijkwaardig. Om de vrees voor gedwon-

gen ontslagen weg te nemen, een vrees die zeer heerst bij de CD, zijn wij met dit alternatief gekomen. Nypels schatte de uitvoering van het oorspronkelijke plan (overplaatsing van 3.400 arbeidsplaatsen van de Centrale Directie naar het Noorden) op basis van vrijwilligheid voor de mensen die vóór '77 in dienst waren gekomen **alleen** op nul en wilde door met dit alternatief te komen, de zaak in beweging houden.

Friese bezwaren

Al blijkt het niet uit het hierboven aangehaalde stuk uit het Friesch Dagblad van 26 februari j.l. tóch hadden de Friese Democraten fikse bezwaren tegen de aanpak van Nypels, en vormden de opgesomde argumenten voor een belangrijk deel de weerlegging daarvan. Zij hadden Nypels namelijk al van een uitgebreide reactie op z'n notitie voorzien, waarin zij in z'n algemeenheid grote bezwaren maakten tegen de in de notitie gekozen aanpak. Ze schreven: „Bij de inventarisatie van de problemen komen wij alleen die uit Den Haag tegen, terwijl de opgevoerde informatiebronnen en ook de voorstellen zelf uit de koker komen van de leden van de Centrale Directie PTT zelf. Dit feit is des te betreurenswaardiger omdat wij vrij sterke aanwijzingen hebben dat de spreidingspijn voor een groot deel voortkomt uit de onwil van juist deze CD PTT.”

Saillant detail: de Friese brief eindigde met: „Wij zouden willen besluiten met u de volgende overweging voor te leggen. Aan de integriteit van Erwin Nypels wordt door ons niet getwijfeld. Als ex-PTT-er bevindt hij zich echter in een zeer moeilijke positie. Wellicht was het daarom verstandig om hem hierin tegemoet te komen door in de spreidingskwestie ons eigen Kamerlid Ineke Lambers als woordvoerdster te laten optreden...”

Daarmee behoorlijk trappend op alle mogelijke tenen van de Kamerfractie. Karin Oele tekende daarbij overigens wel aan, dat de bijdrage van Erwin in de Tweede Kamer heel anders van toon had geklonken en dat men daarin in Friesland toch wel iets van hun ideeën had kunnen terugvinden. „Terlouw”, zo zei ze, „heeft overigens ook wel begrip kunnen wekken voor de wijze waarop Erwin de alternatieve oplossing heeft aangedragen en we twijfelen echt niet aan de integriteit van Erwin. We willen hem op geen enkele manier desavoueren. En als wij dat in het Noorden zeggen, dan bedoelen we dat ook!”

Psychologische afstand

Ook uit Groningen bereikten me berichten dat men toch achteraf niet zo gelukkig is over deze zaak, netzomin als over het zeer haastig georganiseerde en zeer haastige werkbezoek aan het Noorden van een aantal leden van de Tweede Kamerfractie op 16 en 17 maart j.l. Misschien toch weer een discrepantie tussen een fractie die binnen de mogelijkheden het beste probeert te doen en – overigens alleen in psychologisch opzicht ver verwijderde – provincies, die zich – wellicht niet ten onrechte – achtergesteld voelen? ■

Regiocongres Zuid-Holland 31 mei 1980

In restaurant Engels, Rotterdam tegenover C.S.

PROGRAMMA:

- 9.30 u. Zaal open en koffie
- 10.00 u. Opening door Ruud Stam, regiovoorzitter
- 10.15 u. Bouwlokaties, open hart
Binnensteden, culturele minderheden
- 12.00 u. Waterschappen
- 12.30 u. Lunch
- 13.15 u. Werkgelegenheid
- 15.00 u. Samenvatting van de beraadslagingen en moties
- 15.30 u. Sluiting en thee

KORTE INFORMATIE:

Bouwlokaties

Waar vinden we de ruimte voor de nieuwbouw in Zuid-Holland voor de jaren tachtig?

Is er, als we de bestaande bebouwing verdichten nog behoefte aan nieuwe bouwlokaties; zo ja, waar? In het open hart?

Bouwen in zee? Hoe richten wij die bouwlokaties in?

Binnensteden

Om de concentratie in de verpauperde binnensteden te verlichten is een verregaande integratie van niet-Nederlandse ingezetenen noodzakelijk. Om dit te bereiken zullen zij een gelijkwaardige rechtspositie moeten krijgen.

Waterschappen

De uitdijende taken van de grote waterschappen vragen om een aangepaste bestuursvorm. Hoe krijgen de betalers waar voor hun geld? Gaan ze de besturen benoemen of verkiezen?

Werkgelegenheid

• *Chemische en andere industrie in Rijnmond en de Drechtsteden.*

Toekomstige – lange termijn – ontwikkelingen duiden op toenemende concurrentie uit landen waar grondstoffen worden gevonden. Hoe moeten wij daarop reageren?

• *Tuinbouw*

Men vraagt zich af of we door moeten gaan met de intensieve tuinbouw met het daaraan verbonden grote energieverbruik, terwijl elders de natuurlijke omstandigheden gunstiger zijn. Op welke wijze moet de infrastructuur en het positieve effect op de betalingsbalans worden behouden?

• *Recreatie en toerisme*

Ondanks de grote bevolkingsdichtheid in Zuid-Holland biedt de provincie nog tal van mogelijkheden voor toerisme en recreatie. Is het zaak om, in verband met een mogelijke teruggang van de welvaart, te trachten het potentieel, vooral kwalitatief beter uit te bouwen?

BIJDRAGEN EN INLEIDINGEN VAN:

Maarten Engwirda, Piet van Baarsel, Kees Wetzema, Hans Wessel, Anton van Lijssel, Flip Pieters, Dick Tegelaar, Constant Kool en anderen.

UITGEBREIDE INFORMATIE (totaal 5 - 10 bladzijden) is op aanvraag verkrijgbaar bij:

**Herman van Ommen
Laan van Leeuwensteijn 29
2271 HK Voorburg**

BON

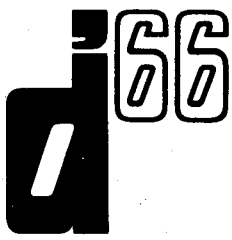
Ik ben van plan aan het regiocongres deel te nemen. Stuur mij a.u.b. de betreffende informatie.

Naam:

Adres:

Woonplaats:

Postcode:

TWEEDE CONGRES- DEMOCRAAT

CONGRESMEDEDELINGEN

Secretaris-organisatie van het Dagelijks Bestuur

In de vorige Democraat werden kandidaten gevraagd voor de functie van secretaris-organisatie van het Dagelijks Bestuur. Bij de sluiting van de kandidaatstelling of donderdag 20 maart 1980 was een geldig formulier ontvangen. Onderstaand zijn de gegevens van de kandidaat vermeld.

1. *Naam:* Mieke van Wagenberg
Geboorteplaats en datum: Heusden, 30 augustus 1947
3. *Adres en telefoonnummer:* Joh. Evertsenlaan 23, 2341 ST Oegstgeest. 071 - 154636
4. *Opleiding:* Doctoraal Soc. Econ. Geschiedenis.
5. *Beroep:* Adj. Secretaris Arbeidsvoorwaarden NCW
6. *Lid sinds:* 1978
7. *Huidige functies binnen D'66:* Secretaris afdeling Oegstgeest
8. *Vroegere functies binnen D'66:* -
9. *Functies in andere maatschappelijke organisaties:* Penningmeester Eur. Beweging afd. Leiden

Kandidaten gevraagd

In de eerste congresdemocraat werden kandidaten voor het dagelijks bestuur gevraagd. Inmiddels is gebleken, dat op het voorjaarscongres 1980 ook nog drie leden van het PSVI-bestuur moeten worden gekozen en de Financiële Commissie en de Rapportagecommissie moeten worden aangevuld. Hoewel het hoofdbestuur voor de vaste commissies met een voordracht aan de ALV kan volstaan, stelt het hoofdbestuur ook de kandidaatstelling voor deze commissies open.

PSVI-bestuur

Het bestuur van het Politiek Scholings en Vormingsinstituut van D'66 bestaat momenteel uit vijf rechtstreeks door de ALV gekozen leden en vier vertegenwoordigers van het hoofdbestuur, de kamerfrakties en het SWB-bestuur. Het PSVI-bestuur wil i.v.m. de toename van de werkzaamheden het aantal rechtstreeks gekozen leden uitbreiden van vijf naar zeven. Bovendien moet het huidige bestuurslid Daniëlle van Cleef-de Vos reglementair aftreden. Zij stelt zich echter herkiesbaar. Dientengevolge wordt hierbij de kandidatuur opengesteld voor drie leden van het PSVI-bestuur. Belangstellenden kunnen informatie inwinnen bij de voorzitter van het PSVI-bestuur Martien van Dedem-van der Does (01626 - 2720) of de secretaris Rudi Nieuwenhoven (01751 - 16978)

Financiële Commissie

De financiële commissie, die tot taak heeft toezicht uit te oefenen op het financieel beheer van het hoofdbestuur en de penningmeester te adviseren inzake financiële aangelegenheden, bestaat uit vijf leden. Stephen Tatterseel treedt af als lid en diens-tengevolge is er een vacature, die op dit voorjaarscongres moet worden vervuld. Nadere informatie kan worden ingewonnen bij de voorzitter van de financiële commissie Erno Maas (085 - 420815).

Rapportagecommissie

De rapportagecommissie heeft tot taak het geven van objectieve voorlichting over congresvoorstellen, moties en amendementen aan de ALV, wanneer een of meer D'66-leden de wens daartoe te kennen geven.

Deze commissie bestaat reglementair uit vijf leden, doch telt momenteel nog slechts twee leden. Hoewel het in de bedoeling ligt de taken van de rapportagecommissie en van de momenteel als experiment optredende congresvoorbereidingscommissie in een later stadium te combineren, acht het hoofdbestuur het niet verantwoord de Rapportagecommissie onderbezet te laten. In verband hiermede worden kandidaten voor drie vacatures gevraagd. Nadere informatie kan worden ingewonnen bij de voorzitter van de rapportagecommissie Harry Geelen (070 - 257417).

Kandidaatstelling dient te geschieden door middel van een ingevulde en ondertekende vragenlijst, die op telefonisch verzoek door het landelijk secretariaat wordt toegezonden. De kandidaatstellingstermijn sluit op donderdag 17 april 1980 om 12.00 uur.

Frans Rogier

vice voorzitter organisatie

Congresreglement

Toelichting

Volgens het Huishoudelijk Reglement heeft het HB besloten het onderstaande congresreglement vast te stellen. Evenals op het najaarscongres 1979 bevat dit congresreglement alleen bepalingen die niet in het Huishoudelijk Reglement (art. 7 t/m 18) zijn geregeld.

Artikel 1

Het op 25 en 26 april 1980 te houden congres is een Algemene Ledenvergadering als bedoeld in art. 7 van het Huishoudelijk Reglement.

Artikel 2

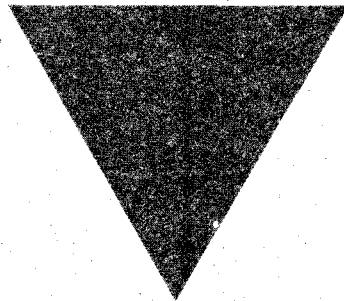
Aan de concept-agenda kunnen onderwerpen worden toegevoegd conform art. 13.2 van het Huishoudelijk Reglement. Verzoeken hier toe dienen schriftelijk bij het Hoofdbestuur te worden ingediend vóór donderdag 10 april 1980. Deze toegevoegde agendapunten worden gepubliceerd in het congresboek.

Artikel 3

Moties en amendementen die betrekking hebben op onderwerpen, vermeld in de concept-agenda die niet op een deelcongres zijn behandeld en niet zijn goedgekeurd door tenminste één Algemene Regiovergadering, moeten uiterlijk donderdag 17 april om 12.00 uur op het landelijk secretariaat ontvangen zijn. Deze moties en amendementen dienen door tenminste vijf leden van D'66 ondertekend te zijn en worden in het congresboek gepubliceerd.

Artikel 4

Moties en amendementen, die betrekking hebben op agendapunten die ofwel op het 1e deelcongres van 23 februari 1980 ofwel op het 2e deelcongres van 15 maart 1980 kunnen niet meer worden ingediend.

UITNODIGING

voor de 26e ALGEMENE LEDEN-
VERGADERING van de Politieke
Partij Democraten '66 op 25 en 26
april 1980 in het concertgebouw De
Vereeniging te Nijmegen.

Het congres begint vrijdagavond om 20.00 uur en wordt omstreeks 22.30 geschorst. Na afloop organiseert de Afdeling Nijmegen een gezellig samenzijn, waarover elders in deze Democraat wordt bericht. Zaterdagmorgen om 10.15 uur wordt de ALV heropend en wij hopen om 16.30 uur het congres te beëindigen. De concept-agenda van deze ALV is als congresstuk ECD-1 gepubliceerd in Democraat 3/80 pag. 9

Artikel 5

De behandeling van moties en amendementen geschiedt als volgt:

1. De indiener of een door hem/haar aangewezen lid van D'66 geeft desgewenst een beknopte toelichting.
2. De fungerend voorzitter verleent degenen, die zich volgens de bij de congresleiding berustende sprekerslijst als spreker hebben aangemeld, in volgorde van aanmelding het woord.
3. Het Hoofdbestuur en de Rapportagecommissie kunnen aan het congres een advies omtrent het voorstel geven
4. De fungerend voorzitter brengt de amendementen in volgorde van ingrijpendheid in stemming en daarna het al dan niet geamendeerde voorstel.
5. De fungerend voorzitter brengt resoluties en moties over een bepaald agendapunt in stemming als alle resoluties en moties over dat agendapunt zijn toegelicht. De fungerend voorzitter bepaalt de volgorde waarin de resoluties en/of moties in stemming worden gebracht.

Artikel 6

In gevallen betreffende de gang van zaken tijdens het congres waarin dit reglement niet voorziet, beslist de congresleiding met inachtneming van de Statuten en het Huishoudelijk Reglement.

Stemrecht

Op Algemene Ledenvergaderingen van D'66 hebben alle leden van D'66 stemrecht, mits zij aan hun contributieverplichtingen hebben voldaan. Volgens artikel 4 lid 1 van het Huishoudelijk Reglement dient de contributie voldaan te zijn op 1 april van het lopende jaar. **Op de ALV van 25 en 26 april hebben dus alleen de leden stemrecht, die hun contributie 1980 hebben voldaan.**

Alle leden, wier contributie vóór 18 maart j.l. werd bijgeschreven, ontvangen ruimschoots voor de ALV hun lidmaatschapskaart 1980. Zij, die na deze datum betaald hebben, worden verzocht hun betalingsbewijs mee te brengen. **Alleen leden die hun lidmaatschapskaart 1980 of een betalingsbewijs 1980 kunnen tonen, ontvangen op het congres een stemkaart.** Dit lijkt misschien een enigszins bureaucratische maatregel, maar wanneer u bedenkt, dat het onmogelijk is om in korte tijd de ledenadministratie van circa 14.000 leden te raadplegen, kunt u ongetwijfeld begrip voor deze maatregel opbrengen.

Wanneer u onverhoopt uw contributie 1980 nog niet betaald hebt en dus geen rechten verbonden aan het lidmaatschap kunt uitoefenen, raden wij u dringend aan uw contributie zo

spoedig mogelijk over te maken. Ook op het congres kunt u uw contributie voldoen, maar wij stellen het op prijs, wanneer u van te voren betaalt.

Toegangsprijs

Het Hoofdbestuur heeft besloten de toegangsprijs voor het voorjaarscongres 1980 wederom op f 15,- per persoon te bepalen.

Zoals tot op heden gebruikelijk, geldt deze prijs voor beide dagen. Evenals in vorige jaren heeft het HB bij de opstelling van de begroting 1980 het standpunt ingenomen, dat congressen kostendekkend moeten zijn en niet uit de algemene partijmiddelen moeten worden gefinancierd. Het Hoofdbestuur beseft, dat een dergelijke toegangsprijs vermeerderd met reis- en verblijfkosten voor sommige leden een drempel voor het congresbezoek kan vormen. De financiële situatie van de partij en de realisatie van de begroting 1980 bieden momenteel echter geen mogelijkheid om een lagere toegangsprijs en het hieruit voortvloeiende exploitatietekort van een congres te aanvaarden.

Vervoer

In deze Democraat zijn reductiebonnen van de Nederlandse Spoorwegen bijgesloten, waarmee u met 20% reductie een treinkaartje naar Nijmegen v.v. kunt kopen.

T.z.t. zal bij de Spoorwegen worden nagegaan in welke mate van de geboden regeling gebruik is gemaakt. Aan de hand van de resultaten kan worden beoordeeld of de regeling voor herhaling vatbaar is.

Crèche

Ook op dit congres zijn uw kinderen weer van harte welkom.

Zaterdag zal er voor uw kinderen worden gezorgd, terwijl u zich rustig in de congresstukken kunt verdiepen. Wilt u liefst vóór 21 april aan het landelijk secretariaat, Kitty Warburg, laten weten, op hoeveel kinderen en van welke leeftijd, wij moeten rekenen.

Feestavond

De afdeling Nijmegen organiseert ten behoeve van de congresgangers op de vrijdagavond, na de schorsing van het congres, van plm. 22.30 uur tot plm. 2.00 uur, een gezellige dansavond in de bovenzalen van het congresgebouw.

Wij hebben ons verzekerd van een prima stukje muziek zodat we kunnen rekenen op een gezellige avond. Om de hoge kosten, die nu eenmaal verbonden zijn aan het organiseren van een dergelijke feestavond, doen wij een beroep op alle congresgangers mee te doen aan een loterij waarvoor wij enkele bijzondere mooie prijzen beschikbaar stellen. Deze prijzen – prachtige prenten van

de stad Nijmegen – kunt u zien bij de inlichtingenstand van de afdeling Nijmegen, waar ook de loten verkrijgbaar zijn. Prijs per lot f 1,-. De loten hebben de vorm gegeven van een bladwijzer met vermelding „Voorjaarscongres 25-26 april 1980 Nijmegen”. (‘n aardige herinnering). Tot ziens in Nijmegen.

Hoe De Vereeniging te bereiken:

Ook Nijmegen heeft zijn parkeerproblemen. Voor de congresgangers die met de auto uit de richting Arnhem komen – via de Waalbrug – rijden via het Canisius/Oranjesingel naar de eerste afslag links richting parkeerplaats de Wedren. Gratis parkeren. Vervolgens te voet via de Bijleveldsingel naar het K.K. plein congresgebouw plm. 5 minuten.

Congresgangers uit de richting Den Bosch, Grave rijden via de Graafseweg richting K.K. plein naar het Oranjesingel – bord richting Arnhem – en nemen de eerste afslag rechts naar de parkeerplaats de Wedren. Vervolgens te voet via Bijleveldsingel naar K.K. plein.

Congresgangers uit richting Venlo-Gennep rijden via de St. Annastraat tot het K.K. plein, naar Oranjesingel, eerste afslag rechts naar de Wedren. Congresgangers die met de trein komen, lopen via het Schaik Mathonsingel naar K.K. plein, congresgebouw. (plm. 5 min. lopen).

Overnachtingen

Hotelruimte in Nijmegen is schaars. Hieronder wat adressen van hotels in Nijmegen centrum en directe omgeving.

„Charlemagne” Rijksweg 5, Malden, telef. 080 - 557957

„Rozenhof”, Nijmeegsebaan 114, telef. 080 - 230359

„Sionshof”, Nijmeegsebaan 53 telef. 080 - 229364

„Val-Monte” parkhotel Oude Holleweg 5, Berg en Dal, telef. 08895 - 1704

„Europa”-centrum, Bloemerstraat 65/69 telef. 080 - 226645

„Roemer”-centrum, Hertogstraat 1, telef. 080 - 220498

„Schaeferhotel”-centrum, Grote Markt 39, telef. 080 - 225322

De woon- en woningnood is in Nijmegen groot. Toch zijn er nog wel leden die genegen zijn om minder draagkrachtige leden onderdak te verlenen. Neem tijdig contact op met Secr. D'66 Nijmegen telef. 080 - 443543

M.b.t. de hotelreservering wordt u verzocht rechtstreeks contact op te nemen met het betreffende hotel.

In de hal van het congrescentrum wordt door de afdeling Nijmegen een inlichtingenstand ingericht.

Congresstuk TCD 1

Voorstel tot wijziging van het huishoudelijk reglement

Toelichting

Op de 26e Algemene Ledenvergadering worden diverse voorstellen tot wijziging van het Huishoudelijk Reglement behandeld, die betrekking hebben op vier afzonderlijk geagendeerde onderwerpen (zie congresstukken VC 1-2, VC 1-4 en VC 1-5 in Democraat 2/80 en congresstuk TCD 2 elders in deze Democraat). Als agendapunt 12.b. zijn overige wijzigingen op het HR geagendeerd. In dit voorstel zijn deze wijzigingen samengevoegd. Dit voorstel heeft betrekking op de volgende onderwerpen:

- Algemene Ledenvergadering (Hoofdstuk II)
- Hoofdbestuur (hoofdstuk III)
- Bijzondere organen, Geschillencommissie (hoofdstuk IV)
- Kandidaatstelling voor vertegenwoordigende lichamen (hoofdstuk IX)
- Kiesmethode voor personen (bijlage A)
- Uitgifte van een herziene uitgave:

a. Algemene ledenvergadering

Teneinde de besluitvorming op de ALV. beter voor te bereiden, heeft het HB het initiatief genomen om voorbereidende deelcongressen te organiseren. Hoewel het HR wel een overeenkomstige mogelijkheid tot voorbereidende besluitvorming kent in art. 15, lid 2, over sectievergaderingen, zijn deelcongressen niet in het reglement vermeld.

In verband hiermede stelt het HB voor het onderstaande artikel op te nemen:

Art. 18.c.

1. Ter voorbereiding van een ALV kan het hoofdbestuur een of meer deelcongressen organiseren, waarop een voorbereidende behandeling van een of meer agendapunten van de ALV plaatsvindt.

2. De agenda en de voorstellen voor een deelcongres worden uiterlijk drie weken voor de opening van het deelcongres aan alle leden toegezonden.

3. In het deelcongres-reglement wordt als sluitingsdatum voor het indienen van moties en amendementen een datum vermeld die ten minste een week later ligt dan de datum waarop alle leden de voorstellen per post hebben ontvangen.

4. De besluitvorming op een deelcongres geschiedt overeenkomstig het gestelde in artikel 15, lid 2.

5. Een overzicht van de moties en amendementen, die op het deelcongres voldoende steun hebben verkregen, wordt aan de leden toegezonden of aan de deelnemers van de ALV uitgereikt.

6. Op een deelcongres zijn de art. 14, 15, 16, 17 geheel en art. 18 a en b van overeenkomstige toepassing.

b. Hoofdbestuur

Sinds november 1977 verschijnt het partijblad de Democraat onder verantwoordelijkheid van een door het hoofdbestuur benoemde redactieraad. De positie van de redactieraad is tot op heden niet reglementair vastgelegd. Hoewel zich nog geen problemen hebben voorgedaan, is het toch gewenst de positie van de redactieraad in dit reglement vast te leggen. Dientengevolge stelt het hoofdbestuur voor in het HR een nieuw artikel 33 a. op te nemen. Met dit voorstel kan de redactieraad zich verenigen.

Art. 33.a.

1. Het hoofdbestuur draagt zorg voor een regelmatige uitgave van het partijblad de Democraat, dat gratis aan alle leden wordt toegezonden.

2. De financiële verantwoordelijkheid voor het partijblad berust bij het Dagelijks Bestuur.

3. Het Hoofdbestuur delegeert de overige verantwoordelijkheden voor de Democraat aan een redactieraad en regelt de taak en bevoegdheden van deze redactieraad in een redaktiestatuut.

4. De redactieraad wordt samengesteld uit:

a. de publiciteits-coördinator van het dagelijks bestuur;

b. een lid van het dagelijks bestuur, te benoemen door het hoofdbestuur;

c. tenminste een vertegenwoordiger van de fracties van Eerste en Tweede Kamer en van het Europees Parlement, te benoemen door deze fracties gezamenlijk;

d. tenminste vier leden, te benoemen door het hoofdbestuur op voordracht van de redactieraad.

5. Het dagelijks bestuur voorziet in het secretariaat van de redactieraad door een van de medewerkers van het landelijk secretariaat aan de redactieraad toe te voegen. De redactieraad heeft haar zetel ten kantore van het landelijk secretariaat.

6. Geschillen tussen het hoofdbestuur en de redactieraad worden beschouwd als een geschil in de zin van art. 46, ad a.2. van dit reglement.

7. Het lidmaatschap van de redactieraad wordt geacht een partijfunctie te zijn in de zin van art. 19 van de Statuten.

c. Bijzondere organen – Geschillencommissie

Naar de mening van zowel het hoofdbestuur als de geschillencommissie bevat de geldende tekst inzake de geschillencommissie enige minder praktische bepalingen. Dit geldt de regeling van aftreden en verkiezing van de voorzitter. In verband hiermede wordt voorgesteld de volgende wijzigingen aan te brengen:

Art. 43 (oud)

De voorzitter van de commissie wordt gekozen door de ALV uit een voordracht van drie personen, op te maken door de commissie. De volgorde van de kandidaten op deze voordracht geeft de aanbeveling van de commissie weer.

Art. 44 (oud)

1. Ieder jaar treedt een derde van het aantal leden der commissie af, met dien verstande dat reeds aanhangige geschillen zoveel mogelijk worden afgehandeld door de leden die met de behandeling van de zaak een aangaang hebben gemaakt.

2. Wanneer door tussentijds aftreden niet vaststaat welke leden moeten aftreden, stelt de commissie bij loting vast, welke leden dat jaar zullen aftreden.

3. Indien een kamer van de commissie tijdens de behandeling van een geschil anders wordt samengesteld, vindt een nieuwe behandeling plaats.

Art. 47 (oud)

1. De behandeling van de zaak vindt plaats door een uit de commissie samengestelde kamer, aan te wijzen door de voorzitter.

Als voorzitter van de kamer zal het lid optreden, dat het langst deel uitmaakt van de commissie.

2. Een kamer doet geen uitspraak dan nadat zij partijen in de gelegenheid heeft gesteld om gehoord te worden.

3. Een kamer bestaat uit:

- drie leden voor geschillen als bedoeld in art. 46, sub a.;
- vijf leden voor zaken als bedoeld in art. 46, sub b, c en d.

Art. 43 (nieuw)

De voorzitter van de commissie wordt door de commissie gekozen uit hun midden.

Art. 44 (nieuw)

Indien de voorzitter is afgetreden en niet herkozen roept de toegevoegde secretaris in overleg met de leden van de commissie binnen een maand na de ALV de commissie bijeen voor een vergadering, waarin een nieuwe voorzitter wordt gekozen.

Art. 47 (nieuw)

1. *Idem.*

2. *Idem.*

3. *Idem.*

4. *Indien een kamer van de commissie tijdens de behandeling van een geschil anders wordt samengesteld, vindt een nieuwe behandeling plaats.*

d. Kandidaatstelling voor vertegenwoordigende lichamen

Bij de voorverkiezingen voor de samenstelling van de kandidatenlijst voor de Eerste Kamer is gebleken, dat de kieskringgroepen zoals vermeld in art. 104 lid 1 van het reglement niet meer representatief zijn voor de huidige ledendichtheid binnen de partij. Bovendien wijkt de

geldende indeling op enkele punten sterk af van de regio-indeling van de partij en spreekt dientengevolge de leden en kandidaten niet sterk aan. In verband hiermede stelt het HB voor om een andere indeling van kieskringgroepen te gebruiken en hiertoe de volgende wijziging van het reglement te aanvaarden:

Artikel 104

1. Uit de combinatie van kamerkieskringen worden vijf kieskringgroepen gevormd, te weten:

- Noord-Oost, omvattende de provincies Friesland, Groningen, Drenthe, Overijssel en Gelderland;
- Zuid, omvattende de provincies Limburg, Noord-Brabant en Zeeland;

Artikel 104

Door combinatie van kamerkieskringen worden vijf kieskringgroepen gevormd t.w.:

- Noord, omvattende de provincies Groningen, Friesland, Drenthe, Overijssel en de regio Zuidelijke IJsselmeerpolders;*
- Midden, omvattende de provincies Utrecht en Gelderland;*

III. Holland-Zuid, omvattende de provincie Zuid-Holland met uitzondering van de kamerkieskring Leiden;

IV. Holland-Noord, omvattende de provincie Noord-Holland met uitzondering van de kamerkieskring Haarlem;

V. Midden, omvattende de provincie Utrecht en de kamerkieskringen Leiden en Haarlem.

Iedere kandidaat kan zich slechts voor één groep aanmelden.

III. *Holland-Noord, omvattende de provincie Noord-Holland;*

IV. *Holland-Zuid, omvattende de provincie Zuid-Holland;*

V. *Zuid, omvattende de provincies Zeeland, Noord-Brabant en Limburg.*

e. Kiesmethode voor personen

Het reglement bevat momenteel een theoretisch zeer juiste en democratische methode voor het verkiezen van personen. Deze methode, die vastgelegd is in bijlage A van het reglement is echter dermate ingewikkeld en de uitslagbepaling vergt zoveel tijd, dat zowel de landelijke verkiezingscommissie als het hoofdbestuur van mening zijn, dat een eenvoudige methode een sterke voorkeur verdient. In overleg met diverse deskundigen is een gewijzigde methode ontworpen, die een redelijke waarborg biedt voor een rechtvaardige en democratische procedure en minder ingewikkeld is als de huidige methode. Op grond hiervan stelt het HB voor bijlage A van het huishoudelijk reglement als volgt te wijzigen:

Methode voor het verkiezen van personen ter vervulling van plaatsen op kandidatenlijsten voor vertegenwoordigende lichamen en voor de vervulling van meerdere gelijke vakatures in een bestuur of commissie.

Artikel I (stemming)

a. Alle stemgerechtigden ontvangen een lijst, waarop alle kandidaten in willekeurige volgorde zijn vermeld, alsmede een stembiljet.

b. De stemgerechtigden stemmen door op het stembiljet tenminste een minimum en ten hoogste een maximum door het verantwoordelijke bestuur te bepalen aantal namen van kandidaten te noteren in volgorde van hun voorkeur.

Indien het betreft een verkiezing ter vervulling van vakatures in een bestuur of commissie, is het aantal namen dat ten hoogste op het stembiljet mag worden genoteerd gelijk aan het aantal te vervullen vakatures.

c. De stembiljetten worden bij de verkiezingscommissie ingeleverd en geteld.

Artikel II (verkiezing):

De verkiezingscommissie bepaalt de uitslag als volgt:

a. Aan op de stembiljetten als eerste voorkeur aangegeven kandidaten wordt een stemwaarde toegekend die overeenkomt met het aantal namen dat ten hoogste op het stembiljet

mag worden ingevuld, aan de als eerstvolgende voorkeur aangegeven kandidaat een stemwaarde die één minder bedraagt en zo vervolgens. De aan elke kandidaat aldus toegekende stemwaarden worden bijgeteld.

b. De kandidaat die het hoogste stemwaardentotaal verwerft, wordt als eerste gekozen c.q. vervult de eerste plaats op de lijst.

De kandidaat die het op één na hoogste stemwaardentotaal verwerft, wordt als tweede gekozen c.q. vervult de tweede plaats op de lijst en zo vervolgens, totdat zoveel kandidaten zijn gekozen als er vakatures c.q. plaatsen op de lijst te vervullen zijn.

c. Hebben twee of meer kandidaten hetzelfde stemwaardentotaal, dan is van hen gekozen de kandidaat die het grootste aantal malen als eerste voorkeur op een stembiljet is vermeld; indien dit aantal gelijk is, is van hen gekozen de kandidaat die het grootste aantal malen als tweede voorkeur is vermeld en zo vervolgens.

Artikel III (geldigheid):

Een stembiljet is geldig als het is ingevuld conform artikel I onder b. Indien op het stembiljet een niet-kandidaat is aangegeven, wordt het geacht deze informatie niet te bevatten. Als een kandidaat op één stembiljet meerdere malen is aangegeven, wordt daarvan slechts de hoogste voorkeur in aanmerking genomen. Indien op een stembiljet een voorkeur zodanig is aangegeven dat twijfel ontstaat ten aanzien van de bedoeling van de betrokken kiesgerechtigde, wordt deze voorkeur van onwaarde geacht. In alle andere gevallen die afwijken van het bepaalde in artikel I onder b., beslist de verkiezingscommissie ten aanzien van de geldigheid.

f. Uitgifte van een herziene uitgave

Bij aanvaarding van een of meer voorstellen tot wijziging van het huishoudelijk reglement is het noodzakelijk een herziene uitgave van het reglement uit te geven. Teneinde een logische en hanteerbare volgorde en nummering van de geldende artikelen

len te verkrijgen is het noodzakelijk tot hergroepering en hernummering over te gaan. In verband hiermede stelt het HB de ALV voor het HB op te dragen een herziene en zonodig

hernummerde uitgave van het Huishoudelijk Reglement op te stellen conform de op de ALV van 25 en 26 april 1980 aanvaarde wijzigingsvoorstellen.

Congresstuk TCD 2

Voorstel tot wijziging van het Huishoudelijk Reglement m.b.t. Regio's, Subregio's en Afdelingen

Toelichting: In de vorige Democraat 3/80 werd als congresstuk VC2-2 het aanvullende voorstel voor de landelijke organisatiestructuur opgenomen. De hierin opgenomen voorstellen zullen hun weerslag moeten

vinden in het Huishoudelijk Reglement. Hoewel het niet noodzakelijk is het gehele voorstel in juridische bepalingen voor het reglement te vertalen, is het naar de mening van het hoofdbestuur wel noodzakelijk een aantal uitgangspunten, vooral wanneer deze betrekking hebben op de democratische rechten en plichten van leden vast te leggen in het reglement. Dientengevolge stelt het hoofdbestuur voor op basis van de voorstellen inzake de landelijke organisatie de onderstaande hoofdstukken VI, VII en VIII als volgt te wijzigen.

Hoofdstuk VIII - Regio's

Artikel 96

1. Een regio verenigt alle leden woonachtig binnen het door het hoofdbestuur voor de regio vastgesteld gebied.
2. De A.L.V. is bevoegd in de grenzen van de regio's wijzigingen aan te brengen.
3. De A.R.V. wordt gevormd door de leden binnen de regio en is het hoogste orgaan van D'66 in een regio inzake alle aangelegenheden op regionaal politiek en organisatorisch terrein, voorzover die niet door Statuten of Huishoudelijk Reglement aan andere organen zijn opgedragen.
4. De A.R.V. komt tenminste eenmaal per jaar bijeen.

5. Voorts wordt de A.R.V. ter behandeling van één of meer aangegeven onderwerpen binnen zes weken bijeengeroepen op verzoek van:
 - a. de provinciale staten fractie
 - b. tenminste drie afdelingen of een subregio
 - c. van de regionaad.
6. Ieder lid kan tot de aanvang van de A.R.V. moties indienen betreffende de agenda en de agendapunten. Deze moties moeten mede zijn ondertekend door tenminste vijf andere leden van de regio.

Hoofdstuk VI Regio's en subregio's

Artikel 85

1. *een regio verenigt alle leden woonachtig binnen een door het hoofdbestuur voor de regio vastgesteld gebied.*
2. *De A.L.V. is bevoegd in de grenzen van de regio's wijzigingen aan te brengen.*

Artikel 86

1. *De Algemene Regiovergadering (ARV) wordt gevormd door de leden van D'66 binnen de regio.*
2. *De ARV is het hoogste orgaan van D'66 in een regio inzake alle aangelegenheden op regionaal politiek en organisatorisch terrein, voorzover die niet door Statuten of Huishoudelijk Reglement aan andere organen zijn opgedragen.*

3. *De ARV komt tenminste eenmaal per jaar bijeen en wordt minstens 14 dagen tevoren schriftelijk aangekondigd.*
4. *Voorts wordt de ARV ter behandeling van één of meer aangegeven onderwerpen binnen zes weken bijeengeroepen op verzoek van:*
 - a. de provinciale staten fractie
 - b. tenminste drie AAV'S of een ASV.
5. *Ieder lid kan tot de aanvang van de ARV moties indienen betreffende de agenda en de agendapunten. Deze moties moeten zijn ondertekend door tenminste vijf leden van de regio.*

Artikel 87

1. *De ARV bepaalt de organisatiestructuur van de regio door te kiezen voor een ongedeelde of een federa-*

tieve regiostructuur.

2. *In een ongedeelde regiostructuur worden geen subregio's gevormd en is de ARV op dit middenniveau de enige besluitvormende ledenvergadering.*

3. *In een federatieve regiostructuur worden een of meer subregio's gevormd en bestaan naast de ARV ook Algemene Subregiovergaderingen (ASV), die binnen de subregio het hoogste orgaan van D'66 vormen.*

Artikel 88

In beide structuren is de ARV verantwoordelijk voor:

- a. *de ondersteuning van de fractie in de Provinciale Staten (incl. verkiezingscampagne)*
- b. *het verkiezen van een regiohoofdbestuurslid en diens plaatsvervanger volgens de methode van bijlage C van dit reglement.*

- c. *de verkiezing van tenminste de voorzitter, secretaris en penningmeester van het regiobestuur (RB)*
- d. *de verdeling van de financiële bijdrage van het hoofdbestuur over de subregio's en de afdelingen.*

Artikel 89

De leden van de regio verkiezen het aan de regio toegewezen aantal leden en plv. leden van de Adviesraad volgens de bepalingen opgenomen in art. 72 en 73 van dit reglement.

Artikel 90

1. *Het regiobestuur bestaat uit tenminste vijf leden, die rechtstreeks door de A.R.V. worden gekozen en het regiohoofdbestuurslid, dat slechts een adviserende stem heeft.*
2. *idem (zie 97.2)*
3. *Bij een ongedeelde regiostructuur worden alle leden van het RB rechtstreeks door de ARV gekozen.*
4. *Bij een federatieve regiostructuur wijst iedere ASV een lid van het subregiobestuur (SB) aan als lid van het RB.*

7. De A.R.V. kiest:

- a. het regiobestuur
- b. het regiohoofdbestuurslid en diens plaatsvervanger volgens de methode van bijlage C van dit reglement
- c. het aan de regio toegewezen aantal leden en plv. leden van de adviesraad volgens de methode van bijlage A van dit reglement.

Artikel 97

1. Het regiobestuur bestaat uit tenminste vijf leden, die rechtstreeks door de A.R.V. worden gekozen en het regiohoofdbestuurslid, dat slechts een adviserende stem heeft.
2. De voorzitter, secretaris en penningmeester worden in functie gekozen volgens de methode van bijlage C van dit reglement. De overige leden worden gekozen volgens de methode van bijlage A van dit reglement.

(Art. 97 leden 3 en 4; zie onder bij voorstel van nieuwe leden 8 en 10 van artikel 91).

(Art. 98 is vermeld bij voorstel van nieuw hoofdstuk VIII).

Artikel 99

1. De kandidaatstelling voor regiohoofdbestuurslid, regiohoofdbestuurslid en lid van de adviesraad kan geschieden tot 2 x 24 uur voor de aanvang van de A.R.V., waarin de verkiezing plaatsvindt.
2. Het lidmaatschap van het regiobestuur is onverenigbaar met het lidmaatschap van Provinciale Staten.
3. Wanneer de A.R.V. een motie van wantrouwen aanneemt tegen zijn regiohoofdbestuurslid, dan treedt deze onmiddellijk af. Op voordracht van het regiobestuur benoemt de A.R.V. staande de vergadering een vervanger, die in functie

5. *De kandidaatstelling voor regiohoofdbestuurslid, regiohoofdbestuurslid en plv. regiohoofdbestuurslid kan geschieden tot 2 x 24 uur voor de aanvang van de A.R.V., waarin de verkiezing plaatsvindt.*

6. *Het lidmaatschap van het regiobestuur is niet verenigbaar met:*
 - a. *het gekozen lidmaatschap van enig vertegenwoordigend lichaam;*
 - b. *het lidmaatschap van een afdelingsbestuur.*
7. *Wanneer de A.R.V. een motie van wantrouwen aanneemt tegen zijn regiohoofdbestuurslid, dan treedt deze onmiddellijk af. Op voordracht van het regiobestuur benoemt*

blijft, totdat tijdens de eerstvolgende A.R.V. een opvolger wordt gekozen.

Artikel 97

3. Een lid van de regio kan zich zelf of een ander lid van de regio, mits dit zich hiertoe bereid verklaart, kandidaat stellen als regiobestuurder.

4. Het regiobestuur heeft tot taak de organisatie van regionale activiteiten, de communicatie met hoofdbestuur en met de subregio's en afdelingen te onderhouden, de activiteiten van subregio's en afdelingen te coördineren en de organisatie van algemene regiovergaderingen.

de A.R.V. staande de vergadering een vervanger, die in functie blijft, totdat tijdens de eerstvolgende A.R.V. een opvolger wordt gekozen.

8. Ieder lid van een regio kan zich kandidaat stellen voor het RB, als regiohoofdbestuurder of plv. regiohoofdbestuurder indien hij/zij aan de in de Statuten en dit reglement gestelde eisen voldoet.

9. Een lid van het RB wordt gekozen voor de tijd van twee jaar en is slechts eenmaal als zodanig onmiddellijk herkiesbaar.

10. Het RB heeft tot taak:

a. het (geregeld en tijdig) bijeenroepen van de ARV, en wel vanwege:
(1) organisatorische aangelegenheden zoals

– het instellen van een programma-commissie, verkiezingscommissie, campagnecommissie, kascommissie, etc.

– het verkiezen van de leden van het regiobestuur, het regio-HB-lid en het plv. regio-HB-lid

– het instellen van noodzakelijke overlegvormen en een stemfractie

– het beoordelen van bestuursactiviteiten in het bijzonder het financieel beheer

(2) politieke aangelegenheden zoals
– het (doen) samenstellen, ter discussie stellen en doen vaststellen van het verkiezingsprogramma voor de statenverkiezingen

– het bevorderen van de algemene politieke discussie

– het voorbereiden van de discussie en besluitvorming over onderwerpen die op de ALV's aan de orde worden gesteld

b. het organiseren van politieke evenementen van algemener strekking zoals spreekbeurten en verkiezingsbijeenkomsten

c. het verzorgen van de communicatie met de leden enerzijds en andere partijorganen anderzijds

d. het vertegenwoordigen van de regio zowel binnen de partij als naar buiten

e. het bevorderen van de ondersteuning van de fractie in de Provinciale Staten

f. het verrichten van andere noodzakelijke bestuurlijke activiteiten zoals:

– werving en beheer van geldmiddelen

– bevorderen van het oprichten van afdelingen in zg. „witte gebieden”

– beheer van de ledenadministratie

– coördineren van verkiezingscampagnes

– verzorgen van publiciteit

– het beheer van een regioarchief

Artikel 91

1. De geldmiddelen van de regio bestaan uit:

a. bijdrage uit de contributiegelden

door het hoofdbestuur

b. subsidies van het hoofdbestuur

c. schenkingen

d. overige baten.

2. Jaarlijks biedt het regiobestuur de A.R.V. een begroting voor het komende jaar ter goedkeuring aan. De indeling van deze begroting sluit aan bij de indeling van de landelijke begroting.

3. Tevens dient het regiobestuur hierbij een voorstel in voor een financiële bijdrage aan de subregio's en afdelingen.

4. Na goedkeuring door de A.R.V. zendt de regiopenningmeester de begroting ter kennisname aan de penningmeester van het hoofdbestuur.

5. Jaarlijks overlegt de regiopenningmeester het exploitatieoverzicht over het afgelopen jaar aan de A.R.V.

6. De A.R.V. benoemt ter controle van het financieel beheer een kascommissie van minimaal drie leden, die geen deel uitmaken van het regiobestuur. De kascommissie adviseert de A.R.V. over het gevoerde financieel beheer en het décharge van de penningmeester.

7. Over de besteding van een eventueel verkiezingsfonds legt het regiobestuur aan de A.R.V. verantwoording af en verschaft inzicht in de voorgenomen besteding van dit fonds.

Artikel 101

De A.R.V. stelt zijn eigen reglement vast, voorzover dit niet in strijd is met het bepaalde in de Statuten en het Huishoudelijk Reglement.

Subregio's

Artikel 93

1. Een subregio verenigt alle leden wonend in een door het regiobestuur vastgesteld gebied.

2. Een subregio kan wanneer de Algemene Regio Vergadering dit heeft bepaald, in de plaats treden van een regio, voorzover dit niet in dit reglement is verboden.

3. Het hoogste orgaan in de subregio is de ledenvergadering, verder te noemen subregiovergadering.

door het hoofdbestuur

b. subsidies van het hoofdbestuur

c. schenkingen

d. overige baten.

2. Jaarlijks biedt het regiobestuur de A.R.V. een begroting voor het komende jaar ter goedkeuring aan. De indeling van deze begroting sluit aan bij de indeling van de landelijke begroting.

3. Tevens dient het regiobestuur hierbij een voorstel in voor een financiële bijdrage aan de subregio's en afdelingen.

4. Na goedkeuring door de A.R.V. zendt de regiopenningmeester de begroting ter kennisname aan de penningmeester van het hoofdbestuur.

5. Jaarlijks overlegt de regiopenningmeester het exploitatieoverzicht over het afgelopen jaar aan de A.R.V.

6. De A.R.V. benoemt ter controle van het financieel beheer een kascommissie van minimaal drie leden, die geen deel uitmaken van het regiobestuur. De kascommissie adviseert de A.R.V. over het gevoerde financieel beheer en het décharge van de penningmeester.

7. Over de besteding van een eventueel verkiezingsfonds legt het regiobestuur aan de A.R.V. verantwoording af en verschaft inzicht in de voorgenomen besteding van dit fonds.

8. T.a.v. schenkingen aan de regio is art. 31 van dit reglement van overeenkomstige toepassing.

Artikel 92

De A.R.V. kan zijn eigen reglement vaststellen, voorzover dit niet in strijd is met het bepaalde in de Statuten en dit reglement.

Artikel 93. Een subregio verenigt alle leden woonachtig binnen een door het RB van de subregio vastgesteld gebied.

2. Indien binnen een regio gewesten of openbare lichamen met een gekozen vertegenwoordigd lichaam zijn ingesteld dienen de grenzen van de subregio samen te vallen met de grenzen van het gewest of openbaar lichaam.

3. De ARV is bevoegd in de grenzen van de subregio's wijzigingen aan te brengen, mits het gestelde in lid 2 niet wordt aangetast.

Artikel 94

1. De Algemene Subregiovergadering (ASV) wordt gevormd door de leden van D'66 binnen de subregio.

2. De ASV is het hoogste orgaan van D'66 in een subregio inzake alle aangelegenheden op subregionaal politiek en organisatorisch terrein, voor zover die niet door Statuten of

Artikel 100

1. De geldmiddelen van de regio bestaan uit:

a. bijdrage uit de contributiegelden

Huishoudelijk Reglement aan de ARV of andere organen zijn opgedragen.

3. *De ASV komt tenminste eenmaal per jaar bijeen en wordt tenminste 14 dagen tevoren schriftelijk aangekondigd.*

4. *Voorts wordt de ASV ter behandeling van een of meer aangegeven onderwerpen binnen zes weken bijeengeroepen op verzoek van:*

a. *de fractie in de gewestraad of het openbaar lichaam;*
b. *tenminste twee AAV's.*

5. *Ieder lid kan tot de aanvang van de ASV moties indienen betreffende de agenda en agendapunten. Deze moties moeten zijn ondertekend door tenminste vijf leden van de subregio.*

Artikel 95

1. *Het subregiobestuur (SB) bestaat uit tenminste drie leden*

2. *De voorzitter en penningmeester worden in functie gekozen volgens de methode van bijlage C van dit reglement. De overige leden werden gekozen volgens de methode van bijlage van dit reglement.*

3. *Een van de leden van het SB wordt door de ASV aangewezen als lid van het RB.*

4. *De kandidaatstelling voor het SB geschiedt op overeenkomstige wijze als bepaald in art. 90 lid 5.*

5. *Het lidmaatschap van het SB is niet verenigbaar met:*

a. *het gekozen lidmaatschap van enig vertegenwoordigend lichaam;*
b. *het lidmaatschap van een afdelingsbestuur.*

6. *Ieder lid van de subregio kan zich kandidaat stellen van het SB; indien hij/zij aan de in de Statuten en dit reglement gestelde eisen voldoet.*

7. *Een lid van het SB wordt gekozen voor de tijd van twee jaar en is slechts eenmaal als zodanig onmiddellijk herkiesbaar.*

8. *Het SB heeft overeenkomstige taken als het RB zoals vermeld in art. 90 lid. 10.*

Artikel 96

1. *Indien een subregio geen afdelingen heeft of gebieden kent die niet tot een afdeling behoren vervult de subregio de functies van de afdeling zoals vermeld in art. 91.*

2. *Voor het financieel beheer van de subregio is het bepaalde in art. 91 van overeenkomstige toepassing.*

3. *De ASV kan zijn eigen reglement vaststellen voorzover dit niet in strijd is met het bepaalde in de Statuten en dit reglement.*

Artikel 94.

1. *Indien een subregio geen afdelingen heeft of gebieden kent die niet tot een afdeling behoren vervult de subregio de functies van de afdeling zoals vermeld in art. 91.*

2. *De subregio heeft een subregiobestuur. De bepalingen van art. 86 t/m 89 zijn overeenkomstig van toepassing.*

Artikel 95

Voor het financieel beheer van de subregio is het bepaalde in art. 92 van overeenkomstige toepassing.

Hoofdstuk VI – Afdelingen

Artikel 85

Het hoogste orgaan in de afdeling is de ledenvergadering, verder te noemen afdelingsvergadering.

Hoofdstuk VII – Afdelingen

Artikel 97

1. *Een binnenlandse afdeling verenigt alle leden woonachtig binnen een door het RB voor de afdeling vastgesteld gebied.*

2. *De grenzen van een afdeling dienen samen te vallen met de grenzen van een of meer gemeenten.*

3. *De ARV is bevoegd in de grenzen van de afdelingen wijzigingen aan te brengen, mits het gestelde in lid 2 niet wordt aangetast.*

Artikel 98

1. *De Algemene Afdelingsvergadering (AAV) wordt gevormd door de leden van D'66 binnen de afdeling.*

2. *De AAV is het hoogste orgaan van D'66 binnen de afdeling inzake alle aangelegenheden op gemeentelijk politiek of organisatorisch terrein voor zover die niet aan de ARV c.q. ASV of andere organen zijn afgedragen.*

3. *De AAV komt tenminste driemaal per jaar bijeen en wordt tenminste 14 dagen tevoren schriftelijk aangekondigd.*

4. *Voorts wordt de AAV ter behandeling van een of meer aangegeven onderwerpen binnen drie weken bijeengeroepen op verzoek van:*

a. *de fractie in de gemeenteraad;*
b. *tenminste 10% van de leden.*

5. *Ieder lid kan tot de aanvang van de AAV moties indienen betreffende de agenda en agendapunten. Deze moties moeten zijn ondertekend door tenminste vijf leden van de afdeling.*

Artikel 99

1. *Het afdelingsbestuur (AB) bestaat uit tenminste drie leden*

2. *De voorzitter en penningmeester worden in functie gekozen volgens de methode van bijlage C van dit reglement. De overige leden worden gekozen volgens de methode van bijlage A van dit reglement.*

3. *De kandidaatstelling voor het AB geschiedt op overeenkomstige wijze als bepaald in art. 90 lid 5.*

4. *Het lidmaatschap van het AB is niet verenigbaar met het gekozen lidmaatschap van enig vertegenwoordigend lichaam.*

5. *Ieder lid van de afdeling kan zich kandidaat stellen van het AB, indien hij/zij aan de in de Statuten en dit reglement gestelde eisen voldoet.*

6. *Een lid van het SB wordt gekozen voor de tijd van twee jaar en is slechts eenmaal als zodanig onmiddellijk herkiesbaar.*

7. *Het AB heeft overeenkomstige taken als het RB zoals vermeld in art. 90 lid 10.*

8. *Voor het financieel beheer van de afdeling is het bepaalde van art. 91 van overeenkomstige toepassing.*

9. *De AAV kan zijn eigen reglement vaststellen voorzover dit niet in strijd*

Artikel 86

1. *De afdeling heeft een afdelingsbestuur van tenminste drie leden, dat direct gekozen wordt in een schriftelijke stemming in de afdelingsvergadering volgens methode C van dit reglement.*

2. *Het afdelingsbestuur wijst uit zijn midden een vertegenwoordiger in de (sub)regioraad aan.*

Artikel 87

Het afdelingsbestuur wordt gekozen voor de tijd van ten hoogste twee jaar en de leden zijn slechts éénmaal voor twee jaar herkiesbaar.

Artikel 88

Tenminste de voorzitter van het afdelingsbestuur wordt in functie gekozen.

Artikel 89

Ieder lid van de afdeling kan zichzelf of een ander lid van de afdeling, mits dit zich daartoe bereid verklaart, kandidaat stellen en wel tot 2 x 24 uur voor de aanvang van de afdelingsvergadering.

Artikel 90

De afdelingsvergadering komt ten-

minste drie maal per jaar bijeen.

Artikel 91

De functies van de afdeling zijn:
a. het bevorderen van het contact tussen leden en kiezers in het gebied van de afdeling en het stimuleren van bestudering en discussie van politieke problemen
b. het voorbereiden van de kandidaatstelling en het bevorderen van de verkiezing van vertegenwoordigers in de gemeenteraden
c. het bevorderen van de communicatie tussen leden en kiezers in de afdeling en de fracties in de vertegenwoordigende lichamen
d. ledenwerving.

Artikel 92

1. De geldmiddelen van de afdeling bestaan uit:
a. bijdragen van de penningmeester van het regiobestuur
b. subsidies van het hoofdbestuur
c. schenkingen
d. alle overige baten
2. Jaarlijks overlegt de penningmeester het exploitatieoverzicht over het afgelopen jaar aan de afdelingsvergadering.
3. De ledenvergadering benoemt ter controle van het financieel beheer een kascommissie van minimaal drie leden, die geen deel uitmaken van het afdelingsbestuur. De kascommissie adviseert de afdelingsvergadering over de goedkeuring van het gevoerde financieel beheer en het décharge van de penningmeester.
4. De penningmeester biedt de ledenvergadering een begroting voor het komende jaar ter goedkeuring aan.
5. Over de besteding van een eventueel verkiezingsfonds legt het afdelingsbestuur van de afdelingsvergadering verantwoording af en verschaft inzicht in de voorgenomen besteding van dit fonds.
6. Ten aanzien van schenkingen aan de afdeling is art. 31 van toepassing.

is met het bepaalde in de Statuten van dit reglement.

Artikel 100

1. Concentraties van in het buitenland wonende leden kunnen in overleg met het hoofdbestuur een buitenlandse afdeling vormen.
2. Een buitenlandse afdeling verenigt alle leden woonachtig binnen een door het hoofdbestuur vastgesteld gebied.
3. De ASV is bevoegd in de grenzen van de buitenlandse afdelingen wijzigingen aan te brengen.
4. Buitenlandse afdelingen maken geen deel uit van een regio of subregio, doch kunnen wel aansluiting zoeken bij de regio of een subregio.
5. Buitenlandse afdelingen worden v.w.b. de financiële bijdrage van het hoofdbestuur en de schriftelijke communicatie gelijkgesteld met een regio.

Hoofdstuk VIII – Stemfracties en overlegorganen

Artikel 101

1. Wanneer op overeenkomstig niveau, te w. een regio, subregio of afdeling een D'66 fractie in een vertegenwoordigend lichaam fungeert, kan op verzoek van deze fracties door de ARV, ASV of AAV een stemfractie worden ingesteld.
2. De taak, wijze van samenstelling en de werkwijze van een dergelijke stemfractie wordt door de ARV, ASV of AAV schriftelijk vastgelegd, nadat de fractie is gehoord.
3. De fractie heeft het recht een voordracht voor de samenstelling van de stemfractie in te dienen.

Artikel 98

1. Indien de A.R.V. dit wenst kan een regiuraad worden gevormd, die bestaat uit vertegenwoordigers van de afdelingsbesturen, subregiobesturen en het regiobestuur.
2. De regiuraad is een overlegorgaan, dat een goede communicatie en coördinatie binnen de regio moet bevorderen en het regiobestuur adviseert over vraagstukken van regionaal, politieke en organisatorische aard.

Ontboezemingen van de penningmeester naar aanleiding van de jaarrekening over 1979

Voor de tweede maal is het gelukt om reeds aan het voorjaarscongres het financiële verslag over het voorafgaande jaar ter goedkeuring en vaststelling voor te leggen. Te zamen met de eveneens in het voorjaarscongres vast te stellen contributieregeling voor 1981 en de regeling voor de bijdrage aan de regio's in 1981, wordt zo het fundament gelegd voor de aan het najaarscongres voor te leggen begroting voor 1981.

Het afgelopen jaar is niet eenvoudig geweest. Het was op financieel gebied een jaar van consolideren en structureren, waarbij het „taakstellende” karakter van de begroting, uitgaande van een beduidend groter aantal contributie-betalende leden dan waarop zonder grote extra inspanningen voor ledenwerfacties mocht worden gerekend, als handicap was ingebouwd. Hetgeen was te voorzien, gebeurde: het aantal leden nam wel flink toe, maar niet op een dermate royale wijze, dat de wel erg ambitieuze begroting qua inkomsten werd gehaald. Dit betekende dat vanaf ongeveer de helft van het jaar, steeds op het rempedaal moest worden gestaan voor wat betreft de uitgavenkant. Een extra handicap vormde hierbij de financiën van de Stichting Wetenschappelijk Bureau D'66, waaraan voortdurend grote extra kredieten moesten worden verstrekt. De liquiditeitsmoeilijkheden die hierdoor ontstonden, konden ternauwernood door de partij worden opgevangen. Dat het toch nog is gelukt om het jaar te beëindigen met een (gering) posi-

Artikel 101a

1. Binnen regio's, subregio's of afdelingen kunnen door de ARV, ASV of AAV overlegorganen worden ingesteld.
2. Deze overlegorganen kunnen geen taken of bevoegdheden van de ARV, ASV of AAV overnemen, indien deze taken reglementair aan deze ledenvergaderingen of de betreffende besturen zijn toegekend.
3. Taak, wijze van samenstelling en werkwijze van deze overlegorganen worden schriftelijk door de ARV, ASV of AAV vastgelegd.

tief saldo, kan tot tevredenheid stemmen, zij het dat met een nog steeds fors negatief liquiditeitsaldo (korte termijnvorderingen minus korte termijnverplichtingen) het jaar 1980 werd begonnen.

In vergelijking met andere politieke partijen, heeft D'66 een extreem lage organisatiegraad, de verhouding tussen leden en (potentiële) kiezers. Gezien de electorale successen die D'66 worden toegedacht, moet het mogelijk zijn om het aantal leden fors op te voeren. Hier ligt een belangrijke verantwoordelijkheid voor alle geleidingen van de partijen, dus ook voor elk individueel lid. Ledenwerving dient een belangrijke activiteit te zijn, van ieder die de partij een warm hart toedraagt.

Aan D'66 worden momenteel op alle niveaus qua activiteiten de eisen gesteld van de vierde grote partij. Op zich een verheugend verschijnsel. Activiteiten brengen echter steeds kosten met zich mee. Wil de partij in staat zijn deze op te brengen, dan moeten de inkomsten, en dat zijn in de eerste plaats de contributie-inkomsten, toenemen. Dus moeten er meer leden komen. Met name ook leden die, hoewel zij misschien niet in de gelegenheid zijn om allerlei activiteiten te ontplooiën, door hun lidmaatschap en de daarbij behorende financiële steun van hun contributie, van essentiële betekenis zijn voor het draagvlak van D'66.

Leden en verkiezingen zijn de twee, overigens samenhangende, items die de positie van de partij, ook financieel, bepalen. Dat het Verkiezingsfonds het jaar 1980, waarin in ieder geval een cruciale verkiezingscampagne voor de Tweede Kamer start (en misschien ook tot een goed einde moet worden gebracht) met een negatief saldo aanvangt, is een moeilijk te verteren zaak. Ook hier ligt voor ieder lid de plicht om te zorgen voor maximale inbreng. Giro nr. 1.000.000 t.n.v. Penningmeester Verkiezingsfonds D'66, rekent op u!

Jan Prevo, penningmeester

BALANS PER 31 DECEMBER 1979 VAN DE VERENIGING POLITIEKE PARTIJ DEMOCRATEN '66, 's-Gravenhage

ACTIVA	per 31-12		PASSIVA	per 31-12	
	per 1979	per 1978		per 1979	per 1978
	f	f		f	f
Kantoorgebouw	405.000	---	Verkiezingsfonds	2.361	7.188
Kantoorinrichting en -machines	13.012	5.187	Voorziening groot onderhoud		
Voorraad brochures, enz.	P.M.	P.M.	kantoorgebouw	22.500	---
Votometer	---	---	Gebouwenfonds	---	50.000
Vorderingen:			Hypotheek o/g	344.767	---
- contributies 1978 en 1979,			Schulden en nog te betalen kosten:		
respectievelijk 1977 en 1978	3.582	8.320	- crediteuren	83.540	79.598
- subsidie omroep	7.504	1.845	- vooruitontvangen contributies	107.376	10.680
- depotbedrag P.T.T.	10.350	3.650	- vooruitontvangen abonnementen		
- aanloopkosten pand Bezuidenhoutseweg	---	7.854	Democraat	25	---
- overige vorderingen	49.657	19.940	- nog te betalen kosten	80.469	60.582
- Stichting Wetenschappelijk Bureau			- nog te betalen belastingen	13.077	12.842
D'66, 's-Gravenhage	55.839	---	- nog te betalen regio-bijdragen	6.288	---
Geldmiddelen	126.241	195.896	- subsidie verkiezingen Europees		
			Parlement	---	15.124
			- Stichting Politiek Scholings- en		
			Vormingsinstituut D'66, 's-Gravenhage	5.128	422
			1979	1978	
			Vermogen begin boekjaar	6.256	21.518
			Saldo dit boekjaar	4.120	15.262
			Vermogen eind boekjaar	10.376	6.256
	671.185	242.692		671.185	242.692
	=====	=====		=====	=====

Toelichting behorende tot de Jaarrekening 1979

Waarderingsgrondslagen

Balans per 31 december 1979

- Tenzij anders vermeld zijn de activa en passiva opgenomen voor de nominale bedragen.
- Kantoorgebouw**
Opgenomen voor de aanschaffingswaarde (exclusief aankoopkosten) onder aftrek van lineaire afschrijvingen, berekend op basis van de aanschaffingswaarde en de geschatte economische levensduur.
- Kantoorinrichting en -machines, votometer**
Opgenomen voor de aanschaffingswaarde, c.q. taxatiewaarde onder aftrek van lineaire afschrijvingen, berekend op basis van de

aanschaffingswaarde en de geschatte economische levensduur.

- Voorraad brochures enz.**
Wordt P.M. opgenomen.
- Vorderingen**
Opgenomen voor de nominale waarde onder aftrek van een voorziening voor oninbare debiteuren.
- Verkiezingsfonds**
Betreft naast het saldo uit 1978 de in 1979 ontvangen bijdragen e.d. van derden en de bijdrage uit de partijkas onder aftrek van de ten laste van 1979 komende kosten.
- Voorziening groot onderhoud kantoorgebouw**
De voorziening wordt bepaald op grond van een schatting van in de toekomst te plegen groot onderhoud.

Staat van baten en lasten over 1979

- Baten**
Als baten van een boekjaar worden verantwoord de op dat boek-

Bezittingen en schulden regio's en afdelingen

	P.M.	P.M.
Koopverplichting pand Bezuidenhoutseweg 195, 's-Gravenhage	---	420.000
Waarvan gedekt door hypotheek	---	350.000
	---	70.000
	=====	=====

- jaar betrekking hebbende ontvangsten, ook wanneer deze in een ander boekjaar worden ontvangen, met uitzondering van:
 - ontvangen giften, donaties en bijdragen;
 - opbrengsten Democraat;
 - opbrengsten verhuur votometer; waarvoor het kasstelsel wordt gehanteerd.
- Afschrijvingen**
Kantoorgebouw: Lineaire afschrijving over de aanschaffingswaarde: 4% per jaar.
Kantoorinrichting en -machines: Lineaire afschrijving over de aanschaffingswaarde, c.q. taxatiewaarde: 20 - 33 1/3% per jaar.
- Overige lasten**
Komen ten laste van het boekjaar waarop zij betrekking hebben.

CONGRESDEMOCRAAT

STAAT VAN BATEN EN LASTEN OVER 1979 VAN DE VERENIGING POLITIEKE PARTIJ DEMOCRATEN '66' 's-Gravenhage

BATEN	1979		1978	LASTEN	1979		1978
	f	f begroting	f		f	f begroting	f
Contributies	837.234	961.100	667.189	Kosten secretariaat	336.289	298.300	228.555
Nagekomen contributies voorgaande jaren	17.540	---	11.118	Kosten financiële administratie	70.493	79.900	77.352
Bijdragen en schenkingen	1.543	1.500	1.554	Huisvestingskosten	100.293	89.350	20.151
Schenkingen middels niet te betalen declaraties	122.762	---	129.513	Kosten hoofdbestuur	148.453	38.000	149.487
Rente bank en giro	7.895	5.000	8.521	Democraat	110.567	92.750	92.672
Rente Stichting Wetenschappelijk Bureau D'66, 's-Gravenhage	1.627	---	300	Publiciteitskosten	60.053	108.500	54.555
Regeringssubsidie Radio en T.V.:				Kosten congressen	36.798	---	28.394
1979	7.504	---	---	Kosten Adviesraad	8.648	11.500	9.946
1978	---	---	5.845	Bijdragen aan de regio's	125.872	168.000	97.470
1977	---	---	3.388	Bijdrage aan Verkiezingsfonds	50.000	50.000	50.000
Congresgelden en -bijdragen	38.900	---	18.055	Subsidie Wetenschappelijk Bureau D'66, 's-Gravenhage	50.000	50.000	48.769
Opbrengst huur votometer	1.800	1.000	950	Subsidie Stichting Politiek Scholings- en Vormingsinstituut, 's-Gravenhage:			
Democraat	29.255	16.150	30.580	1979:	31.000	31.000	---
Inkomsten secretariaat	66.355	27.500	29.539	1978:	---	---	11.464
Inkomsten financiële administratie	1.768	3.500	2.756	1977:	---	---	./ 1.860
Doorbelaste huisvestingskosten	26.046	9.050	7.200	Eenmalige aanvullende bijdrage			
Vrijgekomen saldo gebouwenfonds	5.983	---	---	SWB over 1979	5.000	---	---
Overige inkomsten	<u>7.324</u>	<u>10.500</u>	<u>4.467</u>	Idem PSVI	3.000	---	---
				Accountantskosten	22.831	16.000	15.796
				Toevoeging aan voorziening oninbare debiteuren	---	2.000	629
				Toevoeging aan gebouwenfonds	---	---	50.000
				Overige lasten	<u>10.119</u>	<u>---</u>	<u>2.857</u>
Totaal baten	1.173.536	1.035.300	920.975	Totaal lasten	1.169.416	1.035.300	936.237
Nadelig resultaat 1978			15.262	Voordelig resultaat 1979	4.120		
	<u>1.173.536</u>	<u>1.035.300</u>	<u>936.237</u>		<u>1.173.536</u>	<u>1.035.300</u>	<u>936.237</u>

ADVIES VAN DE FINANCIËLE COMMISSIE OVER DE JAARREKENING 1979

De financiële commissie adviseert de Algemene Ledenvergadering volgens artikel 58 lid 2 van het Huishoudelijk Reglement, de jaarstukken over 1979, zoals hierboven gepresenteerd, ongewijzigd goed te keuren en vast te stellen.

namens de financiële commissie,
Erno Maas, voorzitter

ACCOUNTANTSVERKLARING

Wij hebben de jaarrekening 1979 van de Vereniging Politieke Partij Democraten '66, 's-Gravenhage, gecontroleerd. Op grond van dit onderzoek zijn wij van oordeel, dat deze jaarrekening een getrouw beeld geeft van de grootte en de samenstelling van het vermogen van de Vereniging op 31 december 1979 en van het resultaat over 1979.

In de jaarrekening zijn de jaarrekeningen van de - zelfstandig optredende - regio's en afdelingen niet begrepen.

Haarlem, 11 maart 1980
Klynveld Kraayenhof en co.

VERKIEZINGSFONDS

RESULTATENOVERZICHT OVER 1979

Saldo begin 1979	f 7.188
Bij: - bijdrage uit de partijkas	f 50.000
- interest postgirorekeningen	447
- opbrengst verkoop verkiezingsmateriaal en brochures	19.612
- bijdragen, donaties en schenkingen	127.068
- subsidie verkiezingen Europees Parlement	25.267
- diverse baten	1.489
	<u>223.883</u>
	231.071
Af: - personeelskosten campagnesecretariaat	15.593
- porti en telefoonkosten	3.995
- instructie- en vergaderkosten	1.165
- materiaal, advertenties e.d. voor Europese verkiezingen	207.189
- voorziening voor oninbare debiteuren	800
- diverse algemene kosten	4.690
	<u>233.432</u>
Saldo ultimo 1979	./ 2.361

Congresstuk TCD 4

A. Voorstel contributieregeling 1981

Op 31 december 1979 hadden 12.156 leden van D'66 contributie betaald over 1979. Het totale bedrag was ongeveer f 837.000, met een gemiddelde van ong. f 68,90. De vergelijkende cijfers in 1978 waren:

per 31 december 1978, 9.957 leden, totaalbedrag f 667.000, gemiddelde f 67,-. De contributieheffing over 1980 loopt een stuk vlotter dan voor 1979. De oorzaken lijken vooral dat de acceptgirokaarten voor de contributie een maand eerder verstuurd zijn en de vervroeging van de betalingsverplichting van 1 juli naar 1 april.

De ALV moet op 25 april in Nijmegen de contributieregeling voor 1981 vaststellen. Bij het opstellen van de begroting 1981, in te dienen op de najaars-ALV, kunnen daardoor de contributie-ontvangsten zo goed mogelijk worden geschat.

De huidige contributieregeling voldoet goed. De ten opzichte van het jaar 1979 doorgevoerde differentiatie, met name de invoering van de f 25,- klasse, heeft de voorheen veelvuldige verzoeken tot vermindering c.q. ontheffing van contributie als sneeuw voor de zon doen verdwijnen, zonder het gemiddelde contributiebedrag aan te tasten. Het voortdurende hoge activiteitsniveau van de partij, dat grote kosten met zich brengt, lijkt geen ruimte te

bieden tot contributieverlaging.

Een contributieverhoging lijkt evenmin gewenst, c.q. haalbaar. D'66 zit reeds hoog in de boom qua gemiddelde contributie: deze is reeds de hoogste van de vier grote partijen. Bij verdergaande contributieverhoging is het niet denkbeeldig dat de wal het schip keert en een toenemend verloop van leden optreedt. Hierdoor zou het totale contributiebedrag wel eens eerder lager dan hoger kunnen uitkomen. Een verhoging van de contributiebedragen voor vooral de hogere inkomens (steilere progressie), lijkt vooral als gevolg te hebben dat deze opteren voor een lagere contributie-klasse, zodat het effect hiervan op de totale contributie-ontvangsten gering, nihil of zelfs negatief is.

Bovendien beïnvloedt rust aan het contributiefrent en de daarmee gepaard gaande duidelijkheid, de bereidheid tot contributiebetaling, positief.

Vandaar dat het hoofdbestuur de ALV voorstelt de contributieregeling 1980 ongewijzigd door te zetten in 1981.

De contributieregeling 1981 zou aldus als volgt luiden:

Contributieregeling 1981:

- Leden tot 20 jaar zonder eigen inkomen f 15,-
- Leden van 20 tot 25 jaar zonder eigen inkomen, 65-plussers met alleen AOW-inkomsten, werklozen met een belastbaar inkomen tot f 20.000,- f 25,-
- Overige leden met een belastbaar

inkomen tot f 20.000,- f 40,-
 boven f 20.000,- f 60,-
 boven f 30.000,- f 90,-
 boven f 40.000,- f 120,-
 boven f 50.000,- f 150,-
 boven f 60.000,- f 180,-
 boven f 70.000,- f 210,-
 boven f 80.000,- f 240,-

- Het contributiejaar is gelijk aan het kalenderjaar.
 - De contributie dient vóór 1 april 1981 te zijn voldaan.
 - Huisvrouwen en huismannen zonder eigen inkomen vallen in principe in de klasse van f 40,-, maar kunnen bij een (ter eigen beoordeling) moeilijke financiële gezinssituatie opteren voor de f 25,- klasse.
 - Degenen die na 1 juli 1981 lid worden, betalen de helft van de jaarcontributie.
 - Degenen die na 1 november 1981

lid worden, zijn geen contributie verschuldigd over 1981. Zij worden verzocht een vrijwillige bijdrage in het verkiezingsfonds (giro 1.000.000) te storten.

- In de loop van 1981 zal worden bekeken of met de geautomatiseerde registratie van de contributiebetaling, een betaling in termijnen mogelijk wordt. Om administratieve redenen zijn verzoeken hiertoe tot op heden afgewezen.

- De penningmeester kan op verzoek vermindering of ontheffing verlenen van de contributie.

- Ter illustratie volgt hieronder een overzicht van het ledenbestand: (uitgesplitst per regio) op resp. 1 januari 1979 en per einde januari 1980. (In dit overzicht zijn niet opgenomen de ongeveer 70, in het buitenland wonende, leden).

	1	2	3
Groningen	493	593	20,3%
Friesland	316	399	26,3
Drenthe	301	367	21,9
Overijssel	602	712	18,3
Gelderland	1058	1267	19,8
Utrecht	1147	1314	14,6
N.-Holland	2173	2517	15,8
Z.-Holland	2572	3237	25,9
N.-Brabant	866	1039	20,0
Limburg	269	325	20,8
Zeeland	171	204	19,3
ZIJP	58	112	93,1
Totaal:	10026	12086	+ 20,5%
(Niet betaald hadden:	1581	1129	- 28,6%

1. = leden per 1 januari 1979 (contributie betaald hebbende over 1978)

2. = leden per einde januari 1980 (contributie betaald hebbende over 1979)

3. = procentuele groei van 1/1/79 op 31/1/80

N.B. 1. De groei van het aantal leden (20,5% voor geheel Nederland) in het afgelopen jaar, is vrij evenwichtig gespreid over de regio's.

2. Het „opschonen” van het ledenbestand, door niet-betalers persoonlijk te benaderen en te vragen of ze

alsnog hun contributie willen voldoen, of willen opzeggen, heeft succes. Absoluut (1129 vs. 1581), en relatief (8,5% vs. 13,7%) neemt het aantal niet-betalers af.

Jan Prevoo,
penningmeester

B. Voorstel financiële bijdrage aan de regio's in 1981

Het Hoofdbestuur stelt de ALV voor om voor 1981 de aanvullende bijdrage op f 2,- per contributie-betalend lid vast te stellen, zodat, tezamen met het basisbedrag van f 10,- per lid, in 1981 f 12,- per contributie-betalend lid aan de regio zal worden uitgekeerd. Met dien verstande dat, als het contributie betalende ledental

x f 12,- voor een regio een kleiner bedrag dan f 5.000,- (resp., voor de Zuidelijke IJsselmeerpolders f 1.000,-) oplevert, een bedrag van f 5.000,- (ZIJP f 1.000,-) aan de betreffende regio zal worden uitgekeerd.

Onder contributie-betalende leden als hier bedoeld, vallen niet de leden, die f 15,- contributie betalen. Voor, door het Hoofdbestuur erkende, buitenlandse afdelingen geldt dezelfde regeling als voor de regio's.

namelijk f 12,- per contributie-betalend lid, met dien verstande dat het minimumbedrag op f 250,- wordt gesteld.

De betaling aan de regio's zal in twee gedeeltes van f 6,- per lid geschieden, namelijk in februari en in augustus, met als peildata voor het aantal contributiebetalende leden resp. 1 januari en 1 juli.

De eventuele aanvullende bijdrage

zal tegelijk met de betaling van het tweede gedeelte, aan de regio worden overgemaakt.

Toelichting

De voorgestelde regeling voor de financiële bijdrage aan de regio's in 1981, luidt vrijwel identiek aan de regeling voor 1980.

In 1979 werden de volgende regiobijsdragen uitbetaald:

Regio	f	5.772	(waarvan als aanvulling tot het minimumbedrag:)
Groningen			
Friesland	5.000		f 1.252
Drenthe	5.000		1.418
Overijssel	6.924		
Gelderland	12.588		
Utrecht	13.626		
N.-Holland	24.900		
Z.-Holland	30.702		
N.-Brabant	10.110		
Limburg	5.000	1.916	
Zeeland	5.000	2.954	
ZIJP	1.000	262	
afd. België	250	250	
Totaal:	f 125.872	f 8.052	

De laatste jaren is een constante groei van ongeveer 20% waar te nemen in de totaalbedragen van de regiobijsdragen:

- 1978 f 97.470;
- 1979 f 125.872;
- begroting 1980 f 150.000.

Bij een voortgaande ledengroei in 1979/80 van 20%, zal dit bedrag van f 150.000 worden gehaald.

Zou deze groei voortduren in 1980/81, dan zal bij aanneming van bovenstaand voorstel voor 1981, ongeveer f 180.000 worden uitgekeerd aan de regio's.

Op het LPO (Landelijk Penningmeester Overleg) van 2 februari j.l. werd door de regiopenningmeesters unaniem haar/zijn tevredenheid betuigd met de in 1979 gerealiseerde regiobijsdragen. Met name de minimumbijdrage-regeling is als een verademing ervaren in de regio's met een klein aantal leden en een grote geografische spreiding van de leden over de regio.

De minimumbijdrage beoogt elke regio een financieel bestaansminimum te garanderen, overeenkomende met de min of meer vaste lasten die het functioneren van een regio met zich brengt.

Duidelijk werd gesteld dat, als men mag kiezen tussen een verhoging van de bijdrage per betalend lid in de regio en een vergroting van de serviceverlening door het landelijk secretariaat aan de regio, aan de laatste de voorkeur wordt gegeven. De regio's dienen ervan doordrongen te blijven dat zij een verdere verhoging van het totaalbedrag van de regiobijsdragen zelf in de hand hebben via een succesvolle ledenwerving.

Jan Prevoo,
penningmeester.

Congresvoorbereidingscommissie

De congresvoorbereidingscommissie en de rapportagecommissie zetten hieronder de essentiële beslispunten uit de door het HB in deze en voorgaande Democratie gepubliceerde voorstellen voor herziening van het huishoudelijk reglement en beleidsprogramma op een rij. De ingediende moties en amendementen zijn zoveel mogelijk vermeld bij het „es-

sentiële beslispunt" waarop ze betrekking hebben. Moties of amendementen die tijdens de behandeling in deelcongressen géén 25% van de stemmen behaalden zijn achterwege gelaten. Dit verklaart het ontbreken van sommige nummers.

De feitelijke tekst van de amendementen en moties staan direct na de opsomming van essentiële beslispunten per agendapunt gegroepeerd. Terwille van de overzichtelijkheid en ter besparing van papier en druk-

kosten zijn - zoals tijdens de deelcongressen reeds werd gesteld - alle „toelichtingen" achterwege gelaten. De indieners van amendementen en moties hebben tijdens de ALV (reglementair) spreekrecht en kunnen de essentie van deze toelichting aldaar aan de ledenvergadering rechtstreeks kenbaar maken.

Jan v.d. Hazel secr.pol.

Wijziging Huishoudelijk Reglement

Politek program: HR-wijzigingen

Democraat 80/2 pag. 16 en 17
Nieuwe tekstontwerpen

Art. 130/131:
Het landelijk politiek program van D'66 bestaat uit drie documenten: Beleidsprogram, Verkiezingsprogram en Europees program.

Amendement 45, 50:
Het Beleidsprogram is basisstuk, wordt regelmatig *hoofdstuksgewijs* bijgesteld, de beide verkiezingsprogramma's zijn daarvan afgeleide documenten die *in zijn geheel* door de ALV worden vastgesteld en gelden voor de zittingsduur van Tweede Kamer, resp. Europarlement.

Art.132/134:
Het Hoofdbestuur zorgt, geholpen door de Programcommissie, tijdig voor een ALV voor ontwerp-teksten. De Programcommissie is na vaststelling door een ALV belast met de eindredactie.
Toegevoegd worden nog 2 artikelen m.n.t. noodprocessen en de totstandkoming van het landelijk politiek program en verkiezingsprogram.

Amendement 45
Indieners: Joost Oldenzel e.a.
Woordvoerder: Joost Oldenzel.
Onderwerp: Congresstuk VC 1-2.
Voorstel:
art. 132 (was 131)-2: „de consistentie" te wijzigen in: samenhang.

Amendement 50
Indieners: Programcommissie
Woordvoerder: J. ten Brink
Onderwerp: Huishoudelijk Reglement

overwegende
- dat in de voorgestelde reglementswijzigingen zonder reden de taak van de programcommissie bij de totstandkoming van de teksten is weggevalen;
- dat voorts een noodprocedure voor de totstandkoming van het verkiezingsprogramma ontbreekt;
- dat het niet mogelijk blijkt steeds volledige Beleidsprogrammahoofdstukken te wijzigen,

stelt voor

1. in art. 131, lid 2 (nieuw) „hoofdstuksgewijs" te vervangen door „in delen"

2. aan art. 131 een lid 4 toe te voegen, luidende:

„Indien het bij tussentijdse verkiezingen niet mogelijk is een verkiezingsprogramma aan de ALV voor te leggen, stelt de programcommissie in overleg met het hoofdbestuur een verkiezingsprogramma samen op basis van het dan geldende Beleidsprogramma"

3. aan art. 132 (nieuw) met behoud van de overige leden een nieuw lid 1 toe te voegen, luidende:

„De programcommissie stelt de teksten voor het politieke programma op en stelt deze tijdig ter beschikking van het hoofdbestuur"

4. aan het voorgestelde lid 2 van art. 132 (nieuw) toe te voegen:

„alsmede wanneer zij niet het standpunt van het hoofdbestuur deelt ten aanzien van door het hoofdbestuur in de teksten aangebrachte wijzigingen"

Informatieverschaffing bij interne kandidaatstelling

Democraat 80/62, pag. 20 e.v.
HB-resolutie I t.b.v. opname in HR van nieuw art. 108

Motie 7 Amendement 46,47
- T.b.v. lijstsamenstelling bij *landelijke* verkiezingen krijgen de leden schriftelijk informatie m.b.t. drie zaken:
een profiel van de te vormen fractie, een aantal persoonlijke gegevens betreffende de kandidaat en een persoonlijke toelichting van de kandidaat.

- Drie partijleden kunnen als aanbeveling de persoonlijke toelichting ondertekenen met hun naam.

Motie 7
Indieners: M. M. Spolders-van Es e.a.
Woordvoerder: M. M. Spolders-van Es

Onderwerp: HB-resolutie I (informatieverschaffing bij interne kandidaatstelling)
De Algemene Ledenvergadering van D'66, in (deel)congres bijeen op 23 februari 1980 te Leiden,

overwegende
- dat HB-resolutie I bij de lijstsamenstelling voor landelijke verkiezingen voor vertegenwoordigende lichamen uitgaat van een voorverkiezing op regionaal niveau;
- dat het HB over de procedure daarvan geen uitspraak doet;
- dat die regionale voorverkiezingen evenwel grote invloed hebben op het eindresultaat: de kwaliteit van de landelijke lijst hangt n.l. af van de inbreng uit de regio's;
- dat het dus uiterst belangrijk is dat de regio's

a) alles in het werk stellen om geschikte kandidaten op te sporen en eventueel aan te sporen om deel te nemen aan de regionale voorverkiezingen en

b) er zorg voor dragen dat de voorverkiezingen qua procedure van voldoende gehalte zijn;

- dat dit het best gewaarborgd wordt als men de voorverkiezingen via landelijke richtlijnen aan een aantal randvoorwaarden laat voldoen; *besluit*

het Hoofdbestuur op te dragen dergelijke richtlijnen op te stellen en gaat over tot de orde van de dag.

Amendement 46

Indiërs: Rens Kamps e.a.
Woordvoerder: Rens Kamps.
Onderwerp: HB-resolutie I, kandidaatstelling.

Voorstel:
schrapen uit (voorgesteld) art. 108: sub 3.

Amendement 47

Indiërs: Rens Kamps e.a.
Woordvoerder: Rens Kamps.
Onderwerp: HB-resolutie I, kandidaatstelling

Voorstel:
schrapen uit (bestaand) artikel 99: sub 4.

Verenigbaarheid van functies

Democraat 80/2 pag. 21

HB-resolutie II voorziet in HR-wijzigingen, waarbij de volgende onverenigbaarheden worden geregeld:
- Lidmaatschap van Hoofdbestuur, regiobestuur, subregiobestuur, afdelingsbestuur met gekozen lidmaatschap van enig vertegenwoordigend lichaam;

- Lidmaatschap regiobestuur met dat van een afdelingsbestuur;

- Commissaris van de Koningin, Voorzitter openbaar lichaam of gewestraad en Burgemeester (= benoemde functionarissen) met lidmaatschap van enig vertegenwoordigend lichaam;

- overgangsbepaling - nieuwe tekst geldt bij (her)verkiezing voor nieuwe zittingsperiodes;

- relaties *politieke ambten* met *partijfuncties* worden niet aan regels gebonden.

Amendement 49

Indiërs: Regiobestuur Gelderland.
Woordvoerder: J. Traag.

Onderwerp: HB-resolutie II.
Voorstel:

Aan besluit toe te voegen:
„Het HB kan, de ARV gehoord, hiervan dispensatie verlenen.”

Beleidsprogram: Wijziging hoofdstuk volksgezondheid

Democraat 80/2, pag. 17 en 18

Geheel nieuwe tekst.

Par. 7.1. uitgangspunten

- Gezondheidszorg is bestrijding + voorkoming van ziekten, maar óók bevorderen, handhaven en verkrijgen van gezondheid als individuele en collectieve verantwoordelijkheid.

Moties: 3, 4 en 6

Amendement 1
- D'66 grondslag: individuen zelf kiezen en ook kunnen kiezen, accent op *zelfzorg* m.n. in de eerste lijn.

Amendement 3
- Professionele hulpverlener is primair voorlichter, adviseur, inspirator tot keuze voor eigen gezond gedrag van de patiënt.

- Nadruk op democratisering van gezondheidszorg als integraal onderdeel van welzijnszorg, openheid en openbaarheid, ook in directe hulpverleningsrelaties.

- Doel van D'66: gezondheid als keuze.

Par. 7.2. Preventie

- Ministerie van Volksgezondheid en Milieuhygiëne is coördinator en stimulator van meersporig, interdepartementaal preventief beleid.

Amendement 4
- Gezondheidsvoorlichting en opvoeding (GVO), mits minder medisch-technisch en meer *cliënt-gericht*, dient plaats te vinden zo dicht mogelijk bij de basis.

- Nadruk op kwaliteitsverbetering: wetenschappelijk onderzoek t.b.v. preventie en GVO, betere scholing en uitbreiding van het aantal eerste-lijns werkers.

Par. 7.3. Management van de gezondheidszorg

Amendementen 6, 8 en 9
- Gebruikers en werkers hebben deel aan het stuurproces in de gehele organisatie (participatief management).

- Volledige gelijkstelling van openbare en identiteitsgebonden voorzieningen qua organisatie (= open, democratisch systeem) en *planning*, d.w.z. *regionalisering* en *decentralisering* van de planvorming.

- Streven naar een totaalpakket van onderling samenhangendvoorzieningen per verzorgingsgebied met eigen budget- en beslissingsstructuur binnen door het parlement vastgesteld en gecontroleerd wettelijk kader.

Amendementen 7 en 10

- Rijksoverheid is primair verantwoordelijk voor evenwichtige spreiding, adequate budgettering, wetgeving die integratie en harmonisatie van voorzieningen en hun bestuursstructuren mogelijk maakt c.q. stimuleert.

ding, adequate budgettering, wetgeving die integratie en harmonisatie van voorzieningen en hun bestuursstructuren mogelijk maakt c.q. stimuleert.

Amendement 10A

- Provinciale overheid schept kader voor en draagt verantwoordelijkheid voor planvorming en financiering van m.n. tweede-lijns voorzieningen; de lokale overheid idem van de eerste-lijns voorzieningen.

- Een „zware” adviescommissie, waarin alle betrokkenen vertegenwoordigd zijn, ondersteunt en begeleidt de regionale besluitvorming.

Amendementen 11 en 12

- Tegenstrijdige belangen binnen het particulier initiatief worden zoveel mogelijk opgeheven door harmonisatie van arbeidsvoorwaarden en rechtspositieregelingen van werkers in de gezondheidszorg (= dienstverbanden met nu nog zelfstandige artsen, medische specialisten enz.).

Par. 7.4. Geestelijke gezondheidszorg

Amendementen 14 en 15
- Nadruk op patiëntenrechten, relaties met eerste lijn, herwaardering van vóór- en nazorgtaken, patiëntgerichte -, „heel-de-mens”-benadering en 24-uurs bereikbaarheid van voorzieningen.

- Speciale aandacht voor *adolescenten* (12-19-jarigen) in noodsituaties, zowel in „gevestigde” als „alternatieve” hulpverleningsrelaties, idem voor ouderen (geriatrie).

Amendementen 17 en 18
- Vroegtijdige onderkenning van en hulp aan (potentiële) arbeidsongeschikten, betere samenhang in wetgeving terzake.

Par. 7.5. Eerste- en tweede-lijns gezondheidszorg

Amendementen 19 en 19A
- Accent op eerste-lijns zorg volgens zelfzorgprincipe, tweede-lijns geen taken van eerste lijn overnemen.

- Praktijkdeskundigheid in opleiding verhogen d.m.v. extramurale „veld”-stages, kwaliteitsverbetering van op eerste lijn gerichte beroepsopleidingen.

- N.a.v. amendement 19: Evaluatie van het medisch-technisch en maatschappelijk rendement van medisch handelen is noodzakelijk.

Par. 7.6. Geneesmiddelenvoorziening

Amendementen 20, 22, 23, 24 en 25
- Streven naar beperking en kwaliteitsverbetering van het geneesmiddelenpakket o.m. door: voorlopige registratie met doelmatigheidstoetsing in gebruik, aanpassing octrooi- en merkenrecht, verbod op onjuiste en laakbare reclame, inperken van voorschrijvers-keuzevrijheid en verhoging van overheidsinvloed op

prijstellingsmechanismen.
- Scheiding van financiële belangen bij het voorschrijven en het afleveren.

Amendement 26

- Wettelijk vestigingsbeleid voor apothekers, loskoppeling inkomen apotheker van omzet in de apotheek, versterking voorlichtende en kostenbewakende rol van apotheker.

Par. 7.7. Verpleegkunde

Amendement 27

- Efficiënte arbeidsverdeling en flexibele, op momentane afdelingsbehoefte afgestemde inzet moet tekort in personele bezetting verminderen.

Par. 7.8. Onderwijs en onderzoek

- Verticale en horizontale integratie van opleidingen bevorderen m.b.v. een Raad voor de opleidingen met vergaande afstemmings-, toelatings- en erkenningsbevoegdheden.

- Accent op o.m. interdisciplinaire samenwerking en verplichte nascholing van werkers in de gezondheidszorg.

Amendementen 28, 29 en 30

- Landelijk opgesteld, gericht onderzoeksbeleid met prioriteit voor versterking eerste lijn, aanpassing structuur totale gezondheidszorg, preventie en GVO.

Par. 7.9. Patiëntenrechten

Amendement 31

- Streven naar erkenning en „vestiging” van recht op: informatie, zelfbeschikking, privacy, keuzevrijheid t.a.v. hulpverleners, klachtenbehandeling en bescherming bij research.

Par. 7.10. Financiën:

Amendement 32

- Streven naar een gegarandeerd basispakket van gezondheidszorg voor ieder, gefinancierd uit: *één volksverzekering* (integratie van bestaande regelingen en uitvoeringsorganen), *gebruikersheffing*. (omgekeerd profijtbeginsel t.b.v. ziekteverwekkende consumptie) en eigen bijdrage voor gezondheidsdiensten.

Par. 7.11. Abortus

Amendementen 35 en 37

- De vrouw beslist, de arts dient en begeleidt een keuze.

Amendementen 39 en 40

- Abortus is „gewone” medische ingreep, bijgevolg niet in strafwet thuishorend.

- Wet dient géén termijngrens te stellen, géén ingreep in ziekenhuis voor te schrijven, wél erkenning-regeling voor abortusklinieken.

- Artsen/verpleegkundigen mogen weigeren in te grijpen moeten dan doorverwijzen.

- Verwekker heeft géén vetorecht, minderjarigen eigen beslissingsrecht, buitenlandse hulpvragers vrije toegang.

Par. 7.12. Euthanasie

– Erkenning van ieders recht op eigen levensovertuiging en zelfbeschikkingsrecht t.a.v. eigen leven.

Amendement 41

– Dit impliceert erkenning van het recht op hulp bij vrijwillige (passieve en actieve) euthanasie, d.w.z. toegepast met uitdrukkelijke en geldige toestemming van de betrokken zieke of stervende mens.

– Euthanasie is *niet strafbaar* als: de hulp door een arts wordt gegeven, op uitdrukkelijk verzoek van de patiënt plaats vindt en de patiënt zich in de laatste levensfase bevindt.

Par. 7.13. Alcohol en drugs

Amendementen 42 en 43

Reclame voor alcoholhoudende dranken beperken, voorlichting over schadelijke gevolgen intensiever.

– Volstaan wordt met een pleidooi voor een ideologische benadering vanuit:

a. de situatie en mogelijkheden van de gebruiker,

b. onderscheid in middelen die individueel en/of maatschappelijk wel en niet worden geaccepteerd.

Amendement 44

– c. hulpverlening aan drugsverslaafden kan variëren van drugvrij programma tot *verstrekking van gecontroleerde hoeveelheid heroïne*.

Amendement 44 A

– d. géén intensieve opsporingsacties doch criminaliteit bestrijden door oorzaken van druggebruik weg te nemen.

Teksten amendementen en moties: Volksgezondheid

Motie 3

Indiërs: D. W. v. d. Merwe e.a.
Woordvoerder: D. W. v. d. Merwe
Onderwerp: Volksgezondheid, alternatieve geneeswijzen

De Algemene Ledenvergadering van D'66, in vergadering bijeen op 23 februari 1980 te Leiden,

overwegende

dat D'66 ook wat betreft gezondheidsvoorzieningen het individu in staat moet stellen om zelf die geneeswijzen te kiezen, die hem of haar het meest geëigend voorkomt, alsmede gezien het feit, dat jaarlijks een toenemend aantal consumenten valt weer te nemen op het terrein van de zogenaamde alternatieve geneeswijzen,

is van oordeel

dat in het beleidsprogramma Volksgezondheid (hoofdstuk 8, congressstuk VC 1-3) hieraan onvoldoende aandacht wordt besteed.

besluit

dat een aparte paragraaf alternatieve geneeswijzen in het beleidsprogramma dient te worden opgenomen, waarbij ook aandacht besteed dient te worden aan de financiering.

verzoekt

het hoofdbestuur de zojuist gevormde subwerkgroep Alternatieve geneeswijzen opdracht te geven om zulk een paragraaf op te stellen, en gaat over tot de orde van de dag.

Motie 4

Indiërs: Hugo Brouwer e.a.
Woordvoerder: Hugo Brouwer
Onderwerp: Volksgezondheid, verpleging

De Algemene Ledenvergadering van D'66, in vergadering bijeen op 23 februari 1980 te Leiden,

overwegende

dat de verpleging/verzorging in de gezondheidszorg een belangrijke plaats inneemt.

verzoekt

het hoofdbestuur voorstellen aan een volgende ALV voor te leggen t.b.v. aanvullingen van het hoofdstuk Volksgezondheid in het beleidsprogramma terzake:

aan met name:

– inspraak in verpleging/verzorging van de cliënt

– arbeidsomstandigheden van het verplegend/verzorgend personeel

– begeleiding van verplegenden/verzorgenden in conflict/noodsituaties

– opleiding, her- en bijscholing,

en gaat over tot de orde van de dag.

Motie 6

Indiërs: Jan Apotheker
Woordvoerder: Jan Apotheker
Onderwerp: Volksgezondheid.

De Algemene Ledenvergadering van D'66, in vergadering bijeen op 23 februari 1980 te Leiden,

overwegende

– t.a.v. van paragraaf 7.10, dat de „Gezondheidswet” niet als zodanig bestaat,

– dat bij een volksverzekering duidelijk gemaakt moet worden welk orgaan de gelden int en beheert,

– dat het niet duidelijk is waarom financieringsbronnen van gezondheidszorg beperkt moeten worden tot de genoemde bronnen in paragraaf 7.10,

– dat de „Gezondheidsweg” niet bestaat als zodanig,

– dat niet duidelijk is wat met een basispakket van gezondheidszorg bedoeld wordt.

– dat een volksverzekering o.a. inhoudt dat een ieder aangesloten is bij die verzekering en dat het bestaan van partikuliere ziektekostenverzekeringen en ziekenfondsen daarmee in tegenspraak is.

– dat bij een volksverzekering een apart orgaan in het leven geroepen dient te worden, wat kan vallen onder de Minister van Volksgezondheid,

– dat in paragraaf 7.10.a. een dergelijk orgaan niet genoemd wordt,

– dat het invoeren van een gebruikersheffing onvoorzienbare gevolgen heeft die zijdelings te maken hebben met consumptie (b.v. illegale stokerijen).

– dat het omgekeerde profijtbeginsel inhoudt: „de gebruiker betaalt niet”, – dat aan een gebruikersheffing een aantal aspecten kleven die niet nader worden uitgewerkt,

besluit

gezien bovenstaande overwegingen dat paragraaf 7.10 van het voorgestelde Beleidsprogramma in deze vorm niet acceptabel is.

verzoekt

het hoofdbestuur paragraaf 7.10 te doen herschrijven, rekening houdend met bovenstaande overwegingen.

en gaat over tot de orde van de dag.

Amendement 1

Indiërs: Fred Bol e.a.

Woordvoerder: Fred Bol

Onderwerp: Volksgezondheid, uitgangspunten

Voorstel: Wijziging tekst Beleidsprogramma onder 7.1. (2e kolom, 4e alinea)

De zin:

„Niet alleen van de samenleving, ook van de professionele hulpverlener wordt dus een mentaliteitsverandering gevraagd, en wel in die zin dat deze zijn diensten gaat richten op het verlenen van steun aan de zelfverzorging” dient als volgt te worden gewijzigd:

Achter: „... gevraagd” een punt; de rest van de zin vervalt.

Daarvoor komt in de plaats:

„het stimuleren van zelfzorg en mantelzorg met ondersteuning door vrijwilligers zou het uitgangspunt van het professioneel handelen moeten zijn. De gebruikelijke professionele houding zal grondig moeten worden herzien in bovengenoemde zin.”

Amendement 3

Indiërs: F. J. A. Gescher e.a.
Woordvoerder: F. J. A. Gescher

Onderwerp: Volksgezondheid, uitgangspunten 7.1.

Voorstel:

Wijziging van tekst in derde kolom blz. 17 einde tweede alinea („... die de hulpvrager mist”) in:

„in iedere hulpverleningssituatie bestaat uiteraard een afhankelijkheid van de hulpvrager, die berust op de technische kennis en ervaring van de deskundige – de hulpverlener.

Onder democratisering in deze situatie dient verstaan te worden, dat de hulpgever deze afhankelijkheid niet misbruikt en dat de hulpvrager ondersteund wordt in haar/zijn zelfbeschikkingsrecht.”

Amendement 4

Indiërs: Elida Wessel e.a.

Woordvoerder: Elida Wessel

Onderwerp: Volksgezondheid, preventie/gezondheidsvoorlichting en -opvoeding.

Voorstel:

bij 7.2. achter „vervullen”:

Zo dient er een nauwe samenwerking te zijn tussen eerste- en tweede-lijns

gezondheidszorg en bedrijfsgeneeskundige diensten. Verantwoorde arbeidsomstandigheden spelen immers een belangrijke preventieve rol bij gezondheidsbescherming.

Amendement 6

Indiërs: F. J. A. Gescher e.a.

Woordvoerder: F. J. A. Gescher
Onderwerp: Volksgezondheid, management van de gezondheidszorg

Voorstel:

Wijziging en aanvulling van tekst vierde kolom blz. 17, tweede alinea („... organisaties kunnen ... aan leeft”) in:

„organisaties blijken op den duur alleen maar levensvatbaar, als ze tegemoet komen aan in de maatschappij bestaande behoeften; zodra een organisatie niet meer aan haar doelstellingen kan of hoeft te voldoen, dient ze te verdwijnen en geen andere invulling te zoeken, die onnodige behoeften kweekt.”

Amendement 7

Indiërs: B. M. Boslings e.a.
Woordvoerder: B. M. Goslings

Onderwerp: Volksgezondheid, management in de gezondheidszorg

Voorstel: Wijziging en aanvulling van paragraaf 7.e. van het Beleidsprogramma.

De 3e alinea (over regionalisering en decentralisering) aanvullen met de volgende alinea:

„Op grond van ervaringen die zowel in de Westerse wereld als in ontwikkelingslanden zijn opgedaan, wordt zo'n regio momenteel omschreven als een gebied met 1-3 miljoen inwoners. Binnen iedere regio is een pyramide-vormige structuur van echelons aanwezig, die kunnen worden omschreven als het lokale, regionale en suprarregionale niveau.

Voor het welzijn van de regionalisering is een goede funktieverdeling en samenwerking tussen de echelons van even groot belang als die binnen één en hetzelfde echelon.

De 7e alinea (over bestuurlijke organisatie van de regio) wijzigen en aanvullen (pag. 18, kolom 1, regel 29):

„Daarbij moet voor de tweedelijns voorzieningen in het tweede en derde echelon m.n. aan de provincie gedacht worden, terwijl de plannings-taken voor de eerste lijn, in de eerste echelon, bij de gemeenten kunnen worden gelegd. Ten aanzien van de tweede lijn bestaat het probleem dat met name wat betreft het suprarregionale niveau soms de provinciegrenzen worden overschreden (zoals b.v. in de suprarregio Groningen, Friesland en Drenthe).

Een samenwerking tussen provinciale gezondheidszorg commissies is in dergelijke situaties te verkiezen boven het toewijzen van alle bevoegdheden met betrekking tot dit niveau van de centrale overheid, omdat anders het principe van de regionalisering en decentralisering op

onaanvaardbare wijze geweld zou worden aangedaan.

Dit wil niet zeggen, dat D'66 niet voor bepaalde voorzieningen met name van categorale aard en met betrekking tot onderwijs en research een landelijke planning nodig acht." De zin „Voorzieningen met een bovenprovinciale betekenis etc." vervalt.

Amendement 8

Indiener: Elida Wessel-Tuinstra e.a.
 Woordvoerder: Elida Wessel-Tuinstra
 Onderwerp: Volksgezondheid, management van de gezondheidszorg, 7.3., blz. 18 van de Democraat, linkerkolom bovenaan.

Voorstel:

„grotere inspraak van de consument" vervalt en daarvoor in de plaats komt „grotere inspraak van de burgers is noodzakelijk". Daarna vervalt de regel „Regeling daarvan is evenwel niet eenvoudig". In de volgende zin „Grotere consumenteninspraak" wordt: „Deze grotere inspraak".

Amendement 9

Indiener: Laura Jager e.a.
 Woordvoerder: Laura Jager
 Onderwerp: Volksgezondheid, management

Voorstel:

Aanvulling van de tekst in het beleidsprogramma onder 7.3. Grotere consumenteninspraak kan in de eerste plaats worden bewerkstelligd via de politiek gekozen organen.

Aanvulling:

Bovendien dient de consument tegenwoordig te zijn in de daartoe geëigende organen en instellingen.

Amendement 10

Indiener: Elida Wessel-Tuinstra e.a.

Woordvoerder: Elida Wessel-Tuinstra

Onderwerp: Volksgezondheid, management van de gezondheidszorg, 7.3.

Voorstel:

Linkerkolom blz. 18, 26 regels van onder geteld: „Controle daarop door het parlement is dringend nodig" vervangen door: Deze richtlijnen dienen ter kennis van het parlement te worden gebracht, zodat democratische controle mogelijk is."

Amendement 10A

Indiener: Jan Apotheker e.a.
 Woordvoerder: Jan Apotheker
 Onderwerp: gezondheidszorg

Voorstel:

toevoegen bij 7.3 als laatste alinea: Het planbeleid binnen een regio dient mede een vestigingsbeleid voor de eerstelijnszorg te omvatten.

Amendement 11

Indiener: F. J. A. Gescher e.a.
 Woordvoerder: F. J. A. Gescher
 Onderwerp: Volksgezondheid, management van de gezondheidszorg, 7.3.

Voorstel:

Wijziging van de tekst van de laatste zin in de eerste kolom van blz. 18 tot en met einde alinea tweede kolom blz. 18. („...Zouden zelfstandige beroepsbeoefenaren... aanbod van bepaalde soorten zorg") in:

„Wanneer zelfstandige beroepsbeoefenaren een dienstverband met de bestuurlijke eenheden aangaan, dan zal die noodzakelijke harmonisering voor een groot deel zijn bereikt; bovendien zullen dan financiële motieven geen overwegende rol meer spelen bij de vraag naar en het aanbod van bepaalde soorten zorg."

Amendement 12

Indiener: B. Grimmelt e.a.
 Woordvoerder: B. Grimmelt
 Onderwerp: management van de gezondheidszorg.

Voorstel:

wijziging van de tekst: invloed samenstelling besturen van instellingen in Beleidsprogram onder 7.3. in: – Gedacht kan worden aan een open sollicitatie voor vrijkomende bestuurszetels, rekening houdend met voordrachten uit de ondernemingsraad.

Amendement 14

Indiener: E. Wessel-Tuinstra e.a.
 Woordvoerder: E. Wessel-Tuinstra
 Onderwerp: Geestelijke gezondheidszorg

Voorstel:

Geestelijke gezondheidszorg 7.4 vierde liggend streepje: – zakelijke afstemming op elkaar; invoegen „en" daarna „functionele samenwerking waarbij de overheid indien nodig een initiërende rol speelt". Te vervallen komen de woorden „met (...) overheidssteun t/m arbeidsvoorwaardenbeleid".

Amendement 15

Indiener: E. Wessel-Tuinstra e.a.
 Woordvoerder: E. Wessel-Tuinstra
 Onderwerp: Geestelijke Volksgezondheid 7.4

Voorstel:

tweede kolom pag. 18 achtste regel van onder aan a) toevoegen: „Mede dient hierbij gedacht te worden aan contacten buiten de gezondheidszorg zoals het (bedrijfs)maatschappelijk werk".

Amendement 17

– Programmacie komt met nieuwe tekst

Amendement 18

Indiener: K. de Vries e.a.
 Woordvoerder: K. de Vries
 Onderwerp: Geestelijke Gezondheidszorg

Voorstel:

Aanvulling onder 7.4.

g. Binnen de geestelijke gezondheidszorg, met name de ambulante geestelijke gezondheidszorg, dient preventieve hulpverlening verder ontwikkeld te worden (bijv. G.V.O. en consultatie)

h. De ambulante geestelijke gezondheidszorg en de eerste-lijnszorg

dienen beter op elkaar te worden afgestemd (bijv. door middel van consultatie e.d.).

Amendement 19

Indiener: B. M. Goslings e.a.
 Woordvoerder: B. M. Goslings
 Onderwerp: Eerste en tweede-lijns gezondheidszorg

Voorstel:

Paragraaf 7.5. van het Beleidsprogramma te wijzigen, aanvullen en splitsen in twee paragrafen.

Eerste lijns gezondheidszorg.

Eerste en tweede lijn zijn met de openbare gezondheidszorg de te onderscheiden subsystemen van de gezondheidszorg. Binnen het totale systeem zijn deze subsystemen wederzijds afhankelijk en beïnvloeden zij elkaar. In besluitvorming binnen en maatregelen van de eerste en tweede lijn dient etc. . . .

Een discussie over de niet-erkende geneswijzen en de erkenning ervan etc. (zie regel 8 van 2e alinea).

Voor de beroepsopleiding tot huisarts, is een extramuraal opleiding in „het veld", die wat betreft faciliteiten gelijkwaardig is aan de specialistenopleidingen wenselijk. Etc. (zie regel 14 van de 2e alinea).

Tweede lijns gezondheidszorg

De tweedelijnsgezondheidszorg heeft niet alleen tot taak de curatieve zorg over te nemen wanneer en zolang de eerste lijn daartoe niet in staat is. Zij dient tevens een consultatieve taak te vervullen voor de eerste lijn. In dit verband steunt D'66 het experiment tot samenwerking tussen specialist en huisarts in een diagnostisch centrum. Bij verwijzing naar een specialist is een onderscheid tussen consultatieve- en behandelingswijze gewenst. Daarbij dient niet zozeer de tendens tot consultatieve verwijzing naar het tweede echelon beperkt te worden, maar wel de tendens tot terugverwijzing voor behandeling in het eerste echelon versterkt te worden. Voor een goede aansluiting van de eerste lijn op de tweede lijn kan het nodig zijn om, met name op het platteland en in de grote steden, districtspoliklinieken en/of kleinere ziekenhuizen te handhaven of op te richten. In de tweede lijn gezondheidszorg is regionale samenwerking van het grootste belang (zie par. 7.3.)

De toenemende ingewikkeldheid van de tweede lijnsgezondheidszorg (infrastructuur, instrumentatie, teamwork) draagt het risico in zich van een steeds onpersoonlijker worden van behandeling. Ook dreigt soms het onderzoek en de behandeling erger te worden dan de kwaal. Deze situatie vraagt om een voortdurende evaluatie van het maatschappelijk rendement van medisch handelen, m.a.w. een effectiviteits- en kwaliteitscontrole, die zich niet uitsluitend beperkt tot medisch-technische aspecten. De ontwikkeling van

daartoe geschikte toetsingssystemen dient mede door de overheid te worden gestimuleerd.

Amendement 19A

Indiener: F. Bol e.a.
 Woordvoerder: F. Bol
 Onderwerp: Vestigingsbeleid volksgezondheid

Voorstel:

Opnemen in Beleidsprogram onder 7: Er dient een vestigingsbeleid te komen voor professionele werkers in de gezondheidszorg.

De overheid, waaronder de gemeentelijke overheid, heeft hier een initiërende en coördinerende taak.

Amendement 20

Indiener: Han van Hagen e.a.
 Woordvoerder: Han van Hagen
 Onderwerp: Geneesmiddelenvoorziening

Voorstel:

aanvulling en wijziging van de tekst in het Beleidsprogram onder 7.6 ten aanzien van het aantal en de soort verschillende geneesmiddelen.

Toevoegen:

blz. 18, onder 7.6, na regel 6. Het toelatingsbeleid van geneesmiddelen berust op dit ogenblik op de peilers veiligheid en werkzaamheid van het middel. Uit het oogpunt van volksgezondheid en kostenbewaking is dat gewenst dat naast de veiligheid en de werkzaamheid als derde maatschap voor de toelating wordt gehanteerd, of het preparaat een wezenlijke verbetering is t.a.v. de bestaande preparaten.

Amendement 22

Indiener: Joos Oldenziel e.a.
 Woordvoerder: Joos Oldenziel
 Onderwerp: Volksgezondheid

Voorstel:

7.6 5e alinea wordt geheel geschrapt.

Amendement 23

Indiener: Han van Hagen
 Woordvoerder: Han van Hagen
 Onderwerp: Geneesmiddelenvoorziening

Voorstel:

aanvulling en wijziging van de tekst in het Beleidsprogram onder 7.6. t.a.v. het aantal en de soort verschillende geneesmiddelen. vervalt blz. 18 onder 7.6, regel 52-54: Te denken valt aan een pakket van ongeveer 4000 afleveringsvormen.

Amendement 24

Indiener: Joos Oldenziel e.a.
 Woordvoerder: Joos Oldenziel
 Onderwerp: volksgezondheid

Voorstel:

7.6. blz. 19 bovenaan. Hieraan worden de volgende zinnen toegevoegd: „De bijsluiter zal in begrijpelijke taal verplicht gesteld worden, tenzij de psychische toestand van de patiënt dit niet toelaat (beoordeling arts). Ook ten aanzien van geneesmiddelenvoorziening dient iets meer aan preventie gedaan te worden. O.a. door een veelzijdig voorlichtingsbeleid".

Amendement 25

Indiener: Han van Hagen e.a.
Woordvoerder: Han van Hagen
Onderwerp: Geneesmiddelenvoorziening

Voorstel:
Aanvullingen en wijzigingen van de tekst in het beleidsprogramma onder 7.6. ten aanzien van het werk van de apotheker.

Toevoegen blz. 19 na regel 2:
Het is noodzakelijk dat er vanuit de apotheek maatregelen worden getroffen, die het juiste gebruik van geneesmiddelen zullen bevorderen; dit kan enerzijds geschieden door middel van bewaking van de receptuur, anderzijds door het verstrekken van schriftelijke gebruikersinformatie. Ter bevordering van een goede beroepsuitoefening dient er een systeem van intercollegiale toetsing te worden ingevoerd, als eerste aanzet tot een toetsing waarbij inspraak van de konsument en democratische controle mogelijk is.

Amendement 26

Indiener: Joos Oldenziel e.a.
Woordvoerder: Joos Oldenziel
Onderwerp: Volksgezondheid

Voorstel:
7.6. blz. 19, 3e alinea: tussen „niet” en „af” wordt het woord „uitsluitend” ingevoegd.

Amendement 27

Indiener: Ruud Stam e.a.
Woordvoerder: Ruud Stam
Onderwerp: verpleegkunde.

Voorstel:
Onder 7.7. aanvulling van de tekst als volgt:

– Invoering van nieuwe vormen van verpleging o.m. teamverpleging in de intramurale zorg

– Personeelsuitbreiding voor aanpassing van de normen van het Centraal Orgaan voor de Ziekenhuistarieven COZ; deze zouden niet alleen moeten worden gebaseerd op het aantal verpleegdagen, maar ook op het aantal opnamen

– Uitbreiding van de extramurale verpleegkundige zorg, zodanig dat de wijkverpleging een adequate „thuisverpleging” kan geven als alternatief voor ziekenhuisverpleging.

Amendement 28

Indiener: Jan Pool e.a.
Woordvoerder: Jan Pool
Onderwerp: Onderwijs en Onderzoek.

Voorstel:
toevoegen aan laatste alinea 7.8.
– innoverend onderzoek op het terrein van de gezondheidszorg
toevoegen aan zin 30, 2e kolom na „onderzoek in de gezondheidszorg is noodzakelijk”:
„voor behoud en verbetering van kwaliteit”.

Amendement 29

Indiener: Elida Wessel e.a.
Woordvoerder: Elida Wessel
Onderwerp: Onderwijs en Onderzoek.

Voorstel:

7.8. blz. 19 tweede kolom achter „gestimuleerd” (acht regels boven 7.9) toevoegen:

– onderzoek naar de mogelijkheden van evaluatie van medisch handelen
– onderzoek naar de mogelijkheid van kwaliteitsbewaking
– enz. (datgene wat er al staat)

Amendement 30

Indiener: M. Schwarz e.a.
Woordvoerder: M. Schwarz
Onderwerp: Onderwijs en Onderzoek

Voorstel:
aanvulling van de tekst bij 7.8 na laatste streepje

– de betrokkenheid van de consument bij de organisatie van de gezondheidszorg, waaronder de levensbeschouwelijke pluriformiteit.
– consumenten betrekken bij het gebruik van evaluatiegegevens over effectiviteit van de gezondheidszorg.

Amendement 31

Indiener: Elida Wessel e.a.
Woordvoerder: Elida Wessel
Onderwerp: Patiëntenrecht 7.9. (of als het daar beter thuis hoort toevoegen aan 7.8.)

Voorstel: Aan het einde van de paragraaf Patiëntenrechten toevoegen:
Er dient wetgeving te komen waarin de rechtspositie zowel van proefpersonen als van medewerkers aan een medisch onderzoek wordt geregeld, waarbij voor personen in een onvrije situatie zoals gedetineerden extra waarborgen dienen te worden geschapen.

Amendement 32

Indiener: B. T. M. Grimmelt e.a.
Woordvoerder: B. T. M. Grimmelt
Onderwerp: Financiering

Voorstel: Tekst van par. 7.10 van het Beleidsprogramma als volgt te wijzigen:
Het is dringend noodzakelijk de financieringsbronnen van de gezondheidszorg te beperken tot:

a. een volksverzekering tegen ziektekosten;
(de toevoeging „c.q. betaling uit de algemene rijksmiddelen” vervalt)
b. een gebruikersheffing;
c. een eigen bijdrage.

In de Gezondheidswet wordt het recht op de bereikbaarheid van een basispakket van gezondheidszorg voor elke Nederlander gegarandeerd.

Om aan deze garantie te kunnen voldoen is het van het grootste belang dat de financiering en de samenstelling van dit basispakket onder controle van democratische besluitvorming wordt gebracht. Daartoe staan een volksverzekering tegen ziektekosten en een gebruikersheffing open.

Ad a.

In het kader van een volksverzekering tegen ziektekosten kan o.a. aan de volgende maatregelen worden gedacht:

– een premieheffing naar draagkracht voor de gehele bevolking;
– integratie van premieheffing voor algemene ziektekosten met de heffing AWBZ;
– inning van de premieheffing via de belastingdienst;
– vaststelling van de hoogte van de premieheffing wordt geregeld naar analogie van andere sociale verzekeringen;
– bij de regeling van bevoegdheden van de uitvoeringorganen voor deze sociale verzekering (vlg. de huidige Ziekenfondsraad) dient een onderscheid te worden gemaakt tussen enerzijds de bepaling van verrichtingen, verstrekkingen en erkenningen en anderzijds de accountantscontrole op het gevoerde financiële beleid.

Ad b.

Van vele consumptie artikelen is bekend dat zij ziekteverwekkend werken en daardoor de druk op de gezondheidszorg vergroten. Te denken valt aan tabaksartikelen, alcohol (het woord „vetten” vervalt). Voor een deel...enz.

In dit verband is het volgende gewenst:

– Laat een evenredig deel van de accijnzen van b.v. tabak, alcohol en benzine, via de begroting van de minister van Vomis beschikbaar komen voor de gezondheidszorg.

– Leg op ziekteverwekkende consumptie artikelen een gebruikersheffing, zodat niet-gebruikers niet behoeven te betalen aan de extra dienstverlening voor de wel-gebruikers.

– Beëindig oneigenlijke betalingen uit andere sociale verzekeringen t.b.v. de gezondheidszorg.

Ad c.

Via volksverzekering en gebruikersheffingen wordt het basispakket van dienstverlening...enz.

Toevoegen als laatste regel:
Regeling van een (vrijwillig) eigen risico is bij een dergelijk aanvullende polis natuurlijk mogelijk maar kan niet van toepassing zijn op het basispakket van gezondheidszorg.

Amendement 35

Indiener: J.P. Overdulve e.a.
Woordvoerder: J.P. Overdulve
Onderwerp: abortus.

Voorstel:
De tekst van par. 7.11 Abortus (Congresstuk VC 1-3) als volgt te wijzigen:

„D'66 realiseert zich dat abortus provocatus een ingreep is die bij zeer velen in Nederland – zowel direct erbij betrokkene (vrouw, arts, hulpverlener) als niet direct betrokkene – raakt aan diepgewortelde emoties en overtuigingen betreffende leven en dood, rechtsorde, zelfontplooiing, maatschappelijke verantwoordelijk-

heid, vrijheid van het individu en bescherming van de meest kwetsbaren. Naar de mening van D'66 is het niet de taak van de overheid om met de haar ter beschikking staande machtsmiddelen daarin sturend en beïnvloedend op te treden maar dient de overheid de pluriformiteit in voelen en denken over dit vraagstuk te respecteren en voor de primaire verantwoordelijkheid te laten van de direct betrokkenen. Abortus provocatus dient daarom uit de strafwet te verdwijnen.

Meer in het bijzonder is D'66 van mening dat:

1. het beslissingsrecht toekomt aan de meest direct betrokkene de vrouw;
2. aan de verwekker geen vetorecht toekomt.
3. geen arts of verpleegkundige verplicht kan worden tot het (helpen) uitvoeren van de ingreep;
4. het de plicht van de geconsulteerde arts/hulpverlener is al het noodzakelijke te doen om de vrouw in staat te stellen een verantwoorde beslissing te nemen, hierbij ingesloten de plicht tot adequate voorlichting omtrent de beschikbaarstelling en het gebruik van voorbehoedsmiddelen, alsook de plicht tot doorverwijzing indien de betreffende arts/hulpverlener de ingreep niet zelf kan, mag of wil uitvoeren;
5. de ingreep evengoed in een onder medisch toezicht staande en op grond daarvan erkende gespecialiseerde kliniek kan plaats vinden als in een algemeen ziekenhuis;
6. hulpverlening i.v.m. a.p. in het ziekenfondspakket dient te worden opgenomen;
7. minderjarigen een eigen beslissingsrecht dienen te hebben.

Amendement 37

Indiener: B. M. Goslings e.a.
Woordvoerder: B. M. Goslings
Onderwerp: abortus.

Voorstel: Paragraaf 7.11 van het Beleidsprogramma vanaf de tweede zin als volgt te wijzigen:

Bij de afweging m.b.t. het al of niet laten verrichten van deze ingreep beslist de vrouw. Deze beslissing van de vrouw dient door de arts gerespecteerd te worden. Abortus is een medisch-technische ingreep en behoeft als zodanig daarom geen apart wettelijk kader. Het is duidelijk dat abortus dan ook uit de strafwet dient te verdwijnen.

a. enz.
b. vervalt
c. wordt b.
c. Het uitvoeren van abortus door onbevoegden dient beschouwd te worden als onbevoegd uitoefenen van de geneeskunst.

De wet dient abortus niet aan een andere termijn te binden dan waar de grens tussen abortus en geboorte in het geding kan zijn. Een nadere beperking is schakelijk voor een goede

hulpverlening enz.

Evenmin dient wettelijk voorgeschreven te worden dat de ingreep uitsluitend in een algemeen ziekenhuis plaats mag vinden, aangezien vast staat dat behandeling in een speciale kliniek een uitstekende mogelijkheid is enz.

Amendement 39

Indieners: Elida Wessel-Tuinstra e.a.

Woordvoerder: Elida Wessel-Tuinstra.

Onderwerp: Abortus-paragraaf 7.11

Voorstel:

De zin „De ingreep is in medisch-technisch opzicht gelijk aan andere... t/m kader” vervalt.

Daarvoor in de plaats komt: „Van abortus-wetgeving dient de eigen verantwoording van de vrouw uitgangspunt te zijn, waarbij de taak van de overheid geen andere is dan ervoor te zorgen dat de vrouw die hulp en raad kan krijgen die zij wenst.”

Amendement 40

Indieners: Elida Wessel-Tuinstra e.a.

Woordvoerder: Elida Wessel-Tuinstra.

Onderwerp: Abortus-paragraaf 7.11

Voorstel:

De zinnen „Het is duidelijk dat abortus dan ook uit de strafwet...” enz. tot en met „tasten de mondigheid van de burger () aan” dient te vervallen. In plaats daarvan komt: Abortus hoort in het wetboek van strafrecht niet thuis.

Amendement 41

Indieners: Joos Oldenziel e.a.

Woordvoerder: Joos Oldenziel

Onderwerp: par. 7.12, Euthanasie.

Voorstel:

Derde alinea aan te vullen met: Bij euthanasie echter alleen op verzoek van de patiënt.

Amendement 42

Indieners: J. J. M. van Hagen e.a.

Woordvoerder: J. J. M. van Hagen.

Onderwerp: Alcohol en drugs.

Voorstel: Het gebruik van stoffen die invloed hebben op het bewustzijn en waarvan de effecten als plezierig worden ervaren, komt in alle culturen voor en is als zodanig een gegeven. Een aantal van deze stoffen blijken aanleiding te geven tot maatschappelijke, geestelijke en lichamelijke problemen.

Op praktische gronden maken we een onderscheid tussen het maatschappelijk geaccepteerde middel alcohol en de maatschappelijk niet geaccepteerde middelen als de grieten (morfine, heroïne), de stimulantia (amfetaminen, cocaïne) en de bewustzijns veranderende stoffen (LSD-achtige hennepproducten).

Bij maatschappelijk niet geaccepteerde drugs is het nuttig een onderscheid te maken tussen de middelen waarvan de risico's individueel en maatschappelijk onaanvaardbaar genoemd mogen worden (opiaten,

stimulantia, LSD-achtige) en de middelen waarvan de risico's aanvaardbaar genoemd kunnen worden (hennepproducten).

Alcohol

Alcohol is in onze cultuur het geaccepteerde drug dat in vergelijking met alle andere drugs zowel kwantitatief als kwalitatief de meeste problemen veroorzaakt. Het gebruik van alcohol is de laatste vijftig jaar verviervoudigd.

Gezien de schade die het middel aan individu en samenleving toebrengt, is het dringend noodzakelijk dat het gebruik wordt teruggedrongen.

Het terugdringen van het gebruik kan slechts geschieden door de gebruikers via voorlichting te overtuigen van de mogelijke schadelijke gevolgen. Het verhogen van de accijns heeft geen blijvend drempelverhogend effect.

De reclame voor alcoholhoudende dranken dient te worden beperkt. In alle reclameuitingen dient naar voren te worden gebracht dat alcohol schade kan veroorzaken aan de gezondheid.

Op iedere verpakking van een alcoholhoudende drank dient duidelijk zichtbaar te worden vermeld welke hoeveelheid alcohol de verpakking bevat. Het verdient tevens aanbeveling te vermelden bij welke dagelijks/wekelijkse hoeveelheid de risico's sterk vergroot worden.

Drugs met onaanvaardbaar risico

Er zijn een aantal stoffen die bij regelmatig gebruik onaanvaardbare risico's geven voor individu en samenleving. Het blijkt echter dat deze middelen toch door bepaalde groepen in onze samenleving worden gebruikt.

Bij een zeer groot aantal van deze gebruikers moet men vaststellen dat een emotionele en lichamelijke afhankelijkheid van het middel is ontstaan. De vrijheid om zelf te beslissen of het middel wel of niet te gebruiken is feitelijk verloren gegaan. De hulpverlening aan deze verslaafden dient niet te geschieden vanuit ideologische uitgangspunten. De hulpverlening dient uit te gaan van de situatie en de mogelijkheden van de gebruiker. Dat betekent dat de hulpverleningsmogelijkheden moeten kunnen variëren tussen een drugvrij programma en de gecontroleerde dagelijkse verstrekking van het middel aan de gebruikers.

Het is dringend noodzakelijk dat de criminaliteit, die mede door de illegaliteit het gebruik van deze drugs begeleidt, wordt verminderd. Een duurzame vermindering van de criminaliteit is niet te bereiken door de opsporingsacties te intensiveren, maar alleen door de onderliggende oorzaken weg te nemen of af te zwakken.

Drugs met aanvaardbaar risico

Hennepproducten zijn middelen die bij matig gebruik geen aanleiding geven tot grote individuele of maatschappelijke problemen. Zij worden daarom gerekend tot de middelen met een aanvaardbaar individueel en maatschappelijk risico.

Het beleid hinkt echter op twee gedachten: de opiumwet stelt de gebruiker die 30 g. of minder bezit nauwelijks strafbaar; de handelaar die de kleingebruiker van het middel voorziet is echter wel strafbaar.

Het is ongewenst dat een rechtsstaat het gebruik van een middel feitelijk tolereert, maar de verkrijgbaarheid ervan niet legaliseert. Dit systeem van repressieve tolerantie is uit psycho-hygiënische overweging verwerpelijk. Overwogen moet worden of de voor- en nadelen van beperkte legale verkrijgbaarheid opwegen tegen de voor- en nadelen van de huidige situatie, waardoor gemakkelijk een subcultuur en criminaliteit ontstaat.

Het feit, dat Nederland in het begin van deze eeuw, toen de problemen met deze middelen hier onbekend waren, een aantal internationale verdragen heeft ondertekend, mag geen beletsel vormen om onze huidige problemen genuanceerd op te lossen.

Amendement 43

Indieners: N. F. I. Schwarz e.a.

Woordvoerder: N. F. I. Schwarz.

Onderwerp: par.7.13 alcohol en drugs.

Voorstel:

par.7.13 opschrift, eerste regel en 12de regel telkens na „alcohol” toe te voegen: en tabak.

In de 9de regel dient na „alcoholhoudende dranken” te worden toegevoegd: en sigaretten.

Amendement 44

Indieners: N. F. I. Schwarz e.a.

Woordvoerder: N. F. I. Schwarz.

Onderwerp: par.7.13, alcohol en drugs.

Voorstel:

Aan 7.13 de volgende alinea toe te voegen:

„De handel in hennepproducten dient gelegaliseerd te worden, zodat controle op de producten mogelijk is.

Amendement 44 A

Indieners: Jan Apotheker e.a.

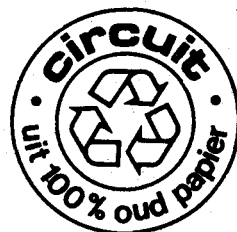
Woordvoerder: Jan Apotheker.

Onderwerp: par.7.13, alcohol en drugs.

Voorstel:

Par.7.13 laatste twee alinea's te schrappen en te vervangen door: Bij de drughulpverlening zou men er vanuit moeten gaan dat de psychosociale problemen van de drugsgebruiker zijn grootste problemen zijn. Dit betekent; dat bij drughulpverlening het vervangende middel methadon alleen verstrekt kan worden als de verstrekking vergezeld gaat van enigerlei vorm van hulpverlening. Er

dient gestreefd te worden naar oplossing van de onderliggende problematiek van de individuele drugsgebruiker. Gezien de principiële en praktische bezwaren verbonden aan vrije verstrekking van heroïne, dient de voorkeur gegeven te worden aan verstrekking van methadon. ■

VERSLAG DEELCONGRES ZUTPHEN

Beleidsprogram hoofdstuk Media: omroepbestelen „Het Boek”
De door de SWB-werkgroep „Kunsten en Media” en de programcommissie voorbereide beleidsprogramvernieuwingsvoorstellen zijn door het deelcongres te Zutphen over het algemeen positief ontvangen en beoordeeld.

De indieners van motie 63 op de na-jaars ALV – een motie die toen wegens tijdgebrek niet behandeld kon worden – zagen hun wensen t.a.v. het opnemen van een onderdeel over „kleinschalige media als uitdrukking van het democratiseringsproces en de participatie van de burger hierin” ruimschoots gehonoreerd in o.m. een uitvoerige paragraaf over regionale radio-omroep in de voorstellen. Motie 63 kon nu dan ook worden ingetrokken.

Een nieuwe motie (13) constateerde dat het regeringsbeleid nog onvoldoende garanties biedt voor continuering, ontwikkeling en onafhankelijkheid van de regionale radio-omroep en verzocht de Tweede Kamerfractie al het mogelijke in het werk te stellen om die garanties – m.n. de inhoudelijke onafhankelijkheid van dit medium en de financiering uit de omroepmiddelen – alsnog te realiseren. De motie kreeg overtuigende steun van de congresdeelnemers en wordt dus aan de ALV te Nijmegen voorgelegd. Ondertussen

mag Chel Mertens zich vast gerugge- steund voelen in de discussie met de bewindsvrouw van CRM over dit – door haar als „omroep-annex wel- zinsvoorziening” beschouwd – me- dium. Van de 12 in hoofdzaak tekst- verduidelijkende amendementen zullen er zeven op de ALV terugke- ren. De volledige tekst vindt U t.z.t. in het Congresboek. Hier kan ik vol- staan met het vestigen van de aan- dacht op de amendementen die de teksten van par. 2 punt 7 en 11 – waar het begrip „overgangstermijn” in twee verschillende betekenissen, en dus verwarrend, wordt gehanteerd – beogen te verbeteren.

Tenslotte moet nog gewezen worden op een fout die geslopen is in de tekst van de paragraaf Reprorecht op pag. 18 (linkerkolom) van de maart-De- mocraat. De zin „Aangezien deze veelal niet individueel toedeelbaar zullen blijken” moet luiden: „Voor- zover deze niet individueel toedeel- baar blijken, dienen...” Met een beetje goede wil kunnen we in Nij- megen een redelijk en verwezenlijk- baar alternatief voor het huidige om- roepbestel formuleren. Daarmee zal een lang gekoesterde wens, getuige de vele in het verleden op dit punt op ALV's aangenomen moties, einde- lijk in vervulling gaan.

Jan van den Hazel
sec. politiek

alfabetische volgorde vermeld de als tweede geplaatste kandidaten van de vijf kieskringgroepen;

- c. Op de plaatsen 11 t/m 15 zijn in alfabetische volgorde vermeld de als derde geplaatste kandidaten van de vijf kieskringgroepen;
- d. Op de plaatsen 16 t/m 20 zijn in alfabetische volgorde vermeld de als vierde geplaatste kandidaten van de vijf kieskringgroepen;
- e. Op de plaatsen 21 t/m 23 zijn in alfabetische volgorde vermeld de als vijfde geplaatste kandidaten van de kieskringgroepen I, II en III (de groepen IV en V hebben slechts vier kandidaten);
- f. Op de plaatsen 24 en 25 zijn in alfabetische volgorde vermeld de als zesde geplaatste kandidaten van de kieskringgroepen I en II, groep III heeft slechts vijf kandidaten);
- g. Op de plaatsen 26 en 27 zijn in alfabetische volgorde vermeld de als zevende geplaatste kandidaten van de kieskringgroepen I en II;
- h. Op de plaatsen 28 t/m 30 zijn vermeld de als achtste, negende en tiende geplaatste kandidaten van kieskringgroep I (groep II heeft slechts zeven kandidaten).

In de onderstaande aldus samenge- stelde voorlopige landelijke ranglijst zijn de bovengenoemde groepen kandidaten d.m.v. stippellijnen ge- scheiden.

1. W. Dik
2. J. F. Glastra van Loon
3. N. F. I. Schwarz
4. M. L. Tiesinga-Autsema
5. J. J. Vis
-
6. J. L. A. Boogerd-Quaak
7. D. Eisma
8. M. P. Gans
9. H. J. Rang
10. F. K. L. Rogier
-
11. A. Bestman
12. W. Groot
13. G. P. Hoefnagels
14. J. F. Jansen van Tuikwerd
15. H. J. van Lookeren Campagne
-
16. M. van Empel
17. A. van Geest
18. J. J. A. Jansen
19. E. F. Maas
20. I. Schoutsen
-
21. M. A. van Dedem-van der Does
22. F. A. Kortz
23. N. F. F. A. de Nerée tot Babbe- rich
-
24. J. Fontijne
25. J. P. F. Mulder
-
26. A. L. Becker
27. R. Straatsma
-
28. H. G. Bakker
29. J. H. ter Horst
30. F. Boomsma.

Vaststelling definitieve landelijke lijst

Binnenkort ontvangen alle stemge- rechtigde leden van D'66 een stem- biljet voor de vaststelling van de de- finitieve landelijke lijst. Op dit stem- biljet zijn nadere aanwijzingen opge- nomen voor de invulling en inzen-

ding. Iedereen wordt verzocht deze aanwijzingen nauwgezet te volgen om te voorkomen dat het stembiljet ongeldig moet worden verklaard. **De verkiezing van de lijsttrekker zal d.m.v. een afzonderlijke schriftelijke stemming op het voorjaarscongres 1980 in Nijmegen plaatsvinden.** Onderstaand zijn conform artikel 105 lid 1 nogmaals de gegevens van de kandidaten vermeld die zij bij hun kandidaatstelling hebben verstrekt.

Kandidaten voor de eerste kamer der staten generaal

Legenda

1. NAAM en voornamen voluit.
2. Geboorteplaats en -datum.
3. Woonplaats + postcode.
4. Adres.
5. Telefoonnummer.
6. Opleiding.
7. Beroep.
8. Huidige functies binnen D'66.
9. Vroegere functies binnen D'66.
10. Functies in andere maatschap- pelijke organisaties.
11. Bent u bereid op een verkiesbare plaats te staan?
- 11a. Met welk gebied wilt u na ver- kiezing in het bijzonder contact onderhouden?
- 11b. In welke kieskringgroep wilt u aan de verkiezingen deelnemen?
12. Met welk onderdeel van het be- leid wilt u zich bij voorkeur be- lasten?
13. Persoonlijke verklaring, indien gewenst.

In alfabetische volgorde (beginnen- de met N) per kieskringgroep.

Kieskringgroep I – Noord-Oost

1. DE NERÉE TOT BABBERICH, Marie Frederik Frans Antoon
2. Roermond, 08-01-1915.
3. 6814 JC Arnhem.
4. Röellstraat 3.
5. 085-427196.
6. Nederlands en internationaal recht.
7. Adviseur van diverse bedrijven, plvv. lid college Beroep Bedrijfsleven (Den Haag).
8. Voorzitter Werkgroep Binnen- landse Zaken en Staatsrecht, lid diverse ad hoc commissies o.a. werkgroep Reorganisatie Bin- nenlands Bestuur, lid Gemeenteraad Arnhem.
9. lid Hoofdbestuur 1968/1970 lid Provinciale Staten Gelder- land 1970/74.
10. Bestuurslid diverse stichtingen, o.a. Gelderse Kastelen, Gelders Landschap, Cult. Ver. Liemers- Niederrhein, Werkgroep Cult. Grenscontac- ten, Gewest Rijn/Waal/IJssel van de Eur. beweging/Europa Union, enz.
11. Ja.
- 11a. Noord-Oost Nederland.
- 11b. Noord-Oost.
12. 1. Binnenlands Bestuur

VERKIEZING KANDIDATEN EERSTE KAMER

Uitslagen voorverkiezingen

Onlangs heeft de landelijke Verkie- zingscommissie de uitslagen van de voorverkiezingen voor de kandida- ten voor de Eerste Kamer vastge- steld. Deze uitslag luidt als volgt:

Namen van kandidaten in volgor- de van verkiezing

Kieskringgroep I Noord-Oost

1. J. J. Vis
2. D. Eisma
3. J. F. Jansen van Tuikwerd
4. E. F. Maas
5. M. F. F. A. de Nerée tot Babbe- rich
6. J. P. F. Mulder
7. R. Straatsma
8. H. G. Bakker
9. J. H. ter Horst
10. F. Boomsma

Kieskringgroep II Zuid

1. W. Dik
2. J. L. A. Boogerd-Quaak
3. G. P. Hoefnagels
4. M. van Empel
5. M. A. van Dedem-van der Does
6. J. Fontijne
7. A. L. Becker

Kieskringgroep III Holland-Zuid

1. J. F. Glastra-van Loon
2. H. J. Rang
3. H. J. van Lookeren Campagne
4. J. J. A. Jansen
5. F. A. Kortz

Kieskringgroep IV Holland-Noord

1. M. L. Tiesinga-Autsema
2. M. P. Gans
3. W. Groot
4. I. Schoutsen

Kieskringgroep V Midden

1. N. F. I. Schwarz
2. F. K. L. Rogier
3. A. Bestman
4. A. van Geest

Voorlopige landelijke ranglijst

Ingevolge artikel 104 lid 8 van het Huishoudelijk Reglement heeft de LVC de voorlopige landelijke rang- lijst samengesteld. Op deze lijst zijn de kandidaten als volgt geplaatst

- a. Op de plaatsen 1 t/m 5 zijn in alfa- betische volgorde vermeld de als eerste geplaatste kandidaten van de vijf kieskringgroepen;
- b. Op de plaatsen 6 t/m 10 zijn in

(Grondwet, Bestuurlijke Reorganisatie, provinciale en gemeentelijke financiën)

2. Energie- en milieuproblemen.
3. Europese Zaken (Raad van Europa, Eur. Gemeenschappen, WEU)
4. Verkeer en Waterstaat.
13. Ervaring in nationale (plv. griffier Ite Kamer, plv. lid College Beroep Bedrijfsleven, Prov. Staten en Gemeenteraad) en bovennationale zaken (secr. parl. delegaties naar internationale vergaderingen, secretaris generaal Europees Parlement, diverse internationale commissies, directeur en plv. commissaris generaal Wereldtentoonstelling Montreal 1967), alsmede in partijaangelegenheden (lid HB, lid diverse werkgroepen, waaronder vooral Staatsrecht) is voor mij aanleiding mij kandidaat te stellen. Ik meen op deze basis in staat te zijn het gezicht van D'66 in de Eerste Kamer mede te bepalen.

1. **STRAATSMA, Rindert**

2. Hijum, 10-1-1937.
3. Tytsjerk 9255 JD.
4. Toutenburglean 8.
5. 05118-1671.
6. Doct. Pol. en Soc. Wetenschappen (sectie A); diploma journalistencursus.
7. Dir. Stichting Algemene Fryske Underrjocht Kommissje.
8. -
9. Mede-oprichter, voorzitter Landbouwcomm., lid Staatsrecht Comm., kandidaat Tweede Kamer in 1967, voorzitter Verkiezingsprogram Comm. Friesland (± 1968).
10. Secr.-penn. Stichting Jacobus van Loon, DB-lid Fryske Akademy; adviseur Prov. Onderwijsraad Friesland, secr. Gem. Centrum van de Onderwijsbegeleidingsdiensten in Friesland, voorz. Sectie Vormings- en Ontwikkelingswerk Fryske Kultuerried, lid Ried Fryske Beweging.
11. Ja.
- 11a. Friesland in het bijzonder, het Noorden en andere buitengewesten in het algemeen.
- 11b. Noord-Oost.
12. Onderwijs, cultuur, binnenlandse zaken, landbouw, evt. verkeer en waterstaat, financiën, economische en sociale zaken.

1. **VAN TUIKWERD (JANSEN VAN TUIKWERD), Jan Fokko**

2. Delfzijl, 2-10-1915.
3. 9934 EG Delfzijl.
4. Koningin Julianalaan 98.
5. 05960-12145.
6. Ir. Landbouwhogeschool Wageningen.
7. Raadgevend landbouwkundige.
8. Medewerker Tweede Kamerfractie voor landbouw en grondpolitiek.
9. O.a. lid Provinciale Staten van Groningen, lid voorlopige adviesraad, voorzitter landbouw-werkgroep.
10. Bestuurslid van landbouworganisaties, landbouwcoöperaties.
11. Ja.
- 11a. Provincies Groningen, Friesland, Drenthe, Overijssel.
- 11b. Noord-Oost.
12. Landbouw, grondpolitiek, milieu, EG, ontwikkelingssamen-

werking.

13. Ben overtuigd, dat ik een goed kamerlid zal zijn.
 - a. Ben vertrouwd met de samenleving in tropische, sub-tropische en gematigde gebieden.
 - b. Naast mijn ervaring in het organisatieleven, in ontwikkelingssamenwerking, in het ambtelijk en politiek apparaat, vind ik het belangrijk dat ik geen slechte boer was. Dat ik aan den lijve heb ondervonden wat het betekenis langdurig lichamenlijk te werken en bedrijfsgebonden te zijn. Ken de problemen van de kleine zelfstandige.
 - c. Was met succes lid van Provinciale Staten.
 - d. Heb parlementaire ervaring.
 - e. Heb de tijd mij volledig aan het kamerlidmaatschap te wijden. Het wordt voor mij geen erebaantje naast een volledige baan. Gezien het geringe aantal Eerste Kamerleden wat D'66 zal krijgen, wordt de fractie zwaar belast.
 - f. Een deskundige op het terrein van grondpolitiek en van landbouw betekent een nuttige aanvulling op de specialiteiten van de D'66 Tweede Kamerleden.

Loopbaan

1940-1947 boer.
1947-1958 ambtenaar buitenlandse dienst Ministerie van Landbouw; landbouwwattaché voor het Midden-Oosten, standplaats te Beyrouth. Terug naar Nederland, schoolgaande kinderen.
1958-1974 boer. 1958-1966 in stille tijd van bedrijf raadgevend landbouwkundige, vooral voor ontwikkelingsprojecten in Azië en in Afrika. Verder onder meer voor de Nederlandse regering studies verricht omtrent landbouw in de EG, landbouw in de gehele EG ter plaatse bekeken.
Van 1966 slokte het bedrijf mij op. 1974 boer-af, daar het door mij gepachte landbouwbedrijf ten offer viel aan woningbouw.
1974-1977 medewerker Tweede Kamerfractie D'66.
1978-heden raadgevend landbouwkundige.
Bekleedde functies in maatschappelijke organisaties. Bestuurslid algemene landbouworganisatie, landbouwcoöperaties (industrie, karton, papier), waterschapswezen.

1. **VIS, Jacob Jan**

2. Wormerveer, 30-10-1933.
3. Eext, 9463 TD (Drenthe)
4. Het Wit 6.
5. 05922-1672.
6. Doc. examen Nederlands recht.
7. Lector Staatsrecht Rijksuniversiteit Groningen.
8. Geen.
9. HB-lid 1975-1977.
10. Dekaan Juridische Faculteit Groningen.
11. Ja.
- 11a. Friesland, Groningen, Drenthe.
- 11b. Noord-Oost.
12. O. en W., C.R.M., V. en W., Justitie, Alg. Zaken, Energie.
13. Hoewel ik, evenals mijn partij, gekant ben tegen het voortbestaan van de Eerste Kamer, lijkt het mij van groot belang dat de „vierde stroming” ook in de Eerste Kamer zichtbaar wordt. D'66 heeft behoefte aan nog een parlementair forum om zijn ideeën en opvattingen over het

voetlicht te brengen. Van een interessant politiek verschijnsel heeft de partij zich ontwikkeld tot een onmisbaar instrument voor de toekomstige vormgeving van de samenleving: vooruitstrevend zonder fanatisme, democratisch, tolerant en bereid tot zelfonderzoek. En bovendien – naar gebleken is – voorzien van een flinke dosis geestelijke veerkracht.

D'66 zal zich moeten inspannen om die samenlevingsvormen te ontwikkelen waarin persoonlijke ontwikkelingsmogelijkheden even goed gegarandeerd zijn als maatschappelijke verantwoordelijkheid.

Voor mij betekent dat dat de partij bereid moet zijn traditionele posities aan te pakken en minder populaire issues aan te snijden – daarbij niet primair strevend naar behoud of uitbouw van de bestaande plaats in het politieke krachtenveld, maar de moed opbrengend om de maatschappelijke eisen van de toekomst zwaarder te laten wegen dan de tactische eisen van het moment.

Mijn kandidatuur komt voort uit een mengsel van:

- respect vóór en vertrouwen in de democratie;
- ambitie om politiek en maatschappelijke belangstelling met elkaar te verbinden;
- behoefte om de visie van D'66 uit te dragen, te actualiseren en te accentueren.

Een Eerste Kamerlid moet niet proberen het werk van zijn collega's in de Tweede Kamer nog eens dunnetjes over te doen. Wel biedt de Eerste Kamer de mogelijkheid om bepaalde accenten aan te brengen. Daarnaast geeft het Eerste Kamerlidmaatschap een goede gelegenheid om opvattingen te verwoorden, die sterk leven in bepaalde regio's van de partij. Als voormalig randstedeling, maar sinds 1973 werkend in het Noorden, ben ik daarvan de betekenis gaan inzien.

Door een 17-jarige periode als parlementair journalist ben ik goed op de hoogte van de moeilijkheden en mogelijkheden van het parlementair bedrijf. Mijn ervaring binnen de partij heb ik opgedaan als lid sinds 1967 en als HB-lid in de spannende periode van de „wedergeboorte”.

1. **BAKKER, Hendrik Gerrit**

2. Kantens, 12-5-1931.
3. Groningen, 9715 PD.
4. Oosterhamriklaan 205.
5. 050-732963.
6. MULO-A; Stuurman GHV; Acte NI Wis- en Natuurkunde; Atheneum mei 1980.
7. Leraar wis- en natuurkunde.
8. Geen.
9. Geen.
10. Geen.
11. Ja.
- 11a. Groningen.
- 11b. Noord-Oost.
12. Oplossen werkloosheid.
13. Ik ben de enige Nederlander die de werkloosheid kan en wil oplossen. De meesten kunnen de werkloosheid wel oplossen, maar willen niet.

1. **BOOMSMA, Frederik**

2. Blaricum, 17-1-1916.
3. Den Haag, 2555 CS.
4. Laan van Meerdervoort 1646.
5. 070-683388.
6. 5-jarige HBS-A.

7. Chef de Bureau Exportafdeling.

8. Wijkcontactpersoon.
9. -
10. Momenteel niet.
11. Ja.
- 11a. Friesland.
- 11b. Noord-Oost.
12. -

1. **EISMA, Doeke**

2. Den Haag, 30-12-1939.
3. Den Haag 2597 EN.
4. Ruychrocklaan 36.
5. 070-241543.
6. Doctoraal Sociologie.
7. Medewerker Harmonisatieraad Welzijnsbeleid.
8. Lid Geschillencommissie;
9. Lid Eerste Kamer 1971-1977; Lid Provinciale Staten Gelderland 1970-1971; Lid Europees Parlement 1973-1974.
10. Voorzitter bestuur Ned. Instituut v. Maatsch. Werk Onderzoek; Bestuurslid Volkshogeschool.
11. Ja.
- 11a. Gelderland.
- 11b. Noord-Oost.
12. Binnenlandse Zaken, Welzijn, Ruimtelijke Ordening.

1. **TER HORST, Jan Hendrik**

2. Enschede, 11 oktober 1926.
3. 1082 CS Amsterdam.
4. Duinbeek 11'.
5. 020-420580.
6. MULO A en B, Hogere Textielschool te Enschede, Personeelbeheer en bedr. maatsch. werk, Efficiency, financiën, verzekeringen (van personen).
7. Hoofd bureau personeelverzekeringen VNU.
8. Nr. 18 kandidatenlijst gemeenteraadsverkiezingen 1978, verkiezingskrantenbezorger.
9. Geen.
10. Bestuurslid Ver. tot Steun a/d. Nierstichting in Nederland, afd. Amsterdam; plv. lid Raad van Beroep Amsterdam en Haarlem.
11. Ja.
- 11a. Overijssel en Gelderland.
- 11b. Noord-Oost.
12. Pas me aan aan de kwaliteit in de fractie.

Als het kan Verkeer en Waterstaat en Sociale Verzekeringen.

13. Ik geloof in de zin van het bestaan van de Eerste Kamer. De wetgeving komt in de Tweede Kamer vaak in een sfeer van grote spanning tot stand, met alle gevolgen van dien en alle verschijnselen daaraan verbonden (onvolkomen of soms slordige wetgeving).

De Eerste Kamer kan door een wet af te wijzen het land voor erger behoeden. Zij heeft daarom de plicht die consequenties te trekken, los van de gevolgen.

Ik wil vrij staan van de fractie in de Tweede Kamer, in die zin dat ik een eigen oordeel wil hebben.

Ik zal de partij-inzichten uiteraard respecteren, ingeval van grote tegenstellingen overleg plegen, maar ik wil wel mijn persoonlijke verantwoordelijkheid dragen. Dat kan inhouden dat ik niet altijd met de fractie mee ga.

1. **MAAS, Ernst Franciscus**

2. Utrecht, 09 december 1929.
3. Arnhem 6814 KH.
4. Van Heemstralaan 4.

5. 085-420815.
 6. Montessorilyceum Zeist; HTS Bouwkunde Utrecht; Academie van Bouwkunst Amsterdam.
 7. Directeur Vereniging Het Gelders Genootschap enz. te Arnhem.
 8. Voorzitter Financiële Commissie D'66; Voorzitter Regio Gelderland D'66; Lid Werkgroep SWB D'66 Kunsten en Media.
 9. Lid Dagelijks Bestuur D'66 (penningmeester); Bestuurslid Politiek Scholings- en Vormingsinstituut D'66.
 10. Lid Commissie van Toezicht Gem. Museum Arnhem; Voorzitter Instituut voor Vrije Grafiek Arnhem; Voorzitter Ver. van Vrienden Gem. Museum. Arnhem; Secretaris Land. Federatie Welstandtoezicht.
 11. Ja.
 - 11a. Gelderland, Overijssel.
 - 11b. Noord-Oost.
 12. Cultuur van CRM, Financiën.
 13. Hoofd en hart inzetten om uitvoering en verrijking van ons beleidsprogramma te bewerkstelligen.
1. **MULDER, Jan Pieter Fokke**
 2. Meppel, 29 juni 1934.
 3. 9321 GB Peize.
 4. Eikenlaan 23.
 5. 05908-33014.
 6. HBS-B; Dr. Natuurkunde.
 7. Beheerder Research Instituut.
 8. Lid Hoofdbestuur voor Drenthe.
 9. 1976-1977 Regiocontactpersoon; 1977-1979 Lid (Voorlopige) Adviesraad.
 10. Commissaris Lode's Instrumenten b.v.
 11. Ja.
 - 11a. Noorden van het land.
 - 11b. Noord-Oost.
 12. In overleg.

Kieskringgroep II – Zuid

1. **BECKER, Anthonius Lambertus.**
 2. Winterswijk, 11-6-1944.
 3. 's-Hertogenbosch, 5215 GB.
 4. Amstellaan 28.
 5. 073 - 147703 (kantoor 073 - 145829).
 6. HBS-B, TH Delft, afdeling Bouwkunde.
 7. Architect.
 8. Gemeenteraadslid te 's-Hertogenbosch.
 9. Voorzitter afdeling 's-Hertogenbosch e.o.
 10. -
 11. Neen.
 - 11a. Brabant.
 - 11b. Zuid.
 12. R.O.
1. **BOOGERD-QUAAK, Johanna Levina Adriana.**
 2. Axel, 1-3-1944.
 3. Zaamslag 4543 RD.
 4. Koning Willem III weg 4.
 5. 01153 - 1618.
 6. MMS (4 jr.), MBO, HBO.

7. Gew. functionaris samenlevingsopbouw (Humanitas).
8. Lid landbouwwerkgroep.
9. Regiovoorzitter Zeeland, diverse werkgroepen.
10. Coördinatrice initiatiefgroep kinderdagverblijf; voorzitter D'66 statenfractie Zeeland.
11. Ja.
- 11a. West- en Zuid-Nederland.
- 11b. Zuid.
12. Uitwerking wettelijke maatregelen in niet-randstedelijke gebieden, midden- en kleinbedrijf, landbouw, sociale zaken, cultuur, emancipatiezaken, CRM.

Als lid van Provinciale Staten van Zeeland word ik voortdurend geconfronteerd met landelijke beleidstukken zoals structuurschema's, nota's en kaderwetgeving, die een sterke regionale uitwerking hebben. Deze problematiek speelt op het gebied van milieuwetgeving, ruimtelijke ordening, onderwijs, sociaal-cultureel werk, vorming, emancipatie enz. Daarnaast zijn er regionale problemen, zoals de kerncentrales te Borssele en het Belgisch Doel, grensoverschrijdende milieuvuiling en werkgelegenheid. Vraagstukken die nauwelijks regionaal aan te pakken zijn en een sterk nationale of zelfs Europese bemoeienis vragen. Vanuit mijn ervaring met de specifieke problemen van de sterk landelijke gebieden en de kleine kernen, wil ik het Eerste Kamerlidmaatschap gebruiken om een meer samenhangend beleid in de zin van afstemming op de praktijk te stimuleren. Gedurende de eerste periode ben ik bereid me in te zetten op een breed terrein. Zodra D'66 meer Eerste Kamerleden heeft wil ik me specialiseren op landbouw en midden- en kleinbedrijf. Dit in verband met de relatie tot landinrichting en kleine kernenproblematiek. Bij een eventuele verkiezing ben ik voornemens mijn werk op te geven.

1. **VAN DEDEM-VAN DER DOES, Martina Aletta.**
 2. Arnhem, 10-6-1938.
 3. Drimmelen.
 4. Herengracht 13.
 5. 01626 - 2720.
 6. Gymnasium-A; Cand. Geschiedenis RU Leiden.
 7. Radiojournaliste.
 8. Voorzitter PSVI; lid PEAC.
 9. -
 10. -
 11. Ja.
 - 11a. Brabant, Zeeland.
 - 11b. Zuid.
 12. Buitenlandse zaken, werkgelegenheid, geïntegreerd emancipatiebeleid en direct emancipatiebeleid, onderwijs.
1. **DIK, Wim.**
 2. Rotterdam, 11 januari 1939.
 3. 5268 BP Helvoirt.
 4. Lage Driesstraat 23.
 5. 04118 - 2282.
 6. 5 jaar HBS-B te Gouda; TH Delft, electrotechnisch ingenieur; Economische Hogeschool Rotterdam, kandidaat.
 7. Directeur Vleeswarenbedrijf.
 8. Voorzitter van het bestuur van de Stichting Wetenschappelijk

- Bureau D'66.
9. Voorzitter afdeling Oss (1966 t/m 1969); CCRSF (1970 t/m 1972); Vice-voorzitter politiek HB (1975 t/m 1979); Bestuur SWB (1976 tot heden).
10. Lid Brabants-Zeeuwse Werkgeversvereniging (NCW); Lid Bestuur „Omroep Brabant” regio N.O.
11. Ja.
- 11a. Zuiden des lands.
- 11b. Zuid.
12. Economische Zaken, Technologie, Industriebeleid, Binnenlandse Zaken, Financiën.
13. Ik ben van mening, dat het ook (misschien zelfs wel: vooral) in de Eerste Kamer nodig is dat het Redelijk Alternatief slagvaardige en ervaren vertegenwoordigers krijgt. De combinatie van mijn staat van (actieve) dienst binnen de partij D'66 en mijn rol in het bedrijfsleven maakt het mogelijk op diverse terreinen een originele inbreng te leveren.

1. **VAN EMPEL, Martijn.**
2. Semarang, 29-8-1941.
3. 5582 EA Waalre.
4. Juliana de Lannoylaan 37.
5. 04904 - 4607.
6. Jurist.
7. - Bedrijfsjurist n.v. Philips, - Rechter-plaatsvervanger Rechtbank Den Bosch.
8. - Lid Adviesraad; - Lid SWB-bestuur; (- redactie SWB-blad-in-oprichting)
9. Lid Adviesraad.
10. -
11. Ja.
- 11a. Zeeland, Noord-Brabant, Limburg.
- 11b. Zuid.
12. Justitie, Economische Zaken, Buitenlandse Zaken, Defensie.
13. Ik stel mij kandidaat, omdat ik overtuigd ben van het belang van een goed onderling contact - en daardoor wederzijds begrip - tussen politiek en bedrijfsleven.

1. **FONTIJNE, Johan.**
2. Dordrecht, 20 april 1934.
3. Geldrop, 5662 TT.
4. Nieuw Erfseweg 27.
5. 040 - 863844.
6. Sociale pedagogiek, organisatiekunde.
7. Adviseur personeel & organisatie.
8. Lid bestuur regio Noord-Brabant; Voorzitter afdeling Geldrop en Voorzitter subregio Zuid-Oost-Brabant.
9. -
10. Voorzitter van een plaatselijke vereniging voor bijzonder basis-onderwijs op algemene grondslag.
11. Ja.
- 11a. Zuidelijke provincies.
- 11b. Zuid.
12. Sociale Zaken, Onderwijs, Binnenlandse Zaken.
13. De Eerste Kamer zou eigenlijk moeten verdwijnen, maar zolang het ding bestaat moeten er Democraten (-'66) in, om de verhoudingen in de Tweede Kamer zo dicht mogelijk te benaderen. De Eerste Kamer wordt wel behoudzucht toegeschreven. Democraten in de Eerste Kamer mag het slechts

gaan om het behouden van onze lijn van vernieuwing. Dus géén controle en correctie op onze Tweede Kamerfractie, maar D'66-senatoren die de vernieuwingslijn dóórtrekken. Wij Democraten blijven „groet groeien”, met alle gevaren van dien. Maar de Eerste Kamer wordt verkozen op grond van de verhoudingen in de Provinciale Staten sinds 1978, en toen hield het voor ons nog niet over. De Eerste Kamer zal dus klein beginnen, met weinig Kamer-ervaring op de onderscheiden gebieden. Zonder ervaring in Raad, Staten, Kamer, stel ik mij beschikbaar als kandidaat, met bestuurlijke ervaring binnen en buiten de politiek, en met mijn dagelijkse ervaring als organisatie-adviseur binnen een industriële onderneming.

1. **HOEFNAGELS, Gerard Peter.**
2. Bilthoven, 26-10-1927.
3. Maasland ZH.
4. Burgemeester van der Lelykade 14.
5. 01899 - 12391.
6. Rechtsgeleerdheid.
7. Hoogleraar criminologie, penitentiair recht en kinderrecht aan de Erasmusuniversiteit te Rotterdam.
8. Lid van de Commissie „Symposium De Volgende Generatie”.
9. Adviezen inzake strafrecht, kinderrecht, familierecht en privacy-wetgeving; Commissie Vrijheidsrechten (in de jaren 1967 en volgende; er was toen nog geen formele wetenschappelijke stichting met formele commissies e.d.).
10. Bestuurslid van de Vereniging voor Familie- en Jeugdrecht, Voorzitter Stichting Interuniversitaire Criminologische Instituten; Adviseur van de Belangenvereniging Minderjarigen; Redactie Tijdschrift voor Familie- en Jeugdrecht; Lid Algemeen Bestuur Netherland Institute for Advanced Studies.
11. Ja.
- 11a. Brabant.
- 11b. Zuid.
12. Justitie, CRM en Volksgezondheid.
13. Ik ben bereid vanuit mijn praktische en theoretische kennis enige invloed uit te oefenen. Mij intrigeert daarbij de ideologische kant van de politiek; ik wil weten wat partijpolitiek ideologisch waard is. Ik toets overheidsgedrag aan de feitelijke betekenissen voor mensen. Justitie en politiek zijn daarvoor zeer geschikte terreinen.

Kieskringgroep III – Holland-Zuid

1. **RANG, Hendrik Johan.**
2. Amsterdam, 4 augustus 1931.
3. 3054 LK Rotterdam.
4. Plasoord 24.
5. 010 - 183646.
6. - Doctoraal Chemie ('55, UvA) - Bedrijfseconomie ('72, ISW) - Kand.-I rechten ('79, EUR)
7. Directeur Bouwcentrum.
8. Fractievoorzitter Rijnmond-raad.
9. - Voorzitter Afdeling West. Mijnstreek

- Lid Provinciale Staten van Limburg
- Lid Eerste Kamer (Lid Raad van Europa)
- Voorzitter Regiobestuur Rijnmond.

- 10. Geen
- 11. Ja.
- 11a. Zuid-Holland, Limburg, Noord-Brabant, Utrecht, Zeeland.
- 11b. Holland-Zuid.

12. Europese aangelegenheden, Justitie, Binnenlandse Zaken, Financiën, Volkshuisvesting en Ruimtelijke Ordening, Economische Zaken, Milieuhygiëne.

13. **Motivering:**
 Hoewel D'66 zich de laatste jaren niet meer heeft uigelaten over het bestaansrecht van de Eerste Kamer, denk ik dat men binnen D'66 over het algemeen nog steeds van mening is dat de Eerste Kamer moet worden opgeheven, mits de werkwijze en de toerusting van de Tweede Kamer zodanig worden gewijzigd, dat een aantal voordelen dat nu nog kan worden toegeschreven aan het functioneren van het tweekamerstelsel in het algemeen, en aan het functioneren van de Eerste Kamer in het bijzonder, voldoende zijn gecompenseerd, en men, door opheffing alsdan van de Eerste Kamer, het voorstel overhoudt van een eenvoudiger en efficiënter stelsel.

Zolang die situatie nog niet is gerealiseerd - en daar zou D'66 opnieuw een punt van kunnen maken - heeft de Eerste Kamer naar mijn mening nog een nuttige functie. Afgezien van haar aandeel in de wetgevende taak weet ik uit ervaring dat, met name waar het gaat om de kritische beoordeling en vernieuwende beïnvloeding van het beleid vanuit een praktisch-maatschappelijke opstelling, de bijdragen uit de Eerste Kamer niet alleen zeer serieus worden genomen, maar ook - op termijn effect sorteren. Zolang de Eerste Kamer daarom nog een zinvolle functie heeft, dient D'66 ook in de Eerste Kamer vertegenwoordigd te zijn, om ook hier de gelegenheid te hebben om vanuit zijn eigen optiek inhoud te geven aan het proces van beleidsbeïnvloeding over een zo breed mogelijk front.

Met in de eerstkomende drie jaar zeker niet meer dan twee D'66-vertegenwoordigers in de Eerste Kamer zal dat een niet geringe taak zijn. Ik acht mijzelf tot die taak in staat, en ben bereid mij ten volle in te zetten om die te vervullen.

- 1. **GLASTRA VAN LOON, Jan Frederik.**
- 2. Jakarta, 16-3-1920.
- 3. 1528 AE Den Haag.
- 4. Bazarstraat 15.
- 5. 070 - 463105.
- 6. Gymnasium-B; universiteit.
- 7. Hoogleraar.
- 8. Lid Programmacommissie.
- 9. Vice-voorzitter; voorzitter.
- 10. Voorzitter Stichting Ombudsmann.
- 11. Ja.
- 11a. Zuid-Holland.
- 11b. Holland-Zuid.
- 12. Justitie, Ontwikkelingssamenwerking, Defensie.
- 13. Ik hoop ertoe te kunnen bijdragen, dat meer burgers zich interesseren in de politiek en natuurlijk in de standpunten van D'66 in het bijzonder, en daaraan naar maatstaven van

redelijkheid kritisch deelnemen.

- 1. **JANSSEN, Johan Jacobus Alex.**
- 2. Den Haag, 11-4-1940.
- 3. Wassenaar, 2242 JC
- 4. Storm van 's-Gravesandeweg 51.
- 5. 01751 - 19209.
- 6. Doctoraal Economie, kandidaat-ambts rechten.
- 7. Ambtenaar Ministerie van Onderwijs.
- 8. Coördinator Subgroep SWB-werkgroep Sociale en Economische Zaken.
- 9. Coördinator SWB-werkgroep Sociale en Economische Zaken.
- 10. Geen
- 11. Ja.
- 11a. Noord- en Zuid-Holland.
- 11b. Holland-Zuid.
- 12. Sociale en Economische Zaken, Financiën.
- 13. Ik stel mij kandidaat voor de Eerste Kamer, ofschoon ik van mening ben dat dit college geen onmisbare schakel in ons staatsrechtelijk bestel vormt. Daarom zal ik pogingen om de Eerste Kamer op te heffen steunen. „Het waken tegen de waan van de dag”, de functie die bij uitstek aan deze Kamer wordt toegedacht, wordt in voldoende mate vervuld door colleges als de Raad van State. Ondanks dat meen ik dat D'66 voorshands in dit lichaam vertegenwoordigd dient te zijn.

- 1. **KORTZ, Franz Albert.**
- 2. Ngandjoek (voorm. Ned. Indië), 17 april 1928.
- 3. 3053 WP Rotterdam.
- 4. Ahornlaan 6.
- 5. 010 - 181450
- 6. HBS-B en Algemeen Vormend Onderwijs, Erasmus Universiteit i.c. W. Sociologie.
- 7. Particulier.
- 8. Geen.
- 9. - Regiocontactpersoon Rijnmond/Rotterdam 1976/1977.
- 10. - 1ste secretaris Rijnmond en Rotterdam 1976/1977.
- 11. - VAR-lid voor Zuidholland (Rijnmond) 1977.
- 12. Geen.
- 13. Ja.
- 14. Rotterdam-Rijnmond.
- 15. Holland-Zuid.
- 16. Defensie, buitenland en onderwijs.

- 1. **VAN LOOKEREN CAMPAGNE, Helenus Johannes**
- 2. Heilo (N.H.), 10 mei 1927.
- 3. Noordwijk, 2202 CC
- 4. Erasmusweg 20.
- 5. 01719 - 11300.
- 6. Einddiploma gymnasium B, Kon. Instituut voor de Marine, Den Helder, Doctoraal examen Nederlands Recht.
- 7. Zonder.
- 8. Geen.
- 9. Voorzitter Hoofdbestuur 1967-'68.
- 10. Lid dagelijks bestuur Koningin Wilhelmina Fonds.
- 11. Ja.
- 11a. Randstad Holland.
- 11b. Holland Zuid.
- 12. Economische politiek, industriële innovatie, exportbevordering.
- 13. Gedurende bijna 20 jaar ben ik betrokken geweest bij de leiding van ondernemingen van verschillende aard en omvang (industrie, dienst-

verlening, aannemerij). Die ervaring heb ik niet alleen in Nederland opgedaan, maar ook internationaal. Ik geloof dat ik als lid van de Eerste Kamer voor D'66 niet alleen een goede bijdrage zal kunnen leveren aan het realiseren van onze beleidsplannen, maar ook aan de voorbereiding en de ontwikkeling van die plannen. Ik denk daarbij vooral aan het gebied van de economische politiek, de industriële innovatie en de exportbevordering.

Kieskringgroep IV - Holland-Noord

- 1. **SCHOUTSEN, Ila.**
- 2. Medemblik, 14 april 1939.
- 3. Amsterdam 1019 AB.
- 4. Zeeburgerpad t/o 46, a/b woon-schip Baart.
- 5. 020-949500.
- 6. Universitair G.U. te Amsterdam.
- 7. Sociaal-pedagoog.
- 8. -
- 9. Campagnes, afdelingsbestuur Amsterdam, HB-DB, penningmeester; bestuur SWB, Gemeenteraadslid Amsterdam.
- 10. Hoofd van dienst kadervorming binnen Humanistisch Verbond.
- 11. Ja.
- 11a. Noord-Holland.
- 11b. Holland-Noord.
- 12. Welzijn, Economie.
- 13. Politiek is geen geintje. Ook geen vrijplaats voor hobby's. En zeker geen schreeuwerigheid zonder kern, je democraat noemen en ratenmacht uitvoeren, dat stinkt. Politiek is - met moed - een zaak - dienen. Daarbij keuzen laten; respect als doel. Respect in jezelf met anderen. Een poging daartoe is o.a. mijn nota „Bevrijdend besturen”, april 1978 aan de Gemeenteraad Amsterdam. In de Eerste Kamer wil ik verder komen.

- 1. **TIESINGA-AUTSEMA, Marie-Louise.**
- 2. Rozenburg (Z.H.) 19 mei 1945.
- 3. Zaandijk, 1544 XN.
- 4. Bazuinhof 2.
- 5. 075-286966.
- 6. HBS-A, MO-A-Nederlands, management/Instituut voor Sociale Wetenschappen, direct marketing, rechten/notariaat.
- 7. Manager Plusprojecten b.v. (dochter Nederlandse Dagbladunie, uitgever van NRC Handelsblad en Algemeen Dagblad).
- 8. Lid van de Adviesraad; Lid Redactieraad van De Democraat; Lid Steunfractie D'66 Gemeente Zaanstad; Begeleider kadercursus PSVI 1979.
- 9. Voorzitter/secretaris Werkgroep Zaanstad 1977-'78; Lid Verkiezingscommissie Afdeling Zaanstreek-Waterland 1978; Lid van de Adviesraad 1978-'79.
- 10. Lid van de Commissie van NRC Handelsblad-Lezers; Lid van de Redactiecommissie van het orgaan van de Vrienden van het Zaanse Huis.
- 11. Ja.
- 11a. Noord- en Zuid-Holland.
- 11b. Holland-Noord.
- 12. Cultuur, Recreatie en Maat-

schappelijk Werk (incl. emancipatiebeleid, jeugdzaken, culturele minderheden), Volkshuisvesting en Ruimtelijke Ordening, Sociale Zaken, Justitie (m.n. abortus- en vreemdelingenbeleid).

13. Bij de mededeling dat je je kandidaat hebt gesteld voor de Eerste Kamer kijkt men je in negen van de tien gevallen enigszins glazig aan. De Eerste Kamer, aanvankelijk ingesteld als „bolwerk van de troon” - werd wel de „menagerie du roi” genoemd - is nog steeds een eerbiedwaardig college, maar wel eentje waar je zelden iets van hoort. In de ogen van velen is het een soort erbaantje voor mensen die hun politieke sporen hebben verdiend, maar wat de actieve politiek betreft een „tweederangs” vertegenwoordiger. Immers, de parlementariër daar heeft slechts beknotte bevoegdheden. Toch wil ik graag kandideren voor die Eerste Kamer en mensen die mij kennen, zullen weten dat ik me daar beslist niet obullig of sloom zal opstellen!

In de eerste plaats omdat het werk als volksvertegenwoordiger me aanspreekt. Ik heb me daarop de laatste jaren goed trachten voor te bereiden. In de tweede plaats omdat het een functie is die ik - naast andere D'66-bezigheden samen met mijn echtgenoot - ook qua tijd kan warmaken. Ik kan nu eenmaal geen half werk doen.

Me verder in de materie verdiepend, is het EK-lidmaatschap nog op een andere manier voor me gaan leven en daardoor nog begerenswaardiger geworden. Tijdens mijn studie heb ik steeds belangstelling gehad voor parlementaire hervormingen. Binnenkort komt er een Grondwetswijziging, waarbij ook de positie van de EK in discussie zal komen. Er zijn zwaarwegende argumenten voor en tegen het voortbestaan van de EK in haar huidige vorm. Voorstanders roemen o.a. de mogelijkheid van „heroverweging” (wist u dat de WP-encyclopedie de functie van de EK betitelt als het kunnen tegenhouden van in de TK onder invloed van de „waan van de dag” genomen besluiten?) en verder vinden zij van belang dat bij het landsbestuur personen worden betrokken die in hoofdzaak op andere wijze aan het maatschappelijk leven deelnemen. De argumenten van tegenstanders richten zich bijv. op het tijdsverlies dat de EK bij de wetgevende taak meebrengt, de kosten van de EK en de mogelijkheid van een significant verschil in politieke samenstelling der beide kamers, vooral in tijden dat in het Nederlandse volk snelle politieke ontwikkelingen plaatsgrijpen (hetgeen zeker waar is als je kijkt naar de razendsnelle groei van D'66!) Het voert te ver op deze plaats op alle argumenten in te gaan. Ook aan die discussie zou ik t.a.t. graag deelnemen. In ieder geval heeft D'66, zolang de EK bestaat, ook daar goede vertegenwoordigers nodig!

Ik ben bereid me op basis van ons beleidsprogramma op die plaats in te zetten en mee te werken aan bestuurlijke hervormingen die erop gericht zijn een menswaardig en gelijkwaardig bestaan voor een ieder te bevorderen.

1. **GANS, Marcus Paul.**
2. Arnhem, 13-08-1923.
3. 2060 AA Bloemendaal, Postbus 45.

4. Vijverweg 39, Bloemendaal.
5. 023-272442.
6. Economie.
7. a. Buitengewoon hoogleraar bedrijfseconomie.
- b. Directeur Adviesbureau (Bureau Gans B.V.).
8. Bestuurslid SWB D'66; Lid Redactie SWB-blad in oprichting.
9. Oud-voorzitter afdeling Breda (1967, 1968).

10. -
11. Ja.
- 11a. Noord-Holland.
- 11b. Holland-Noord.
12. Financieel, economisch, sociaal.
13. De Eerste Kamer is een merkwaardig instituut. Wie er lid van wordt is hierdoor part-time politicus. Het part-time karakter van de functie trekt mij juist wel aan. Ik ben ook part-time hoogleraar, terwijl ik als adviseur gewend ben part-time bij situaties betrokken te worden.

Mocht ik in de Eerste Kamer komen, dan zou ik mij bij voorkeur bezighouden met financiële en economische problemen, maar ook met bepaalde sociale kwesties, die nauw met het functioneren van de economie te maken hebben, zoals het arbeidsmarktbeleid. Als SWB-bestuurslid is het coördineren van de werkgroepen op deze gebieden eveneens mijn taak. Een specifiek probleem van het Eerste Kamerlidmaatschap, niet alleen voor mij maar voor alle leden, lijkt mij de kwestie van de compatibiliteiten: een part-time politicus verricht in hoofdzaak andere werkzaamheden en dit kan een belangenconflict opleveren met te behandelen wetsontwerpen en nota's.

1. **GROOT, Willem.**
2. Andijk, 13-5-1942.
3. Enkhuizen, 1602 TJ.
4. Dirk Wierengastraat 6.
5. 02280-2927.
6. Technische opleiding, gericht op de metaalindustrie.
7. Onderhoudstechnicus.
8. Lid schaduwfractie gemeenteraad, lid van de Adviesraad D'66.
9. -
10. -
11. Ja.
- 11a. Noord-Holland.
- 11b. Holland-Noord.
12. Milieu, openbare veiligheid, arbeid - sociale aangelegenheden, technologie, energie.
13. Om juist nu - en in de komende jaren - als vertegenwoordiger van D'66 te fungeren, in het spanningsveld van alle problemen waarmee we nationaal als internationaal betrokken zijn, zie ik zelf als een uitdaging. Vanuit dit gezichtspunt kan een D'66-er(ster) er niet omheen, om mee te denken en te beslissen, juist op die plaatsen, waaruit een beleid tot stand komt. Vooral nu de plaats van D'66 in de politiek, als partij een vooraanstaande plaats kan gaan innemen, in de wat onzekere verhoudingen t.a.v. andere partijen.

Kieskringgroep V - midden

1. **ROGIER, Frans, Karel, Lodewijk**
2. Rotterdam, 28 januari 1938
3. 2811 VA Reeuwijk
4. Kennedysingel 11
5. 01829-3564
6. HBS-A HBO (AMBI)
7. Beleidsadviseur automatisering bij het Ministerie van Defensie.
8. Vice-voorzitter organisatie Dagelijks Bestuur, lid gemeenteraad Reeuwijk.
9. 1976-1978 secretaris-organisatie dagelijks bestuur, 1974-1976 penningmeester bestuur SWB D'66.
10. - Docent en examinator avondonderwijs informatica, - ex-penningmeester landelijk bestuur Man-Vrouw-Maatschappij, - voormalig voorzitter Aktiegroep Reeuwijk.
11. Ja.
- 11a. Zuid-Holland en Utrecht.
- 11b. Kieskringgroep Midden
12. Binnenlandse Zaken, Financiën, Algemene Zaken, Ruimtelijke Ordening, en eventueel Economische Zaken.
13. Hoewel ik het nut van een Eerste Kamer naast een Raad van State en naast een Tweede Kamer betwijfel en van mening ben, dat de taken van deze colleges moeten worden herzien, meen ik dat D'66 in de gegeven situatie sterk vertegenwoordigd dient te zijn in de Eerste Kamer. In dit vertegenwoordigende lichaam hebben wij de mentaliteit en wijze van politiek handelen die D'66 eigen is, node gemist. Een minder vaktechnische maar meer politieke afweging van wetsvoorstellen is in de Eerste Kamer gewenst. De D'66-fractie in de Eerste Kamer zal zich sterk moeten maken om de vernieuwingsgezinde politiek van de vierde stroming gestalte te geven. Zowel mijn politieke ervaring, opgedaan in het Hoofdbestuur en in het SWB-bestuur als in de gemeentepolitiek van een kleinere gemeente zal mij hierbij van pas komen. Wanneer ik gekozen word zal ik, enige maanden voordat mijn tweede termijn als DB-lid afloopt, aftreden als vice-voorzitter. Na ruim 3½ jaar heropbouwwerk in de partijorganisatie zal dit vertrek mij moeilijk vallen, maar een eventuele verkiezing als Eerste Kamerlid zal mij de mogelijkheid bieden op een andere golfengte voor D'66 actief te blijven.
1. **SCHWARZ, Norbert F.I.**
2. Antwerpen (B), 18 december 1917.
3. 2596 SJ Den Haag.
4. Schoutenstraat 9
5. 070-245189 (k. 015-783786)
6. Natuurkundig ir.
7. Kroonlid college van bestuur TH Delft.
8. Vice-voorzitter Adviesraad; lid bestuur Stichting Wetenschappelijk Bureau D'66.
9. Lid Dagelijks Bestuur; voorzitter Programmacommissie; fractievoorzitter Provinciale Staten Zuid-Holland; fractievoorzitter Eerste Kamer.

DE EERSTE KAMER EN DE ECONOMIE

Ook in de Eerste Kamer-fractie dient deskundigheid op sociaal- en financieel-economisch gebied aanwezig te zijn. Wat vindt u van de volgende feiten:

- Wij hebben honderdduizenden werklozen en er ligt minstens f. 50 miljard aan goud bij de Nederlandsche Bank. Wij hebben dus mensen en geld, maar er zijn zeker 100.000 woningen tekort.
- De arbeidsmarkt functioneert slecht, maar de regering vervreemt zich van de vakvereniging door alleen over loonmatiging te praten en niet over andere inkomens, vermogenswinstbelasting, e.d.
- De regering zegt de investeringen te willen bevorderen, maar de rentestand is zo hoog dat de investeringen juist onmogelijk worden gemaakt.
- Het bedrijfsleven is niet meer te financieren, maar de miljarden die aan pensioenpremies worden uitbetaald worden door de pensioenfondsen e.d. niet naar het bedrijfsleven teruggesluisd. Zij lopen liever risico bij buitenlandse winkelcentra en recreatieoordelen dan bij Nederlandse bedrijven.
- De regering stelt dat meer winst zal leiden tot meer werk, maar vergeet dat het bedrijfsleven al jaren miljarden kapitaal exporteert naar het buitenland om dáár te investeren. Meer winst in Nederland kan aldus leiden tot meer werk in het buitenland, en bepaald niet speciaal in de ontwikkelingslanden: Nederland is de grootste buitenlandse investeerder in de Verenigde Staten.

Als de enige wijsheid van het beleid bestaat uit het matigen van de binnenlandse bestedingen in de hoop meer te kunnen exporteren, zullen wij niet ver komen met het oplossen van onze problemen. Vooral niet, als het buitenland precies zo'n beleid van matiging voert. Wij helpen elkaar dan alleen maar steeds dieper de put in.

Als u het belangrijk vindt dat ook vanuit de Eerste Kamer het sociaal- en financieel-economisch beleid kritisch wordt beoordeeld en beïnvloed, kunt u dit laten meewegen bij het invullen van uw stembiljet voor de lijst van Eerste Kamer-kandidaten. Gaarne ben ik tot kennismaking en gedachtenwisseling bereid.

Sectie-coördinator sociale, financiële en economische werkgroepen Bestuur SWB D'66.
Marco P. Gans (56) Vijverweg 39 2061 GV Bloemendaal Tel. 023 - 27 24 42

** elke Eerste Kamer kandidaat is door de redactie de mogelijkheid geboden in de Democraat te adverteren (red)*

10. Lid Ledenraad VPRO; vice-voorzitter Humanistisch Verbond.
11. Ja.
- 11a. Utrecht, Noord-Holland, Zuid-Holland.
- 11b. Midden.
12. Onderwijs en Wetenschappen, Volksgezondheid, Justitie, Sociale Zaken, Consumentenbeleid, Emancipatie, Omroepzaken, andere niet-materiële zaken.
13. Twee vragen: „Waarom moet hij zo nodig?” en „Waarom zou hij het zo goed doen?”

De eerste: ik heb het werk zes jaar met plezier gedaan. Ik vind het fijn de ideeën van D'66 uit te dragen en te verdedigen. Waarschijnlijk krijg ik in september 1981 veel meer vrije tijd die ik graag aan het Eerste Kamerlidmaatschap wil besteden.

De tweede: of ik het ook redelijk goed gedaan heb, kunnen anderen die me in die tijd (1971-'77) hebben meegemaakt, beter beoordelen. Ik heb de toenmalige Minister van Justitie Van Agt gedurende twee kabinetten (zeer) hinderlijk gevolgd. Tal van zaken door (o.a.) mij gevraagd en door hem bestreden worden nu uitgevoerd. Van tal van andere zaken waar ik voor gevochten heb, is nog weinig terecht gekomen.

Maar dan zeg ik met Willem de Zwijger (?): „Het is niet nodig te hopen om te ondernemen, noch te slagen om te volharderen.”

Veel goede wetgeving is door het CDA tegengehouden. Daarom moet m.i. het CDA zo snel mogelijk in de oppositie. De laatste opiniepeiling geeft hoop op een linkse meerderheidscoalitie. Ik zou dat van harte toejuichen. Als tweede keus zie ik een PvdA-VVD-D'66-combinatie. Ik ben ouder dan de meesten van u. Eén oudere in een fractie, mits voorzien van ervaring en enthousiasme, zou van nut kunnen zijn, dacht ik. Wie meer over me wil weten, zie De Democraat 1/78, blz. 7.

- BESTMAN, Ad**
- Dirksland, 02-02-'44.
- Baarn 3742 XC.
- Roerdompstraat 17.
- 02154-15994.
- MULO, Gymnasium A, Nederlands Recht (staats- en administratief).**
- RU, Utrecht.
- Lid Provinciale Staten Utrecht; Voorzitter Werkgroep Gehandicapten-beleid; Lid Werkgroep Binnenlandse Zaken.
- Raadslid, fractievoorzitter gemeente Baarn ('70-'78)
- DB-lid Nederlands Studenten Sanatorium; DB-lid Coördinatiecentr. (Wetensch. Lekt. Blinden); Bestuurslid Fed. Sport Gehandicapten; Bestuursfuncties (voorz.) in de nationale en internationale schaakorganisaties.
- Ja.
- 11a. Regio Utrecht e.o.
- 11b. Midden.
- Binnenlandse Zaken, Welzijn, Gehandicaptenbeleid.
- Vanaf 1966 ben ik reeds lid van D'66 en sedert 1970 vertegenwoordig ik onze partij in de volksvertegen-

woordiging, te weten 8 jaar op lokaal niveau en sinds 1978 op provinciaal gebied. Thans zou ik graag op nationaal niveau de D'66-gedachte uit willen dragen en vertolken in beleidskeuzen.

Hoewel ik dit het liefst in het kader van de Tweede Kamer zou willen doen, kan een lidmaatschap van de Eerste Kamer dit ook reeds enigszins bewerkstelligen! Bovendien denk ik dat, gezien het karakter van de Eerste Kamer, daarin vooral mensen nodig zullen zijn die over de nodige politieke en bestuurlijke ervaring beschikken, waaraan ik meen te kunnen voldoen.

Werkend binnen het huidige staatkundige bestel vind ik dat ook de Eerste Kamer politieke keuzen behoort te maken gebaseerd op terzake doende argumenten. Nieuwe ideeën behoeven een eerlijke kans in de discussie te krijgen en niet bij voorbaat te worden afgewezen met niet relevante argumenten. Omdat de Eerste Kamer uiteindelijk in veel opzichten het werk van de Tweede Kamer doubleert, vind ik dat de Eerste Kamer zich juist in de beleidsvraagstukken meer moet richten op de problematiek op langere termijn en daarvoor de probleemstellingen kan formuleren. Aan een dergelijke ontwikkeling zou ik graag mijn D'66-stentje willen bijdragen en in deze zin lijkt mij dat de toekomstige Eerste Kamerfractie van D'66 zou kunnen opereren, één en ander natuurlijk in nauw overleg met de achterban en de Tweede Kamerfractie. Gezien het voorgaande ben ik zo vrij uw aandacht op mijn kandidatuur te vestigen in de hoop dat ik daardoor door u op een verkiesbare plaats mag worden geplaatst!

- VAN GEEST, Adriaan**
- Utrecht, 29 mei 1954.
- 2406 BC Alphen aan den Rijn.
- Van Boetzelaerstraat 84.
- 01720-94314
- Frederik Muller Akademie (HBO)
- Boekverkoper.
- Fractievoorzitter P.C.A. (Progr. Comb. Alphen) Lid werkgroep Volksgezondheid.
- Secretaris Afdeling Alphen aan den Rijn.
- Lid Humanistisch Verbond.
- Ja.
- 11a. Provincies Zuid-Holland en Utrecht.
- 11b. Midden.
- Volksgezondheid.
- Volksvertegenwoordigers zijn te vaak specialisten op een specifiek terrein. Daarom dit keer de kandidatuur van deze niet-gespecialiseerde actieve D'66-er. ■

KANDIDATEN VOOR DE ADVIESRAAD VAN D'66

Legenda

- Naam en voornamen voluit
 - Geboorteplaats en -datum
 - Adres en telefoonnummer (ook kantoornummer)
 - Opleiding
 - Beroep
 - Beklede functies binnen D'66
 - Functies in andere maatschappelijke organisaties.
- Alle kandidaten hebben de volgens de Statuten en het Huishoudelijk Reglement vereiste verklaringen afgelegd.
- In alfabetische volgorde (beginnende met de letter T) per regio.

Regio Groningen – 1

- WILPSTRA, Bote Sietse**
- Grijpskerk, 20 juni 1946
- Rubensstraat 88, 9718 MG Groningen
050 - 13 42 05 (thuis),
050 - 11 75 02 (kantoor)
- Doct. economie/econometrie
- Wetenschappelijk medewerker RUG
- plv. lid VAR en AR 1977 – 1979, lid AR sinds december 1979 – voorzitter afdeling Groningenstad 1977 – 1979 – kandidaat Prov. Statenverkiezingen 1978 – lid steunfractie Prov. Staten
-

- APOTHEKER, Jan Hendrik**
- Zwolle, 20-11-1950
- Framaheerd 53, Groningen, 050 - 41 12 99 (thuis), 050 - 12 05 59 (kantoor)
- Drs. Biochemie
- Leraar Scheikunde
- Penningmeester afdeling Groningen, Voorzitter afdeling Groningen
-

- BETH, Leonardus Albertus**
- St. Anna Parochie, 29-1-1953
- Stoeldraaierstraat 32, 9712 BW Groningen 050 - 12 67 91
- Gymnasium B, vierdejaars geneeskunde
- Geen
- Geen
- Geen

- HOEKENDIJK, Gerdjan Peter**
- Tandjong Morawa (Ind.), 14-7-1956
- Ged. Kattendiep 38, Groningen 050 - 13 79 13
- VWO-B en kandidaat Bedrijfskunde (propedeuse Scheikunde)
- Doctoraal student Bedrijfskunde plv. lid van VAR en AR, lid van de AR, lid van de subwerkgroep Hoger Onderwijs en Wetenschappelijk Onderzoek

- oud-voorzitter studentenvakbond, bestuurslid Groningen Universiteitskrant, ex-bestuurslid kraakorganisatie en woning-beheerstichting, voorzitter adviseurscollege van het Gron. Studenten Corps.

- MENS, Johan Hendrik**
- Borne (Ov.), 4-6-1953
- Graauwedijk 35, Overschild 05966 - 324 (thuis), 050 - 26 26 60 (kantoor)
- Fiskale Economie (RU Groningen)
- Rijksambtenaar
- Afdelingsvoorzitter Slochteren (1/2 jaar)
- Geen

Regio Friesland – II

- BURGGRAAF, Adriana Hendrika**
- Rotterdam, 20-2-1946
- Straatweg 12, 9035 VM Dronrijp 051732 - 17 64 (thuis), 05100 - 3 11 25 (kantoor)
- HBO tot bibliothecaresse
- Bibliothecaresse
- Regiobestuurslid Friesland, lid secretaris organisatie
- Geen.

- KLANKER, Theodorus Nicolaas Petrus**
- Koedijk, 28 mei 1947
- Jhr. A. F. de Savornin Lohmanstraat 42, Franeker 05170 - 4160
- Middelbare school en div. studies
- Inspecteur levensverzekering
- Lid RB en Adviesraad
- Schoolraad, VOO-bestuur.

Regio Drenthe – III

- WALINGA-POSTMA, Sietske**
- 12-1-1933
- Ekehaar 21, Ekehaar 05920 - 79370 (thuis), 's-maandags 05921 - 1841 (kantoor). De rest van de week op huisbezoek.
- Kinderverzorgster; Maatschappelijk Werk
- Maatschappelijk werkster: kindbescherming 1955-1961 meer-voudig gehandicapten vanaf 1971
- Plv. Adviesraadslid
- a. ROA, Roldes overleggroep Atoom
b. Stuurgroep Maatschappelijk Werkenden zintuiglijk gehandicapten.

- SLOTTJE, Cornelis**
- Surabaja (Indonesië), 26-5-1938
- De Wulp 33, 7905 CN Hogeveen 05280 - 62098 (thuis), 05219 - 7244 (kantoor)
- Natuurkundig Ingenieur

- 5. Radio-astronoom
- 6. Lid Adviesraad en plv. lid
- 7. Bestuur sportvereniging.

Regio Overijssel – IV

1. **BEUMER-ERKELENS, Edith Elena**
 2. Den Haag, 22-9-1944
 3. Van Hille Gaerthéstraat 13, Zwolle 05200 - 34202 (thuis)
 4. Mulo-B, Havo, Atheneum-B
 5. Secreatresse (part-time)
 6. Voorzitter subregio IJsselmond
 7. Geen
1. **BOEKELMAN, Jasper Ignatius**
 2. De Bilt, 2 augustus 1935
 3. Zandkreek 19, 8032 JL Zwolle 05200 - 41449 (thuis), 05200 - 77611 (kantoor)
 4. Doktoraal sociologie
 5. Sociaal en personeelsbeleid bedrijfsleven
 6. Voorzitter steunfractie Zwolle, Plv. lid van de Adviesraad
 7. Geen.
1. **FOKKINK, Pieter Frederik**
 2. Amsterdam, 13 juni 1939
 3. Klompmakersweg 9, 7475 PE Markelo 05737 - 384 (thuis)
 4. Politieke & Sociale Wetenschappen
 5. Wetenschappelijk Hoofdmedewerker
 6. thans: lid Adviesraad, Regiovoorzitter Overijssel, sekretaris Gewestraadsfractie Twenthe, lid SWB-werkgroepen Achtergronden D'66, Parlement & Democratie, Buitenland (Vrede & Veiligheid/Defensie)
 7. Ledenraadslid Omroepvereniging, en Oudercommissielid VVO-Scholengemeenschap.
1. **JOELE-LENTZ, Dineke**
 2. Groningen, 23-6-1947
 3. Graaf van Burenstraat 38, 7411 RX Deventer 05709 - 19156 (thuis), 053 - 84 08 40 (kantoor)
 4. Slavische Talen
 5. Leerplanontwikkelaar
 6. Geen
 7. Geen.
1. **SCHAAP, Johannes Casparus Maria (Hans)**
 2. Nijmegen, 5 juni 1944
 3. Burg. A. Bontekoelaan 17, Bathmen 05704 - 2380 (thuis), 055 - 79 25 79 (kantoor)
 4. Middelbaar, aangevuld met SRM-opleiding Marketing en Reklame
 5. Verantwoordelijk voor reclame en verkoopbevordering van een computerserviceburo
 6. Voorzitter afdeling Bathmen, lid Subregio bestuur Salland
 7. Voorzitter Deventer Sportraad.
1. **MIJNHEER, Hendrik**
 2. Staphorst, 26-5-1949
 3. Evert Reddersland 53, 7951 GR Staphorst 05225 - 2603 (thuis), 05200 - 20800 (kantoor)
 4. MBO
 5. Binnenhuisadviseur
 6. Lid Subregio bestuur
 7. Geen.

Regio Gelderland – V

1. **Traag, Johannes Theodorus Maria**

2. Zevenaar, 10-6-1942
3. Zuiderlaan 41, Zevenaar 08360 - 24019
4. Avond-Atheneum; thans 3e jaars MO-Geschiedenis
5. Bibliothekaris
6. Vele, thans 1e regiosekretaris
7. Lid Adviesgroep KABO-KEMA, Redakteur bedrijfsblad

1. **VERDEGAAL, Babelle C.A.**
2. Sassenheim, 3 augustus 1947
3. Pr. Bernhardlaan 17, 7204 AK Zutphen 05750 - 13491 (thuis), 055 - 79 23 70 (kantoor)
4. Middelbare School (MMS), lerares opleiding, Nijverheidsonderwijs, Sociale Akademie
5. Personeelsconsulente
6. Landelijke WG Emancipatie: sekretaris kerngroep RB-lid 2e sekretaris
7. Geen.

1. **BAKKER, Arie**
2. Schiedam, 9-2-1929
3. Nieuweweg 25, Renkum 08373 - 2895 (thuis), 030 - 33 14 41 (kantoor)
4. Wageningen LH
5. Ondervoorzitter adviescie Natuurbeschermingsraad
6. Voorzitter afdeling gemeente Renkum
7. Geen.

1. **BEEK, Johan René Simon**
2. Oss, 15-2-1930
3. Graaf van Lyndenlaan 55, Barneveld 03420 - 5118 en 020 - 23 79 62
4. MHS
5. Antiquair
6. Plv. AR-lid, Werkgroep Welzijn, Werkgroep Emancipatie Gelderland
7. Nat. Raad Maatsch. Welzijn sectie samenlevingsopbouw, Alg. Vereniging v. Democratie, Alenhuis Barneveld

1. **BRUINSMA, Pieter**
2. Oude Bildtzijl (Fr.), 9 maart 1930
3. Paulus Potterweg 32, Groesbeek 08891 - 2336 (thuis), 080 - 51 30 62 (kantoor)
4. Sociale Geografie (doctoraal) 1968
5. Wetenschappelijk medewerker Derde Wereld Centrum (KU)
6. Voorzitter afdeling Groesbeek, (vanaf oprichting 1976-1978), Lijsttrekker Gemeenteraadsverkiezing 1977, lid Adviesraad (vanaf 1979), plv. lid Adviesraad 1978, lid mediawerkgroep SWB.
7. Secretaris ABVA groep K.U. Nijmegen

1. **BRUMMER, Gerard-Jan Maria**
2. Amersfoort, 27-2-1953
3. Heelsumseweg 38, 6721 GT Bennekom 08389 - 5881 (thuis)
4. 3 jaar HEAO (ec. jur. richting) prop. politicologie
5. Student politicologie
6. Voorzitter steunfractie Ede, lid Gelderse Adviesraad, lid SWB-werkgroep Parlement en Democratie
7. Geen.

1. **OLDENZIEL-POSTMA, Johanna (Joos)**
2. 's-Gravenhage, 6-2-1942
3. Brullenweide 74, 6931 VP Westervoort 08303 - 2220 (thuis), 085 - 454991 (kantoor)
4. Gymnasium A, 1 jaar Rechten, 2

- jaar Politieke en Sociale faculteit Amsterdam, MBO arbeidsmarkt/politiek/personeelsbeleid
5. Arbeidsbemiddelaar
6. Penningmeester subregio Midden-Gelderland, lid Adviesraad 1978 - 1980
7. Geen.

Regio Utrecht – VI

1. **WENDE, Hendrik Leendert van der**
2. Nieuwe-Tonghe, 2-12-1939
3. Gezichtslaan 4, Doorn 03430 - 5204 (thuis), 030 - 331121 (kantoor)
4. HBS., kandidaats sociologie
5. Stafmedewerker Nederlandse Vereniging voor Revalidatie
6. Voorzitter afdeling Utrechtse Heuvelrug, Voorzitter regio Utrecht, lid Adviesraad, gemeenteraadslid Doorn
7. Geen.

1. **WERF, Jan Antonius van der**
2. Ede, 19-4-1959
3. Johan de Wittstraat 2, 3581 XX Utrecht 030 - 315420 (thuis)
4. Gymnasium, studie klassieke talen en geschiedenis
5. Student assistent Archeologie
6. Secretaris afdeling Utrecht, plv. lid Adviesraad, lid Jongeren werkgroep
7. Lid vakgroepsraad Archeologie Universiteit van Utrecht.

1. **BAAN, Petrus Nicolaas Mathijs Andreas van der**
2. Venlo, 4-2-1947
3. Zuiderkruis 269, Veenendaal 08385 - 14627 (thuis) 035 - 44380 (kantoor)
4. Gymnasium a
5. Journalist
6. Bestuurslid afd. zuid-oost Utrecht
7. Lid Algemeen Bestuur Provinciale Jeugdgraad Utrecht, bestuurslid van diverse verenigingen.

1. **BLAAUW, Willem G.**
2. Amsterdam, 11-1-1927
3. Bovenkamp 4, 3985 PG Werkhoven 030 - 328511 (kantoor)
4. Arbeidseconoom (drs), (res) officier KL/KNIL
5. Gemeente ambtenaar
6. Lid Adviesraad, plv. lid VAR, SWB werkgroep Binnenlandse Zaken/Staatsrecht, afdelingsbestuur, oud gemeenteraadslid.
7. Verscheidenheid.

1. **ELLERBROEK, George**
2. Utrecht, 2-8-1945
3. Pieter Bothlaan 5a, 3818 CA Amersfoort 033 - 34220 (thuis) 030 - 689111 (kantoor)
4. Gymnasium B, drs. chemie
5. medewerker DHV Raadgevend Ingenieursbureau, afd. milieutechnologie
6. Geen
7. Bestuurslid Maatsch. Advies & Informatiecentrum (MAIC), Haarlem, van november 1976 tot verhuizing naar Amersfoort in september 1978

1. **GEMUND, Johannes Frederik van**
2. Semarang, 7-11-1934
3. P. C. Hoofllaan 9, Amersfoort

- 033 - 16878 (thuis) 030 - 353119 (kantoor)
4. Sociologie
5. Bedrijfssocioloog N.S.
6. Voorzitter afdeling Amersfoort, lid Adviesraad
7. Geen.

1. **HOKSBERGEN, René, Aloysius, Cornelis**
2. Amsterdam, 21-9-1940
3. Hartmanlaan 20, Soest, 02155-18069, 070-742401 (alleen ma. en di.)
4. Sociale Wetenschappen, prop. economie
5. Docent aan Universiteit en pers. adv. Min. van O. en W.
6. Lid AR - 1978 - 1979
7. Bestuurslid 2 adoptie organisaties, voorheen verschillende besturen van organisaties en staatscommissies onderwijs en volwassenen-educatie.

1. **NIJENHUIS, Hendrik**
2. Heerenveen, 10 maart 1930
3. Maire Hofstedelaan 52, 3601 BS Maarssen, 03465 - 63058 (thuis) 030 - 885341 (kantoor)
4. Gymnasium B, doctoraal Rechten
5. Financieringsadviseur
6. Voorzitter afdeling Maarssen
7. Bestuurslid plaatselijke samenwerkingspartij, adviseur gezondheidscentrum

1. **RESINK-BOS, Renske Jantje**
2. Nieuwe Schans, 13-3-1944
3. Kerkplein 18, Abcoude 02946 - 1994 (thuis) 02946 - 1693 (kantoor)
4. HBS-A 3 jaar
5. Adviseur in- en verkoop moderne woninginrichting
6. Schaduw-fractielid
7. Momenteel geen.

1. **ROELE, Albertus**
2. Houten, 5-11-1958
3. Odijsseweg 23, 3994 AS Houten 03403 - 1264
4. Atheneum A, Kandidaats geschiedenis R.U. Utrecht
5. Student
6. Mede-oprichter werkgroep Houten '77, lid bestuur werkgroep Houten 1977-1979, lid regioraad 1977-1979, plaatselijke campagne coördinator 1977, 1978 en 1979, ex-lid SWB werkgroep Buitenland en Defensie en Achtergronden.
7. Geen.

1. **STRUYCKEN, Michiel J. M.**
2. Breda 1-2-1944
3. Noorderkroon 61, 3902 VB Veenendaal 08385 - 11438 (thuis) 030 - 933941 (kantoor)
4. HTS-w+w, N.O.I.B.
5. Ass. verkoopleider
6. Lid afd. bestuur Z.O. Utrecht, plv. lid Adviesraad
7. Geen.

Regio Noord-Holland – VII

1. **VRIES, Riekle Frederik de**
2. Probolinggo (Indonesië) 4-7-1933
3. Wezellaan 14, 1216, CZ Hilversum 035 - 46898 (thuis) 035 - 892725 (kantoor)
4. Doctoraal Natuurkunde (met

wiskunde en economie), Promotie aan de R.U. Utrecht
 5. Groepsleider software Philips Telecommunicatie Industrie
 6. Bestuurslid afdeling Hilversum, lid werkgroep Energie, lid geriaard, lid steunfractie Hilversum
 7. Lid college van beheer van het Philips Pensioenfonds, penningmeester van de federatie van Hoger Philips Personeel, voorzitter van de vereniging van Hoger Personeel P.T.I.

1. **WERTHEIM, Jaap**
 2. Geldrop 1-8-1939
 3. Kortenhoefedijk 153, 1241 LZ Kortenhoef 035 - 61712
 4. Doctoraal examen economie, NEH Rotterdam
 5. Econoom/Directeur
 6. geen
 7. Bestuurslid van o.m. Stichting Vrienden Jeugdtheater Amsterdam, Joods Historisch Museum Amsterdam, Stichting Rotterdamse Studenten Sociëteit Rotterdam, Oudercommissie Kortenhoef.

1. **BERG, Frank van den**
 2. Boxmeer, 2-1-1955
 3. Rode Kruislaan 1003, 1111 ZX Diemen 020 - 906367 (thuis)
 4. Gymnasium B, doctoraal Economie, doctoraal Rechten
 5. nog studierend (eind 1980 klaar)
 6. AR-lid 1978/1979, plv. AR-lid 1979/1980, lid werkgroep Energie, vice-voorzitter afdeling Diemen
 7. Penningmeester EHBO afdeling Diemen

1. **BRANDHOF, Peter Alexander van den**
 2. Ede, 25-3-1948
 3. Hofdijklaan 61, Driehuis-Velsen 02550 - 15493 (thuis) 010 - 176823 (kantoor)
 4. Gymnasium A, Nederlands recht
 5. Bedrijfsjurist
 6. Voorzitter afdeling Velsen (sinds 1978), lid Adviesraad (1979-1980), lid werkgroep Energie (sinds 1978)
 7. Geen

1. **LE COSQUINO DE BUSSY, Henriëtte Françoise**
 2. Utrecht, 16-9-1923
 3. Reguliersgracht 22, 1017 LR Amsterdam 020 - 242252 (thuis)
 4. Gymnasium, Conservatorium piano
 5. Telegrafiste PTT part-time
 6. Wijkcontactpersoon Oude Stad Amsterdam, lid werkgroep Consumentenzaken, lid werkgroep Stadhuis/opera
 7. Geen

1. **ELJKENAAR, Jacob Willem**
 2. Apeldoorn, 28-5-1938
 3. Oosteinde 84, Wormer 02982 - 1136 (thuis) 075 - 161854 (kantoor)
 4. HBS-B, M.O. Lichamelijke Opvoeding, M.O. A. geografie Diploma Makelaar o.g.
 5. Leraar Lich. Opvoeding
 6. Geen
 7. Gemeenteraadslid Vereniging Gemeentebelangen.

1. **FRANKFURTHER, P. Hans**
 2. Amsterdam, 12 januari 1932
 3. Sloterweg 1212, Amsterdam-Sloten 020 - 152080 (thuis)
 4. Politieke en Sociale Wetenschappen, Univ. van Amsterdam Bankopleiding en filmcursus in de Verenigde Staten
 5. Mediaspecialist
 6. Coördinator SWB-werkgroep Kunsten en Media, Contactpersoon SWB-werkgroep Verre Oosten, lid permanente campagnegroep afd. Amsterdam, plv. lid Adviesraad.
 7. Lid Programmaraad Televisie N.O.S., lid Federatieraad Kunstenaarsverenigingen, redactielid vakblad Film en TV Maker

1. **GROEN, Bettie Suze**
 2. Zutphen 4-4-1948
 3. Spaarndammerstraat 60-1, Amsterdam 020 - 862764 (thuis) 020 - 722808 (kantoor)
 4. M.M.S.
 5. Secretaresse
 6. Adviesraadslid 1978/1979 - 1979/1980, redactrice afdelingsblad, coördinator werkgroep Midden-Oosten
 7. Gemeentelijk 5 mei-komitè Amsterdam, wijkraad Spaarndammerbuurt

1. **GROOT, Willem**
 2. Andijk, 13-5-1942
 3. Dirk Wieringastraat 6, 1602 TJ Enkhuizen 02280 - 2927
 4. Technische opleiding (Metaal)
 5. Machine-bankwerker/monteur
 6. Steunfractie gemeenteraad, lid van de huidige Adviesraad
 7. Hulpverlenings organisaties, Brandweer, EHBO

1. **HOOGKAMER, Theodorus Petrus**
 2. Schermerhorn, 27-4-1950
 3. Melkweg 47, Hoorn 02290 - 19813 (thuis)
 4. HBS-B, doctoraal experimentele natuurkunde, gepromoveerd in 1977
 5. Docent natuurkunde, wiskunde, informatica aan Hogere Technische School
 6. Vanaf jan. 1978 lid afdelingsbestuur Hoorn, na nov. 1978 voorzitter afdelingsbestuur
 7. Geen

1. **HOORN, Jan Lucas Inayat van**
 2. Amsterdam, 18-9-1951
 3. Deurloostraat 58-11, 1078 JE Amsterdam 020 - 722350 (thuis) 020 - 731272 (kantoor)
 4. Meester in de rechten
 5. Advocaat
 6. Coördinator werkgroep Midden-Oosten
 7. Geen

1. **KLÖTERS, Paulus J. Th. J.**
 2. Amsterdam, 11-9-1943
 3. Schout 28, Hoorn 02290 - 32495 (thuis) 020 - 248942 (kantoor)
 4. H.B.O.
 5. Directeur Meubelfourniturenfabriek
 6. Voorzitter steunfractie Hoorn
 7. Geen

1. **KOPPEN, Charles Albert**
 2. Amsterdam 19-9-1932
 3. Nijenrode 14, 1121 HN Landsmeer 02908 - 3306 (thuis) 020 - 803803 (kantoor)
 4. HBS-A
 5. Adjunct-directeur
 6. Penningmeester resp. vice-voorzitter afdeling Landsmeer
 7. Secretaris Veteranen Commissie KNRB, wandel en fietsconsul ANWB.

1. **KOHNSTAMM, Jacob**
 2. Wassenaar, 14-11-1949
 3. Goudsbloemstraat 136, Amsterdam 020 - 262380 (thuis) 020 - 641311 (kantoor)
 4. Rechten (U. v. Amsterdam)
 5. Advocaat
 6. Vice-voorzitter afdeling Amsterdam 1976-1978, vice-voorzitter VAR 1977-1978, voorzitter Adviesraad 1978 - heden, lid geschillencommissie 1977 - heden
 7. lid rechtswinkel Weesp.

1. **KUIPER, Else Rose**
 2. Den Haag, 26-3-1958
 3. Haarlemmerdijk 149, Amsterdam 020 - 248640 (na 18.00 uur en in weekends)
 4. Muziekstudente
 5. Geen
 6. Bestuurslid afdeling Zeist, Bestuurslid regio Utrecht, Campagnecoördinatrice regio Utrecht 1978, Coördinatrice Werkgroep Jongeren
 Huidige functie(s): Coördinatrice Subwerkgroep Kunstonderwijs
 7. Geen

1. **LIGTHART, Johannes Wilhelmus Maria**
 2. Hilversum, 22 september 1949
 3. Anjelierstraat 20, 1214 CH Hilversum 035 - 48174
 4. Pedagogische Academie
 5. Leerkracht Buitengewoon Onderwijs
 6. Voorzitter afdeling Hilversum
 7. Bestuurslid Hilversums Informatie- en Communicatieblad (HIK)

1. **LODEWIJK-DE KRUIF, Maria Wilhelmina**
 2. Amsterdam, 16-8-1926
 3. Vondelstraat 106 bov, Amsterdam 020 - 169732 (thuis), 020 - 180466 (kantoor)
 4. Middelbare School, Talen, Div. Curs.
 5. Filiaal Beheerster Boek en Tijdschriften Onderneming
 6. Wijkcontactpersoon D'66 Asd. Oudwest 1978, Plv. lid VAR 1977, Plv. lid AR 1978, lid AR 1979, Lid div. verkiez. camp. teams
 7. Lid OC Lyceum Zuid, Lid Werkgroep Overtoom wijkcentrum Oud West

1. **VAN PINXTEREN, Franciscus Antonius Maria**
 2. Amsterdam, 8 augustus 1953
 3. Emmalaan 13, 2015 BS Haarlem 023 - 310444 (thuis), 020 - 5482637 (kantoor)
 4. Doktoraal Bedrijfseconomie (VU)
 5. Wetenschappelijk Medewerker VU Amsterdam
 6. Lid (penningmeester) afdeling

Haarlem sedert oktober 1978, tot 1-1-1980 lid afdelingsbestuur Zuid-Kennemerland, lid plaatselijke werkgroep Volksgezondheid
 7. Geen.

1. **VAN SITTEREN, Carel Egbertus**
 2. Amsterdam, 10 februari 1911
 3. O.Z. Achterburgwal 153hs, 1012 DH Amsterdam 020 - 241492
 4. HBS
 5. Ondernemer
 6. Lid Adviesraad-Coördinator en voorzitter kern Landelijke Werkgroep Emancipatie - lid Politiek Emancipatie Aktiveringscentrum PEAC - lid Projektgroep Emancipatie en Werkgelegenheid, eerder Penningmeester afdeling Amsterdam
 7. Geen

Regio Zuid-Holland - VIII

1. **WISCHMANN, August Ferdinand**
 2. Rotterdam, 27-11-1925
 3. Waterman 15, 3204 BZ Spijkenisse 01880 - 13540
 4. Mulo-B, HBS-B, HTS Wtb
 5. Project Engineer
 6. Geen
 7. Lid ziekenhuiszie Spijkenisse

1. **VAN WOERDEN, Hendrikus Anthonius Cornelis**
 2. Den Haag, 8 juni 1950
 3. Paddestoelweg 66, Alphen aan den Rijn 01720 - 45066 (thuis), 070 - 716390
 4. HBS-A, Bedrijfseconomie I en II, Belastingrecht en Algemene Organisatie bij het Ned. Inst. van Registeraccountants (NIVRA) Organisatievakopleiding
 5. Organisatie-adviseur bij het Ministerie van Binnenlandse Zaken
 6. huidige: voorzitter afdeling Alphen a/d Rijn en omstreken begeleider kadercursus (PSVI) lid Werkgroep Staatsrecht en Binnenlandse Zaken (SWB) vroegere: Lid Werkgroep Sport en Recreatie (SWB)
 7. Lid Instituut voor Natuurbeschermingseducatie

1. **WUISMAN, Gerardus Pius Isedorus Maria**
 2. Weert, 27-6-1951
 3. Regentesselaan 6, Oegstgeest 071 - 153189 (thuis), 070 - 657947 tst. 126 (kantoor)
 4. Doct. Notarieel-recht, Doct. Ned. Burgerlijk recht
 5. Ambtenaar van Staat bij de Raad van State, Stafafdeling Wetgeving
 6. Geen, wel incidenteel werkzaam t.b.v. de Tweede Kamerfractie van D'66
 7. Lid van de Gemeenteraad van Oegstgeest, fractievoorzitter en daarmee samenhangende commissie- en bestuurslidmaatschappen

1. **ZEBREGS, Marijke Johanna Mathilde**
 2. Heerlen, 4 november 1941
 3. Graaf Florisstraat 102b, Rotterdam

- ▶ 010 - 764753 (thuis)
- 4. MMS, MO-A Engels
- 5. Lerares
- 6. Fraktie-assistente Rijnmondraad
- 7. Geen

- 1. **BARTH, Hans Peter**
- 2. Groningen, 17-5-1934
- 3. Mozartlaan 8, 2742 BN Waddinxveen
01828 - 2647 (thuis),
03480 - 19134 (kantoor)
- 4. HBS-B, HTS, Diverse cursussen
- 5. Direktiesecretaris bouwonder-neming
- 6. Voorzitter afdeling. Voorzitter subregio, programmacommissie statenverkiezingen, thans: lid gemeenteraad, Lid Adviesraad, Kandidaat PS
- 7. Voorzitter Art. 61 Scholenge-meenschap

- 1. **VAN DEN BOS, Bob Roland**
- 2. Den Haag, 19-12-1947
- 3. Korte Poten 9A, Den Haag
070 - 648214 (thuis), 070 - 465926 (kantoor)
- 4. Gymnasium, Doctoraal Algeme-ne Politieke en Sociale Weten-schappen
- 5. Politicoloog
- 6. Wijkcontactpersoon, lid commissies gemeentepolitiek, lid werkgroepen Europa en Defensie, Voorzitter werkgroep Parlement en Democratie, rapporteur/spreker Europese verkiezingen, begeleider kadercursussen, lid PSVI-bestuur
- 7. Geen

- 1. **CAROL, Johanna Martina**
- 2. Den Haag, 10-10-1935
- 3. Schout van Eijklaan 73, 2262 XL Leidschendam
070 - 279734 (thuis), 070 - 645810 (kantoor)
- 4. Gymnasium B. Kweekschool (volledig bevoegd), Akte Pedagogiek MO-A
- 5. Pedagogisch-didacticus (schoolbegeleiding)
- 6. Lid Onderwijszie. Lid Emancipatie, Lid Stuurgroep Regionale Emancipatie Zuid-Holland
- 7. In het verleden vele politieke functies in besturen en commissies, tevens lid hoofdbestuur Humanistisch Verbond geweest. Nu lid Medezeggenschapszie H.C.O.

- 1. **COHEN JEHORAM-VAN DER HORST, Marieke**
- 2. Voorschoten, 19-10-1928
- 3. Bachmanstraat 28, Den Haag
070 - 464131
- 4. HBS-B, Enige jaren Universitaire studie (med.)
- 5. Huisvrouw en part-timer secretariaat D'66
- 6. o.a. medeoprichtster WG Emancipatie, id. WG Abortus, plv. lid VAR, nu plv. lid AR
- 7. Lid Open WG Benoordenhout

- 1. **DEENIK, Jan**
- 2. Haarlem, 13 juli 1940
- 3. Gruttolaan 4, Leidschendam
070 - 275034 (thuis), 079 - 272289 (kantoor)
- 4. Bouwkundig Ingenieur
- 5. Rijksambtenaar
- 6. Plaats. Bestuur D'66 Leidschen-dam. AR: plv. lid, lid
- 7. Geen

- 1. **VAN DOOREN, Frank J. W. M.**
- 2. Roermond, 25-5-1949
- 3. S. de la Valléestraat 17, 3067 XR Rotterdam
010 - 215515 (thuis), 070 - 716148 (kantoor)
- 4. Doctoraal rechten
- 5. Wetgevingsmedewerker Directie Binnenlands Bestuur, Ministerie van Binnenlandse Zaken
- 6. Vice-voorzitter resp. voorzitter afdeling Rotterdam, Lid Advies-raad, Lid Geschillencommissie
- 7. Geen

- 1. **GOEDKOOP, Martinus Lambertus**
- 2. Amsterdam, 11-4-1911
- 3. Weresteijn 106, 3363 BR Sliedrecht
01840 - 15675
- 4. Chem. Ir. (ETH Zürich) Dr. es Sc. Univ. de Paris
- 5. Gep. Ingenieur DSM. Steenkool-research en -technologie Econ.-technologische doc. C1 DSM
- 6. Adviesraad, Werkgroep Energie, Lid afdelingsbestuur
- 7. Oudercommissie Scholenge-meenschap MAVO-HAVO-VWO, Schoolbibliotheek

- 1. **DE HAAN, Yeb Marten**
- 2. Arnhem, 17 januari 1934
- 3. Wolfertstraat 18, 2722 AG Zoetermeer
079 - 311834 (thuis), 015 - 786441 (kantoor)
- 4. TH-Delft
- 5. Hoogleraar, Lid College van Be-stuur Th Delft
- 6. Voorzitter afdeling Voorburg en Zoetermeer, Lid Provinc. verkie-zingscomm. ZH, Lid Adviesraad,
- 7. Oud-voorzitter Orgaan van Samenlevingsopbouw Zoetermeer, Oprichter en oud-voorzitter Creativiteitscentrum Zoetermeer

- 1. **KOOIMAN, Robert**
- 2. Den Haag, 26 maart 1947
- 3. Eikstraat 23, Den Haag
070 - 631225 (thuis), 070 - 814641 (kantoor)
- 4. Middelbare school en Beroeps-opleiding Automatisering
- 5. Systeem-programmeur
- 6. Lid huidige Adviesraad, Lid Werkgroep Innovatie, 3 x lid van de verkiezingscampagnecommissie (Den Haag)
- 7. Geen

- 1. **MEERBURG, Arend Johannes**
- 2. Katwijk, 27 mei 1939
- 3. Ant. Duyckstraat 165, 2582 TJ Den Haag
070 - 544645 (thuis), 070 - 614941 (kantoor)
- 4. Natuurkundig Ingenieur
- 5. Hoofd Bureau Ontwapening & Internationale Vredesvraagstuk-ken Ministerie van Buitenlandse Zaken
- 6. Regiosecretaris Utrecht, 3 jaar HB, waarvan 2 jaar DB, Rapportagecommissie
- 7. Geen

- 1. **MEINEN, Jan**
- 2. Purmerend, 10 februari 1944
- 3. Heliotroop 60, 's-Gravenzande
01748 - 6206 (thuis), 070 - 469524 (kantoor)
- 4. van LTS tot Atheneum
- 5. Inspecteur
- 6. Gemeenteraadslid en plv. Lid

- Adviesraad
- 7. Bestuurslid WSK-comité

- 1. **PEELS, Chris Jan**
- 2. Batavia (Ind.), 16-3-1948
- 3. Botaniestraat 5, 2628 ED Delft,
015 - 122860 (thuis), 015 - 783260 (kantoor)
- 4. Doc. examen Nederlands recht
- 5. (Bestuurs)ambtenaar
- 6. Voorzitter D'66-afdeling Delft en omstreken (tot 5-2-1980)
- 7. Bestuurslid Stichting Smør

- 1. **DE ROO, Paul Johan Hendrik**
- 2. 2-2-1950
- 3. Laan van Nieuw Oostindië 253, Den Haag
070 - 832806 (thuis)
- 4. Mulo/Meao/volgt Staatsinrich-ting MO (4e jaars)
- 5. Werkstudent Staatsinrichting MO
- 6. Ex-secr/penn. D'66 Voorschoten 70-73, lid DS'66 Staatsrecht-commissie
- 7. VPRO ledenraadslid

- 1. **SCHWARZ, Norbert F.I.**
- 2. Antwerpen (B), 18-12-1917
- 3. Schoutenstraat 9, Den Haag
070 - 25189 (thuis), 015 - 783786 (kantoor)
- 4. Nat. Ir.
- 5. Kroonlid College van Bestuur, TH Delft
- 6. Lid dagelijks Bestuur, Voorzitter Programmacommissie, Fraktie-voorzitter Prov. Staten en Eerste Kamer, thans vice-voorzitter Adviesraad, lid bestuur St. We-tensch. Bureau
- 7. Lid ledenraad VPRO, Vice-voor-zitter Humanistisch Verbond

Regio Zeeland - IX

- 1. **DIJKWEL, Alexander Johan**
- 2. Yerseke, 13-7-1936
- 3. Siessingel 44, Middelburg
01180 - 14980 (thuis), 12264, 11559, 12517 (school)
- 4. NO akte + LO akte + appl.
- 5. Adjunkt directeur Scholenge-meenschap voor LHNO, MHNO, LTS, ITO, IHNO
- 6. Lid Steunfractie gemeenteraad, Lid Werkgroep Onderwijs enz. prov.
- 7. Op dit moment geen

- 1. **OVAA, Willem**
- 2. Zoutelande, 18-10-1944
- 3. Walraven van Hullstraat 20, 4333 CM Middelburg
01180 - 16794 (thuis), 01180 - 28024 (kantoor)
- 4. Kweekschool, Westerse sociolo-gie
- 5. Soc. Wet. onderzoeker
- 6. Lid Adviesraad (1978-1980), Lid Regionale Werkgroepen
- 7. Voorzitter cie basisonderwijs Zeeland

- 1. **STAAL, Cornelis John Pieter**
- 2. 13 november 1945
- 3. Graaf Jansdijk A32, 4554 AE Westdorpe
01158 - 2019
- 4. LTS, SVS (ged.), Middenst. div. andere cursussen
- 5. Safety Technician
- 6. Plv. Adviesraadslid
- 7. Geen

Regio-Noord Brabant X

- 1. **VAN VELDHUIJZEN, Hermanus Jan**
- 2. Zeist, 18-12-1943
- 3. Vaanakker 25, Mierlo
04927 - 2875 (thuis), 040 - 433965 (kantoor)
- 4. Kweekschool
- 5. Pedagogisch Didactisch Mede-werker Schoolbegeleidingsdienst
- 6. Secr. regiobestuur Nbr. tot 1979
- 7. Bestuurslid PCO sectie dienst-verlening/inspectie Bestuurslid NFO verbond onder-wijsverzorging

- 1. **VAN AKEN, Joan Ernst**
- 2. Den Haag, 15 juli 1942
- 3. Ketelbraken 2, Best
04998 - 3237 (thuis),
040 - 785088/785075 (kantoor)
- 4. Natuurkunde (Ir., Th Delft), Economie (Econ. cand. Rotter-dam) Bedrijfskunde (Dr. TH Eindhoven)
- 5. Organisatie-adviseur
- 6. Geen
- 7. Lid geweest van Bestuur kleuter-en basisschool

- 1. **DE BRUYN, René Roland**
- 2. Oostburg, 16-9-1951
- 3. Vriesdongen 12, 4819 EB Breda,
076 - 141139 (thuis), 078 - 141098 (school)
- 4. Pedagogische Academie
- 5. Onderwijzer
- 6. Secretaris afdeling Breda 1972 t/m 1974, lid bestuur afdeling Breda 1977 t/m 1979, plv. lid Adviesraad 78/79, lid Adviesraad 79/80
- 7. Geen

- 1. **VAN HEUSDEN, Johannes**
- 2. Utrecht, 15 januari 1927
- 3. Zwijnsbergenstraat 160, Breda
076 - 653086 (thuis), 010 - 120240 (kantoor)
- 4. HBS - B 5j.
- 5. Schaderegelaar verzekeringsbe-drijf
- 6. Afdelingssecretaris, afdelings-voorzitter
- 7. Lid Bestuurscommissie Openbare Bibliotheek Breda

- 1. **PELKMAN, Christiaan Petrus Maria**
- 2. Gilze, 19 november 1953
- 3. Oranjestraat 47, 5126 BL Gilze
01615 - 2448 (thuis), 010 - 194100 (kantoor)
- 4. Doctoraal Bedrijfskunde
- 5. Directie-secretaris
- 6. o.a. Lid Campagne-team Kamer-verk. 1977, Lid Adviesraad
- 7. Geen

- 1. **SCHOONHOVEN, Pieter**
- 2. Utrecht, 8 april 1935
- 3. Fazantenveld 135, 5431 JG Cuijk
08850 - 16548 (thuis),
08860 - 2916 (Archiefdienst Gra-ve)
- 4. Middelbaar, o.a. Gemeenteadmi-nistratie, Archiefopleiding e.d.
- 5. Streekregistrator/medewerker Archiefdienst Land van Cuijk
- 6. Secretaris afdeling Amersfoort e.o., voorzitter afdeling Amers-foort e.o., secretaris afdeling Cuijk, lid Adviesraad
- 7. Lid werkgroep Ontwikkelings-samenwerking Sri Lanka (Cey-▶

Bij het opruimen van de barricades.

voordat vrijdagavond tot ontruiming werd overgegaan. Bovendien had de beheerder geen verzoek tot ontruiming gedaan. De late opheldering van de inhoud van de brief heeft niet bijgedragen tot goed overleg tussen krakers en stadsbestuur.

Na het uitwisselen van standpunten en eisen in de loop van zaterdag en zondag heeft het Afdelingsbestuur begrip voor de handelwijze van de burgemeester. Wij zijn van mening dat de krakers niet goed hebben ingezien dat het stadsbestuur in zijn „vijf punten“ duidelijk aangaf dat dit de grenzen waren.

Dat de aktie van hedenochtend zo kort na het verlopen van het te korte ultimatum (Ik verwacht vóór 03.30 uur vannacht de bevestiging dat u hiermee akkoord gaat) roept bij ons twijfels op. Het Afdelingsbestuur zal daarom bij de D'66 fractie aandringen op het stellen van vragen in de gemeenteraad. Was het inzetten van zoveel militair geweld noodzakelijk? Had de burgemeester het ultimatum niet kunnen verlengen?

De afdeling van D'66 zal tot definitieve toetsing van de gebeurtenissen overgaan nadat de burgemeester verantwoording heeft afgelegd in de gemeenteraadzitting.

Dit alles laat onverlet dat het Afdelingsbestuur van D'66 begrip heeft voor de problemen van alle woningzoekenden in onze stad. 53.000 woningzoekenden is een enorm probleem. Amsterdam kent vele lege panden en kantoren, die geschikt zijn voor huisvesting. De jongste gebeurtenissen hebben, zij het op een te agressieve manier, opnieuw de ogen van velen geopend. Hoe ondemocratisch de jongste kraakakties ook geweest mogen zijn, zij hebben wel degelijk een signaalfunctie, ook naar het Rijk. Het parlement en de Ministeries als wel de gemeentelijke organen dienen met de grootste snelheid in te springen op de Amsterdamse woonproblematiek. Het vorderen van leegstaande panden, in het bezit van speculanten, verdient snelle bestudering, zodat daarmee

op korte termijn een aanvang kan worden gemaakt.

Het afdelingsbestuur van D'66 Amsterdam.
3 maart 1980

Regio Gelderland

Regiokongres 12 april 1980.

Op zaterdag 12 april houdt D'66-Gelderland de voorjaars ARV. Ditmaal te Zutphen, in het splinternieuwe IBIS-hotel.

Aanvang 10.00 uur.

De belangrijkste agendapunten zijn: Toespraken van Aad Nuis (Statenfractie), Erno Maas (Regiobestuur) en Maarten Engwirda (2e Kamer). Presentatie kandidaten Landelijke Adviesraad.

Vorbereiding ALV (moties amendementen enz.).

Alle Gelderse leden hebben Regiokongres 6 per post ontvangen en worden door het RB van harte uitgenodigd met z'n allen naar Zutphen te komen.

Jan Traag
1e Regiosekretaris
(Postbus 66 - Zevenaar)

Politieke Scholings- en Vormingsinstituut D'66

PSVI-NIEUWS

April
5 april en 18/19 april: 2 vrouwencursussen westen (vol)

Juni
cursus voor wijk- en deelgemeente raadsleden Rotterdam

Berichten uit de raadsfracties

Nota's:
Apeldoorn, doe je wat aan woningisolatie?

Ede-Wageningen, Nota Erfpacht Emmen, De Burgers bij het Bestuur, een nota over voorlichting Geldermalsen, Energienota - In-spraaknota

Gouda, Inspraakverordening Heerenveen, Beleidsnota Onderwijs Heiloo/Limmen, Energienota

Lelystad, De Markerwaard, een discussie meer dan waard

Naaldwijk, Sociaal-Cultureel Centrum Naaldwijk, de aanzet tot een sociaal-cultureel beleid

Poortugaal legt visie voor Terneuzen, Nota Democratisering Contact- en Wijkraden

Voorburg, Notitie Volkshuisvesting Westland, Energiebesparing in de Glastuinbouw, gedecentraliseerde energieopwekking

Wierden, Nota Woonwagengebeleid Zwijndrecht, LPG door Zwijndrecht: gas of tegengas?

Algemene beschouwingen:
Amsterdam, Apeldoorn, Barendrecht, Bergen op Zoom, Capelle aan den IJssel, Castricum, Cuijk, Emmeloord, Gouda, Leersum, Loosdrecht, Maarn, Oldenzaal, Oss, Poortugaal, Rhenen, Sliedrecht, Smalingerland, Terneuzen, Tietjerksteradeel, Tilburg, Wassenaar en Zwolle.

Tegen copieerkosten en verzendkosten kunt u deze nota's en AB bestellen bij het PSVI D'66, Bezuidenhoutseweg 195, Den Haag, tel. 070 - 858303

Stichting Wetenschappelijk Bureau D'66

SWB-NIEUWS

Werkgroep Verre Oosten

Wanneer deze Democraat verschijnt is de oprichting van de werkgroep Verre Oosten net achter de rug. Vanuit de fractie zijn al meteen de nodige vragen op ons afgekomen. We noemen daarvan:

- Welk beleid t.o.v. Indonesië te voeren?

- Kan Nederland een rol spelen in het vraagstuk Cambodja/Vietnam/Thailand?

- Hoe kan de relatie met Japan worden uitgebouwd?

- Welke invloed heeft de nieuwe Chinees/Amerikaanse verhouding op de politieke balans van het West-

ten?
Ga er maar eens aan staan!
In ieder geval zal wel duidelijk zijn dat de werkgroep best enige versterking kan gebruiken. Inlichtingen bij P. Hans Frankfurter, Sloterweg 1212, 1066 CV Amsterdam. tel. 020 - 152080.

Werkgroep Europese minderheden.

De coördinator is: Henk Pijlman, Kraneweg 43A, Groningen, tel. 050 - 134056.

Een werkgroep Informatievoorziening

Informatie is een verzamelaar voor alle boodschappen die betekenis hebben en die overdraagbaar zijn. Er zijn soorten van informatie te onderscheiden: bestuurlijke informatie, technische en wetenschappelijke, algemeen vormende, literaire informatie, en zo verder. Informatie zou kunnen worden ingedeeld naar de grootte en samenstelling van het publiek waarvoor het is bedoeld; van het publiek waar het NOS-journaal zich op richt, tot de lezers van „Organist en Eredienst“, maandblad voor kerkmusici.

Informatie is in meerdere of mindere mate toegankelijk. De mate van toegankelijkheid van technische en wetenschappelijke informatie is een beslissende factor bij de economische ontwikkeling van een land; toegankelijkheid van bestuurlijke informatie is de ziel van een open, parlementaire democratie als de onze.

Informatie bereikt een mens via gebaren en gesprekken, door middel van de krant, een boek of tijdschrift, door opbellen, door radio- en T.V. uitzendingen, via straalzenders, kabels en geostationaire satellieten, na de tussenkomst van een bonte verzameling van instellingen en ondernemingen, onder de namen Viditel, Krantel of Teletekst, met behulp van een aan een beeldscherm of regeldrukker of facsimile-apparaat verbonden microcomputer, in de vorm van een micro fiche of fotokopie, en nog zo wat.

Een grote en zeer snel toenemende hoeveelheid informatie is in computergeheugen opgeslagen. Telecommunicatietechnieken maken het mogelijk die bestanden van grote afstand te raadplegen. In computergeheugen opgeslagen informatiebestanden kunnen ook aan elkaar worden gekoppeld; een mogelijkheid die aan de ene kant uiterst nuttig is, anderzijds een voortdurende wantrouwend aandacht vereist. De huidige ontwikkeling, zowel op het gebied van de toename van de hoeveelheid

MAATSCHAPPELIJKE DISCUSSIE

informatie, als op dat van de technieken om die te verwerken, op te slaan en over te dragen, is zeer indrukwekkend. Er is evenwel geen sprake van dat de Nederlandse regering een samenhangend beleid voert voor het geheel van de informatievoorziening.

Bij de Tweede Kamer verkiezingen van 1977 heeft ook geen enkele partij de informatievoorziening als een belangrijk onderwerp van politieke besluitvorming benadrukt. Desalniettemin wordt het gewicht ervan juist bij D'66 het meest onderkend (door Jan Terlouw, en Chel Mertens b.v.v.). Het ligt dan ook voor de hand dat een SWB werkgroep probeert de contouren van een integraal informatiebeleid te scheppen. De werkgroep INFORMATIEVOORZIE- NING HEEFT OP 3 april een eerste bijeenkomst. Er wordt gewerkt op basis van stukken. Zouden belangstellenden contact willen opnemen met Theo Timman, Middenweg 307, 1098 AT Amsterdam, tel. 020 - 930089.

S.W.B. Nieuws

Er zijn twee nieuwe rapporten verschenen bij de S.W.B.:

CRM 9: Landelijke en Regionale Omroep (f 3,-)

E 6: Commentarennota Herzieningsontwerp Warenwet en de Levensmiddelenwetgeving in Nederland (f 4,50)

Bij event. bestellingen rekening afwachten. ■

Politiek Emancipatie
Aktiveringscentrum D'66

PEAC- NIEUWS IMPRESSIES van de landelijke Emancipatie- dag D'66 1 maart 1980

door Marie-Louise Tiesinga

Daar zat ik dan, op 1 maart j.l. in Krasnapolsky in Amsterdam, alles over me te laten komen van de door het PEAC georganiseerde landelijke emancipatiedag om daarover impressies te geven voor de Democraat. Wel democraten die er niet zijn geweest: u hebt wat gemist! Het was een echte D'66-dag vol stimulansen en kleine ongemakken. Een prima dag! Er waren ongeveer 180 mensen aanwezig, waarvan ik zo'n 15 mannen heb geteld. Een pover resultaat als je rekent dat we 198 man-

nelijke gemeenteraadsleden hebben, 11 mannelijke wethouders en 16 mannelijke leden van provinciale staten. Van de mannelijke Tweede Kamerleden was niemand aanwezig, van de vrouwelijke leden eenentje, een deel van de dag en ook Susanne Dekker van de Europese fractie was er gelukkig. Dat is eigenlijk te dol als je rekent dat ook deze mannelijke mensen, zoals Yvonne Wagenveld het zo typerend uitdrukt, hun belangstelling op z'n minst zouden moeten tonen voor zaken en beleid die emancipatie raken. Goed, ik ben meteen weer wat milder gestemd als ik bedenkt dat mijn eigen echtgenoot die dag óók voor D'66 op pad was en dat zal wellicht het geval geweest zijn met een aantal anderen, maar toch... Ik kan me nog steeds niet aan de indruk onttrekken dat emancipatie, ook binnen D'66, iets is dat móet, niet iets dat vanzelf spreekt; een weinig duurzaam en schokvrij vernisje.

Na deze constatering was de toespraak van Henk zeevalking een verademing. Want onze partijvoorzitter kwam met een gedegen verhaal waar niemand onderuit komt. Hij begon met een van de mooiste gedichten van Henriëtte Roland Holst, dat de positie van de vrouw aan het begin van deze eeuw weergeeft, ontroerend en tragisch, om vervolgens te benadrukken dat we ons binnen D'66 tot voor kort wel erg weinig met emancipatie hebben bezig gehouden. De instantie die een en ander bij de wortel heeft aangepakt, is het Politiek Emancipatie Activerings Centrum D'66, de organisatie die de landelijke emancipatiedag organiseerde en daarmee voor het eerst naar buiten trad. Geen club van vrouwen, maar van vrouwen én mannen, want, zo zei Henk, „er mogen op korte termijn successen zijn te boeken door mannen en vrouwen die zich in aparte vrouwen- en mannenorganisaties terugtrekken, uiteindelijk wordt de strijd om de gelijkheid van man en vrouw, zoals de strijd om iedere gelijkheid, in de maatschappij beslist. Vrouwen kunnen net zo min als andere groepen de gelijkheid bevochten als ze onder elkaar blijven...”

We hebben besloten de rede van Henk Zeevalking in deze Democraat integraal over te nemen, want het was niet alleen een toespraak voor de mensen die de landelijke emancipatiedag bijwoonden, maar eenentje waar de hele partij z'n voordeel mee kon doen!

Na Zeevalking gaf Yvonne van Wagenveld, lid van de provinciale statenfractie van Noord-Holland, een boeiend overzicht van emancipatoire aspecten van gemeentelijk en provinciaal beleid. Wat kunnen wij als vrouwen doen, vroeg ze zich af. Hoe kunnen wij bijvoorbeeld in gemeenten emancipatiebeleid voeren. Wij zijn tenslotte een bevoorrechte partij met zoveel (60%) vrouwen. Zijn we alleen maar lid geworden vanwege de mooie blauwe ogen van Jan Terlouw? Onzin, natuurlijk. Onnodige angst, onnodige bescheidenheid, intimidatie houden ons nog vaak tegen. Het zijn soms maar hele kleine dingen waarin we kunnen bijdragen, thuis, op de scholen van onze kinderen. Zelfs in ons taalgebruik. Yvonne illustreerde haar betoog met een

aantal aardige voorbeelden, waarin taalgebruik een stukje mentaliteit weergeeft. Mankracht kun je vervangen door menskracht. Iemand in haar omgeving zei treffend toen men sprak over een aan te trekken vrouwelijke arbeidskracht die een hoop moest kunnen: we zoeken eigenlijk een ooi met vijf poten. Vervolgens kwam Yvonne op een thema dat me bijzonder aanspreekt omdat het m.i. een van de overlevingskansen van de emancipatiebeweging is: **solidariteit**. Zó uitgewerkt dat we de vrouwen die zich voor functies binnen D'66 beschikbaar willen stellen, ons aller steun geven. Als ze er eenmaal zitten moeten zij op hun beurt zoveel mogelijk investeren aan solidariteit om de vrouwen die nog op weg zijn hoe dan ook, met hun steun over de drempel te trekken. Een simpele wisselwerking met maximaal resultaat. Elk jaar stimuleren, eerlijk en open, zonder kinnesse (!). Dat is ook gevolg geven aan de oproep van Henk Zeevalking die om de opgelopen achterstand in te lopen van de vrouwelijke D'66-leden vraagt zich meer dan voorheen beschikbaar te stellen voor taken in onze partij en in onze samenleving. Meer vrouwen in onze partijbesturen van laag tot hoog, meer vrouwen namens onze partij in vertegenwoordigende lichamen, meer vrouwen van onze politieke signatuur op belangrijke posten in de samenleving. Wat dat betreft vulden Yvonne en Henk elkaar prachtig aan, want Yvonne besloot haar betoog door te stellen dat we moeten streven naar zoveel mogelijk vrouwen op verkiesbare plaatsen op onze lijsten. Dat we elkaar werkelijk moeten oppeppen om op lijsten te gaan staan en dat we daarnaast alleen maar moeten stemmen op mannen die ons beleidsplan van harte onderschrijven. Zeevalking's verhaal praktisch vertaald, zou ik zeggen. De zaal was het zeer met haar eens. En terecht. Maar, denk ik dan gesteund door eigen ervaring, ben je wel bewust van de effecten! Goed, je bent vrouw en je stelt je beschikbaar en komt daar nog voor uit ook. Immers, mannen doen dat toch ook? Je voert 'campagne', maar o wee, dat mag van sommigen nu eigenlijk weer niet. Van sommige mannen en vrouwen niet. Dat je meedingt, okay, maar daarna dan wel in een hoekje blijven zitten en maar afwachten tot je gekozen wordt! Kijk, en dan hebben we Yvonne's solidariteit erg hard nodig. Dat is de manier en zo alleen zullen we het uiteindelijk redden. Wat me overigens opviel die dag, was de geweldige alertheid van de zaal. Dat was fantastisch. Een enkele inleider had overigens de neiging tot de zaal en niet mét de zaal te spreken. De betrokkenheid was navenant. Derde spreker was Joan Meijer, psychologe, verbonden aan de Universiteit van Amsterdam en auteur van o.a. de Sociale Atlas voor de Vrouw. Zij maakte, sprekend over het thema gezin en arbeid, onderscheid tussen drie soorten arbeid: het huishoudelijke, verzorgende werk, het vrijwilligerswerk en het betaalde werk. In alle soorten arbeid bestaat een ongelijke verdeling tussen vrouwen en mannen. Hierbij is het kenmerkend dat vrouwen veelal het onzichtbare

STUDIEDAG VREDE EN VEILIGHEID

Hierbij nodig ik U uit voor de **Studiedag Vrede en Veiligheid op zaterdag 10 mei 1980 in Krasnapolski (Dam) te Amsterdam.**

AGENDA

10.00 uur Ontvangst met koffie.

10.30 uur Inleiding op de problematiek door Hans van Mierlo.

11.30 uur Uiteengaan in secties en discussie.

Hierbij komen o.m. de volgende onderwerpen aan de orde:

1. Waarom is een veiligheidsbeleid noodzakelijk.
2. Moet Nederland lid zijn van de NAVO.
3. Zijn er reële vormen van niet militaire defensie.
4. De veiligheid in het licht van de Noord-Zuid verhoudingen.
5. De plaats van kernwapens in een beleid van Vrede en Veiligheid.

13.00 uur Lunch

14.00 uur Vervolg van de discussie.

15.00 uur Rapportage aan de plenaire vergadering.

15.30 uur Evaluatie en afsluiting.

Opgave bij S.W.B. D'66 vóór 2 mei a.s. Er zal een (vrijwillige) bijdrage in de organisatiekosten worden gevraagd van ca. f 10,-.

De stellingen worden U vooraf toegezonden.

Ruud Stam

Directeur S.W.B. ■

en weinig statusgevend werk doen. Zij pleitte ervoor op alle terreinen te komen tot een herverdeling van de arbeid. De integrale tekst van de inleiding van Joan zal worden opgenomen in nr. 2 van het PEAC Bulletin. Ook hierna volgde een interessante discussie met de zaal. Na de pauze vertolkte Suzanne Bischoff, lid van de Tweede Kamerfractie, het standpunt van de Tweede Kamerfractie inzake emancipatie. Daaruit is me vooral bijgebleven dat vrouwenbewegingen minder tijd moeten besteden aan het bestoken van elkaar. Dat zou inderdaad een hele vooruitgang betekenen! Daarna volgde een langdurige en op verschillende punten verrassende behandeling van de **resolutie**, opgesteld door het PEAC. Van deze eerste resolutie kan gezegd worden dat het een krachtig stuk is waarin krachtige maatregelen worden bepleit om de keuzemogelijkheden van vrouwen en mannen te verruimen. Het is ook een politiek stuk. Immers hetgeen hierin naar voren wordt gebracht, moet straks herkenbaar zijn in het beleid van D'66. Een aantal belangrijke punten – er waren er teveel om hier allemaal te noemen –: de **tijdelijke voorkeursbehandeling** van vrouwen bij werving en promotie, een **quoteringssysteem**, in te stellen voor alle branches en op alle niveaus, voorafgegaan door onderzoek naar percentages en de wijze waarop een en ander het best kan worden gerealiseerd. Verder pleitte de resolutie voor het zo spoedig mogelijk tot stand komen van een **anti-seksediscriminatie-wetgeving** en voor een commissie met vergaande controlerende en sanctionerende bevoegdheden. Ook werd ervoor gepleit dat Nederland op daarvoor in aanmerking komende internationale fora de verschillende vormen van **clitorisbesnijding** aan de orde moet stellen en zoveel mogelijk bestrijden; ook in eigen land moet onderzoek plaatsvinden om deze ernstige verminking van fysieke en geestelijke gezondheid te voorkomen.

Er waren tientallen amendementen op de resolutieteksten binnen gekomen, waardoor voorzitter Carien Evenhuis zich met de andere vergaderingsvoorzitter moedig en plezierig heenworstelde. De stemming zat er prima in, ook al ging er nu en dan van alles verkeerd. Op een bepaald moment vond iemand in de zaal zelfs de term 'stuntelvriendelijk' uit, daarmee aangevend dat je je niet uit het veld moet laten slaan, maar zeggen wat men denkt ook al ben je in het spreken in het openbaar nog niet zo geroutineerd. Als een soort „geweten" van het PEAC" fungeerde Nelleke Schoemaker. Zij verwoordde wat het PEAC dacht over voorliggende amendementen, het geen iemand in de zaal deed opmerken n.a.v. een bepaald amendement: „Mag het nu van Nelleke, of mag het niet?" De tekst van de resolutie waarin de aangenomen amendementen zijn verwerkt wordt integraal afgedrukt in PEAC Bulletin nummer 2, dat rond half mei verschijnt. De sluitingsdatum voor kopij is 25 april a.s. Exemplaren van het PEAC Bulletin kunnen worden aangevraagd bij onze emancipatiewerkster Elske Schreuder op het landelijke secretariaat in Den Haag.

TOESPRAAK HENK ZEEVALKING

*Vrouw die niet waard wat g'uzelf
scheen te wezen
en van bevrediging 't zoet heb gemist
de zin die w'in uw taal verborgen
lezen
is dat ge in uw kracht u hebt vergist.*

*Toen de bergkammen lokkend voor u
rezen
van dat land waar ge den naam nauw
van wist
leek alle liefelijks voor u weg-
wischte
in 't heimlijk dal dat ge verliet voor
dezen.*

*Ge vloogt de steilte op, voelend als
bevederd
en daglang liept ge onverschrokken
voort
ringsom het rauwe en wilde half-
gekende:*

*maar toen schemering viel, die 't
hart verteedert
laagt ge neer, weenend, met gebro-
ken leeden
van heimwee naar het land van uw
geboorte.*

In ieder geval is in onze taal nooit indringender de tragiek, want zo mag men dat toch wel noemen, van de positie van de vrouw in onze samenleving weergegeven dan in dit gedicht van Henriëtte Roland Holst. Het gedicht mag dan in het begin van onze 20e eeuw geschreven zijn door een der markantste vrouwen die het land heeft voortgebracht, het heeft in zoverre helaas ook voor ons nog zijn waarde dat vele vrouwen van nu zich er nog in zullen herkennen al zal de berusting die ook uit het gedicht doorklinkt door velen, vooral in onze partij, niet meer worden onderschreven of gedeeld.

Want al mag dan in de eerste jaren van onze partij de emancipatiegedachte veel minder centraal hebben gestaan dan na de wedergeboorte een aantal jaren terug, na 1966 zijn begrippen als democratisering, ontvoogding, verdraagzaamheid en emancipatie veel meer gemeengoed geworden in de verschillende maatschappelijke stromingen en instellingen als daarvoor het geval was. Maar nogmaals die emancipatie kwam, of het nu om vrouwen en mannen dan wel om andere minderjarigen of gastarbeiders en andere vreemdelingen ging in D'66, de partij die toch symbool en belichaming beide is van de vernieuwingsdrang uit dat decennium van onze eeuw, maar moeizaam op gang.

Ik denk dat dit verklaarbaar is enerzijds uit het feit dat vanaf het eerste moment van zijn bestaan in D'66 geen onderscheid is geweest van wat voor aard ook tussen de partijleden – ik wijs met name op het feit dat 16-jarigen volledig lid waren, voor die tijd een niet eerder gekend feit in welke politieke partij dan ook – anderzijds uit de omstandigheid dat D'66 in die beginjaren ook wat de vrouwelijke leden betrof toch wel uit een enigermate select gezelschap bestond en die leden uit kringen recruteerde

waar de achterstand van de vrouw bij de man minder werd gevoeld dan elders het geval was. Wat natuurlijk toch niet weg nam dat ook toen in onze partij die achterstand zich uitend vooral in ondervetegenwoordigd zijn in de vertegenwoordigende lichamen er wel was en er nu nog steeds is met eigenlijk onze tweede kamerfractie als enige uitzondering hetgeen overigens ook weer niet niks is. Maar het zou toch tot 1979 duren voor de emancipatieproblematiek in D'66 bij de wortel werd aangepakt en dat gebeurde op de wijze onze partij eigen door de oprichting van het PEAC, het Politiek Emancipatie Aktiverings Centrum van D'66, de instelling die ook vandaag hier de landelijke emancipatiedag in Amsterdam organiseert. Precies op 1 maart, de dag waarop oudtijds het nieuwe jaar begon, treedt nu in 1980 dit centrum voor het eerst naar buiten.

Immiddels is ook het eerste bulletin van het PEAC verschenen bedoeld voor hen, vrouwen en mannen leden van D'66, die belangstelling hebben – wat zeg ik: moeten hebben – voor zaken en beleid die de emancipatie raken.

Met de steun van C.R.M. kon een emancipatiewerkster, Elske Schreuder, worden aangesteld en de opstelling van een nota Emancipatiebeleid met het oog op de verkiezingen in 1981 werd ter hand genomen en afgerond. Zo kan vandaag worden vastgesteld dat het PEAC er niet slechts is, zich aan de partij en de buitenwereld presenteert, maar ook reeds de eerste vruchten van haar arbeid kan tonen. Overigens is dit PEAC geen club van vrouwen maar van vrouwen en mannen. Zo heeft het hoofdbestuur het ook gewild en ik acht dat juist. Want er mogen op korte termijn successen zijn te boeken door vrouwen en mannen die zich in aparte vrouwen- en mannenorganisaties terugtrekken, uiteindelijk wordt de strijd om de gelijkheid van man en vrouw, zoals de strijd om iedere gelijkheid, in de maatschappij beslist.

Vrouwen kunnen net zo min als andere groepen de gelijkheid niet bevechten als ze onder elkaar blijven, dat moet samen met die mannen, die net als de vrouwen de ongelijkheid tussen man en vrouw in de samenleving als een onrecht ervaren, gebeuren en het PEAC kan daartoe mede door zijn pluriforme samenstelling een activerende en coördinerende rol vervullen. Vrouwen en mannen moeten nu eerst samen het gezicht van PEAC bepalen en straks als het PEAC overbodig is geworden het gezicht van D'66. Want aan een moderne vooruitstrevende partij waarin vrouwen en mannen niet op voet van gelijkheid deelnemen geloof ik als D'66 voorzitter niet. Ik hecht als D'66-voorzitter zowel als persoon erg veel waarde aan de gelijkheidsideologie, het zuurdezem van de politiek die men links noemt. Dit beginsel is ook fundament van emancipatoire politiek, misschien in de harde praktijk van alle dag thans nog niet overal haalbaar, maar richtingbepalend voor ons doen en laten en voor ons partijprogramma dient het wel te zijn. Uitgangspunt voor een partij als D'66 dient met het vrijheidsbeginsel het gelijkheidsbeginsel te zijn der-

halve ook tussen mannen en vrouwen. Maar er is toch een verschil tussen een man en een vrouw zal men zeggen. Inderdaad er is een verschil, een biologisch, een natuurlijk verschil, het is de ene uitzondering die de regel bevestigt dat er verder geen verschillen meer zijn, althans niet behoren te zijn omdat we in een cultuur, in een beschaving, in een maatschappij met elkaar samenleven en niet meer in de natuurstaat. Die keus is nu eenmaal in het verleden gemaakt. De vrouw en de man zijn elkaars gelijken en dat uitgangspunt betekent dat er een gelijke verdeling van lusten en lasten tussen hen dient te komen in de samenleving van vandaag. Dat zal ingrijpende gevolgen hebben voor de huidige taakverdelingen in en organisatie van onze maatschappij.

Ik heb juist de gelijkheidsideologie het zuurdezem genoemd van linkse politiek dus ook voor D'66. Dat zo zijnde, roept het de wenselijkheid op dat emancipatiedeskundigheid wordt ingebouwd in al die groepen in D'66 die in het kader van bijvoorbeeld onze wetenschappelijke stichting en het PEAC zich bezig houden met ons partijprogramma en met de beleidsvoorbereiding.

De vrouwen zullen daar meer dan tot nu toe het geval was in grotere getalen bij betrokken moeten worden, maar dan moet ik van de andere kant als partijvoorzitter van onze vrouwelijke partijleden vragen zich bewust van de structurele oorzaken die tot hun maatschappelijke achterstanden hebben geleid en nog leiden, zich meer dan voorheen beschikbaar te stellen voor taken in onze partij en in onze samenleving.

Meer vrouwen in onze partijbesturen van laag tot hoog moeten er komen, meer vrouwen namens onze partij in vertegenwoordigende lichamen, meer vrouwen van onze politieke signatuur op belangrijke posten in onze samenleving.

Want als uw partijvoorzitter weet ik dat daar op dit moment meer vraag naar dan aanbod in is. En dat probleem kunnen alleen vrouwen zelf oplossen al is natuurlijk ook de houding van de mannen in deze niet geheel en al van belang ontbloeit. De mannen moeten namelijk een grotere inbreng in het maatschappelijk gebeuren van de kant van de vrouw niet als een bedreiging van hun positie en macht zien, maar als een onvermijdelijke en noodzakelijke aanvulling van de vervolmaking van de samenleving die immers uit vrije en gelijke mensen dient te bestaan. En als er hier en daar belemmerende omstandigheden bestaan voor de vrouw om als gelijke van de man aan een bepaald arbeidsproces deel te nemen, dan dienen die omstandigheden te worden verbeterd. Daar profiteert dan uiteindelijk niet alleen de vrouw, maar evenzeer de man van. Emancipatie is een zaak die ieder lid van D'66 ter harte dient te gaan.

Daarom verheugt het hoofdbestuur zich over de organisatie van deze dag en over het bestaan van het Politiek Emancipatie Aktiverings Centrum, jongste loot aan de D'66-stam.

Moge die jonge loot straks de stam krachtig voeden, want zonder gelijkheid zijn vrouw en man weinig meer dan een karikatuur van de vrije mens.

DEMOCRATEN SCHRIJVEN

Bewerkt door Piet van Baarsel

VOORKEURSBEHANDELING

door Werner Uerz uit Zevenaar
In de Democraat van januari had Carien Evenhuis het over een tijdelijke voorkeursbehandeling voor vrouwen - ook in D'66. Haar argumenten voor opheffing van scheefgegroeide verhoudingen steun ik van harte. De door haar op een rijtje gezette cijfers tonen echter aan, dat een voorkeursbehandeling voor vrouwen - los van de ingebouwde discriminatie - overbodig is.

Wie in 1970 zou hebben voorspeld dat in het Nederland van 1980 een partij zou bestaan, waarin 22% van de vertegenwoordigende en bestuurlijke functies door een vrouw worden bezet, zou voor gek zijn verklaard. In een partij waarin dit percentage zonder voorkeursbehandeling tot stand is gekomen, lijkt een trendwijziging niet waarschijnlijk. Wat mij betreft mag best in de gaten gehouden worden, dat het percentage van vrouwen in voornoemde functies tussen de 25 en 75% blijft schommelen.

Wanneer wij in D'66 over deze problematiek nadenken, lijkt het mij niet overbodig, andere scheefgegroeide verhoudingen in de overwegingen mee te nemen. Om bij de vrouwen te beginnen zou het interessant zijn te onderzoeken, welke groepen voornoemde functies bezetten. Hierbij zou bijvoorbeeld onderscheid gemaakt kunnen worden tussen randstad en regio, inkomen boven en beneden modaal, afgestudeerd of niet, fulltime of parttime werkend c.q. ouderrol enz. enz. Het zou mij niet verbazen, wanneer daarbij andere scheefgegroeide verhoudingen zichtbaar zouden worden.

Meer in het algemeen zou studie nuttig kunnen zijn over de vraag, of het redelijk is, dat het inkomen vaak een barrière vormt om functies in de partij te kunnen aanvaarden of niet. De verhouding tussen ambtenaar en niet ambtenaar en de vraag of jeugdigen voldoende vertegenwoordigd zijn in de door Carien genoemde functies zou tevens bij deze studie meegenomen kunnen worden.

Na dit graaf- en spitwerk zouden Carien en ondergetekende het misschien eens kunnen worden, dat nog heel wat hobbels in de maatschappij en ook in D'66 weggewerkt moeten worden, voordat wij de discriminatie als uitgebannen mogen beschouwen. Verondersteld dat wij electoraal in de lift blijven zitten of de situatie zich stabiliseert, hebben wij tot 1983 pakweg 3 à 4.000 functies - vertegenwoordigend, bestuurlijk en adviserend - te bezetten. Mijn grootste zorg is, dat het kader hiervoor voor-

alsnog ontbreekt. Als het lukt de leden voor dit werk te activeren is het mijns inziens minder belangrijk of daarvan 40 of 60% vrouwen zijn - ik zou beide percentages prachtig vinden.

Reeds nu is hier en daar in de partij enige onvrede te bespeuren over een stemgedrag dat een kennis omschreef als „Niet naar kwaliteit en ervaring kijken, oogkleppen op en op een vrouw gaan stemmen.” Wanneer dit een vast gebruik zou worden, komen wij op een hellend vlak terecht. Dan gaan wij met omgekeerde voortekenen opnieuw normen en rolpatronen steunen, die wij juist wilden wegwerken.

Het is m.i. beter al die leden te motiveren, die tot op heden ondervertegenwoordigd zijn in de genoemde functies, de drempels hiervoor weg te werken en zodoende binnen de partij een voorbeeld te stellen voor de maatschappij. Zolang er nog meer functies dan actieve leden zijn, lijkt mij dat een betere weg dan voorkeursbehandeling van welke sekse dan ook.

TEGEN EEN BOYCOT-AKTIE

door Wim Kool uit Den Haag
Het verontrust me in hoge mate, dat de houding van een groot aantal westerse landen tendeeft in de richting van een boycot van de Olympische Spelen in Moskou.

Natuurlijk moeten we de Russische inval in Afghanistan ten zeerste afkeuren. Het is een buitenlandse inmenging in een binnenlandse affaire. Maar een boycot? Nou, nee. Voor een aantal grote politieke partijen in Nederland was de verbanning van Sacharov de druppel, die de emmer deed overlopen om ook tot boycot van de Spelen over te gaan. Zo eveneens voor D'66. Inderdaad, het is een grove schending van de akkoorden van Helsinki. Maar een boycot? Wederom zeg ik nee.

Want, waar leidt dit alles naar toe? Een hernieuwde koude oorlog, verhogingen van defensiebegrotingen, stopzetten van dialogen, het in de ijskast stoppen van de ontspanningspolitiek, vergroten van internationale spanning etc.

Wij hopen in de westerse wereld, dat Rusland hierdoor van koers zal veranderen. Daar geloof ik echter niets van. Elke maatregel vraagt om een tegenmaatregel. Aktie vraagt reactie. Helaas vergeet men gemakshalve, dat niet wij, maar de Russische burgers de dupe worden en familieleden, die gescheiden van elkaar worden door het IJzeren Gordijn tussen oost en west.

Overigens vind ik een eenzijdige sportboycot, indien men wil boycotten veel te mager en te eenzijdig. Een algehele boycot van Rusland is dan meer op zijn plaats. De uitvoering hiervan zal wel tot de onmogelij-

heden behoren. Het laatste in het oog houdend pleit ik inderdaad voor akties, zoals bv.: handtekeningenakties, protestdemonstraties, opzegging bepaalde verdragen, terugroepen ambassadeur etc. Laten wij in Nederland nooit de dialoog uit het oog verliezen. D.m.v. de dialoog is er in de wereld al heel wat meer bereikt, dan verbreking van banden, hoe beperkt ze ook zijn. Met vriendelijke democratische groeten, verblijf ik, hoogachtend, Wim Kool

NIEMAND MEER OVER?

door H. J. Molenaar uit Tilburg.

Geachte heer Heijer, Met alle respect voor hetgeen u in uw brief schrijft, vind ik toch 'n slechte zaak dat leden hun lidmaatschap gaan opzeggen omdat ze het een keer niet eens zijn met 't gevoerde beleid. Mijns inziens word je lid van 'n bepaalde partij omdat je daar het meeste in terugvindt van jezelf, van je eigen opvattingen. Dat jouw mening een keer niet gelijk is aan die van anderen is heel begrijpelijk, maar daar zeg je toch je lidmaatschap niet voor op? Als dat iedereen ging doen, hielden we niemand meer over. Trouwens, in welke positie verkeert u dat u kunt veroordelen, dit doen rechters, geen gewone mensen.”

Geachte heer Molenaar: mag oordelen wel?

(Piet v. B.)

OMMEZWAAI?

door Stefan Langeveld uit Amsterdam

De motie van dhr. Tommel e.a., aangenomen tijdens de ALV op 1 december, verwoorde de mening „dat een mogelijke bewapeningsachterstand van de Navo (tengevolge van het afwijzen van het principe-besluit tot modernisering) moet worden geaccepteerd”. Het is een juiste gedachte, en er is lef voor nodig om hem uit te spreken. Terzijde: hij gaat te ver om in een motie verwoord te worden.

Ik vraag me af hoe die ALV zich zou hebben uitgesproken over een boycot van de Olympische Spelen in Moskou. Want het steunen van die boycot door Adviesraad en Tweede-Kamerfractie lijkt mij in tegenspraak met de juiste houding van ALV en fractie ten aanzien van de produktie van nieuwe kernwapens.

Vanwaar toch die ommezwaai? Men noemt als motieven voor de boycot: „Afghanistan” en „de verbanning van Sacharov naar Gorki”. Met de nadruk op de laatste.

Dat is inderdaad afkeurenswaardig, vooral omdat het hier om een zeer invloedrijke dissident gaat. Maar alle dissidenten in de Sowjet-Unie worden altijd op meerdere manieren gehinderd en bedreigd. En Westerse protesten daartegen hebben nauwelijks tot verbetering van hun positie geleid - buiten de morele steun, let wel -.

Wat is er dan tegen een uitsluitend verbaal protest? Carter: ja, ik moet wel sanctie maatregelen aankondigen, omdat een flink deel van de Amerikaanse bevolking wil dat ik de Sowjet-Unie meteen met atoomraketten bestook. Van Agt: ja, ik zie mezelf graag als Gids van de Wester-

se Wereld. Daarbij moet ik ook aan de VVD denken.

Ik had gehoopt dat D'66 zou zeggen: daar is niets op tegen. Het protest dient namelijk twee doelen: a) duidelijk maken van je mening tegenover de wereld en b) steun voor de dissidenten. Boycot van de Spelen helpt de dissidenten niets (ook al is het tegenslag voor de Russische regering). In zekere zin is het een voordeel voor die regering, omdat ze zich minder zorgen hoeft te maken over de uitwisseling van ideeën. Maar helaas, ook D'66 wil een van de laatste evenementen tot wereldomvattend contact (om het woord verbredering dan niet te gebruiken) liever opofferen aan, ja, aan wat eigenlijk?

VEEL LEDEN ALSTUBLIEFT

door Harry van Woerden uit Alphen aan den Rijn

Geregeld verneem ik van Democraten dat zij een tegenstander zijn van een groot ledental bij D'66.

Een groot aantal leden zou naar hun mening verstarring, een ondemocratische besluitvorming, afstandelijkheid etc. in de hand werken.

Ik ben daarentegen echter wel een voorstander van een groot aantal leden (hoge organisatiegraad).

Het voordeel hiervan is onder andere dat meer kandidaten voor de verschillende politieke functies naar voren zullen komen. Bovendien zullen meer gelden binnenstromen, hetgeen nu eenmaal nodig is om het SWB, PSVI, PEAC etc. optimaal te kunnen laten functioneren.

Ik spreek dan ook graag mijn waardering uit voor geestverwant Hans Grinwis uit Goeree, die onlangs 66 leden heeft aangemeld.

Grote klasse!

VERBETER DE WERELD...

door M. Boerrigter uit De Bilt

Gisteravond bezocht mijn man een zeer interessante bijeenkomst van D'66. Toen hij daarna, thuisgekomen, de slaapkamer opkwam, kon ik ruiken, dat hij in milieu-bewust gezelschap vertoefd had.

Hij stonk n.l. „een uur in de wind” naar de rook!!! Ik vind het van het grootste belang te vechten voor een beter leefmilieu, maar dat moet men dan wel doen zonder „Boter op het hoofd”. Het lijkt mij nogal hypocriet te wijzen naar degenen die de wereld onleefbaar maken, terwijl men zelf de huiskamer verpest...

DEMOCRAAT

Partijsecretariaat: Bezuidenhoutseweg 195, 2594 AJ Den Haag, telefoon: 070-858303

ZWAARGEWICHTEN

Iemand die zich democraat voelt en tegelijkertijd politiek leider is van een partij moet zich voortdurend afvragen met hoeveel klem hij een bepaald onderwerp in zijn partij mag belichten. Geeft hij krachtig uiting aan zijn standpunt dan toont hij leiderschap, maar hij beïnvloedt de discussie misschien meer dan democratisch verantwoord is. Wacht hij met het geven van zijn mening tot de besluitvorming praktisch is afgerond dan heeft hij zijn invloed in ieder geval niet misbruikt, maar ook niet ten nutte van de partij (of: het landsbelang) gebruikt.

Ik voel dat dilemma heel sterk, en tot nu toe heb ik de volgende gedragslijn aangehouden. In toespraken en in geschrifte oefen ik zoveel mogelijk politieke invloed uit over onderwerpen waarover niet onmiddellijk een beslissing behoeft te worden genomen. Wanneer te zijner tijd het programma wordt aangepast hoop ik dat iets

de fractievoorzitter

JAN TERLOUW

**CONGRES-
VERSLAGEN**
vanaf pagina 8

van mijn opvattingen in de dan te nemen besluiten zal doorklinken. Wanneer die besluiten daadwerkelijk worden genomen houd ik mij zoveel mogelijk buiten de discussie, omdat het nu eenmaal onvermijdelijk is dat naar de stem van een fractievoorzitter met extra aandacht wordt geluisterd. Toch kan dat niet altijd. Vooral als het gaat om partijpolitieke strategie heeft de fractievoorzitter, vind ik, het recht om met alle oirbare middelen te proberen zijn zienswijze er door te krijgen in het congres, omdat hij moeilijk voorop kan lopen op een

pad waarop hij geen licht ziet, en ook omdat hij wellicht degené zal zijn die de koers waartoe wordt besloten naar buiten moet verdedigen. (Ik claim dan ook nu alvast bij het hoofdbestuur spreekijd op het congres dat beslist over de strategie voor de eerstkomende verkiezingen, en wel vóór het congres de beslissende discussie daarover voert.) Maar ook als het gaat om politieke vraagstukken die belangrijk en actueel zijn kan het noodzakelijk zijn dat de fractie via zijn voorzitter haar standpunt met enige nadruk kenbaar maakt.

Op het congres van 26 april deed zich zo'n geval voor. Ik vond het gewenst het congres te laten weten dat de fractie, zij het met grote tegenzin, van oordeel was dat de

olympische spelen geboycot moeten worden. De gespannen internationale toestand maakt dat nodig en dat heb ik in enkele sobere woorden in mijn congresrede uiteengezet. In één alinea, bij lange na geen volledige argumentatie, omdat ik wist dat er een motie over dat onderwerp ter tafel lag en er nog discussie met besluitvorming zou volgen. Tijdens die discussie hebben een aantal „zwaargewichten” uit de partij zich tegen de motie gekeerd en hij ging kansloos ten onder. Op zichzelf ben ik daar natuurlijk blij om, maar ik kan me voorstellen dat de indieners er een slechte smaak van in hun mond hebben overgehouden. Ik stel er prijs op hen te verzekeren dat ik in mijn toespraak niet lichtvaardig ben heen gelopen over het feit dat er een motie over dat onderwerp te behandelen was, en wat de zwaargewichten betreft, voor zover mij bekend was het niet georganiseerd dat ze zouden spreken, hun persoonlijke belangstelling voor het onderwerp heeft hen dat ingegeven.

Democratie is niet alleen een staatsvorm, het is ook een levenshouding. Zeker in een partij die zich noemt „Democraten” dienen we ons geregeld af te vragen of onze besluitvorming voldoet aan de eis dat hij democratisch is. Vandaar deze wat eenzijdige terugblik op wat, naar ik meen, een goed congres was. ■

IN DIT NUMMER

Kraken of niet	3
Fons Jansen te gast	5
Partijganger Loebas	6
Voorjaarscongres	8-14
Uit de fracties	17

en natuurlijk ook Uit stad en land, de PSVI, het PEAC, het Hoofdbestuur, de Adviesraad, de SWB, de briefschrijvers en tenslotte Fiel.

KANDIDAATSTELLING VOOR HET LIDMAATSCHAP VAN DE TWEDE KAMER DER STATEN-GENERAAL

In mei 1981 zullen er verkiezingen gehouden worden voor de Tweede Kamer der Staten-Generaal.

Volgens het Huishoudelijk Reglement dient het hoofdbestuur de kandidaatstelling te openen.

Op grond hiervan zijn sinds 1 april 1980 D'66-leden die aan de in de Kieswet, de Statuten en het Huishoudelijk Reglement genoemde eisen voldoen, in de gelegenheid zich kandidaat te stellen.

Kandidaten dienen zich aan te melden door het in tweevoud indienen van een ondertekend aanmeldingsformulier. Eén exemplaar dient aangetekend te worden opgezonden aan de landelijke verkiezingscommissie van D'66, p/a Kantoor notaris L. J. J. M. van Meer, Postbus 30, 2670 AA Naaldwijk. Het andere exemplaar moet gezonden worden naar het landelijk secretariaat van D'66, Bezuidenhoutseweg 195, 2594 AJ Den Haag. Formulieren zijn op aanvraag verkrijgbaar bij het landelijk secretariaat.

De landelijke verkiezingscommissie zal de ontvangst van ingediende aanmeldingsformulieren schriftelijk bevestigen.

De kandidaatstelling sluit op 13 oktober 1980 om 12.00 uur.

Namens het hoofdbestuur,

Frans Rogier,

vice-voorzitter organisatie.

Namens de landelijke verkiezingscommissie,

Ernst Jansen,

voorzitter.

P.S. Indien de Tweede Kamer tussentijds wordt ontbonden en vervroegde verkiezingen worden uitgeschreven, sluit de kandidaatstelling uiterlijk 4 werkdagen, nadat het besluit van ontbinding is afgekondigd. ■

(advertentie)

Het Hoofdbestuur van D'66 zoekt op korte termijn ter aanvulling op het bestaande team enige

NOTULISTEN (M/V)

- Deze notulisten worden belast met het notuleren van diverse vergaderingen van het Hoofdbestuur, Dagelijks Bestuur, vaste en ad hoc commissies, adviesraad en van congressen, die meestal 's avonds en op zaterdagen plaatsvinden.
- Kandidaten dienen in staat te zijn beknopt, snel, accuraat en in goed Nederlands te notuleren. Enige ervaring is gewenst.
- Per verslag ontvangen zij een honorarium en onkostenvergoeding. Aantal vergaderingen en data in onderling overleg met het Hoofd Algemene Zaken van het landelijk secretariaat te regelen.
- Nadere informatie in te winnen bij Kitty Warburg, landelijk secretariaat D'66, Bezuidenhoutseweg 195, 2594 AJ Den Haag, tel. 070-858303.
- Sollicitaties vóór 31 mei 1980 te richten aan het Hoofdbestuur D'66 op bovengenoemd adres.

Prioriteit no. 1

"LEDEN WERVEN"

In de Democraat no. 3 maakten wij melding van een nieuwe ledenwerf folder die in grote getale aan regio's en afdelingen is verstrekt, uiteraard met de bedoeling deze te verspreiden onder potentiële leden.

De eerste reacties komen binnen; een tien tot vijftiental nieuwe leden per dag. Niet onbevredigd, ook niet overtuigend. Slechts een op elke D'66 kiezer blijkt ook lid te zijn van D'66. In vergelijking met vrijwel elke andere politieke partij is deze verhouding te laag. Om het functioneren van de partij in de toekomst te garanderen, politiek en financieel, is het **noodzakelijk** dat op korte termijn meerdere duizenden leden geworven worden. Dat moet u doen, nu direct en in overleg met uw afdeling.

U Werft Leden

In deze Democraat zijn 4 folders meegeniet. Deze zijn bestemd om te verstrekken aan vier van uw kennissen, familieleden, collega's, vrienden, enz. Mensen waarvan u denkt dat zij op D'66 stemden of dit zullen doen en waarvan u denkt dat zij uw duwtje nodig hebben om ook lid te worden. Leden werven is makkelijker dan u denkt, maar u moet er wel aan beginnen.

De afdelingen werven leden

Gezien de grote navraag naar de ledenwerf folder is besloten tot een herdruk over te gaan. Voor de afdelingen is 50% van het eerder verstrekte contingent weer beschikbaar. Volg ook met deze folder de eerder verstrekte instructies op! In een willekeurige brievenbus doen ze geen dienst.

Als we er met ons allen aan trekken dan kunnen de resultaten niet uitblijven.

Jan Veldhuizen

(zie achterpagina. Red.) ■

d'66
AKTIVITEITEN

COLOFON

De uitgave van de Democraat geschiedt onder verantwoordelijkheid van een door het Hoofdbestuur benoemde redactieraad die als volgt is samengesteld:

Piet van Baarsel, Frank Baas, Co Patist, Marie-Louise Tiesinga, Jan Veldhuizen, Stijn Verbeeck. Als secretaresse is aan de redactieraad toegevoegd: Kitty Warburg.

Correspondentie, copy e.d. richten aan het redactiesecretariaat van:

De Democraat,
Bezuidenhoutseweg 195,
2594 AJ Den Haag.

Verantwoordelijkheid

De redactieraad draagt de eindverantwoordelijkheid voor inhoud en opname van publikaties in de Democraat. Het moet duidelijk zijn dat deze verantwoordelijkheid zich niet uitstrekt tot bijdragen van het Hoofdbestuur, fracties in vertegenwoordigende lichamen, het SWB-bestuur, het PSVI-bestuur, de Adviesraad en andere officiële partijorganen. Al deze bijdragen zijn als zodanig herkenbaar aan het rubriekshoofd.

Ook de inhoud van ingezonden brieven, die steeds de naam van de schrijver vermelden, valt buiten de verantwoordelijkheid van de redactieraad.

Voorzover er enig misverstand omtrent de redactionele verantwoordelijkheid mocht dreigen, worden de titels van bijdragen die buiten die verantwoordelijkheid vallen, voorzien van een*

De Democraat

De Democraat wordt gratis toegezonden aan alle leden van D'66. Niet-leden kunnen zich abonneren voor f 25,- per jaar. Losse nummers zijn verkrijgbaar bij het secretariaat voor f 3,- per stuk.

Wanneer verschijnt de Democraat?

De Democraat verschijnt 9 à 10 maal per jaar.

Democraat nr. 6 verschijnt 26-6-1980

Sluitingsdatum copy: 2-6-1980

Advertentietarieven

1/1 pagina: f 600,-

1/2 pagina: f 350,- (liggend)

1/3 pagina: f 300,- (staand)

1/4 pagina: f 240,- (liggend)

1/6 pagina: f 180,- (staand)

Steunkleuren zijn mogelijk; meerprijs op aanvraag verkrijgbaar.

Contractprijzen op aanvraag verkrijgbaar.

Plaatsing van advertenties is mede onderworpen aan de goedkeuring van de redactie.

Oplage: 14.500

Druk en Lay-out:

Brouwer Offset BV/Utrecht

SECRETARIAAT

Partijsecretariaat
Bureau SWB D'66
Bureau PSVI D'66
Bezuidenhoutseweg 195
2594 AJ Den Haag
Telefoon: 070-858303

KRAKEN BLIJFT DE GEMOEDEREN BEZIGHOUDEN

Het is daarom goed dat de adviesraad op 29 maart zo'n duidelijk standpunt heeft geformuleerd:

– ernstig verontrust over de escalatie en krakers.

– van oordeel dat langdurig leegstaan van woningen en andere gebouwen volstrekt onaanvaardbaar is, zeker in gebieden waar een grote woningnood heerst,

– van oordeel dat verbeterde wetgeving op korte termijn absoluut noodzakelijk om speculatieve leegstand effectief te bestrijden

– overwegende dat kraken maatschappelijk aanvaardbaar is voorzover dit ten doel heeft speculatieve leegstand aan te wenden om huisvesting te bieden aan de door woningnood getroffen en,

– dat daarentegen kraken onaanvaardbaar is waar het panden betreft die vallen onder het gemeentelijk toewijzingsbeleid,

– verzoekt de fractie alles in het werk te stellen om de genoemde leegstandwet versneld door het parlement en regering te laten afhandelen.

Het is een mening die de positie van onze partij markeert en dat is noodzakelijk nu meer dan ooit sprake is van een escalatie in de verhouding tussen bestuurders enerzijds en krakers en hun sympathisanten anderzijds.

Was tot voort kort in Nederland het eigendomsrecht nog vrijwel onaantastbaar, het is voor ons Democraten al lang duidelijk dat de mogelijkheid om woningen en andere voor bewoning geschikte gebouwen langdurig leeg te laten staan een onaanvaardbaar gevolg is van dat recht. Dat kraakacties van dit soort huizen de meningsvorming in Nederland over leegstand en eigendomsrecht in een stroomversnelling hebben gebracht is zonder meer als positief te waarderen.

Het is nu al duidelijk dat het intrekken door de regering van de beruchte kraak-wet en het versnellen van de procedure om tot een goede leegstandwetgeving te komen daar alles mee te maken heeft.

In den Haag hebben we veel te maken met het kraken van gemeentewoningen. Deze woningen liggen vooral in de oude wijken o.a. Spoorwijk en de Schilderswijk. Het ging daarbij om woningen die leegstonden omdat ze zouden worden afgebroken of juist een opknabbeurt zouden krijgen. De laatste tijd kwamen er echter steeds meer normaal verhuurbare woningen bij. Woningen, die al gekraakt werden vóórdat het gemeentelijk bureau huisvesting wist dat ze leeg zouden komen, soms terwijl de verhuurwagons van de nieuwe rechtmatige bewoners kwam aanrijden. Voor alles geldt

Hanneke Gelderblom-Lankhout getrouwd met Hans, architect-stedebouwkundige van in hoofdzaak sociale woningbouwprojecten moeder van Bert 17 jaar, en Paul 14 jaar. gemeenteraadslid van den Haag 70-74 en 78-nu met Ina Klaassen coördinator van de SWB-werkgroep ruimtelijke ordening en volkshuisvesting.

dat de overheid groepen die het meest van de woningnood te lijden hebben, zoals b.v. 1 en 2 persoonshuishoudens, in voor hen geschikte woningen dient te voorzien. Ons gemeentebestuur heeft tegen het kraken van gemeentewoningen het volgende beleid vastgesteld:

1. De gemeente dient ervoor te zorgen dat in haar eigen bezit geen leegstand voorkomt. De Raad heeft van de verantwoordelijke Wethouder en zijn Diensten geëist dat de organisatie binnen de diensten zo perfect mogelijk moet zijn. Deze voorwaarde moet eerst vervuld worden voor men een anti-kraakbeleid kan verdedigen. Een keiharde voorwaarde vooraf dus voor men aan een geloofwaardig anti-kraakbeleid begint.

2. Krakers dienen bij ontruiming, volgens de toewijzingsnormen die voor iedere woningzoekende gelden, behandeld te worden. Dat betekent dat wanneer men volgens de urgentienormen bovenaan zou hebben gestaan en de woning zowel wat betreft grootte als woonlast passend is, legalisering met een huurcontract zal plaatsvinden.

3. De gemeente dient een duidelijk toewijzingsbeleid te hebben, waarbij iedere woningzoekende weet waar hij aan toe is. Helaas betekent dat in de praktijk voor mensen die zijn aangewezen op de goedkope huurwoningen: „hoelang moet ik nog wachten voor ik aan de beurt ben?” Het antwoord is bekend. „Lang”.

Den Haag hanteert voor de „niet normaal verhuurbare gemeentewoningen” de mogelijkheid van een tijdelijk huurcontract. Dit zijn b.v. woningen die binnenkort worden afgebroken. Op deze manier krijgen

vooral jongeren die volgens de urgentienormen nog niet aan de beurt zijn een mogelijkheid toch in hun woonbehoefte te voorzien. De wederzijdse voordelen zijn duidelijk.

– geen lege of dichtgetimmerde huizen,
– een lage of symbolische huur,
– opzegtermijn van een maand bij sloop,
– maar, geen recht op vervangende woonruimte.

Onderzocht zou moeten worden of deze mogelijkheid van een tijdelijk huurcontract niet ook van toepassing kan worden op allerlei andere panden die afgebroken moeten worden, maar tijdelijk nog best te bewonen zijn. Welke particulier toont hier zijn goede wil?

Welke gemeente helpt hierbij?

Naast de al genoemde noodzaak van een goede leegstandwetgeving heeft het gemeentebestuur in het algemeen ook nog het instrument van de vorderingsprocedure. Op dit moment kleven er aan de vorderingsprocedure nog tal van bezwaren. Toch dient het middel hoe imperfect ook, gebruikt te worden. Zelfs al levert het geen lege woning op, het is aantoonbaar dat een aanzegging tot vordering een eigenaar dwingt tot ofwel sneller weer verhuuren, ofwel tot prijsdaling bij verkoop.

Het tweede deel van de motie spreekt echter terecht het onaanvaardbaar uit over het kraken van panden die vallen onder het gemeentelijk toewijzingsbeleid.

Dit leidt tot de vraag hoe wij ons moeten opstellen tegenover krakers van panden die onder het gemeentelijk toewijzingsbeleid vallen en die de leus die op vele muren van Nederland is geschilderd: Vecht voor je woonrecht, Kraak, in praktijk brengen. Ik vind dat je dan niet meer kunt volstaan met het onaanvaardbaar uitspreken, maar dat je dat ook in je beleid moet waarmaken. Kraken is dan voorrang nemen ten koste van iemand anders, die aan de beurt is en aan wie door het kraken het recht op woonruimte wordt ontnomen.

Wie niet meer aanvaardt dat het gemeentebestuur volgens op democratische wijze tot stand gekomen regels de woonruimte verdeelt in een situatie van schaarste, tast de democratie in haar wortels aan.

Wie zich in een ten onrechte in gebruik genomen pand gaat verschansen roept tegenmaatregelen op.

Niet de politie ontruimt, zij heeft tot taak de deurwaarder te beschermen die door de rechter wordt opgedragen tot ontruiming over te gaan. De mate van het bij de ontruiming ontzettend geweld hangt af van de wijze waarop krakers en hun sympathisanten vorm geven aan hun burgerlijke ongehoorzaamheid.

Het teken Ⓐ of dat nu anarchisten of autonomen (autonoom van de maatschappij?) betekent is naar de letter terecht.

Ik denk dat de partij die de naam Democraten draagt de plicht heeft de democratie tegen

Ⓐ dekten te beschermen.

Daarom kunnen we in Den Haag prima samenwerken met de democratische-socialisten in de P.v.d.A., maar niet met de socialisten

Ⓐ anarchisten.

Geldt dat ook landelijk?

Na pragmatisch pragmatistisch?

Ik ben meteen – was dat in 1967? ik heb 'n geheugen als een zeef – gaan stemmen op D'66, toen ik in het woordenboek had opgezocht wat „pragmatisch” betekende. Want dat was het kernbegrip, toen D'66 nog 'n partij van Hansen was i.p.v. Jannen. De Hansen hadden het altijd over „pragmatisch” en omdat zelfs een semi-intellectueel als ik toen niet wist wat dat woord betekende, was vanaf het begin wel duidelijk dat D'66 een drempel had ingebouwd om te voorkomen dat het een arbeiderspartij zou worden.

Nu bleek achteraf dat ik in de Dikke van Dale verkéerd gekeken had. Ik had gekeken onder „pragmatisme” en daar stond (staat) „filosofische leer die het kenmerk van de waarheid ziet in haar praktische toepasselijkheid, haar bruikbaarheid om leiding te geven aan het handelen”. Met andere woorden: je verzint met je boerenverstand of je common sense voor elk probleem de meest praktische oplossing, ongehinderd door al die flauwekul van tradities, prestige, sleur, gekonkel, ellebogenwerk, intrigues, haat en nijd en wat je nog meer kunt opnoemen aan irrationele factoren die redelijke oplossingen meestal in de weg staan en zo vaak volkomen blokkeren.

Nou, dat sprak mij ENORM aan, want in 1967 genoot ik reeds een zekere faam als ideeënmaker en uit dat „maker” kunt u al opmaken dat ik mij bezig hield met het in opdracht verzinnen van verstandige oplossingen voor specifieke problemen. Ik voelde mij dus een pure pragmaticus, in de betekenis die ik in Van Dale had opgezocht.

Na de patat, WAT?

Ik betreurde het echter dat mijn pragmatische talenten alleen werden onderkend door het bedrijfsleven, en daarom haastte ik mij in 1967 om te demonstreren dat ik heus niet alleen maar een commerciële jongen was, maar dat ik ook donders goed uit de voeten kon met allerhande sociale problemen. Het resultaat was een boekje, getiteld „Na de patat, WAT?” een programma prikkels voor die lauwe lammelingen in de politiek. Het bevatte als programmapunt No. 1. „Die poep moet weg daar” met enige voorstellen om de vervuiling van ons land door hondestrond te beperken. No. 2. was „Muziek in de spoorwegen”, een prachtig plan om het gebruik van Openbaar Vervoer te bevorderen door de zgn. „ongrijpbare jeugd” de stations te laten opfleuren met verf, alle

HANS FERREE

schoolkinderen klassikaal de wachtkamer te laten versieren met tekeningen en ze op die manier met de trein in contact brengen, en in de treinen zelf grammofoonplaten ten gehore te brengen met alle One Man Shows van Toon en Wim en consorten om dat beklemmende eenzellige zwijgen te doorbreken. En nog wat van die dingen om van het reizen met OV een pretje te maken. Punt No. 3 heette „Satelietsteden op wielen” en voorzag in een instant oplossing van de woningnood, speciaal voor kleinere gezinnen en alleenstaanden, door het plaatsen van 150.000 starcaravans. Punt 4 voorzag in de oprichting van „Poliklinieken voor sexpatiënten”, zindelijke, goedgeoutilleerde staatsbordelen als alternatief voor het louché particuliere initiatief in deze sector. Punt 5 betrof een „Belastingtribunaal” oftewel een soort ombudsman voor mensen die huns inziens door de fiscus op onfaire wijze worden gewurfd. Punt 6: „Plaatselijke tv-zenders” voor een beter contact tussen stadsbestuur en burgerij, op een heel huiselijke manier. „Gokken voor een goed doel” stond als Punt No. 7 in het programma. Een pleidooi voor het legaliseren van fruitmachines en allerlei andere goktoestanden met de simpele conditie dat een bepaald percentage van de opbrengst naar charitatieve instellingen gaat, opdat we eindelijk eens verlost zullen raken van dat eeuwige gebedel. Voorts had ik nog een alternatief voor de contraprestatie, nl. Punt 8: laat al die armlastige kunstenaars los op de troosteloze trappenhuisen en grauwe muren van al die woonkazerne. Een „Wet op de kinderbestrijding” en „Negatieve inkomstenbelasting” vormden de laatste twee suggesties en behelsden resp. een soort no-claim korting op de inkomstenbelasting voor mensen die het procreëren nog even uitstellen tot betere tijden en een waardiger alternatief voor het trekken van bijstand.

Als ik dit weer zo allemaal bij elkaar zie, in 1980, dan begrijp ik waarom een journalist mij laatst wilde interviewen nadat hij bij een antiquariaat dit boekje van mij had gekocht. Alles wat er in staat, is nu aktueel.

Geen moeilijke woorden meer

Mijn briljante gedachten uit 1967 bleven in dat jaar helaas in het politieke leven onopgemerkt. Zelfs bij D'66. Nu had ik ook verzuimd ook maar één politicus in Nederland dat boekje te sturen, dus ja... wat kun je dan verwachten? Maar bovendien had inmiddels iemand mij geattendeerd op het verschil tussen „pragmatisch” en „pragmatistisch”. Het eerste woord heeft niks te maken met het verzinnen van redelijke oplossingen voor problemen, maar alles met staatsordening. Als de Hansen van D'66, het hadden over „pragmatisch”, dan bedoelden ze natuurlijk die gekozen premier die ze in het begin zo belangrijk vonden. O, wat voelde ik mij dom. Geen wonder dat ik het nooit verder dan semi-intellectueel heb gebracht.

Maar ja, inmiddels hebben de Hansen bij D'66 plaats gemaakt voor de Jannen, en sindsdien heb ik het woord „pragmatisch” niet meer gehoord. Gelukkig maar, want ik heb vroeger van Annie Schmidt geleerd dat je best door intellectuelen gewaardeerd kunt worden wanneer je je uitdrukt in een taal die ook voor ongeschoolde arbeiders te begrijpen is. Duidelijkheid is allerm minst synoniem voor banaal.

Sinds 1976 voert D'66 als leuze „het redelijk alternatief”. Da's duidelijk en het slaat áán. Maar wéér proef ik er in dat D'66 staat voor verstandige oplossingen van problemen, zonder al die misselijkmakende flauwekul die ik in het begin van dit stukje heb genoemd. Pragmatisch, dus. Net zoals ik dacht dat het was vanaf het begin. En waar ik zo enorm vóór ben. Zó vóór, dat ik alweer met 'n hele reeks nieuwe verstandige oplossingen voor vervelende problemen bezig ben. Hoe de werkgelegenheid bevorderd wordt als Van der Klaauw in het buitenland altijd reclamekleden draagt met teksten als „Käse aus Holland” en „Holland-shipbuilders to the world”. En hoe de strokarton in Groningen een injectie kan krijgen van mijn plan „Cultuur in het loonzakje” dat begint met een puzzel in 500 stukjes van vooraanstaande vakbondsbonden. En hoe de computer van het Centraal Betaal Kantoor in Apeldoorn kan worden ingeschakeld voor het opvijzelen van de arbeidsethos en de belastingmoraal. Enzovoort, enzovoort. Maar deze keer zal ik er voor zorgen dat mijn ideeën wél onder ogen komen van de heren en dames politici die wat in de melk te brokkelen hebben. Misschien durf ik Jan Terlouw wel te vragen om een voorwoord in mijn bundel. Want die gaat „Utopia 1984” heten, en wat er in komt mag met recht een „redelijk alternatief” worden genoemd voor de hel „1984” van Orwell. ■

Fons Jansen geboren in 1925, was achtereenvolgens nieuwslezer bij het A.N.P., omroeper bij de Wereldomroep, gespreksleider op een vormingscentrum, redaktiesecretaris van G3, een godsdienstig maandblad voor jonge mensen, auteur en tenslotte sinds 1962 cabarettier.

Marx heeft wel mooi aangetoond dat zelfs het socialisme niet van de grond komt zonder particulier initiatief.

Laatst hadden de programmamakers van de t.v. het zó georganiseerd dat je op het eerste net kon zien wat ze elders tekort komen en op het tweede net wat we hier teveel hebben.

Natuurlijk worden we belazerd bij het leven. Daarna kan het niet meer.

TE GAST

FONS JANSEN

Als een rechtserd over nivellering praat bedoelt-ie: waarom moet een ander meer verdienen dan ik. Praat een linkserd over nivellering bedoelt-ie: waarom moet een ander minder verdienen dan ik?

Hoe kan God boos zijn over een driehoeksverhouding? God is zelf een driehoeksverhouding.

Toen afgetopte trendvolger Dutman zei dat ambtenaren gingen staken dacht ik meteen: wat zouden ze dan dóén? Maar hij heeft het me uitgelegd. Als ambtenaren gaan staken noemen ze dat aktie.

Een directeur die in de ondernemingsraad was uitgemaakt voor rechtse figuur sprak dat tegen want – zo zei hij ik heb én mijn huis én de beide garages én het zwembad geheel laten bouwen door arbeiders'.

In feite is de wereld een volslagen gekkenhuis. Wie zich niet aanpast moet naar een inrichting.

Wie rijkdom oogst zaait elders weer armoe. Een armoedzaaier is dan ook niet de arme. Het is de rijke.

Het nieuwe imago van de V.V.D.: rooie praatjes, bekakt gezegd. En dertig jaar te laat.

Uri Geller toegevoegd aan de minister van financiën: kan-ie helpen het bestek ombuigen.

Werk uit winst doet me altijd denken aan druiven uit wijn.

Het Italiaanse woord voor links is sinistra. Wat zal het woord voor rechts dan wel niet zijn?

Politici die met beide benen op de grond staan komen dientengevolge geen stap verder.

Arbeiderskinderen kunnen op Nederlandse scholen moeilijk meekomen omdat ze minder woorden kennen. De Nederlandse scholen zijn kennelijk alleen voor die kinderen die de woorden thuis al geleerd hebben.

Sinds we Hilversum vier hebben kan er in Nederland eigenlijk gebeuren wat wil. Want dat is de zender met de permanent gereedstaande rampenmuziek.

Er bestaat een sprookje van een kikker en als je hem een zoen geeft wordt-ie een prins. Waardeloos. Nóg meer prinses, nóg minder kikkers.

Schatrijk is die man. Maar hij zegt: ik ben toch eenvoudig gebleven. Ik: hoezo? Nou – zegt-je – pas gelden heb ik het huis laten versoberen voor twee ton.

Iemand uit de derde wereld dankt ons hartelijk voor de mooie Philips ijskasten die zij verplicht waren te kopen van de ontwikkelingshulp. Hij voegde eraan toe: nu graag nog iets erin.

Ik ken een bak die dermate schuin is, dat hij in Nederland alleen verteld mag worden in een zaal met minder dan vijftig stoelen. Tussen haakjes: het C.D.A. was niet voor niks zo blij met die negenenveertig zetels.

Er zijn in ons land mensen die de pijp uitgaan omdat ze teveel eten. Die hebben helemaal niet in de gaten dat magere Hein een broer is van Albert.

Hoeveel leden van de vereniging van oprechte politici bezochten de jaarvergadering? Allebei.

Als ze vragen waar ik nou zelf sta zeg ik: aan de kant van de armen. Ik bedel met ze mee.

Waarom maken jullie gifgas? Om sterk

te staan in de onderhandelingen over afschaffing ervan.

Vadertje staat. Moedertje ligt. Dochtertje tippelt. Zontje zit.

Confessionelen worden schaars. Tenminste in de krant stond: Wiegel spaart confessionelen.

Grafschrift voor Menten: Een goede raad bij mijn vertrek: doe net als ik, wees wijs, word gek.

Voor de variatie wordt de olie weer eens duurder. Dan wordt goede raad ook weer duurder. Kwestie van doorberekenen. Voor goede raad is immers wijsheid nodig. Maar voor wijsheid is stilte nodig. En voor stilte is afzondering nodig. Maar voor afzondering is vervoer nodig. Voor vervoer is olie nodig. Dus: olie duurder, goede raad ook duurder.

Belastingvoordeel in Lekkerkerk: giften zijn aftrekbaar.

Als het weer zo vreemd gaat in de wereld denk ik altijd: waarom zou ik dan zelf niet vreemdgaan?

Het recital werd bezocht door een zeer select publiek. Daar kwamen uitsluitend de vrienden van de belcanto. Tevens de vrienden van de belconto.

De foto is van Max Koot, Den Haag; de tekening is van Emile

PORTRET VAN EEN PARTIJGANGER

De Democraat
in gesprek met Loebas Oosterbeek

Een echte democraat is republikein

Loebas H. M. C. Oosterbeek

- geboren in Gouda op 10 juli 1946,
- ging daar in 1958 naar de HBS om die in 1961 weer te verlaten op weg naar het vreemdelingenlegioen.
- kwam niet zó ver, maar ging wel als 17-jarige werknemer bij de Holland-Amerikalijn naar New-York,
- kwam op 31 januari 1966 onder de wapenen en richtte in juli van dat jaar de VVDM op, van welke vakbond hij ook de eerste voorzitter werd,
- publiceerde zijn eerste gedichten in 'Twintig', een tijdschrift voor soldaten,
- werkte vanaf 1969 aan het luisteren en kijkonderzoek van de BRT in Brussel en verloor zijn hart aan die stad,
- kwam desondanks in 1972 naar Amsterdam en trad in dienst van de firma Vroom & Dreesmann,
- werd in 1973 bestuurslid van de afdeling Amsterdam, waarvan hij kort na de gemeenteraadsverkiezingen van 1974 voorzitter werd,
- richtte de 'werkgroep 7 september' op voor het hart onder de riem van de in die tijd 'loslopende' gemeenteraadsleden,
- was van 1977 tot 1979 lid van het hoofdbestuur van de partij als vertegenwoordiger van de regio Noord-Holland,
- was vier jaar bestuurslid van de S.W.B.,
- is sinds 1979 ambteloos partijlid, als men deelname aan werkgroep Defensie en redactie 'De Drevel' niet als ambten wil beschouwen,
- is als zelfstandig tekstschrijver gevestigd in de hoofdstad des lands,
- geniet enige bekendheid, landelijk als republikein, plaatselijk als kenner van herbergen waar de kok niet staat te slapen.

door Stijn Verbeek

Zolang ik voorzitter was van de VVDM, wilde ik ook politiek onafhankelijk blijven. Ik had wel op de dag van de kamerverkiezingen in februari 1967 in café Eijlders een gesprek met Hans Gruijters en Hans van Mierlo. De defensieparagraaf van het programma van de nieuwe partij sprak ons aan en tachtig procent van de VVDM-leden stemde op D'66, maar de organisatie was politiek neutraal. En na mijn diensttijd ging ik naar Brussel. Daar was toen nog geen D'66, dus heeft het tot 1972 geduurd voordat ik lid van de partij werd.

Dat zegt Loebas Oosterbeek die intussen zijn schade wel heeft ingehaald.

Eenmaal terug in Amsterdam bracht ik al spoedig een bezoek aan de Langestraat, waar het landelijk secretariaat toen nog gevestigd was. En ik ben toen ook meteen actief geworden en tot vorig jaar op bestuurlijk niveau gebleven.

Waarom ben je eigenlijk uit het hoofdbestuur gegaan?

Achteraf bezien ben ik niet zo iemand om in besturen te zitten. Ik kwam er ook dikwijls min of meer toevallig in. Bij de VVDM omdat ik de oprichter was, in het hoofdbestuur omdat ik het initiatief nam tot de heroprichting van de regio Noord-Holland. Ik heb groot respect voor bestuurders, maar zelf doe ik liever dingen waar een eind aan te zien is.

Zoals bijvoorbeeld het schrijven van de Europakrant?

Ja, en duizend-en-een andere dingen waar ze je voor vragen. De discussie op gang houden dat doe ik eigenlijk en dat vind ik fijn.

In de werkgroep defensie heb ik meer belangstelling voor de personele sfeer dan voor de bewapeningsproblemen. Daarnaast ben ik bezig gedachten op gang te brengen over de maatschappelijke dienst-

plicht. En dan heb ik mij emotioneel nogal opgewonden over de staatsvorm zoals je weet.

Dat laatste half jaar in het hoofdbestuur werd het me allemaal een beetje te veel. Je had het idee dat je overal achteraan moest. Ik weet niet hoe dat in andere partijen is, maar bij ons doen te weinig mensen te veel. En delegeren blijft een grote kunst. Goedkoop vind ik de opmerkingen die je wel eens hoort over een Haags circuit, als zou je geen invloed kunnen hebben op het doen en laten van het hoofdbestuur. Neen, als je alleen maar roept dat je geen inspraak hebt en verder blijft zitten, dan bereik je niets. Maar er zijn in onze partij zoveel mogelijkheden. Al die werkgroepen en de adviesraad. En ook plaatselijk kun je de discussie stimuleren, door gewoon te zorgen dat je er bij bent.

Je maakt onderscheid tussen plaatselijk en landelijk actief zijn. De Haagse Post doet dat ook in zijn analyse van de partij onder de titel 'Deskundigheid als ideologie' (HP, 3 mei 1980) waar zij schrijft:

„De D'66-afdelingen vervullen nagenoeg geen functie bij de behandeling van landelijke politieke kwesties, ze richten hun werkzaamheden vooral op de plaatselijke politiek.”

„De afdelingen vormen dus wel de basis voor het plaatselijke politieke werk, maar wie als Democraat de landelijke politiek wil beïnvloeden doet er beter aan in een Werkgroep plaats te nemen. Er zijn er in overvloed, 45 op dit moment, ondergebracht in vijf secties, waaraan tussen de zeven- en achthonderd leden deelnemen. Vanuit die werkgroepen worden de adviezen aan de Kamerfracties gegeven over lopende onderwerpen en worden de fundamenten voor de hoofdstukken van het beleidsprogram in lijvige stukken neergeleid.

Er zijn binnen D'66 dus twee bases, de lokale en de landelijke, die vrijwel los van elkaar opereren.”

„Het opmerkelijke (—) is echter dat ze dan wel los van elkaar staan, maar dat op beide niveaus zich dezelfde manier van opereren openbaart.”

„De bindende factor in D'66 is (—) niet van structurele maar van culturele aard. Het is een stijl van werken, een manier van denken, die moeilijk valt te definiëren, maar waarvan niettemin valt te zeggen dat het een rationele, ordenende, praktische manier van denken is.”

„Het brengt iets de-politiserends met zich mee en het meest neutrale wat daarvan gezegd kan worden, is dat het kennelijk grote groepen begint aan te spreken.”

Tot zover de Haagse Post. Ik citeer deze stukken met grote instemming van Loebas, die, als ik opmerk dat het wat saai wordt als we het voortdurend allemaal met elkaar eens zijn, zegt:

Dat is ook een verschijnsel in onze partij, je zag het weer in Nijmegen, dat er erg veel tijd wordt verspild aan mensen die het met elkaar eens zijn en dat dan nog een keer herhalen.

Op die manier hebben voorcongressen absoluut geen reden van bestaan meer. Het enige nut van een voorcongres vind ik de sociale functie, die het heeft voor de mensen die er komen. Het zou democratisch geen functie mogen hebben.

Het zou een instrument moeten zijn om moties en amendementen bij elkaar te brengen, om indieners bij elkaar te brengen en te komen tot gemeenschappelijke formuleringen.

Een goede rapportagecommissie zou dat moeten doen. Daar hebben we geen voorcongres voor nodig.

Dan komen we weer op het oude refrein: *Méer tijd tussen 1. het publiceren van de voorstellen (zeg maar het verschijnen van de congresdemocraten), 2. het indienen van moties en amendementen én 3. het congres (het persklaar maken van het congresboek).*

Hoe dan ook, nu kost het nog méer tijd. De rapportagecommissie is nu na lange tijd gelukkig weer op sterkte: vijf mensen. Voor mijn part breiden ze dat uit tot tien. Laat die tien dan taken verdelen, indieners opbellen, nieuwe teksten redigeren enzovoort. Betaal ze maar, dat kost minder tijd en geld dan een of twee voorcongressen. Als je dat goed aanpakt staat het toch in geen enkele verhouding tot de energie en de tijd van tientallen mensen die uit alle delen van het land naar een voorcongres moeten komen. Je reinste verspilling. Neen, een voorcongres heeft geen functie. Een deelcongres, zoals in december in Amersfoort, dat vind ik wat anders. Dat je over een bepaald onderwerp wat uitgebreider van gedachten wilt wisselen dan binnen het bestek van een gebruikelijke algemene ledenvergadering mogelijk is en daarom daarvoor een aparte dag organiseert. Prima, maar dan moet je je ook beperken tot dat onderwerp en niet nog even de Markerwaard op de agenda smokkelen, hoe belangrijk zo iets op dat moment ook is.

Wat vind jij overigens van die procedure van besluitvorming binnen de partij, waar nu zoveel over te doen is?

Kijk, van oorsprong is D'66 een anarchistisch republikeinse partij. Een stukje van

Loebas' predikaat 'republi- kein'

Lees hierover onder meer:

In 'Democraat' jrg. 13, nr. 3, maart 1980 op pagina 20 en 21 in de rubriek De pers over D'66 een bijdrage getiteld 'Monarchie ter discussie ja of nee?'

In de Oranjekrant, een full-color bijlage van 'Algemeen Dagblad' dd 26 april 1980 een bijdrage op pagina 19 (met foto van Loebas, zwart-wit) 'Monarchie sust de bevolking in slaap'.

'De verbondenheid van het volk met het huis van Oranje is een collectieve vorm van onvolwassenheid'.

'De discussie gaat niet alleen om het vraagstuk van de monarchie of de republiek, maar om de democratisering van het hele bestel'.

die anarchie vind je terug in hoe de mensen denken: „er is een congres en ik ga daarheen, want ik heb een beter idee over die kernbewapening dan al die anderen, ik dien een motie in en vanavond hebben we de absolute wereldvrede!” Dat is inherent aan de aard van de oprechte democraat die in zijn hart een anarchistisch republikein is. Maar dan wel anarchisme gelezen in de goede zin van het woord: de geestelijke zelfstandigheid van het individu.

Heb je nou nog wat aanhang voor die republiek?

Met die aktie in februari heb ik gemerkt dat het idee veel meer leeft dan ik vermoed

had. Dat ligt toch ook voor de hand: een echte democraat wil zelf mee bepalen aan wie macht – in welke vorm dan ook – wordt gegeven, of ontnomen als dat nodig is. Gekozen burgemeester, gekozen provinciecommissaris, gekozen minister-president, dus ook gekozen staatshoofd. Het is trouwens een van de eerste uitgangspunten van D'66. Lees het Appèl er maar op na. Nummer zes van die uitgangspunten luidt: „De Nederlandse staatsvorm – monarchie of republiek – zal worden beoordeeld vol-

Politiek is geen vrijetijdsbesteding. Wie op welk niveau dan ook aan politiek doet, houdt zich bezig met het dagelijks leven van andere mensen. Dat is géén spelletje.

gens normen van democratische doelmatigheid. Vanzelfsprekend is de waarde van historisch gegroeide verhoudingen dan mede in de beschouwing betrokken.” Eén van mijn taken – van elk partijlid overigens – is de partij herinneren aan zijn uitgangspunten. Als ik dat dan doe en ik merk die panische, ziekelijke reactie van sommige mensen, terwijl ik alleen probeer de discussie op gang te brengen, dan weet ik dat we op onze hoede moeten zijn. Als ik ergens de pest aan heb dan is het aan opportunisten. Die mensen die het behoud van stemmen, van ledenaantal, belangrijker vinden dan het handhaven van principes. En in een partij waar niet eens over de principes mag worden gediscussieerd, daar zijn de opportunisten aan de macht. Hoedt u voor de opportunisten! De ergste soort is die, die doet of ze ergens verstand van heeft en niet gehinderd door enige kennis van zaken van zich af staat te praten. Kijk nou eens naar die stellingname ten opzichte van de kernbewapening. Een uiterst ernstige zaak toch, maar als je de argumenten hoort die daar bijgesleept worden, zo demagogisch, dan denk ik: Loebas, waarschuw de partij voor de opportunisten, ze zitten overal...

Heb je nog ambities?

Zeker. Mijn grootste wens is eenmaal voorzitter te mogen worden van de afdeling Brussel.

Ik heb nooit geweten dat Brussel een republiek was, maar nou je 't zegt... ■

foto: Gerard Helt, Utrecht

CONGRESIMPRESSIES

grimmig, genoeglijk of volwassen?

Eindelijk, toen het al bijna helemaal afgelopen was, toen de congresleiding in een stemming van „Alles moet weg” en „Wie maakt me los” het mediabeleid erdoor hamerde, toen stak de verontwaardiging de kop op. En daar ben ik als de kippen bij, want waar verontwaardiging is, daar is hoop!

Het begon in de congreszaal met verbijstering. Bij de behandeling van de actuele politieke moties werd eerst motie 29 tegen een boycot van de Olympische Spelen verworpen. Terecht naar mijn smaak spraken de indianers van de – door de rapportagecommissie tot één motie samengevoegde – moties over de zware tegendruk van de kant van hoofdbestuur en fractie. Maar ook zonder die druk van wat genoemd werd „de overgrote mening van de meerderheid van het hoofdbestuur” (sic!) zou die motie het niet gehaald hebben. Sondering in de wandelgangen wees uit dat bijna niemand een boycot toejuicht, maar dat ook bijna niemand meer ziet, hoe het dan wel moet. En dan maar schoorvoetend een boycot steunen uit solidariteit, méér met Sacharov dan met Carter! Meer verwijfeling bij de tegenstemmers dan verontwaardiging bij de indianers.

Geëmancipeerd?

Hoe zat dat dan met die verontwaardiging? Die kwam direct daarna bij motie 53, een – achteraf gebleken – véél te voorzichtig geformuleerde en te uitvoerig toegelichte motie uit de omgeving van het PEAC. Wat stond erin? Een streefpercentage van 50% vrouwen op verkiesbare plaatsen voor besturen, commissies en afgevaardigden is redelijk.

Wat vraag je dan aan individuele D'66-leden? Wees redelijk en laat de bestaande onredelijke toestand **meewegen** als je op dit terrein besluiten moet nemen. Als je zoiets in stemming brengt is iedereen vóór. Maar als het hoofdbestuur zich accoord verklaart met een gezicht van „ik hoef niet zo nodig” en als de woordvoerder dan exegetische gaat plegen, zó fel, dat argelozen als ik gaan denken dat er iets anders bedoeld wordt dan er staat, dan rijst de twijfel. En dan wordt zo'n motie zomaar verworpen. Verbijstering bij de indianers. Stilletjes de zaal uit. Wat mot ik in deze partij? En later in het restaurant: Zie je wel dat we een vrouwenclub op moeten richten! Het is veel erger dan je denkt. We spreken meteen weer een emancipatiedag af: op zaterdag 7 juni om 10.30 uur in restaurant Vredenburg in Utrecht kunnen alle leden die tegengesteld hebben komen vertellen waarom. Als je het mij vraagt waren dat meer vrouwen dan mannen. Mannen – en dat is óók een mentaliteitskwesitie – zijn lang niet geïnteresseerd genoeg in emanci-

foto: Nol Roozeboom, Nijmegen

patie, vinden dat de discussie daarover al geweest is en dat dat er gewoon bij hoort. Tot troost voor de verontwaardigde vrouwen en bewijs voor mijn stelling dat motie 53 „per ongeluk” is afgestemd, diene de met overgrote meerderheid aanvaarde motie 55, waarin het hoofdbestuur wordt opgedragen er zorg voor te dragen de inhoud van de PEAC-resolutie emancipatiebeleid in toekomstige wijzigingsvoorstellen voor het beleidsprogram en ontwerpverkiezingsprogram uitdrukkelijk te verdisconteren. En gaat over tot de orde van de dag.

Overveen dus!

Het dagje wel, zult u zeggen, niet behorend tot de 683 (betalende) bezoekers. Het lijkt wel een voetbalwedstrijd. Bij ons vorige bezoek aan ditzelfde stadion lag het aantal dat de loketten passeerde boven de 1000! De nieuwe matheid van de tachtiger jaren? Niks hoor, dan had u het nachtje mee moeten maken, aan het slot waarvan onze voorzitter de afdeling Eindhoven bedankte voor het geweldige feest. In Nijmegen zeggen ze dan: „Hejje gin andere muziek?” en iemand van de afdeling Nijmegen bedankte op zijn beurt de burgemeester van Overveen (!) voor zijn gevoelige woorden. Hoe gevoelig je woorden ook zijn, een der-

Lijsttrekker 1e Kamerverkiezingen

de termijn is er nooit bij. „Mijn eigen burgervader staat dat zelfs niet toe” zei voorzitter Saskia van der Loo, daarmee de burgemeester van Apeldoorn tot norm proclamerend. Ze had vroeger al eens gezegd dat hij een goede D'66er zou zijn, maar Saskia wordt nooit een goede burgemeester, want Ineke Lambers pakte onder haar leiding wel een derde termijn. Nou vind ik dat niet bezwaarlijk, sommige mensen mogen voor mij aan het woord blijven. Als je iemand hoort beweren dat in amendement 106 het woordje „vooralsnog” vooralsnog enige betekenis heeft dan wéét je toch dat je thuis bent.

Dat weet je ook als Hein van Oorschot zegt dat hij „deze motie te grijs” vindt. Ik dacht nog: dan moet je ander papier nemen, maar dat had Idee '66 al, plus 951 abonnees aan het eind van de tweede congresdag. Daarmee was de heer Stavenuiter van uitgeverij Van Loghum Slaterus een uiterst tevreden congresganger. Wat hadden we graag de duizendste abonnee gevierd. Nu concentreerde de feestvreugde zich rond Jan Glastra van Loon die door het congres met volstrekte meerderheid als lijsttrekker voor de eerste kamer-verkiezingen werd aangewezen. Nóg een tevreden congresganger dus!

Onthouding?

Ook ontevreden? Er waren lieden die het nut van twee vóórcongressen in twijfel trokken bij het horen van al die woordvoerders, die nog eens graag wilden bevestigen hoe verstandig het was van het hoofdbestuur om hun amendement over te nemen.

Er waren ook mensen die zich ergerden aan een twintig minuten durende discussie over onthouding van stemming of blanco stemmen, en die maar geen tweede papieren meer invulden, omdat ze na zoveel tijd ook niet meer precies wisten waar het over ging. Maar dezulken moeten geen lid worden van D'66. Het is nu eenmaal „oor en wederoor”, maar je moet wel iets van je laten oren!

Wat ik goed gehoord heb is dat er in D'66 niet aan onthouding wordt gedaan en zeker niet blanco. Uw neen zij neen en uw ja zij Amen!

„Wat vond je dan van het congres?” vroeg ik weer eens iemand. En die zei: „Ik vind die kindertjes altijd zo leuk.” Maar zij

Merel Dekker, jongste
congresganger

CONGRES

bedoelde die hele kleine, dus ik naar de crèche. Daar liepen ze net in een kringetje rond:

„Tijdbommetje leggen
niemand zeggen
kukeleku zo kraait de haan
Daar komt een gedoger aan
blijft hij staan, of buigt hij weer
hier leg ik mijn motie neer.”

Eén op de achtendertig

Ik zou toch uitkijken als ik kleine kinderen had. Tenzij u ze zelf voedt, dan kan het geen kwaad. Dat zie je aan Merel Dekker uit Haarlem (zie foto), met vijf maanden de jongste congresganger en zichtbaar tevreden. Later zal ze aan haar kleinkinderen vertellen: „Ik was er bij toen ze dat geld bijeenbrachten voor die advertenties in Vrij Nederland, Haagse Post, de NRC en De Volkskrant. Daar is de partij toen in de tachtiger jaren héél groot van geworden.

Het was een initiatief van mensen uit Landsmeer. Dat was toen nog niet de hoofdstad, maar een klein dorpje naast Amsterdam. Maar ja, toen kwam die hulk . . .”

Geen sprookje is overigens die f 8300,- op het congres bijeengebracht, zodat met nog een duwtje van de partij de advertenties geplaatst kunnen worden. Las u het al: „Van elke 38 stemmers op de partij is er maar één lid van D'66. En van elke 42 partijleden heeft er maar één f 25,- betaald om die advertenties te plaatsen, denk ik dan.

Te water

Er was wel een meerderheid voor een consultatief referendum in plaats van of bovenop de zogenaamde brede maatschappelijke discussie, vóór sluiting van Borsele en Dodewaard binnen de vijf jaar, vóór legalisering van soft drugs, en vóór de

verwijdering van abortus uit de strafwet, maar dat las u allemaal in de krant of u vindt het in de verslagen in deze Democraat. Net als de toespraken van Jan Terlouw en Henk Zeevalking, althans de samenvatting. Wie alles wil horen moet komen en achteraf zeggen: congres?

- heel volwassen
- minder emotioneel
- grimmig
- genoeglijk
- buitengewoon
- wat zal De Telegraaf nú weer te mokken hebben?
- saai in de zaal, gezellig in de wandelgangen
- Nijmeegs, en da's als compliment bedoeld
- geef mij maar een borrel

Of:

- dat lezen we wel in de Democraat. Die laatste wou mij in de boot nemen, maar dat hoefde niet want ik was per fiets. Wie ècht de boot inging was Rie Porsius-Brand, per schip uit Oosterhesselen naar Nijmegen gevaren en ook weer terug. Gelukkig ligt Maastricht ook aan het water!

Stijn Verbeek

(advertentie)

De Politieke Partij Democraten '66 gevestigd te Den Haag, zoekt op korte termijn een op het partijsecretariaat te werk te stellen

STAFMEDEWERKER DOCUMENTATIE en INFORMATIE (ml./vrl.)

Deze functionaris is belast met:

- het opzetten van een archief en een Documentatie- en informatiecentrum binnen D'66
- de coördinatie van informatie van politiek-inhoudelijke aard voor wat betreft de Politieke Partij D'66, de Stichting Wetenschappelijk Bureau D'66 en het Politiek Scholings- en Vormingsinstituut D'66
- de coördinatie van de politiek-inhoudelijke aard, zowel binnen de partij als naar buiten toe
- het ondersteunen van de Dagelijks Bestuursleden, die verantwoordelijk zijn voor de politiek-inhoudelijke onderwerpen, die van belang zijn voor de Politieke Partij D'66, de Stichting Wetenschappelijk Bureau D'66 en het Politiek Scholings- en Vormingsinstituut D'66

Voor deze functie gelden de volgende eisen:

- een voltooide HBO-opleiding, bij voorkeur BDA, of gelijkwaardig niveau
- aantoonbare belangstelling voor het nieuw opzetten van archief en documentatiecentrum
- enige jaren ervaring met soortgelijk werk
- zelfstandig kunnen werken
- beschikken over initiatief, incassings- en doorzettingsvermogen
- ontwikkeld taalgebruik (mondeling en schriftelijk)
- zeer goede contactuele eigenschappen
- affiniteit met de ideeën van D'66

Voor deze functie wordt geboden:

- een interessante full-time functie in het hart van een dynamische politieke organisatie
- een salarisniveau tot maximaal f 4529,-, afhankelijk van leeftijd en ervaring.

De opzet van dit Documentatie en Informatiecentrum en de aan te stellen functionaris zal worden begeleid door een commissie bestaande uit vertegenwoordigers van het Hoofdbestuur, de besturen van de Stichting Wetenschappelijk Bureau en het Politiek Scholings en Vormings-Instituut en van de Tweede Kamer-fractie.

Sollicitaties kunnen tot 30 mei a.s. gericht worden aan de sollicitatiecommissie van het Hoofdbestuur D'66, Bezuidenhoutseweg 195, 2594 AJ Den Haag.

ENIGE GREPEN UIT DE CONGRESREDE VAN FRACTIE-VOORZITTER JAN TERLOUW

CONGRES

„Er zijn op het internationale vlak ontwikkelingen aan de gang die ik hoogst griezelig vind. De Verenigde Staten worden vernerd door Iran en weten daar tot nu toe geen passend antwoord op te formuleren. De situatie is gisteren nog slechter geworden. De Sovjetunie gedraagt zich imperialistisch in Afghanistan, trekt zich weinig aan van de verontwaardiging daarover in de wereld, en bereidt zich voor op de Olympische Spelen door op grote schaal mensenrechten te schenden.”

Volgt een illustratie van dat gebrek aan leiderschap en het uitspreken van de overtuiging dat het westelijk bondgenootschap niet verder moet verzwakken en: „Solidariteit met de Verenigde Staten kan geen eenzijdige zaak zijn”. Terlouw zegt dat hij geen voorstander is van het boycotten van sportwedstrijden. Toch moet dit geweldloze pressiemiddel nu gehanteerd worden, met de mededeling aan de Verenigde Staten: tot hier gaat onze solidariteit en niet verder, als u zich zo eigenmachtig blijft opstellen.

In een beschouwing over het begin van de tachtiger jaren vallen de woorden **disharmonie** en **polarisatie**. De structuur, waarin directe belangen van herkenbare groepen de indirecte, de lange termijn-belangen wegdrücken leidt daartoe.

„Belangenbehartiging is er geweest sinds de samenleving enige graad van organisatie vertoonde. Maar waarschijnlijk is er nooit een zo gestructureerde belangenbehartiging gegroeid als juist in de tijd dat ook de groei in materieel opzicht groter was dan ooit. Wellicht staan we voor een periode waarin de economische groei gering, of zelfs helemaal afwezig zal zijn.”

(...)

„Bij oppervlakkige beschouwing zou je kunnen denken dat bij nul-groei, als er niets te verdelen is, als er zelfs ingeleverd moet worden, belangenbehartiging nog feller zal worden dan hij de afgelopen „vette” jaren is geweest. De meeste politieke commentatoren gaan daar van uit, maar ik weet het nog niet zo zeker. Natuurlijk zullen allerlei groepen blijven vechten voor hun belang, maar wellicht met minder scherpheid dan voorheen. Gedeelede smart is halve smart. Verdelen van armoede doet een beroep op betere instincten dan verdelen van rijkdom.”

(...)

„De structuur die is gegroeid tijdens de welvaartsexplosie past niet bij een situatie waarin het aanhalen van de broekriem vaker zal voorkomen dan het kopen van een nieuwe. De politiek zal er op gericht moeten zijn nieuwe, wel passende structuren voor nieuwe situaties te ontwikkelen.”

Jan Terlouw zegt dat de meest hoopgevende oorzaak van de groei van D'66 misschien juist daarin ligt dat onze partij – in tegenstelling tot andere – geen belangen-

foto: Nol Roozeboom, Nijmegen

behartiger is van een gedefinieerde aanwijsbare groep, en dat steeds meer mensen hun specifieke belangen blijkbaar ondergeschikt maken aan een verderweg liggend belang dat wordt ontleend aan nieuwe normen en nieuwe waarden.

De fractievoorzitter geeft geen oordeel over het kabinetsbeleid. Maar hij zegt er natuurlijk toch wat over en dat las u al in de krant: slagroomkloppers enzo.

Ondanks de aanwezigheid van overtuigende republikeinen in onze partij, wenst Jan Terlouw namens vele democraten koningin Beatrix de wijsheid toe die zij voor haar functie nodig zal hebben.

„Op het vorige congres heb ik gewaarschuwd voor te hoge verwachtingen die de opiniepeilingen wekken. Het heeft niet geholpen, ze zijn nog steeds hoog, of zelfs hoger. Waarom slaat D'66 zo aan? Ik wil hier eens beklemtonen dat het niet alleen is vanwege de nieuwe stijl van politiek bedrijven, vanwege onze redelijke maar vaak toch scherpe oppositie, maar ook omdat een betrekkelijk klein aantal mensen aan de basis zo hard werkt, en vaak zo precies in de roos schiet als het gaat om een typische D'66-inbreng. Ik denk nu even met name aan onze gemeenteraadsleden.”

(...)

„Voor de andere politieke partijen zijn die aanhoudende gunstige opiniepeilingen voor D'66 niet zo leuk. Dat is te merken. De aanvallen en de kritiek nemen toe. Misschien hebt u deze week dat diepgravende stuk in De Telegraaf gelezen: „Wat wil D'66 nu eigenlijk?”. Al onze kamerleden worden daarin gehekel, alleen Ineke Lambers blijft buiten schot. Moeten we daaruit afleiden dat het ochtendblad het met haar opvattingen en gedrag wel eens is? Dan moet ik een ernstige verlinkings vaststellen. Het is duidelijk: D'66 is de partij die getackeld moet worden, zei ik op

het vorige congres. De andere zien ons als een grote groene dreiging, die de hele boel door elkaar gooit. Een soort hulk dus.”

Nadat Jan Terlouw een aantal taken voor de partij heeft opgesomd, zegt hij:

„Het belangrijkste: we zullen bereid moeten zijn onze inspiratie en denkkraft in dienst te stellen van het denken over de inhoud van onze partij, van het nieuwe beleidsprogramma, van het zoeken naar een nieuwe vormgeving van de manier waarop mensen in een door de techniek beheerste maatschappij als mensen en niet als robots kunnen samenleven.”

Wat ons het meest bedreigt is de leegte. We interesseren ons niet meer voor onze eigen cultuur, we zijn er niet trots op.

„Het belangrijkste werk dat ik zie voor D'66 is het formuleren van een nieuwe taakstelling, het bieden van een nieuw perspectief in deze tijd van leegte. Dat zou misschien kunnen zijn het stimuleren van matiging, ten behoeve van het arme deel van de wereld en van toekomstige generaties. Want met het moderne navelstaren is de leegte niet te vullen.”

En nadat hij nog eens bevestigd heeft dat we klaarstaan om regeringsverantwoordelijkheid te dragen, besluit de politiek leider:

„D'66, de partij voor de jaren tachtig, meer dan enig andere progressief maar redelijk, jong maar gerijpt, ondogmatisch maar koersvast.”

Wie de rede helemaal wil lezen vrage de tekst op het secretariaat. Nog beter is het om het congres bij te wonen.

S.V.

PARTIJVOORZITTER HENK ZEEVALKING TOT ZIJN PARTIJ

OP ZATERDAG 26 APRIL 1980 IN NIJMEGEN

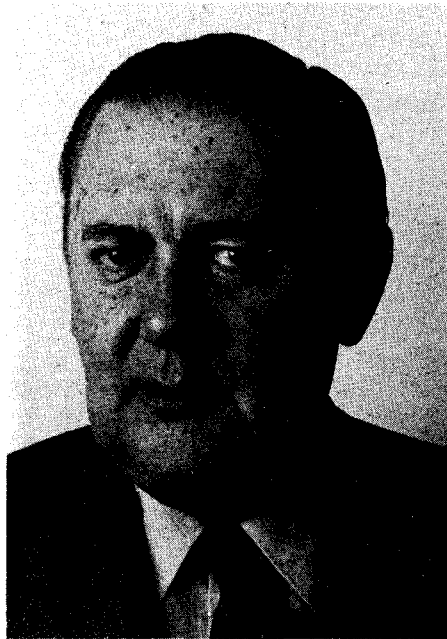
CONGRES

Na een balans van plus- en minpunten, met – zoals hij zelf zei – de pluspunten verre in de meerderheid, gaf de partijvoorzitter een overzicht van wat hij ziet als kenmerken van een vooruitstrevende, zeg maar linkse, politiek.

Hij besloot zijn rede als volgt:

„Het streven naar een evenwicht tussen vrijheid en gelijkheid is een kenmerk van linkse politiek. De vrijheid vertegenwoordigt hier de warmte van het hart, de gelijkheid de koelte van het verstand. Onverbreekbaar zijn beide aan elkaar verbonden hun bekroning vindend in de broederschapsgedachte als symbool van de gelijkheid van herkomst en bestemming van de mens.

Aan gelijkheid in onze samenleving schort nog veel. De democratie heeft voor de politieke gelijkheid gezorgd in de vorm van het algemeen kiesrecht, veel gebieden teveel om op te noemen zijn er echter nog van verstoken gebleven. Het is de taak van vooruitstrevenden die gelijkheid met kracht na te streven en D'66 kan daarbij zeker op bepaalde terreinen een voortrekkersrol vervullen, waarbij ik met name denk aan de emancipatie van de vrouw geleid op de kwaliteit en de kwantiteit van onze vrouwelijke leden.”

„Tenslotte is links beweging en creativiteit, beweging van de samenleving in de richting van meer vrijheid voor allen, hetgeen zonder méér gelijkheid onder de mensen te scheppen, niet haalbaar is. Dat onderscheidt ons van het behoudend liberalisme en dat betekent voor ons D'66-ers dat het in de praktijk moeilijk zal zijn om met

een partij als de VVD samen regeringsverantwoordelijkheid te dragen, zolang men in de VVD onze filosofie dat vrijheid zonder gelijkheid een politiek onzinnige en een mensonterende zaak is blijft afwijzen. Ik heb in het voorgaande getracht een aantal wezenskenmerken waaraan een vooruitstrevende partij dient te voldoen aan te geven. Wat mij betreft mag een ieder D'66 met die criteria de maat meten, wij zullen het anderen ook doen, want onafhankelijk als we zijn hebben ook wij het recht te bepalen welke partijen in onze ogen vooruitstrevend zijn en welke niet. Wij zullen daarbij als uitgangspelling nemen dat we niemand bij voorbaat verketteren of uitgestoken handen zonder meer zullen afslaan, ook dat ligt niet in onze aard. Maar wat we ook niet zullen doen is het ijzer voor de volgende kabinetsformatie smeden voordat het heet is en dat moment wordt bij ons niet door een fractie- of een partijvoorzitter bepaald maar door een volgend congres waar de stem van ieder D'66-lid van gelijke waarde is. Daarom heb ik mij als uw partijvoorzitter in geen enkel exclusief politiek gezelschap begeven om, congres, uw handen voor de toekomst niet bij voorbaat te binden en daarom zal ik dat ook niet eerder doen dan nadat u als hoogste orgaan in onze partij mij daartoe opdracht en volmacht hebt gegeven.”

CONGRESVERSLAG

VOORJAARSCONGRES 1980 NABESCHOUWD

De 26e ALV in Nijmegen is alweer achter de rug en ook de ruim 13.000 leden, die dit congres niet bijwoonden en dus hun kans voorbij lieten gaan om direct aan de besluitvorming in het hoogste orgaan van D'66 deel te nemen hebben er recht op d.m.v. een beknopt verslag te horen wat de ALV heeft besproken. In deze kolommen geven enkele hoofdbestuurders een indruk van de genomen besluiten over de door hen namens het hoofdbestuur verdedigde voorstellen.

Alvorens alle agendapunten afzonderlijk te beschouwen is het misschien goed, al is het nog wat heet van de naald, enige algemene op-

merkingen over deze ALV te plaatsen. Zelden zal iedere deelnemer aan een congres tevreden zijn en zelden zal de organisatie van een ALV vlekkeloos zijn. Toch heb ik de indruk gekregen, dat veel leden dit voorjaarscongres een goed, maar soms wat tam congres vonden en slechts weinigen kritiek hadden op het verloop van het congres.

Ook ik ben als eerste verantwoordelijke bestuurder zeker niet ontevreden over het verloop van dit congres. Ik hecht er dan ook sterk aan langs deze weg alle leden die aan de organisatie hebben meegewerkt te loven over hun enthousiaste en onbaatzuchtige medewerking. Dit geldt in

het bijzonder voor de 23 Nijmeegse leden, die onder de bezielende leiding van Ed Schiks zoveel assistentie hebben verleend. Ook het slotfeest van de vrijdagavond verliep voortreffelijk en was erg gezellig. Ook de congresleiding, de stemcommissie en de notulencommissie hebben zich uitstekend van hun soms moeilijke taak gekweten. De honderden amendementen en moties werden vlot, maar verantwoord afgewerkt. Ook de steeds plichtsgetrouwe medewerkers van het landelijk secretariaat, de SWB en het PSVI wisten allen wederom met een opgeruimd humeur hun soms wat ondankbare taken op uitstekende wijze te verrichten. Gelukkig loopt het aantal boze leden, dat hun lidmaatschapskaart niet bij zich heeft en hiervan de medewerkers van het secretariaat de schuld lijkt te geven, snel terug.

De besluitvorming zelf gaf soms nog wel eens aanleiding tot irritatie en moties van orde. Helaas is dat bijna onvermijdelijk, terwijl een ALV zonder moties van orde, verwarring en irritaties geen D'66-congres zou zijn!

De voorbehandeling die op de deelcongressen plaatsvond heeft ook duidelijke gevolgen gehad. Enerzijds het politieke gevolg, dat de discussie vaak verkort kon worden en dus de omvangrijke agenda met slechts enkele verschuivingen en tijdsverschrijvingen kon worden afgewerkt. Anderzijds met het negatieve gevolg, dat de discussie soms moeilijk te volgen was voor niet-deelnemers van het betreffende voorcongres. Deze deelcongressen hebben overigens nauwelijks de omvangrijke stroom moties en amendementen kunnen indammen. Slechts circa 5% van alle

foto: Nol Roozeboom, Nijmegen

Het presidium: v.l.n.r. Jan van Ketwigg Verschuur, Michel Jager en Saskia van der Loo.

ingediende moties en amendementen konden de hindernis van 25% voorstanders op het deelcongres niet nemen. Zoals reeds eerder toegezegd zal het Hoofdbestuur dit experiment samen met andere, o.a. de congresvoorbereidingscommissie uitvoerig evalueren en de resultaten hiervan rapporteren.

Leden, die suggesties hebben voor de procedure van besluitvorming op en voorafgaande aan de ALV, worden dringend verzocht deze suggesties in de afdelingen aan de orde te stellen of desnoods rechtstreeks schriftelijk aan het HB te melden (graag vóór 1 juli 1980).

Helaas was het aantal deelnemende leden aan deze 26e ALV 25% lager dan de aantallen bezoekers van de vorige ALV's. Nog geen 700 leden passeerden de ingangen van de Vereniging. Is dit te wijten aan de voorcongressen, waar bijna 400 leden aan deelnamen of aan de keuze van de congresplaats of de agenda? Aan de congresaccommodatie kan het o.i. niet hebben gelegen, want die was uitstekend en gezellig. Laten wij hopen dat dit aantal een incidenteel verschijnsel is, dat zich op de 27e ALV op 31 oktober en 1 november 1980 in Utrecht en de 28e ALV, tevens verkiezingscongres, op 20 en 21 februari 1981 in Amersfoort niet zal herhalen.

Frans Rogier

vice-voorzitter organisatie.

Algemene politieke moties

Onder dit punt behandelde het Congres enige politieke moties die van het najaarscongres 1979 waren overgebleven.

De meest politieke motie was die van J. Bijl e.a. die uitsprak, dat D'66 weliswaar niet in een vast overlegverband moest zitten met PvdA, PSP en PPR, maar dat wel duidelijk moest zijn, dat D'66 zich met progressieve partijen nauwer verwant voelt dan met andere. Het congres nam deze motie over met de kanttekening van het hoofdbestuur dat hiermee geen uitspraak over verkiezingsstrategie kan zijn gedaan.

Voorts besloot het congres (motie-

Boomsma), dat het hoofdbestuur moest trachten een breed samengestelde SWB-werkgroep tot stand te brengen, die tot taak heeft de integrale visie van D'66 op de maatschappelijke ontwikkelingen in de komende jaren te beschrijven.

Een motie uit de regio Gelderland, waarin alle geledingen van D'66 wordt gevraagd alles te doen om een jeugd-sport-paspoort te realiseren, werd op advies van het hoofdbestuur verworpen vanwege gebrek aan prioriteit.

Een motie-Janse, die vroeg om de koperbelasting in varkensvervoer drastisch te verminderen ontmoette geen bezwaar, behalve dan dat het hier een bevestiging van het steeds gevoerde D'66-beleid betreft en dus niet nieuw is. Als beleidsbevestiging werd de motie overgenomen.

Wijziging huishoudelijk reglement

Politiek programma

Het politieke programma kende in het oude huishoudelijk reglement een paar onduidelijke regelingen over o.a. de verhouding tussen de programma's (Beleidsprogramma, Verkiezingsprogramma en Europees programma). Deze onduidelijkheden zijn nu opgelost in die zin, dat het Beleidsprogramma een centrale positie heeft gekregen en dat de beide verkiezingsprogramma's daarvan zijn afgeleid.

Deze voorstellen ontmoetten geen bezwaar. Amendementen van de Programmacommissie, die de verantwoordelijkheid van deze commissie versterkten - de programmacommissie is een congrescommissie - en die een noodprocedure bij vervroegde verkiezingen mogelijk maakten, werden op voorstel van het hoofdbestuur in het huishoudelijk reglement opgenomen.

Informatieverschaffing bij interne kandidaatstelling

De last van dit agendapunt, dat wij al weer een aantal congressen meedragen, is (voorlopig?) tot een afronding gekomen. Bij dit punt bevind je je als partij in het spanningsveld tussen het verschaffen van objectieve informa-

tie aan de leden over kandidaten enerzijds en anderzijds de informatieverschaffing die een meer subjectief karakter draagt en die daardoor vaak wat meer zal zeggen, maar ook het risico van enige manipulatie in zich draagt.

Het congres is op dit punt zuiverder in de leer dan het hoofdbestuur. Terwijl het hoofdbestuur van mening is dat bij een snelgroeiende partij wat meer „adviesachtige” informatie nodig is, wilde het congres zelfs niet aan het meest bescheiden voorstel op dit punt, vanwege de risico's van vriendjespolitiek e.d. die hieraan zitten. Voortaan dus alleen informatie van de persoon zelf. Een ander amendement-Kamps leidde ertoe, dat artikel 105, lid 4, uit het huishoudelijk reglement is verwijderd. Hierdoor is het niet meer mogelijk dat leden met wat ruimere financiële mogelijkheden van het adresbestand van de partij gebruik maken voor het voeren van een persoonlijke campagne. Bescheiden advertenties in de Democratia blijven mogelijk. Tenslotte werd besloten, dat het hoofdbestuur richtlijnen moet geven voor het houden van de regionale voorverkiezingen.

Beleidsprogramma-energie

Gezien de stortvloed van amendementen en moties is het nodig het verslag hier te beperken tot een paar hoofdpunten.

Belangrijke tendens in de nieuwe Beleidsprogramtekst is, dat het energiegebruik om milieuredenen, vanwege internationale spanningen en vanwege onze verantwoordelijkheid voor de derde wereld en toekomstige generaties, zoveel mogelijk moet worden beperkt: een effectief besparingsbeleid dus.

Vanwege die milieuredenen zal het accent verlegd moeten worden naar nieuwe vormen van energievoorziening en zal de energieverspilling moeten worden teruggedrongen. Kernenergie wordt om redenen van milieu en veiligheid afgewezen. Gericht wetenschappelijk onderzoek ernaar kan - zij het in bescheidene mate dan nu - voortgezet worden, maar er wordt vanuit gegaan dat kernenergie geen bijdrage aan onze energievoorziening zal geven. In verband hiermee sprak het congres uit, dat de kerncentrales van Borsele en Dodewaard aan het einde van de Brede Maatschappelijke Discussie zullen moeten worden gesloten. Tenslotte is van belang nog twee congresuitspraken te vermelden over de organisatie van de energievoorziening. De eerste betrof de noodzaak van democratisering van organisatie en beheer van onze ener-

gievoorziening, terwijl de tweede wees op het belang van de handhaving van de rechtsorde bij b.v. veiligheidsmaatregelen die rondom de energievoorziening nodig zijn.

Actuele politieke moties

Onder dit agendapunt komt steeds een mengeling van punten aan de orde. Het congres ging akkoord met een aantal moties die uitspraken deden over beleidsmaatregelen ten behoeve van het Noorden des lands en Groningen in het bijzonder.

O.a. werd besloten dat de overplaatsing van de Centrale Directie van de PTT naar aard van het werk, omvang en tempo uitgevoerd zou moeten worden.

Voorts is de fractie gevraagd om initiatieven te ontwikkelen om de al zolang slepende kwestie van KNIL-soldijaanspraken tot een menselijk einde te brengen.

Een motie die de boycot van de Olympische Spelen afwees, haalde het niet. Vooral het argument dat hier niet de sympathie voor de VS in het geding is, maar dat Rusland een signaal hoort te krijgen, gaf hierbij de doorslag. Mij persoonlijk blijft overigens de vraag boeien, hoe wij als D'66 in het vervolg sportmanifestaties zullen beoordelen.

Voorts lagen er twee moties over emancipatie. Eéntje leverde geen enkel probleem op. De programmacommissie zal de resolutie, die op de emancipatiedag is aangenomen, bij haar werkzaamheden aan Beleids- en Verkiezingsprogramma in de beschouwing betrekken.

In een tweede motie werd gevraagd bij interne verkiezingsprocedures rekening te houden met de ondervertegenwoordiging van vrouwen. Nadat vanuit het congres was bevestigd, dat de sexe geen rol hoorde te spelen bij verkiezingen, werd de motie met een aanzienlijke meerderheid verworpen, terwijl het hoofdbestuur overname had geadviseerd en door de indieners nog eens op de feitelijke situatie was gewezen.

Ik denk, dat D'66 dit varkentje nog niet heeft gewassen en dat deze problematiek bij de behandeling van een nieuw Beleidsprogramma-hoofdstuk over emancipatie terug zal komen. Dit temeer, omdat in het Europees programma de voorkeursbehandeling voor vrouwen is opgenomen...

Hein van Oorschoot.

Vice-voorzitter politiek

KANDIDATENLIJST D'66 VOOR DE EERSTE KAMER

Op 26 april 1980 heeft de Landelijke Verkiezingscommissie de schriftelijke uitgebrachte stemmen geteld en volgens bijlage A van het Huishoudelijk Reglement de uitslag als volgt bepaald:

1. J. F. Glastra van Loon
2. J. J. Vis
3. M. L. Tiesinga-Autsema
4. W. Dik
5. N. F. I. Schwarz
6. D. Eisma
7. J. L. A. Boogerd-Quaak
8. G. P. Hoefnagels
9. J. F. Jansen van Tuikwerd
10. E. F. Maas
11. H. J. Rang
12. F. K. L. Rogier
13. M. P. Gans

14. N. F. F. A. de Nerée tot Babberich
15. A. Bestman
16. M. A. van Dedem-van der Does
17. H. J. van Lookeren Campagne
18. J. P. F. Mulder
19. M. van Empel
20. A. van Geest
21. J. H. ter Horst
22. R. Straatsma
23. I. Schoutsen
24. J. J. A. Janssen
25. W. Groot
26. H. G. Bakker
27. F. A. Kortz
28. J. Fontijne
29. A. L. Becker
30. F. Boomsma

VERKIEZINGEN VOORJAARSCONGRES 1980

Op het voorjaarscongres in Nijmegen werden bij acclamatie gekozen tot:

Secretaris-Organisatie van het Dagelijks Bestuur:

Mieke van Wagenberg.
Leden van het Bestuur van het PSVI D'66:

Daniëlle van Cleef-de Vos,
Wim Kiffen,

Bertie Sixma-Sevenhuysen.

Als leden van de vaste commissies werden bij schriftelijke stemming gekozen:

Financiële Commissie:
Andries Veldkamp.

Rapportagecommissie:
Rensko Kamps,
Leendert de Keyzer,
Rob Koopmans.

Tot lijsttrekker bij de verkiezingen voor de Eerste Kamer werd met absolute meerderheid gekozen:
Jan Glastra van Loon.

Het Hoofdbestuur wenst de gekozenen geluk met hun verkiezing en veel sterkte en wijsheid in hun nieuwe functie.

Frans Rogier,
vice-voorzitter organisatie. ■

VERENIGBAARHEID VAN FUNKTIES

Als agendapunt 6c behandelde ALV een op de het najaarscongres 1979 toegezegd voorstel van het hoofdbestuur over (on)verenigbaarheid van functies. Dit voorstel bevat strengere eisen tot op heden geldende bepalingen inzake de onverenigbaarheid van functies, maar geeft geen regels omtrent de verenigbaarheid van politieke ambten met partijfuncties. Dit voorstel dat gepubliceerd is in Democraat 2/80 op pagina 21 werd door de ALV aanvaard. Het door Jan Traag ingediende amendement 49, dat werd aangenomen, biedt het HB de mogelijkheid om op verzoek van een Algemene Regio Vergadering

dispensatie te verlenen om het lidmaatschap van het regiobestuur en een afdelingsbestuur te combineren. De motie 49, op de vorige ALV ingediend door Ed Berkhout en aangehouden tot dit congres, die de ambten van Commissaris van de Koningin en van Burgemeester onverenigbaar met een DB-functie verklaarde, werd door de ALV verworpen.

Landelijke organisatie

Het voorstel van het hoofdbestuur, dat reeds op de 25e ALV in Utrecht ter discussie stond, en vervolgens door het HB op een aantal punten was bijgesteld, haalde dit keer de

eindstreep. De belangrijkste aanpassing betreft een enigszins gekunsteld compromis, dat een regio met of zonder subregio's als één bestuurslaag aanmerkt. Het door Jo Simons ingediende amendement, dat de Algemene Regiovergadering opdraagt om bij de vorming van subregio's zich af te vragen of er behoefte is aan deze subregio's en of er voldoende leden bereid zijn om subregiobesturen te vormen, werd aangenomen. Amendement 53 van Hugo Versloot, dat meerdere mogelijkheden opsomde voor de samenstelling van steunfrakties werd verworpen, omdat de ALV met het HB van mening bleek, dat een dergelijke niet volledige opsomming niet gewenst was. Het amendement 55 dat de ARV de distributie van de financiële bijdrage toewijst werd niet behandeld, omdat het voorstel tot wijziging van het Huishoudelijk Reglement, deze bepaling reeds bevatte. De motie 22 van Don Schuurman, die een overgangsregeling voor deze reorganisatie pleitte, werd overgenomen.

FINANCIËN

Financieel verslag over 1979

Bij acclamatie werden door de ALV de balans per einde 1979 en de resultatenrekening over 1979 van de partij goedgekeurd. Besloten werd het voordelige saldo van f 4.120 ten gunste van het Verkiezingsfonds te laten komen. Enige door de penningmeester naar voren gebrachte punten:

- Het jaar 1979 was een financieel lastig jaar. De inkomsten bleven achter bij de raming. Gelukkig kon op tijd aan de rem worden getrokken en konden de uitgaven worden aangepast aan de inkomsten. Wel heeft de tweede helft van het jaar voortdurend een grote liquiditeitsspanning te zien gegeven, vooral veroorzaakt door leningen aan de Stichting Wetenschappelijk Bureau D'66.

- De laatste jaren bedraagt de groei-voet van het ledental vrij constant een 20% per jaar. Einde 1979 was het contributie-betalende aantal leden gestegen tot 12.156.

- Als snelgroeijende partij moeten we oppassen niet alles tegelijk te willen. Financieel en organisatorisch zijn er grenzen aan wat het partij-apparaat aan vernieuwing en uitbreiding aankan.

- Het grote probleem van D'66 blijft de extreem lage organisatiegraad (= de verhouding van het aantal leden tot het aantal potentiële kiezers). Het is de primaire verantwoordelijkheid van alle partijgeledingen en alle individuele leden om nieuwe leden te werven. Alleen dan kan een voldoende groot financieel en organi-

Wijzigingen Huishoudelijk Reglement

De door het hoofdbestuur ingediende voorstellen tot wijziging van het Huishoudelijk Reglement inzake regio's, subregio's en afdelingen, zoals gepubliceerd in De Tweede Congres Democraat als Congresstuk TCD 2, werden door de ALV zonder slag of stoot aangenomen. Ook de overige wijzigingsvoorstellen voor het HR, vermeld in congresstuk TCD 1 konden snel de goedkeuring van het congres krijgen. Het amendement 600, dat een verduidelijking van de tekst van de kiesmethode beoogde, werd aangenomen. De beide andere amendementen 601, dat een wijziging van de kiesmethode inhoudt en 602, dat de deelcongressen zelfs de geringste besluitvormende bevoegdheid ontnaemt, werden door het hoofdbestuur ontraden en door de ALV verworpen.

Frans Rogier

vice-voorzitter organisatie ■

satorisch draagvlak ontstaan voor de snel toenemende partij-activiteiten.

Contributieregeling

De contributieregeling voor 1981 werd vastgesteld.

De regeling is ongewijzigd ten opzichte van 1980.

In verband hiermee: Het hoofdbestuur ziet af, althans voor de eerstkomende jaren, van een bezoldiging van leden van het dagelijks bestuur, o.a. om een daaruit voortvloeiende contributieverhoging te vermijden. Het kiest voor een niet-geprofessionaliseerd dagelijks bestuur, gescundeerd door een sterk partij-secretariaat.

Bijdrageregeling regio's

De bijdrageregeling voor 1981 werd vastgesteld.

De regeling is gewijzigd ten opzichte van 1980. Dit betekent dat de regio's een bedrag van f 12,- per contributiebetalend lid zullen ontvangen, met als minimumbijdrage f 5.000 (voor ZLJP f 1000) per regio. Het totaalbedrag dat aan de regio's als landelijke bijdrage wordt uitgekeerd, groeit op deze wijze in hetzelfde tempo als het aantal leden in de regio toeneemt.

De moties 50 en 51 werden verworpen. Deze moties beoogden de wijze van uitbetalen van de regiobijdrage te wijzigen, respectievelijk het bedrag per lid met 25% te verhogen ten laste van een bezuiniging, bijvoorbeeld op het redactionele gedeelte van de Democraat.

Jan Prevoo, penningmeester. ■

BELEIDSPROGRAM: NIEUW HOOFDSTUK VOLKSGEZONDHEID

Een evaluatie van de besluitvorming vóór en tijdens de voorjaars ALV moet nog plaatsvinden. Hoe ook het eindoordeel over ons gezamenlijke experiment met deelcongressen voorafgaand aan een ALV zal luiden, nu reeds kan geconcludeerd worden dat vroegtijdige behandeling van de ontwerp-tekst Volksgezondheid aanwijsbaar nut heeft gehad. Dankzij de vroegtijdige (voor-)behandeling in het deelcongres te Leiden, konden de (tijdens dat deelcongres op vele punten verbeterde) amendementsteksten vooraf in een congresdemocraat volledig worden afgedrukt. Dit bleek een vlotte en op hoofdpunten toegesplitste behandeling tijdens de ALV aanzienlijk te bevorderen. In iets meer dan een uur werden een veertigtal amendementen en moties kritisch op een terzake doende wijze beoordeeld. Een groot aantal amendementen beoogden niet meer dan een verduidelijking te zijn van hetgeen in de ontwerp-tekst – naar de mening van de indieners – te beknopt en/of met een teveel aan vakjargon werd verwoord. Het congres stemde dan ook van harte in met de gevraagde machtiging voor de programmissie om – uiteraard met behoud van de vastgestelde feitelijke inhoud – herhalingen in de eindtekst te schrappen en zinnen met een nogal uitbundige woordfranje tot een in de stijl van het beleidsprogramma passende „zakelijke” mededeling terug te brengen.

Moties en amendementen die het consequent volgehouden uitgangspunt van „Gezondheid als keuze van zelfbewuste en voor eigen gezondheid medeverantwoordelijke burgers” dreigden aan te tasten, werden met ruime steun uit de ledenvergadering afgewezen. Evenzo verging het amenderingen op de zorgvuldig in samenhang met de bestaande fiscale en sociale verzekeringsparagrafen uit het beleidsprogramma, opgebouwde ontwerp-tekst voor 7.10: Financiën. De weg waarlangs en de middelen waarmee D'66 een doelmatiger financiering van de gezondheidszorg meent te kunnen bereiken is daarmee duidelijk gemarkeerd.

Na de rede van partijvoorzitter Henk Zeevalking kwamen de slotparagrafen aan de orde. Uitvoerige bespreking van een drietal amendementen op de nog steeds politiek actuele abortusparagraaf leidde tenslotte – op verzoek van het hoofdbestuur – tot afzonderlijke stemmingen over een passage in het amendement

Goslings e.a. Het hoofdbestuur hechtte eraan volstrekt duidelijkheid te scheppen over het al of niet opnemen van een tijdsbepaling in de wet. In de ontwerp-tekst werd uitdrukkelijk vermeld dat de wet abortus niet aan termijn grenzen diende te binden; het amendement Goslings e.a. wilde „abortus niet aan een andere termijn binden dan weer de grens tussen abortus en geboorte in het geding kan zijn”. Bedoeling van de indieners was een logische aansluiting mogelijk te maken op tijdsbepalingen in andere wetten waarbij het begin en/of eind van wat als menselijk leven beschouwd en gerespecteerd dient te worden in rechts relevante termen is „gedefinieerd”. Als resultaat van genoemde stemmingen moet het standpunt van de partij inzake het abortusvraagstuk thans als volgt worden verwoord:

„Bij de afweging in b.t. het al of niet (laten) verrichten van abortus besluit de vrouw. Deze beslissing van de vrouw dient door de arts gerespecteerd te worden. Abortus is een medische ingreep en dient als zodanig uit de strafwet te verdwijnen:

a. er is een duidelijke behoefte aan liberalisering;
b. strafrechtelijke aspecten zijn een bedreiging voor goede hulpverlening.

De wet dient abortus niet aan termijn grenzen te binden, deze zijn schadelijk voor een goede hulpverlening en tasten de mondigheid van de burger (hulpvrager zowel als hulpverlener) aan. Evenmin dient wettelijk voorgeschreven te worden dat de ingreep uitsluitend in een algemeen ziekenhuis plaats mag vinden, aangezien vaststaat dat behandeling in een speciale kliniek een uitstekende mogelijkheid is. De taak van de overheid is geen andere dan ervoor te zorgen dat de vrouw die hulp en raad kan krijgen die zij wenst.

Tenslotte werd het omvangrijke amendement Hagen e.a. dat de paragraaf Alcohol en Drugs herformuleerde en een duidelijker onderscheid aanbrengt tussen Drugs met „onaanvaardbaar” en die met „aanvaardbaar” risico aangenomen, nadat de beide laatste alinea's die meer het karakter van een toelichting droegen daarin waren geschrapt.

De handel in hennepproducten dient, volgens de nu vastgestelde tekst, te worden gelegaliseerd o.m. omdat het „ongewenst is dat een rechtstaat het gebruik van een mid-

del feitelijk tolereert, maar dat verkrijgbaarheid ervan niet legaliseert”. In dezelfde paragraaf wordt benadrukt dat de psychosociale problemen van de drugsgebruiker de grootste zijn en bijgevolg uitgangspunt moeten zijn bij de hulpverle-

ning. Het vervangende middel methadon kan alleen verstrekt worden als die verstrekking gepaard gaat met aan dat uitgangspunt rechtdoende vormen van hulpverlening.

MEDIA/OMROEP

De vaststelling van een (nieuw) beleidsprogramma hoofdstuk Media/Omroep stond als laatste punt op de congresagenda. Een niet zo gelukkig tijdstip, temeer daar voorgaande punten meer tijd vroegen dan was voorzien en een deel van de congresgangers zich na de toespraak van Jan Terlouw al gereed maakten voor vertrek. Na een kort ordedebaat over het al of niet aanhouden van dit agenda-onderdeel, werd besloten het toch te behandelen. De aktualiteit en het feit dat D'66 zich hiermee programmatisch een niet alleen „redelijk meer ook „verwezenlijkbaar” alternatief voor het huidige, terecht soms fel bekritiseerde omroepbestel zou verschaffen, gaven de doorslag. Daarenboven meende het hoofdbestuur dat met een eventueel doorschuiven van dit punt de agenda van het najaarscongres 1980 (wederom) onder onaanvaardbaar grote tijdsdruk zou komen te staan.

Piet Bruinsma, indiener van een zestal amendementen die de in de ontwerp-tekst voorgestelde herzieningen van het omroepbestel aan meer voorwaarden wilden binden, was het hier duidelijk niet mee eens. Dit belangrijke onderdeel van het beleidsprogramma verdiende – naar zijn mening – indringender bespreking en zorgvuldiger besluitvorming dan nu, aan het slot van deze algemene ledenvergadering, nog mogelijk was. Als protest tegen het verweer van de werkgroep „Kunsten en Media” dat

de indiener geen gebruik had gemaakt van de discussiemogelijkheden tijdens het deelcongres in Zutphen en eerst nu het congres met zijn amendementen confronteerde, trok Bruinsma al z'n wijzigingsvoorstellen in.

De overige amendementen, die vrijwel alle tekstverbeteringen inhielden, werden na enige toelichting en/of discussie omtrent de essentie ervan, in een aangepast tempo en veelal bij acclamatie door de ledenvergadering aanvaard.

Dat gold ook voor de motie Van Alena betreffende de regionale omroep, die tijdens het deelcongres te Zutphen ook al met ruime meerderheid werd aangenomen.

Met de vaststelling van deze paragrafen in het hoofdstuk „Kunsten en Media” in het D'66 beleidsprogramma met een essentieel onderdeel aangevuld en geactualiseerd. Gelet op de lange en soms wat moeizaam verlopen van voorbereidingen zal dit – naar ik aanneem – met name de Tweede Kamerfractie en de werkgroep voldoening schenken. De kans nog voor nieuwe verkiezingen de resterende „witte vlekken” in dit programma hoofdstuk weg te kunnen werken, is daarmee aanzienlijk toegenomen.

Jan v. d. Hazel
secr. politiek

wandel-gangen ...

foto: Nol Roozeboom, Nijmegen

Foto: Bert Verhoeff, Amsterdam

Kamervoorzitter Dolman feliciteert Erwin Nypels

ERWIN NYPELS: RIDDER IN DE ORDE VAN DE NEDERLANDSE LEEUW

Door Co Patist

Erwin Nypels, dertien jaar lid van de Tweede Kamer voor D'66, een bescheiden hard werkende volksvertegenwoordiger, specialist op de terreinen waarmee hij zich bezig houdt, zoals volkshuisvesting, ruimtelijke ordening en het stimuleren van bewoners- en werknemerscoöperaties. Een volksvertegenwoordiger, die, ook al heeft hij nog zo'n volle agenda, zich verplicht voelt om toch, als het even kan, voor iedereen even tijd te maken, en zich te verdiepen in de problemen waarmee hij te maken krijgt. Een Kamerlid, die nooit op zoek is naar publiciteit, omdat „hij zo nodig moet”, maar die de publiciteit haalt vanwege zijn gedegen werk en zijn kennis.

Voor deze, en zijn vele hier niet genoemde goede eigenschappen heeft het Hare Majesteit Koningin Juliana behaagd, als één van haar laatste regeringsdaden, Erwin te onderscheiden met de Orde van de Nederlandse Leeuw.

Die dinsdagmorgen, 29 april, werd Erwin door Jan Terlouw opgebeld met het verzoek naar de fractie te komen. Zijn vrouw en kinderen waren al een week eerder op de hoogte gebracht, maar moesten over het Geheim van Soestdijk hun mond houden. Eenmaal op het Binnenhof werd Erwin naar de zaal gebracht waar Kamervoorzitter Dolman hem en nog enkele Kamerleden zou onderscheiden.

Verbaasd, overdonderd, een beetje geëmotioneerd kwam Erwin bij het zien van zijn vrouw en kinderen tot de ontdekking welke hulde hem stond te wachten.

„Er waren er velen”, zo zei Dolman, „die stonden te dringen om jou te onderschei-

den. Ik heb ze kunnen weerstaan, de burgemeester van Rijswijk, en later de voorzitter van D'66, omdat ik me deze kans niet wilde laten ontnemen,” zo zei hij.

Dolman schetste in een humoristische speech de kwaliteiten van Erwin, die zich onderscheidde van andere commissievoorzitters, door bij demonstraties of het aanbieden van petitie's, gewapend met megafon met luid stemgeluid dat tot in het Kamergebouw was te horen de demonstranten op het Binnenhof onverschrokken tegemoet te treden en met hen in discussie te gaan... Ook in zijn gedrevenheid bij de Kamerdebatten, die Erwin altijd begint met een ernstige, schokkende, wakker-schuddende openingszin, onderscheidt hij zich van de andere Kamerleden, aldus Dolman.

„Een emotioneel mens met een directe betrokkenheid bij zijn werk; er moesten er meer zo zijn”, zei de Kamervoorzitter.

Nog steeds beduusd van wat hem overkomen was, sprak Erwin in zijn dankwoord over dat wat hem motiveerde door te gaan met zijn werk.

„Er wordt gezegd”, zo zei hij, „dat de Kamer geen macht heeft, onvoldoende invloed kan uitoefenen. Maar het gaat niet alleen om de grote dingen. Je werkt voor mensen, en wanneer ik voor één mens wat heb kunnen bereiken, dan geeft mij dat de kracht om door te gaan”.

Al eerder was Erwin Nypels een kleine hulde ten deel gevallen, toen tijdens het kongres van D'66 de voorzitter in zijn rede Erwin in het zonnetje zette, hetgeen door kongres met een ovationeel applaus werd beantwoord.

Het is te hopen dat de ridder, mede-oprichter van D'66 die nu de leeuw in het groene D'66-vaandel draagt, nog lang voor de fractie behouden blijft. ■

GELEZEN

door Marie-Louise Tiesinga

Humanisering van de arbeid

Onder redactie van prof. dr. C. de Galan, prof. dr. M. R. van Gils en prof. dr. P. J. van Strien

Louter aangetrokken door de titel van dit boek, was het lezen ervan verrassend, vooral omdat het boek door de uitgever wordt aangekondigd als bijzonder geschikt voor studenten arbeids- en organisatiepsychologie, - sociologie, - agogie, bedrijfs- en bestuurskunde en een reeks van hogere beroepsopleidingen. Maar het is duidelijk niet alleen een boek voor „ogen” en „gogen” en het betreft een onderwerp dat D'66 zeer ter harte gaat.

Nieuw onderzoeksgebied

In feite is het begrip humanisering van de arbeid van tamelijk recente datum. Met name in het afgelopen decennium is een sterk toegenomen belangstelling waar te nemen vanuit uiteenlopende maatschappelijke groeperingen voor vraagstukken met betrekking tot de kwaliteit van de menselijke arbeid. Je vindt het terug in tal van publicaties waarin verslag wordt gedaan van experimenten m.b.t. werkoverleg, werkstructurering, autonome groepen, vormen van medezeggenschap en participatie. Ook in beleidsnota's van werkgevers- en werknemersorganisaties blijken de immateriële aspecten van de arbeid een toenemende aandacht te krijgen. Eenzelfde ontwikkeling treffen we aan, zij het nog summier, in beleidsprogramma's van politieke partijen. Ook ons eigen beleidsprogramma rept erover op pag. 4 en wijdt op pag. 37 een hoofdstuk aan democratisering van de arbeidsverhoudingen. Vanuit de overheid tenslotte raakt men ook meer en meer betrokken bij de sociale problematiek op het niveau van de onder-neming. De nota „Selectieve Groei”, alsmede de nieuwe „arbeidsomstandighedenwet”, de experimenten „Medezeggenschap” en ook bepaalde subsidieregelingen zijn voorbeelden waaruit blijkt dat de overheid activiteiten ontwikkelt gericht op verbetering van de arbeidsomstandigheden, kwaliteit van de arbeid en stimulering van de democratisering.

Verzamelaam

Aan het begrip humanisering van de arbeid worden nogal uiteenlopende betekenissen toegekend. Ook in deze bundel en dat maakt het juist boeiend. Het is veeleer een verzamelaam voor benaderingen gericht op de verbeteringen van de kwaliteit van de arbeid, o.m. ten aanzien van:

- de verbetering van de arbeidsomstandigheden
- de bevordering van de arbeidsmotivatie en arbeidsvoldoening van werknemers
- het terugdringen van de vervreemding in

het werk (vervreemding in termen van machteloosheid, zinloosheid, sociale isolatie en zelfvervreemding)

– de vergroting van de medezeggenschap van de werknemers in besluitvormingsprocessen van organisaties.

Overigens lijkt dat ook nauwelijks anders te kunnen. Hoewel er veel over gepubliceerd wordt, is het terrein van de humanisering van de arbeid nog nauwelijks ontgonnen, de summier gegevens van voornamelijk toegepast onderzoek nog nauwelijks gesystematiseerd en vaak moeilijk toegankelijk en laten ze zich, zeker wanneer het gaat om beleidsontwikkeling, nog nauwelijks generaliseren.

Verscheidene auteurs stellen in deze bundel de volgende aspecten centraal:

1. Een poging tot begripsbepaling van het begrip „humanisering van de arbeid”.
2. Een beschrijving van de maatschappelijke ontwikkelingen in relatie tot deze humanisering.
3. De verwachtingen en verhoudingen van werknemers ten opzichte van de arbeid die men verricht.
4. Het beleid van vakbonden, werkgevers (organisaties) en overheid ten opzichte van de humanisering van de arbeid, alsmede de rol die de wetenschap daarbij speelt.
5. De ervaringen die tot nu toe zijn opgedaan met experimenten op het terrein van de humanisering.
6. De voorwaarden die vervuld dienen te worden opdat deze experimenten in de toekomst meer aan de verwachtingen kunnen beantwoorden.

Op deze manier biedt het boek een interessant overzicht van de huidige stand van zaken.

In een slotbeschouwing trekt de redactie tenslotte een aantal conclusies uit de verschillende bijdragen uit deze bundel en gaat daarbij in op de noodzaak van mentaliteitsverandering en machtsvorming om de ontwikkeling van de humanisering van de arbeid positief te beïnvloeden. **Humanisering van de Arbeid is een paperback van Uitgeverij Van Gorcum, bevat 258 blz. en kost f 35,-.**

EUROPESE FRACTIE: SCHEIDING VAN TAFEL EN BED

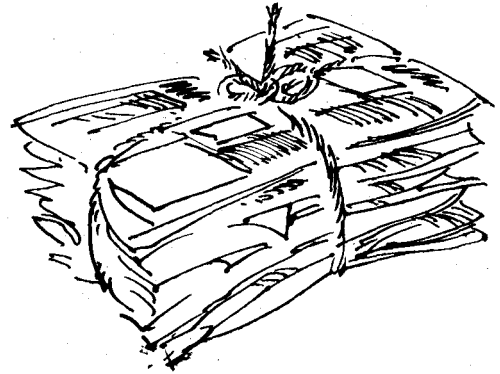
door Marie-Louise Tiesinga

„Onenigheid in D'66 fractie Europarlement”, meldde het Algemeen Dagblad op 12 maart j.l. en onderstreepte het nog eens in een hoofdartikel met het kopje „Tweespalt bij D'66”. Beide artikelen stonden op pag. 3 met in het midden een stukje met de in dit kader welhaast ironische kop „D'66 blijft groeien”, waarin de uitslagen van de laatste opiniepeilingen van de Nederlandse Stichting voor Statistiek, alsof de opmaker had willen zeggen: tegen de verdrukking in!

Strubbelingen

Insiders waren natuurlijk al veel langer op de hoogte van het feit dat er problemen waren, maar slechts weinigen wisten en weten finesses en over het hoe en waarom kwam ook weinig naar buiten. Het geheim van Straatsburg werd goed bewaard en het duurde tot de Haagse Post van 19 april voor er weer publiekelijk aandacht aan werd besteed. Ook wij hebben er in de Democraat tot dusverre geen aandacht aan geschonken, hoewel dat binnen deze rubriek voor de hand zou hebben gelegen. Als redactieraad hebben we ons echter op het standpunt gesteld, dat zeker in een

DE PERS OVER D'66

partijblad, onenigheid binnen een fractie niet moet worden uitgemeten zolang niet duidelijk blijkt dat het gaat om meer dan **persoonlijke** strubbelingen én zolang wij het gevoel hadden dat een publicatie erover in de Democraat de kans op een mogelijke oplossing zou verkleinen. Toch vinden wij in dit stadium dat wij in een blad van een partij die de openheid zo hoog in het vaandel draagt, de leden toch op z'n minst eerlijk moeten vertellen dat Aar en Suzanne het niet zo best rooien samen, waardoor helaas datgene wat zij toch als tweemansfractie weten te bereiken, in de schaduw komt te staan, en dat – indien daarvoor geen oplossing wordt gevonden – een werkelijk harmonieuze samenwerking tussen die twee wel heel moeilijk wordt.

Wijze mannen

Partijvoorzitter Zeevalking houdt zich nu al geruime tijd met z'n beide vice-voorzitters Van Oorschot en Rogier en met Jan Terlouw en Guus Braakman, voorzitter van de Europese werkgroep met deze problematiek bezig als een „college van wijze mannen”. Het heeft weinig zin op deze plaats dieper op de problemen in te gaan, al was het alleen maar omdat daarvoor tóch een mogelijke oplossing zou kunnen worden doorkruist. Want dat er een oplossing moet komen, is voor iedereen duidelijk en daarvan zijn beide partijen ook volstrekt overtuigd. Daarom spreken ze ook niet met de pers. Laten we hopen dat die oplossing binnen afzienbare tijd daar is en dat het een goede en acceptabele oplossing is, voor Aar, voor Suzanne, én voor D'66, dat hen beide zeer ter harte gaat. Want dat lijdt geen twijfel.

Tweespalt bij D'66

De tweespalt binnen de fractie van Democraten '66 in het Europese Parlement, is in de openbaarheid getreden. Onderling afwijken?

Onenigheid in D'66 fractie Europarlement

De Goede veroordeelt
optreden van mevr. Dekker

Van onze speciale
verslaggever
HENK ABEN

STRAATSBURG – De al enige tijd bestaande wrijving in de fractie van D'66 in het Europees Parlement is nu naar buiten getreden.

tegenoot De Goede zei mevr. Dekker: „Daar laat ik me niet over uit”. Over de oorzaak zei De Goede: „Er is een zakelijke afspraak dat een optreden van D'66 met andere fracties alleen na onderling overleg kan gebeuren. Dat overleg is er niet geweest. Ik betreur dat”. Het is niet de eerste maal dat de fractie in het Parlement bij een dergelijke

BETREKKINGEN TUSSEN DE INSTELLINGEN

door Suzanne Dekker

Betrekkingen tussen de instellingen.

Het debat hierover tijdens de afgelopen aprilzitting had vooral betrekking op de bevoegdheden van het Parlement zelf.

Basis van het debat vormde het namens de politieke commissie uitgebrachte rapport van de Belg Jean Rey, zelf oud-voorzitter van de commissie en thans lid van de liberale fractie. De voorstellen daarin over de betrekkingen met de Europese Commissie moeten gezien worden als de eerste van een reeks parlementaire voorstellen tot uitbreiding van het initiatiefrecht van het Parlement. Zij gaan een heel eind in de richting die door D'66 wordt beoogd. In dit verband vestig ik de aandacht op de eind 1979 al door de Werkgroep Europa van D'66 opgestelde reactie op de rapporten over het functioneren van de Europese instellingen van de „Drie Wijzen” en die van de Commissie Spierenburg (verkrijgbaar bij het SWB).

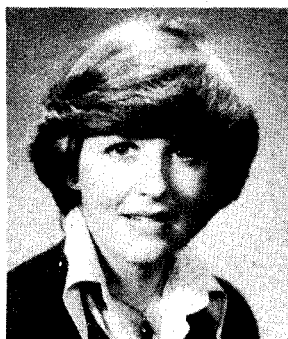
Het Parlement nam met grote meerderheid de voorstellen over, waarin tot een grotere politieke rol van de Commissie wordt aangespoord en die er verder op neerkomen dat het Parlement, uit hoofde van zijn recht van afkeuring geraadpleegd dient te worden over het beleid van de Commissie en dat hiervoor zijn goedkeuring nodig is voordat de Commissie haar ambt daadwerkelijk aanvaardt.

Vervolgens zal het Europees Parlement de benoeming van de Commissie, nadat met haar een openbaar debat is gevoerd, door middel van een stemming, inhoudende een investituurs- en vertrouwensvotum, moeten bekrachtigen. Tevens zal het Europees Parlement zich jaarlijks over het programma van de Commissie uitspreken en door middel van een stemming zijn standpunt hierover kenbaar maken.

Tenslotte dient de Commissie onmiddellijk na haar benoeming met het Parlement een interinstitutioneel akkoord te sluiten over de wijze van nakoming van de verplichting om het Parlement te raadplegen over ieder voorontwerp van besluit van de Commissie, waarvan de voorlegging aan de Raad eerst nadat hierover wezenlijke overeenstemming met het Parlement is bereikt, dient plaats te vinden.

Uit de - teleurstellende - reactie van voorzitter Jenkins bleek dat deze Commissie niet bereid is tot echte concessies aan het Parlement. Zo verklaarde Jenkins zich tegen wijzigingen in de bestaande raadplegingsprocedures. Dit betekent dat de Commissie niet van plan is het Parlement te raadplegen voordat zij haar voorstel aan de Raad heeft voorgelegd. Evenmin ging

hij mee met het voornemen tot een debat over het beleidsprogramma van de Commissie, voordat deze in functie is getreden. Deze stellingname wekt de schijn als zou hierop het sinds het aantreden van het gekozen Parlement veelgehoorde adagium, nl. dat macht niet vrijwillig uit handen wordt gegeven, van toepassing zijn. Ik meen daarentegen dat de Commissie met

EUROPEES PARLEMENT

een toenemende rol van het Parlement juist aan macht zal winnen, i.h.b. tegenover de Raad en dat hier eerder opgaat dat macht niet op verzoek wordt toegekend, maar centimeter voor centimeter door het Parlement veroverd moet worden. Dit betekent dat met deze voorstellen het Parlement niet meer dan een eerste, maar wel belangrijke stap heeft gezet op een weg die vooral door eigen daadkracht en consequent optreden verder ingevuld en geëffektueerd moet worden.

In combinatie met genoemde voorstellen werd ook behandeld het voorstel van de Britse conservatieven over het rapport van de „Drie Wijzen” en het verslag over de institutionele aspecten van de toetreding van Griekenland tot de Europese Gemeenschap.

De Britse conservatieven, die zich grote voorstanders betonen van uitbreiding van de bevoegdheden van het Parlement, vinden het absoluut noodzakelijk dat het EP zich over de voorstellen van het rapport van de „Drie Wijzen” uitsprekt en dat de Raad rekening houdt met de parlementaire uitspraken. Hun resolutie hierover zal eerst door de politieke commissie worden behandeld.

Toetreding van Griekenland

Per 1 januari 1981 zal de toetreding van Griekenland tot de Europese Gemeenschap een feit zijn.

Het Europees Parlement is evenwel op geen enkele wijze bij de totstandkoming en de bekrachtiging van het toetredingsverdrag betrokken. Terecht noemde de Duitse Christen-Democraat Blumenfeld namens de politieke commissie dit een absurde gang van zaken.

Het Parlement had verder met name geraadpleegd moeten worden over het aantal Europese afgevaardigden en hun verkiezing. Er zullen 24 Griekse leden komen.

Omdat de rechtstreekse verkiezingen van de Griekse leden pas in de loop van 1981 zal plaatsvinden, zullen de eerste Griekse afgevaardigden in het Europees Parlement dus niet rechtstreeks gekozen zijn.

Onderstaand het persverslag van de bijdrage van Aar de Goede aan het debat:

Aar de Goede (NL, n.i.) heeft grote waardering voor de rapporten-Spienburg en de Drie Wijzen alsook voor de verslagen-Rey en -Blumenfeld. Hij is van mening dat terecht een belangrijke plaats is gereserveerd voor de Europese Raad, die het eenwordingsproces moet bevorderen. Wat de Commissie betreft, is D'66 vóór een beperking van het aantal leden. De Commissievoorzitter zal een belangrijker rol moeten spelen. De benoeming van de Commissie zou door een stemming in het EP moeten worden bekrachtigd.

Het Europees Parlement heeft te weinig bevoegdheden, maar een grotere invloed van het EP vereist wijziging van de Verdragen.

Vrouwen in de commissie

In de dertig jaar dat dit nu functioneert is nog nooit een vrouw tot lid van de Commissie benoemd.

Minstens drie vrouwen in de nieuwe Commissie die volgend jaar aantreedt, luidde de eis in de ontwerp-resolutie die o.a. door mij al enige tijd geleden werd ingediend.

De politieke Commissie maakte hiervan dat per 1 januari 1980 in de commissie „vrouwen adequaat vertegenwoordigd moeten zijn.” Uit conservatieve hoek werd al gesuggereerd dat dit ook nul kan betekenen.

Het ziet er helaas naar uit dat de woorden van Ien van den Heuvel die namens de Socialistische fractie stelde dat de reactie van voorzitter Jenkins riekte naar de slappe oplossing van een obligate, symbolische vrouwelijke commissaris, maar al te zeer bewaarheid zullen blijken.

Van de vele andere onderwerpen die deze zitting aan de orde kwamen noem ik nog de behandeling van het nieuwe energiebesparingsbeleid. In mijn bijdrage aan dit debat, bracht ik naast inhoudelijke aspecten o.m. naar voren dat uit de voorstellen van de Commissie duidelijk blijkt hoezeer de Commissie bevoegdheden mist om terzake een effectief beleid te voeren: dit vormt typisch een voorbeeld waarom in onze visie de bevoegdheden van de EG uitgebreid zouden moeten worden. ■

NAAR AANLEIDING VAN DE GEBEURTENISSEN IN AMSTERDAM GAF JAN TERLOUW DE VOLGENDE VERKLARING UIT:

Het gedrag van hen die gisteren in Amsterdam rellen hebben veroorzaakt dient met kracht te worden afgekeurd. Men kan begrip hebben voor hen die door middel van kraakacties de onaanvaardbare leegstand of een slecht huisvestingsbeleid aan de kaak willen stellen.

Men kan begrip hebben voor hen die via vredelievende demonstraties tijdens een inhuldigingsfeest hun opvattingen over de monarchie onder de aandacht willen brengen. Men kan begrip hebben voor degenen die vinden dat het geld voor de feestelijkheden beter had kunnen worden besteed aan woningbouw en daarvan verbaal blijk geven.

Maar wat gisteren is gebeurd ging regelrecht in tegen de regels van de rechtsstaat, het was gewelddadig en ondemocratisch. Daarmee deed het afbreuk aan de doelstellingen van de republikeinen, krakers of wie dan ook die op vredelievende wijze van hun opvatting willen doen blijken.

De inhuldiging in de Nieuwe Kerk was een vergadering van de Staten-Generaal, een inhuldiging die voortvloede uit een grondwettelijk gebeuren. En al kan men bezwaar hebben tegen de precieze vorm waarin dit plaats vond, de Amsterdamse politie kon niet anders doen dan verhinderen dat deze vergadering werd verstoord. Gooien met tegels, waardoor ernstige verwondingen zijn toegebracht, en het plunderen van winkels zijn criminele daden, die waar mogelijk moeten worden vervolgd en bestraft.

Intussen moeten onder andere de politieke partijen zich afvragen welke sociaal-culturele factoren de oorzaak zijn van wat gisteren heeft plaatsgevonden en hoe die oorzaken kunnen worden weggenomen. Er zullen stemmen opgaan om de jeugd de vrijheden weer te ontnemen die zij de laatste decennia heeft gekregen. Dat is niet de juiste weg. Wel zullen we wegen moeten vinden om naast die vrijheden ook verantwoordelijkheid te geven. De jeugd moet nieuw perspectief, nieuwe doelstellingen zien. Wanneer vandalisme wordt gezien als een vorm van recreatie is er iets grondig mis met de verbondenheid die de jeugd nog voelt met de hedendaagse samenleving, een samenleving die waarschijnlijk wordt ervaren als een door commercie bestuurde en natuurwetenschappen overheerste technocratie.

De NOS heeft het verslag van de inhuldiging afgewisseld met beelden van de rellen. Vanuit de journalistieke verantwoordelijkheid die de NOS heeft, is dat juist. De rellen waren nieuws en de NOS zou tekort zijn geschoten als dat nieuws niet zo snel mogelijk aan de kijkers was aangeboden. De journalisten hebben niet in de eerste plaats verantwoordelijkheid voor het beschermen en bevestigen van de monarchie, maar voor het brengen van nieuws.

Eigenaardig genoeg heeft de heer Wiegel dat nog steeds niet begrepen, zoals bleek uit zijn kritiek op de NOS. Hij zou zich langzamerhand eens moeten verdiepen in de principiële reden waarom de omroep in Nederland geen staatsaangelegenheid is. Vooral een liberaal zou dat moeten kunnen begrijpen.

Overigens ben ik van mening dat wat radio Stad en de Vara gisteren gezamenlijk presteerden slechte journalistiek was, omdat het opruiend werkte door eenzijdige informatie. ■

REORGANISATIE BINNENLANDS BESTUUR: BESTUREN IS NIET VOORUITSCHUIVEN

door Joris Backer
fractiemedewerker

Deze kernachtige uitspraak komt op naam van Directeur-Generaal Brinkman, de jonge manager-ambtenaar van het Ministerie van Binnenlandse Zaken.

Het klinkt als een waarschuwing aan het adres van Minister Wiegel, maar deze zal te laat komen om nog effect te hebben. De reorganisatie van het Binnenlands Bestuur is een lijdensweg, waarin tot nu toe alleen vooruitgeschoven is en weinig bestuurd.

Na de Ontwerp-Gemeentewet van Minister Beernink kregen we in 1976 het voorstel van Minister De Gaay-Fortman: het bekende 24 provinciënplan. Sindsdien is in de vakliteratuur en vooral in de regionale pers ongelooflijk veel geschreven over dit onderwerp. Welke taken voor de gemeenten, provincies-nieuwe-stijl, hoe zat het met de decentralisatie van de rijkstaken?

Nu pas, april 1980, heeft de Tweede Kamer kunnen reageren op de voorstellen, die inmiddels door Wiegel op belangrijke punten waren gewijzigd. Aanvankelijk ging het om twee wetsontwerpen, die op logische wijze aan elkaar gekoppeld waren, namelijk reorganisatie binnenlands bestuur en provinciale herindeling. Wiegel bracht het aantal provincies terug van 24 naar 17 en ontkoppelde de twee ontwerpen door het ontwerp provinciale herindeling in een vraagpuntennota aan de Kamer voor te leggen. Aldus kon hij een nederlaag in het kabinet in de vorm gieten van deze uiterst zorgvuldige procedure. Onze Tweede Kamerfractie heeft evenals de PvdA aan deze farce niet meegewerkt. Nu dan toch eindelijk het eerste commentaar van de Kamer op het gewijzigde ontwerp.

Hieronder in het kort samengevat de standpunten die de fractie heeft ingenomen, na overleg met de Ad-hoc Werkgroep Binnenlandse Zaken en de Werkgroep Staatsrecht en Binnenlands Bestuur van D'66.

Allereerst leverde de fractie forse kritiek op de procedure. De wijze waarop de Kamer moet beraadslagen over deze reorganisatie is heel ongelukkig. De bedoeling was om in een wetsontwerp vast te leggen, welke wetten allemaal zouden moeten veranderen, en op welke wijze Provinciewet, Gemeentewet, Wet gemeenschappelijke regelingen, Brandweerwet, enz. Dit principe is door deze minister steeds meer verlaten.

De Politiewet, de Wet Gemeenschappelijke Regelingen, de financiële verhoudingenwet arriveren echter pas nu bij de Tweede Kamer.

Een nieuw en uitgebreid commentaar op de gewijzigde voorstellen, had volgens de Fractie niet misstaan en niet alleen om procedurele redenen. Men kan een ontwerp dat een verdeling voorstelt van taken en bevoegdheden van Gemeente en Provincie, dat is toegesneden op 24 provincies, niet zomaar toepassen op 17 provincies. De Fractie heeft ook de nadruk gelegd op het verschil van inzicht met betrekking tot de aard van de reorganisatie. Besturen is voor een deel een mentaliteit, die met het anders organiseren van de juridische structuur niet alleen te veranderen is.

Kritiek werd ook geleverd op de dogmatische aanpak: het vermijden van de vierde bestuurslaag is inmiddels een dogma geworden, zonder dat men het eens is over het principe de juiste definitie en haar onaanastbaarheid in de tijd. Namens de fractie formuleerde Laurens Jan Brinkhorst in het schriftelijke commentaar het D'66-uitgangspunt bij de reorganisatie als het tot stand brengen van een democratisch, doorzichtig, doeltreffend en bovenal menselijk openbaar bestuur. Leidend principe is de burger bij het bestuur. Het wetsontwerp miskent dat er op het

UIT DE FRAKTIES

zogenaamde regionale niveau een hoeveelheid aan verschillende eisen bestaat. In die zin is het wel een verbetering dat in het wetsontwerp nu meer ruimte is voor zogenaamde hulpstructuren, stelde de fractie.

Tegen het provinciaal beleidsplan heeft de fractie geen grote bezwaren, maar het mag geen directe externe rechtstreeks bindende werking krijgen.

Vervolgens is de vraag gesteld in het voorlopig verslag hoe het staat met de financiële kant van een en ander: „Is het mogelijk dat de minister wat meer inzicht verschaft in de financiële consequenties

van de reorganisatie, en met name, in de financiële imperatieven die voortvloeien uit de bezuinigingsoperaties?”

Toetsing van de voorstellen van de regering vond plaats aan de hand van vier eisen, waar de reorganisatie minimaal aan moet voldoen:

1. oplossing bieden voor de regionale bestuurslacune;
2. positie van de gemeente versterken;
3. instrumenten bieden voor structurele decentralisatie van rijkstaken;
4. bestuurseenheden scheppen met een territoriale omvang die zo goed mogelijk aansluit bij de opgedragen taken, en qua

structuur in staat zijn zich aan te passen aan veranderde omstandigheden.

Met dit in het achterhoofd, konden de voorstellen van Wiegel de toets der kritiek niet doorstaan.

Er werden door ons een aantal suggesties gedaan: kaderwet gemeentelijke herindelings, met slechts marginale toetsing voor de Tweede Kamer, nieuwe wet gemeenschappelijke regelingen, binnen-provinciale decentralisatie en/of bestuur-corporaties in gemeenschappelijke regeling tussen provincie en gemeente en apart politiek-financieel statuut voor de grote steden.

Natuurlijk is de laatste voorwaarde voor beoordeling... de provinciegrootte.

De fractie heeft gepleit voor intrekken van w.o. 14 322, en voor een nieuwe aanpak in een ander kader. Gezien de grote verdeeldheid in de Kamer ziet het er naar uit dat dit alles nog heel lang gaat duren. Dit zal onze provinciale en gemeentebestuurders niet erg blij maken, veronderstel ik.

(advertentie)

STUUR ÉÉN MAANDRANTSOEN

Medisch Comité stuurt 450 ton rijst naar Cambodja

Het Medisch Comité Nederland-Vietnam heeft, via het Britse Oxfam voor 300.000 gulden rijst gekocht, die naar Cambodja verscheept wordt.

Dit betekent 450 ton rijst.

Volgens de internationale hulporganisaties zal dit jaar zeker 250.000 ton voedsel naar Cambodja gestuurd moeten worden. Dit moet vóór eind mei - voor het regenseizoen begint - omdat daarna vervoer landinwaarts extra moeilijk wordt.

Sir Robert Jackson, coördinator van het VN-hulpprogramma, zegt dat ".... de komende drie maanden alleen al 200 miljoen gulden nodig is."

U kunt daaraan bijdragen.

U kunt Cambodja helpen:

Eén kilo rijst kost zegge en schrijven 66 cent inclusief verscheping.

Eén maandrantsoen voor één persoon, 16 kg, betekent f. 10,56

Stuur dat maandrantsoen,

stort f.10,65 op post **GIRO 1090400**
MCNV, Amsterdam.

Alle inlichtingen :
Medisch Comité
Nederland-Vietnam,
Postbus 5701,
1007 AS Amsterdam

UIT STAD EN LAND

Regio Noord-Holland

Streekplan Noord-Kennemerland. In febr. 1980 hielden Gedeputeerde Staten van Noord-Holland de concept nota „Ontwikkelingsmogelijkheden Noord-Kennemerland” ten doop.

Aan de Prov. Werkgroep Ruimtelijke Ordening D'66 Noord-Holland was nu de eer om voor 23 mei 1980 een D'66-mening te formuleren. Na enige plenaire vergaderingen, waarin alle afdelingen van het gebied waren vertegenwoordigd, werd duidelijk dat D'66 zich niet met de hoofdzaken kon verenigen.

Immers D'66 is tegen extra bouwlocaties in het Noorden van de provincie, waardoor een grotere forensenstroom dan reeds nu het geval is veroorzaakt wordt.

Daar het voor ons niet mogelijk bleek om voor eind mei de gehele cijferberg te doorgronden, werd een nadere manier gevonden. M.m.v. het „Ophoworgaan Noord-Holland” en stedenbouwkundige specialisten

werd een inspraakmodel opgesteld, dat de titel „Noord-Kennemerland Anders” meekreeg.

Op 26 maart j.l. werd de D'66 nota aan de pers gepresenteerd, met als gevolg positieve reacties in 5 regionale kranten. De nota is aan alle betrokken overheidsinstanties en politieke partijen toegestuurd en wordt verder gebruikt om belangengroepen bij hun inspraak te helpen.

Voor belangstellenden is een beperkt aantal nota's beschikbaar en vanzelfsprekend hebben SWB en PSVI een exemplaar ontvangen. Namens de Prov. Werkgroep Ruimtelijke Ordening D'66 Noord-Holland,

Pieter Wentink

Duyncroft 8
1902 BD, Castricum.

Regio Zuid-Holland

Hierbij nodigen wij u uit voor het regio-congres op 31 mei in Hotel Engels in Rotterdam. Zie verder de advertentie in de vorige en deze Democraat.

Op dit congres zal een tweede secretaris politiek worden gekozen met als taak:

1. het opzetten van een verkiezingsprogramma 1982 voor Zuid-Holland;
2. het zoeken naar en opleiden van een voldoende aantal kandidaten;
3. ondersteunen van de eerste se-

(advertentie)

REGIOCONGRES ZUID-HOLLAND 31 MEI

Programma

- 9.30 uur zaal open en koffie
- 10.00 uur Opening door Ruud Stam, regiovoorzitter
- 10.15 uur Bouwlocaties, Open hart, Binnensteden Culturele minderheden
- 12.00 uur Waterschapen
- 12.30 uur Presentatie kandidaten tweede secretaris politiek
- 12.35 uur Lunch
- 13.10 uur Mededelingen emancipatie werkgroep
- 13.20 uur Werkgelegenheid Zuid-Holland
- 15.00 uur Samenvatting van de beraadslagingen en moties
- 15.30 uur Sluiting en Thee

Restaurant Engels,
Rotterdam tegenover
C.S.

Bijdragen en inleidingen van

Maarten Engwirda, Piet van Baarsel, Kees Wetzema, Hans Wessel, Anthon van Lijssel, Philip Pieters, Dick Tegelaar, Constant Kool en anderen.

Uitgebreide informatie

op aanvraag verkrijgbaar bij:
Herman van Ommen
Laan van Leeuwensteyn 29
2271 HK Voorburg.

Meer informatie vindt U ook in Democraat 4 (advertentie) en in de regio-mededelingen in dit blad.

cretaris politiek.

U kunt zich tot 2 x 24 uur voor aanvang van het congres kandidaat stellen bij de secretaris organisatie: Truus Rexwinkel, Heemskerckstraat 3, Den Haag.

De studievond van 22 mei a.s. gaat niet door.

Ruud Stam,

Voorzitter Regio Zuid-Holland.

Bleiswijk:

Forum over energie/besparing Parochiehuis, aanvang 20.00 uur Voor D'66 spreekt Piet van Baarsel

Regio Drenthe

Op het laatste regiocongres van Drenthe werd Tom Pot gekozen als secretaris van het regiobestuur. Correspondentie graag naar:

Tom Pot,

Albert Schweitzerplantsoen 52, Roden.
Tel. 05908 - 16661 (huis)
050 - 17 91 11 (werk).

Regio Gelderland

Het postadres van het regiobestuur is vanaf heden:
Zuiderlaan 41,
6905 AC ZEVENAAR.
tel. 08360 - 24019.
Postbus 66, Zevenaar is vervallen.

Jan Traag,
secretaris.

Regio Friesland

De samenstelling van het regiobestuur is als volgt:

Dirk van de Berg, voorzitter
Dick Klanker, vice-voorzitter
Dorinne van der Veen-Piscaer, secretaris organisatie, Meerkoetweg 56, 8446 JZ, Heerenveen, tel. 05130 - 24023
Eleen van Hulzen-Figee, secretaris politiek
Kees Spithorst, penningmeester, ledenadministratie!
Gert Walinga, lid/coördinator publiciteit
Felixwei 18, 9051 KC Stiens, tel. 05109 - 1617
Riemkje Bos-Osinga lid.

Regio Overijssel

Op 12 april werd tijdens het subregiocongres in Kampen de afdeling Kampen-IJsselmuiden (her)opgericht. Het subregiobestuur van de subregio IJsselmond bereidt nog de oprichting voor van de afdelingen Avereest en Dalfsen/Ommen. Tijdens de presentatie van de kandidaten voor de adviesraad ontspan zich een levendige discussie over de taak van de adviesraad tijdens een kabinetsformatie en het beginsel van openbaarheid van D'66-vergaderingen! De congresvoorbereiding droeg een beperkt karakter vanwege de onmogelijkheid om amendementen op het Beleidsprogramma in te dienen.

J. L. Simons,
Zandkreek 20, Zwolle.

Oproep bestuurskandidaten Overijssel

Tijdens de 5e Algemene Regiovergadering op zaterdag 7 juni a.s. in Hotel Wientjes te Zwolle treedt het zittende regiobestuur-Overijssel in z'n geheel af. Geén van de huidige regiobestuurleden stelt zich voor het nieuwe regiobestuur verkiesbaar. Leden, die op 1 december 1979 lid van D'66 waren en thans nog lid zijn, worden opgeroepen zich KANDIDAAT TE STELLEN VOOR FUNKTIES IN HET REGIOBESTUUR.

Ook op 7 juni treedt het regiohoofdbestuurslid af, en stelt zich niet herkiesbaar. Het plaatsvervangend regiohoofdbestuurslid is reeds per 31 december 1979 afgetreden, wegens verhuizing. VOOR BEIDE FUNKTIES worden KANDIDATEN opgeroepen zich te melden, vermits zij op 1 december 1979 reeds lid waren. Kandidaten voor de te vervullen regiobestuurfuncties, het gewoon en plaatsvervangend regiohoofdbestuurslidmaatschap, kunnen zich binnen de reglementair vastgestelde termijn en op de reglementair vastgestelde wijze aanmelden bij de huidige regiovoorzitter, tevens postadres voor de regio:

Pieter Fokkink, Klompmakersweg 9, 7475 PE MARKELO, tel.: 05737 - 384, die ook voor nadere informatie bereikbaar is.

Vergaderstukken 5e ARV-Overijssel op 7 juni a.s. te Zwolle

De vergaderstukken voor de 5e ARV zijn op telefonische aanvraag vanaf 23 mei a.s. verkrijgbaar bij: Salland-Marinus Beumer, Parallelweg 9, 8121 XA OLST - tel. 05708 - 1258

Twente - Paula Veen-Voskuyl, Bentelosestraat 50, 7497 MR BENTELO - tel. 05472 - 378 IJsselmond - John Simons, Zandkreek 20, 8032 JM ZWOLLE - tel. 05200 - 41013 alsmede op de vergaderdag aan de zaal.

Namens het regiobestuur-Overijssel,

P. Fokkink

Politieke Scholings- en Vormingsinstituut D'66

PSVI-NIEUWS

Berichten van de Raadsfrakties:

Nota's

Amsterdam, Nota van het raadslid Bakker, getiteld Problemen en overwegingen omtrent rijksweg nr. 10 (de ringweg rond Amsterdam)

Amsterdam, Nota van het raadslid Bakker inzake opvang en begeleiding van ex-psycho-atrische patiënten

Apeldoorn, doe je wat aan woningisolatie?
Arnhem, D'66 werkgroep erfpacht, Voorstel voor het D'66-erfpacht-beleid

Ede-Wageningen, Nota erfpacht Emmen, De burgers bij het bestuur, een nota over voorlichting
Geldermalsen, Inspraaknota
Geldermalsen, Energiënota
Gouda, Inspraaknota
Heerenveen, Beleidsnota Onderwijs
Heiloo-Limmen, Energiënota
Lelystad, De Markerwaard, een discussie meer dan waard
Naaldwijk, Sociaal-Cultureel Centrum Naaldwijk, een aanzet tot een sociaal-cultureel beleid
Noord-Kennemerland anders, een inspraakalternatief van de provinciale werkgroep ruimtelijke ordening Noord Holland
Poortugaal legt visie voor
Ridderkerk, Wat er nog meer kan op het Raadhuisplein
Terneuzen, Nota democratisering contact en wijkraden
Utrecht, Milieu in Utrecht
Voorburg, Notitie volkshuisvesting
Voorburg, Openbaar vervoer-plan D'66 Voorburg
Westland, Energiebesparing in de glastuinbouw, gedecentraliseerde energieopwekking
Wierden, Nota woonwagengebeleid Wierden
Zuidwolde, Onderbouwd, een nota over volkshuisvesting in Zuidwolde
Zwijndrecht, LPG door Zwijndrecht: gas of tegengas? een D'66 visie op de gevolgen voor Zwijndrecht van grootschalige LPG-aanlanding in Europoort

**Politiek Emancipatie
Aktiveringscentrum D'66**

PEAC-NIEUWS

ALV 25 en 26 april te Nijmegen; emancipatie binnen D'66

Op de meest recente ALV waren er door leden van het PEAC twee moties ingediend. Motie 53 drong er op aan dat bij de verkiezing van de vrouwelijke en mannelijke leden van, resp. kandidaten voor, werkgroepen, besturen en vertegenwoordigende lichamen twee aspecten in de overwegingen zouden worden betrokken, namelijk **emancipatiedeskundigheid** en eventuele gebleken **ondervetegenwoordiging** van vrouwen.

Deze motie werd in eerste instantie door het Hoofdbestuur overgenomen; achteraf gezien werd daardoor de volgorde van sprekers een weinig gelukkige. Een vrouwelijk lid van D'66 nam het woord om aan te geven dat naar haar mening deze motie overbodig was omdat vrouwen en mannen immers gelijk behandeld worden; na de verdedigende uitleg van Carien Evenhuis werd de motie verworpen met een naar schatting 2/3-meerderheid.

Deze uitslag is voor de leden van het PEAC, de emancipatiewerker en een flink aantal andere in emancipatie geïnteresseerden aanleiding om zich de volgende vraag te stellen:

„Is het met het emancipatiebewustzijn in D'66 veel droeviger gesteld dan we dachten, nu blijkt dat zelfs de vrouwen niet zien hoe nodig het is om te stimuleren dat vrouwen werkelijk zonder belemmeringen kunnen gaan meebeslissen in de politiek; zijn we, kortom, te optimistisch geweest?” of „Zijn we nu juist te pessimistisch geweest: blijkt hier uit dat het juist binnen D'66 niet meer nodig is om extra aandacht aan de positie van vrouwen te besteden omdat alle Democraten, ongeacht het geslacht, gelijke kansen hebben om hun capaciteiten te ontwikkelen en hun invloed uit te oefenen?”

Deze vraag naar de graad van geëmancipeerdheid, van integratie in eigen huis willen we door zoveel mogelijk mensen laten beantwoorden op een soort emancipatie-evaluatiedag. Daarom nodigen we hierbij iedereen uit, die vóór of juist tegen deze PEAC-motie heeft gestemd of zijn/haar mening over deze kwestie nog niet had gegeven, om op **zaterdag 7 juni a.s.** naar restaurant Vredenburg in Utrecht te komen.

Dan zullen eerst vier inleiders hun mening geven over:

„Emancipatie in D'66: schijn of werkelijkheid?” O.a. Stijn Verbeeck en Jan Veldhuizen zullen hun gedachten hierover aan u voorleggen, onder de algehele leiding van Saskia van der Loo.

Daarna kunnen alle aanwezigen zich in groepjes over deze vraag, of deinstellingen ervan, buigen, weer gevolgd door plenaire discussie. Het begint om 10.30 uur. Bij voorkeur vernemen wij uw komst van te voren: s.v.p. opgeven bij Elske Schreuder, 070 - 858303.

Helaas zijn we gedwongen voor te stellen dat de belangstellenden deze dag ook financieel ondersteunen: uw bijdrage (van bijv. f 10,-) kunt u ter plaatse leveren. Het einde van de dag is om plm. 16.00 u. Van de toekomst terug naar het verleden: naar de ALV van 25 en 26 april. De tweede motie die door leden van het PEAC was ingediend (55) hield het verzoek aan het HB in om er voor te zorgen dat de inhoud van de resolutie van 1 maart uitdrukkelijk wordt verdisconteerd in Beleids- en verkiezingsprogram. Deze motie is met overgrote meerderheid aangenomen.

PEAC-bulletin

Dezer dagen verschijnt het tweede nummer van het PEAC-bulletin. Hierin zijn opgenomen: de complete resolutie van 1 maart; de inleiding

over Gezin en Arbeid die Joan Meyer die dag heeft gehouden; een interview met Suzanne Bischoff, en ingekomen meningen en reacties. Wie een exemplaar wil ontvangen en dat nog niet kenbaar had gemaakt gelieve zich te melden bij Elske Schreuder.

VN Wereldconferentie over de positie van de vrouw: Kopenhagen

Voor het Decennium van de Vrouw, dat in 1975 begon met o.a. de VN-conferentie in Mexico, is als thema gekozen „gelijkheid, ontwikkeling en vrede”; de sub-thema's voor de conferentie van Kopenhagen zijn „werk, gezondheid en onderwijs”. Van 15 tot 30 juli zullen regeringsdelegaties uit alle lidstaten van de VN aangeven wat er op die gebieden gebeurd is en wat er in het nieuwe wereldakkoord moet worden opgenomen. Bovendien zal er aandacht worden geschonken aan o.a. apartheid, de Israelische bezetting en vrouwelijke vluchtelingen. Uitgebreide informatie te verkrijgen bij CRM afd. Voorlichting, postbus 5406, 2280 HK Rijswijk ZH, tel. 070 - 949393.

(advertentie)

Bij de gemeente Amsterdam bestaat sinds enige tijd de functie van

WETHOUDERS-ASSISTENT

(M/V)

Daarmee wordt bedoeld een funktionaris met volledige dagtaak, die optreedt als persoonlijk en politiek assistent van een wethouder.

De Amsterdamse D'66-wethouder Gerrit Jan Wolffensperger (herhuisvesting, gemeentebedrijven, juridische- en verzekeringszaken, lokale radio en televisie) wil in overleg met zijn fractie de functie zò vervullen, dat de nadruk komt te liggen op inbreng van deskundigheid en onderzoek door de assistent, alsmede op het aanhoren van deskundigheid in de partij of elders.

Gezocht wordt iemand met:

- liefst een voltooide academische studie
- belangstelling, en zo mogelijk kennis op het gebied van gemeentelijk beleid, en/of stadsvernieuwing/volkshuisvesting;
- goede schriftelijke en mondelinge uitdrakkingsvaardigheid.

Geboden wordt een aanvangssalaris van f 4064,— of f 4227,— p.m. al naar gelang de ervaring.

Sollicitaties graag schriftelijk richten aan:

mr. drs. G. J. Wolffensperger
Haringvlietstraat 63
1078 KB AMSTERDAM
(tel. 020-712952)

Algemene beschouwingen

Amsterdam, Apeldoorn, Barendrecht, Bergen op Zoom, Breda, Capelle a.d. IJssel, Castricum, Cuijk, Emmeloord, Friesland, Gouda, Haren, Krimpen a. d. IJssel, Leersum, Loosdrecht, Maarn, Oldenzaal, Oss, Poortugaal, Rhenen, Sliedrecht, Smalingerland, Terneuzen, Tietjerksteradeel, Tilburg, Wassenaar, Weesp, Westvoorne, Zeist, Zuidwolde, Zwolle
Tegen kopieerkosten en verzendkosten kunt u deze nota's en algemene beschouwingen bestellen bij het PSVI D'66, Bezuidenhoutseweg 195, Den Haag, tel. 070 - 858303

Agenda:

juni: kadercursus westen VI
7 juni: uitgangspunten D'66 en de uitwerking in D'66 beleid m.m.v. Herman Schaper en Maarten Engwirda
13/14 juni: landelijke/regionale en plaatselijke organisatie m.m.v. Frank Rogier en Jan Dekker
begeleider van de cursus: Bob v. d. Bos
Opgave: PSVI D'66, Bezuidenhoutseweg 195, Den Haag, 070 - 858303
juni: 2, 9, 16, 23 en 30 juni: cursus deelgemeente- en wijkraadsleden Rotterdam

Organisatie landelijk secretariaat

Op basis van het personeelsplan 1980 heeft het Hoofdbestuur onlangs een reorganisatie van het landelijk secretariaat gestart. In deze nieuwe structuur zijn of worden een aantal stafmedewerkers aangesteld, die speciaal belast zijn met het ondersteunen van een of meer leden van het dagelijks bestuur. Alle Algemene Zaken zijn toevertrouwd aan het Hoofd Algemene Zaken, die hierbij ondersteund wordt door een zestal part-time medewerkers.

Onder het Hoofd Algemene Zaken ressorteren onder meer: de ledenadministratie, de receptie, de telefoon, het type-werk, de registratie van inkomende en uitgaande post, de verzending en het voorraadbeheer van materialen etc. Voorts behartigt het Hoofd Algemene Zaken ook nog een aantal stafzaken, zoals de integrale activiteitenplanning, de organisatorische voorbereiding van congressen en Adviesraadsvergaderingen, de accommodatie-reservering etc.

Voorts zijn in deze structuur de volgende staffuncties voorzien:

- Financiële Administratie
- Organisatie
- Publiciteit
- Documentatie en Informatie
- Politiek Emancipatie en Activeringscentrum.

Deze stafmedewerkers, die deels full-time en deels part-time functies vervullen ondersteunen respectievelijk de penningmeester, de vice-voorzitter en secretaris organisatie, de publiciteitscoördinator, de vice-voorzitter politiek en het PEAC. Daarnaast hebben zij ook ondersteunende taken voor andere DB-leden.

den. Door de aanstelling van deze stafmedewerkers hoopt het Hoofdbestuur de leden van het Dagelijks Bestuur enigszins te ontlasten en ook in de toekomst een professionalisering en betaling van DB-leden te kunnen voorkomen.

De bezetting van de genoemde functies is momenteel als volgt geregeld of gepland:

- Stafmedewerker Financiële Administratie. Deze functie wordt reeds sinds eind 1977 vervuld door Hans Muylaart.

- In de voorlopig gecombineerde functie van Stafmedewerker Organisatie en Publiciteit is per 1 augustus 1980 benoemd Co Patist, die tot deze datum bij de TK-fractie werkzaam is.

- Als stafmedewerker PEAC fungeert sinds 1 november 1979 Else Schreuder.

- Als Hoofd Algemene Zaken fungeert sinds 1 april j.l. Kitty Warburg-van Rijn, die voor die datum de functie van plaatsvervangend hoofd secretariaat vervulde.

- In de functie van Stafmedewerker Documentatie en Informatie moet nog worden voorzien. De sollicitatieprocedure hiervoor is geopend (zie advertentie elders in deze Democraat).

De (vele) algemene zaken worden bovendien behartigd door de volgende medewerkers:

- Harold Jankie, die voornamelijk post, verzending en materiaalbeheer regelt, maar bovendien halve dagen de stafmedewerker financiële administratie assisteert;

- Marieke Cohen Jehoram-van der Horst, Margot Bergsma-van Helvert en Corry Hupkes-Vente behartigen gezamenlijk de ledenadministratie.

- Jopie Haighton-de Voogt en Martha Weis verzorgen gezamenlijk de receptie, de telefoon en de type-werkzaamheden.

(advertentie)

De Tweede Kamerfractie van D'66 zoekt een

VOORLICHTER (m/v)

Deze functie bestaat onder meer uit:

- het voorlichten van de pers over fractiestandpunten, zowel per onderwerp als algemeen politiek
- het begeleiden van fractieleiden in hun contacten met de pers
- het opstellen van persberichten.

Onregelmatige werktijden.

Gevraagd wordt:

- (minimaal) middelbare opleiding

- redactionele ervaring
- goede contactuele eigenschappen
- brede politieke belangstelling
- verwantschap met de ideeën van D'66

Ervaring in soortgelijke functie strekt tot aanbeveling.

Salaris afhankelijk van leeftijd, opleiding en ervaring, nader overeen te komen.

Voor nadere inlichtingen kunt u zich wenden tot de fractie van D'66, tel.

070-614911, toestel 2166.

Sollicitaties vergezeld van een curriculum vitae vóór 20 mei a.s. te richten aan: fractiebestuur van D'66, Binnenhof 1a, 2500 EA Den Haag.

Per 1 april j.l. is Willem Wyermans, die als Hoofd Secretariaat fungeerde, met ontslag gegaan. Ook op deze plaats willen wij hem bedanken voor het vele werk, dat hij vanaf augustus 1978 voor D'66 heeft gedaan.

Frans Rogier,
vice-voorzitter organisatie.

HET HOOFDBESTUUR

13 maart 1980

Omdat ik verhinderd was deze vergadering bij te wonen vermeld ik na raadpleging van de notulen een tweetal punten in het kort. Over de sollicitatieprocedure op het landelijk secretariaat wordt vastgesteld dat omtrent de te verstrekken informatie over de vakatures een zorgvuldiger

NIEUWS UIT DE ADVIESRAAD

Helaas hebt u in de vorige Democraat het verslag van de vergadering van 1 maart moeten missen. Ruim baan moest gemaakt worden voor de enorme hoeveelheid congressstukken welke op onze voorjaars ALV in behandeling moesten komen. En het is nu eenmaal zo dat de belangen van het beslissende orgaan vóór die van het adviserende orgaan gaan. En als goed democraat legt uw verslaggever zich daar bij neer.

Wat gebeurde er in de Adviesraadvergadering van 1 maart? Als een reizend circus trok de Adviesraad de wereld door. Suriname, Groningen, Turkije en Amsterdam stonden op de agenda. Het was wel wat ambitieus en de plannen die ter tafel lagen konden dan ook niet allemaal worden uitgevoerd. Alleen uitspraken over de werkgelegenheid in de zwakke regio's en de coupe in Suriname haalden de eindstreep. De Adviesraad vond het maar een trieste zaak dat ondanks de toch zo goed aan de Surinamers uitgelegde regels hoe het democratisch spel gespeeld moest worden, het daar kennelijk nog niet goed begrepen werd. Het plegen van een coupe is niet bepaald een voorbeeld van democratisch handelen. In een motie werd de fractie gevraagd er bij de regering op aan te dringen die spelregels nog maar eens uit te leggen.

Dat het in eigen land ook niet allemaal botertje tot de boom is kwam tot uiting in de motie Hoekendijk waarin aan de Tweede Kamer fractie werd verzocht met kracht te pleiten voor de versterking van de werkgelegenheid in de zwakkere regio's; dat

funktieomschrijving dient plaats te vinden, opdat misverstanden voorkomen worden. Het HB gaat akkoord met de publicatie van het SWB-rapport „Agrarische grondpolitiek” van de werkgroep landbouw, waarmee het HB zeer ingenomen is.

3 april 1980

Na een uitvoerige positieve bespreking en amendering werd het arbeidsvoorwaardenbeleid D'66, voor eigen medewerkers, vastgesteld, met waardering voor de procedure waaraan alle betrokkenen deelgenomen hebben.

Over de loonmaatregel - besproken tijdens het onderdeel politiek nieuws - hebt u inmiddels in de vorige Democraat een toelichting gelezen.

24 april 1980

Deze HB vergadering stond geheel in het teken van de voorbereiding van de ALV, waarover u uitgebreid kunt lezen in deze Democraat. Het HB neemt afscheid van Frank Baas die na een jaar HB-lidmaatschap deel gaat uitmaken van de Noord-Hollandse Statenfractie.

Jan Veldhuizen.

gedane toezeggingen hard worden gemaakt, en dat er verder maatregelen genomen worden die een structurele werkvoorziening garanderen.

Het was overigens wel een minne beurt dat de ter tafel liggende actie m.b.t. de kraakacties in Amsterdam door gebrek aan aanwezigen niet in behandeling kon worden genomen. Helaas was dit punt tijdens de Adviesraadvergadering van 29 maart nog steeds actueel en zo kwam indier Frankfurter toch met zijn motie nog tot zijn recht. De Adviesraad sprak haar ernstige verontrusting uit over de escalatie in de verhoudingen tussen gemeentebesturen en krakers. De raad was van oordeel dat langdurige leegstand van woningen volstrekt onaanvaardbaar is, zeker in gebieden waar een grote woningnood heerst. De Raad verzocht de Tweede Kamerfractie alles in het werk te stellen om de wetgeving m.b.t. de leegstand versneld door parlement en regering te laten afhandelen.

In deze vergadering kon Erwin Nypels namens de fractie heet van de naald uitleggen hoe de fractie er toe gekomen was om de voorstellen van de regering te steunen m.b.t. de loonmaatregel; weliswaar nadat een motie van Engwirda om die maatregel slechts tot 31 december 1980 te laten gelden, was aangenomen. Gezien de benarde economische situatie zijn maatregelen op het loonfront nodig en de fractie zal trachten de regering te bewegen spoedig initiatieven te nemen die concreet aangeven hoe o.m. tot een billijk inkomensbeleid kan worden gekomen.

Ook gaf de Adviesraad nog een aantal suggesties aan de fractie mee: een meer op het Midden- en kleinbedrijf gericht innovatiebeleid, een taakstellend energiebeleid, een verhoogd staatsaandeel in de aardgasopbrengsten en doeltreffende maatregelen tegen speculatie in grond en gebouwen. En verder nog een oude wens van de Adviesraad: een alle inkomens omvattend samenhangend inkomensbeleid met inbegrip van noodzakelijke herverdeling.

De in de vorige vergadering onderbroken wereldreis werd in de vergadering van 29 maart alsnog voortgezet. De motie Oldenziel werd aangenomen waarin de raad haar ongerustheid uitsprak over de positie van minderheidsgroepen in het Midden-Oosten en met name in Turkije. Aan de fracties van de Tweede Kamer en het Europees Parlement werd gevraagd om bij de toetreding van Turkije tot de Europese Gemeenschap er op toe te zien dat er voorwaarden worden gesteld dat ook binnenslands het Verdrag van Rome zal worden gerespecteerd.

Tot slot stak de Adviesraad - voor de laatste maal in deze samenstelling bijeen - de hand in eigen boezem. In de motie Wilbers kreeg het presidium als huiswerk mee om met spoed een commissie ad-hoc in te stellen om met uitgewerkte werkafspraken en procedurevoorstellen te komen die het functioneren van de Adviesraad kunnen verbeteren. Enige mate van zelfkritiek siert de Adviesraad. Of deze kritiek ook ten goede komt aan de nieuwe Adviesraad welke op 31 mei zal gaan optreden zal met belangstelling worden gevolgd door

Kitty Warburg

Stichting Wetenschappelijk Bureau D'66

SWB-NIEUWS

Idee '66

„Er wordt gezegd dat er een nieuw politiek tijdschrift komt. Sterker, er wordt gezegd dat het goed zal worden”. Zo luidde de tekst die u in de folder in de vorige Democraten aantrof. Het eerste nummer van het tijdschrift is er inmiddels gekomen, zodat nu beoordeeld kan worden of het goed is.

De redactie stelt zich met dit blad tot doel een focus te maken van politiek en beleidsvoorbereidend toekomst denken, zegt zij in haar verantwoording.

Met dit eerste nummer toont zij dit dan ook duidelijk aan. Idee'66, dat onder auspiciën van de Stichting Wetenschappelijk Bureau van D'66 (SWB) verschijnt is een verrijking van de mogelijkheid tot interne en externe uitwisseling van het noodzakelijke toekomst denken in D'66. Een tweetal artikelen springen er duidelijk uit:

1. „Arbeidsmarkt” van P. van Schilfgaarde is voor diegenen die zich zo ongerust maken over hun idee als zou D'66 geen sterke sociaal/economische visie hebben een eerste(?) aanleiding deze mening te gaan herzien.

Van Schilfgaarde geeft in een tiental praktische suggesties weer, die variëren van stimulering van kleinschalig ondernemerschap, op het klein-bedrijf gerichte innovaties tot een opleidingsbeleid hoe „werk als sociale realiteit” te laten ervaren. 2. Jaqueline Soetenhorst kijkt, door terug te blikken naar het symposium „de volgende generatie”, de toekomst in en stelt dat er voor D'66 een ereschuld ligt in het werkelijk uitbouwen van de participatie-gedachte, omdat andere politieke partijen deze materie al te graag zouden laten liggen.

Hans Gruyters schrijft over een gekozen Premier en over een aantal enquêtes, waarvan de laatste (in jan. '80) aangeeft dat ongeveer 65% voor zou zijn als zij voortaan ook zouden kunnen stemmen op wie zij het liefst als de volgende Minister-President willen hebben. Verrassend is het, naar mijn gevoel, te noemen dat deze voorkeur bij P.v.d.A.-stemmers 74% is, bij het CDA 68% en bij D'66 67%, waarbij Gruyters dan concludeert dat „de gekozen Premier” geen bijzonder D'66-issuë meer is.

Een tweetal artikelen „Unifil - de onmacht van een nedermacht” van J. Doeleman en „Complementair bestuur”, een mooi woord voor natuurlijke onmacht van Hein van Oorschot completeren het eerste - geslaagde - nummer van Idee'66.

Idee'66 is een uitgave van Van Loghum Slaterus te Deventer, verschijnt 4 keer per jaar en kost f 28,-.

Jan Veldhuizen

Werkgroep Staatsrecht

Gevraagd: deskundige Civiele Verdediging.

Datum volgende vergadering: 5 juni, 20.00 uur Tweede Kamer. De werkgroep heeft een nieuwe voorzitter en een nieuwe vice-voorzitter. Dit zijn resp.: M. Vredegoor, Turfberg 40, Zoetermeer en D. Eisma, Ruyschroeklaan 36, Den Haag.

Rapporten S.W.B.

Vanaf 15 mei 1980 kunnen rapporten **alleen na vooruitbetaling** op giro-nummer 33.222.13 t.n.v. Penningmeester S.W.B. D'66, Den Haag, worden toegezonden.

De volgende rapporten zijn verkrijgbaar:

CRM 8 **Het (bedreigde) boek in de Samenleving 1979 f 4,50**

CRM 9 **Landelijke en Regionale Omroep 1980 f 3,-**

DV 13 **Symposium 12½ jaar D'66 1979 f 4,50**

E 5 **Besparen is vooruitzien 1979 f 4,50**

E 6 **Herziensontwerp Warenwet en de Levensmiddelenwetgeving in Nederland 1980 f 4,50**

L 2

Van ruilverklaving naar Landinrichting 1979 f 3,50
Agrarische grondpolitiek Een redelijk alternatief 1980 f 2,50

L 3

MV 8 **Standpuntbepaling inzake abortus 1979 f 3,50**

MV 9 **Studiedag Gezondheidszorg 1980 f 4,50**

S 11 **Voorontwerp wet ter beperking van de nadelen van pensioenverlies wegens inflatie 1979 f 2,-**

VRO 12 **Op weg naar bewonerszelfbestuur I en II 1979 f 4,-**

VRO 13 **Een pleidooi voor echte verstedelijking 1978 f 3,-**

R. D. Stam

Directeur S.W.B.

Sub-werkgroep Kunstzinnige vorming

Is Nederland a-musisch of kunstkoel?

Werken de huidige onderwijsvernieuwingen vervlakkening en geestelijke nivellering nog verder in de hand of bieden deze juist een tegenwicht? Zit de kunstzinnige vorming in de knel?

De subwerkgroep Kunstzinnige Vorming gaat zich bezig houden met het overheidsbeleid (op alle niveau's) t.a.v. kunstzinnige vorming in het onderwijs.

Belangstellenden worden dringend gezocht!

Inlichtingen:

Else Rose Kuiper

tel. (na 18.00 uur): 020 - 248640

Werkgroep Jongeren

De werkgroep Jongeren hield op 29 maart j.l. haar zesde plenaire vergadering. Ter tafel lagen de voorstellen van de subwerkgroepen „Jongeren-

huisvesting” en „Rechtspositie minderjarigen” ter bijstelling/aanvulling van het beleidsprogramma. Momenteel zijn behalve bovengestane subwerkgroepen ook de subwerkgroepen „Herverdeeling arbeid” en „Jeugdwerkloosheid” actief. Verder is er een groep die alle jongerenproblemen inventariseert. **Zaterdag 14 juni a.s.** zal een afvaardiging van de „**Deutsche Jungdemokraten**” onze gast zijn. Bij deze gelegenheid zal de directeur van het S.W.B., Ruud Stam, een lezing houden onder de titel „**Erneuerung der Demokratie durch Erneuerung der Parteienlandschaft**”. Ruud Stam zal enkele stellingen pomen naar aanleiding waarvan een discussie zal worden gevoerd. Hierna is er gelegenheid om van gedachten te wisselen over actuele Duitse en Nederlandse aangelegenheden.

De „**International Federation for Liberal and Radical Youth**” is een organisatie waarbij 28 jongerenorganisaties uit 16 landen zijn aangesloten. Zij houdt zich voornamelijk bezig met het organiseren van seminars over verschillende onderwerpen. De IFLRY organiseert van 21 t/m 30 juli een groot zomerkamp in midden Italië. Ook D'66 jongeren en sympathisanten kunnen aan dit zomerkamp deelnemen. De kosten bedragen slechts DM 100.

Voor inlichtingen en opgave voor deelname kun je je richten tot: Ewald van Wees, Essesteynstraat 5, 2272 XT Voorburg, tel.: 070 - 868460

De komende plenaire vergadering zal op **17 mei 1980** in het Nederlands Congresgebouw te Den Haag plaatsvinden. Er zal o.a. een lezing door Suzanne Bischoff worden gehouden over de toekomst van de jeugd in de Nederlandse samenleving.

De aanvang van de vergadering is 12.30 uur. Tot ziens!

Ewald van Wees

DEMOCRATEN SCHRIJVEN

Bewerkt door Piet van Baarsel

AANSLUITING VAN D'66 BIJ EEN BESTAAANDE FRACTIE IN HET EUROPESE PARLEMENT?

door Just Stam uit Groningen

Op het najaarscongres van 3 en 4 november 1978 besloot de ALV van D'66 dat deze partij zelfstandig aan de verkiezingen voor het Europese Parlement in juni van het daaropvolgende jaar deel zou nemen. Vervolgens zou de partij zich op korte termijn willen aansluiten bij een bestaande fractie, althans, zodra na een grondige oriëntatie op het politieke krachtenveld van dat Parlement uitsluitend is te geven op de vraag welke fractie de voorkeur verdient. Op lange termijn zou gestreefd moeten worden naar de vorming van een nieuwe, progressieve democratische groepering in het Europese Parlement. In het nu volgende wil ik enige

kanttekeningen plaatsen bij de korte termijn-strategie: de optie voor aansluiting bij een bestaande fractie in het Europese Parlement.

Deze optie moet verwoord worden door een HB-resolutie, die op het najaarscongres van 1978 door een grote meerderheid in de ALV werd aangenomen. De gedeelten van deze resolutie, waar ik met name de aandacht op wil vestigen, zijn: „De ALV van D'66 bijeen op 4 november 1978 te Breda, (...) besluit:

(1) - Dat D'66 onafhankelijk aan de verkiezingen voor het Europese Parlement in juni 1979 zal deelnemen en tot geen van de (...) federaties zal toetreden en ook niet tot fracties, tenzij de ALV uitdrukkelijk hiertoe machtigt;

(11) - het Hoofdbestuur op te dragen

in de komende jaren de contacten met de aan D'66 verwante partijen in Europa uit te bouwen en te verdiepen om uiteindelijk te komen tot een Europese partij;

(III) - de D'66 vertegenwoordiger(s) in het Europese Parlement op te dragen eveneens contacten op te bouwen met de andere progressieve democratische leden van dat Parlement en hierover te rapporteren aan de ALV, opdat deze over eventuele vormen van samenwerking van de D'66-vertegenwoordiger(s) en deze leden van het Europese Parlement kan adviseren."

Gedeelte I van de resolutie laat de mogelijkheid van aansluiting bij een bestaande fractie open.

Just Stam gaat hierna diep in op de inhoud van de tekst van de resolutie en komt tot de slotsom dat deze niet in alle opzichten geheel duidelijk is. Hij vervolgt:

Los van de vraag, of aansluiting bij een bestaande fractie mogelijk is, staat de kwestie, of aansluiting wel wenselijk is. Voor dit vraagstuk is het in de opzet van mijn verhaal voldoende dat ik een slechts zeer globale vergelijking geef tussen de Socialistische Fractie en de Liberale Fractie enerzijds en D'66 anderzijds. De keuze zal, zoals bekend, gaan tussen deze twee fracties. In details treden, bijvoorbeeld op programma-tisch vlak, zou volgens mij aan de uitkomst trouwens niets veranderen. Van de Socialistische Fractie is het volgende beeld te schetsen. Zij maakt allesbehalve de indruk van een eenheid. Naast een min of meer Europees gerichte SPD, een meer terughoudende PvdA zit in dezelfde Fractie een partij als Labour, die bepaald anti-Europese neigingen toegeschreven kan worden. Daarnaast is er wat het „linkse karakter” betreft een verschil tussen bijvoorbeeld PvdA en SPD, zeker waar het om de houding ten opzichte van kernenergie en kernwapens gaat. Zou de Liberale Fractie een etiket opgeplakt moeten worden, dan was het dit: „overwegend Europees gericht, maar voor een belangrijk deel tamelijk conservatief”. Van de Giscardisten in de Liberale Fractie kan betwijfeld worden, of zij „Europees” denken. Het tamelijk conservatieve element in de Fractie wordt voornamelijk gevormd door de VVD en de eerdergenoemde Giscardisten; de FDP is meer progressief. De belangrijkste progressieve leden van de Liberale Fractie, de Engelse Liberals, zijn door het Engelse kiesstelsel niet in het Europese Parlement vertegenwoordigd.

Het beeld van verdeeldheid, dat beide fracties oproepen, maakt het weinig aantrekkelijk voor D'66 om zich bij één van hen aan te sluiten. Beide fracties zijn als de overeenstemmende federaties. Deze laatste zijn volgens Glastra van Loon op het congres - ik paraphraseer zijn woorden - samenraapsels van politiek zeer uiteenlopende partijen, die elkaar voornamelijk gevonden hebben vanwege de gemeenschappelijke negentiende eeuwse oorsprong. D'66 streeft juist naar de vorming van een vierde stroming, die op Europese en twintigste eeuwse leest geschoeid is. Aansluiting uit louter parlementair-

technische overwegingen stelt niet zoveel voor en kan zelfs tegenkrachten oproepen. Technische aansluiting is ook minder noodzakelijk geworden, omdat de faciliteiten voor de niet-ingeschrevenen inmiddels al enigermate uitgebreid zijn.

Terloops is al aangeduid dat D'66 progressief en Europees gericht is. Het Europees Programma laat weinig twijfels bestaan: „Uitgangspunt voor D'66 in dit Europees Programma is de wenselijkheid van verdere Europese eenwording. Tussen de lidstaten van de EG is in de loop van de jaren een belangenverstrengeling ontstaan, die geleid heeft tot een feitelijke Europese lotsverbondenheid. Juist in Europa wordt steeds duidelijker dat nationale soevereine staten, zoals Nederland, in vele opzichten een te beperkt kader zijn geworden om de problemen van de huidige tijd op te lossen. Dit betekent dat een progressief beleid, zoals D'66 zich dat voorstelt, ook op het binnenlandse vlak niet mogelijk is zonder de totstandkoming van een democratisch, verenigd Europa. Is het niet inconsequent dat, wanneer D'66 Europees gericht en progressief is en als doelstelling de vorming van een Europese progressieve democratische groepering heeft, binnen deze partij gedacht wordt over aansluiting bij een bestaande fractie? Geldt ook in dit verband niet de uitspraak van Herman Schaper: „Wij moeten zelf niet bijdragen aan een valse start van de Europese partijvorming.” Hij deed deze uitspraak weliswaar in relatie tot het ontraden van aansluiting bij de Liberale Federatie, maar ik vind haar in deze context ook goed passen. Fracties, zo is even hierboven gesteld, verschillen immers niet essentieel van de overeenstemmende federaties.

Tot nu toe zijn twee aspecten van aansluiting bij een bestaande fractie

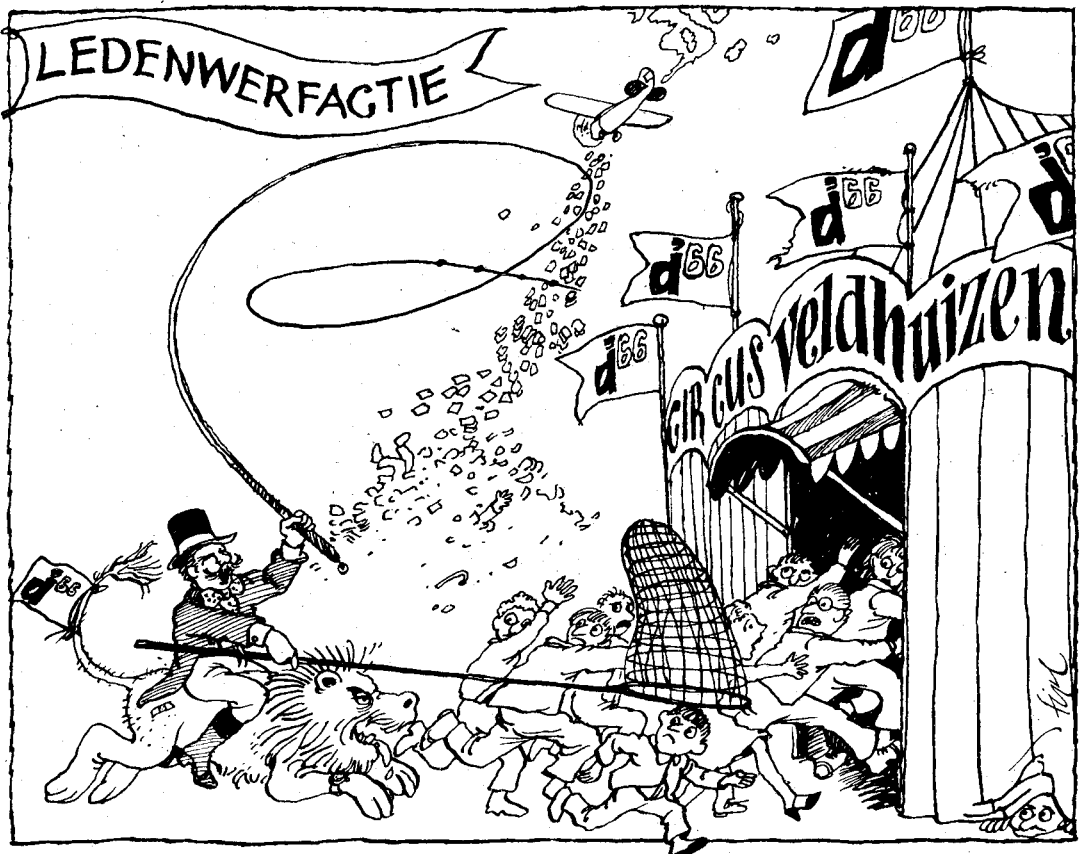
nader bekeken: de mogelijkheid en de wenselijkheid van aansluiting in de D'66-optiek. Een derde aspect ligt opgesloten in de volgende vraag: gegeven de mogelijkheid en wenselijkheid van aansluiting, is zij dan haalbaar? Naar het antwoord op deze vraag kan ik niet veel meer dan gissen. Naar mijn weten hebben zowel liberalen als socialisten zich niet uitdrukkelijk tegen aansluiting uitgesproken. Het zou pas vlak vóór en tijdens de onderhandelingen over aansluiting kunnen blijken, in hoeverre zij zich positief hier tegenover opstellen. Een andere kwestie, die hier niet aan de orde is, maar wel een vingerwijzing met betrekking tot aansluiting bij een bestaande fractie geeft, is toetreding tot een federatie. Zowel PvdA als VVD zouden zich wel eens tegen toetreding hebben kunnen verzetten. Bij verzet van de VVD zou de Liberale Federatie zich vermoedelijk achter deze partij hebben geschaard.

Een laatste aspect, dat ik nog wil noemen, ligt op het morele vlak. Wat betreft aansluiting bestaat bij de meesten in D'66 voorkeur voor de Liberale Fractie. Deze voorkeur sprak Glastra van Loon impliciet nog uit in zijn rede op het najaarscongres van 1978: „Het is (...) reëel er rekening mee te houden dat de aansluiting die wij nodig zullen hebben om in het Europese Parlement te kunnen functioneren wel eens bij een andere fractie zou kunnen liggen dan die waarin wij voornamelijk medestanders zoeken voor de vorming van een nieuwe fractie.” In dit citaat wordt aansluiting bij de Socialistische Fractie niet uitgesloten, maar het wijst toch in de richting van aansluiting bij de Liberale Fractie door het woordgebruik (vgl. „wel eens” en „zou kunnen”; „medestanders” zitten voornamelijk in de Liberale Fractie). Van Mierlo stelde met be-

trekking tot deze voorkeur: „(...) waar, volgens de HB-resolutie het plan bestond om bij de Liberale Fractie in te breken, om met elementen daaruit een nieuwe fractie te vormen, leek het me nogal inconsequent en irreëel om daar tijdelijk onderdak te vragen, waar je van zins bent de zaak leeg te stelen. Geafficheerd en wel.”

Ik ben het met Van Mierlo eens dat een dergelijke manoeuvre allesbehalve „netjes” is. Echter, het socialistische alternatief, waarvoor volgens Van Mierlo geen „koudwater-vrees” bij D'66 zou moeten bestaan, heeft niet de voorkeur van de meeste D'66-ers. Er is derhalve het dilemma dat, wanneer D'66 zich wil aansluiten, een keus gemaakt zal moeten worden tussen aansluiting bij de liberalen, die weliswaar de voorkeur geniet, maar tevens uit moreel oogpunt minder aanvaardbare consequenties heeft, en aansluiting bij de socialisten, die deze consequenties niet heeft, maar in mindere mate gewenst wordt.

De hele koers van D'66 in het Europese Parlement kan ook zo beschreven worden. De koers is er één van een schip, dat zich op onbekend vaarwater bevindt en daar verschillende stromingen ontmoet, waarvan de verdere loop gepeild moet worden. Het heeft de mogelijkheid om zich, op weg naar zijn einddoel, met de zeilen neer door één van de stromingen tijdelijk te laten meevoeren. De kansen op tegenstromingen en tegenwind zullen dan echter toenemen. Om schipperen en veel tijd kostend laven te vermijden kunnen ook, zodra een wind uit de juiste richting begint op te steken, de zeilen gehesen worden en kan voor de wind in rechte lijn naar het einddoel gevaren worden. Misschien een redelijk alternatief? ■

Partijsecretariaat: Bezuidenhoutseweg 195, 2594 AJ Den Haag,
 telefoon: 070-858303

AAN DE WINNENDE HAND

door: Henk Zeevalking

Met geen partij gaat het zo goed als met D'66. De cijfers van de opiniepeilingen spreken duidelijke taal zelfs als men de noodzakelijke relativisering daarbij betreft.

Van 1977 tot en met medio 1980 is de lijn van onze partij een stijgende, bij de een wat scherper dan bij de ander, maar de opwaartse trend zit er overal duidelijk in.

Duidelijk ook overal de stabilisatie die het CDA vertoont en de neergang die zich aftekent én bij de PvdA én bij de VVD. Maar er is meer. Daar waar tussentijdse verkiezingen werden gehouden tekent zich hetzelfde beeld af. De verkiezingen voor het Europees Parlement gaven als eerste de opwaartse trend weer. D'66 zit steeds en overal in de lift. Lelystad, Purmerend, Almere en Rotterdam tonen aan dat de opiniepeilingen juist zijn. Overal winst, de laatste malen in Almere en Rotterdam heel forse winst. Natuurlijk is een deel van deze winst te verklaren door de wijze waarop onze politieke leider Jan Terlouw onze ideeën en standpunten verwoord. Zowel naar inhoud als naar vorm kunnen anderen

daar niemand naast plaatsen. Maar ik denk dat vooral ook de wijze waarop onze gehele Tweede Kamerfractie in vergelijking tot anderen oppositie voert velen aanspreekt. Dat gebeurt in rust en redelijkheid en met weinig uiterlijk vertoon. Dat is goed want aan uiterlijk vertoon en overtrokken gedoe heeft de Nederlandse kiezer geen boodschap. Het komt ook door onze programmatische opstelling in zaken als loondebat, woningbouw, 30 april, gastarbeiders en spreiding van rijksdiensten. Van enig dogmatisme van welke aard ook is daarbij geen sprake geweest, wel van realiteitszin en medemenselijkheid.

De electorale groei van de partij stimuleert ook de aanwas van het ledental. De 15.000-grens is niet voldoende. Het ledental zal de

komende maanden en jaren nog sterker moeten groeien om de financiële basis van de partij te verstevigen en om de kandidatenlijsten te vullen die voor de staten- en raadsverkiezingen ons in 1982 voor nieuwe krachtsinspanningen zullen plaatsen.

Maar eerst komen nu de kamerverkiezingen. Ik hoop dat vele bekwame partijleden zich kandidaat zullen stellen en ik vertrouw daar ook op. Ik denk dat we de vele kiezers die straks op ons zullen stemmen een voortreffelijke lijst met kamerkandidaten zullen kunnen presenteren. Ja, dat we zelfs in staat zijn te zeggen: en tenslotte kunnen we ook nog een voortreffelijke minister-president leveren. U kiezer hoeft wat dat betreft niet meer te doen dan op hem te stemmen.

IN DIT NUMMER

- TWEE congressen 2
- Opinie van Hans Wijers 3
- Willem van de Zandschulp te gast 4
- Uit de fracties 6

De statuten en het huishoudelijk reglement als bijvoegsel in het hart, en verder alles wat 16 pagina's maar kunnen bergen van Fiel, via de Democraatjes, de pers over D'66 en bijna alle vaste rubrieken tot de brieven schrijvers op de achterpagina.

UITNODIGING CONGRESSSEN HOOGVEEEN EN UTRECHT

27e Algemene Ledenvergadering van de Politieke Partij Democraten '66 op zaterdag 20 september 1980 in het congrescentrum De Tamboer te Hoogeveen

Concept-agenda

- 10.30 uur
1. Opening door de partijvoorzitter en voorstellen congresleiding
2. Benoeming notulen- en stemcommissie
3. Toelichting op de stemprocedure 10.40 uur
4. Beleidsprogramma - Onderwijs 12.10 uur
5. Beleidsprogramma - Innovatie 13.00 uur
Lunch

- 14.00 uur
6. Beleidsprogramma - Innovatie (vervolg)
14.45 uur
7. Toespraak fractievoorzitter Eerste Kamer
15.15 uur
8. Beleidsprogramma - Emancipatie
16.15 uur
9. Sluiting.
Voorstellen tot aanvulling van bovenstaande concept-congresagenda, conform art. 13.2 van het Huishoudelijk Reglement kunnen tot uiterlijk 15 augustus 1980, 17.00 uur worden ingediend.

28e Algemene Ledenvergadering van de Politieke Partij Democraten '66 op 31 oktober en 1 november 1980 in de *Veemarkthalen te Utrecht*.

De concept-agenda voor de 28e ALV zal in de volgende Democraat (7/80), die eind augustus verschijnt, worden gepubliceerd. De belangrijkste onderwerpen, waarvoor de voorstellen zoveel mogelijk in augustus Democraat worden opgenomen zijn:

- Beleidsprogramma - Sociaal-Economisch Beleid
- Beleidsprogramma - Defensie
- Begroting 1981.

Naast de voorzitter van de Tweede Kamerfractie zal ook de fractievoorzitter uit het Europees Parlement het congres toespreken.

66 AKTIVITEITEN

28 juni
Adviesraad Utrecht
20 september
Congres Hoogeveen
31 oktober
1 november
Najaarscongres Utrecht
23 augustus 1980, Adviesraad,
Apeldoorn

Rectificatie
Prioriteit no. 1

„LEDEN WERVEN”

In de Democraat no. 5 kwam in het stukje met deze kop een hinderlijke fout voor. Er stond: „Slechts één op elke D'66-kiezer blijkt ook lid te zijn van D'66.”

Ja, als dat eens waar was. Er diende te staan: Slechts één op elke 36 D'66-kiezers is lid van D'66... en dat is dus veel te weinig.

Vandaar de noodzaak dat u er ook wat aan doet. Hoeveel leden wierf u in de afgelopen maand? ... en bent u daar tevreden mee?

Jan Veldhuizen

Toelichting

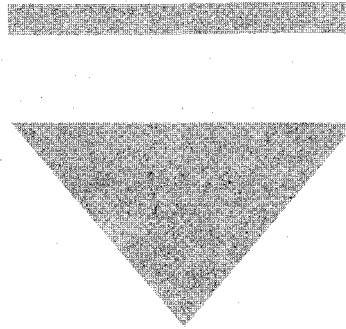
Aanvankelijk lag het in de bedoeling op 20 september 1980 in Hoogeveen een voorcongres te organiseren, waar twee à drie hoofdstukken van het Beleidsprogramma een voorbehandeling zouden ondergaan om op de ALV van 31 oktober/1 november 1980 officieel te worden vastgesteld. Op basis van de ervaringen op de voorcongressen in Leiden en Zutphen van het afgelopen voorjaar en gezien de noodzaak voor de komende verkiezingen nog minimaal vijf belangrijke hoofdstukken van het Beleidsprogramma te vernieuwen, heeft het hoofdbestuur besloten Hoogeveen tot een echte ALV te verheffen, opdat drie hoofdstukken kunnen worden afgehandeld. De voorstellen zullen in de volgende Democraat, die eind augustus verschijnt, worden gepubliceerd. *Alle (sub)regio's, afdelingen en werkgroepen worden verzocht in de eerste helft van september 1980 over deze voorstellen te vergaderen.* Amendementen op de voorstellen dienen uiterlijk maandag 15 september om 17.00 uur bij het landelijk secretariaat te zijn ingediend.

De voorstellen voor de 28e ALV van 31 oktober en 1 november 1980 worden zoveel mogelijk gepubliceerd in dezelfde Democraat, die eind augustus verschijnt, maar ook in de tweede Congressdemocraat, die begin oktober verschijnt. Moties en amendementen voor deze ALV dienen uiterlijk dinsdag 21 oktober 1980

om 17.00 uur bij het landelijk secretariaat te zijn ingediend.

Nadere mededelingen over de beide ALV's vindt u in de volgende Democraat.

Frans Rogier,
vice-voorzitter organisatie.

KANDIDATEN GEVRAAGD

Op het najaarscongres 1980 treden reglementair de volgende drie leden van het Dagelijks Bestuur af:

Frans Rogier - vice-voorzitter organisatie
Jan Veldhuizen - publiciteitscoördinator

Jan Prevoo - eerste penningmeester. De beide eerstgenoemde DB-leden zijn reglementair niet meer herkiesbaar, omdat zij sinds 6 november 1976 lid zijn van het Dagelijks Bestuur. De penningmeester Jan Prevoo kan voor de tweede termijn worden gekozen en stelt zich voor deze functie herkiesbaar.

Nadere informatie over de taken van bovengenoemde DB-leden kan worden opgevraagd bij het landelijk secretariaat of worden ingewonnen bij de huidige functionarissen. Kandidaatstelling dient te geschieden door middel van een ingevulde en ondertekende vragenlijst, die op verzoek door het landelijk secretariaat wordt toegezonden.

De kandidaatstelling sluit op donderdag 26 september 1980 om 17.00 uur. Frans Rogier
vice-voorzitter organisatie

Tijdens het zomerreces worden geen radio- en TV-uitzendingen verzorgd.

Wij zijn er weer:
op radio: dinsdag 9 september 18.50-19.00 uur H'sum II;
op TV: woensdag 22 oktober 19.50-20.00 uur Ned. I. J.V.

COLOFON

De uitgave van de Democraat geschiedt onder verantwoordelijkheid van een door het Hoofdbestuur benoemde redactieraad die als volgt is samengesteld: Piet van Baarsel, Co Patist, Frans Rogier, Marie-Louise Tiesinga, Jan Veldhuizen, Stijn Verbeek. Als secretaresse is aan de redactieraad toegevoegd: Kitty Warburg.

Correspondentie, copy e.d. richten aan het redactiesecretariaat van:

De Democraat,
Bezuidenhoutseweg 195,
2594 AJ Den Haag.

Verantwoordelijkheid

De redactieraad draagt de eindverantwoordelijkheid voor inhoud en opname van publikaties in de Democraat. Het moet duidelijk zijn dat deze verantwoordelijkheid zich niet uitstrekt tot bijdragen van het Hoofdbestuur, fracties in vertegenwoordigende lichamen, het SWB-bestuur, het PSVI-bestuur, de Adviesraad en andere officiële partijorganen. Al deze bijdragen zijn als zodanig herkenbaar aan het rubriekshoofd.

Ook de inhoud van ingezonden brieven, die steeds de naam van de schrijver vermelden, valt buiten de verantwoordelijkheid van de redactieraad. Voorzover er enig misverstand omtrent de redactionele verantwoordelijkheid mocht dreigen, worden de titels van bijdragen die buiten die verantwoordelijkheid vallen, voorzien van een*

De Democraat

De Democraat wordt gratis toegezonden aan alle leden van D'66. Niet-leden kunnen zich abonneren voor f 25,- per jaar. Losse nummers zijn verkrijgbaar bij het secretariaat voor f 3,- per stuk.

Wanneer verschijnt de Democraat?

De Democraat verschijnt 9 à 10 maal per jaar.

Democraat nr. 7 verschijnt 29-8-1980

Sluitingsdatum copy: 4-8-1980

Advertentietarieven

1/1 pagina: f 600,-
1/2 pagina: f 350,-
1/3 pagina: f 300,-
1/4 pagina: f 240,-
1/6 pagina: f 180,-
Steunkleuren zijn mogelijk; meerprijs op aanvraag verkrijgbaar.

Contractprijzen op aanvraag verkrijgbaar.

Plaatsing van advertenties is mede onderworpen aan de goedkeuring van de redactie.

Oplage: 14.500

Druk en Lay-out:
Brouwer Offset BV/Utrecht

SECRETARIAAT

Partijsecretariaat
Bureau SWB D'66
Bureau PSVI D'66
Bezuidenhoutseweg 195
2594 AJ Den Haag
Telefoon: 070-858303

HEEFT D'66 EIGENLIJK WEL EEN EIGEN SOCIAAL-ECONOMISCHE VISIE?

door: Hans Wijers

Pleidooien voor een innovatiebeleid, voor werktijdverkorting en voor inkomensmatiging, verzet tegen steunverlening aan bedrijven in moeilijkheden; het lijken allemaal stukjes van een zeer slecht passende puzzel. De eerste stukjes lijken zo op het eerste gezicht nogal „links”, de laatste hebben een enigszins onwaardig „rechts” karakter.

Toch zijn het één voor één allemaal standpunten, die in het recente verleden door vooraanstaande D'66-ers bij discussies over het wenselijke sociaal-economische beleid naar voren zijn gebracht. Het lijkt er dan ook op, dat er maar een conclusie kan worden getrokken: D'66 heeft geen duidelijke visie over het sociaal-economische beleid. Het is een mening die niet alleen buiten de partij bestaat, maar die ook door sommige partijgenoten wordt uitgedragen. Het wordt daarom hoog tijd, dat deze grotendeels onjuiste indruk uit de wereld wordt geholpen. Ik durf de stelling te verdedigen dat onze partij beschikt over een sociaal-economische visie, die wat betreft doelstellingen en instrumenten een consistent patroon vertoont. Een patroon bovendien, dat niet is gebaseerd op uit de vorige eeuw stammende dogma's, maar dat is afgestemd op de toekomstige maatschappelijke problemen en mogelijkheden. Die problemen waar het sociaal-economisch beleid een antwoord op moet geven, laten zich in het kort als volgt beschrijven: – doordat de economische groei sterk is afgenomen is er nauwelijks meer ruimte voor inkomensverbetering. Omdat de onderhandelingsstructuren in onze samenleving nog grotendeels op groei zijn ingesteld dreigen er steeds meer sociale conflicten, die leiden tot hoge inflatie en een ondoelmatige verdeling van het nationale inkomen.

– minder groei van de produktie betekent minder groei van de vraag naar arbeid. Omdat tevens de groei van de arbeidsproduktiviteit gewoon doorgaat neemt de vraag naar arbeid zelfs af. Daar staat tegenover dat in Nederland in de jaren tachtig per jaar zo'n 50.000 nieuwe arbeidsplaatsen voor de groeiende beroepsbevolking geschapen zullen moeten worden. – Nederland heeft een zeer ongunstige in-

dustriële structuur. Veel van de bestaande bedrijven en bedrijfstakken bevinden zich in stagnerende markten. Daarnaast is een belangrijk deel van onze industriële activiteiten gebaseerd op energie-intensieve produkten of -produktieprocessen. Dit zal in de jaren tachtig bij teruglopende aardgasreserves tot zeer grote betalingsbalansproblemen leiden.

– op de arbeidsmarkt is in toenemende mate een gebrekkige aansluiting van vraag en aanbod te constateren.

D'66 is nooit een partij geweest die voelde voor een ongeremde economische groei. Dat is niet alleen gebaseerd op de grote zorg voor het milieu, maar ook op het besef dat met groei van de consumptieve bestedingsmogelijkheden eerder minder, dan meer echte welvaart gecreëerd wordt. Wel is er altijd veel aandacht geweest voor de afnemende participatiemogelijkheden in het economische proces. Daarbij geldt de overweging dat onze maatschappij zodanig is georganiseerd, dat een zeer belangrijk deel van de mogelijkheden voor zelfontplooiing ligt in groepsprocessen in de betaalde werksfeer. Als het dus gaat om de prioriteiten in de doelstellingen dan kiest D'66 voor een beleid dat zich primair richt op het scheppen van maximale en optimale mogelijkheden om via het werk in deze samenleving te participeren. Werk boven inkomensverbetering.

Om in de toekomst voldoende en volwaardige werkgelegenheid te bereiken is een zeer actief – en gedeeltelijk zeer onpopulair – beleid nodig. Dat beleid bestaat uit vier, onlosmakelijke onderdelen; een soort viertrapsysteem dus. Om deze analogie met een raket iets verder uit te werken: als een van de trappen onvoldoende werkt bereikt dit sociaal-economische projectiel

Hans (G. J.) Wijers

– werd op 11 januari 1951 geboren in Oostburg (Zld.)

– is niet getrouwd

– studeerde van 1970-1976 algemene economie in Groningen (met een onderbreking van een klein jaar wegens een reis door Latijns-Amerika)

– werkt sinds juni 1976 op de Erasmus Universiteit in Rotterdam als wetenschappelijk medewerker economie. Geeft daar colleges (o.m. macro-economie en industriepolitiek) aan politicologie- en sociologiestudenten. Is daarnaast bezig met het schrijven van een dissertatie over industriële sector-structuurpolitiek.

– is sinds enige tijd secretaris-penningmeester van de „Studiekring Post-Keynesiaanse Economie”, een kring „dissidente” economen, die economie vanuit een wat bredere wetenschapsovatting dan gebruikelijk is, willen beoefenen.

– is sinds 1978 coördinator van de werkgroep macro-economie van de SWB en sinds 1979 lid van de programmatie.

nooit zijn doel. In het onderstaande zal ik kort de taak en het karakter van de vier trappen beschrijven. Wie inzicht wil krijgen in het exacte bouwschema moet voor het najaar maar vast ruimte vrij maken in zijn agenda. Dan wordt namelijk de nieuwe tekst van het sociaal-economische deel van het beleidsprogramma vastgesteld. De eerste trap bestaat uit een macro-economisch beleid, gericht op een doelmatige verdeling van het nationale inkomen. Voor de nabije jaren zal die doelmatigheid afgezet moeten worden naar de mate waarin we er in slagen de investeringen van het bedrijfsleven en de overheid op een hoger niveau te krijgen. Verder naar de mate, waarin die investeringen een energiebesparend karakter hebben, dan wel gericht zijn op de vernieuwing van de structuur van onze industrie of op de verbetering van de kwaliteit van de arbeidsplaatsen. Tenslotte, of die investeringen zorgen voor een vergroting en verbetering van de woningvoorraad. Dat is dus een lijstje met „leuke dingen voor de mensen”. De andere kant van de medaille zal minder enthousiasme opwekken. Die leuke dingen zijn m.i. namelijk alleen bereikbaar als wordt gekozen voor een meerjarige minlijn voor praktisch alle inkomens in het bedrijfsleven en de collectieve sector.

De tweede trap bestaat uit een integraal inkomensbeleid, gericht op een eerlijke verdeling van alle inkomens. Onder het regime van een meerjarige nullijn zal – heel begrijpelijk – de neiging bestaan bestaande onrechtvaardigheden als excuus te hantieren om niet mee te doen aan de noodzakelijke matiging. Daarom zullen evidente onrechtvaardigheden zo snel mogelijk uit de wereld geholpen moeten worden. Daarbij zal minder dan in het verleden op verschillen tussen de verschillende inkomensniveaus in het algemeen (minimum- ▶

loon versus 1 of 2 x modaal) gelet moeten worden en meer op verschillen tussen bepaalde beroepsgroepen (bijv. kantoorpersoneel versus produktiearbeiders).

De derde trap is het paradepaardje van D'66: een op vernieuwing van de economische structuur gericht beleid. Ook bij de verwachte lagere groeipercentages is dit beleid van groot belang. Stimulering van product en procesinnovaties is nodig om ons huidige welvaartsniveau enigszins vast te houden, om voldoende volwaardige arbeidsplaatsen te creëren, om de energie-intensiteit van onze industrie te laten afnemen enz., enz. Wat via de eerste trap van het beleid *kwantitatief* wordt vrijgemaakt, moet onder meer via deze derde trap zijn *kwalitatieve* neerslag krijgen. Dat betekent dus selectieve, planmatige stimulering van perspectiefrijke activiteiten. Maar ook: geen miljarden steken in bedrijven zonder toekomst, ook al is dat op korte termijn electoraal nog zo aantrekkelijk.

De vierde trap bestaat uit een arbeidsmarktbeleid, dat enerzijds gericht is op een betere aansluiting van vraag en aanbod, anderzijds op verdeling van het in de toe-

komst schaarse werk. Voor die eerste factor is het van belang dat de faciliteiten voor om-, her-, en bijscholing worden verbeterd. Daarnaast, dat er van die faciliteiten ook gemotiveerd gebruik wordt gemaakt. Dat betekent een minimum aan dwang en een maximum aan positieve (eventueel financiële) stimuli. Verdeling van de arbeid is gegeven de verwachte lage economische groei en het toekomstige aanbod van arbeid en tegen de achtergrond van de hierboven beschreven prioriteit in de D'66-doelstellingen een noodzaak. Maar verdeling van het werk hoeft niet alleen vanuit deze negatieve probleemstelling gepropageerd te worden. Het zou immers een goede zaak zijn als bij ons huidige welvaartsniveau menselijke ontplooiing in toenemende mate gedeeltelijk buiten de sfeer van het betaalde werk (de zgn. „formeel sector“) gaat plaats vinden. Als we het anti-thetisch denken over werk en activiteiten in de vrije tijd (de „informele sector“) afleren. Als vrijwilligerswerk, huishoudelijke activiteiten, hobbies enz. net zo hoog worden gewaardeerd als „gewoon“ werk. Maar zo'n verandering in de waardering van formele en informele

activiteiten is alleen te verdedigen als *iedereen* de kans krijgt om naar eigen inzicht in zowel de formele als informele sector te participeren. In dat kader is het zinvol te streven naar de creatie van steeds meer deeltijdbanen. En ook naar nieuwe organisatievormen waarbij de bedrijfstijd van ondernemingen wordt verlengd en tegelijkertijd de arbeidstijd van een groot aantal activiteiten wordt verkort. Vooral op dit gebied zullen we in de nabije toekomst de durf moeten opbrengen om veel te experimenteren en daarnaast geduld moeten uitoefenen tot we doelmatige vormen van verdeling van het werk hebben gevonden. De losse, „linkse“ en „rechtse“ stukjes zijn op hun plaats gevallen. Bij elkaar vormen zij het consistente beeld van een sober alternatief. Een alternatief dat tegen de achtergrond van de toekomstige maatschappelijke problemen om bescheidenheid en verdere concretisering vraagt. Maar waarmee we ons in het politieke vierstromenland zonder schroom kunnen presenteren. Een sober alternatief, jawel. Maar ook een redelijk perspectief! ■

TE GAST

WILLEM VAN DE ZANDSCHULP KLEINE STAPPEN

In de relatie PvdA-D'66 zitten onduidelijkheden en ambivalenties. Die hebben te maken met de geschiedenis (schaduwkabinetten, Keerpunt, kabinet-Den Uyl) en met onzekerheid over komende regeringskoalitievorming. Als we even afzien van politieke voorkeuren en de zaak van koalitievorming reduceren tot strikte machtspolitiek, valt op dat PvdA en D'66 elkaar niet in elke denkbare koalitie nodig hebben. Voor de PvdA geldt dat ze in een nieuwe koalitie met het CDA uit *rekenkundig* oogpunt D'66 niet nodig heeft. De vraag of de PvdA er *politiek* belang bij heeft om D'66 hierbij te betrekken hangt af van de mate van politieke verwantschap tussen PvdA en D'66 en van de parlementaire getalsverhouding tussen PvdA en CDA. Immers:

– als de PvdA kleiner uit de stembus komt dan het CDA, is het een politiek PvdA-belang om D'66 erbij te halen om zo samen het CDA te overvleugelen;

– als de PvdA echter meer stemmen haalt dan het CDA, kan de PvdA alleen de meerderheid van de ministersposten claimen. Daarmee heeft de PvdA dan ook het wapen van de tussentijdse kamerontbinding geheel in eigen hand. Toetreding van D'66 is dan alleen maar een complicerende faktor. (Overigens taxeerde de PvdA bij de onderhandelingen over de kabinetsformatie in '77 de verwantschap met D'66 nog zo groot dat ze niet zonder D'66 met het CDA wilde onderhandelen. Het CDA van zijn kant wilde D'66 best laten vallen).

Bovenstaande kille machtspolitieke analyse toont aan dat D'66 niet in alle gevallen een zekerheid heeft van een plaats in een PvdA-CDA koalitie, die het zonder meer aan een direct PvdA-belang kan ontlennen.

Deze onzekerheid van D'66 bij een denkbare PvdA-CDA koalitie vindt een tegenhanger in de onzekerheid van de PvdA ten opzichte van D'66, zolang D'66 een overlopen naar een nieuwe CDA-VVD koalitie niet volstrekt uitsluit.

Voor de progressieven als geheel zijn de getalsmatig mogelijke combinaties PvdA-CDA en CDA-VVD-D'66 zeer ongewenst. Ik pleit er daarom voor dat PvdA en D'66 de onzekerheid naar elkaar toe opheffen en afspreken niet zonder elkaar te gaan regeren. Dat betekent een *wederzijdse* afhankelijkheid. Met dat basisgegeven valt er een dubbele bodem onder de relatie PvdA-D'66 weg en valt er ook een brokje krampachtigheid weg.

Beide partijen kunnen dan op een natuurlijke, niet geforceerde wijze de eigen identiteit profileren, met erkenning dat ze op de leden- en kiezersmarkt ten dele elkaars concurrent zijn.

Willem van de Zandschulp is lid van het partijbestuur van de PvdA. Voor de congresmap van de Populier „Linkse samenwerking, voorwaarts of maar vergeten“ schreef hij een prikkelende bijdrage onder de titel „Zonder revolutionaire verbeeldingskracht geen kleine stappen voorwaarts“. Nu hij daarover in de gastkolommen van de Democraat schrijft, beoogt hij niet het standpunt van de PvdA weer te geven. Het is zijn persoonlijke visie.

Ik bespeur bij D'66 een – begrijpelijk – trauma over een „bijwagenrol“, dat uit de nadagen van Van Mierlo dateert. Nu D'66 zich ontwikkelt van een kleine naar een middelgrote partij en zich duidelijk afficheert als links-liberale of vrijzinnig-demokratische vierde stroming (in tegenstelling tot het vroegere, weinigzeggende, pragmatisme), mag D'66 langzamerhand voldoende zelfbewustzijn vergaard hebben om een nieuw bondgenootschap met de PvdA aan te durven. Het blijven steken in het oude bijwagentrauma werkt op den duur verlamdend en creëert onduidelijkheid.

Vanuit een nieuw bondgenootschap moeten PvdA en D'66 dan nadenken over een strategie naar de komende kabinetsformatie. Voor progressieven resten er twee mogelijkheden: een kabinet PvdA-D'66-CDA en een progressief (minderheids-)kabinet PvdA-D'66-PPR.

De eerste mogelijkheid heeft onmiskenbaar het voordeel van een (zeer) breed parlementair draagvlak. Ertegen pleit dat die combinatie weinig boeiende verkiezingen belooft. Verder lijkt het gevaar groot dat deze zeer brede regeringscombinatie niet in staat is om een slagvaardig, samen-

hangend en inspirerend beleid te voeren. Het CDA wordt vooral opgericht om afbrokkeling van dominerende confessionele machtsposities tegen te gaan.

Van Agt neemt in samenwerking met de „inschikkelijke” VVD vooral revanche op het kabinet-Den Uyl. Zijn sterke positie als idool berust mede op het mobiliseren van a- of zelfs anti-politieke sentimenten. De smak van de AR-dissidenten, de uittocht van Goudzwaard en de verwijdering tussen CDA en CNV zijn alle symptomen van een verrechtsing van het CDA. Die verrechtsing vormt een politieke barrière voor D'66 en PvdA om samen met het CDA een doeltreffend krisibestrijdingsbeleid te kunnen voeren. Links en rechts zullen in zo'n kabinet veel energie (moeten) steken in het uitkleden, vertragen of saboteren van elkaars beleidsvoorstellen. In een rustige periode met hoge economische groei was er nog de uitweg van een elck-wat-wils-beleid. Dat ligt heel anders met de huidige economische en maatschappelijke crisis. Zonder enige radicale ingrepen loopt de maatschappij vast. Nodig is een herallokatie van het maatschappelijk kapitaal ten gunste van industriële vernieuwing en overheidsopdrachten bij stadsvernieuwing, sociale woningbouw, energiebesparing en openbaar vervoer. Groeiende werkloosheid en de eisen van de vrouwenbeweging dwingen tot een herverdeling van arbeid en inkomen. Internationaal is het overeind houden van ontspanningspolitiek en het terugdringen van de rol van kernbewapening vereist. Ik zie steeds minder aanwijzingen dat over deze dringende zaken met het CDA een werkbaar akkoord mogelijk is.

Het ergste wat progressieven kan overkomen is opsluiting in een immobiel kabinet. Dat zou leiden tot depolitisering en ontmoediging bij grote delen van de bevolking, terwijl groepjes doorradicaliserende jongeren hun toevlucht zoeken in steeds „hardere acties” en zich meer gaan af-

wenden van de parlementaire democratie. Als dat zou gebeuren, ontstaat er snel een onoverbrugbare kloof tussen het zeer brede parlementaire draagvlak van een „Grosse Koalition” en een snel afbrokkelend maatschappelijk draagvlak.

Nu Van Agt en Wiegel koersen op een nieuwe conservatieve coalitie, moeten we de mogelijkheid van een progressief kabinet van PvdA-D'66-PPR serieus overwegen. Voorwaarde voor een progressief ka-

binet is natuurlijk dat deze combinatie groter wordt dan de VVD-CDA-koalitie. Een progressief kabinet wordt waarschijnlijk een minderheidskabinet, dat aangewezen is op wisselende gedoogsteun.

Op enkele onderdelen kan die van de VVD komen (abortus, democratische controle op de machtige P.I.-koepels), op andere onderdelen van de nog aanwezige evangelisch-radikale stroming binnen (of buiten?) het CDA. Van PSP en CPN kan gezegd worden dat ze het zich niet zullen kunnen permitteren om in een monsterverbond met rechts een progressief minderheidskabinet om zeep te helpen. Het voortdurende gevecht om een parlementaire meerderheid bergt natuurlijk risico's in zich, maar bevordert ook een voortdurend meeleven van een breed publiek. En daarvan moet democratische politiek het toch hebben. Als onze afweging straks zou uitvallen ten gunste van een strategie naar een progressief kabinet, zou ik dat graag tot verkiezingsinzet willen maken. Daarmee zou een oorspronkelijk, maar inmiddels wat vergeten, ideaal van D'66 gerealiseerd worden: de kiezer beslist over de samenstelling van het kabinet.

Velen die de wankle getalsverhoudingen tussen progressief en conservatief uit de opiniepeilingen gadeslaan, deinzen terug voor zo'n vermetele verkiezingsinzet.

Natuurlijk moet links op z'n hoede zijn voor een eventueel afstotend effect op voorzichtige centrum-progressieve kiezers. Ik denk niet dat er van een ondubbelzinnige verkiezingsinzet zo'n afschrikwekkende werking uitgaat; wel van het wat „drammerige” image dat bv mijn partij soms kennelijk heeft. Dat drammerige, eisen stellende image heeft natuurlijk ook veel te maken met de hoeveelheid onrecht en de ernst van de bedreigingen die iemand

signaleert. Wie meent dat alles wel zal meevallen, heeft ook weinig reden om door te drammen. Niettemin moet links veel zorg besteden aan argumentatie en presentatie. De boodschap van links is moeilijker dan die van rechts en vergt daarom meer uitleg en overtuigingskracht.

Ik ken slechts één onderzoek naar de voorkeuren van de D'66-stemmers (zie: Nieuwsnet, 15 maart j.l.). Daarbij sprak driekwart van de ondervraagde D'66-stemmers zich uit voor enige regeringsvariant, waarin PvdA en D'66 beide zitten, nl éénderde voor een progressieve regering (PvdA/D'66), een bijna even grote groep (30%) voor PvdA/CDA/D'66 en nog 11% voor de onmogelijke variant PvdA/VVD/D'66. Ik vind het opvallend dat éénderde van het D'66-elektooraat zich uitsprak voor een exclusief-progressieve combinatie.

Dat was ruim vóór Van Agts zelfkroning en de duikeling van de AR-dissidenten, op een moment dat een exclusief-progressief kabinet nog nergens ter discussie stond. (Deze mogelijkheid is pas de laatste maand aarzelend aan de orde gesteld). Misschien is de achterban soms verder in zijn voorkeuren dan een altijd wat voorzichtige partijtje.

Bedacht moet verder worden dat het stellen van de machtsvraag de verkiezingen spannend maakt. In dit geval luidt de machtsvraag: Den Uyl-Terlouw of Van Agt-Wiegel. Dat werkt opkomstbevorderend en dat is gunstig voor de democratie en dat blijkt ook nog gunstig voor links te zijn. Het kan ook kristalliserend werken in het nog bestaande evangelisch-radikale deel van het CDA, dat gevoed wordt door vernieuwingsbewegingen in de kerken. Het stellen van de machtsvraag betekent dat geen progressieve CDA'er ontkomt aan kleur bekennen. Op z'n minst een deel ervan zal definitief zich tot het progressieve kamp bekennen, al dan niet via een eigen progressief-christelijk partijtje.

Wellicht doet zich de paradox voor dat degenen die met een heldere en ondubbelzinnige verkiezingsinzet enig risico durven lopen, daarmee het risico van verlies verkleinen. En dat degenen die uit angst voor verlies weinig wagen, ook weinig (om) te winnen hebben.

Rectificatie

In het eerste deel van het artikel over democratisering in Democraat 4/80 van de hand van Jaap Bregman is helaas een onduidelijkheid ingeslopen.

De oorspronkelijke tekst luidt als volgt:

Binnen de confessionele instellingen behoeft een niet confessioneel denker niet per definitie een bestrijder te zijn van welke confessionele levensbeschouwing dan ook.

Als instellingen met een confessionele achtergrond andersdenkenden weren uit beleidsorganen en besturen, wekt dat de indruk dat de desbetreffende levensbeschouwing slechts in een isolement levensvatbaar is.

Een dergelijk isolement lijkt me een slechte voedingsbodem voor vernieuwingen en het blijvend levend houden van een eeuwen oude levensbeschouwing in deze tijd.

UIT DE FRAKTIES

DE GRENZEN VAN HET ABORTUS-COMPROMIS

Het stuklopen van de onderhandelingen tussen VVD, PvdA en D'66 over mogelijke amendering van het abortuswetsontwerp van de regering heeft vraagtekens opgeroepen. Ik noem er enkele: Waarom deed D'66 mee aan een poging een door haar vrijwel weggeschreven wetsontwerp te amenderen? Wat werd door ons ingebracht en – minstens zo belangrijk – wat werd wellicht al ingeleverd? Tenslotte: waarom liep het stuk en wat gaat de D'66-fractie nu doen? De antwoorden kunnen kort zijn. Het onderwerp is bekend, het partijstandpunt duidelijk en recent nog opnieuw vastgesteld: de vrouw beslist, de hulpverlener uit het wetboek van strafrecht, geen bevoogding en abortus in het ziekenfondspakket.

door: Elida Wessel

Aan de onderhandelingen namen wij deel, omdat wij geen enkele gelegenheid voorbij willen laten gaan om wetgeving en (verantwoorde) praktijk met elkaar in overeenstemming te brengen. Daarvoor leven we tenslotte in een rechtsstaat.

Ingebracht werden onze programmapunten, waarvan „de vrouw beslist” en „abortus in het ziekenfondspakket” geen enkel probleem opleverde. Daarover waren de drie partijen het eens. De bevoegde hulpverlener verdween uit het wetboek van strafrecht, de onbevoegde bleef daar wél in. Geen ramp lijkt me na jarenlange worsteling om knoeiers uit te schakelen. Pijnlijk werd het met de bevoogding. Nog eens gesterkt door een motie van de PEAC-dag van 7 juni wenste D'66 geen „bedenktijd” in de wet op te nemen. Niet omdat dit in de praktijk een groot struikelblok vormt voor goede hulpverlening, maar uit principe. Het feit van de bedenktijd geeft nog altijd voedsel aan de gedachte dat de vrouw in een opwelling, impulsief tot een ingreep als abortus besluit. Twijfel aan haar verantwoordelijkheidsgevoel dus.

Daarbij kwam de kwestie van het verplichte gesprek tussen hulpverlener en vrouw met de wettelijk voorgeschreven gespreksstof over haar verantwoordelijkheid jegens (o.a.) zichzelf en de haren. D'66 heeft niets tegen een gesprek, integendeel, maar wel tegen die verplichte inhoud. Dat past gewoon niet bij ons mensbeeld.

Ik had van de fractie dan ook geen vrijheid gekregen deze punten in te leveren. Had daar ook totaal geen behoefte aan. Voor mij waren de grenzen van het compromis bereikt.

Voor VVD en PvdA waren deze laatste punten geen breekpunten. Tot een eindstemming daarover is het echter niet gekomen. De breuk kwam eerder. De PvdA en VVD konden geen overeenstemming bereiken over het vergunningstelsel voor Bloemenhove, terwijl bovendien de VVD na alle niet voorziene publiciteit begon terug te krabbelen. Aangeboden garanties dat zij achter de afgesproken

2de KAMER

amendementen zouden blijven staan ook als de regering protesteerde, durfden zij niet langer te handhaven. Dat hield dan het risico in dat al ons zwoegen en inleveren op een in onze ogen verkeerd wetsontwerp wellicht op het laatste moment voor niets zou blijken te zijn. Dat was echt te dol en in drie persconferenties gaf ieder van de gesprekspartners zijn/haar visie op het gebeurde. Zo gaat dat dan...

Maar we geven het niet op. Een initiatiefvoorstel PvdA/D'66 is in vergaande staat van voorbereiding. De verleiding is natuurlijk groot dat nu terstond in te dienen. Helaas dwingt de politieke werkelijkheid tot enig realisme: het zou nu stellig verworpen worden en dan hebben we weer niets. Het beste lijkt nu het achter de hand te houden totdat over het lot van het regeringwetsontwerp, hoe dan ook geamendeerd, in de Kamer beslist is. Rond Prinsjesdag weten we meer. Hopelijk is het initiatief dan aan ons.

MISLUKKING EUROPESE "TOP"

WESLAGEN COLOMBO

De belangrijkste discussies in het Europees Parlement van de laatste tijd handelden in hoofdzaak over de grote impasse waarin de gemeenschap nu al vele maanden verkeerde: besluiteloosheid, gebrek aan eenheid naar buiten, (Iran, Afghanistan, Oost-West-verhouding) enghartig nationalistisch Brits optreden, een dreigend solistisch optreden van Frankrijk en een verworpen begroting. De Europese „Top” eind april in Luxemburg gehouden mislukte. Toch is er nu een doorbraak: een welhaast allerlaatste poging, ondernomen door de ministers van Buitenlandse Zaken van de Negen onder leiding van de Italiaan Colombo – tot vorig jaar voorzitter van het Europees Parlement – slaagde na negentien uren onafgebroken vergaderen. Resultaat: de Britse bijdrage voor twee jaar geregeld, landbouwprijzen vastgesteld, schapevleesoort beëindigd, begin-overeenkomst visserijbeleid. Als negatief gevolg is m.i. aan te merken de opnieuw gebleken zeer on-europese houding van Margaret Thatcher die eerdere en zeer redelijke voorstellen van de Acht afwees en vervolgens dreigde de gemeenschap te zullen lamleggen als ze haar zin niet kreeg. Die houding zal ons ook in de toekomst nog

EUROPEES PARLEMENT

door: Aar de Goede

onaangename momenten kunnen bezorgen. Ook in de boycot van Iran ging Engeland op het laatste moment op de solotour, n.b. nadat mev. T. zich tevoren als de grootste steunpilaar van Carter had opgeworpen. Een grillig en eigenzinnig gedrag, gevaarlijk voor een eensgezinde Europese politiek die nu meer dan ooit nodig is. De andere Acht zullen nu zo'n zeven miljard gulden moeten ophoesten, met de Bondsrepubliek als voornaamste leverancier. Allermist eenvoudig, nu alle landen van de gemeenschap al met hun nationale begrotingen in grote problemen verkeren. En

WOL IS PAS APARTE WOL ALS HET SCHAPEKOPWOL IS...

De wol van Atelier de Schapekop is anders.

Artistieker, mooier, voordeliger...
Echte wol uit o.a. Ierland, Engeland en Frankrijk

Atelier de Schapekop verzint en brent steeds nieuwe modellen. Die kunt u naar hartelust passen. Patronen krijgt u gratis bij de wol. En adviezen worden geduldig en graag gegeven.

Wij hebben 6 gezellige wol- en volkskunstwinkeltjes, verspreid over Nederland. Stuur onderstaande bon in, dan krijgt u méér informatie plus adressen. Wilt u meteen staalkaarten aanvragen, bel dan even op naar ons atelier in Veere: (01181-416).

**BREI MET ECHE
SCHAPEKOPWOL**

**atelier
DE SCHAPEKOP**

BON

ik wil graag meer over uw schapekopwol weten.

Naam: _____

Adres: _____

Plaats: _____

Deze bon in een open envelop sturen naar:
Atelier de Schapekop, antwoordnummer 65,
(postzegel niet nodig), 4330 WG Veere.

STATUTEN EN HUISHOUDDELIJK REGLEMENT VAN DE POLITIEKE PARTIJ DEMOCRATEN '66

Statuten van de vereniging Politieke Partij Democraten '66, gevestigd in 's-Gravenhage.

Zoals gewijzigd op de 25ste ALV van D'66 op 26 en 27 oktober 1979.

- Art. 1.** De vereniging draagt de naam: Politieke Partij Democraten '66, bij afkorting „Democraten '66" of „D'66", en is gevestigd te 's-Gravenhage.
- Art. 2.** De vereniging is opgericht op veertien oktober negentienhonderd zesenzestig en is met ingang van heden aangegaan voor onbepaalde tijd.
- Art. 3.**
1. D'66 stelt zich ten doel de radicale democratisering van de samenleving en het politieke bestel door als politieke partij met alle geëigende middelen ervoor te ijveren dat:
 - a. de kring van degenen die effectief deel hebben aan de politieke en maatschappelijke besluitvorming zover mogelijk wordt uitgebreid;
 - b. de besluitvorming plaats vindt na onbevooroordeelde afweging van alle terzake doende feiten en vooruitzichten;
 - c. bij de besluitvorming aan de gevolgen op langere termijn en aan de internationale aspecten een groot gewicht wordt toegekend;
 - d. de politieke verhoudingen gebaseerd worden op concrete partijprogramma's.
 2. De in deze doelstelling vervatte grondgedachten worden nader uitgewerkt in het politiek program, dat ten grondslag ligt aan alle activiteiten van D'66 en zijn fracties in de vertegenwoordigende lichamen.
- Art. 4.**
1. D'66 kent leden en donateurs.
 2. Het hoofdbestuur beslist over toelating als lid. Een besluit tot niet-toelating kan slechts worden genomen op gronden, ontleend aan deze Statuten. Van een besluit tot niet-toelating staat beroep open op de geschillencommissie.

- Art. 5.**
1. Iedere Nederlander of inwoner van Nederland van zestien jaar en ouder, die redelijkerwijs geacht kan worden in te stemmen met de grondgedachten van D'66, kan lid worden en zijn van D'66.
 2. Indien betrokkene tevens lid is van enige andere landelijke politieke partij is hij/zij niet verkiesbaar in besturen van D'66 en kan niet door D'66 kandidaat gesteld worden voor een vertegenwoordigend lichaam.
 3. Een lid van D'66, dat deel uitmaakt van een bestuur van D'66 of van een D'66-fractie in een vertegenwoordigend lichaam verplicht zich geen lid te worden van enige andere landelijke politieke partij.
 4. Indien D'66 deelneemt aan de verkiezingen voor een vertegenwoordigend lichaam verplicht een D'66-lid zich om zich niet kandidaat te stellen voor enige andere politieke partij die aan de verkiezingen voor het betreffende vertegenwoordigende lichaam deelneemt.
 5. Indien een D'66-fractie deel uitmaakt van een vertegenwoordigend lichaam verplicht een D'66-lid zich om geen deel uit te maken van een fractie van enige andere politieke partij, die een fractie heeft in het betreffende vertegenwoordigende lichaam.
 6. Een lid van D'66, dat deel uitmaakt van een bestuur van D'66 of van een D'66-fractie in enig vertegenwoordigend lichaam of bij opvolging voor een D'66-plaats in dit lichaam in aanmerking komt, verplicht zich na beëindiging van het lidmaatschap van D'66 zijn/haar functie ter beschikking te stellen of niet te aanvaarden.
- Art. 6.** Het lidmaatschap eindigt door:
- a. overlijden;
 - b. de ontvangst van een schriftelijke opzegging bij het secretariaat van D'66. Opzegging laat de contributieverplichting voor het lopende jaar onverlet, ook een eventuele verzwaren van deze verplichting;
 - c. schriftelijke opzegging door het hoofdbestuur wegens een contributieschuld, zich uitstreckende over

meer dan één jaar, met inachtneming van het hieromtrent bepaalde in het Huishoudelijk Reglement. Na afvoering kan men eerst weer tot het lidmaatschap worden toegelaten wanneer de contributieschuld is voldaan;

d. schriftelijke opzegging door het Hoofdbestuur wanneer het lid niet meer voldoet aan de eisen, gesteld in art. 5.;

e. royement.

- Art. 7.** Het Hoofdbestuur kan een lid royeren, indien het in strijd met de Statuten of het Huishoudelijk Reglement handelt, dan wel indien het de partij of één harer organen in ernstige mate in diskrediet brengt.
- Art. 8.** 1. Bericht van opzegging of royement als lid, zoals bedoeld in art. 6 ad d en e, moet onder vermelding van de gronden binnen een maand per aangetekende brief aan de betrokkene worden verzonden.
2. Bericht van opzegging als lid, zoals bedoeld in art. 6 ad c wordt schriftelijk aan het betrokken lid bericht, nadat betrokkene minimaal twee maal eerder schriftelijk aan de contributieschuld is herinnerd.
3. Bij opzegging of royement als lid bestaat beroep op de geschillencommissie, uit te oefenen binnen een maand na ontvangst van het bericht van opzegging.
- Art. 9.** De contributieplichtingen worden vastgesteld door de Algemene Ledenvergadering op voorstel van het Hoofdbestuur.
- Art. 10.** 1. D'66 kent drie algemene organen, te weten:
- de Algemene Ledenvergadering;
 - het Hoofdbestuur, waarbinnen het Dagelijks Bestuur;
 - de Adviesraad.
2. Voorts kent D'66 regio's, subregio's en afdelingen, alsmede de volgende bijzondere organen:
- vaste commissies
 - commissies ad hoc
 - werkgroepen.
- Art. 11.** Het Huishoudelijk Reglement stelt regelen omtrent de samenstelling van de partijorganen vast op de grondslag van beperkte herkiesbaarheid in dezelfde functie en beperkte mogelijkheid gelijktijdig meer dan één functie te bekleden.
- Art. 12.** 1. Het lidmaatschap van de Tweede Kamer der Staten-Generaal is onverenigbaar met het bekleden van enige bestuursfunctie binnen de partij.
2. Het lidmaatschap van de vertegenwoordigende lichamen – met uitzondering van dat van de Eerste Kamer der Staten-Generaal – is onderling onverenigbaar.
3. Overige incompatibiliteiten met betrekking tot het lidmaatschap van vertegenwoordigende organen en bestuursfuncties binnen de partij worden bij Huishoudelijk Reglement geregeld.
- Art. 13.** Het stemmen bij volmacht op een vergadering is niet toegestaan.
- Art. 14.** 1. De Algemene Ledenvergadering is het hoogste orgaan van D'66; zij komt tenminste eenmaal per jaar bijeen. Aan haar komen alle bevoegdheden toe die niet door de Wet of de Statuten aan andere organen zijn opgedragen.
2. De Algemene Ledenvergadering wordt geleid door een oneven aantal voorzitters en de notulen worden gehouden door een notulencommissie.
3. Een stemcommissie beslist ter vergadering bindend of de Algemene Ledenvergadering een besluit heeft genomen. Een rapportagecommissie beslist, indien wordt gestemd over een niet schriftelijk vastgesteld voorstel, over de inhoud ervan.
4. Het Huishoudelijk Reglement stelt nadere regelen omtrent bijeenroeping, aankondiging, agenda, leiding der vergadering en de wijze waarop besluiten worden genomen met dien verstande dat bijeenroeping in ie-

der geval geschiedt door schriftelijke kennisgeving aan de leden, welke kan worden gepubliceerd in het door D'66 uitgegeven orgaan.

5. Ieder ter vergadering aanwezig lid heeft één stem.

- Art. 15.** 1. De leden van D'66 kiezen rechtstreeks op een nader bij Huishoudelijk Reglement te bepalen wijze het Hoofdbestuur, dat bestaat uit de leden van het Dagelijks Bestuur en één lid uit elke regio.
2. Elke regio kiest een hoofdbestuurslid en een plaatsvervangend hoofdbestuurslid.
3. De leden van het Dagelijks Bestuur worden rechtstreeks door de Algemene Ledenvergadering gekozen.
4. Ontslag van de leden van het Hoofdbestuur geschiedt door de Algemene Ledenvergadering op nader in het Huishoudelijk Reglement te bepalen wijze.
- Art. 16.** Het Hoofdbestuur bestaat uit tenminste negen en ten hoogste zeventendertig leden. De samenstelling en het aftreden van het Hoofdbestuur geschiedt op bij Huishoudelijk Reglement vast te stellen wijze.
- Art. 17.** 1. Het Hoofdbestuur is belast met de algemene leiding van D'66 en met de uitvoering van de besluiten van de Algemene Ledenvergadering.
2. Het Hoofdbestuur is bevoegd aanvullende reglementen vast te stellen voor huishoudelijke en politieke vergaderingen, mits deze niet in strijd zijn met de Statuten en het Huishoudelijk Reglement.
3. Het Dagelijks Bestuur is belast met de dagelijkse leiding van D'66.
- Art. 18.** D'66 wordt in en buiten rechte vertegenwoordigd door twee leden van het Dagelijks Bestuur, met dien verstande dat het Hoofdbestuur de penningmeester kan machtigen betalingsopdrachten namens D'66 te ondertekenen.
- Art. 19.** 1. Leden, die voor enige bestuursfunctie binnen D'66 of namens D'66 voor een lidmaatschap van enig vertegenwoordigend lichaam in aanmerking wensen te komen, moeten een door het Hoofdbestuur opgestelde vragenlijst invullen en ondertekenen, waaruit blijkt dat zij na negen mei negentienhonderdveertig niet zodanig betrokken zijn geweest bij handelingen, uitingen of voorvallen waaruit een nationaal-socialistische, fascistische of racistische gezindheid blijkt, of zij niet zodanig hebben deelgenomen aan activiteiten van de bezettende macht dat één of ander een moreel beletsel zou vormen bij de kandidatuur voor het lidmaatschap van een vertegenwoordigend lichaam.
2. Kandidaten voor enige partijfunctie binnen D'66 of namens D'66 voor een lidmaatschap van enig vertegenwoordigend lichaam dienen gedurende zes maanden voorafgaande aan de sluitingsdatum van de interne kandidaatstelling lid van D'66 te zijn geweest en aan de contributieplichtingen te hebben voldaan.
- Art. 20.** De Algemene Ledenvergadering verleent, de financiële commissie aan wie het financiële toezicht op het bestuur is opgedragen gehoord, aan de penningmeester al of niet voorwaardelijk décharge over het gevoerde beheer, zoals één en ander nader is geregeld in het Huishoudelijk Reglement.
- Art. 21.** De Adviesraad is een Eerste en Tweede Kamerfractie en Hoofdbestuur adviserend orgaan. De samenstelling en het functioneren is geregeld bij Huishoudelijk Reglement.
- Art. 22.** 1. Werkgroepen functioneren onder auspiciën van de Stichting Wetenschappelijk Bureau D'66 die haar taken in haar Statuten regelt. Deze Statuten komen tot stand na advies van het Hoofdbestuur en na goedkeuring door de Algemene Ledenvergadering van D'66.
2. Het Hoofdbestuur kan het bestuur van de Stichting Wetenschappelijk Bureau D'66 verzoeken voor een bepaald onderwerp een werkgroep in te stellen.
- Art. 23.** 1. Met de scholing en vorming van D'66-leden is belast

de Stichting Politiek Scholings- en Vormings Instituut D'66, die haar taken in haar Statuten regelt. Deze Statuten komen tot stand na advies van het Hoofdbestuur en na goedkeuring van de Algemene Ledenvergadering van D'66.

2. Het Hoofdbestuur kan het bestuur van de Stichting Politiek Scholings- en Vormings Instituut verzoeken voor een bepaald onderwerp of bepaalde groepen een cursus te organiseren.

- Art. 24.**
1. Een regio verenigt alle leden, wonende in een door het Hoofdbestuur vastgesteld gebied.
 2. Een subregio verenigt alle leden, wonende in een door het regiobestuur vastgesteld gebied.
 3. Een afdeling verenigt alle leden wonende in een door het regiobestuur vastgesteld gebied, dat in beginsel één of meer gemeenten omvat.
 4. Het Huishoudelijk Reglement stelt de grondregelen voor regio's, subregio's en afdelingen.
 5. Regio's, subregio's en afdelingen zijn bevoegd eigen reglementen vast te stellen, mits deze geen bepalingen bevatten, die in strijd zijn met Statuten en Huishoudelijk Reglement van D'66.
 6. Regio's, subregio's en afdelingen zijn geen rechtspersonen.

- Art. 25.**
1. Samenstelling, bevoegdheden en verplichtingen van de bijzondere organen worden geregeld in het Huishoudelijk Reglement.
 2. Commissies ad hoc kunnen door de Algemene Ledenvergadering, de Adviesraad en de ledenvergaderingen van regio's, subregio's en afdelingen worden ingesteld ter uitvoering van door deze vergadering nader omschreven opdrachten.

Art. 26. Het verenigingsjaar is gelijk aan het kalenderjaar.

Art. 27. 1. De geldmiddelen van D'66 bestaan uit:

- a. contributies,
- b. donaties,
- c. erfstellingen en legaten,
- d. schenkingen,
- e. alle overige baten.

2. Het Hoofdbestuur weigert een financiële bijdrage wanneer, naar inzicht van tenminste één derde van de hoofdbestuursleden, daardoor de politieke onafhankelijkheid van de partij in gevaar kan worden gebracht.

Art. 28. 1. Wijziging van deze Statuten is mogelijk door een besluit van de Algemene Ledenvergadering, genomen met tweederde meerderheid van de uitgebrachte stemmen.

2. Een wijziging treedt niet eerder in werking dan nadat een notariële akte is opgemaakt.

Art. 29. 1. De Algemene Ledenvergadering stelt het Huishoudelijk Reglement vast, dat gewijzigd kan worden door een besluit van de Algemene Ledenvergadering, genomen met absolute meerderheid van de uitgebrachte stemmen.

2. Het Huishoudelijk Reglement mag niet in strijd zijn met de Statuten.

3. In gevallen waarin de Statuten en het Huishoudelijk Reglement niet voorzien, beslist het Hoofdbestuur, onverminderd het bepaalde in art. 14, lid 1.

Art. 30. 1. Een besluit tot ontbinding van D'66 wordt door de Algemene Ledenvergadering genomen met tweederde meerderheid van stemmen.

2. Het ontbindingsbesluit geeft aan een eventueel liquidatiesaldo een met het doel van D'66 strokende bestemming.

3. Bij ontbinding van D'66 geschiedt de liquidatie door het Hoofdbestuur.

Art. 31. 1. Een besluit als bedoeld in art. 28 of art. 30 kan alleen worden genomen, indien de Algemene Ledenvergadering is bijeengekomen met de mededeling dat aldaar een dergelijk besluit zal worden voorgesteld.

2. De termijn voor bijeenroeping tot een zodanige vergadering bedraagt tenminste zeven dagen.

3. De letterlijke tekst van een voorstel tot wijziging van Statuten of Huishoudelijk Reglement of tot ontbinding der partij wordt tenminste vijf dagen voor de vergadering bij het landelijk secretariaat en ter vergadering ter inzage gelegd en wordt tenminste veertien dagen tevoren aan de regiobesturen toegezonden.

Huishoudelijk Reglement

Zoals gewijzigd op de 26ste ALV van D'66 op 25 en 26 april 1980

Hoofdstuk I

Leden en Donateurs

Leden

- Art. 1.** Aanmelding voor het lidmaatschap geschiedt bij het landelijk secretariaat.
Het lidmaatschap wordt geacht in te gaan op de datum van ontvangst van de aanmelding.
- Art. 2.** Het Hoofdbestuur beslist over de toelating als lid. Een besluit tot niet toelating kan slechts genomen worden op gronden ontleend aan artikel 5 van de Statuten. Van een besluit tot niet toelating staat beroep open op de geschillencommissie.
- Art. 3.** De rechten aan het lidmaatschap verbonden kunnen worden uitgeoefend zodra aan de contributieverplichting is voldaan.
- Art. 4.**
1. De contributie voor enig jaar dient te zijn voldaan op 1 april van dat jaar.
 2. De contributies worden geïnd door de penningmeester van het Hoofdbestuur. Deze stelt de betalingsregeling vast.
 3. Het contributiejaar is gelijk aan het verenigingsjaar.
 4. De Algemene Ledenvergadering stelt op voorstel van het Hoofdbestuur een gedifferentieerde contributieregeling vast.
- Art. 5.** Met inachtneming van het in de Statuten en het Huishoudelijk Reglement bepaalde, heeft ieder lid van D'66 het recht:
1. alle ledenvergaderingen bij te wonen, aan de discussie deel te nemen en te stemmen in die vergaderingen waarvan het als zodanig deel uitmaakt;
 2. deel uit te maken van werkgroepen en hun vertakkingen en daarin zijn stem uit te brengen bij de vaststelling van rapporten en adviezen;
 3. zijn stem uit te brengen bij de aanwijzing van kandidaten die door D'66 gesteld worden bij de verkiezing van een vertegenwoordigend lichaam;
 4. kandidaat te staan voor bestuursfuncties;
 5. kandidaat te staan voor te kiezen bijzondere organen van D'66;
 6. kandidaat te staan namens D'66 voor een vertegenwoordigend lichaam;
 7. bestuursvergaderingen, uitgezonderd die van het Dagelijks Bestuur, na voorafgaande melding bij het bestuur als toehoorder bij te wonen, met dien verstande, dat de fungerend voorzitter in bijzondere gevallen de vergadering geheel of gedeeltelijk besloten kan verklaren.

Donateurs

- Art. 6.** Donateurs zijn allen die geen lid zijn van D'66 en jaarlijks vrijwillig bijdragen aan de geldmiddelen van D'66.

Hoofdstuk II

Algemene Ledenvergadering

- Art. 7.** De Algemene Ledenvergadering (ALV) wordt gevormd door de leden van D'66.
- Art. 8.** De ALV is het hoogste orgaan van D'66 inzake alle aangelegenheden op landelijk politiek en organisatorisch terrein, voor zover die niet door Statuten of Huishoudelijk Reglement aan andere organen zijn opgedragen.
- Art. 9.**
1. De ALV wordt tenminste een maal per jaar door het Hoofdbestuur bijeengeroepen binnen zes maanden na

afloop van het boekjaar.

2. Tijdens deze ALV worden in elk geval de jaarrekening en de begroting behandeld. Zonodig worden verkozen het Hoofdbestuur en de commissies.
- Art. 10.**
1. Voorts wordt de ALV ter behandeling van een of meer aangegeven onderwerpen binnen drie maanden bijeengeroepen op verzoek van:
 - a. een van de kamerfracties van D'66
 - b. de Adviesraad
 - c. tenminste twee algemene regiovergaderingen
 - d. tenminste 10 procent van de leden.
 2. Indien niet binnen twee weken aan het verzoek gevolg wordt gegeven, kunnen de verzoekers zelf tot die bijeenroeping overgaan op de wijze waarop het Hoofdbestuur de ALV bijeenroept of per advertentie in drie veelgelezen dagbladen.
- Art. 11.** Het Hoofdbestuur kondigt iedere ALV uiterlijk zeven weken tevoren aan, met dien verstande, dat tussen de datum van verzending van de aankondiging en de opening van de ALV tenminste zeven weken liggen.
- Art. 12.**
1. Een door het Hoofdbestuur bijeengeroepen ALV behandelt in de eerste plaats de hoofdbestuursvorstellen en de daarop ingediende amendementen.
 2. Een op verzoek bijeengeroepen ALV behandelt in de eerste plaats de door de verzoekers aangegeven onderwerpen.
- Art. 13.**
1. De concept-agenda van de ALV wordt met inachtneming van de artikelen 11 en 12 door het Hoofdbestuur vastgesteld en met behoorlijke toelichting bij de aankondiging van de ALV aan alle leden toegezonden.
 2. Tot vijf weken, of zoveel korter als het Hoofdbestuur mogelijk acht, voor de aanvang van de ALV kunnen onderwerpen aan de agenda worden toegevoegd op verzoek van:
 - a. een van de kamerfracties van D'66
 - b. de Adviesraad
 - c. tenminste één algemene regiovergadering.
- Art. 14.**
1. In een congresreglement zal als sluitingsdatum voor het indienen van moties en amendementen nooit een vroegere datum worden opgegeven dan die welke twee weken later ligt dan de datum waarop alle leden de congresvoorstellen per post hebben ontvangen.
 2. Tijdens de ALV kunnen moties en amendementen worden ingediend die zijn goedgekeurd door tenminste één algemene regiovergadering, met dien verstande dat ieder lid tijdens de ALV moties en amendementen kan indienen die betrekking hebben op de agenda-punten die volgens lid 2 van artikel 13 aan de agenda zijn toegevoegd.
 3. De rapportagecommissie en de programmacommissie hebben het recht op de grondslag van de ingediende amendementen ook tijdens de ALV amendementen in te dienen.
 4. Over niet in de agenda opgenomen onderwerpen kunnen geen besluiten worden genomen behoudens het in het tweede lid bepaalde.
- Art. 15.**
1. De ALV wordt geleid door een oneven aantal voorzitters, die door het Hoofdbestuur zijn aangewezen uit de leden die geen zitting hebben in het Hoofdbestuur en de programmacommissie.
Bij de behandeling van een onderwerp waarbij één der voorzitters uit hoofde van enigerlei partijfunctie persoonlijk is betrokken, treedt deze niet op als fungerend voorzitter zolang deze behandeling duurt. In de gevallen betreffende de gang van zaken op de ALV waarin het Huishoudelijk Reglement niet voorziet, beslissen de gezamenlijke voorzitters. De fungerend voorzitter van de ALV heeft het recht spreektijd te verdelen en te beperken. De beslissingen van de voorzitters zijn bindend behoudens onmiddellijk beroep op de ALV, die daarover stemt zonder discussie.

2. Op voorstel van de voorzitters kan de ALV zich ter voorbereiding van de plenaire discussie in secties splitsen onder leiding van de door de voorzitters aangewezen sectievoorzitters. Voorstellen die in een sectievergadering minder dan 25 procent van de stemmen hebben gekregen worden in de plenaire zitting niet aan de orde gesteld. Voorstellen die in een sectievergadering 25 procent van de stemmen of meer hebben gekregen, worden in de plenaire zitting aan de orde gesteld; amenderen van deze voorstellen is niet mogelijk behoudens het bepaalde in lid 3 van artikel 14.
- Art. 16.** 1. Een ALV begint met de aanwijzing van een stemcommissie en een notulencommissie op voordracht van de voorzitters.
2. De stemcommissie registreert de uitgebrachte stemmen, beslist zonder beroep over de geldigheid daarvan en constateert de uitslag van de stemming.
3. De notulencommissie maakt een zakelijk verslag van de vergadering en draagt zorg, dat het verloop van de vergadering op geluidsband wordt vastgelegd.
4. Het verslag van de ALV ligt vanaf twee maanden na de ALV ter inzage op het landelijk secretariaat, waar ook de geluidsbanden worden opgeslagen.
5. Het Hoofdbestuur publiceert binnen twee maanden na de ALV korte samenvattingen van de behandelde agendapunten en een overzicht van de aangenomen en verworpen congresvoorstellen, moties en amendementen.
- Art. 17.** 1. Behoudens het in Statuten en Huishoudelijk Reglement bepaalde neemt de ALV besluiten met absolute meerderheid van stemmen. Indien geen der aanwezige leden stemming wenst, kan de ALV bij acclamatie een besluit nemen.
2. Ieder bij een stemming op de ALV aanwezig lid kan één stem uitbrengen.
3. Stemming over personen geschiedt schriftelijk. Wanneer zich voor een functie slechts een kandidaat heeft aangemeld, kan verkiezing bij acclamatie geschieden. Voor het overige is lid 1 niet van toepassing.
4. Over zaken wordt gestemd op een door de voorzitters te bepalen wijze.
- Art. 18.** 1. Indien de ALV de behandeling van enig agendapunt naar een later tijdstip verschuift, worden de hierop betrekking hebbende moties/amendementen automatisch aangehouden tot de feitelijke behandeling.
2. Indien het onderhavige agendapunt inmiddels gewijzigd wordt, bepaalt de indiener(ster) van de motie/het amendement bij de behandeling ervan of deze/dit nog onderwerp van de beraadslaging dient uit te maken.
- Art. 19.** 1. Ter voorbereiding van een ALV kan het Hoofdbestuur een of meer deelcongressen organiseren, waarop een voorbereidende behandeling van een of meer agendapunten van de ALV plaatsvindt.
2. De agenda en de voorstellen voor een deelcongres worden uiterlijk drie weken voor de opening van het deelcongres aan alle leden toegezonden.
3. In het deelcongres-reglement wordt als sluitingsdatum voor het indienen van moties en amendementen een datum vermeld die ten minste een week later ligt dan de datum waarop alle leden de voorstellen per post hebben ontvangen.
4. De besluitvorming op een deelcongres geschiedt overeenkomstig het gestelde in artikel 15, lid 2.
5. Een overzicht van de moties en amendementen, die op het deelcongres voldoende steun hebben verkregen, wordt aan de leden toegezonden of aan de deelnemers van de ALV uitgereikt.
6. Op een deelcongres zijn de artt. 14, lid 3 en 4, 15, 16, 17 en 18 van overeenkomstige toepassing.

Hoofdstuk III

Hoofdbestuur

- Art. 20.** 1. Het Hoofdbestuur bestaat uit de leden van het Dagelijks Bestuur en één lid uit elke regio.
2. Het Dagelijks Bestuur wordt tijdens de ALV gekozen volgens de methode van bijlage C van het Huishoudelijk Reglement.
3. Elke regio kiest een hoofdbestuurslid en tenminste één plaatsvervangend hoofdbestuurslid. De verkiezing geschiedt schriftelijk volgens de methode van bijlage C van het Huishoudelijk Reglement.
- Art. 21.** 1. Het Dagelijks Bestuur bestaat uit een voorzitter, een vice-voorzitter politiek (eerste vice-voorzitter), een vice-voorzitter organisatie (tweede vice-voorzitter), een eerste en tweede penningmeester, een publiciteitscoördinator, een secretaris-politiek, een secretaris-organisatie en een secretaris-buitenland.
2. Het Dagelijks Bestuur regelt de onderlinge taakverdeling van zijn leden.
3. Binnen het Hoofdbestuur vervult het Dagelijks Bestuur de uitvoerende taak.
- Art. 22.** 1. Ieder lid van D'66 kan zichzelf of een ander lid, mits dit zich daartoe bereid verklaart, kandidaat stellen voor het Dagelijks Bestuur.
2. Ieder lid van een regio kan zichzelf of een ander lid van die regio, mits die zich daartoe bereid verklaart, kandidaat stellen als regio-hoofdbestuurslid.
- Art. 23.** De gelegenheid tot kandidaatstelling voor het Dagelijks Bestuur vangt aan onmiddellijk na de aankondiging van de datum van de ALV en eindigt vijf weken vóór genoemde datum, of zoveel korter als het Hoofdbestuur nodig acht. Kandidaten dienen te worden opgegeven aan het landelijk secretariaat. De kandidaatstelling dient vergezeld te gaan van de ondertekende vragenlijst als bedoeld in artikel 19, lid 1 van de Statuten.
- Art. 24.** 1. Bij de kandidaatstelling voor het Dagelijks Bestuur stelt iedere kandidaat op door het Hoofdbestuur te verstrekken formulieren de volgende persoonlijke gegevens ter bekendmaking aan de leden, beschikbaar:
- personalialia
 - gegevens omtrent lidmaatschap en functies binnen de partij.
2. Het Dagelijks Bestuur zorgt ervoor dat een zakelijke samenvatting van deze gegevens uiterlijk drie weken vóór de ALV ter beschikking van alle leden wordt gesteld.
- Art. 25.** 1. Het Hoofdbestuur wordt gekozen voor de periode van twee jaar.
2. Een hoofdbestuurslid is slechts één maal onmiddellijk herkiesbaar.
3. Het lidmaatschap van het Hoofdbestuur is niet verenigbaar met enige andere partijfunctie, behalve het lidmaatschap van de programmacommissie en de commissies ad hoc.
4. Functies in niet in dit reglement geregelde commissies gelden niet als partijfuncties.
5. Het lidmaatschap van het Hoofdbestuur is niet verenigbaar met het lidmaatschap van enig vertegenwoordigend lichaam.
- Art. 26.** Voorzover door Statuten, Huishoudelijk Reglement en de ALV niet beperkt, heeft het Hoofdbestuur alle bevoegdheden betreffende:
- organisatie op landelijk niveau en coördinatie van activiteiten van afdelingen, subregio's en regio's
 - het nemen van beleidsbeslissingen en het kenbaar maken van eigen meningen en conclusies als de opvatting van het Hoofdbestuur.
- Art. 27.** 1. Het Hoofdbestuur is gemotiveerde verantwoording

- verschuldigd aan de ALV.
- Art. 28.** 1. Neemt de ALV een motie van wantrouwen aan tegen het Hoofdbestuur dan dient dit onverwijld af te treden.
2. De dagelijkse gang van zaken wordt afgehandeld door het Dagelijks Bestuur, dat binnen drie maanden de Algemene Ledenvergadering bijeen roept om een nieuw Dagelijks Bestuur te kiezen. De regio's kiezen binnen drie maanden hun nieuwe regio-hoofdbestuursleden, die tegelijk met het nieuwe Dagelijks Bestuur in functie treden.
- Art. 29.** Als de plaats van een lid van het Dagelijks Bestuur tussentijds vacant wordt, wijst het Hoofdbestuur uit zijn midden een opvolger aan totdat tijdens de eerstvolgende ALV door verkiezing in de vacature wordt voorzien. Als de plaats van een regio-hoofdbestuurslid tussentijds vacant komt, kiest de regio tijdens de eerstvolgende Algemene Regiovergadering een opvolger.
- Art. 30.** 1. Jaarlijks na afloop van het verenigingsjaar, laat de penningmeester de boeken van de vereniging controleren door een door het Hoofdbestuur aangewezen registeraccountant. Het rapport van deze accountant wordt terstond overgelegd aan het Hoofdbestuur en de financiële commissie.
2. Op de eerstvolgende ALV stelt het Hoofdbestuur het exploitatieoverzicht over het afgelopen jaar, de balans en het accountantsrapport aan de orde en verzoekt de ALV de penningmeester te déchargeren.
3. De toelichting op de jaarrekening bevat ondermeer een lijst van alle schenkingen aan D'66 van meer dan vijftienghonderd gulden zonder vermelding van de namen der schenkers.
- Art. 31.** 1. Jaarlijks biedt het hoofdbestuur de ALV een begroting voor het komende jaar ter goedkeuring aan.
2. Tevens dient het Hoofdbestuur hierbij een voorstel voor een gedifferentieerde contributieregeling voor het komende jaar in.
3. Naast het begrotingsvoorstel wordt een meerjarenraming aan de ALV ter goedkeuring voorgelegd.
4. Aan de meerjarenraming en de begroting wordt een regeling toegevoegd voor de financiële bijdrage aan de regio's. Deze bijdrage bestaat uit een basisbedrag, dat op grond van de meerjarenraming voor minimaal vier jaar door de ALV wordt vastgesteld en een aanvullend bedrag, dat jaarlijks op de basis van de begroting wordt bijgesteld.
5. Separaat legt het Hoofdbestuur verantwoording af over de besteding van het verkiezingsfonds en verschaft inzicht in de voorgenomen besteding van dit fonds.
- Art. 32.** 1. Bij tussentijds aftreden van de penningmeester zijn de bepalingen betreffende de jaarrekening van overeenkomstige toepassing voor het gedeelte van het kalenderjaar dat eindigt met de dag van aftreden.
2. De beslissing omtrent décharge wordt genomen op de eerste ALV die gehouden wordt nadat aan het bepaalde in art. 30, lid 1 is voldaan.
- Art. 33.** 1. Het Hoofdbestuur draagt zorg voor een regelmatige uitgave van het partijblad de Democraat, dat gratis aan alle leden wordt toegezonden.
2. De financiële verantwoordelijkheid voor het partijblad berust bij het Dagelijks Bestuur.
3. Het Hoofdbestuur delegeert de overige verantwoordelijkheden voor de Democraat aan een redactieraad en regelt de taak en bevoegdheden van deze redactieraad in een redactiestatuut.
4. De redactieraad wordt samengesteld uit:
- de publiciteits-coördinator van het Dagelijks Be-

- stuur;
 - een lid van het Dagelijks Bestuur, te benoemen door het Hoofdbestuur;
 - tenminste een vertegenwoordiger van de fracties van Eerste en Tweede Kamer en van het Europees Parlement, te benoemen door deze fracties gezamenlijk;
 - tenminste vier leden, te benoemen door het Hoofdbestuur op voordracht van de redactieraad.
5. Het Dagelijks Bestuur voorziet in het secretariaat van de redactieraad door een van de medewerkers van het landelijk secretariaat aan de redactieraad toe te voegen. De redactieraad heeft haar zetel ten kantore van het landelijk secretariaat.
6. Geschillen tussen het Hoofdbestuur en de redactieraad worden beschouwd als een geschil in de zin van art. 46, ad a.2. van dit reglement.
7. Het lidmaatschap van de redactieraad wordt geacht een partijfunctie te zijn in de zin van art. 19 van de Statuten.

Hoofdstuk IV

Bijzondere organen

- Art. 34.** 1. D'66 kent drie soorten bijzondere organen, te weten vaste commissies, commissies ad hoc en werkgroepen.
2. Vaste commissies zijn:
- de rapportagecommissie
 - de programmacommissie
 - de geschillencommissie
 - de financiële commissie
 - de landelijke verkiezingscommissie.
- Art. 35.** 1. Een lid van D'66 kan slechts van één vaste commissie deel uit maken.
2. Leden van een vaste commissie zijn slechts éénmaal als zodanig onmiddellijk herkiesbaar.
3. De ALV kiest op niet-bindende voordracht van het Hoofdbestuur voor zover niet anders bepaald, de leden van de vaste commissies.
4. Het Dagelijks Bestuur voorziet in het secretariaat van een vaste commissie door een van de medewerkers van het landelijk secretariaat aan de commissie toe te voegen.
5. Het Dagelijks Bestuur wijst een van zijn leden aan als contactpersoon met de vaste commissie.
6. De vaste commissies hebben hun zetel ten kantore van het landelijk secretariaat.
7. De kosten van de commissies komen voor rekening van het Hoofdbestuur, doch dienen vooraf door de penningmeester te worden goedgekeurd.
8. Van de vergaderingen van de vaste commissies worden door de toegevoegd secretaris verslagen gemaakt, die aan de leden van de commissies en het Dagelijks Bestuur worden gezonden.

Rapportagecommissie

- Art. 36.** De rapportagecommissie bestaat uit vijf leden, die telkens voor de tijd van twee jaar worden gekozen. De commissie kiest zelf haar voorzitter.
- Art. 37.** 1. Tot de taak van de rapportagecommissie behoort het geven van objectieve voorlichting aan de ALV telkens wanneer een of meer leden van D'66 de wens daartoe te kennen geven.
2. De commissie heeft het recht alle door haar nodig geachte inlichtingen te vragen aan het Hoofdbestuur, de kamerfracties, de programmacommissie, de financiële commissie en de werkgroepen welke gehouden zijn de gevraagde gegevens te verstrekken voor zover dit mogelijk is.
- Art. 38.** Vóór de aanvang van de ALV treedt de rapportage-

commissie in overleg met alle indieners van amendementen en moties over de uiteindelijke redactie van hun voorstellen. Ook de organen die de oorspronkelijke voorstellen hebben ingediend, worden hierbij gehoord.

Programmacommissie

- Art. 39.** 1. De programmacommissie bestaat uit negen leden, waarvan vijf leden telkens voor de tijd van twee jaar worden gekozen.
2. Het Hoofdbestuur en de fracties van de Eerste en Tweede Kamer en het Europees Parlement wijzen uit hun midden gezamenlijk vier leden van de commissie aan.
3. De commissie kiest zelf haar voorzitter.

Art. 40. Taak en bevoegdheden van de programmacommissie worden geregeld in hoofdstuk X van dit reglement.

Geschillencommissie

Art. 41. De geschillencommissie bestaat uit een voorzitter, tevens lid, en negen gewone leden. Alle leden worden telkens voor de tijd van drie jaar gekozen.

Art. 42. De voordracht van het Hoofdbestuur conform art. 35, lid 3, vermeldt telkens tenminste twee maal zoveel namen als er vacatures zijn te vervullen. Een groep van tenminste vijftientwintig leden van D'66 is bevoegd deze voordracht aan te vullen.

Art. 43. De voorzitter van de commissie wordt door de commissie gekozen uit hun midden.

Art. 44. Indien de voorzitter is afgetreden en niet herkozen roept de toegevoegde secretaris in overleg met de leden van de commissie binnen een maand na de ALV de commissie bijeen voor een vergadering, waarin een nieuwe voorzitter wordt gekozen.

Art. 45. Iedere partij in een geschil dient steeds zijn eigen kosten te dragen.

- Art. 46.** De geschillencommissie heeft tot taak:
a. het beslechten van geschillen tussen:
1. de leden van de partij enerzijds en partij-organen, ingesteld bij of krachtens de Statuten, dan wel bij of krachtens het Huishoudelijk Reglement anderzijds;
2. partij-organen als bedoeld onder 1 onderling;
3. partijfunctionarissen onderling.
b. het desgevraagd uitleggen van de Statuten en het Huishoudelijk Reglement;
c. het beslissen in beroep bij royement;
d. het beslissen in beroep bij niet toelating als lid van de partij.

- Art. 47.** 1. De behandeling van de zaak vindt plaats door een uit de commissie samengestelde kamer, aan te wijzen door de voorzitter.
Als voorzitter van de kamer zal het lid optreden, dat het langst deel uitmaakt van de commissie.
2. Een kamer doet geen uitspraak dan nadat zij partijen in de gelegenheid heeft gesteld om gehoord te worden.
3. Een kamer bestaat uit:
a. drie leden voor geschillen als bedoeld in art. 46 sub a;
b. vijf leden voor zaken als bedoeld in art. 46, sub b, c en d.

4. Indien een kamer van de commissie tijdens de behandeling van een geschil anders wordt samengesteld, vindt een nieuwe behandeling plaats.

- Art. 48.** 1. De voorzitter ziet erop toe, dat in een kamer geen leden zitting nemen die bij het aanhangige geschil persoonlijk betrokken zijn. Bij twijfel hierover beslist de voorzitter, waarbij de betrokken leden gehoord worden.
2. Ook door ieder der bij het geschil betrokken partijen kan tot uiterlijk drie dagen vóór de mondelinge behandeling schriftelijk of mondeling bezwaar worden

gemaakt tegen een lid van de kamer dat bij het geschil of één van de partijen zodanig persoonlijk is betrokken, dat de onpartijdigheid gevaar loopt. Een zodanige persoonlijke betrokkenheid zal steeds worden aangenomen bij:

- a. bloed- en aanverwantschap in de rechte lijn en in de zijlijn tot en met de vierde graad;
 - b. het bestaan van een dienstverband;
 - c. een beslissing in beroep als bedoeld in art. 46, sub c, waarbij een lid van de kamer reeds betrokken is geweest.
3. De beslissing omtrent wraking wordt door de betreffende kamer genomen bij gewone meerderheid van stemmen, binnen acht dagen nadat het bezwaar is ingediend.

Art. 49. De voorzitter van de commissie is, alvorens een geschil formeel bij een kamer aanhangig te maken, steeds bevoegd te pogen de partijen te verzoenen.

- Art. 50.** 1. Een geschil bedoeld als in art. 46 kan door belanghebbenden mondeling of schriftelijk bij de commissie aanhangig worden gemaakt.
2. De voorzitter van de kamer stelt de wijze van behandeling vast, met inachtneming van het bepaalde in art. 55 en ziet erop toe dat partijen in een geschil gelijke kansen hebben om hun standpunten toe te lichten.

Art. 51. De kamer doet uitspraak uiterlijk binnen drie maanden na de dag waarop een geschil ter kennis is gekomen van de voorzitter van de commissie, met dien verstande dat zij in zaken als bedoeld in art. 46 sub c en d, binnen één maand beslist.

Art. 52. De kamer beslist als goede mannen en vrouwen naar billijkheid en bij meerderheid van stemmen. Bij de beslissing wordt vermeld of deze met eenparigheid dan wel bij meerderheid van stemmen is genomen. Een beslissing kan slechts dan genomen worden, indien de kamer voltallig is. De beslissing der kamer wordt schriftelijk en gemotiveerd gegeven. Zij wordt onverwijld aan belanghebbenden meegedeeld. De leden der kamer die een van de meerderheid afwijkend standpunt innemen kunnen daarvan schriftelijk doen blijken. Een desbetreffend schrijven wordt als bijlage gevoegd bij de beslissing.

Art. 53. Iedere beslissing wordt aan betrokken partijen per aangetekend schrijven meegedeeld. Bij beslissingen als bedoeld in art. 46, sub b, draagt het Hoofdbestuur er zorg voor dat de beslissing aan de leden van D'66 ter kennis wordt gebracht.

Het lid wiens royement wordt vernietigd, kan verlangen dat van deze beslissing door de zorg van het Hoofdbestuur mededeling wordt gedaan aan de leden van D'66.

Art. 54. Alle beslissingen hebben onmiddellijke rechtskracht. Beslissingen in zaken als bedoeld in art. 46, sub a, zijn bindend voor de partijen in een geschil. Beslissingen in zaken als bedoeld in art. 46, sub b zijn bindend voor ieder die het aangaat, zolang de ALV niet anders beslist, met dien verstande dat beslissingen inzake de artikelen met betrekking tot de geschillencommissie op de e.v. ALV dienen te worden bekrachtigd.

Art. 55. De commissie kan met inachtneming van dit reglement een reglement vaststellen tot nadere regeling van haar werkzaamheden, daaronder begrepen de door en voor haar in acht te nemen orde bij de behandeling van geschillen. Een daartoe strekkend besluit wordt genomen met meerderheid van stemmen. Dit reglement wordt meegedeeld aan het Hoofdbestuur en door zijn tussenkomst ter kennis gebracht van de leden en de organen van de partij.

Art. 56. De geschillencommissie heeft het recht de beslissing en omschrijving van de aan haar voorgelegde geschillen te publiceren in het landelijk partij-orgaan. De

publicatie dient zo mogelijk, kort en zakelijk te zijn.

Financiële commissie

- Art. 57.** 1. De financiële commissie bestaat uit vijf leden, die telkens voor de tijd van drie jaar worden gekozen. De commissie kiest zelf haar voorzitter.
2. De voordracht van het Hoofdbestuur conform art. 35, lid 3 vermeldt telkens tenminste twee maal zoveel namen als er vacatures zijn te vervullen. Een groep van tenminste vijf en twintig leden van D'66 is bevoegd deze voordracht aan te vullen.
- Art. 58.** 1. De financiële commissie heeft tot taak toezicht uit te oefenen op het financieel beheer van het Hoofdbestuur en de penningmeester gevraagd of ongevraagd te adviseren inzake financiële aangelegenheden.
2. De financiële commissie heeft ook tot taak advies uit te brengen aan de ALV inzake de goedkeuring en vaststelling van de begroting, de jaarrekening en de overige financiële aangelegenheden.
3. De financiële commissie vergadert tenminste éénmaal per kwartaal en voorts zo dikwijls als twee of meer leden of de penningmeester zulks verlangen.
4. Besluiten en adviezen van de financiële commissie vereisen een meerderheid van stemmen. In spoedzaken kan ook telefonisch vergaderd worden.
5. De leden van de financiële commissie kunnen te allen tijde kennis nemen van de financiële bescheiden van de partij en zich laten inlichten door de penningmeester over de stand van zaken.
- Art. 59.** 1. De financiële commissie heeft het recht wanneer daartoe aanleiding bestaat bepaalde posten uit de begroting of deelbegrotingen geheel of gedeeltelijk te blokkeren.
2. De penningmeester en de andere leden van het Dageelijks Bestuur behoeven voor het aangaan van enige verbintenis of het doen van uitgaven, die niet expliciet in de begroting zijn vermeld of het in de begroting vermelde bedrag overschrijden, schriftelijke goedkeuring van de financiële commissie.
3. Uitgaven ten laste van begrotingsposten, die door de financiële commissie zijn geblokkeerd, behoeven eveneens vooraf de schriftelijke goedkeuring van de financiële commissie.
4. Indien de gevraagde goedkeuring wordt geweigerd, is het Hoofdbestuur, de financiële commissie gehoord hebbende, bevoegd om het besluit van de financiële commissie terzijde te stellen en de goedkeuring alsnog te verlenen. Van een dergelijk besluit wordt door het Hoofdbestuur schriftelijk en gemotiveerd terstond aan de financiële commissie en vervolgens aan de eerstvolgende ALV kennisgegeven.

Landelijke verkiezingscommissie

- Art. 60.** 1. De landelijke verkiezingscommissie bestaat uit tenminste vijf leden, die telkens voor de tijd van drie jaar worden gekozen.
2. Een lid van de landelijke verkiezingscommissie kan niet als kandidaat worden aangemeld. Zodra een lid zich kandidaat stelt treedt betrokkene onmiddellijk af als lid van de verkiezingscommissie en stelt het Hoofdbestuur hiervan in kennis.
3. Het Hoofdbestuur benoemt in een aldus ontstane vacature een ander lid en stelt de eerstvolgende ALV voor deze benoeming te bekrachtigen.
4. Ingeval van tussentijdse of naderende verkiezingen kan het Hoofdbestuur de zittingsduur met maximaal een jaar verlengen.
- Art. 61.** Taak en bevoegdheden van de landelijke verkiezingscommissie worden geregeld in hoofdstuk IX van dit reglement.

Commissies ad hoc

- Art. 62.** De ledenvergadering, die een commissie ad hoc instelt, omschrijft in haar besluit de taak en bevoegdheden van deze commissie.
- Een commissie ad hoc bestaat uit een oneven aantal leden en blijft werkzaam tot verslag aan de ledenvergadering is uitgebracht.

Landelijke werkgroepen

- Art. 63.** Onder landelijke werkgroepen worden verstaan door het Hoofdbestuur erkende werkgroepen die zich bezig houden met onderwerpen van landelijk politiek karakter. Zij kunnen zich in subgroepen en ad hoc commissies opsplitsen, ten aanzien van bepaalde onderwerpen, en zich per provincie, (sub) regio, afdeling of gemeente vertakken onder uitsluitende verantwoordelijkheid van de betrokken landelijke werkgroep.
- Art. 64.** 1. De werkgroepen treden nimmer zelfstandig naar buiten op. Meningingen, opvattingen en publicaties vallen onder verantwoordelijkheid van het bestuur van de Stichting Wetenschappelijk Bureau D'66.
2. Het bestuur van de Stichting Wetenschappelijk Bureau D'66 treedt niet naar buiten op dan na overleg met het Hoofdbestuur.
- Art. 65.** 1. Een werkgroep kan met goedkeuring van het bestuur van de Stichting Wetenschappelijk Bureau D'66 en van het Hoofdbestuur onder verantwoordelijkheid van het Hoofdbestuur een deelcongres organiseren over wijzigingen en/of aanvullingen van het politiek programma.
2. Een dergelijk deelcongres wordt beschouwd als een sectievergadering als bedoeld in art. 15, lid 2.
3. Artikel 19 is op zo'n deelcongres van toepassing.

Hoofdstuk V

Adviesraad

- Art. 66.** 1. De Adviesraad, in dit hoofdstuk verder te noemen de raad, is een door middel van regionale verkiezingen samengesteld orgaan, dat gevraagd en ongevraagd advies uitbrengt aan het Hoofdbestuur en de fracties in de Eerste en Tweede Kamer en het Europees Parlement inzake de vorming van de landelijke en Europese politiek en inzake de organisatiestructuur en procedures van de partij.
2. De raad kan gevraagd of ongevraagd advies uitbrengen aan het Hoofdbestuur over de rapporten van de werkgroepen als bedoeld in artikel 22 van de Statuten van D'66.
- Art. 67.** 1. De raad kan besluiten het Hoofdbestuur te verzoeken een Algemene Ledenvergadering bijeen te roepen over één of meer bij dat besluit aan te geven onderwerpen.
2. Een besluit als in lid 1 bedoeld kan slechts worden genomen met absolute meerderheid van stemmen.
- Art. 68.** Het orgaan waaraan door de raad een advies is uitgebracht deelt de raad gemotiveerd mede of, in hoeverre en op welke wijze gevolg is gegeven aan het advies.
- Art. 69.** 1. De raad kan besluiten tot de instelling van tijdelijke commissies van bepaalde in het instellingsbesluit aan te geven werkzaamheden of onderwerpen.
2. Uitsluitend leden en plaatsvervangende leden kunnen lid zijn van een commissie als bedoeld in lid 1 van dit artikel.
- Art. 70.** De raad en commissies kunnen, indien dat voor de vervulling van de taak noodzakelijk is, werkgroepen van de Stichting Wetenschappelijk Bureau van D'66, het Politiek Scholings- en Vormingsinstituut en andere deskundigen raadplegen.
- Art. 71.** 1. De raad bestaat uit vijftig leden.
2. Elke regio als bedoeld in art. 24, lid 1 van de Statuten heeft tenminste één zetel in de raad.

3. De overige zetels worden toegeëld aan de regio's naar evenredigheid van het aantal leden van de regio's.
4. In de maand januari, direkt voorafgaand aan de verkiezing van de raad stelt het Hoofdbestuur de verdeelsleutel vast voor de verdeling van zetels in de raad zoals bedoeld in lid 3.
5. De in lid 4 bedoelde verdeelsleutel vindt toepassing met ingang van de direkt daarop volgende verkiezing.
- Art. 72.** 1. De leden van de raad worden gekozen door de leden van D'66 binnen iedere regio door middel van een poststemming volgens de methode van bijlage A van dit reglement.
2. De poststemming wordt landelijk georganiseerd door de landelijke verkiezingscommissie die ook de kandidaatstelling binnen de regio's coördineert. Bij de toezending van de stembiljetten worden de personalia en overige gegevens van de kandidaten verstrekt.
3. De presentatie van de kandidaten vindt bij voorkeur plaats op een Algemene Regiovergadering, die uiterlijk twee weken voor de sluitingsdatum van de poststemming wordt gehouden.
4. De kandidaatstelling voor de raad dient schriftelijk te geschieden bij de landelijke verkiezingscommissie. Afschrift van deze aanmelding dient te worden gezonden aan het regiobestuur.
5. De aanmeldingstermijn opent onmiddellijk nadat door de landelijke verkiezingscommissie hiervan aan de leden mededeling is gedaan en de verdeelsleutel door het Hoofdbestuur is bekendgemaakt.
6. De kandidaatstelling sluit omstreeks 1 maart van het jaar waarin de verkiezing plaats vindt, terwijl de poststemming binnen zes weken na deze datum geschiedt.
- Art. 73.** 1. Ieder regio kiest op overeenkomstige wijze als bepaald in artikel 72 een aantal plaatsvervangende leden van de raad gelijk aan het aantal door die regio te kiezen leden.
2. Bij verhindering van een lid van de raad treedt in zijn plaats het plaatsvervangende lid dat bij de in lid 1 bedoelde stemming het hoogste aantal stemmen behaalde. Indien ook dit plv. lid is verhinderd treedt in diens plaats het plv. lid dat bij de in lid 1 bedoelde stemming het op één na hoogste aantal stemmen behaalde en zo vervolgens.
3. Bij tussentijds aftreden van een lid van de raad wordt dit voor de resterende periode van zijn zittingsduur opgevolgd door het eerste plaatsvervangende lid overeenkomstig lid 2. De aldus ontstane vacature voor het plaatsvervangende lid van de raad wordt desgewenst op een door het regiobestuur (o.a.) daartoe uitgeschreven vergadering vervuld door verkiezing van een nieuw plaatsvervangende lid.
- Art. 74.** 1. Leden en plaatsvervangende leden worden gekozen voor een periode van twee jaar en zijn éénmaal onmiddellijk herkiesbaar.
2. Voor de toepassing van lid 1 wordt de termijn gedurende welke iemand op grond van artikel 73, lid 3, lid is geweest van de raad buiten beschouwing gelaten.
- Art. 75.** 1. Het lidmaatschap van de raad is onverenigbaar met:
- het ambt van minister of staatssecretaris
 - het lidmaatschap van een der kamers der Staten-Generaal en het Europese Parlement
 - het lidmaatschap van het Hoofdbestuur.
2. De in lid 1 bedoelde functionarissen zijn gerechtigd deel te nemen aan de beraadslagingen van de raad. Zij hebben alsdan een adviserende stem.
- Art. 76.** De leden van de raad zijn gehouden de algemene regiovergadering van hun regio, alsmede zoveel mogelijk ook de subregio's en afdelingen binnen hun regio, te informeren over de werkzaamheden van de raad.
- Art. 77.** 1. De raad kiest uit zijn midden een voorzitter en twee vice-voorzitters volgens de methode van bijlage C van dit reglement.
2. Zij worden verkozen voor een periode van een jaar en zijn tweemaal als zodanig herkiesbaar.
- Art. 78.** In het secretariaat van de raad wordt voorzien door het Hoofdbestuur.
- Art. 79.** 1. De raad vergadert tenminste 4 x per jaar en voorts, zo dikwijls als de voorzitter noodzakelijk acht.
2. De voorzitter roept een vergadering bijeen indien daartoe een verzoek wordt gedaan door:
- het Hoofdbestuur
 - één der kamerfracties
 - 10 leden van de raad
 - één algemene regiovergadering.
3. In een verzoek als bedoeld in lid 2 dient te zijn aangegeven over welk(e) onderwerp(en) het oordeel van de raad wordt gevraagd.
- Art. 80.** De vergaderingen van de raad zijn openbaar.
- Art. 81.** 1. De raad stelt zijn eigen agenda vast.
2. De voorzitter stelt de ontwerp-agenda op. Deze bevat in geval van een vergadering bijeengeroepen op grond van artikel 79, lid 2, in elk geval de punten bedoeld in artikel 79, lid 3.
3. De agenda en daarop betrekking hebbende stukken worden, bijzondere omstandigheden voorbehouden, tenminste acht dagen voor de vergadering bekend gemaakt aan de leden en plv. leden van de raad, aan de in artikel 75 genoemde functionarissen, aan de regiobesturen en aan eventuele andere betrokkenen.
- Art. 82.** 1. Adviezen en besluiten van de raad komen, voor zover in dit reglement niet anders is bepaald, tot stand met gewone meerderheid van stemmen.
2. Een advies of besluit van de raad komt niet tot stand indien niet tenminste de helft plus één van het aantal leden van de raad aan de stemming heeft deelgenomen.
3. In geval van adviezen wordt het standpunt van eventuele minderheden in het advies vermeld, indien die minderheden dat wensen.
- Art. 83.** De raad regelt voor het overige haar eigen orde en kan daartoe reglementen vaststellen, mits deze niet in strijd zijn met de Statuten of het Huishoudelijk Reglement.
- Art. 84.** P.M.

Hoofdstuk VI

Regio's en subregio's

- Art. 85.** 1. Een regio verenigt alle leden woonachtig binnen een door het Hoofdbestuur voor de regio vastgesteld gebied.
2. De ALV is bevoegd in de grenzen van de regio's wijzigingen aan te brengen.
- Art. 86.** 1. De Algemene Regiovergadering (ARV) wordt gevormd door de leden van D'66 binnen de regio.
2. De ARV is het hoogste orgaan van D'66 in een regio inzake alle aangelegenheden op regionaal politiek en organisatorisch terrein, voorzover die niet door Statuten of Huishoudelijk Reglement aan andere organen zijn opgedragen.
3. De ARV komt tenminste eenmaal per jaar bijeen en wordt minstens 14 dagen tevoren schriftelijk aangekondigd.
4. Voorts wordt de ARV ter behandeling van één of meer aangegeven onderwerpen binnen zes weken bijeengeroepen op verzoek van:
- de provinciale staten fractie
 - tenminste drie AAV'S of een ASV.
5. Ieder lid kan tot de aanvang van de ARV moties indienen betreffende de agenda en de agendapunten. Deze moties moeten zijn ondertekend door tenminste

- vijf leden van de regio.
- Art. 87.** 1. De ARV bepaalt de organisatiestructuur van de regio door te kiezen voor een ongedeelde of een federatieve regiostructuur.
2. In een ongedeelde regiostructuur worden geen subregio's gevormd en is de ARV op dit middenniveau de enige besluitvormende ledenvergadering.
3. In een federatieve regiostructuur worden een of meer subregio's gevormd en bestaan naast de ARV ook Algemene Subregiovergaderingen (ASV), die binnen de subregio het hoogste orgaan van D'66 vormen.
- Art. 88.** In beide structuren is de ARV verantwoordelijk voor:
- de ondersteuning van de fractie in de Provinciale Staten (incl. verkiezingscampagne)
 - het verkiezen van een regiohoofdbestuurslid en diens plaatsvervanger volgens de methode van bijlage C van dit reglement.
 - de verkiezing van tenminste de voorzitter, secretaris en penningmeester van het regiobestuur (RB)
 - de verdeling van de financiële bijdrage van het hoofdbestuur over de subregio's en de afdelingen.
- Art. 89.** De leden van de regio verkiezen het aan de regio toegevoegde aantal leden en plv. leden van de Adviesraad volgens de bepalingen opgenomen in art. 72 en 73 van dit reglement.
- Art. 90.** 1. Het RB bestaat uit tenminste vijf leden en het regiohoofdbestuurslid, dat slechts een adviserende stem heeft.
2. De voorzitter, secretaris en penningmeester worden in functie gekozen volgens de methode van bijlage C van dit reglement. De overige leden worden gekozen volgens de methode van bijlage A van dit reglement.
3. Bij een ongedeelde regiostructuur worden alle leden van het RB rechtstreeks door de ARV gekozen.
4. Bij een federatieve regiostructuur wijst iedere ASV een lid van het subregiobestuur (SB) aan als lid van het RB.
5. De kandidaatstelling voor regiobestuurslid, regiohoofdbestuurslid en plv. regiohoofdbestuurslid kan geschieden tot 2 x 24 uur voor de aanvang van de ARV, waarin de verkiezing plaatsvindt.
6. Het lidmaatschap van het regiobestuur is niet verenigbaar met:
- het gekozen lidmaatschap van enig vertegenwoordigend lichaam;
 - het lidmaatschap van een afdelingsbestuur. Het Hoofdbestuur kan, de ARV gehoord, dispensatie verlenen van het bepaalde onder sub. b.
7. Wanneer de ARV een motie van wantrouwen aanneemt tegen zijn regiohoofdbestuurslid, dan treedt deze onmiddellijk af. Op voordracht van het regiobestuur benoemt de ARV staande de vergadering een vervanger, die in functie blijft, totdat tijdens de eerstvolgende ARV een opvolger wordt gekozen.
8. Ieder lid van een regio kan zich kandidaat stellen voor het RB, als regiohoofdbestuurslid of plv. regiohoofdbestuurslid indien hij/zij aan de in de Statuten en dit reglement gestelde eisen voldoet.
9. Een lid van het RB wordt gekozen voor de tijd van twee jaar en is slechts eenmaal als zodanig onmiddellijk herkiesbaar.
10. Het RB heeft tot taak:
- het (geregeld en tijdig) bijeenroepen van de ARV, en wel vanwege:
 - organisatorische aangelegenheden zoals
 - het instellen van een programmacommissie, verkiezingscommissie, campagnecommissie, kascommissie, etc.
 - het verkiezen van de leden van het regiobestuur, het regio-HB-lid en het plv. regio HB-lid.
 - het instellen van noodzakelijke overlegvormen en

- een steunfractie
 - het beoordelen van bestuursactiviteiten in het bijzonder het financieel beheer
- (2) politieke aangelegenheden zoals
 - het (doen) samenstellen, ter discussie stellen en doen vaststellen van het verkiezingsprogramma voor de statenverkiezingen
 - het bevorderen van de algemene politieke discussie
- het voorbereiden van de discussie en besluitvorming over onderwerpen die op de ALV's aan de orde worden gesteld.
- b. het organiseren van politieke evenementen van algemener strekking zoals spreekbeurten en verkiezingsbijeenkomsten.
- c. het verzorgen van de communicatie met de leden enerzijds en andere partijorganen anderzijds
- d. het vertegenwoordigen van de regio zowel binnen de partij als naar buiten.
- e. het bevorderen van de ondersteuning van de fractie in de Provinciale Staten
- f. het verrichten van andere noodzakelijke bestuurlijke activiteiten zoals:
 - werving en beheer van geldmiddelen
 - beheer van geldmiddelen
 - bevorderen van het oprichten van afdelingen in zg. „witte gebieden”
 - beheer van de ledenadministratie
 - coördineren van verkiezingscampagnes
 - verzorgen van publiciteit
 - het beheer van een regioarchief

- Art. 91.** 1. De geldmiddelen van de regio bestaan uit:
- bijdrage uit de contributiegelden door het hoofdbestuur
 - subsidies van het hoofdbestuur
 - schenkings
 - overige baten.
2. Jaarlijks biedt het regiobestuur de ARV een begroting voor het komende jaar ter goedkeuring aan. De indeling van deze begroting sluit aan bij de indeling van de landelijke begroting.
3. Tevens dient het regiobestuur hierbij een voorstel in voor een financiële bijdrage aan de subregio's en afdelingen.
4. Na goedkeuring door de ARV zendt de regiopenningmeester de begroting ter kennisname aan de penningmeester van het Hoofdbestuur.
5. Jaarlijks overlegt de regiopenningmeester het exploitatieoverzicht over het afgelopen jaar aan de ARV
6. De ARV benoemt ter controle van het financieel beheer een kascommissie van minimaal drie leden, die geen deel uitmaken van het regiobestuur. De kascommissie adviseert de ARV over het gevoerde financieel beheer en de décharge van de penningmeester.
7. Over de besteding van een eventueel verkiezingsfonds legt het regiobestuur aan de ARV verantwoording af en verschaft inzicht in de voorgenomen besteding van dit fonds.
8. T.a.v. schenkingen aan de regio is art. 3 lid 3 van dit reglement van overeenkomstige toepassing.
- Art. 92.** De ARV kan zijn eigen reglement vaststellen, voorzover dit niet in strijd is met het bepaalde in de Statuten en dit reglement.

- Art. 93.** 1. Een subregio verenigt alle leden woonachtig binnen een door het RB van de subregio vastgesteld gebied.
2. Indien binnen een regio gewesten of openbare lichamen met een gekozen vertegenwoordigd lichaam zijn ingesteld dienen de grenzen van de subregio samen te vallen met de grenzen van het gewest of openbaar lichaam.
3. De ARV is bevoegd in de grenzen van de subregio's wijzigingen aan te brengen, mits het gestelde in lid 2

niet wordt aangetast.

- Art. 94.** 1. De Algemene Subregiovergadering (ASV) wordt gevormd door de leden van D'66 binnen de subregio.
 2. De ASV is het hoogste orgaan van D'66 in een subregio inzake alle aangelegenheden op subregionaal politiek en organisatorisch terrein, voor zover die niet door Statuten of Huishoudelijk Reglement aan de ARV of andere organen zijn opgedragen.
 3. De ASV komt tenminste eenmaal per jaar bijeen en wordt tenminste 14 dagen tevoren schriftelijk aangekondigd.
 4. Voorts wordt de ASV ter behandeling van een of meer aangegeven onderwerpen binnen zes weken bijeengeroepen op verzoek van:
- de fractie in de gewestraad of het openbaar lichaam;
 - tenminste twee AAV's.
5. Ieder lid kan tot de aanvang van de ASV moties indienen betreffende de agenda en agendapunten. Deze moties moeten zijn ondertekend door tenminste vijf leden van de subregio.

- Art. 95.** 1. Het subregiobestuur (SB) bestaat uit tenminste drie leden
 2. De voorzitter en penningmeester worden in functie gekozen volgens de methode van bijlage C van dit reglement. De overige leden worden gekozen volgens de methode van bijlage A van dit reglement.
 3. Een van de leden van het SB wordt door de ASV aangewezen als lid van het RB.
 4. De kandidaatstelling voor het SB geschiedt op overeenkomstige wijze als bepaald in art. 90 lid 5.
 5. Het lidmaatschap van het SB is niet verenigbaar met:
- het gekozen lidmaatschap van enig vertegenwoordigend lichaam;
 - het lidmaatschap van een afdelingsbestuur.
6. Ieder lid van de subregio kan zich kandidaat stellen van het SB; indien hij/zij aan de in de Statuten en dit reglement gestelde eisen voldoet.
 7. Een lid van het SB wordt gekozen voor de tijd van twee jaar en is slechts eenmaal als zodanig onmiddellijk herkiesbaar.
 8. Het SB heeft overeenkomstige taken als het RB zoals vermeld in art. 90 lid 10.

- Art. 96.** 1. Indien een subregio geen afdelingen heeft of gebieden kent die niet tot een afdeling behoren vervult de subregio de functie van de afdeling.
 2. Voor het financieel beheer van de subregio is het bepaalde in art. 91 van overeenkomstige toepassing.
 3. De ASV kan zijn eigen reglement vaststellen voorzover dit niet in strijd is met het bepaalde in de Statuten en dit reglement:

Hoofdstuk VII -

Afdelingen

- Art. 97.** 1. Een binnenlandse afdeling verenigt alle leden woonachtig binnen een door het RB voor de afdeling vastgesteld gebied.
 2. De grenzen van een afdeling dienen samen te vallen met de grenzen van een of meer gemeenten.
 3. De ARV is bevoegd in de grenzen van de afdelingen wijzigingen aan te brengen, mits het gestelde in lid 2 niet wordt aangetast.

- Art. 98.** 1. De Algemene Afdelingsvergadering (AAV) wordt gevormd door de leden van D'66 binnen de afdeling.
 2. De AAV is het hoogste orgaan van D'66 binnen de afdeling inzake alle aangelegenheden op gemeentelijk politiek of organisatorisch terrein voor zover die niet aan de ARV c.q. ASV of andere organen zijn opgedragen.
 3. De AAV komt tenminste driemaal per jaar bijeen en wordt tenminste 14 dagen tevoren schriftelijk aange-

kondigd.

4. Voorts wordt de AAV ter behandeling van een of meer aangegeven onderwerpen binnen drie weken bijeengeroepen op verzoek van:
- de fractie in de gemeenteraad;
 - tenminste 10% van de leden.
5. Ieder lid kan tot de aanvang van de AAV moties indienen betreffende de agenda en agendapunten. Deze moties moeten zijn ondertekend door tenminste vijf leden van de afdeling.

- Art. 99.** 1. Het afdelingsbestuur (AB) bestaat uit tenminste drie leden
 2. De voorzitter en penningmeester worden in functie gekozen volgens de methode van bijlage C van dit reglement. De overige leden worden gekozen volgens de methode van bijlage A van dit reglement.
 3. De kandidaatstelling voor het AB geschiedt op overeenkomstige wijze als bepaald in art. 90 lid 5.
 4. Het lidmaatschap van het AB is niet verenigbaar met het gekozen lidmaatschap van enig vertegenwoordigend lichaam.
 5. Ieder lid van de afdeling kan zich kandidaat stellen van het AB, indien hij/zij aan de in de Statuten en dit reglement gestelde eisen voldoet.
 6. Een lid van het AB wordt gekozen voor de tijd van twee jaar en is slechts eenmaal als zodanig onmiddellijk herkiesbaar.
 7. Het AB heeft overeenkomstige taken als het RB zoals vermeld in art. 90 lid 10.
 8. Voor het financieel beheer van de afdeling is het bepaalde van art. 91 van overeenkomstige toepassing.
 9. De AAV kan zijn eigen reglement vaststellen voorzover dit niet in strijd is met het bepaalde in de Statuten en dit reglement.

- Art. 100.** 1. Concentraties van in het buitenland wonende leden kunnen in overleg met het Hoofdbestuur een buitenlandse afdeling vormen.
 2. Een buitenlandse afdeling verenigt alle leden woonachtig binnen een door het Hoofdbestuur vastgesteld gebied.
 3. De ALV is bevoegd in de grenzen van de buitenlandse afdelingen wijzigingen aan te brengen.
 4. Buitenlandse afdelingen maken geen deel uit van een regio of subregio, doch kunnen wel aansluiting zoeken bij een regio of een subregio.
 5. Buitenlandse afdelingen worden v.w.b. de financiële bijdrage van het Hoofdbestuur en de schriftelijke communicatie gelijkgesteld met een regio.

Hoofdstuk VIII

Steunfracties en overlegorganen

- Art. 101.** 1. Wanneer op overeenkomstig niveau, t.w. een regio, subregio of afdeling een D'66 fractie in een vertegenwoordigend lichaam fungeert, kan op verzoek van deze fracties door de ARV, ASV of AAV een steunfractie worden ingesteld.
 2. De taak, wijze van samenstelling en de werkwijze van een dergelijke steunfractie wordt door de ARV, ASV of AAV schriftelijk vastgelegd, nadat de fractie is gehoord.
 3. De fractie heeft het recht een voordracht voor de samenstelling van de steunfractie in te dienen.
- Art. 101a.** 1. Binnen regio's, subregio's of afdelingen kunnen door de ARV, ASV of AAV overlegorganen worden ingesteld.
 2. Deze overlegorganen kunnen geen taken of bevoegdheden van de ARV, ASV of AAV overnemen, indien deze taken reglementair aan deze ledenvergaderingen of de betreffende besturen zijn toegekend.
 3. Taak, wijze van samenstelling en werkwijze van deze

overlegorganen worden schriftelijk door de ARV, ASV of AAV vastgelegd.

Hoofdstuk IX

Kandidaatstelling voor vertegenwoordigende lichamen

- Art. 102.** 1. De landelijke verkiezingscommissie heeft tot taak op onpartijdige wijze de goede voortgang van de kandidaatstellingsprocedure voor de verkiezingen voor het Europees Parlement en de Tweede en Eerste Kamer der Staten-Generaal volgens de bepalingen van dit reglement te bewerkstelligen.
2. Zij draagt tevens zorg voor de indiening van de overeenkomstig dit reglement samengestelde kandidatenlijsten op de wijze als door de Kieswet voorgeschreven.
3. De commissie is tevens belast met het geven van aanwijzingen en de ondersteuning van provinciale en plaatselijke verkiezingscommissies.
- Art. 103.** 1. Ieder lid van D'66 kan zich aanmelden of laten aanmelden als kandidaat door middel van een aangetekend schrijven, te richten aan een door de verkiezingscommissie bekend te maken adres. Afschrift van deze aanmelding en van alle daarbij te verstrekken gegevens dient te worden gezonden aan het landelijk secretariaat.
2. Bij de aanmelding dient aan de volgende voorwaarden te worden voldaan:
- de kandidaat dient gedurende tenminste zes maanden voorafgaande aan de aanmelding lid van D'66 te zijn geweest
 - ondertekening door de kandidaat van de vragenlijst conform art. 19 van de Statuten
 - bereidverklaring een eventueel kamerlidmaatschap als een volledige dagtaak te zullen beschouwen, dat wil zeggen, in ieder geval de uitoefening van zijn beroep te zullen staken en bij verkiezing afstand te zullen doen van alle openbare ambten en partijfuncties
 - verstrekking van persoonlijke gegevens en van gegevens omtrent vorige en huidige partijfuncties
 - bereidverklaring om bij directe verkiezing ingevolge de Kieswet, dan wel binnen een half jaar bij opvolging van een direct gekozen, het kamerlidmaatschap te zullen aanvaarden en de garantie daartoe gezien de grondwettelijke eisen in staat te zijn
 - opgave van een of meer beleidsonderdelen of departementen waarmee de kandidaat zich na ev. verkiezing in het bijzonder wil belasten
 - opgave van het gebied, waarmee de kandidaat bij eventuele verkiezing in het bijzonder contact wil onderhouden en in verband daarmee opgave van de kieskringgroep waarin de kandidaat aan de verkiezingen wil deelnemen.
3. De aanmeldingstermijn opent onmiddellijk nadat door het Hoofdbestuur aan de leden mededeling hiervan is gedaan en de verkiezingscommissie het aanmeldingsadres heeft bekend gemaakt. Deze datum dient minstens een jaar voor de datum van indiening van de kandidatenlijsten ingevolge de Kieswet te liggen. De aanmeldingstermijn sluit zes maanden voor de dag van indiening van de kandidatenlijsten ingevolge de Kieswet.
4. Wanneer door het zittende kabinet vervroegde verkiezingen worden uitgeschreven, dan wordt zonodig de aanmeldingstermijn met onmiddellijke ingang geopend. In dat geval sluit de aanmelding dertig dagen na deze aankondiging. De verkiezingscommissie doet aan alle leden mededeling van de datum en uur van de sluiting.
5. De verkiezingscommissie doet van alle aanmeldingen

met bijbehorende gegevens mededeling aan alle leden van D'66. Een afschrift van het door de verkiezingscommissie bij te houden register van aanmeldingen ligt voortdurend ter inzage op het landelijk secretariaat.

6. De geldigheid van aanmeldingen wordt beoordeeld door de verkiezingscommissie. Ingeval de aanmelding wordt aanvaard, wordt de betreffende kandidaat een ontvangstbevestiging gezonden. Indien de aanmelding niet geldig wordt geoordeeld, zendt de verkiezingscommissie hiervan bericht aan de kandidaat met opgave van redenen. De kandidaat kan van deze beslissing in beroep gaan bij de geschillencommissie binnen tien dagen na de datum van de beslissing.
7. Het lidmaatschap van vertegenwoordigende lichamen is niet verenigbaar met het ambt van Commissaris van de Koningin, Voorzitter van een openbaar lichaam of gewestraad en Burgemeester.

- Art. 104.** 1. Door combinatie van kamerkieskringen worden vijf kieskringgroepen gevormd t.w.:
- Noord, omvattende de provincies Groningen, Friesland, Drenthe, Overijssel en de regio Zuidelijke IJsselmeerpolders;
 - Midden, omvattende de provincies Utrecht en Gelderland;
 - Holland-Noord, omvattende de provincie Noord-Holland;
 - Holland-Zuid, omvattende de provincie Zuid-Holland;
 - Zuid, omvattende de provincies Zeeland, Noord-Brabant en Limburg.
- Iedere kandidaat kan zich slechts voor één groep aanmelden.
2. De landelijke verkiezingscommissie benoemt in overleg met de betrokken regiobesturen voor iedere kieskringgroep een groepsverkiezingscommissie, die met betrekking tot de voorverkiezingen een overeenkomstige taak en positie heeft als de landelijke verkiezingscommissie.
3. Per kieskringgroep worden voorverkiezingen gehouden onder verantwoordelijkheid van de groepsverkiezingscommissies. Binnen vier weken na sluiting van de aanmeldingstermijn zenden de groepsverkiezingscommissies in overleg met de landelijke verkiezingscommissie aan alle in het gebied van hun kieskring wonende leden, die op het tijdstip van de aanmeldingstermijn, aan hun verplichtingen hebben voldaan, een opgave in alfabetische volgorde beginnende met een door loting verkregen letter, van alle kandidaten voor de betreffende groep. Alle door de kandidaten verstrekte gegevens worden in deze opgave opgenomen, alsmede indien de kandidaat zulks wenst, een persoonlijke verklaring van ten hoogste 300 woorden. Bij de opgave wordt tevens een stembiljet toegezonden waarop ten hoogste 20 kandidaten in volgorde van voorkeur kunnen worden vermeld.
4. Door de groepsverkiezingscommissies worden zoveel mogelijk in overleg met de kandidaten tot uiterlijk vier maanden voor de datum van indiening van de kandidatenlijsten ingevolge de Kieswet, enkele kandidatenpresentatievergaderingen gehouden, bij voorkeur een per afdeling, doch in ieder geval een per kieskringgroep. In deze presentatievergaderingen worden kandididerende personen in de gelegenheid gesteld hun kandidatuur persoonlijk te verdedigen of te laten verdedigen. Zittende kamerleden zijn behoudens overmacht gehouden in de kieskringgroep waar zij kandideren hun kandidatuur persoonlijk te verdedigen. De in het gebied van de betrokken kieskringgroep woonachtige leden worden schriftelijk van plaatsen en data van alle in die groep belegde presentatievergaderingen

op de hoogte gehouden.

5. Regio-, subregio-, afdelingsbesturen en individuele leden van D'66 hebben het recht tijdens een presentatievergadering mondeling stemadviezen te geven. Per vergadering wordt hiervoor ten hoogste een half uur uitgetrokken, na de presentatiefase. Wie een stemadvies wil uitbrengen, dient zich voor de aanvang van de vergadering bij de voorzitter van de vergadering aan te melden. De voorzitter distribueert de spreektijd. Zijn er meer dan 10 gegadigden, dan beperkt de voorzitter het aantal sprekers als volgt tot 10. Hij geeft voorrang aan één lid van ieder betrokken regio-, subregio- en afdelingsbestuur. Overige sprekers worden door loting aangewezen.
 6. Bij het bepalen van de uitslag van de voorverkiezingen worden slechts die stembiljetten in aanmerking genomen welke binnen een week na de laatste presentatievergaderingen in de betrokken groep bij de groepsverkiezingscommissie zijn ontvangen.
 7. Op basis van de tijdig ingeleverde stembiljetten wordt per kieskringgroep een ranglijst van de kandidaten opgemaakt overeenkomstig de bepalingen bij bijlage A van dit reglement.
 8. De overeenkomstig artikel 104, lid 7 verkregen ranglijsten worden gecombineerd tot één landelijke ranglijst volgens onderstaande methode:
 - a. aan de kandidaten met rangnummer 1 van elk der ranglijsten wordt rangwaarde 1 toegekend, aan de kandidaten met rangnummer 2 de rangwaarde $\frac{1}{2}$, aan de kandidaten met rangnummer 3 rangwaarde $\frac{1}{3}$ enz.
 - b. de kandidaten worden geplaatst in de volgorde van de aldus verkregen rangwaarde. Bij gelijke rangwaarde worden kandidaten geplaatst in alfabetische volgorde.
 - c. de aldus verkregen ranglijst van kandidaten is de voorlopige landelijke ranglijst.
 9. Zo spoedig mogelijk na het vaststellen van de voorlopige landelijke ranglijst delen de eerste 30 geplaatsten vóór een door de landelijke verkiezingscommissie vast te stellen datum mede aan deze commissie of zij tevens kandidaat willen zijn voor de verkiezing van een lijststaanvoerder.
 10. De ALV die het verkiezingsprogramma behandelt, kiest de lijststaanvoerder uit de kandidaten die zich daarvoor hebben aangemeld conform art. 104, lid 9. Deze verkiezing geschiedt volgens bijlage C van dit reglement.
- Art. 105.** 1. Zo spoedig mogelijk na de vaststelling van de voorlopige ranglijst, zendt de landelijke verkiezingscommissie aan alle leden die aan hun verplichtingen hebben voldaan, de lijst met namen van de eerste 30 kandidaten van de voorlopige landelijke ranglijst, onder vermelding van alle gegevens overeenkomstig de punten a t/m g van artikel 103, lid 2, van het bij de voorverkiezingen bereikte resultaat, alsmede de persoonlijke verklaring als bedoeld in artikel 104, lid 3. Tevens wordt een stembiljet toegezonden, waarop de kandidaten in volgorde van voorkeur kunnen worden geplaatst.
2. Bij het bepalen van de uitslag van de verkiezingen, worden slechts die stembiljetten in aanmerking genomen, die op een door de landelijke verkiezingscommissie te bepalen tijdstip door de commissie zijn ontvangen. Dit tijdstip wordt duidelijk op de stembiljetten vermeld.
 3. Op basis van de tijdig ontvangen stembiljetten wordt een ranglijst van kandidaten opgemaakt overeenkomstig de bepalingen van bijlage A van dit reglement. Er wordt een definitieve landelijke ranglijst opgemaakt door aan de bij de verkiezing ex. art. 105, lid 2 verkregen lijst, de overige kandidaten van de voorlopige

landelijke ranglijst onder handhaving van hun onderlinge volgorde toe te voegen.

De lijststaanvoerder wordt, ook indien hij of zij bij de landelijke stemming niet de eerste plaats behaalt, als nummer één op de definitieve landelijke lijst geplaatst.

- Art. 106.** 1. De kandidaten met de rangnummers 2 t/m 20 etc. van de definitieve landelijke lijst, worden op alle lijsten op overeenkomstig genummerde plaatsen geplaatst. Op de lijsten in iedere kieskringgroep worden de plaatsen 21 t/m 30 bezet door de nog niet geplaatste ranglijst in de volgorde van de ranglijst ex. art. 104, lid 7. Indien op de definitieve landelijke ranglijst niet voldoende kandidaten voorkomen die aan de voorverkiezingen in de betreffende kieskringen hebben deelgenomen, worden de resterende plaatsen van de lijst vervuld door nr. 21 en volgende van de definitieve landelijke ranglijst ongeacht de plaatsingen van deze kandidaten in andere kieskringgroepen.

- Art. 107.** Ingeval van tussentijdse verkiezingen kan van de in dit hoofdstuk gestelde termijnen worden afgeweken. Alle betrokken organen zijn echter gehouden ook dan zoveel mogelijk de hand daaraan te houden.

- Art. 108.** 1. Ten behoeve van de lijstsamenstelling voor landelijke verkiezingen voor vertegenwoordigende lichamen wordt aan de leden een profiel van de te vormen fractie aangeboden, samen te stellen door de partij- en de desbetreffende fractievoorzitter.
2. Bij de landelijke kandidaatstelling wordt behalve een aantal persoonlijke gegevens ook een persoonlijke toelichting verschaft.

Europees Parlement

- Art. 109.** 1. Voor de kandidaatstelling voor het Europees Parlement zijn de bepalingen volgens art. 103 t/m 108 van overeenkomstige toepassing met uitzondering van het in de overige leden van dit artikel bepaalde.
2. De aanmeldingstermijn vangt aan acht maanden voor de dag van indiening van de kandidatenlijsten ingevolge de Kieswet en sluit uiterlijk drie maanden voor de dag.
 3. De lijststaanvoerder kan gekozen worden conform art. 104, lid 10, ofwel d.m.v. de schriftelijke stemming. De ALV die beslist over deelname, bepaalt welke methode wordt gevolgd.
 4. Er worden geen voorverkiezingen per kieskring gehouden.
 5. De aanmeldingsvoorwaarden, vermeld in art. 103, lid 2g, zijn niet van toepassing.

Eerste Kamer der Staten-Generaal.

- Art. 110.** Voor de kandidaatstelling voor de Eerste Kamer der Staten-Generaal zijn de bepalingen volgens art. 103 t/m 108 van overeenkomstige toepassing.
- Art. 111.** De in te dienen kandidatenlijsten voor de Eerste-Kamerverkiezingen worden door de verkiezingscommissie opgesteld, en wel zodanig dat de verkiezingsuitslag voor D'66 zo gunstig mogelijk zal zijn en zoveel mogelijk in overeenstemming met de volgorde van de definitieve landelijke lijst. Hierbij wordt er vanuit gegaan dat de voor de Eerste-Kamerverkiezingen stemgerechtigde D'66 leden hun stem zo zullen uitbrengen, dat zoveel mogelijk door D'66 gestelde kandidaten in volgorde van de definitieve landelijke lijst worden verkozen.

Provinciale Staten, Gemeenteraden en gekozen vertegenwoordigende raden bij overige openbare lichamen

- Art. 112.** 1. In overleg met de landelijke verkiezingscommissie en het betrokken regiobestuur benoemt het Hoofdbestuur acht maanden voor de verkiezingen van de Provinciale Staten voor iedere provincie één provinciale

verkiezingscommissie, die tot taak heeft op onpartijdige wijze de goede voortgang van de kandidaatstellersprocedure voor de verkiezingen van Provinciale Staten volgens de bepalingen van dit reglement te bewerkstelligen.

2. De provinciale verkiezingscommissie draagt tevens zorg voor de indiening van de overeenkomstig dit reglement samengestelde kandidatenlijsten op de wijze als door de Kieswet voorgeschreven. De commissie kan zich voor deze taak laten assisteren door een aantal door haar aan te wijzen D'66 leden.
3. De provinciale verkiezingscommissies volgen bij de uitvoering van hun taak de aanwijzingen van de landelijke verkiezingscommissie.
4. Een provinciale verkiezingscommissie bestaat uit tenminste vijf leden, die geen deel uitmaken van het regiobestuur. Een lid van de provinciale verkiezingscommissie kan niet als kandidaat worden aangemeld.

Art. 113. 1. In overleg met de landelijke verkiezingscommissie benoemen de regiobesturen acht maanden voor de verkiezingen voor de gemeenteraden, plaatselijke verkiezingscommissies, die belast zijn met de overeenkomstige taken zoals omschreven in art. 112, lid 1 en 2. Voor gemeenten die binnen een afdeling of subregio zijn gelegen kan worden volstaan met een plaatselijke verkiezingscommissie.

2. De plaatselijke verkiezingscommissies volgen bij de uitvoering van hun taak de aanwijzingen van de landelijke verkiezingscommissie.
3. Een plaatselijke verkiezingscommissie bestaat uit tenminste drie leden. Een lid van de plaatselijke verkiezingscommissie kan niet als kandidaat worden aangemeld. Leden van het afdelings- of subregiobestuur maken geen deel uit van de plaatselijke verkiezingscommissie, tenzij er in de gemeente niet voldoende leden beschikbaar zijn voor de plaatselijke verkiezingscommissie.

Art. 114. In overleg met de landelijke verkiezingscommissie benoemen de regiobesturen tijdig vóór de verkiezingen voor gekozen vertegenwoordigende raden bij andere openbare lichamen dan provincie en gemeente, in elke eenheid waarvoor afzonderlijke verkiezingen worden gehouden een verkiezingscommissie met een overeenkomstige taak als in art. 113 omschreven.

Art. 115. De leden van D'66, woonachtig in een gebied ressorterende onder een openbaar lichaam waarvoor algemene verkiezingen worden gehouden, hierna te noemen „gebied”, worden tenminste één jaar voor de dag der verkiezingen door de betreffende verkiezingscommissie uitgenodigd voor een afzonderlijke vergadering onder haar leiding in ieder gebied, waarin een beginselverklaring over deelname aan de verkiezingen voor het betrokken gebied wordt genomen. De verkiezingscommissie deelt de beslissing binnen een week mede aan het regiobestuur, aan het hoofdbestuur en aan de eventueel betrokken afdeling en/of subregiobesturen.

Art. 116. Ieder lid van D'66 kan door zichzelf of door één of meer andere leden door aanmelding bij de verkiezingscommissie kandidaat gesteld worden, mits aan de volgende vereisten wordt voldaan.

- a. lidmaatschap van D'66 gedurende tenminste zes maanden voorafgaande aan de aanmelding;
- b. de wettelijke vereisten voor verkiesbaarheid;
- c. ondertekening van de vragenlijst conform art. 19 van de Statuten;
- d. bereidverklaring na eventuele verkiezing de vertegenwoordigende taak naar behoren te vervullen, desgevraagd verantwoording af te leggen tegenover de leden, afstand te doen van alle partijfuncties op gelijk niveau en de morele verplichting op zich te nemen

zich terug te trekken uit het vertegenwoordigend lichaam bij beëindiging van het lidmaatschap van D'66; e. verstrekking van persoonlijke gegevens conform het in art. 23, lid 1 van dit reglement bepaalde.

Art. 117. In de provincies worden de verkiezingen schriftelijk gehouden; in de overige gebieden kan de verkiezingscommissie de verkiezingen desgewenst in een vergadering houden.

Art. 118. De termijn van aanmelding vangt aan acht maanden vóór de dag van indiening van de kandidatenlijsten ingevolge de Kieswet en wordt tenminste twee weken tevoren bekend gemaakt aan alle leden en voorts in de regionale, resp. lokale pers.

Art. 119. De verkiezingen vinden plaats tenminste twee weken vóór de dag van indiening van de kandidatenlijsten ingevolge de Kieswet en worden tenminste twee weken tevoren bekend gemaakt aan alle leden en voorts in de regionale, resp. lokale pers.

Art. 120. Alleen leden van D'66 die tenminste één week tevoren als zodanig bij hun afdeling bekend zijn en die woonachtig zijn in het betrokken gebied, zijn bij de verkiezing ter vaststelling van de kandidatenlijst stemgerechtigd.

Art. 121. In iedere afdeling wordt na de sluiting van de termijn van aanmelding tenminste drie weken vóór de verkiezingen ter vaststelling van de kandidatenlijsten een ledenvergadering gehouden, waarin allen die voor de kandidatenlijst van het betreffende gebied zijn aangemeld, in de gelegenheid worden gesteld hun kandidatuur te verdedigen. Het afdelingsbestuur stelt de datum voor deze ledenvergadering vast in overleg met de verkiezingscommissie van het betrokken gebied.

Art. 122. 1. De verkiezingscommissie stelt de uitslag van de verkiezing vast in overeenstemming met de regels van bijlage A aan de hand van de stembiljetten die binnen één week worden terug ontvangen resp. ter vergadering zijn ingediend.

2. Op de kandidatenlijsten is aangegeven wie zich niet bereid hebben verklaard op te treden als lijsttrekker.

Art. 123. De verkiezingscommissies stellen het Hoofdbestuur binnen één week na de verkiezingen ter vaststelling van de kandidatenlijsten in kennis van de volledige uitslag en maken vervolgens de einduitslag in hun gebied zo spoedig mogelijk algemeen bekend.

Art. 124. Wanneer aan de verkiezingen ter vaststelling van de kandidatenlijst in een gebied een aantal stemgerechtigden heeft deelgenomen dat niet groter is dan het totaal aantal zetels van het betreffende vertegenwoordigende lichaam dan dient de uitslag door het Hoofdbestuur te worden goedgekeurd. Het Hoofdbestuur is in dit geval bevoegd de kandidatenlijsten te wijzigen en af te wijken van de uitslag. De betrokken verkiezingscommissie wordt gehoord.

Art. 125. 1. Elke kandidatenlijst behoeft de goedkeuring van het Hoofdbestuur om onder de naam Democraten '66 of D'68 te kunnen worden ingediend.

2. De goedkeuring kan alleen worden geweigerd indien niet aan de van toepassing zijnde bepalingen van dit reglement is voldaan of indien door indiening van de kandidatenlijst de partij in ernstige mate in diskrediet zou worden gebracht.

Art. 126. De verkiezingscommissies dragen zorg voor de indiening van de goedgekeurde kandidatenlijsten op de wijze als door de Kieswet voorgeschreven.

Art. 127. Indien in een gebied in samenwerking met één of meer andere partijen een kandidatenlijst wordt ingediend zijn de bepalingen van dit reglement voor de verkiezing van de door leden van D'66 te bezetten plaatsen van overeenkomstige toepassing. Het Hoofdbestuur kan echter hiervan dispensatie verlenen indien ook de verkiezingen voor de kandidatenlijst gezamen-

lijk worden gehouden, mits dit geschiedt volgens regelen die niet in strijd zijn met de geest van het Huishoudelijk Reglement.

- Art. 128.** 1. Een overeenkomstig art. 127 tot stand gekomen kandidatenlijst, behoeft vóór de indiening de goedkeuring van het Hoofdbestuur, ook indien de kandidatenlijst niet mede onder de naam Democraten '66 of D'66 wordt ingediend.
2. De goedkeuring wordt alleen geweigerd op gronden vermeld in art. 125, lid 2, of indien gewichtige politieke belangen zich daartegen verzetten.
- Art. 129.** Voor de verkiezingen van gemeenteraden en gekozen vertegenwoordigende raden van openbare lichamen kan het Hoofdbestuur op verzoek en op door hem te stellen voorwaarden dispensatie verlenen van de op deze verkiezingen betrekking hebbende voorschriften.

Hoofdstuk X

- Art. 130.** 1. Het politiek programma van D'66 bestaat uit het Beleidsprogram, het Verkiezingsprogramma t.b.v. Tweede-Kamerverkiezingen (te noemen Verkiezingsprogramma) en het Verkiezingsprogramma t.b.v. de Europese verkiezingen (te noemen Europees Programma).
2. Het Beleidsprogram staat boven de Verkiezingsprogramma's.
- Art. 131.** 1. Het Beleidsprogram en de landelijke verkiezingsprogramma's van D'66 worden vastgesteld en gewijzigd door de ALV, met dien verstande dat de eindredactie in handen ligt van de programmacommissies met inachtneming van de besluiten van de ALV.
2. Het Beleidsprogram wordt regelmatig en in delen bijgesteld.
3. Een Verkiezingsprogramma wordt steeds t.b.v. de verkiezing van het desbetreffende vertegenwoordigende lichaam vastgesteld en geldt voor de zittingsduur van het gekozen vertegenwoordigende lichaam.
4. Indien het bij tussentijdse verkiezingen niet mogelijk is een verkiezingsprogramma aan de ALV voor te leggen, stelt de programmacommissie in overleg met het Hoofdbestuur een verkiezingsprogramma samen op basis van het dan geldende Beleidsprogram.
- Art. 132.** 1. De programmacommissie stelt de teksten voor het politieke programma op en stelt deze tijdig ter beschikking van het Hoofdbestuur.
2. Programmateksten worden aan de ALV voorgelegd door en onder verantwoordelijkheid van het Hoofdbestuur.
3. De programmacommissie kan aan het congres haar standpunt over (delen van) de tekstvoorstellen mededelen voor zover dit verband houdt met de samenhang van het politieke programma, zowel naar inhoud als naar vorm alsmede wanneer zij niet het standpunt van het Hoofdbestuur deelt ten aanzien van door het Hoofdbestuur in de teksten aangebrachte wijzigingen.
4. De programmacommissie onderneemt al die activiteiten die zij terzake van het politieke programma, voor de nakoming van het Huishoudelijk Reglement op dit terrein, of voor een goede besluitvorming van de ALV nodig acht.
- Art. 133.** Concept-teksten voor het politieke programma worden zólang voor een ALV aan de leden gepresenteerd, dat beraad hierover in een afdelingsvergadering in redelijke mate mogelijk is.
- Art. 134.** 1. Het Beleidsprogram wordt nieuwe leden bij hun aanmelding kosteloos ter beschikking gesteld en is overigens steeds tegen betaling verkrijgbaar.
2. Verkiezingsprogramma's zijn zo spoedig mogelijk na de vaststelling door de ALV voor de leden kosteloos beschikbaar.

Overgangsbepaling

- Art. 135.** Het bepaalde in artikel 25, lid 5, artikel 90, lid 6, artikel 95, lid 5 en artikel 99, lid 4, is niet van toepassing op het lidmaatschap van vertegenwoordigende lichamen en van partijorganen gedurende de zittingsperiode, welke voor de inwerkingtreding van die bepalingen een aanvang had genomen.

Slotbepaling

- Art. 136.** Wijzigingen in dit reglement treden in werking veertien dagen nadat de ALV deze wijzigingen heeft vastgelegd.

Bijlage A

Methode voor het kiezen van personen ter vervulling van plaatsen op kandidatenlijsten voor vertegenwoordigende lichamen en voor de vervulling van meerdere gelijke vacatures in een bestuur of commissie.

Art. I. stemming:

a. Alle stemgerechtigden ontvangen een lijst, waarop alle kandidaten in willekeurige volgorde zijn vermeld, alsmede een stembiljet.

b. De stemgerechtigden stemmen door op het stembiljet tenminste een minimum en ten hoogste een maximum door het verantwoordelijke bestuur te bepalen aantal namen van verschillende kandidaten te noteren in volgorde van hun voorkeur.

Indien het betreft een verkiezing ter vervulling van vacatures in een bestuur of commissie, is het aantal namen dat ten hoogste op het stembiljet mag worden genoteerd gelijk aan het aantal te vervullen vacatures.

c. De stembiljetten worden bij de verkiezingscommissie ingeleverd en geteld.

Art. II. verkiezing:

De verkiezingscommissie bepaalt de uitslag als volgt:

a. Aan op de stembiljetten als eerste voorkeur aangegeven kandidaten wordt een stemwaarde toegekend die overeenkomt met het aantal namen dat ten hoogste op het stembiljet mag worden ingevuld, aan de als eerstvolgende voorkeur aangegeven kandidaat een stemwaarde die één minder bedraagt en zo vervolgens. De aan elke kandidaat aldus toegekende stemwaarden worden bijeengegeld.

b. De kandidaat die het hoogste stemwaardentotaal verwerft, wordt als eerste gekozen c.q. vervult de eerste plaats op de lijst.

De kandidaat die het op één na hoogste stemwaardentotaal verwerft, wordt als tweede gekozen c.q. vervult de tweede plaats op de lijst en zo vervolgens, totdat zoveel kandidaten zijn gekozen als er vacatures c.q. plaatsen op de lijst te vervullen zijn.

c. Hebben twee of meer kandidaten hetzelfde stemwaardentotaal, dan is van hen gekozen de kandidaat die het grootste aantal malen als eerste voorkeur op een stembiljet is vermeld; indien dit aantal gelijk is, is van hen gekozen de kandidaat die het grootste aantal malen als tweede voorkeur is vermeld en zo vervolgens.

Art. III. geldigheid:

Een stembiljet is geldig als het is ingevuld conform artikel I onder b. Indien op het stembiljet een niet-kandidaat is aangegeven, wordt het geacht deze informatie niet te bevatten. Als een kandidaat op één stembiljet meerdere malen is aangegeven, wordt daarvan slechts de hoogste voorkeur in aanmerking genomen. Indien op een stembiljet een voorkeur zodanig is aangegeven dat twijfel ontstaat ten aanzien van de bedoeling van de betrokken kiesgerechtigde, wordt deze voorkeur van onwaarde geacht. In alle andere gevallen die afwijken van het bepaalde in artikel I onder b., beslist de verkiezingscommissie ten aanzien van de geldigheid.

Bijlage B

Definiëring van „geldig uitgebrachte stemmen” en de stemuitslagen

- I. Onder geldig uitgebrachte stemmen worden verstaan de voor-, en tegen- en blanco stemmen.
- II. Een besluit wordt „bij (gewone) meerderheid van (geldig uitgebrachte) stemmen” genomen als er meer

vóór- dan tegenstemmen zijn uitgebracht.

- III. Absolute meerderheid van (geldig uitgebrachte) stemmen wil zeggen: meer dan vijftig procent der geldig uitgebrachte stemmen.
- IV. Twee-derde meerderheid van (geldig uitgebrachte) stemmen wil zeggen: twee-derde of meer der geldig uitgebrachte stemmen.

Bijlage C

Methode voor het kiezen van personen in functie

- a. Gestemd wordt door op het stembiljet één of meer kandidaten te noteren, in volgorde van voorkeur.
- b. Een stembiljet geldt in de eerste instantie als een stem voor de kandidaat van eerste voorkeur.
- c. Een kandidaat met meer dan de helft der geldige biljetten is gekozen.
- d. Indien geen kandidaat aan deze voorwaarde voldoet, wordt de kandidaat met het geringste aantal biljetten afgewezen. Hebben tenminste twee kandidaten eenzelfde geringste aantal biljetten, dan wordt door loting bepaald welke kandidaat wordt afgewezen. Elk van de biljetten voor de afgewezen kandidaat wordt toegekend aan de erop genoemde kandidaat van eerstvolgende voorkeur, die nog niet is afgewezen. Biljetten waarop geen verdere voorkeur wordt genoemd zijn uitgeput. Een kandidaat met meer dan de helft der niet uitgeputte biljetten is gekozen.
- e. Indien geen kandidaat aan deze voorwaarde voldoet vinden de bepalingen volgens lid d achtereenvolgens zolang toepassing tot een kandidaat gekozen is.

Inhoud

pag. 1	Statuten
	Huishoudelijk Reglement
pag. 4	Hoofdstuk I
	leden en donateurs
pag. 4	Hoofdstuk II
	algemene ledenvergadering
pag. 5	Hoofdstuk III
	hoofdbestuur
pag. 6	Hoofdstuk IV
	bijzondere organen
pag. 8	Hoofdstuk V
	adviesraad
pag. 9	Hoofdstuk VI
	afdelingen/regio's en subregio's
pag. 11	Hoofdstuk VII
	subregio's/afdelingen
pag. 11	Hoofdstuk VIII
	regio's/steunfracties en overlegorganen
pag. 12	Hoofdstuk IX
	kandidaatstelling voor vertegenwoordigende lichamen
pag. 15	Hoofdstuk X
	politiek program
pag. 16	Bijlage A
	methode voor het kiezen van personen ter vervulling van vacatures in een bestuur of commissie en ter vervulling van plaatsen op kandidatenlijsten voor vertegenwoordigende lichamen
pag. 16	Bijlage B
	definiëring van „geldig uitgebrachte stemmen” en de stemuitslagen
pag. 16	Bijlage C
	methode voor het kiezen van personen in functie

DEMO-CRAATJES

door Marie-Louise Tiesinga

De laatste Democraatjes gespeld voor de vakantie. Vorige maand hebt u het wegens ruimtegebrek zonder deze rubriek moeten doen, wat de stapel deze keer hoog maakt. Lastig is het dat aan een aantal bladen niet te zien is wanneer ze zijn verschenen.

Uitnodigingen voor vergaderingen of activiteitsagenda's wijzen wel in de richting, maar helemaal duidelijk is het vaak niet. Nummer en datum zou best handig zijn! Wat ontving ik weer aan opmerkelijks? De eerste nieuwsbrieven van de afdeling **Leersum** en **Waalwijk** en de eerste aflevering van het blad van de subregio **Zuidoost-Brabant**. Veel succes toegewenst redacties! **Cuyk** en **Hilversum** maakten in het verlengde van de ledenwerfactie Maak kennis met... een plaatselijke folder waarin adressen van besturen en fracties en informatie over het plaatselijk reilen en zeilen van D'66. In **Leeuwarderadeel** bestaat een initiatiefgroep D'66 die een chique, kleine en zeer handzame brochure heeft samengesteld. Het kan niet anders of dat moet ze succes opleveren in '82. Het O-nummer van **Reeuwijk** is gevolgd door een smakelijk eerste nummer. De kop is er dus af. De **Denopraat** van **Noordoostpolder** heeft een nieuw jasje, van **Zoetermeer** zag ik ook voor het eerst een nieuwsbrief en het **Westland** heeft aangekondigd in juli met het eerste nummer van een blad te komen. We zien daar met verlangen naar uit. Zo, ik geloof dat ik ze wat dit betreft allemaal heb. U hebt er geen idee van hoe ik op m'n hoofd word gezeten als ik er eentje vergeet. Geen afdelings- of regioblad weliswaar - maar een blad voor alle afdelingen en regio's: het **PEAC-bulletin**, waarvan het tweede nummer is verschenen, met o.a. een interview met **Suzan Bisschoff**, informatie over en van de regionale emancipatiegroepen. Integraal opgenomen zijn de resolutie emancipatiebeleid D'66 en de lezing van **Joan Meyer** over 'Gezin en Arbeid' op de landelijke emancipatiedag van 1 maart j.l.

Nu we het toch over emancipatie hebben: als de mate, waarin binnen de congressimpressies in de verschillende regio- en afdelingsbladen aandacht is besteed aan de beide emancipatiemoties in Nijmegen, de graadmeter is voor interesse, dan zou **Stijn Verbeeck** wel eens gelijk kunnen hebben toen hij op de emancipatiedag op 7 juni j.l. stelde dat het overgrote deel van de partij niet wezenlijk in emancipatie is geïnteresseerd. En paar voorbeelden. **Leen Schotel** zegt in de mei-aflevering van de regio **Friesland** dat hij tegen motie 53 heeft gestemd (streefpercentage 50% voor aantal vrouwen op verkiesbare plaatsen, meeweegen emancipatie-deskundigheid, meewe-

Voor een echte bolsjewist zal het bolsjewisme best leuk zijn, in ieder geval akseptabel. Ik voor mij persoonlijk, ik heb d'r niks aan gevonden. Ik miste daar, toen ik in Rusland bij die bolsjewiki was, smartelijk mijn bloedeigen kapitalisme; het vrije ondernemerschap, concurrentie, persoonlijk initiatief, prestatie, hoe heet 't allemaal. Staatsgeleid en opgelegd communisme, neem 't nou maar van me aan, da's armoe troef. Sleetse lapjes waar je net een goedgevulde bovenarm mee af kan drogen, in je te duur betaalde hotelkamer, da's waar het op neerkomt. **Gore lakens**, het **Algemeen Dagblad** van vier dagen terug in de kiosk in de hall, wodka bij de warme hap en daarvan word je veel te gauw en te degelijk dronken. Zodat je dan ook maar van pure dwarsigheid 't **Horst Wessellied** staat te zingen eer je er erg in hebt en de klok twaalf heeft geheid en daarvoor bestaat heel weinig begip daar.

Na veertien dagen in het land der Bolsjewisten ben je blij in **Leninograd** naar het station te kunnen be-geven om de nachttrein naar **Helsinki** te nemen. Op het perron daar is het een geweldige drukte. **Groepjes Russen** staan her en der te zingen dat het een lieve lust is. In een kring met de armen om mekaars hals en de koffers (fiber! karton!) in het midden. **Prachtige zwaarmoedige Russenliederen**. Als we erlangs zijn en een groepje vrouwen naderen breekt dat ook ineens weer los in gezang, heel hoog en bibberig. En nog een stukje verder weer een groep en meer gezang. Dit is uitermate verwarrend en **Fred** zegt zenuwachtig: Zal ik jou es wat vertellen? Dit is allemaal één grote vergissing. Dit is helemaal geen station. Dit is een musical. Straks valt gewoon 't doek en er vertrekt helemaal geen trein naar **Helsinki**!

Maar dat viel mee, de trein ging wel degelijk en we hoorden later dat ze dat al eeuwen zo doen, de Russen, als ze op reis gaan. Even stil met z'n allen mediteren, dat alles toch maar goed af mag lopen en dan een gewijd gezang aanheffen. In de trein vonden we in onze slaapcoupé een dame die zich daar te bed had be-geven. Ze was **Oostenrijkse**, zei ze, 'ne **Wienerin**. **Fred** vond 't nog wel leuk maar ik zei tegen de **Russische conductrice** dat 't geen pas gaf. Daarvoor hadden we niet geboekt en betaald om de nacht te passeren met een wildvreemde dame uit **Oostenrijk**. Maar zij zei dat ze me niet verstond, waarom sprak ik niet ordentelijk **Russisch**? Hé?! En ze trapte me zowat met haar lompe imitatie lederen laars de coupé in. Heel onhartelijke meisjes, die **Russische vrouwelijke beambten**.

Het ontwaken 's morgens was al even teleurstellend want we bevon-

den ons nu wel op **Fins grondgebied** maar omdat we in **Finland** waren kregen we geen thee meer uit de grote samowar want in de **Russische trein** mocht je voor de **Russische thee** nu niet meer met **Russisch** geld betalen. De aankomst in **Helsinki** was daarom destemeeer een waarachtig **Welkom Thuis**: terug in het goeie ouwe kapitalisme. (In de praktijk betekent dat trouwens onder andere wel dat je weer zelf je koffers moet dragen.) **Breng ons** naar het allerbeste, allerruigste hotel van de stad, zeiden we in de taxi en zo kwamen we terecht in een stukje architectonische **aesthetica** dat aan de rand van een meer was neergevlid tussen **besneeuwde dennen** en **sparren**. De hall daar alleen al was een verademing na **Russische hallen**. Een **Walhalla** van

CRI- STELLWEG

goede materialen, moderne vormgeving, piekfijn onderhouden en nergens een militair met walkie-talkie te zien. De **Times** en **Le Monde** van de dag tevoren, **Playboy** en je krijgt je eigen paspoort meteen weer terug. Men vraagt op zakelijk-vriendelijke toon in welke taal je wenst te worden aangesproken. **Mag 't Engels** zijn, **Duits** of **Frans**? **Zeg 't** maar, 't is allemaal in huis. De kamer is een wonder van verfijnd, algemeen en meestal nonchalant aanvaard, westers comfort. **Blank hout**, **olijfgroene stoffen**, blinkend gewassen vensterruit en **beschaafde muziekjes** vanachter paneeltjes. **Eén kanaal met Albinoni** en **Telemann**, een met lieve pop: **Donovan** en **Magna Charta**. In de badkamer treffen we na weken weer **shampoo** aan, **kostelijke zepen** en **badschuim** en het **lijfgrote linnengoed** draagt fiere **hotelinitialen**. **Snikkend van ontroering** en **blij herkenning** nemen we van alles bezit, **liggen uren** in de geurig gevulde **badkuip**, **grijpen de olifgroene telefoon**, **bestellen thee** en **sherry** en zijn toch weer verrast als die laatste er niet alleen **IS** maar dat er vijf merken van blijken te zijn en welke, **alstublieft**, **wensen wij te gebruiken**? **Met de sherry uit Portugal**, de thee uit **Ceylon**, het zilver van dienblad en **roomstelletje** uit **Denemarken**, **zitten we moe** maar voldaan door de **schone ruit** te kijken naar het **bevroren meer**: dit is thuis al heet 't **Finland**. Dit is waaraan wij gewend zijn. **We liggen weer** aan de borst van ons eigen **verrotte westerse kapitalisme**.

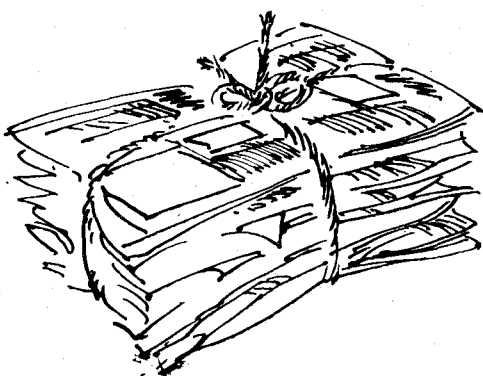
gen ondervertegenwoordiging vrouwen), maar nét als je denkt nú gaat hij uitleggen waarom, dan laat hij het afweten. Komt hij in reactie op uitlatingen van Marianne Visch, die teleurgesteld was over zijn stemgedrag in de eerste plaats met een persoonlijke opmerking aan haar adres: „ze is overigens heel fascinerend als ze woest is” (natuurlijk horen de meeste vrouwen graag iets aardigs, maar niet op een moment waarop het gaat om verontwaardiging over een vermeend gebrek aan (belangstelling voor) emancipatie). En vervolgens legt hij uit hoe geëmancipeerd hij is. Succes met een emancipatiemotie in de Staten, prima, maar voorbeelden als: „volgens mij ben ik de enige mannelijke D'66-er die ooit de emancipatie werkgroep heeft bezocht” en: „ik ben maar twee keer in m'n leven op m'n knieën gegaan voor een medemens” (de eerste keer bij het aanzoeken van z'n vrouw en de tweede om Marianne Visch te vragen HB-lid te worden, zeggen over zijn graad van emancipatie zoveel als er staat: niets. Ik hoop nog eens te lezen wat hij over zijn stemgedrag in de emancipatie werkgroep Friesland te berde brengt. In Groningen is het niet veel beter. Vinden we daar in de Nieuwsbrief wél een forse lofrede op de toespraak van Jan Terlouw t/m zijn vergelijking over de arbeiders/werkers in de wijngaard uit Matthéus, emancipatie wordt zelfs niet genoemd! De Groene Golf uit Nijmegen tenslotte zegt dat D'66 zich dus zeker niet van z'n meest emancipatoire kant laat zien. Ha, dacht ik, tóch nog één blad dat er aandacht aan schenkt. Maar nee hoor, de opmerking sloeg op het feit dat de crèche tijdens het congres slechts door vrouwen werd bemoederd. Misschien was het te vroeg voor deze motie, misschien is het de formulering geweest. Maar dan nóg. In het recente verleden zijn wel meer -even belangrijke - moties 'naar de geest' aangenomen! Democraten, trek uw conclusie! Over naar de andere onderwerpen. In het Mededelingenblad van Amstelveen een interessant artikel van de hand van Richard Kant, als toelichting op het Structuurschema Burgerluchtvaartterreinen. Andere afdelingen hebben daar wellicht iets aan (secr. Tonny van Meeteren, tel. 020 - 459425). Verder een bijdrage van Jan de Lange getiteld „Constitutionele innovatie”, waarin hij denkt aan oplossingen voor het geval door een conflict de college samenwerking op gemeentelijk of provinciaal niveau onmogelijk wordt. Men kan dan - in tegenstelling tot bij een conflict op landelijk niveau - geen beroep op de kiezers doen door het uitschrijven van nieuwe verkiezingen. In de Drenthse Democrat een heldere bijdrage van Jan Drenten over het voorstel van het ministerie van VRO voor de wettelijke norm betreffende geluidsoverlast waarin begripelijk gegoocheld wordt met intensiteit, frequentie, dB's (deci-Bellen), etc. (secr.: 05926 - 1960) én (misschien een idee voor andere bladen?) een politieke quiz in afleveringen in de vorm van een soort standpuntenspel. Gelezen in de Haagse Democrat: „Somme D'66-ers willen van het Beleidsplan een Belijdensplan maken.” En verzoek tot slot. Zouden de redacties die dat nog niet hebben gedaan mij op hun

verzendinglijst willen plaatsen (Bazuinhof 2, 1544 XN Zaandijk), zodat ik meteen van uitkomst het blad rechtstreeks toegezonden krijg? Voor mij is dat een stuk handiger dan ze steeds via 'Den Haag' te moeten ontvangen. Ook ontvangt Arthie Schimmel graag een exemplaar (PSVI, Bezuidenhoutseweg 195, 2594 AJ Den Haag).

Verder hoeft u in principe geen exemplaren naar het landelijk secretariaat te sturen. Als u het allemaal zó doet, zijn wij van alle dubbele exemplaren af en voor u werkt het kostenbesparend! ■

TERUGKEER VAN DE SAINT?

DE PERS OVER D'66

door Marie-Louise Tiesinga

Op 10 mei hield Hans van Mierlo een opzienbarende rede over **Vrede en Veiligheid** op een door het SWB georganiseerde studiedag in Krasnapolsky in Amsterdam. Over die opzienbarende inhoud straks. Nieuwsnet vertelde daarover in het

nummer van 17 mei in een zeer uitgebreid artikel, dat de indruk wekte alsof het om een interview ging, maar het overigens niet was.

Eind mei discussieerde hij voor Vararadio met Den Uyl over cultuur en politiek en 4 juni hield hij voor de radio een voordracht in de NOS-serie Parlement en Toekomst over de samenwerking tussen publieke opinie en parlement.

Vier publieke optredens binnen één maand, een aantal lezingen voor universiteiten daargelaten. In Krasnapolsky trad hij sinds lang weer op voor 'eigen'. Van Mierlo lijkt terug te zijn van weggeweest. Waar wás hij overigens al die tijd?

Cultuur en defensie

Defensie heeft hem altijd geïnteresseerd en het onderwerp van de studiedag was hem dus op het lijf geschreven. Hij zit in de Defensie-Adviesraad, houdt zich bezig met kunstzaken (bestuur Theater De Populier, BZZTöH, Poëzie Hardop etc.) en rolt bijvoorbeeld zo van een vergadering met Chefs van Staven weer het culturele wereldje binnen. Die afwisseling bevalt hem prima.

Mijn telefoontje overvalt hem een beetje. Zijn eerste reactie op mijn vraag, of hij denkt aan terug in de politiek is verbazing

HERDERLAND
Herrezen Van Mierlo daagt D'66 uit:
'We moeten leren leven met de atoombom'

Wat is het meest redelijke alternatief voor een veiligheidsbeleid? D'66 dreigt verstrikt te raken een strijd tussen 'atoombomterugdringers' en 'atoombomaanvaarders'. Een studiedag in Amsterdam - afgelopen zaterdag - was een poging om de discussie te kanaliseren. Maar allender nog was in Krasnapolsky de wedergeboorte van Hans van Mierlo. Na drie jaar; t van weggeweest.

...met het standpunt van de laatste ... van zijn natuurlijke component langzaam dol en overschreed de ir arbeid in 1945. Ik bedoel ... uit de lucht kon ...

en pertinent ontkennen. Waar ik het vandaan haal, begrijpt hij niet. Hij is prima bezig, dus waarom? En vier optredens binnen één maand: puur toeval!

Toch wordt er over Van Mierlo zowel binnen als buiten de partij hevig gespeculeerd. Rooie Haan, NRC en Parool zitten in de wachtkamer voor een interview. Partijvoorzitter **Henk Zeevalking** is over een eventuele terugkeer in de politiek van Hans van Mierlo weliswaar zeer terughoudend, maar acht de kans **zeker niet onmogelijk**. Om daar ongevraagd aan toe te voegen dat ze weliswaar de laatste tijd geen contact hebben gehad maar dat er nog steeds een gesprek tussen hem en Hans op het programma staat. En -weer uit zichzelf- tja en een ministerspost voor Van Mierlo in een nieuw kabinet, daar heb ik nog niet over nagedacht... Zou ik trouwens eerst met Jan Terlouw over willen spreken.

Vrede en Veiligheid

Van Mierlo's voordracht 10 mei was ronduit uitdagend tegen het licht van de congresuitspraak in december. Leren leven met de atoombom, was zijn devies. Kernwapens zijn geen toevallige uitvinding, maar een logisch gevolg van onze cultuur. Hun belangrijkste betekenis is dat ze er zijn. Ethisch of niet. We kunnen ze niet wegmaken, niet onschadelijk maken, althans voorlopig niet. Het verleidelijkste en tevens het gevaarlijkste wat we kunnen doen, is ze wegredeneren. Van Mierlo: *Het enige wat ons m.i. te doen staat, is het bestaan van de atoombom te erkennen, de*

moed opbrengen om gedurende lange tijd in die levensgevaarlijke situatie te verkeren aan de rand van de afgrond en de kleine kans te grijpen die er is om het schrikbeeld van een kernoorlog een preventieve functie te geven en daarmee te pogen de oorlog als structureel gegeven in de geschiedenis der mensheid uit te bannen. Het afwijzen van kernwapens laat de fabrikanten van conventionele wapens volgens Van Mierlo vrij spel. Daardoor worden de meest afschuwelijke conventionele wapens vervaardigd, bijna of net zo erg als kernwapens.

Van Mierlo: *"Alleen al in Europa staat een conventionele bewapening tegenover elkaar, die meer dan het twintigvoudige vertegenwoordigt van wat in de Tweede Wereldoorlog operationeel was. Toepassing van deze vernietigingskracht zou van Europa een puinhoop maken, die zich van de nucleaire slechts onderscheidt door de bloemen die erop kunnen groeien.* Van Mierlo hield zijn gehoor voor dat daarom een lage 'atoomdrempel' (conflictomvang waarbij kernwapens worden ingezet) noodzakelijk is ter voorkoming van conventionele conflicten.

Zulke uitspraken zijn niet mis. Ik ken op z'n minst al één fervent aanhanger van de motie Tommel die inmiddels van z'n geloof is gevallen. En volgens hem is hij niet de enige. **Dick Tommel** zelf - toen ik belde overigens alleen nog maar bekend met het Nieuwsnetartikel - is het hiermee op voorhand niet eens. Hij noemt Van Mierlo's redenering een ontkennen van het autonome proces van ontwikkeling van con-

ventionele wapens. „Die snelle ontwikkeling ervan”, zegt hij, „dat gebeurt toch wel. Dat heeft niets met kernwapens te maken. Binnen de NATO oefent de VS druk uit tot versnelde ontwikkeling van chemische wapens. De strategische kernwapens zijn onbruikbaar omdat ze zelfvernietiging betekenen. Men wil daarom over wapens beschikken die 'zo goed mogelijk' zijn.”

Tommel is het wél met Van Mierlo eens dat chemische- en bacteriologische oorlogvoering **net zo erg** is als het gebruiken van kernwapens. „Daarom”, zegt hij, „moeten we ook die ontwikkeling tegengaan”.

Laurens Jan Brinkhorst op de mededeling dat sommigen vinden dat Hans van Mierlo hem 'rechts gepasseerd is': „Onzin! Hier is eens te meer aangetoond dat realisme in de buitenlandse politiek geen kwestie is van links of rechts.

Ik vind dat Hans een belangwekkend betoog heeft gehouden. Hij is een van de weinigen binnen en buiten de partij die goed over internationale politiek heeft nagedacht. Zonder het idealisme te verliezen dat D'66 nodig heeft voor een creatief buitenlands beleid! Tegelijk geeft hij de realiteit aan waarmee je in de internationale politiek invloed kunt uitoefenen.”

Kortom, Brinkhorst vindt dat er in het betoog van Van Mierlo sprake is van een prima spanningsveld tussen idealisme en realisme. Hij zegt te hopen dat het volgende congres bereid is dit spanningsveld onderdeel te laten zijn van het buitenlands beleid dat D'66 voorstaat en . . . , **dat Hans van Mierlo in dat verband een rol zal kunnen spelen**”.

Van Mierlo een week later op een zonnig terras:

„Natuurlijk ben ik geëngageerd met politieke vraagstukken. Ik denk wel over mijn toekomst na, maar ik heb geen zin om erover te praten”.

Daarmee bedoelend dat hij niet wil dat daarover geschreven wordt. Ik zei dat we wellicht over een paar jaar elkaar nog eens zouden herinneren aan dit gesprek, hij zit- zittend achter een 'duur' bureau in Den Haag. Hij keek ongeloofig, maar moest wel grinniken! ■

d'66

PEAC- NIEUWS

7 Juni 1980 – Emanci- patie-evaluatiedag

schone schijn en harde werkelijkheid Emancipatie binnen D'66 – schijn of werkelijkheid? Dat was het onderwerp van de bijeenkomst op 7 juni in Utrecht. Honderdtachtig mensen hebben meegeholpen en meegedacht bij de tot standkoming van de PEAC resolutie emancipatiebeleid. Zo'n tachtig bogen zich over de reden waarom een motie die in het licht van de resolutie (middels motie 55 die wel aangenomen werd t.b.v. beleids- en ontwerpverkiezingsprogramma onder de bijzondere aandacht van het HB gebracht) toch zeker aangenomen had kunnen worden. Uit de teleurstelling over het afstemmen ervan werd deze PEAC-dag geboren. Leren van onze fouten dus. Waren we te optimistisch (zijn er in de partij nog te veel emancipatiesukkers – deze term laat de moedwil buiten beschouwing)? Of waren we te pessimistisch (weten we het allemaal zo goed dat extra aandacht voor de positie van de vrouw niet meer nodig is)? Vier sprekers: twee emancipatie-optimisten tegen twee idem-pessimisten. *Jan Veldhuizen* begon met optimistische geluiden. Naar zijn idee hebben vrouwen binnen D'66 evenveel rechten als mannen. Hij ziet in *organisatorische* zin geen beperkingen. Beperkingen in de privésfeer worden uiteraard buiten beschouwing gelaten. Als *Carien Evenhuis* in haar artikel over voorkeursbehandeling stelt dat vrouwen in de diverse geleidingen van de D'66-organisatie slechts 23% van het totaal uitmaken, dan is dat gegeven juist, maar onvermeld blijft het *aanbod* aan vrouwen die plaatsen willen bezetten. Bij de TK-verkiezingen in '77 waren 6 vrouwen; alle zes eindigde binnen de eerste 15 plaatsen. Bij de Europese Verkiezingen in '78 eindigde de enige vrouw op de tweede plaats.

Bij recente samenstelling van de EK-lijst waren 4 vrouwen en zij eindigden als nr. 3, 7, 16 en 23. Als vrouwen willen, stelt *Jan Veldhuizen*, hebben ze dus alle kansen. Hij heeft persoonlijk de indruk dat er sprake is van *positieve discriminatie*. De candidate voor de Europese Verkiezingen was volkomen onbekend, de secretaris buitenland vertoefde tijdens haar verkiezing buitenslands... *Veldhuizen* vindt dat we blij moeten zijn met het afstemmen van de voorkeursbehandeling bij onder-vertegenwoordiging. Vrouwen moeten ook op hun *capaciteiten* gekozen worden. In de emotionele sfeer kunnen anders nogal wat tegenstromen ontstaan. Dan voelen mannen zich weer gediscrimineerd en bovendien zullen vrouwen toch ook op capaciteit werken en niet als een soort bonus een plaatsje in de schoot geworpen willen krijgen. Tweede spreker,

een van het pessimistische soort (althans wat dit betreft!), was *Stijn Verbeek*, die zijn onderhoudende en vloeiende betoog begon met de vraag of de organisatoren van deze dag hem konden uitleggen waar zij een schijn van emancipatie in de partij meenden te zien. Die 180 gelijkgestemde zielen van 1 maart in Krasnapolsky kun je niet als voorbeeld nemen. PEAC is de partij niet, dat hebben we op 26 april in Nijmegen gemerkt. Het optimisme is te groot geweest. *Stijn*: „Je kunt natuurlijk blij zijn dat we een PEAC hebben en dat er nog zoveel mensen op zaterdagmorgen naar Utrecht komen, terwijl ze eigenlijk in Zandvoort hadden moeten liggen. Maar dat is het optimisme van traantjes drogen omdat er zo'n mooi pleisterje op je hand zit, zodat je die smerige wond niet meer ziet die eronder zit.” Volgens *Stijn* staan we nog aan het begin. Mentaliteitsveranderingen gaan niet van „eventjes”. „In D'66

Elseke Schreuder
(emancipatiemedewerker)

zitten té veel mannen die nooit gediscrimineerd zijn, op geen enkele manier. Van die mannen die van alles mee hadden: opvoeding, opleiding, carrière... En in zo'n situatie is het heel moeilijk om je in te denken wat discriminatie is. Het gaat langzaam. Keihard actie voeren, maar met eindeloos begrip en geduld is zijn devies. *Stijns* conclusie na Nijmegen is dat het congres in emancipatie niet écht geïnteresseerd was, en dat een partij waarvan een algemene ledenvergadering van twee zo weinig „bindende” moties er één met grote meerderheid aanneemt, vlak nadat ze de andere met grote meerderheid heeft afgewezen, dat zo'n partij geen aanspraak mag maken op enige schijn van geëmancipeerd gedrag. De verontwaardiging daarna is gelukkig groot en waar verontwaardiging is, daar is hoop! *Bettie Groen* bekeek de zaak vervolgens weer van de optimistische kant. Weliswaar zitten er veel minder vrouwen in besturen, werkgroepen etc. dan ze altijd had gedacht, maar daarom neigt ze niet naar een voorkeursbehandeling. Ze is tot de conclusie gekomen dat dat komt omdat vrouwen wellicht met andere, voor henzelf concretere zaken bezig zijn dan politiek, en omdat voor veel vrouwen de zogenaamde drempel hoger ligt dan bij mannen. Ze vindt dat positieve discriminatie, net als negatieve, beangstigende elementen inhoudt. Er is altijd één groep die benadeeld wordt. Het is als pilletjes geven aan de patiënt, maar niet de oorzaak weg nemen. *Bettie* vindt dat het weinig nut

heeft om vrouwen die al kandidaat staan een voorkeursbehandeling te geven: zij hebben de drempel immers al overschreden? Zij zou het beledigend vinden te worden gekozen vanwege haar vrouw zijn in plaats vanwege haar capaciteiten. We zullen moeten proberen om vrouwen te vinden die bereid én capabel zijn, om zich voor allerlei functies kandidaat te stellen. Moeten trachten vrouwen die schijnbaar hoge drempel over te helpen. *Nelleke Schoemaker* sloot de rij met een verhaal waaruit diepe teleurstelling sprak, al merkte ze al meteen op dat het politiek onhandig is om pessimistisch te zijn. Gelijke kansen: theorie. Emancipatie komt niet vanzelf. De barrière is *structureel* (kinderopvang, beeldvorming, vergadertijden, etc.). Alle emancipatiezaken worden afgeschoven naar één ministerie, waar een waakhoofd van het CDA de scepter zwaait. De Emancipatie Commissie heeft bij alle politieke partijen een goede ingang behalve bij D'66. Wellicht is de partij oprecht en van goede wil, maar dat is verre van voldoende! Het gaat om de realiteit. PEAC is er gekomen. Dat kon ook niet anders. Maar PEAC mag slechts zolang het nuttig is. PEAC mag geen eigen uitspraken doen. *Nelleke Schoemaker* pleitte opnieuw voor een D'66-vrouwenorganisatie. Motie 53 sprak over emancipatiedeskundigheid. Volgens haar is de motie niet afgestemd uit gebrek aan belangstelling, maar omdat die emancipatiedeskundigheid als levensgevaarlijk en bedreigend werd ervaren.

PEAC wil zelfstandigheid en geld

Na de inleidingen was er volop gelegenheid tot discussie. Die laaide op in vier groepen en duurde van ca. 12.00 - 14.30 uur. Organisatorisch liep alles perfect onder leiding van *Saskia van der Loo*. Vervolgens brachten de discussieleidsters verslag uit van datgene wat in hun groep als belangrijkste naar voren was gekomen, waarna de PEAC-voorzitter, *Carien Evenhuis* de dag afrondde. Wat kreeg het PEAC mee naar huis? Voldoende om er weer gesterkt te gaan te gaan, denk ik. Over het algemeen erkende men wel dat er voor vrouwen in D'66 geen organisatorische problemen bestaan wanneer zij de ambitie hebben politiek bezig te zijn. Informele belemmeringen kunnen alleen door een mentaliteitsverandering worden opgelost. Ook de stelling van *Stijn Verbeek* over de ongeïnteresseerdheid in de partij in emancipatie werd door velen onderschreven. We moeten anderen aansteken met ons *emancipatiebewustzijn!* Ik had ook de indruk dat we het er daar in Utrecht met z'n allen wel over eens waren dat we ernaar moeten streven dat de *deskundigheid* van vrouwen wordt bevorderd, zodat we zelfverzekerd én verzekerd van steun van *solidaire* vrouwen, ons „mannetje” kunnen staan. PEAC zou grotere slagvaardigheid en grotere zelfstandigheid moeten krijgen. Daarom lijkt de juiste weg bij het Hoofdbestuur een begrotingsvoorstel en een prioriteitenlijst in te dienen waarover het Congres dan een beslissing kan nemen. *Mannenemancipatie* mag PEAC vooral niet uit het oog verliezen; dat zou een belemmerende factor voor de eman-

ciatie van vrouwen kunnen zijn. Doel blijft een mentaliteitsverandering binnen de partij. *Carien*: „Nodig zijn bewustzijn, kennis en solidariteit om onze doelstellingen te realiseren.”

Marie-Louise Tiesinga

Regio's

Op 7 mei jl. heeft het eerste overleg tussen de coördinatoren van de regionale emancipatiewerkgroepen, de emancipatiewerkster en het PEAC plaatsgevonden. Gesproken werd o.a. over knelpunten, subsidie, en structuren status van het PEAC. Zo'n bijeenkomst komt elk kwartaal. De werkgroepen van Zuid-Holland en Utrecht zullen vrijwel zeker voor subsidie door de provincie in aanmerking komen. De werkgroep van Overijssel is door de Algemene Regiovergadering op 7 juni jl. ingesteld als regionale werkgroep; een deel van de kosten komt ten laste van de Regiobestuursgroting. We zijn erg blij met deze officiële status en de financiële konsekventies daarvan!

Diskussiedag 7 juni jl.

Op deze bijeenkomst is levendig gediscussieerd over „Emancipatie binnen D'66: schijn of werkelijkheid?”. Beide opvattingen werden zo vurig verdedigd dat nauwelijks consensus ontstond. Maar dat hoeft dan ook niet. Waar men het o.a. wel over eens was, was de noodzaak van mannenemancipatie, en van een krachtiger PEAC. Het PEAC en/of de emancipatiewerkster dienen ook een ombuds- en uithuilbureau-functie te hebben.

Elders in dit blad staat een uitgebreider verslag van deze o.i. succesvolle dag. (Hoewel we bij het ontvangen van de rekening tot onze schrik zagen dat een aantal mensen vergeten had drankjes te betalen.)

Resolutie

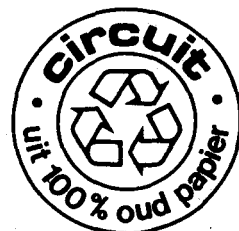
De resolutie emancipatiebeleid die op de emancipatiedag van 1 maart jl. is aangenomen is/wordt verzonden naar o.a. andere politieke partijen, vrouwen- en emancipatiegroepen en diverse kranten en tijdschriften.

PEAC-bulletin no. 2

Dit tweede nummer is o.a. naar alle afdelingen gestuurd; hopelijk kan het van daar uit ook binnen de fracties circuleren. Exemplaren zijn aan te vragen bij de emancipatiewerkster. (gratis, maar bijdragen welkom!) No. 3 komt d.v.v. in september uit.

Bereikbaarheid emancipatie- werkster

Uw emancipatiewerkster *Elske Schreuder* zal deze zomer proberen haar uren in te halen, en derhalve hopelijk alleen maandag en donderdag (s'middags?) op het secretariaat aanwezig zijn (070-858303).

KOPEREN RAADSJUBILEUM IN PARTIJ

(foto: Pierre van de Meulenhof)

Harry Terwisse 12½ jaar volksvertegenwoordiger in Helmond

Helmond startte op 1 januari 1968 met een nieuw grondgebied en een nieuwe raad en was daarmee de eerste gemeente in ons land die na de oprichting van D'66 raadsverkiezingen kreeg. En de partij deed mee. Hans Gruyters, die enige affiniteit met de streek heeft, belde persoonlijk midden in de nacht mensen uit hun bed om campagne te gaan voeren. Hij rekende dan ook op tien of elf zetels. Het werden er drie, waarvan de laatste bezet werd door Harry Terwisse.

Hij stond hem sindsdien niet meer af en viert derhalve per 1 juli a.s. zijn koperen raadsjubileum.

In april 1979 plaatsten wij in de Democraat een portret van partijganger Terwisse, die sinds september 1978 wethouder van Helmond is. Daarom volstaan we vandaag met een hartelijke gelukwens en een foto van de jubilaris in een wat ongewone pose. Harry heeft gemeentebestrijven in zijn portefeuille en liep – uit behoefte ook dit werkveld te leren kennen – onlangs een hele regenachtige dag met zijn mannen mee. Niet zo'n zwaar karwei als je al twaalf en een half jaar andermans troep opruimt. ■

NIEUWS UIT DE ADVIESRAAD

Nogal ongebruikelijk, maar dit keer was het meer een luisterende dan pratende vergadering van de Adviesraad. Ongebruikelijk, maar niet onbegrijpelijk als we bedenken dat op 31 mei de Adviesraad voor het eerst in de nieuwe samenstelling bijeen kwam, waarbij maar liefst 50% van de raad uit nieuw verkozenen bestond. Nog een paar cijfers: zoals u weet bestaat de Adviesraad uit 50 leden en 50 plv. leden, die voor twee jaar worden gekozen. Een blik op de nieuwe lijst laat zien dat er in een aantal regio's nog niet voldoende plaatsvervangende leden zijn gekozen; er zijn nog 15 vacatures. Van de 85 gekozenen zijn er 14 vrouwen, nog geen 20%; in de vorige raad was dat 15%. Een uitschieter is de regio Limburg die met 75% vrouwen in de Adviesraad is vertegenwoordigd. Bij het verkiezen van het presidium kwam de vrouwelijke kandidaat er niet aan te pas. Bert Schwarz en Gerdjan Hoekendijk zullen samen met de herkozen Jacob Kohnstamm het presidium voeren.

Zoals ik al zei een luisterende Adviesraad: luisterend naar het hoofdbestuur, naar de fractievoorzitter en naar de herkozen voorzitter. Hein van Oorschot, namens het hoofdbestuur, hield de Adviesraad voor dat in de beperking zich de meester toont, waarmee hij wilde zeggen dat de raad niet te veel moet oppakken. Beter een paar weldoordachte adviezen dan een stroom van uitspraken. Zo zou het goed zijn als de raad zich zou bezighouden met de binnenkort te verwachten nota over de grondpolitiek.

Uit de rentree-rede van Jacob Kohnstamm konden de leden horen wat D'66 aan kader zal moeten opbrengen, uitgaande van de huidige opiniepeilingen. Als er nu verkiezingen gehouden zouden worden zou onze partij voor al de vertegenwoordigende organen en besturen een kleine 5000 mensen nodig hebben. Als we er van uitgaan dat er slechts 10 à 15% van de leden actief zijn, kunt u zelf narekenen hoeveel leden D'66 nodig heeft. Maar misschien ligt de activi-

teitsgraad bij D'66-ers hoog?

De voorzitter kon het niet nalaten ook al enige bespiegelingen te houden over mogelijke coalitiegenoten voor het geval het op regeren zou aankomen in 1981. D'66 zou zich als taak moeten stellen om te voorkomen dat door persoonlijke vetes (doelend op de incompatibiliteit d'humeur tussen Van Agt en Den Uyl) de vorming van een 2e kabinet Den Uyl zou mislukken. Hoewel Jacob Kohnstamm niet vooruit wilde lopen op uitspraken die de leden tijdens het verkiezingscongres in 1981 zouden doen, zei hij toch zijn twijfel te hebben over de werkbaarheid van de binnen D'66 wel bepleite coalitie PvdA/CDA/D'66. In elk geval zou deze coalitie uiterst kritisch moeten worden bekeken en zou ook een coalitie met de PvdA – zonder het CDA – moeten worden overwogen. Uitspraken die Jan Terlouw aanleiding gaven wat afstand te bewaren. Hij is van mening dat noch hij, noch de Adviesraad noch de ALV zich nu tot uitspraken in deze moeten laten verleiden. Jan Terlouw verwacht dat op de voorjaars ALV in 1981 de leden een volgorde van voorkeur zullen uitspreken en als de ALV verstandig is, hem niet aan handen en voeten zullen binden. Jan Terlouw stelde nadrukkelijk dat hij geen zin heeft in een regeringscombinatie met het CDA en de VVD, maar om nu over nooit te spreken leek hem onverstandig. Jan Terlouw spiegelt zich niet aan Max van den Berg. Met het regelen van een aantal huishoudelijke zaken werd deze eerste vergadering afgesloten. De adviesraadsleden met opgeladen accu klaar voor het vele werk dat te wachten staat.

Kitty Warburg

In de ADVIESRAAD zijn de volgende leden en plaatsvervangende leden gekozen:

Groningen: B. S. Wilpstra, J. H. Apotheker, G. P. Hoekendijk, leden. J. H. Mens, L. A. Beth, plaatsvervangers.

Friesland: mevrouw A. H. Burggraaf, Th. N. P. Klanker, leden.

Drenthe: mevrouw S. Wallinga-Postma, C. Slotje, leden.

Overijssel: P. F. Fokkink, mevrouw E. E. Beumer-Erkelen, J. I. Boekelman, leden. Mevrouw D. Joelle-Lentz, J. C. M. Schaap, H. Mijnheer, plaatsvervangers.

Gelderland: J. Th. M. Traag, mevrouw I. C. A. Verdegaal, mevrouw J. Oldenziel-Postma, A. Bakker, P. Bruinsma, leden. G. J. M. Brummer, J. R. S. Beek, plaatsvervangers.

Utrecht: H. L. van der Wende, G. Ellerbroek, R. A. C. Hoksbergen, W. G. Blaauw, J. F. van Gemund, leden. J. A. van der Werf, mevrouw R. J. Resink-Bos, P. N. M. A. v. d. Baan, H. Nijenhuis, A. Roele, plaatsvervangers.

Noordholland: J. Kohnstamm, mevrouw B. S. Groen, P. A. v. d. Brandhof, mevrouw E. R. Kuiper, R. F. de Vries, J. Wertheim, W. Groot, mevrouw M. W. Lodewijk-de Kruij, C. E. van Sitteren, leden. Ch. A. Koppen, J. W. Eijkenaar, H. F. le Cosquino de Bussy, F. A. M. van Pinxteren, P. H. Frankfurter, F. K. M. v. d. Berg, J. L. I. van Hoorn, J. W. M. Ligthart, P. J. Th. J. Klöters,

plaatsvervangers.

Zuid-Holland: N. F. I. Schwarz, mevrouw M. Cohen Jehoram-v. d. Horst, H. A. C. van Woerden, mevrouw M. J. M. Zebregs, mevrouw J. M. Carol, Y. M. de Haan, A. F. Wischmann, F. J. W. M. van Dooren, H. P. Barth, G. P. I. M. Wuisman, A. J. Meerburg, leden. Chr. J. Peels, M. L. Goedkoop, R. Kooman, B. R. C. v. d. Bos, J. Deenik, J. Meinen, P. J. H. de Roo, plaatsvervangers.

Zeeland: W. Ovaa, A. J. Dijkwel, leden. C. J. P. Staal, plaatsvervanger.

Noord-Brabant: H. J. van Veldhuizen, R. R. de Bruyn, Chr. P. M. Pelkmans, J. E. van Aken, leden. P. Schoonhoven, J. van Heusden, R. de Lusenet, plaatsvervangers.

Limburg: mevrouw H. J. W. Bédoux-Broxmeier, mevrouw C. J. de Gier-Arends, leden. mevrouw A. M. C. van Reen-Kasdorp, J. F. H. Toussaint, plaatsvervangers.

Zuidelijke IJsselmeerpolders: K. E. Nawijn, J. Lageweg, leden. A. B. Coppens, plaatsvervanger. ■

UIT STAD EN LAND

Willen de besturen de kopij voor deze rubriek zo kort mogelijk houden? Regelmatig bereiken ons nog hele lappen tekst met uitgebreide agenda's voor vergaderingen. Voor opname daarvan ontbreekt hier de ruimte.

Regio Noord Brabant

In deze regio zijn weer een aantal nieuwe afdelingen opgericht.

Afdeling Zevenbergen: secretaris: R. Staal, Postbus 10, Zevenbergen.
Afdeling Oisterwijk: secretaris: Pie Wenschot, Mr. van Sonstraat 10, te Oisterwijk.

Afdeling Loon op Zand/Kaatsheuvel/de Moer: secretaris: Jan van Gorkum, Orion 10, Loon op Zand.

Regio Zuidelijke IJsselmeerpolders

Op de Algemene Regiovergadering van de IJsselmeerpolders op 12 maart j.l. is het nieuwe regiobestuur als volgt samengesteld:

J. A. Halff (voorzitter), Punter 31-05, Lelystad, tel. 03200-26337

A. A. S. Boelijn (secretaris), Middenhof 166, Almere, tel. 03240-10081
A. B. Coppens (penningmeester), Schouw 49-15, Lelystad, tel. 03200-40367

E. v. d. Wal-Berkhof (lid), Het Toplicht 26, Dronten, tel. 03210-2647

A. Enninga (lid), Roerstraat 18, Dronten, 03210-3081.

Als lid van het Hoofdbestuur werd

gekozen:

L. J. van der Veen, Buitenplaats 107, Lelystad, tel. 03200-28976 en als plaatsvervanger: G. F. de Boer, Jaegersveld 35, Lelystad, tel. 03200-21236.

Almere 25,67%

Op 28 mei zijn er in de Zuidelijke IJsselmeerpolders (Almere-Haven en aangrenzend buitengebied) adviesraad verkiezingen gehouden. Het succes voor D'66 was groot! Van het totaal aantal uitgebrachte stemmen was de verdeling als volgt: PvdA 30,86%; D'66 25,67%; CDA 14,87%; VVD 15,58%; CPN 8,97% PSP 3,28%. Opkomst percentage 39,8%. De zetelverdeling leverde het volgende resultaat op: PvdA 6 zetels, D'66 5 zetels, CDA 3 zetels, VVD 3 zetels, CPN 2 zetels. Totaal aantal zetels 19. Proficiat Almere-Haven!

Regio Limburg

Het regiobestuur Limburg is als volgt samengesteld:
Voorzitter: J. F. H. Toussaint, Burg. van Deelensingel 56, 5941 BD Velden, tel. 04702-1789
Vice-voorzitter: J. A. Moonen, Eijkhovenstraat 14, 6367 BZ Voerendaal, tel. 04446-1977
Secretaris: A. M. C. van Reen-Kasdorp, Brugstraat 13, 6131 AE Sittard, tel. 04490-16529
Penningmeester: P. C. H. Scheers, Op de Bies 50a, 6333 BZ Schimmert, tel. 04404-2173
Pers/Publiciteit coord.: C. M. Degeenaar, Blockhuysstraat 7, 6235 AW Ulestraten, tel. 04403-3615.

Studiedag provinciale politiek D'66 Limburg

Als start van het politieke seizoen 1980-1981 organiseert het Regiobestuur van D'66 Limburg in samenwerking met de D'66 Statenfractie een studiedag over de provinciale politiek.

Het doel van de bijeenkomst is het evalueren van het huidige provinciale programma, en het uitzetten van lijnen voor het nieuwe programma.

datum: zaterdag 13 september 1980.

plaats: Retraitehuis, Kapellerlaan 38, Roermond.

tijd: 10.00 – 16.30 uur.

kosten voor de individuele deelnemer/ster: géén.

Het gedetailleerde programma van de studiedag zal tijdig bekend worden gemaakt.

Alle D'66-ers in Limburg – en daarbuiten – worden hierbij voor deze bijeenkomsten uitgenodigd.

opgave en inlichtingen bij:

Annemarie van Reen (sekretaresse Regiobestuur), Brugstraat 13, 6131 AE Sittard, tel. 04490-16529; of Nel Swinkels (assistente Statenfractie), Oosterveldstr. 46, 6097 BS Heel, tel. 04747-1611.

Regio Groningen

In *Bellingwedde* werd een nieuwe afdeling opgericht. Voorlopig wordt

het sekretariaat gevoerd door mevrouw E. H. Dommering-Gaas, Morigerweg 13, 9697 SN te Blijham.

Regio Gelderland

Mede naar aanleiding van een tweetal gemeentelijke herindelingen werden respectievelijk in maart en mei twee nieuwe afdelingen opgericht. In maart was daar de afdeling **Heumen**, die participeert in de combinatie „Progressief Heumen”. Secretariais is **Gonnie Olieman-Loves, De Hulst, Malden (gem. Heumen), 080-580367.**

1 mei volgde dan de oprichting van de afdeling **Beuningen**, waarbij Jan Terlouw het woord voerde voor een zeer volle zaal. Enige dagen later werden er twee gemeenteraadszetels veroverd. Het RB feliciteert de afdeling Beuningen met dit formidabele resultaat en wenst Bert Hermans en Greet van Montfoort veel succes toe bij hun gemeenteraadswerk.

Afdelingssecretaris is **Ton Aarts, Boskamp 2, 6644 AX Ewijk, tel. 05457-2119.**

D'66-werkgroepen zijn van start gegaan in de navolgende gemeenten: **Bemmel/Gendt, Voorst en Barneveld.** Eerste contacten zijn gelegd met D'66-ers in **Druten e.o.** en **Vorden.** Tenslotte zij vermeld dat het **najaarsregiokongres** is vastgesteld op **18 oktober 1980 te Nijmegen.** Nadere mededelingen volgen nog over enige tijd.

Jan Traag

1e regiasekretaris, Zuiderlaan 41, 6905 AC Zevenaar 08360-24019.

Politieke Scholings- en Vormingsinstituut D'66

PSVI-NIEUWS

Nieuw Cursusprogramma

In de augustus Democraat zal een overzicht komen van ons nieuwe cursusprogramma.

We organiseren in ieder geval de volgende cursussen:

Cursus Publiciteit en Actie (een cursus voor campagnevoerders) Er zullen 3 cursussen gaan draaien.

data: 12/13 september en 27 september

28/29 oktober en 18 oktober

28/29 november en 13 december

Cursus Spreken in het Openbaar (voor kandidaten Tweede Kamer) Hiervan zullen ook 3 cursussen gaan draaien

data: zie augustus Democraat
Themadag gemeentefinanciën (voor D'66 gemeenteraadsleden)

data:

6 september (Rotterdam, café restaurant Engels)

13 september (Nijmegen, De Vereeniging)

27 september (Groningen, Het Te-

huis)

Trainingsbijeenkomst voor begeleiders van oriëntatiecursussen
datum: 26/27 september
Kadercursus nieuwe stijl
data: zie augustus Democraat
Basiscursus vrouwen
data: zie augustus Democraat
Vervolgcurcus vrouwen
data: zie augustus Democraat
Trainingsbijeenkomst begeleiders vrouwencursussen
datum: 2 en 3 oktober

Jongerecursus

data: zie augustus Democraat
Het **Jaarverslag 1979** van het PSVI D'66 is verschenen! U kunt het aanvragen bij Arthie Schimmel of Annemarie Hogeweg, Bezuidenhoutseweg 195, 2594 AJ Den Haag, 070-858303.

Berichten van de Raadsfracties

Nota's

Amsterdam, nota van het raadslid Ernst Bakker, getiteld: problemen en overwegingen omtrent rijksweg nr. 10 (de ringweg rond Amsterdam)

Amsterdam, nota van het raadslid Ernst Bakker inzake opvang en begeleiding van ex-psychiatrische patiënten

Apeldoorn, doe je wat aan woningisolatie?

Arnhem, D'66 werkgroep erfpacht: voorstel voor het D'66 erfpacht-beleid

Ede-Wageningen, nota erfpacht Emmen, de burgers bij het bestuur, een nota over voorlichting

Geldermalsen, inspraaknota, energienota

Gouda, inspraaknota

Heerenveen, beleidsnota onderwijs

Heiloo-Limmen, energienota

Lelystad, de Markerwaard, een discussie meer dan waard

Naaldwijk, sociaal-cultureel centrum Naaldwijk, een aanzet tot een sociaal-cultureel beleid

Noord-Kennemerland anders, een inspraakalternatief van de provinciale werkgroep ruimtelijke ordening

NH

Poortugaal legt visie voor

Ridderkerk, wat er nog meer kan op het Raadhuisplein

Schiedam, inspraaknota „via samenspraak naar inspraak”

Terneuzen, nota democratisering contact- en wijkraden

Utrecht, milieu in Utrecht, hennepgebruik in Utrecht

Voorburg, notitie volkshuisvesting, openbaar vervoer-plan

Westland, energiebesparing in de glastuinbouw, gedecentraliseerde energieopwekking, buitenlandse werknemers in Westland

Wierden, woonwagenbeleid Wierden

Zuidwolde, onderbouwd, een nota over volkshuisvesting in Zuidwolde

Zwijndrecht, LPG door Zwijndrecht: gas of tegengas, een D'66 visie op de gevolgen voor Zwijndrecht van grootschalige LPB aanlanding in Europort

HET HOOFD-BESTUUR

Na de enquêtes, de verkiezingsuitslagen

Verkiezingsonderzoeken zijn aardig, vooral als ze aantonen dat de kiezer D'66 meer – en steeds meer – gaat waarderen, maar een ieder weet dat dit nog niets zegt en dat de verkiezingsuitslagen echt tellen.

In mei zijn er op 4 plaatsen in Nederland verkiezingen gehouden (Beuningen en Purmerend; gemeenteraadsverkiezingen, Almere; adviesraadsverkiezingen, Rotterdam: deelgemeenteraadsverkiezingen). De uitslagen tonen aan dat Lagendijk, de Hondt, enz. niets te veel (misschien wel iets te weinig) hebben voorspeld:

7 mei: Beuningen D'66 9,6% (2 van de 15 raadszetels).

21 mei: Purmerend D'66 16,1% (4 van de 25 raadszetels).

28 mei: Almere D'66 25,67% – je weet niet wat je leest – (5 van de 19 zetels) – zie ook regionieus.

28 mei: Rotterdam D'66 16,1%.

In drie – met uitzondering van Purmerend – van deze vier gemeenten passeerde D'66 de VVD. Frappant voor een partij met zoveel kleinschaligheid in haar programma.

Onze hartelijke gelukwensen aan alle betrokkenen en aan alle (advies-) raadsleden sterkte toegewenst. Men let op u!

Jan Veldhuizen.

Uit de Hoofdbestuursvergaderingen:

9 en 10 mei '80:

Korthedshalve een greep uit de behandelde agendapunten:

In een eerste beschouwing over het functioneren van deelcongressen in het licht van een betere en vooral begrijpelijker besluitvorming kan voorlopig geconstateerd worden dat dank zij de deelcongressen op één ALV (Algemene Leden Vergadering) drie hoofdstukken in het beleidsprogramma zijn behandeld. Zonder deelcongressen – met een enigszins sanerende werking – zou dit onmogelijk geweest zijn.

Een negatieve faktor hierbij is het feit dat de ALV niet meer over alle amendementen besluit. Aan de congressvoorbereidingscommissie zal – naast een aantal andere suggesties – voorgesteld worden louter redactionele amendementen niet meer te laten indienen omdat dit tot het redactionele werk van de programma-commissie behoort en op congressen uitermate tijdrovend is.

Uit de tweede behandeling van de evaluatie van de Europese Verkiezingen volgt – voor het HB – het be-

wustzijn dat voor de a.s. verkiezingen meer gemotiveerde campagne-deelnemers nodig zijn. In het schema voor de (eventueel noodzakelijke) versnelde campagneprocedure zijn van HB-zijde voorstellen opgenomen dit te realiseren in overleg met regio's en afdelingen.

In dezelfde activiteiten passen de voorbereidingen voor Staten- en raadsverkiezingen en adviezen inzake de voor- en nadelen van samenwerkingsverbanden.

De partij- en fractievoorzitter hebben een profiel geschilderd voor a.s. kamerleden. Kandidaten kunnen hun eigenschappen hieraan toetsen en voor zichzelf bepalen of zij voldoen aan die zaken waarvan het Hoofdbestuur en fractieleden vinden dat deze aanwezig dienen te zijn bij een D'66 kamerlid.

Het profiel zal meegezonden worden met het aangevraagde aanmeldingsformulier door de Tweede Kamer kandidaten.

5 juni '80

In het agendapunt „politiek nieuws” wordt de roep om duidelijkheid – door PvdA's van Thijn – aan de orde gesteld. Jan Terlouw – die op deze avond in Maarssebroek spreekt – en de voorzitter vinden dat D'66 zich heeft uitgesproken over samenwerking met de PvdA, echter niet ten koste van alles. Van Thijn verwacht dat D'66 zich nu uitsprekt over de coalitievorming waaraan zij wenst deel te nemen, terwijl de PvdA zelf en ook het CDA dit nog niet gedaan hebben. Politiek – en vooral voor de kiezer – is het pas relevant dit **duidelijk** te doen op de ALV vóór de verkiezingen. Als Van Thijn dit niet wil begrijpen moet hij nog maar even zenuwachtig blijven.

Grote waardering wordt uitgesproken voor Erwin Nypels en zijn medewerkers voor het indienen van zijn voorstel tot wijziging van de pensioen- en spaarfondswet (wet beperking pensioenverlies wegens inflatie). Het HB heeft besloten enig financieel risico te nemen – in afwijking van de begroting – in verband met de eerste en grootste prioriteit waar de partij voor staat nl.: ledenwerving. Uit de nog niet actieve en de nieuwe leden zal het organisatorische draagvlak gerecruiteerd moeten worden voor het functioneren van de partij na Staten- en raadsverkiezingen in 1982.

Jan Veldhuizen.

D'66 en de Europese partijvorming

Het zal de bedoeling van de auteur niet geweest zijn, maar de ingezonden brief van Just Stam in de vorige Demokraat zou de indruk kunnen wekken dat aansluiting van D'66 bij de Liberale of Socialistische fractie in het Europese parlement op dit moment wordt overwogen. Dat is volstrekt niet het geval. Hopelijk wordt dat duidelijk door een kort verslag te geven van de wijze waarop ... het HB de contacten met aan D'66 verwante partijen in Europa uitbouwt en verdiept.” (Opdracht

ALV nov. '78). En, in verband daarmee, de tendenties tot nieuwe politieke stromingen in die landen.

Welke partijen hebben belangstelling voor D'66?

Gelukkig zijn wij niet de enige partij die op zoek is naar progressieve, democratische geestverwanten in andere landen.

In België zoeken de progressieve leden van de Vlaamse Volksunie naar een weg om zich los te maken van het nationalistisch kader van hun partij. Ook progressieve leden van de officiële liberale partij, de PVV, tonen belangstelling voor D'66. Daarnaast zijn er contacten met de Mouvement d'Union Radical (MUR), een Brussels splinterpartijtje. Moeilijkheid bij het beoordelen van Belgische partijen is, dat vooral de kleintjes hun voornaamste bestaansgrond vinden in de taalstrijd.

In Engeland zijn er regelmatige contacten met de Liberals (die geen zetel in het EP hebben). Hoewel een aantal leden van de partijtop warm voorstander is van D'66, is er een obstakel tot verdieping van de contacten; de Liberals zijn lid van de Europese federatie van liberale partijen, een zeer gemengde club, waar ook de VVD deel van uitmaakt. Inmiddels zoekt een groepje vooraanstaande, maar ontevreden Labour-leden toevlucht tot progressieve Liberals. Maar voor enige conclusies over de resultaten daarvan is het nog veel te vroeg.

In Duitsland zijn er contacten met de FDP (liberalen). Ook zij zijn lid van de federatie van liberale partijen. Ook perspectieven biedt mogelijk de benadering van de Deutsche Jung-Demokraten, DJD, een met de FDP gelieerde jongerenpartij die samenwerking met die Grünen voorstaat. In juni zullen DJD-leden een bezoek aan het JEAC brengen.

Een D'66 vertegenwoordiger bracht een „partijgroet” aan het oprichtingskongres van die Grünen. Probleem met de Grunen, en met alle groene partijen is hun losse organisatiestructuur. Daardoor is het moeilijk afspraken maken, anders dan op individuele basis. Beste aanknopingspunt is concrete samenwerking tussen grensregio's, die al plaatsvindt in Gelderland en Limburg.

In Frankrijk zullen de mogelijkheden voor concrete samenwerking met de Mouvement des Radicaux de Gauche, MRG, besproken worden, tijdens een bezoek aan Parijs deze maand. De MRG is een sociaal-liberale oppositiepartij, met 2 leden in de socialistische fractie van het EP.

Kennismaking met Europe Ecologie, de Franse „groenen”, en de Parti Radical Socialiste, PRS, de kleinste en progressiefste regeringspartij met 4 EP leden bij de liberale fractie, staat nog op het programma. In Italië zijn er contacten met de Republikeinen, een progressief-liberale regeringspartij (klein partijtje) en met de Radikalen, een niet-marxistisch progressieve partij, met een zeer losse federatiestructuur.

De relaties met al deze partijen zijn nog in het beginstadium en moeten de komende jaren uitgebouwd worden.

KANDIDAATSTELLING VOOR HET LIDMAATSCHAP VAN DE TWEDE KAMER DER STATEN-GENERAAL

In mei 1981 zullen er verkiezingen gehouden worden voor de Tweede Kamer der Staten-Generaal.

Volgens het Huishoudelijk Reglement dient het hoofdbestuur de kandidaatstelling te openen.

Op grond hiervan zijn sinds 1 april 1980 D'66 leden die aan de in de Kieswet, de Statuten en het Huishoudelijk Reglement genoemde eisen voldoen, in de gelegenheid zich kandidaat te stellen.

Kandidaten dienen zich aan te melden door het in tweevoud indienen van een ondertekend aanmeldingsformulier. Eén exemplaar dient aangegetekend te worden opgezonden aan de landelijke verkiezingscommissie van D'66, p/a Kantoor notaris L. J. J. M. van Meer, Postbus 30, 2670 AA Naaldwijk. Het andere exemplaar moet gezonden worden naar het landelijk secretariaat van D'66, Bezuidenhoutseweg 195, 2594 AJ Den

Haag. Formulieren zijn op aanvraag verkrijgbaar bij het landelijk secretariaat.

De landelijke verkiezingscommissie zal de ontvangst van ingediende aanmeldingsformulieren schriftelijk bevestigen.

De kandidaatstelling sluit op 13 oktober 1980 om 12.00 uur.

Namens het hoofdbestuur,

Frans Rogier,

vice-voorzitter organisatie.

Namens de landelijke verkiezingscommissie,

Ernst Jansen,

voorzitter.

P.S. Indien de Tweede Kamer tussentijds wordt ontbonden en vervroegde verkiezingen worden uitgeschreven, sluit de kandidaatstelling uiterlijk 4 werkdagen, nadat het besluit van ontbinding is afgekondigd.

Perspectieven voor Europese fraksievorming

Zoals bekend behoort D'66 tot de groep der Niet Ingeschrevenen, NI, in het EP. Het reglement vereist minimaal 11 leden van 3 landen om een zelfstandige fraksie te vormen. Waar zouden de andere 9 (of meer) vandaan kunnen komen?

Ten eerste is er de **fraksie van de Technische Kooperatie**, die werd opgericht om de belangen van de kleine partijtjes te behartigen, en 11, doorgaans progressieve, leden heeft, tw.: 1 onafhankelijke 1er, 4 anti-EEG Denen, 1 progressive VVU man, 3 Italiaanse Radikalen, en 2 Italiaanse democratische proletariers. De Italiaanse radikalen willen graag met ons samenwerken. Daarnaast is er een goede verstandhouding met de VVU vertegenwoordiger en met 2 Belgische leden van het Front des Francophones, FDF, een Waals partijtje, evenals D'66 bij de NI. Voorts is de Eurofraksie onlangs benaderd door de 2 Italiaanse Republikeinen die uit hun liberale fraksie wilden treden om samen met D'66 een nieuwe groep te starten. En ook de MRG is ontevreden in de socialistische fraksie.

Maar voor definitieve stappen is het nog te vroeg. Daarom is door Eurofraksie, TK fraksie en HB gezamenlijk besloten om voorlopig de contacten te verdiepen via concrete samenwerking, door het gezamenlijk indienen en verdedigen van voorstellen in het EP, met al die partijen die zich kunnen vinden in de D'66 opvattingen over **Europese** onderwerpen, en wel de bevoegdheid van parlement en commissie, energie en milieu, het sociaal beleid, en de historische basis van elke economie, de landbouw.

Een uitgebreid verslag van deze sa-

menwerking kunt u tegemoet zien op het najaarskongres, bij monde van Euro fraksievoorzitter Aar de Goe-de.

Pauline van Tets
sekretaris buitenland

Stichting Wetenschappelijk Bureau D'66

SWB-NIEUWS

Werkgroep Verre Oosten

Op maandag 2 juni j.l. was een vergadering belegd in Amsterdam met als onderwerp NIEUW GUINEA/IRIAN. Vanwege minimale opkomst werd van een discussie afgezien.

De volgende vergadering zal plaats vinden na de vacaties op 8 september a.s. in het Mozeshuis, Waterlooplein 57 te Amsterdam met als onderwerp CHINA. Op deze avond zullen dia's worden vertoond van een vrij recent bezoek aan dit land. Leden van de werkgroep en belangstellenden worden opgeroepen op deze avond aanwezig te zijn. Uiteraard zal dit onderwerp niet op één avond kunnen worden afgehandeld, reden te meer voor iedereen regelmatig te verschijnen.

Nieuwe leden en belangstellenden kunnen zich opgeven bij de contactpersoon Frans Dingemans, Hobbemalaan 13, 1399 EV MUIDERBERG, telefoon 02942 - 1524.

DEMOCRATEN SCHRIJVEN

red.: Piet van Baarsel

Democraten schrijven... veel! Dat is op zichzelf verheugend, maar in de formule van de Democraat, die slechts 1 à 1½ bladzijden Democraten schrijven toelaat, helaas te veel. Daar komt bij dat dit nummer het laatste is vóór de vakanties en het mijn opgave is daarna met een schone lei te kunnen beginnen.

Ik zal diep moeten snijden, in lange artikelen nog meer dan in korte. Ik heb vroeger al eens aangegeven dat korte stukken voorrang hebben boven lange. In het vorige nummer is dat uitgangspunt door een misverstand tussen mij en de drukker de mist ingegaan. Laat ik eerst die fout herstellen:

MR. JEROME L. HELDRING

door Marcel Haenen uit Heerlen
Met stijgende verbazing las ik in de Democraat van april een artikel van Mr. Jérôme L. Helderling. Waarschijnlijk heeft hij gemeend om in een blad waarin zoveel waarmoedige bespiegelingen voorkomen als in de Democraat een humoristische bijdrage te moeten leveren. Nu dit is hem wat mij betreft uitstekend gelukt. Met gepaste trots geeft deze NRC-columnist weer, wat hem ertoe gebracht heeft om bij de laatste Tweede Kamer verkiezingen zijn stem uit te brengen op D'66. De redenatie die hem tot dit besluit gebracht heeft blijft ons ook niet bespaard.

De VVD verwijt hij een gebrek aan oprechtheid om hun politieke (conservatieve) kleur te bekennen. Een logische zaak volgens mij, want wie loopt er nu graag met zijn gebreken te koop? Het CDA viel ook af, omdat Van Agt als lijsttrekker werd gekozen. Begrijpelijke gevolgtrekking. Ook de PvdA kreeg zijn stem niet, vanwege wat genoemd wordt „natuurlijke dramzucht“, een kreet waarvan ik in alle oprechtheid niet weet wat die betekent.

Bleef over, het kan niet missen, D'66.

Hierna verzekert hij ons de volgende keer toch weer gewoon op de VVD te stemmen, omdat: „de VVD de plaats van het conservatisme inneemt, een in elk spectrum noodzakelijke plaats.“ Ook dit is voor mij een onbegrijpelijke uitspraak, want wat is het nut van een partij die enkel en alleen eigenbelang nastreeft en zodoende een hinderpaal vormt voor echte maatschappelijke vooruitgang. Wanneer politieke keuze op een zo noodgedwongen wijze tot stand moet komen en alleen via een negatieve rekensom gestalte krijgt, lijkt

het mij zinvoller om gewoon niet te stemmen, daar stemplicht gelukkig niet meer bestaat.

Mr. Helderling kan natuurlijk ook gewoon zijn eigen partij oprichten: de Oprecht Conservatieve Partij (OPC), hetgeen misschien helemaal niet zo'n gek idee is, want laten we eerlijk zijn als conservatieven van het kaliber Wiegel het zo ver kunnen schoppen, dan liggen er voor u toch ook kansen.

VERBETER DE WERELD?

door Jet de Bussy uit Amsterdam als antwoord aan mev. Boerrigter, zie Democraat van april.

Waarom altijd dat katten tegen rokers? Die mensen zijn gewoon verslaafd aan roken. Waarschijnlijk lijdt uw man aan een andere milieu-vervuilende verslaving: de auto.

Als hij op de fiets of te voet van die vergadering naar huis was gegaan, had dat „uur in de wind“ alle rook uit zijn kleren en zijn haren weggeblazen en had u een heerlijk frisse man in uw slaapkamer gekregen. Maar als hij voor de vergaderzaal in de auto is gestapt en voor de huiskamer er weer uit, ja dan is elk luchtje en geurtje aan hem blijven hangen. Wees blij, dat het geen parfum was.

Laten we ophouden ons druk te maken over die splinter in andermands oog. Waarmee ik niet zeggen wil, dat in het uwe een balk zit.

Maar een beetje verdraagzaamheid zou wel zo plezierig zijn.

HARTEKRETEN

door Dirk de Boer uit Kerkrade

1. D'66 moet gesteund door andere politieke partijen een „kontraat“ afsluiten met het Kabinet, inhoudend dat indien op 1 oktober a.s. in Zuid-Limburg geen 2900 arbeidsplaatsen zijn gerealiseerd (géén wapenopslagplaatsen, daar vroegen wij niet om), het kabinet op 2 oktober 1980 opstapt. Van leugenachtige beloftes zijn wij Limburgers niet gediend, zeker niet van DIT kabinet.

en van andere wél? red.

2. D'66 moet er voor zorgen, dat Kerkrade aansluiting krijgt op de eerste intercivty van 6.16 uur uit Heerlen. Kerkrade is toch geen gehucht, maar op de hele aardbol bekend door het W.M.C. (1981)

3. Zoals bekend gaat een deel van het NS wagenpark naar de sloper. Zou het niet mogelijk zijn er noodwoningen van te maken of meer permanente voor studenten?

4. Tenslotte vraagt Dirk de Boer zich af of we de energieverslindende poldergemalen niet kunnen vervangen door windmolens als vroeger.

't zou misschien hier en daar kunnen maar dan als propellermachine. red.

Er zijn een paar artikelen die ook aangeboden zijn aan andere periodieken. Het is weliswaar niet zo dat de Democraat altijd het eerstgeboorterecht opeist maar toch... Zo moet ik A. H. J. Neels uit Vlissingen teleurstellen, mede omdat zijn stuk over het beter functioneren van de democratie o.a. ingaat op een artikel van Grootaarts in de Deltademocraat.

Iets soortgelijks geldt voor Kees Tump uit Amsterdam, die een 5-koloms artikel schrijft over Zuid-Afrika en de rol die Nederland als „broedervolk“ kan spelen door samenwerking met Zuid-Afrika. Hij heeft het stuk ook gestuurd naar dagbladen in Nederland en Zuid-Afrika, dus hebt u het misschien al gelezen. Mevr. A. W. Klinkert-Blokhuis uit Hattem stuurde de tekst van een toespraak, die zij gehouden heeft bij de opening van een tentoonstelling over de bezettingsjaren en de bevrijding van Zwolle. Zij schetst de emoties, die opwelden bij de bevolking en Juliana, toen zij in 1945 Zwolle bezocht.

Ik kan een paar ingezonden stukken vangen onder de titel:

LANDBOUW-BULLETIN

A. van Laar uit Zwolle, van beroep veehouder (middelgroot bedrijf, 30 ha., 65 melkkoeien) biedt zich aan een landbouwbuletin op te zetten als vaste rubriek in de Democraat. Een te waarderen initiatief, maar zijn eerste bijdrage geeft te weinig een eigen standpunt weer. Trouwens, dat geldt voor meer briefschrijvers.

Op zichzelf zijn de feiten die genoemd worden, juist.

„Duidelijk is dat de E.E.G. zich in een forse crisis bevindt“.

„De fruitteilers in Nederland verkeren in niet geringe moeilijkheden“.

„De kalvermesterij zit ook al in de problemen“.

„In de varkensmesterij is het komer en kwel“.

„De boterberg is geslonken tot een molshoop... de melkproductie ligt lager dan vorig jaar“.

Van Laar, graag meer eigen commentaar en zo kort mogelijk alstublieft.

MOTIE 53

Daarover zijn drie brieven binnengekomen.

Hanneke Gelderblom uit Den Haag is blij dat de motie verworpen is. Zij wil dat vrouwen die een functie bekleeden „het gevoel houden dat zij op die plaats gekozen zijn, omdat zij daar gekozen zijn door degenen die vertrouwen hadden in hun kundigheid, niet omdat zij vrouw zijn“.

Riemke Bos-Osinga uit Drachten en Marian Visch uit Sneek zijn minder gelukkig met het verwerpen van de motie.

Marian Visch: „Ook opmerkingen als: ik ben wel voor emancipatie, maar ik vind dat een vrouw capabel moet zijn, maken mij razend. We gaan er van uit dat vrouwen die zich beschikbaar stellen voor functies, capabel zijn, zoals we daar ook van uit gaan bij mannen. Het punt is echter, dat dit argument bij mannen nooit wordt gehoord“.

Zij eindigt met een citaat van de partijvoorzitter: „Het is de taak van vooruitstrevenden, gelijkheid met kracht na te streven en D'66 kan

daarbij zeker op bepaalde terreinen een voorttrekkersrol vervullen, waarbij ik met name denk aan de emancipatie van de vrouw, gelet op de kwaliteit en kwantiteit van onze vrouwelijke leden.“

Op de emancipatieproblematiek sluit nog aan een voorstel van Jaap Jansen uit Rosmalen om een minister van emancipatiezaken aan te stellen. Teneinde het totaal aantal ministers op 16 te houden, moet er nog al wat geschoven worden. Hij komt een heel eind, maar op de vraag wat er met „Recreatie“ moet gebeuren heb ik op dit moment nog geen antwoord.

REIN-ACTIE

Werner Uerz uit Zevenaar meldt dat van 25 juni tot 12 juli „een aantal milieuenthousiastelingen uit Zwitserland, Frankrijk, Duitsland en Nederland in een boot de Rijn afzakken“. Er zijn vele manifestaties in de oeversteden voorzien. Nijmegen: 10 juli; 12 juli; Rotterdam.

Mede omdat de brief in niet te duidelijk handschrift is gesteld laat ik het verder bij het telefoonnummer van Werner Uerz: 08560 - 24055

KERNENERGIE! AANVAARDBAAR??

Wouter ter Heide uit Zwolle is van mening dat: Op grond van het bovenstaande moet worden vastgesteld dat de, zowel vreedzame als militaire, toepassing van kernenergie „mensonwaardig“ dus „onaanvaardbaar“ is. Gelijkijdig moet worden vastgesteld dat er mondiaal een grote vraag is naar energie. Aan die „materiele“ vraag naar energie moet evenwel op redelijke wijze het hoofd geboden kunnen worden nadat (!) de „morele“ vraag naar de aanvaardbaarheid van de vreedzame toepassing van kernenergie mondiaal is beantwoord. Een mondiale beantwoording die dankzij het bestaan van de Verenigde Naties, „als hoedster over de menselijke waarde en waardigheid“, mogelijk is.

Er liggen nu nog twee brieven: De eerste is een „open brief“ van de Sub-regio Westelijke Mijnstreek aan de Minister van Binnenlandse Zaken over de lijdensweg van de gemeentelijke herindeling in Zuid-Limburg. Wat ik al eerder schreef: een brief die ook verstuurd is aan de pers heeft bij de Democraat geen top-prioriteit.

De tweede betreft een beschouwing over Vredesopvoeding en -onderwijs, waar Steven Derksen vorig jaar op gepromoveerd is. Misschien is die dissertatie iets voor een boekbespreking?

Een aantal brieven door Piet van Baarsel samengebracht onder de titel „kritiek op kamerleden“ moest door gebrek aan ruimte blijven liggen tot het volgende nummer. Dat lot trof ook onze vaste rubrieken „Mensenrechten“ en „Portret van een partijgangster“.

Partijsecretariaat: Bezuidenhoutseweg 195, 2594 AJ Den Haag,
 telefoon: 070-858303

HOE LANG NOG?

De werkloosheid blijft toenemen, zoals te verwachten. Het kwart miljoen is gepasseerd en de regering staat machteloos toe te kijken.

Onze fractie heeft niet de gewoonte om blindelings alles wat fout gaat het kabinet te verwijten. De oorzaak van de toenemende werkloosheid moet voor een belangrijk deel worden gezocht in internationale ontwikkelingen: gestegen olieprijzen, toename van de productiekraft van landen met lage lonen, technische ontwikkelingen die automatisering mogelijk maken.

Toch heeft het kabinet gefaald. Bestek '81, het plan dat de werkloosheid terug moest brengen tot 150.000, was een waardeloos stuk. Terwijl de fractie van D'66 (als enige

Verkeerd geciteerd

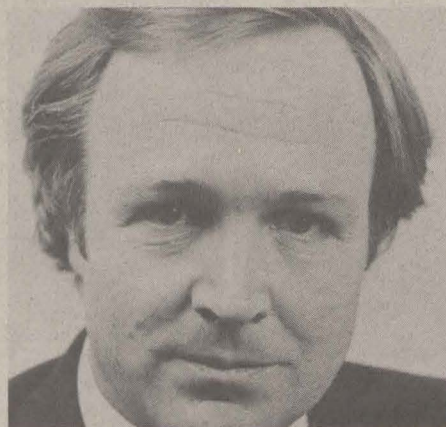
Door een bericht op de voorpagina van NRC/Handelsblad van 25 augustus jl. kan de indruk worden gewekt dat de fractie van D'66 het Hoofdbestuur zou willen voorschrijven op welk moment de partij zich zou moeten uitspreken over de partijpolitieke strategie. De fractie is van mening dat dit het best op het congres in februari '81 kan gebeuren, maar heeft slechts besloten dit als een voorstel aan het Hoofdbestuur te presenteren.

Over het lidmaatschap van de NAVO is op het fractieweekend in het geheel niet gesproken. Over plaatsing van nieuwe lange-afstandwapens heeft de fractie geen definitief standpunt geformuleerd. Overwogen is wel dat plaatsing in ons land in ieder geval moet worden afgewezen als het aantal van 572 niet sterk wordt verminderd, SALT-II niet wordt geratificeerd, of als het Warschaupact bereid blijkt haar eigen lange-afstandwapens in aantal relevant te verminderen.

Jan Terlouw

de fractievoorzitter

JAN TERLOUW

in de Kamer overigens) er al minstens vijf jaar geleden op hamerde dat de bovengenoemde ontwikkelingen, die het toen al kon zien aankomen, een andere aanpak van de industriële productie broodnodig maakte, dat structurele veranderingen een structurele aanpak vereisen, kwamen van Agt c.s. in '78 met een werkje waarin stond dat met een scheutje van een oud medicijn, verbetering van de rendementen, genezing van de economie in '81 was gegarandeerd. Bizar om te bedenken, nu over enkele weken de begroting '81 zal worden ingediend. D'66 heeft op sociaal-economisch gebied geen visie, zeggen onze politieke tegenstanders graag, zodat ze onverstoord op grond van hun eigen sociaal-economische dogma's brokken kunnen blijven maken. Gelukkig is er af en toe een Groenevelt die ons gelijk komt geven.

Het is echt jammer dat het kabinet eind juni niet is gevallen, want steeds dringender wordt het om met nieuw beleid te beginnen. De automatisering gaat door, die kan niet buiten de deur worden gehouden zonder aantasting van onze concurrentiepositie. Dat gaat nog meer arbeidsplaatsen kosten. Het scheppen van nieuwe arbeidsplaatsen in de dienstensector zal maar heel beperkt kunnen, want er is geen geld voor. Verschillende sectoren waarin we vroeger sterk waren, zoals de scheepsbouw en de textiel, hebben vaste voet aan de grond gekregen in landen waar de arbeidskrachten nog goedkoop zijn. In Nederland voortgaan op de oude voet, met een beetje bijsturen, gaat niet meer. Er zijn initiatieven nodig op het gebied van andere productie, kleinschaliger organisatie van de productie, en andere verdeling van de arbeid, die geen uitstel gedogen.

Van dit kabinet zijn die initiatieven niet te verwachten. Dit kabinet wil op de valreep nog zoveel mogelijk bewijzen leveren van zijn behoudende inslag, bijvoorbeeld door de Markerwaard droog te willen maken en drie nieuwe kerncentrales te willen bouwen. Ik houd mijn hart vast voor wat er allemaal nog vóór mei '81 aan verkeerde beslissingen kan worden genomen.

UITNODIGING

27e Algemene
 Ledenvergadering
 Hoogeveen

Zaterdag 20
 september 1980 in
 de Tamboer

EERSTE CONGRESDEMOCRAAT

Zie middencaatern voor agenda en congresstukken

CONCEPT CONGRES- AGENDA

voor de 28e ALGEMENE
LEDENVERGADERING van
de politieke partij Democraten
'66 op 31 oktober en 1 november
1980 in de Veemarkthallen
te UTRECHT.

Congresstuk ECD-5

vrijdag 31 oktober 1980

20.00 uur:

1. Opening door de partij-
voorzitter en voorstellen
congresleiding.
2. Benoeming notulen- en
stemcommissie.
3. Toelichting op de stem-
procedure.

20.10 uur:

4. BELEIDSPROGRAM-
MA - Sociaal-Economisch
Beleid.

22.30 uur:

5. Wijziging HUISHOU-
DELIIK REGLEMENT.
22.45 uur:
6. Schorsing.

zaterdag 1 november 1980

10.15 uur:

7. Heropening van de verga-
dering.
8. Toelichting op de stem-
procedure.
9. Aanvulling vaste commis-
sies.

10.30 uur:

10. Begroting 1981.

11.00 uur:

11. TOESPRAAK fractie-
voorzitter Europees Parle-
ment.

11.30 uur:

12. Actuele politieke moties.

12.30 uur:

13. Presentatie KANDIDA-
TEN voor het Dagelijks Be-
stuur en overige besturen.

Opening stembussen

12.45 uur:

LUNCH.

13.45 uur:

14. TOESPRAAK fractie-
voorzitter Tweede Kamer.

Sluiting stembussen

14.30 uur:

15. BELEIDSPROGRAM-
MA - Vrede en Veiligheid.

16.30 uur:

16. Uitslag stemmingen.

16.45 uur:

17. SLOTTOESPRAAK
door partijvoorzitter:

17.00 uur:

18. Sluiting.

d'66 AKTIVITEITEN

13 september:

PEAC: coördinatorenoverleg
regionale emancipatiewerk-
groepen.

19.00 uur, Jaarbeurs Con-
grescentrum Utrecht.

15 september:

SWB: Studiedag gehandicap-
tenbeleid 10.30 uur, Jaar-
beurs Congrescentrum
Utrecht.

27 september:

AR: 10.30 uur Trianon
Utrecht.

31 oktober/ 1 november:

D'66 ALV 10.30 uur, De
Tamboer Hoogeveen.

TOELICHTING INZAKE 27ste ALV

Op 20 september 1980 wordt in Hoo-
geveen de 27ste Algemene Leden
Vergadering van D'66 gehouden
waar de hoofdstukken onderwijs en
emancipatie voor het nieuwe be-
leidsprogramma behandeld worden.
De bewuste hoofdstukken zijn met
de hoofdstukken defensie en sociaal-
economisch, die behandeld zullen
worden op de 28ste Algemene Leden
Vergadering op 31 oktober en 1 no-
vember in Utrecht in deze Democ-
raat opgenomen. Alle (sub)regio's,
afdelingen en werkgroepen worden
verzocht in de eerste helft van sep-
tember in ieder geval te vergaderen
over de hoofdstukken die in Hoo-
geveen aan de orde komen. Amendementen
op de voorstellen dienen uiterlijk
maandag 15 september om
17.00 uur bij het secretariaat inge-
diend te zijn.

Over de hoofdstukken defensie en
sociaal-economisch wordt men ver-
zocht de eerste helft van oktober te
vergaderen.

Moties en amendementen voor de
hoofdstukken die in Utrecht behan-
deld worden dienen uiterlijk dinsdag
21 oktober om 17.00 uur op het lan-
delijk secretariaat te zijn ingediend.
Deze gespreide behandeling van
hoofdstukken voor het nieuwe be-
leidsprogramma zou borg moeten
staan voor een goede voorbereiding
in (sub)regio's en afdelingen zodat de
besluitvorming in deze ruime tijdop-
zet beter tot zijn recht kan komen.

Frans Rogier
vice-voorzitter organisatie

KANDIDATEN GEVRAAGD

Op het najaarscongres 1980 treden
reglementair de volgende drie leden
van het Dagelijks Bestuur af:

Frans Rogier - vice-voorzitter orga-
nisatie
Jan Veldhuizen - publiciteitscoördi-
nator

Jan Prevo - eerste penningmeester.
De beide eerstgenoemde DB-leden
zijn reglementair niet meer herkies-
baar, omdat zij sinds 6 november
1976 lid zijn van het Dagelijks Be-
stuur. De penningmeester Jan Pre-
vo kan voor de tweede termijn wor-
den gekozen en stelt zich voor deze
functie herkiesbaar.

Nadere informatie over de taken van
bovengenoemde DB-leden kan wor-
den opgevraagd bij het landelijk se-
cretariaat of worden ingewonnen bij
de huidige functionarissen.

Kandidaatstelling dient te geschie-
den door middel van een ingevulde
en ondertekende vragenlijst, die op
verzoek door het landelijk secreta-
riaat wordt toegezonden.

**De kandidaatstelling sluit op donder-
dag 26 september 1980 om 17.00 uur.**

Frans Rogier
vice-voorzitter organisatie

RADIO & TV

**Let op! Met ingang van 1 sep-
tember beginnen de radio-uit-
zendingen van de politieke
partijen weer. Ook D'66 is
weer eens in de veertien dagen
in de ether. Maar nu in plaats
van op maandag op dinsdag.
Hilversum II; 18.50-19.00 uur
op
dinsdag 9 september,
dinsdag 23 september,
dinsdag 7 oktober,
dinsdag 21 oktober.
De eerstvolgende tv-uitzen-
ding is op woensdag 22 okto-
ber.**

COLOFON

De uitgave van de Democraat ge-
schiedt onder verantwoordelijk-
heid van een door het Hoofdbes-
tuur benoemde redactieraad die
als volgt is samengesteld:
Piet van Baarsel, Frans Rogier,
Marie-Louise Tiesinga, Jan
Veldhuizen, Stijn Verbeeck.
Als secretaris is aan de redactie-
raad toegevoegd: Co Patist.
Correspondentie, copy e.d.
richten aan het redactiesecreta-
riaat van:

De Democraat,
Bezuidenhoutseweg 195,
2594 AJ Den Haag.

Verantwoordelijkheid

De redactieraad draagt de eindver-
antwoordelijkheid voor inhoud en op-
name van publikaties in de Democ-
raat. Het moet duidelijk zijn dat deze
verantwoordelijkheid zich niet uit-
strekt tot bijdragen van het Hoofdbes-
tuur, fracties in vertegenwoordigen-
de lichamen, het SWB-bestuur, het
PSVI-bestuur, de Adviesraad en an-
dere officiële partijorganen. Al deze
bijdragen zijn als zodanig herkenbaar
aan het rubriekshoofd.

Ook de inhoud van ingezonden brie-
ven, die steeds de naam van de schrij-
ver vermelden, valt buiten de verant-
woordelijkheid van de redactieraad.
Voorzover er enig misverstand om-
trent de redactionele verantwoorde-
lijkheid mocht dreigen, worden de ti-
tels van bijdragen die buiten die ver-
antwoordelijkheid vallen, voorzien
van een*

De Democraat

De Democraat wordt gratis toe-
gezonden aan alle leden van
D'66. Niet-leden kunnen zich
abonneren voor f 25,- per jaar.
Losse nummers zijn verkrijgbaar
bij het secretariaat voor f 3,-
per stuk.

**Wanneer verschijnt de
Democraat?**

De Democraat verschijnt 9 à 10
maal per jaar.

Democraat nr. 8 verschijnt
3-10-1980

Sluitingsdatum copy: 8-9-1980

Advertentietarieven

1/1 pagina: f 600,-

1/2 pagina: f 350,-

1/3 pagina: f 300,-

1/4 pagina: f 240,-

1/6 pagina: f 180,-

Steunkleuren zijn mogelijk;
meerprijs op aanvraag verkrijg-
baar.

Contractprijzen op aanvraag
verkrijgbaar.

Plaatsing van advertenties is me-
de onderworpen aan de goedkeu-
ring van de redactie.

Oplage: 16.000

Druk en Lay-out:
Brouwer Offset BV/Utrecht

SECRETARIAAT

Partijsecretariaat
Bureau SWB D'66
Bureau PSVI D'66
Bezuidenhoutseweg 195
2594 AJ Den Haag
Telefoon: 070-858303

VREEMDELING EN RECHT

door Anton van Lijssel

De beschaving van een samenleving kan worden afgemeten aan de manier waarop er met de minderheden wordt omgegaan. Als deze veel gehoorde konstatering juist is, betekent dit dat het beschavingsniveau van de Nederlandse samenleving de laatste paar jaar flink is achteruit gegaan. Niet alleen is met het teruglopen van de economie de publieke opinie ten aanzien van de kulturele minderheden sterk in negatieve zin veranderd, ook hun juridische positie en de houding van de Nederlandse overheid tegenover hen is er in het algemeen niet beter op geworden. Dit laatste wordt b.v. geïllustreerd door de Wet Arbeid Buitenlandse Werknemers en het door de regering naast zich neerleggen van de motie Buurmeijer/Wessel-Tuinstra; ik kom hier verderop nog op terug.

Nederlands eigenbelang

Het uitgangspunt van het vreemdelingenrecht is overigens altijd al op de eerste plaats geweest het beschermen van de Nederlandse belangen tegen de buitenlanders in plaats van het beschermen van hun rechten. Dit geldt zowel ten aanzien van het wervingsbeleid voor buitenlandse werknemers als ten aanzien van het vluchtelingenbeleid. Bij de buitenlandse werknemers staat daarbij voorop, dat alleen diegenen worden toegelaten waaraan de Nederlandse economie behoefte heeft en die niet teveel kosten met zich meebrengen b.v. door ouderdom of ziekte. Bij de vluchtelingen gaat het erom te zorgen dat het aantal beperkt blijft, maar toch voldoende groot is om het eigen geweten te sussen.

In feite gaat het in beide gevallen om de vraag hoeveel van de eigen welvaart wij bereid zijn op te offeren ten behoeve van de kansarmen en kanslozen uit de rest van de wereld, die in Nederland binnengelaten willen worden.

Het zonder meer toelaten van iedereen, die in moeilijke omstandigheden of zelfs in direct levensgevaar verkeert, lost echter niets op.

Het betekent alleen dat in minder dan geen tijd Nederland overstroomd wordt met mensen uit met name de ontwikkelingslanden, die daar vanwege de politieke situatie en/of door hongersnood hun leven niet meer zeker zijn, met het gevolg dat hier binnen de kortste keren ook geen welvaart meer is.

Uitgaande van het tot nu toe gevoerde

toelatingsbeleid hoeft hier echter niemand bang voor te zijn, want afgezien van een paar vluchtelingen, die op de nationale economie geen enkele invloed hebben, worden alleen diegenen toegelaten die aan de Nederlandse welvaart een positieve bijdrage leveren. En wanneer de economie terug loopt, kan een groot gedeelte weer verwijderd worden.

Alleen al om deze laatste reden is de aan-

Anton van Lijssel, geboren op 6 juli 1941 in Gemert (N. Br.), getrouwd met Joke de Kruijff en vader van twee zoons, studeerde rechten in Nijmegen. Hij is directeur van de stichting Hulp aan Buitenlandse Werknemers „Rijnmond”, lid van Provinciale Staten van Zuid-Holland, maakt deel uit van de werkgroep Kulturele Minderheden en heeft zich fel verzet tegen de plannen van minister v.d. Stee en Melchior m.b.t. de paardenfokkerij.

wezigheid van een groot aantal illegale buitenlandse werknemers voor de Nederlandse economie een nuttige buffer in de arbeidsmarkt. Maar ook de illegale buitenlandse werknemers die een gewone vergunning tot verblijf en geen vergunning tot vestiging hebben kunnen bij onvol-

doende middelen van bestaan b.v. na een jaar werkloosheid het land worden uitgezet.

Deze laatste bepaling in de Nederlandse wetgeving is in strijd met het Europees Sociaal Handvest. Voor Nederland is het handhaven van deze beperking zo essentieel, dat het daarom het Europees Sociaal Handvest nog steeds niet heeft ondertekend. Het is deze bepaling ook, die bij de discussies rond het verlenen van een verblijfsvergunning aan illegalen steeds over het hoofd gezien wordt.

Er is nu al werkloosheid onder de legale buitenlandse werknemers, maar er is ook werkloosheid onder de illegalen. Een generaal pardon, waarbij aan alle illegalen een verblijfsvergunning wordt verleend, heeft daarom geen enkele zin zolang het Europees Sociaal Handvest niet is ondertekend. Immers, een van de regering afgedwongen generaal pardon geeft aan de geregulariseerde illegalen een jaar de gelegenheid om werk te zoeken; voor legale buitenlandse werknemers die al werkloos zijn is deze termijn echter korter. Bij een generaal pardon zou dus begonnen worden met het uitzetten uit Nederland van nu legaal hier verblijvende buitenlanders.

Dit wil niet zeggen, dat de illegalen nu maar zonder meer het land uitgezet moeten worden, want wie de voorgeschiedenis bekijken zal moeten konkluderen, dat de illegale arbeid in Nederland voor het grootste gedeelte aan de Nederlandse overheid te wijten is.

Het illegalenbeleid van de regering

In de vijftiger en begin zestiger jaren, toen er hier een groot tekort aan arbeiders was, was het voor buitenlandse werknemers heel eenvoudig om een verblijfsvergunning te krijgen, wanneer zij eenmaal in Nederland werk gevonden hadden. Toen er echter een grote stroom vanuit de wervingslanden op gang gekomen was, heeft de Nederlandse overheid besloten om alleen aan diegenen nog een verblijfsvergunning te verlenen, die de selectie door de Nederlandse wervingsbureaus in het land van herkomst met goed gevolg hadden doorstaan.

Alleen de betere arbeidskrachten werden toegelaten. Degenen, die zoals voorheen vaak gebeurde, op eigen gelegenheid in Nederland werk zochten kregen geen vergunning meer, dus bleven illegaal.

Aangezien het opsporingsbeleid t.a.v. illegalen en hun werkgevers echter weinig of niets voorstelde, tilden veel buitenlanders niet zo zwaar aan het ontbreken van deze formaliteit en veel werkgevers nog minder. Dus bleef er werk voor illegalen en bleven er illegalen komen, oogluikend toegelaten door de Nederlandse overheid, die zelfs geen moeite deed om bij de werkgevers loonbelasting en sociale premies te innen laat staan er voor te zorgen dat het minimumloon werd uitbetaald. Bonafide werkgevers die niet met onderbetaalde illegalen wilden werken werden zelfs uit de markt geprijsd door minder scrupuleuze concurrenten.

En velen zijn om deze reden ook tot het aantrekken van illegalen overgegaan. Daar bij de regularisatie in 1975 de „opsporing” (iedereen weet precies waar ze zit-

ten) door de politie van werkgevers van illegalen niet heeft plaatsgevonden, bleven de illegale arbeidsplaatsen en zijn de geregulariseerde illegalen legaal werk gaan zoeken of ontslagen.

Hierdoor is een nieuwe golf van illegalen aangetrokken.

Een van de door minister Albeda aangevoerde argumenten om de motie Buurmeijer/Wessel-Tuinstra te ontraden, nl. dat hierdoor in het buitenland de indruk zou kunnen ontstaan, dat in Nederland de wetgeving niet au serieux wordt genomen, waardoor de zuigkracht van Nederland op talrijke buitenlanders weer sterker wordt, doet dan ook erg schijnheilig aan.

De motie Buurmeijer/Wessel-Tuinstra dringt aan op maatregelen die het mogelijk maken dat illegale buitenlandse werknemers zich kunnen melden bij de gewestelijke arbeidsbureaus, waarna wordt onderzocht of de door hen vervulde arbeidsplaats kan worden gelegaliseerd. In deze motie wordt uitgegaan van het belang van de Nederlandse economie in de hoop voor een paar illegalen nog een behoorlijke behandeling te verkrijgen. Zelfs voor deze motie werd slechts een zeer krappe meerderheid in de Tweede Kamer verkregen. Bovendien legde de regering deze wens van de volksvertegenwoordiging straffeloos naast zich neer en kwam daarna met een eigen regeling, waarvan het positieve effect te verwaarlozen is.

Het is overigens nog maar de vraag, of de regering wel van plan is om de wet Arbeid Buitenlandse Werknemers volledig uit te voeren door de illegale arbeid onmogelijk te maken. Een groot voordeel van illegalen voor het Nederlandse bedrijfsleven is n.l. dat de lonen voor vuil en ongezond werk

hierdoor op een voor Nederland onaanvaardbaar laag niveau gehouden worden. Voor de regering is het ongetwijfeld prettig, dat ze door de wet niet uit te voeren zowel de voorstanders als de tegenstanders van illegale arbeid ter wille kan zijn en de problemen kan doorschuiven naar het volgende kabinet.

In een notitie van mij in maart 1978 gericht aan de Vaste Kamercommissie voor Justitie heb ik gepleit voor het verlenen van een verblijfsvergunning aan de categorieën illegalen, die daarvoor het meest in aanmerking komen en een financiële afvloeiingsregeling voor alle overigen met een gelijktijdige harde aanpak van werkgevers van illegalen. Ik geef daar nog steeds de voorkeur aan boven het uithongeren van illegalen door alleen te zorgen dat ze ontslagen worden. Bovendien blijven ze hier dan toch op kosten van familie of kennissen tot ook die niet meer in hun levensonderhoud kunnen voorzien.

Illegalen zijn mensen, die op papier niet maar in de praktijk wel inwoners van Nederland zijn. Bovendien hebben vaak hele families gespaard om de overtocht van een illegaal naar Nederland te betalen.

Ze nog berooierd terugsturen dan ze hier kwamen is immoreel, vooral daar de profiteurs, de werkgevers van illegalen, nooit iets in de weg is gelegd.

Positie legalen

Ook de positie van vele legaal in Nederland verblijvende buitenlandse werknemers is er de laatste tijd niet beter op geworden. De op 1 november 1979 van kracht geworden Wet Arbeid Buitenlandse Werknemers onderstreept nog eens, dat ze voor de wet niet gelijkwaardig zijn aan de andere inwoners van Nederland. Deze wet geeft

evenals het niet ondertekenen van het Europees Sociaal Handvest duidelijk aan dat de Nederlandse wetgever de buitenlanders meer discrimineert dan menigen zich realiseert. Daar komt dan nog bij het (eigenmachtig) optreden van overheidsinstellingen zoals de vreemdelingenpolitie, grensbewaking en arbeidsbureau. Dit is vaak beneden alle peil en schijnt er meer op gericht te zijn om binnen de beperkingen van de wet of soms zelfs met overtreding daarvan zoveel mogelijk buitenlanders het land uit te zetten, dan om hen gebruik te laten maken van de beperkte rechten, waarover ze in Nederland beschikken.

Het is bovendien zonder meer al een onnodige kwelling van zich onzeker voelende mensen om de buitenlandse inwoners voor elke formaliteit, die met hun verblijf samenhangt, zich bij de politie te laten melden, nog afgezien van de behandeling die ze vaak krijgen. De administratieve werkzaamheden behoren door ambtenaren verricht te worden (b.v. bij de afdeling bevolking) en alleen het opsporen van overtreders van de wetten dient door de politie te geschieden.

Zeker nu men er tegenwoordig ook officieel vanuit gaat, dat Nederland een emigratieland is geworden, zodat het overgrote deel van de buitenlanders hier voor altijd blijft, is het onbegrijpelijk, dat de overheid niet van deze realiteit uitgaat en geen einde maakt aan de officiële discriminatie.

De Nederlandse ingezetenen d.w.z. de officiële inwoners van Nederland zouden allen dezelfde rechten moeten hebben, een gelijkstelling zoals voor de Molukkers (met uitzondering van het kiesrecht) al in de Faciliteitenwet is geregeld. Nederlander worden is voor velen meer dan een forma-

Democratie

Mogelijkheden en suggesties

52 auteurs over:

- Democratiecongres '79
- Democratie 1579-1979
- Democratie en emancipatie
- Democratie en belangenbehartiging
- De medezeggenschap van werknemers in het bestuur van de onderneming
- De medezeggenschap van medewerkers in het bestuur van de onderneming
- Dagelijks democratisch? Werkplaatsdemocratie
- Democratie op de werkplek
- De Nederlandse democratie als overgangssysteem
- Democrativering van beslissingen over de productie van goederen en diensten voor consumptie
- Democrativering van de besluitvorming over ruimtelijke plannen

- Democrativering van het bouwen en wonen
- De beslissingen over het bouwen en wonen
- Democratie en beslissingen over het leefmilieu
- Democrativering van het welzijnswerk
- Democrativering van welzijnsinstellingen
- Democrativering in de gezondheidszorg
- Democrativering bij het onderwijs
- Democrativering van de massacommunicatiemedia
- Cultuur, betrokkenheid en beleving
- Vorming tot democraat; de rol van het gezin
- Vorming tot democraat; de rol van de school en de vorming daarbuiten
- Onderwijs en opvoeding tot democratie
- Vrijheidsrechten en democratie
- Democrativering van de rechtspraak
- Democratie in de katholieke kerk

- Politieke democratie: directe zeggenschap of vertegenwoordiging?
- Actiegroepen en democratisering
- Minderheden en overheidsbeleid
- Democratie '79
- Democratie en minderheden
- Partijdemocratie en haar externe werking
- Democrativering van het leger
- Democratie in het leger
- Provincie, veraf of dichtbij
- Binnengemeentelijke decentralisatie in grote steden
- Decentralisatie van bestuur met het oog op het behoud van de eigenheid van kleine kernen
- Ambtenaren en democratie
- Over de schrijvers van de bundel

De auteurs hebben allen als inleider meegewerkt aan het congres Democratie '79.

1980. 358 blz. f40,— (p. post f44,40).
Bestelnr. 220-124-79.

Verkrijgbaar bij de boekhandel.

 Staatsuitgeverij, postbus 20014,
2500 EA Den Haag, tel. 070-789911.

Terwijl ik het papier in m'n schrijfmachine draai, realiseer ik me dat ik nog nooit van m'n leven één woord heb geschreven terwille, op verzoek, laatstaan in opdracht van een politieke partij. Wel jarenlang van alles en nog wat over ze in het midden gebracht, want schrijven is m'n vak en ik heb geen fantasie – dus dan ben je vanzelf aangewezen op wat zich aandient in de werkelijkheid die trouwens, zoals bekend, vreselijker, grilliger en onverzinbaarder is dan wat ik uit m'n duim had kunnen zuigen. Aangewezen op het aanzien van de dag: reclame, de sociologie, het opbouwwerk, de lichaamscultuur, het onderwijs, de vrouw. En in al die sectoren van de samenleving zijn ze wel eens op het idee gekomen, mij een speciale bijdrage voor hun clubblad te vragen, liefst kritisch, we laten het geheel aan uw beleefdheid over, gaat u er maar rustig van uit dat in onze kring grote behoefte bestaat aan een frisse tegenwind, u moet van uw hart vooral geen moordkuil maken. Maar het orgaan van een politieke sekte? Nooit.

Hoe zou dat komen?

Ik denk omdat ze in die branche een buitengewoon fijne neus hebben voor wat bruikbaar is.

Bruikbaar voor de politiek zijn omroepen en nieuwsverslagen, zijn Bosboom, Nagel en TROS-Aktua, is dat VARA-programma dat korter duurt dan het liedje van Conny Stuart waarmee het wordt ingeleid, is Sterrenslag, dus is Brugsma. Bruikbaar is de camera, de microfoon, het statement, d.w.z. datgene wat de politicus afzondert van wat hij mogelijk nog méér is dan die ene afbeelding, die ene stem en die ene alinea woorden.

En ik behoor tot die overgrote categorie Nederlanders die kan denken wat ze wil, kan schrijven wat ze wil, kan roepen wat ze wil – maar het is niet bruikbaar.

Als ik gelijk heb – en ik heb zelden ongelijk – is het een veeg teken dat D'66 mij blijkbaar voor wél bruikbaar aanziet.

Hebben ze daar een verkeerde neus voor die dingen?

Het valt te vrezen.

En misschien is het een daad van eenvoudige rechtvaardigheid als ik van de mij per abuis aangeboden gelegenheid gebruik maak om het misverstand voor eens en altijd uit de wereld te helpen.

TE GAST

door: Jan Blokker

Ik hou van politiek zoals ik van horrorfilms hou. Nooit van m'n leven zal ik m'n tanden in iemands nek zetten, nooit ook zal ik op een zolderkamertje de onderdelen van verse stoffelijke overschotten proberen te recyclen tot een Nieuw, Definitief Mens – maar ik vind het enig om naar te kijken.

Ik ga nergens prat op – noch op m'n onmiskenbaar voyeuristische voorkeur, noch op m'n weigering om zelf ook eens een slot vampierbloed te drinken m.a.w. er geveest te zijn alvorens te kunnen oordelen. Karakterloos vind ik mezelf evenmin – ik wil best een steentje bijdragen aan de Maatschappij van Morgen, maar ik zou het eeuwig verdommen daartoe deel te worden van een gezelschap dames en heren wier gezicht me voor de helft al niet bevalt.

Urenlang uitpakken tegen Van Agt, op alle roomse slakken zout leggen, bij elke leugen de interruptiemicrofoon grijpen – en als hij dan om vier uur in de ochtend met de steun van halfhartige kletsmeiers z'n voorstel toch door het parlement heeft gesjaggerd, de draaikont ook nog met een hartelijke handdruk feliciteren!

Zulke dingen zie ik een paar keer per jaar, en ze vervullen me met diepe afkeer.

Misschien is het primitief.

Maar dat onderstreept mijn onbruikbaarheid.

De onder verantwoordelijkheid van het Hoofdbestuur aangestelde redactieraad van **Democraat** had het kunnen weten.

Zou het iets met dat rare begrip Redelijk Alternatief te maken hebben?

Dat heb ik altijd geassocieerd met C&A is toch voordeliger – 't zal ook wel door de zelfde copywriter zijn verzonnen. „Toch voordeliger”: hoezo **toch**, en voordeliger dan **wie?** Hoezo redelijk, en een alternatief voor **wat?**

Laat ik het deftig houden.

Gastschrijvers is het geraden in de beperkte ruimte die ze hebben vooral te laten zien dat ze niet van de straat zijn, hun klassieken kennen, de cultuur beheersen. Hoe eindigt ook weer Les Mains Sales – dat modelstuk over politiek en politici? Na een lange laatste dialoog loopt Hugo naar de deur waarachter hem de dood wacht. Hij schreeuwt:

„Niet bruikbaar”.

► liteit, het is het opgeven van een essentieel deel van de eigen persoonlijkheid en daarom onmogelijk.

Uitgaande van de stelling in het D'66 programma voor de laatste Tweede-Kamer-verkiezingen, dat de machthebber zijn gezag behoort te ontleen aan het mandaat van degenen over wie de macht wordt uitgeoefend, moet het algemeen kiesrecht in elk geval hieraan worden toegevoegd.

Uit haalbaarheidsoverwegingen heeft D'66 in de Tweede Kamer bij de voorbereiding van de daarvoor vereiste grondwetswijziging gepleit voor kiesrecht voor gemeente en provincie. De meerderheid van de Tweede Kamer wilde uiteindelijk toch niet verdergaan dan kiesrecht voor de gemeenteraden. Het wordt nu tijd, dat D'66 volledig kiesrecht voor alle ingezetenen in het programma voor de komende Tweede Kamerverkiezingen opneemt. Van een dergelijk kiesrecht zal zeker in het begin weinig gebruik worden gemaakt, maar het heeft wel een sterk psychologisch effect op de buitenlanders en het zal de oprechte belangstelling van de politieke partijen voor hun problemen sterk doen toenemen.

Vluchtelingen

Voor vluchtelingen ligt het zwaartepunt van de problemen bij de erkenning als zodanig door Nederland, waarbij de publiciteit en acties binnen Nederland t.b.v. bepaalde personen of groepen meer gewicht in de schaal leggen, dan de mate van gevaar voor de betrokkenen. Het vluchtelingenbeleid is sterk aan „mode” onderhevig. Binnen de vluchtelingen die toegelaten worden maakt Nederland nog onderscheid in twee categorieën, waarbij de juridische status van de ene vergelijkbaar is met die van de buitenlandse werknemers en de andere categorie voor veel meer rechten in aanmerking komt.

Toename agressie en angst

Tegelijk met de meer negatieve opstelling van de Nederlandse overheid tegenover de buitenlanders, zien wij het opkomen van racistische gevoelens in de Nederlandse samenleving, die onder andere tot uiting zijn gekomen in de oprichting van de Nederlandse Volksunie en de Nationale Centrum Partij, politieke partijen speciaal opgericht om de buitenlanders uit Nederland te verwijderen.

De laatstgenoemde partij ging zelfs al tot buitenparlementaire actie over door enige maanden geleden in de Mozes en Aäronkerk de daarheen gevluchte illegalen in elkaar te slaan.

Het is daarom begrijpelijk dat veel legale buitenlanders bang zijn, dat ze wanneer de Nederlandse economie nog verder verslechtert op een kwade dag het land uitgezet zullen worden, zelfs wanneer daar een wetswijziging voor nodig zou zijn om hen reeds bestaande rechten te ontnemen.

Een vergelijkbaar voorbeeld is al gegeven door Engeland, dat de Engelse staatsburgers van Indische afkomst het recht ont nam om uit het Oeganda van Idi Amin naar Engeland te vluchten.

Voor het deelnemen aan de Nederlandse samenleving, de huisvesting, de positie van de vrouw en met name voor de opvoeding en toekomstmogelijkheden van de kinderen heeft de onzekerheid voor de buitenlanders ernstige gevolgen.

De beschaving van een samenleving kan worden afgemeten aan de manier waarop met de minderheden wordt omgegaan. Er valt in Nederland nog veel te verbeteren.

Idee en werkelijkheid

Van de Zandschulps pleidooi voor een PvdA-D'66 minderheidskabinet (Democraat van juni) is een mooi idee. Maar kan het ook werkelijkheid worden? Je kunt bijna zeggen: vergeet het maar.

Want:

(1) de meerderheid van het parlement wil helemaal geen minderheidskabinet. Politieke partijen maken verkiezingsprogramma's vol ideeën en wensen die alleen maar werkelijkheid kunnen worden als ze niet alleen de verkiezingen maar ook de kabinetsformatie winnen. Het is voor politieke partijen tegennaaturlijk om van regeringsdeelname af te zien en tegelijkertijd een minderheid de kans te bieden wél te regeren – en dus de wensen van de minderheid wél te laten omzetten in beleid. Die kans wordt alleen maar geboden in ruil voor ministerszetels. Minderheidskabinetten worden alleen maar gedoogd als ze ongevaarlijk zijn voor de meerderheid, of als de verschillen tussen politieke partijen minimaal zijn. Minderheidskabinetten zijn alleen maar denkbaar als de afstand tussen kabinet en parlement groot is, als een minderheidskabinet naar huis kan worden gestuurd zonder dat vrijwel automatisch nieuwe verkiezingen volgen. Al die voorwaarden zijn in Nederland anno 1980 en anno 1981 niet aanwezig. En daarom krijgt een minderheidsformateur slechts een kans als hij belooft alleen maar op de winkel te passen, als hij belooft het parlement niet te ontbinden – kortom als hij bereid is de gevangene van de meerderheid te zijn.

(2) Maar stel eens dat er helemaal geen meerderheidscoalitie kan worden gevormd en dat daarom tenslotte toch de progressieve minderheid aan bod komt – dan nog is de ellende niet van de lucht. Het progressieve minderheidskabinet van 1981 heeft immers niet alleen te maken met de oppositionele meerderheid van de Tweede Kamer, maar ook met die van de Eerste Kamer. Tot aan de provinciale verkiezingen van 1982 zal die meerderheid waarschijnlijk groter zijn dan in de Tweede Kamer, na die verkiezingen zou het kabinet eventueel de Eerste Kamer kunnen ontbinden om winst van de statenverkiezingen te realiseren. Maar het is een bekend gegeven dat links het bij de statenverkiezingen meestal slechter doet dan bij de kamerverkiezingen. Erg optimistisch over het eventueel gebruik van het ontbindingswapen moeten we dan ook maar niet zijn.

(3) Kabinetten met een smalle basis (iets meer dan de helft of iets minder) kunnen geen echte structurele veranderingen tot stand brengen. Ze worden te snel afgelost door de oppositie. Landen

met elkaar aflossende meerderheden (Engeland en in mindere mate West-Duitsland) zijn er structureel niets beter aan toe dan Nederland, misschien wel slechter. In vier jaar regeren gebeurt bij ons ongeveer het volgende: het eerste jaar gaat weg met formeren en inwerken; in het tweede jaar komen de nota's en dan volgen de uitgebreide gedachtenwisselingen tot ver buiten het parlement en tot diep in de samenleving; in het derde jaar komen de wetsontwerpen, de voorlopige verslagen en de memories van antwoord; daarna is het kabinet overgeleverd aan de overvolle kameragenda en voor je het weet staan

JAN VIS

de volgende verkiezingen alweer voor de deur – waarna vaak de oppositie weer gaat regeren. Je kunt natuurlijk de buitenparlementaire discussie overslaan maar juist een minderheidskabinet zal dat wel uit z'n hoofd laten: de parlementaire meerderheid moet immers overtuigd worden met hulp van de buitenparlementaire opinie.

Dat klinkt allemaal pessimistisch maar het staat vast dat je voor structurele veranderingen vergaande wetswijzigingen nodig hebt – en dus veel tijd. Op korte termijn kan alleen iets worden bereikt door het verleggen van de subsidiestromen – maar dat is marginaal geprijsd, zeker met een schrale schatkist. Bovendien kunnen die veranderingen binnen de kortste keren weer ongedaan worden gemaakt.

Wie denkt dat er met kleine meerderheden (of wisselende meerderheden) nog echt te regeren of fundamenteel te veranderen valt ziet over het hoofd dat in onze samenleving ongeveer alles met alles samenhangt. Sinds 1945 hebben we van onze verzorgingsstaat een buitengewoon ingewikkeld geheel gemaakt dat niet meer vatbaar is voor snelle ingrepen.

Voor structurele veranderingen moet je langer regeren dan vier jaar met een meerderheid die liefst wat groter is dan de helft plus één.

Het is vervelend maar waar: aan beide voorwaarden kan beter worden voldaan met het CDA. Het progressieve minderheidskabinet verdient een lage prioriteit omdat het niet veel zal opleveren.

Tenslotte: Van de Zandschulp wil ook dat PvdA en D'66 afspreken niet zonder elkaar te gaan regeren. Laten we dat doen.

GELEZEN

Gelezen door Jan Terlouw

Op 11 november 1925 werd er in de Tweede Kamer gestemd over een amendement van de S.G.P.-er Ds. Kersten, er toe strekkende om f 28.000,- af te halen van artikel 10 van de begroting van Buitenlandse Zaken. Dat bedrag was de jaarwedde van de Nederlandse gezant bij het Vaticaan. Het amendement werd aangenomen en bezorgde ons land een kabinetscrisis die bijna een half jaar zou duren: de Vaticaancrisis. De val van het eerste Kabinet Colijn was een feit.

De Vrijzinnig Democraten, onder leiding van Marchant, stemden vóór het amendement, met geen andere reden dan het breken van de rechtse coalitie. Dat bleek wel toen Marchant als eerste de opdracht kreeg om een parlementair kabinet te formeren. Hij probeerde de combinatie van katholieken, sociaal-democraten en zijn eigen partij, en schreef in het ontwerp regeringsprogramma glashard: „Het gezantschap bij de Pauselijke Stoel wordt gehandhaafd.” Met name de katholieken vonden deze houding van de vrijzinnig democraten zo infaam dat die eerste formatiepoging geen schijn van kans had. (Vele volgende trouwens evenmin.)

Dit en vele andere nuttige wetenswaardigheden van politiek geïnteresseerden zijn te lezen in het tweede deel van Dr. George Puchinger's „Colijn en het einde van de coalitie”, onlangs verschenen bij Kok in Kampen en 922 blz. dik. Ik heb er uit geleerd dat kabinetsformaties ook vroeger al ingewikkeld waren en sterk door verhoudingen tussen personen werden beïnvloed. Misschien zijn de politieke patronen tegenwoordig toch ietsje helderder, mede dankzij D'66, al is de bedoelde explosie van de bestaande partijen voornamelijk uitgedraaid op een implosie van de confessionele partijen. Maar een geheime formatie De Geer, die de Vaticaancrisis uiteindelijk moest oplossen, is nu toch niet meer denkbaar. Het boek van Puchinger lijkt mij een onvermijdelijkheid voor politicologen en toch ook interessante lectuur voor hen die de hedendaagse partijpolitiek uit andere dan beroepsmatige redenen op de voet volgen.

Dr. G. Puchinger, J. H. Kok, Kampen ISBN 90 242 03112.

Colijn en het einde van de coalitie II. De geschiedenis van de kabinetsformaties 1925-1929. ■

KAMERDEBAT VOORGESTELD D'66 wil uranium Namibië weren

Uitspraak VN biedt mogelijkheid

DEN HAAG (ANP) — D'66 wil in samenwerking met andere oppositiepartijen en mogelijk ook het nieuwe pogingen ondernemen om een einde te maken aan de verrijking van uit Namibië afkomstig uranium in de Urenco-fabriek te

natuurlijke hulpbronnen uit te vaardigen. Zij heeft echter niet erkend dat deze raad de bevoegdheid heeft een rechtstreekse verplichting voor de Nederlandse staat te scheppen waaraan deze nadere uitvoering zou moeten geven. De raad is volgens de ministers Van Aardenne en Van der Klaauw bevoegd om bestuursdaden te stellen „ten aanzien van het gebied zelf, maar ook niet meer dan dat”. Als deze raad volkenrechtelijk verplichtingen zou kunnen scheppen voor bij de Verenigde Naties aangesloten landen „zou hij deze niet kunnen afdwingen”.

D'66 IN DE VN

door Marie-Louise Tiesinga

D'66 wil in samenwerking met andere oppositiepartijen en mogelijk ook het CDA nieuwe pogingen ondernemen om een einde te maken aan de verrijking van uit Namibië afkomstig uranium in de Urenco-fabriek te Almelo.

Dat meldde De Volkskrant op 11 juli na terugkeer van Ineke Lambers-Hacquebard van een hoorzitting van de VN-raad voor Namibië in New York. Ook NRC Handelsblad, Trouw en Het Parool besteedden aandacht aan haar sympathieke infiltratie in het VN-gebouw, evenals KRO-, NRCV-AVRO- en TROS-radio, het IKON en de Wereldomroep in een Engelse uitzending voor Namibië. Ook haar Dagboek over de reis in het Zaterdagssupplement van NRC Handelsblad van 12 juli mag niet onvermeld blijven.

Even terug naar de feiten. Sinds de Verenigde Naties het door de Volkenbond verleende mandaat om Namibië (de vroegere kolonie Zuidwest-Afrika) te besturen aan Zuid-Afrika hebben ontnomen, treedt de VN-raad voor Namibië als nieuwe mandataris op. Deze raad heeft een decreet het licht doen zien volgens hetwelk exploitatie van natuurlijke hulpbronnen van Namibië slechts met toestemming van de raad kan geschieden. Het vermoeden bestaat nu dat Namibisch uranium gebruikt wordt voor Nederlandse kerncentrales. De regering zegt weliswaar dat het niet gebeurt, maar kan geen waterdichte garanties geven. Bovendien roepen ze dan ook nog dat de raad niet de bevoegdheid heeft om volkenrechtelijke verplichtingen te scheppen voor bij de VN aangesloten landen.

Ja, dat zal wel, maar daar gaat het natuurlijk niet om. Als je het voortgaande Zuidafrikaanse bestuur over Namibië onwettig vindt, en je ook erkent dat de VN-raad voor Namibië bevoegd was het decreet uit

Ineke Lambers

te vaardigen — en dat vindt en erkent de Nederlandse regering — dan is de rest natuurlijk een kwestie van intentie. Moreel is de regering dan verplicht alles te doen om het gebruik van uranium uit Namibië in Nederland tegen te gaan en/of stop te zetten. Tot dusver heeft de regering weinig bereidheid in die richting getoond.

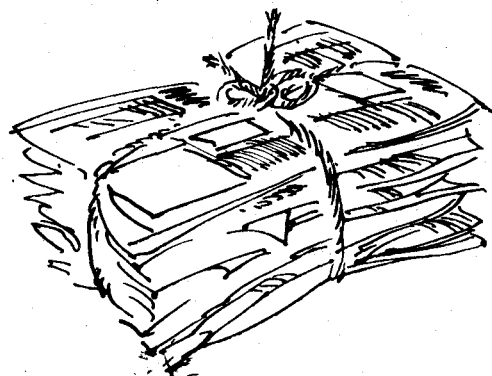
Urenco

Verder is het volgens Ineke buitengewoon aannemelijk dat binnen Urenco nu of in de nabije toekomst Namibisch uranium verrijkt wordt.

Dat geldt voor Almelo en voor de Engelse fabriek Capenhurst. Het probleem is simpelweg gesteld dat er geen kaartje aan die uranium hangt. Door het „hexen” — een voorbereiding voor verrijking — is de herkomst heel moeilijk vast te stellen. Toch zal er een manier moeten worden gevonden om bij elke stap in het proces te kunnen blijven vaststellen met welk uranium je aan de gang bent.

Ineke: „Het verdrag van Almelo moet in 1981 worden herzien. Dat is een mooie gele-

DE PERS OVER D'66

genheid om zo'n regeling in het verdrag in te bouwen. Er is nu geen (wettelijke) grond om de verrijkingarbeid te weigeren. Herziening van het verdrag biedt daartoe de sleutel.”

Euratom

Verder wil Ineke proberen — en dat heeft in de pers weinig doorgelopen — de Nederlandse stellingname ingang te doen vinden binnen Euratom. Alle bewegingen met uranium-handel, transport etc. binnen de EG behoeven toestemming van Euratom. Als het uranium geïmporteerd wordt binnen de EG gebeurt dat meestal in ruwe vorm. De herkomst is dan duidelijk. Ook hier zou je moeten komen tot een importen/of verrijkingsverbod van Namibisch uranium.

„Wij”, zegt Ineke (en daarmee bedoelt ze dan zichzelf, Ruurd Huisman die al in '77 de D'66-fractie op deze uraniumzaak attendeerde en steeds aan de bel is blijven trekken en David de Beer van Kairos) „hebben bovendien in New York benadrukt dat de VN-raad voor Namibië zelf ook in onderhandeling moet gaan met de Nederlandse regering. Dat heeft ze tot nu toe niet gedaan maar op die manier krijgt de hele zaak ook een zwaardere politieke impact.”

Volgende stappen

En hoe nu verder? Ineke: „Een groepje mensen uit PvdA, PPR, PSP, CDA en D'66 heeft voor de vakantie nog een mondeling overleg aangevraagd met de kamercommissies van Kernenergie en Buitenlandse Zaken en de betreffende ministers met de bedoeling om een notitie over deze zaak te krijgen; over wat ze met de door ons aangevoerde punten denken te gaan doen, over de status van het decreet, de wijziging van het Urenco-verdrag etc. Die notitie moet er in de komende maanden komen en kan dan op de kameragenda worden geplaatst, zodat er een een plenair debat over kan plaatsvinden. Dat is althans onze bedoeling. Er is in ieder geval een kamermeerderheid voor onze stellingname te vinden.”

HET JOAC: EEN POGING BINNEN DE

DE FUNCTIE

In tegenstelling tot wat deze sensationele titel à la „Man bijt Hond” suggereert, willen wij hier alleen maar proberen alle belangstellenden te informeren over de doelstelling, en de betekenis van het JoAc, de nieuwste aanwinst van D'66.

Er zijn waarschijnlijk weinigen die tot nu toe al iets over het „JoAc” hebben gehoord.

De voorbereidingen hiervoor hebben namelijk in alle stilte plaatsgevonden om met een compleet uitgewerkt programma voor de dag te kunnen komen.

JoAc staat voor: Jongeren Activerings Centrum.

Deze term is tot ontwikkeling gekomen vanuit de, onder de S.W.B. vallende, Jongeren Werkgroep.

Wij kunnen dan ook beter eerst de geschiedenis induiken om te komen tot een reconstructie van de totstandkoming van het JoAc. Daarvoor gaan we dan even terug naar het Congres in Amsterdam op 23 en 24 maart 1979, waar onder andere twee voorstellen met betrekking tot de jongeren op de agenda voorkwamen namelijk:

1. de oprichting van een jongerenorganisatie sterk gelieerd aan de partij, en 2. de oprichting van een werkgroep jongeren vallend onder het Wetenschappelijk Bureau (SWB) van D'66, met daarnaast een Aktiecentrum, onafhankelijk van de werkgroep opererend, en direct vallend onder de verantwoordelijkheid van het Hoofdbestuur. Het tweede voorstel werd door het Congres als het meest ideale aangenomen.

Besloten werd daarop, in afwachting van de oprichting van enigerlei actiecentrum, de werkgroep, die al actief was, voorlopig te gebruiken als platform voor alle geïnteresseerde jongeren, en jongerenaangelegenheden.

In die SWB werkgroep werden sub-werkgroepen gevormd, waarvan één de opdracht kreeg uit te zoeken wat de (on)mogelijkheden van zo'n Jongeren-Aktiecentrum zouden zijn.

De bevindingen van die sub-werkgroep werden in de plenaire vergadering in Utrecht op 19.1.80 met enkele wijzigingen overgenomen; tevens werd daar een équipe gekozen die zou moeten proberen de levenskansen van een JoAc te onderzoeken, en een activiteitenprogramma te ontwikkelen (afhankelijk van goedkeuring door HB).

Deze JoAc-groep bestond aanvankelijk uit 9 mensen waarvan na verloop van tijd helaas twee mensen hebben moeten afhaken wegens overbezetting.

En daar staan we dan: Tinke, Jan, Jan, Bas, Ewald, Jules en Harry. Na ettelijke vergaderingen, uitgebreide planning enzovoort zijn we zover gekomen dat wij de eerder geformuleerde ideeën met betrekking tot het JoAc in een ons inziens aanvaardbare vorm hebben kunnen gieten.

Aan U allen om hierover te oordelen!

1) Het Jongeren Activerings Centrum (JOAC) D'66 is een permanent orgaan binnen de partij van en voor jongeren. Algemeen doel is jongeren tot ± 25 jaar te activeren zich met politieke vraagstukken bezig te houden en als (toekomstig) lid van D'66 actief deel te nemen in het politiek denken en handelen van de partij en het organisatorisch vormgeven daaraan.

2) Het JOAC tracht – in nauwe samenwerking met de daartoe geëigende organen binnen en van D'66 – dit algemene doel te bereiken door:

- Politiek geïnteresseerde jongeren in contact te brengen met de ideewereld binnen D'66 en met (de resultaten van) het beleid van de D'66-frakties;
- (Potentiële) jonge leden van D'66 wegwijs te maken en eventuele drempels voor hun functioneren in de partij weg te nemen;
- Jongeren te stimuleren tot deelname aan door D'66 ondernomen activiteiten en – waar mogelijk – medeverantwoordelijkheid te dragen voor de continuïteit van de partij en haar organen.

Het JOAC treedt daarbij op als activerings-, informatie- en coördinatiecentrum voor jongeren.

3) De activiteiten van het JOAC worden (be-)geleid door een bestuurscommissie, benoemd door, en functionerend onder verantwoordelijkheid van het Hoofdbestuur.

Deze bestuurscommissie bestaat uit 9 D'66 leden en wordt als volgt samengesteld:

- 6 leden op voordracht van de hierna genoemde Algemene Jongeren Vergadering. Tenminste de helft is op het moment van hun benoeming beneden de leeftijd van 22 jaar.
- 2 leden, op voordracht van de SWB-werkgroep jongeren en gekozen uit zijn midden.
- 1 DB-lid, de Secretaris Politiek.

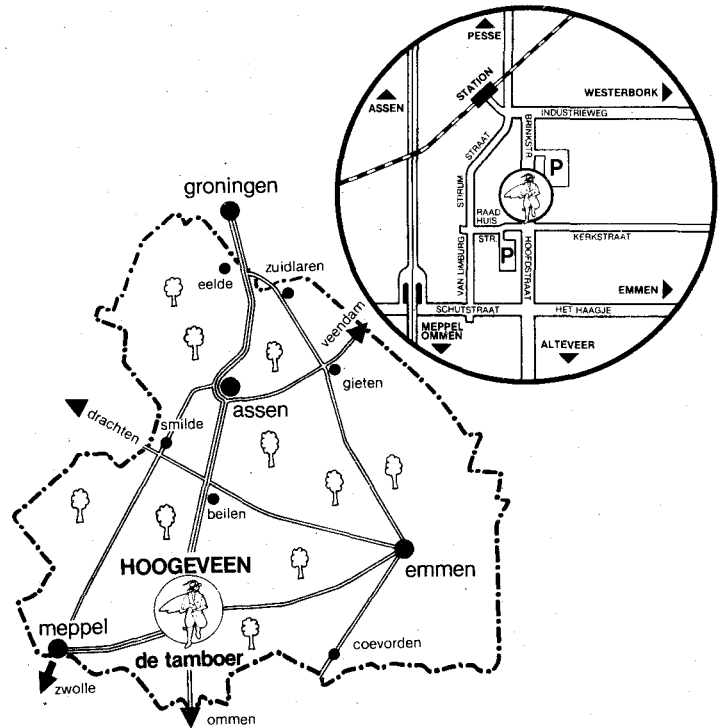
De zittingsduur van de leden is twee jaar, éénmalige herbenoeming is mo-

D'66 EERSTE CONGRES- DEMOCRAAT

AGENDA

voor de 27e ALGEMENE LEDENVERGADERING van de Politieke Partij Democraten '66 op zaterdag 20 september 1980 in de Tamboer te Hogeveen.

- 10.30 uur: 1. Opening door de partijvoorzitter en voorstellen congresleiding.
2. Benoeming notulen- en stemcommissie.
3. Toelichting op de stemprocedure.
10.40 uur: 4. BELEIDSPROGRAMMA – Onderwijs.
12.30 uur: LUNCH.
13.30 uur: 5. BELEIDSPROGRAMMA – Emancipatie.
15.15 uur: 6. Toespraak fractievoorzitter Eerste Kamer.
15.45 uur: 7. Discussie.
16.15 uur: 8. Sluiting door de partijvoorzitter.

CONGRESMEDEDELINGEN

Congresreglement

Toelichting

Volgens het Huishoudelijk Reglement heeft het HB besloten het onderstaande congres-reglement vast te stellen.

Evenals op de voorgaande congressen bevat dit congresreglement alleen bepalingen die niet in het Huishoudelijk Reglement (art. 7 t/m 18) zijn geregeld.

Artikel 1

Het op 20 september 1980 te houden congres is een Algemene Ledenvergadering als bedoeld in art. 7 van het Huishoudelijk Reglement.

Artikel 2

Moties en amendementen die betrekking hebben op onderwerpen vermeld in de concept-agenda en niet zijn goedgekeurd door tenminste één Algemene Regiovergadering, moeten uiterlijk maandag 15 september 1980 om 12.00 uur op het landelijk secretariaat ontvangen zijn.

Deze moties en amendementen dienen door tenminste vijf leden van D'66 ondertekend te zijn en worden in het congresboek gepubliceerd.

Artikel 3

De behandeling van moties en amendementen geschiedt als volgt:

1. De indiener of een door hem/haar aangewezen lid van D'66 geeft desgewenst een beknopte toe-

lichting.

2. De fungerend voorzitter verleent degenen, die zich volgens de bij de congresleiding berustende sprekerslijst als spreker hebben aangemeld, in volgorde van aanmelding het woord.
3. Het Hoofdbestuur en de Rapportagecommissie kunnen aan het congres een advies omtrent het voorstel geven.
4. De fungerend voorzitter brengt de amendementen in volgorde van ingrijpendheid in stemming en daarna het al dan niet geamendeerde voorstel.
5. De fungerend voorzitter brengt resoluties en moties over een bepaald agendapunt in stemming als alle resoluties en moties over dat agendapunt zijn toegelicht. De fungerend voorzitter bepaalt de volgorde waarin de resoluties en/of moties in stemming worden gebracht.

Artikel 4

In gevallen betreffende de gang van zaken tijdens het congres waarin dit reglement niet voorziet, beslist de congresleiding met inachtneming van de Statuten en het Huishoudelijk Reglement.

Toegangsprijs

Het Hoofdbestuur heeft besloten de toegangsprijs voor het najaarscongres 1980 te Hogeveen op f 10,- per persoon te bepalen.

Evenals in vorige jaren heeft het HB bij de opstelling van de begroting 1980 het standpunt ingenomen dat congressen kostendekkend moeten zijn en niet uit de algemene partijmiddelen moeten worden gefinancierd. Hoewel de voorjaars(deel-)congressen 1980 helaas niet kostendekkend zijn geweest, heeft het HB toch gemeend om de toegangsprijs niet te moeten verhogen, omdat het HB beseft dat een dergelijke toegangsprijs, vermeerderd met reis- en verblijfkosten voor sommige leden reeds een drempel voor het congresbezoek kan vormen. De financiële situatie van de partij en de realisatie van de begroting 1980 bieden echter geen mogelijkheid om een nog lagere toegangsprijs en het hieruit voortvloeiende nog zwaardere exploitatietekort van een congres te aanvaarden.

Vervoer

In deze Democraat is een reductiebon van de Nederlandse Spoorwegen bijgesloten, waarmee u met 20% reductie een treinkaartje naar Hogeveen v.v. kunt kopen.

Crèche

Ook tijdens dit congres kunt u uw kinderen achterlaten onder de hoede van een paar aardige mensen (nu dit congres in het teken van de emancipatie staat gaan we ervan uit dat dat niet persé vrouwen zullen zijn). Wilt u uw kinderen in de creche on-

derbrengen, geef dat dan even door aan het landelijk secretariaat, Kitty Warburg, voor 16 september a.s.

Stemrecht

Op Algemene Ledenvergaderingen van D'66 hebben alle leden van D'66 stemrecht, mits zij aan hun contributieverplichtingen hebben voldaan. Volgens artikel 4 lid 1 van het Huishoudelijk Reglement dient de contributie voldaan te zijn op 1 april van het lopende jaar. **Op de ALV van 20 september 1980 hebben dus alleen de leden stemrecht, die hun contributie 1980 hebben voldaan.**

Alleen leden die hun lidmaatschapskaart van 1980 of een betalingsbewijs 1980 kunnen tonen, ontvangen op het congres een stemkaart. Dit lijkt misschien een enigszins bureaucratische maatregel, maar wanneer u bedenkt, dat het onmogelijk is om in korte tijd de ledenadministratie van circa 15.000 leden te raadplegen, kunt u ongetwijfeld begrip voor deze maatregel opbrengen.

Wanneer u onverhoopt uw contributie 1980 nog niet betaald hebt en dus geen rechten verbonden aan het lidmaatschap kunt uitoefenen, raden wij u dringend aan uw contributie zo spoedig mogelijk over te maken. Ook op het congres kunt u uw contributie voldoen, maar wij stellen het op prijs, wanneer u van te voren betaald.

Congresstuk ECD 1

Deel 3

Hoofdstuk 8:

Onderwijs

8.1. Algemeen

Onderwijs en andere educatieve voorzieningen zijn voor individuele personen, voor groepen en voor de samenleving in zijn geheel, van groot belang. Het is goed dit belang nog eens opnieuw te analyseren vanuit de eigen actiebeginselen van D'66. Alleen wanneer dat belang helder is omschreven kan het worden behartigd en kan het als leidraad en houvast dienen voor het te voeren onderwijsbeleid.

8.1.1. Individueel belang

Elk lid van de maatschappij heeft zijn eigen individuele belang bij goede onderwijs- en educatieve voorzieningen. Die voorzieningen moeten waarborgen dat het individu zich zo volledig mogelijk kan ontplooiën. Dit alles met als doel zich te kunnen handhaven in maatschappij en samenleving en zich daarin ook wel te kunnen bevinden.

Naarmate de maatschappij gecompliceerder wordt en meer vraagt van het individu zullen de individuele belangen bij goede educatieve voorzieningen tenminste evenredig toenemen.

Onvoldoende scholing en vorming leiden onherroepelijk tot minder kennis en daardoor tot verminderde mogelijkheden om volwaardig in de samenleving te kunnen participeren; daardoor zullen gevoelens van onbehagen en onmacht kunnen ontstaan.

Uit dit alles vloeit voort dat de toegankelijkheid tot het onderwijs voor ieder gelijk moet zijn.

Vanzelfsprekend geldt dat voor ieder die aan het begin van de leerplichtige leeftijd naar het basisonderwijs gaat, maar het geldt ook voor opvolgende onderwijsvormen voor hen die zich daarvoor voldoende hebben gekwalificeerd.

D'66 ziet groepen primair als samenwerkingsvormen van individuen die hun eigen belangen door bundeling het best menen te kunnen behartigen. Deze groepen zijn voor het beleid van belang omdat zij de overheid signalen kunnen geven ten aanzien van de wijze waarop individuele leden van de maatschappij hun belang bij goed onderwijs gerealiseerd willen zien.

Bij een zekere mate van institutionalisering kunnen aan deze groepen ook uitvoerende taken worden overgedragen.

8.1.2. Maatschappelijk belang

D'66 meent dat de historie aantoonde dat een samenleving en een cultuur zich alleen dan verheffen en staande kunnen houden als er wordt gezorgd voor voldoende en goed onderwijs voor iedereen. De samenleving en de

maatschappij die deze in stand houdt hebben belang bij het zich wel bevinden van mensen die geleerd hebben zich te bewegen in die maatschappij naar eigen inzichten, een maatschappij die zij begrijpen, mede kunnen sturen en helpen verbeteren.

8.1.3.

Een goede beroepsuitoefening, mobiliteit, inzicht in het functioneren van de maatschappij en de democratische beginselen, waardoor de samenleving mede wordt ervaren als dienstbaar aan het eigen individuele belang in harmonie met ieders belang, zijn doelstellingen van het onderwijs.

D'66 is van mening, dat de maatschappij het belang dat zij heeft bij het onderwijs in een actief beleid mag omzetten. Daarmee wordt bedoeld dat de mogelijkheden van mensen om via hun talenten voor de maatschappij van nut te zijn, actief moeten worden benaderd.

Er zijn individuen voor wie de doelstellingen van het onderwijs niet zonder extra steun in de rug bereikbaar zijn. Veelal zijn dit groepen van individuen die niet of onvoldoende voor zichzelf kunnen opkomen. Daarvoor dient de overheid speciale aandacht te hebben. De overheid dient deze groepen als het ware op te sporen omdat er een maatschappelijk belang mee gemeend is voor hen gerichte maatregelen te nemen, teneinde deze groepen in staat te stellen volwaardig in de samenleving te participeren. Te noemen zijn vrouwen, maar ook de jongeren met onderwijsachterstanden die door sociaal-economische factoren veroorzaakt zijn, de anderstaligen, voortkomend uit culturele minderheidsgroepen, de lichamelijk en geestelijk gehandicapten, de volwassenen die vroeger geen kansen hebben gehad.

Daarom is onderwijs een van de belangrijkste investeringen ten behoeve van een volgende generatie en de maatschappij waarin die zal leven. Dit vraagt sociaal en economisch grote offers, die niet volledig afhankelijk mogen zijn van schommelingen in de economie.

2. Leerplicht en leerrecht

Het belang van het individu brengt met zich mee dat zijn „leerrecht“ verzekerd moet zijn gedurende de periode dat hij zelf voldoende effectief voor zijn eigen belang op kan komen. Leerplicht is daarentegen een bescherming van het individuele belang tegen personen en groeperingen die andere belangen willen laten prevaleren. Dat kunnen bedrijven zijn, die economisch voordeel zien in het hebben van jonge, goedkope arbeidskrachten. Dat kunnen ook ouders zijn die kinderen nog bij zich thuis willen houden, of liever inzet-

ten in het eigen gezinsbedrijf. Het kan ook de overheid zijn die het economisch aantrekkelijk vindt de leerplichtige leeftijd laag te houden.

Leerplicht heeft echter ook voor het individu een nadelig aspect naarmate het dichter komt bij de leeftijd dat het geacht wordt volwassen te zijn, nl. het verplichtend karakter.

D'66 constateert dat de leeftijd waarop het individu belangrijke beslissingen voor zijn verdere leeftijd neemt duidelijk een dalende tendens vertoont. D'66 is van mening dat voor het bereiken van de hiervoor genoemde doelstellingen van het educatieve beleid niet moet worden gedacht aan verlenging van de leerplicht, maar aan de invoering van het leerrecht.

In de komende jaren dient uit het beleid van de overheid duidelijk te worden op welke wijze aan dit leerrecht vorm wordt gegeven. D'66 zal met alle kracht streven naar realisering van het leerrecht voor een ieder na beëindiging van de leerplicht tot 16 jaar.

Het leerrecht voor volwassenen vindt uitwerking in een stelsel van volwasseneneducatie.

Als één van de uitwerkingen van een leerrecht moet aan ieder een recht worden toegekend om telkens na een aantal arbeidsjaren onderwijs te genieten. Hierbij moet ook aan onbetaalde arbeid worden gedacht.

D'66 wil met kracht streven naar de praktische uitwerking van een systeem van wederkerend onderwijs.

3. Onderwijsstructuur

De structuur van het huidige onderwijs heeft nog steeds de sporen in zich van de klasse- en standenmaatschappij. Het LBO als voortvloeiende van de oude ambachtsschool en industriescholen; het HAVO en VWO als voortvloeiende van de „Hogere Burgerschool“ en het Gymnasium, enz.

Deze verticale scheidingslijnen in de onderwijsstructuur dienen te verdwijnen, zij veroorzaken onder andere een negatieve selectie, een zuigkracht op de „bijbehorende“ maatschappelijke groepering (maatschappelijke positie ouders) en een te vroege en nauwelijks nog te herziene keuze.

Er bestaat bovendien nog steeds een onderwaardering van bepaalde vaardigheden (later in inkomensverschillen opnieuw tot uitdrukking komen). D'66 is van mening dat een herwaardering van de handvaardigheden, zowel maatschappelijk als salarieel, dringend nodig is. De scheefgroei op dit punt veroorzaakt niet alleen een niet te motiveren discriminatie, maar is bovendien de bron van veel problemen in de steeds meer overbezette groep van beperkt cognitief opgeleiden.

De toepassing van chips zal dit probleem nog vergroten.

Daarom wordt gestreefd naar een uiteindelijk volledig geïntegreerd onderwijs in de eerste cyclus (drie jaar) van het voortgezet onderwijs, gevolgd door een periode van differentiatie en beroepskeuze in de tweede cyclus van het voortgezet onderwijs, gevolgd door een verdere specialisatie in een op de tweede cyclus van het voortgezet onderwijs

volgende fase van het onderwijs (bedrijfsopleiding – Hoger Beroepsonderwijs – Wetenschappelijk Onderwijs).

Onderwijs en andere educatieve voorzieningen moeten zo worden georganiseerd dat de mogelijkheid wordt geboden in iedere levensperiode te leren. Gebruikmakend van internationale ervaringen op dit terrein worden doelmatige vormen van part-time volwasseneneducatie ontwikkeld.

De keuze van de ontwikkelingsrichting na het basisonderwijs moet worden geënt op een juiste en volledige voorlichting over de mogelijkheden in voortgezet en hoger onderwijs. Een betere voorlichting van alle betrokkenen over de ontwikkelingsmogelijkheden in het beroepsonderwijs moet een herwaardering en een reëler beeld van de toekomstperspectieven van dit onderwijs bevorderen. De relatief geringe deelname van vrouwen aan afrondende beroepsopleidingen noodzaakt tot speciale aandacht voor deze categorie schoolverlaters gedurende het hele leerproces.

4. Toegankelijkheid

Financiële en maatschappelijke omstandigheden, sekse, lichamelijke en geestelijke handicaps mogen geen belemmering zijn om aan onderwijs en vorming deel te nemen.

Veel individuen en groepen hebben echter een extra steun in de rug nodig om naar behoren te kunnen profiteren van onderwijs en vorming. De startkansen van jeugdigen met onderwijsachterstanden, veroorzaakt door sociaal-economische factoren moeten worden verbeterd. Via een onderwijsstimuleringsbeleid wordt thans getracht die startkansen te verbeteren.

D'66 is van mening dat een onderwijs-stimuleringsbeleid noodzakelijk is, maar ook dat een dergelijk beleid pas kans van slagen heeft als het ingebed is in een geheel van maatregelen om achterstandssituaties te voorkomen.

Een integrale functieherwaardering en een achterstandsonopheffend volkshuisvestingsbeleid, zoals deze elders zijn beschreven, zullen hieraan ook een bijdrage leveren.

Omdat veel van de thans lopende stimuleringsprojecten van zo korte duur zijn dat onderwijsstimuleringsactiviteiten vrijwel zeker geen blijvende resultaten te zien zullen geven, dient de projectduur van stimuleringsprojecten te worden verlengd en dient een uitbreiding naar het voortgezet onderwijs plaats te vinden. Onderwijs en andere welzijnsvoorzieningen moeten méer samenwerken, opdat maatschappelijke en culturele belemmeringen in het ontwikkelingsproces bij kinderen eerder kunnen worden gesignaleerd en verholpen.

Uitgaande van een blijvend verblijf in ons land van grote aantallen anderstaligen, voortkomend uit culturele minderheidsgroepen, zal de overheid geëigende maatregelen moeten nemen om de anderstaligen mogelijkheden te bieden in maatschappelijk functioneren die gelijkwaardig zijn aan die van de autochtone bevolking. De tweede en de

derde generatie jongeren uit de culturele minderheidsgroepen zullen apart aandacht vragen.

Onderwijs kan een belangrijke rol spelen in het zich doen thuis voelen van anderstaligen, in ons land. Anderstaligen dienen onderwijs in de eigen taal en cultuur te kunnen krijgen om, binnen de grenzen van onze wetgeving, een eigen identiteit te kunnen behouden.

Anderzijds zullen de nederlandstalige kinderen op school veel meer dan nu het geval is kennis moeten kunnen nemen van de cultuur van de minderheidsgroepen, die zij op hun school en in hun buurt ontmoeten. Dit zal kunnen leiden tot een maatschappelijke herwaardering van de rol van culturele minderheden.

Een derde categorie die een extra steuntje in de rug nodig kan hebben vormen de **gehandicapten**. Zij moeten – begeleid door daartoe gespecialiseerde instellingen – zo veel en zo lang mogelijk aan het onderwijs in al zijn vormen kunnen blijven deelnemen.

D'66 wil ook uitspraken doen over de toegankelijkheid in de zin van concrete toelating tot onderwijsinstellingen.

De toelating tot voortgezet en hoger onderwijs geeft in een aantal gevallen problemen wegens onvoldoende capaciteit. Voortbouwend op de actiebeginselen en op de in het voorafgaande geformuleerde onderwijsdoelstellingen is het onaanvaardbaar uit capaciteitsoverwegingen te moeten selecteren.

Niet alleen voor de besten moeten alle onderwijsvoorzieningen volledig toegankelijk zijn, maar voor een ieder die zich voldoende heeft gekwalificeerd voor een opvolgende onderwijsvorm.

Indien daarna studenten gedurende hun studie moeten afhaken, dient er een positieve verwijzingsmogelijkheid te zijn.

De belangstelling voor een aantal onderwijsvormen wordt momenteel kunstmatig gevoed door grote verschillen in inkomens verbonden aan het niveau van de scholing, die ook in de sociale uitkeringen van hen die voor het eerst aan het arbeidsproces gaan deelnemen tot uiting komen. Beter ware het dat de belangstelling voor verdergaande studie wordt beheerst door de individuele behoefte aan verder te ontwikkelen capaciteiten en door de behoeften in de samenleving. Een terugdringing van de grote verschillen in inkomens gekoppeld aan het opleidingsniveau en het invoeren van een voor iedereen gelijke basisvoorziening in de sociale uitkeringsfeer en een zeer goede onafhankelijke voorlichting over mogelijkheden van de leerling en zijn kansen op de arbeidsmarkt, zullen de belangstelling voor steeds meer en beter onderwijs in goede banen kunnen leiden.

Dit betekent dus ook dat D'66 de toegankelijkheid van het onderwijs

niet belemmerd wil zien in het kader van een afstemming van het onderwijs op de arbeidsmarkt, al zullen in de onderwijsvoorlichting arbeidsverwachtingen zeker een rol moeten spelen.

5. Inrichting van het onderwijs

Het onderwijs moet zo worden ingericht dat de jeugdige steeds meer zelf de ontwikkeling van zijn vermogens kan – en ook mag – bepalen. Daartoe moet de jeugdige in het basisonderwijs reeds gewend raken aan kiezen uit alternatieven (bijvoorbeeld door middel van project-onderwijs). Naarmate de jeugdige verder in het opleidings- en vormingsproces vordert, moet hij meer invloed kunnen uitoefenen op de te kiezen ontwikkelingsrichting en zelf de leerweg mede mogen bepalen.

Het ontwikkelen van de eigen persoonlijkheid is alleen mogelijk in relaties met een min of meer duurzaam karakter tot anderen. Het onderwijs moet daarom ook de vorming van groepsverbanden bevorderen, waarbinnen relaties tussen lerenden en onderwijsgeevenden betekenis kunnen krijgen. D'66 denkt daarom eerder in termen van kleinschalige onderwijsvoorzieningen, die voor het bereiken van bepaalde onderwijskundige doelen onderling tot samenwerking komen, dan aan grote tot zeer grote instituten. Ook met het oog op de sociaal-culturele betekenis van de school voor de omgeving geeft D'66 de voorkeur aan kleinschalige onderwijsvoorzieningen. In kleine kernen en de centra van grote steden dienen basisonderwijsvoorzieningen gehandhaafd te blijven, eveneens met het oog op de sociaal-culturele betekenis van de school aldaar.

6. Beheer en democratisering

6.1. D'66 is, met inachtneming van in het algemeen te stellen kwaliteitseisen door de overheid, voorstander van een gedecentraliseerd onderwijsbeleid. De mogelijkheden voor de school zelf moeten worden vergroot, omdat de verantwoordelijkheid voor goed onderwijs voor een belangrijk deel bij de school en de daarbij direct betrokken groeperingen zelf ligt.

6.2. Verrijking van het democratisch gehalte van de bestuursstructuren in het onderwijs is noodzakelijk. Het „bevoegd gezag” van onderwijsvoorzieningen moet reële mogelijkheden bieden voor democratische controle en beïnvloeding door direct betrokkenen.

Er dient een medezeggenschapsregeling te komen, waarin die rechten

zijn neergelegd, die krachtens de Wet op de Ondernemingsraden gelden voor medewerkers in een onderneming, voor zover de aard van het onderwijs dat toelaat.

In samenhang met de aard van het onderwijs dienen deze rechten dan toe te komen aan het onderwijzend en niet-onderwijzend personeel en aan de ouders (basisonderwijs), de ouders en de leerlingen (voortgezet onderwijs) en de studenten (hoger onderwijs).

Op grond van het algemene belang dient de overheid ten aanzien van door haar gesubsidieerde scholen de eis te stellen dat gewaarborgd is dat de betrokkenen bij de school de gang van zaken in de school kunnen bepalen. Naast ouders en/of de leerlingen (al naar gelang hun leeftijd), het onderwijzend en niet-onderwijzend personeel kunnen dat ook anderen zijn, waarbij die anderen steeds minder dan een derde deel aan invloed in de school uitoefenen.

Wijziging van alle onderwijs-wetten en de gemeentewet in die zin dat onderwijsgeevenden lid van het „eigen” bevoegd gezag kunnen zijn, is voorwaarde voor de toepassing van een volledig gedemocratiseerde beheersstructuur.

In dat kader is D'66 er een voorstander van dat ouders en personeel bestuursleden van de school moeten kunnen benoemen. Naast de vrijheid tot het geven van onderwijs dient de vrijheid voor de ouders om hun kinderen onderwijs te doen geven dat zij voor hun kinderen verlangen meer benadrukt te worden. De ouders dienen daartoe invloed te kunnen uitoefenen op de richting en inrichting van het onderwijs.

6.3. Het beleid ten aanzien van beheer, exploitatie en gebruik van accommodatie ten behoeve van onderwijs en andere educatieve voorzieningen wordt zodanig ingericht, dat een doelmatiger en waar mogelijk meer eenvoudig gebruik van deze voorzieningen voor sociaal-culturele en educatieve doeleinden niet langer van het toeval afhangt.

7. Financiering en regelgeving

7.1. Financiering
In de komende jaren daalt het aandeel van de onderwijsuitgaven ten opzichte van de gehele rijksbegroting ten gevolge van de vermindering van het aantal leerlingen (geboortedaling).

D'66 acht bepaalde nieuwe activiteiten van groot belang en wil daarom – zo mogelijk – financiële ruimte scheppen voor een substantieel begin met de realisering van een stelsel van volwasseneducatie.

Voorts acht D'66 de uitbreiding van scholingsmogelijkheden in de tweede cyclus van het voortgezet onderwijs en voor de daarop volgende fase in het onderwijs van belang.

Eveneens het onderwijsstimuleringsbeleid en het beleid ten aanzien van anderstalige leerlingen. De komende jaren komen veel arbeidskrachten (onderwijsgeevenden) beschikbaar die voor de hiervoor genoemde taken kunnen worden ingezet.

D'66 is van mening dat daar waar

gebruik wordt gemaakt van het leerrecht (d.i. na het 16de levensjaar) een eigen financiële bijdrage aan het onderwijs juist is.

Deze bijdrage zal samenhang moeten vertonen met de kosten van de opleiding en de later te verwachten opbrengsten.

Een stelsel van voor iedereen toegankelijke studiefinanciering sluit hierbij aan.

7.2. Regelgeving

In de komende jaren dient een begin te worden gemaakt met een beleid, gericht op sterke vereenvoudiging van de kostbare en complexe regelgeving in het onderwijs.

Er dient minder op basis van nota's, beleidsnotities en circulaires geregeerd te worden en meer op basis van wetgeving.

Invoering van een twee graden-systeem in het voortgezet onderwijs, vereenvoudiging van bevoegdheidsregels en salariëring.

Een universeel formatie-systeem en daarmee samenhangende invoering van een universeel weektaaksysteem voor alle onderwijsgeevenden met voldoende ruimte voor specifieke omstandigheden.

Nader onderzoek op dit punt is nodig.

In de regelgeving krijgt de vrijheid van inrichting meer nadruk. Daarbij worden procedures ontwikkeld om de vraag naar onderwijs beter dan nu het geval is te laten leiden tot een op die vraag afgestemd aanbod.

8. Basisonderwijs/ Speciaal onderwijs

Als basisonderwijs worden beschouwd al die onderwijsactiviteiten die voorafgaan aan het voortgezet onderwijs. Dit betekent dat het alle onderwijs omvat voor leerlingen tot de leeftijd van 11 à 12 jaar. Op welke leeftijd kinderen dit primair onderwijs binnenkomen ligt niet vast, maar D'66 is tegen verlaging van de leerplichtleeftijd, omdat daarmee de verantwoordelijkheid van de ouders wordt uitgehouden.

Peuteropvang wordt niet als onderwijs beschouwd, maar zal deel uitmaken van een na te streven integraal kinderopvangsysteem.

In hun ontwikkeling belemmerde kinderen worden thans veelal opgevangen in het buitengewoon onderwijs. Het toekomstige basisonderwijs zal een zodanige zorgbreedte moeten hebben dat ook vele van deze kinderen daar mettertijd een plaats kunnen vinden. Dit alles zal een zorgvuldig proces door middel van experimenten en projecten vergen, waarbij het belang van alle daarbij betrokken kinderen – ook in maatschappelijk perspectief – centraal staat.

In de komende jaren zal het hierboven omschreven integratie-proces van basisonderwijs (kleuter- en lager onderwijs) en buitengewoon onderwijs vorm moeten krijgen op basis van initiatieven van de overheid en vanuit het onderwijsveld. De overheid zal door het scheppen van voorwaarden dit alles mogelijk moeten maken.

Hiervoor is een adequate ondersteuning (vanuit onderwijsverzorgingsinstituten, vooral onderwijsbegeleidingsdiensten) nodig, bouwkundige

maatregelen (flexibele indeling van gebouwen en toegankelijkheid voor gehandicapten) en functionele overlegmogelijkheden voor scholen. Het huidige buitengewoon onderwijs zal na verloop van tijd omgevormd zijn tot een stelsel van orthopedagogische onderwijsinstellingen (speciaal onderwijs), waarin de behandelingsproblematiek aanmerkelijk zwaarder zal zijn dan thans het geval is. Een pakket van samenhangende maatregelen zal moeten garanderen dat dit onderwijs zijn functie op aanvaardbare wijze waar kan maken. Speciale aandacht moet hierbij worden geschonken aan de verwijzingsproblematiek.

9. Voortgezet onderwijs

9.1. Algemeen

Ook in het voortgezet onderwijs dient een actiever beleid gevoerd te worden, gericht op het verbeteren van startkansen van jeugdigen en jongeren in bedreigde leefmilieus, waaronder met name ook meisjes en anderstaligen.

In paragraaf 4 over de toegankelijkheid is daar nader op ingegaan. Een dergelijk beleid is veelal noodzakelijk door tekorten in het voorafgaande onderwijs. Verbetering van het onderwijs als geheel zal het ontstaan van achterstanden kunnen tegengaan.

9.2. 1e cyclus

De experimenten met een midden-school, waarbij een experiment met variabele studieduur dient te worden betrokken, moeten actiever worden gestimuleerd en uitgebreid, zodat over enkele jaren verantwoord een uitspraak kan worden gedaan over het al dan niet invoeren ervan. Toetsing van deze experimenten geschiedt zowel op kwaliteits- als op doelmatigheidsoverwegingen. Bij de eventuele invoering van een midden-school dient uitgangspunt van beleid te zijn dat de overheid de einddoelen vastlegt en de vrijheid van inrichting van dit onderwijs waarborgt.

Er zal in ieder geval gekozen moeten worden voor experimentele invoering van volledig geïntegreerd onderwijs in de eerste cyclus van het voortgezet onderwijs, waarbij de traditionele verticale scheidingslijnen in de onderwijsstructuur worden geëlimineerd. In dit verband wordt een verlenging van de brugperiode voortgezet onderwijs afgezien als een structuurbevestigende noodoplossing. Een betere weg naar geleidelijke invoering van geïntegreerd onderwijs in de eerste cyclus is het bevorderen van „brede” scholengemeenschappen (dus niet lbo/mavo of havo/vwo) waarbij de mavo het lbo en de onderbouw van het havo en vwo volledig integreren, met mogelijkheden van differentiatiepakketten.

De bovenbouw van de havo en het vwo zal samen met het mbo zich tegelijkertijd moeten ontwikkelen tot een samenhangend onderwijsstelsel (tweede cyclus), waarin een aantal specifieke stromingen leiden tot eindonderwijs of voorbereiding tot het hoger beroepsonderwijs en het wetenschappelijk onderwijs. Deze samenwerking zal het eerste daar moeten starten waar garanties moeten worden geboden aan leerlingen die het experimentele 1e-cyclus-onderwijs hebben gevolgd. Aansluitingsprojecten tussen de eerste en tweede cyclus van het voortgezet onderwijs zullen van start moeten gaan zodra het onderwijs in de 1e cyclus geïntegreerd wordt.

9.3. 2e cyclus

Los van beleidsdoelen op lange en middellange termijn, zoals in het voorgaande is aangeduid, dienen een aantal ingrijpende verbeteringen in het 2e-cyclus-onderwijs te worden aangebracht.

Te noemen zijn hierbij:

1e.

De kwaliteit en de capaciteit van het experimentele kmo dient zo snel mogelijk te worden verbeterd en uitgebreid en te worden geïntegreerd in een geheel verbreed mbo met mogelijkheden tot verschillen in niveau en studieduur. Daarbij dient met voorrang aandacht te worden besteed aan de absoluut onvoldoende opleidingsmogelijkheden voor meisjes.

2e.

Er dient een volwaardige part-time variant van het verbrede mbo te worden ontwikkeld (zowel ten behoeve van het tweede-kans- als het tweede-weg-onderwijs), middels ombouw van participatie-onderwijs, vormingswerk, strekkscholen, leerlingenstelsel en andere parttime varianten voor 16-18 jarigen.

3e.

Praktijkcoördinatie dient zoveel mogelijk in de school plaats te vinden. Buitenschoolse stages dienen in ieder geval onder verantwoordelijkheid van het onderwijs te worden geïmplementeerd.

4e.

Zolang de doelstellingen van de stages niet onder verantwoordelijkheid van de school kunnen worden gerealiseerd en de stages in feite neerkomen op het verrichten van arbeid, dienen arbeidsovereenkomsten te garanderen dat de deelname aan het arbeidsproces volgens de geldende voorschriften worden gehonoreerd.

5e.

Leerlingenstelsels en vormingswerk voor boven 18-jarigen dienen zich verder te ontwikkelen in relatie met volwasseneducatie, open universiteit, hbo en wo, etc.

6e.

De bovenbouw van het havo en het vwo dient zich te ontwikkelen samen met het verbrede mbo tot een samenhangend onderwijsstelsel in de 2e-cyclus.

10. Opleiding onderwijsgevenden

De kwaliteit van het onderwijs in het algemeen wordt sterk bepaald door de kwaliteit van de opleiding voor onderwijsgevenden. D'66 is van mening dat die opleiding primair moet voorzien in scholing gericht op de pedagogische taak. De noodzakelijke opleiding tot een vak of vakgebied wordt daarvan afgeleid. Dat leidt tot een beleid, gericht op eenheid van opleiding, waaraan gekoppeld de noodzakelijke nascholing. Daarom zal D'66 een beleid voeren, gericht op het geleidelijk terugdringen van de te grote diversiteit van nog afzonderlijke opleidende instituten en instanties. Gezamenlijke doelstellingen, relatie met de onderwijspraktijk en nascholing dienen borg te staan voor zich steeds vernieuwende inhoudelijk onderling samenhangende opleidende instituten.

In de komende jaren zal binnen het totaal van de opleidingen bijzondere aandacht gegeven moeten worden aan het spoedig van start gaan van opleidingsinstituten voor het nieuwe basisonderwijs. De noodzakelijke voorwaarden daartoe (onder andere behoud en aanpassing van deskundigheid) zullen vervuld moeten worden.

Een tweede onderwerp van bijzondere zorg is de opleiding van degenen die werkzaam (zullen) zijn in de volwasseneducatie. Met voortvarendheid zullen voor deze mensen passende scholingsmogelijkheden opgezet moeten worden.

De opleiding zal onderwijsgevenden in staat moeten stellen de doelstellingen van het onderwijs te vertalen in hanteerbare onderwijsleersituaties. D'66 wil in dit kader speciale aandacht schenken aan het realiseren van roldoorbrekend onderwijs, dat jongens en meisjes gelijke kansen biedt.

11. Verzorgingsstructuur

Er is in de zeventiger jaren een service-apparaat ten dienste van het onderwijs opgebouwd, de verzorgingsstructuur. Duidelijk is geworden dat deze verzorgingsstructuur niet in alle opzichten goed functioneert. In de eerste helft van de jaren tachtig dient er een wet op de verzorgingsstructuur te komen om de (rechts) positie van de bestaande instellingen en de daarin werkzame medewerkers zeker te stellen en tevens om de wetgever de gelegenheid te geven ordenend op te treden.

In de wet op de verzorgingsstructuur dient rekening gehouden te worden met de hierna volgende beleidspunten:

– De verzorgingsstructuur is een service-apparaat ten behoeve van de scholen. Scholen zijn tot op zekere hoogte vrij in de inrichting van hun onderwijs. Verzorgingsinstellingen zijn bemand met deskundigen die hun eigen professionele maatstaven hanteren. Deze drie elementen: het dienstverlenend karakter van de scholen, de relatieve vrijheid van de scholen en de professionaliteit van

de verzorgingsinstellingen vormen het uitgangspunt voor de overheid bij de formulering van de eisen waaraan verzorgingsinstellingen moeten voldoen om subsidie te krijgen.

– Er dient een herverdeling van taken tussen landelijke en regionale instellingen plaats te vinden. Er dient onderzocht te worden wat er op lokaal/regionaal niveau nodig is om adequaat de scholen van dienst te kunnen zijn en welke taken effectiever op grotere (landelijke) schaal en welke op lokale/regionale schaal kunnen worden aangepakt.

– OBD's moeten zich ontwikkelen tot regionale servicecentra voor scholen die hun voedingsgebied in de regio van de OBD hebben. Concreet betekent dit alle scholen met leerlingen van $\pm 4 \pm 16$ jaar en vormen van volwasseneducatie.

– Alle verzorgingsinstellingen werken in beginsel voor alle levensbeschouwelijke richtingen in het onderwijs. Ook moeten echter scholen, die hun onderwijs op eenzelfde manier inrichten en daarvoor niet bij de verzorgingsinstellingen om dienstverlening kunnen aankloppen, eigen instellingen in het leven kunnen roepen.

– In de komende jaren dient ruimte geschapen te worden voor activiteiten op het gebied van de professionalisering van medewerkers in verzorgingsinstellingen.

– De behoefte aan dienstverlening door verzorgingsinstellingen is in beginsel oneindig. Veel vragen om dienstverlening kunnen echter worden voorkomen door prioriteit te geven aan de verbetering van de kwaliteit van de opleidingen van docenten.

12. Het tertiaire en quartaire onderwijs

12.1. Algemeen en cursusduur

D'66 is voorstander van het stelsel van hoger onderwijs dat wordt onderscheiden in tertiair en quartair onderwijs. In de quartaire fase wordt de opleiding van hooggekwalificeerde bezoekers en voor beroepen waarvoor voortgezette opleiding absoluut noodzakelijk is, ondergebracht.

De tertiaire fase omvat de gangbare hogere beroepsopleiding.

D'66 streeft dit onderscheid na om redenen van integratie (HBO-WO), wetenschap en om financiële redenen.

Er ontstaat dan een leerrecht in de tertiaire fase voor hen, die het voortgezet onderwijs – de secundaire fase – hebben voltooid.

Dit leerrecht strekt zich uit over een periode van maximaal zes jaren en heeft betrekking op wat de tertiaire fase zal worden genoemd en dus globaal gezien samenvalt met het huidige wetenschappelijke onderwijs en hoger beroepsonderwijs.

Het quartaire onderwijs betreft het beroeps- en wetenschappelijk onderwijs na het behalen van een doctoraal diploma.

De inschrijvingsduur in het tertiaire

onderwijs is daarmee dus vastgesteld op maximaal zes jaar. Van de instellingen die het tertiaire onderwijs verzorgen (de universiteit en HBO-instellingen) mag worden verlangd dat zij cursussen ontwerpen die binnen deze periode kunnen worden voltooid. Dat zal dus in meerderheid resulteren in vierjarige cursussen, waar als eis wordt gesteld dat er ook kortere en langere cursussen zullen zijn, aansluitend bij de begaafdheden en interessen van de studenten. Hierbij zal een te ontwikkelen stelsel van wederkerend onderwijs, met een voorziene groeiende deelname van volwassenen, moeten aansluiten. Langere cursussen zouden kunnen bestaan uit een aanvulling op de vierjarige cursussen door middel van keuzepakketten waarbij gedurende ten hoogste één cursusjaar verbreding of verdieping van het vierjarige programma wordt nagestreefd. Aan het vervolg hebben van een langere cursus wordt geen extra civiel effect toegekend. Kenmerkend is dat er geen uniforme cursusduur van hogerhand aan de instellingen wordt voorgeschreven. Voor het quartair onderwijs gaan de gedachten uit naar een duur van twee à drie jaar.

12.2 Tertiair onderwijs

Hoofddoel is een uniform, samenhangend en flexibel stelsel wat kan aan sluiten bij zoveel mogelijk individuele capaciteiten en behoeften van de studenten enerzijds, en de veranderende behoeften van de maatschappij anderzijds. Binnen dit stelsel moet veel aandacht worden besteed aan verruiming van de overstapmogelijkheden. Een kaderwet Hoger Onderwijs, die het huidige WO- en HBO omvat, is daartoe vereist. Daarbij is op korte termijn een verwijzingsmechanisme nodig, dat eerst en vooral gekoppeld is aan een propaedeuse van een jaar. Een dergelijke propaedeuse mag niet onttaarden in een universitair brugjaar, dat té algemeen van aard is – dat zou ook de zin ontnemen aan de keuzepakketten van de eindexamens VWO-HAVO – en moet oriënteren en representatief zijn voor de gekozen richting. D'66 moedigt ten sterkste de ontwikkeling van multidisciplinaire en interdisciplinaire cursussen aan en de totstandkoming daarvan mits korter dan, of gelijk aan vier jaar, moet worden gestimuleerd. Ook zouden experimenten in de richting van de deltaclusters, steeds onder hetzelfde voorbehoud namelijk korter dan of gelijk aan vier jaar, moeten worden uitgetest (dit zijn studierichtingen die zouden moeten voldoen aan de vraag aan meer algemeen vormende en/of maatschappijgerichte opleidingen).

De financiering

Het tertiair onderwijs wordt, behoudens de eigen bijdragen, uit de algeme-

ne middelen bekostigd. Het financieringsstelsel naar de instellingen toe gaat uit van een verdeling van de ingeschreven studenten over de diverse cursussen, die er als volgt uitziet: Plusminus 60% volgt de vierjarige cursussen, plusminus 20% een kortere cursus en maximaal 20% de lange cursussen. Dit is uitsluitend een financieringsmodel: het staat de instellingen vrij hun studiemogelijkheden anders in te richten, maar daaraan kunnen geen aanspraken op extra middelen worden ontleend. Wel kunnen instellingen, die er in slagen kortere cursussen met de verlangde civiele effecten te organiseren, daarvoor gepremieerd beloofd worden.

Bevorderd moet tenslotte worden dat het leerrecht niet meteen tot de volle zes jaren wordt opgesoupeerd. Hierbij moet dus het eerder-ophouden aantrekkelijk worden gemaakt, bijvoorbeeld door voorkeursrechten op betaald educatief verlof enz.

De gelijkwaardigheid van de instellingen

Dit hangt samen met de eigen verantwoordelijkheid van de instellingen en dient door hen zelf in het kader van landelijk overleg binnen hetzelfde type onderwijs te worden geconcretiseerd.

Dit overleg is dringend voorgeschreven in die zin, dat het voeren ervan voorwaarde is voor het ontvangen van de benodigde middelen. De overheidsbemoeienis met het tertiaire onderwijs is dus beperkt. De overheid schrijft geen uniforme cursussen voor, heeft geen inhoudelijke bemoeienis met de programma's, stelt uitsluitend globale eisen van deugdelijkheid. De middelen worden aan de instellingen beschikbaar gesteld via een systeem van meerjarenafspraken met het bovengeschetste financieringsmodel, waarbinnen de instellingen een grote vrijheid bezitten om in nadrukkelijk voorgeschreven onderling overleg hun onderwijs in te richten.

Arbeidsmogelijkheden

Sollicitaties naar de beschikbare plaatsen is daarvoor een goede methode. Voorwaarde voor een stelsel als hier beschreven, is uiteraard dat er ook voor afgestudeerden uit de tertiaire fase voldoende perspectieven in de maatschappij zijn. Dat is niet alleen een kwestie van kwaliteit van de tertiaire opleidingen, maar evenzeer van wijzigingen in de appreciatie van hogere opleidingen door de maatschappij. Er zijn voldoende aanwijzingen dat ook nu reeds een dergelijke wijziging in gang is gezet: het automatisme „afgestudeerd geeft hoog-betaalde positie” brokkelt meer en meer af, en steeds meer afgestudeerden zijn werkzaam op gebieden waar hun specifieke opleiding nauwelijks op afgestemd is. Deze multi-inzetbaarheid stelt eisen aan de opzet van de tertiaire fase.

12.3 Het quartaire onderwijs

Na het verstrijken van de periode waarin men recht kan laten gelden op onderwijs kan op grond van gebleken capaciteiten toegang worden verkregen tot het quartaire onderwijs.

De quartaire fase dient in de visie van D'66 – zoals gezegd – voor de opleiding van hooggekwalificeerde onderzoekers en voor beroepen waar een voortgezette opleiding absoluut noodzakelijk is. Het is echter niet langer zinvol om ervan uit te gaan dat iedereen recht op een dergelijke voortgezette opleiding zou moeten hebben. Vandaar de beperking van het leerrecht tot de tertiaire fase.

De quartaire fase wordt in de visie van D'66 sterk bepaald door de behoeften vanuit de maatschappij. Het is dan ook de bedoeling om deze fase apart te financieren en het is niet vanzelfsprekend dat dit steeds door O&W zou moeten gebeuren. De opleiding van bepaalde medische beroepen bijvoorbeeld zou zeer wel onder Volksgezondheid kunnen vallen. Voor de techniek, de landbouw, rechten, enzovoorts geldt wellicht iets dergelijks. De opleiding van onderzoekers en leraren is uiteraard wel aan O&W verbonden.

Ook inhoudelijke en geldelijke inbreng van andere maatschappelijke organisaties dient niet à priori te worden uitgesloten. Het is niet noodzakelijkerwijs zo, dat alle quartaire opleidingen als vervolg op een tertiaire opleiding aan dezelfde instelling moet kunnen worden gedaan. Tenslotte moet juist bij wetenschappelijke onderzoekers de mobiliteit en zelfs de migratie worden bevorderd.

12.4. Het wetenschappelijk onderzoek aan de universiteiten

De beoefening van wetenschappelijk onderzoek door de student vindt voornamelijk plaats in het quartaire onderwijs.

Binnen het tertiaire onderwijs, voorzover het de wetenschappelijke richtingen betreft, dient het onderwijzend personeel daadwerkelijk betrokken te zijn bij de wetenschapsbeoefening en moeten de studenten kennis kunnen maken met onderzoeksmethoden.

Ook voor de docenten in de tertiaire fase dient dus onderzoeksräume te bestaan.

Inhoudelijk dient het onderzoek door de daartoe geëigende organen te worden bepaald. In de visie van D'66 zijn dat de (sub-)faculteiten. Ook hier is de inhoudelijke bemoeienis van de overheid ongewenst. Wel dient er een stelsel te worden ontworpen waarbij verantwoording van voor onderzoek beschikbaar gestelde gelden wordt afgelegd: verticaal (de financiële verantwoording binnen de instelling), en horizontaal (naar de vakgenoten).

Bovendien is D'66 van mening dat, in het licht van een samenhangend onderzoeks- en innovatiebeleid, de gezamenlijke instellingen over hun gezamenlijke onderzoeksprestaties en -plannen verantwoording in de richting van het Rijk dienen af te leggen als onderdeel van de besluitvorming omtrent de omvang van het begrotingsbedrag voor onderzoek. Resultaten hiervan dienen in het Parlement te worden besproken.

De afstelling van instellingsonder-

zoekplannen en landelijke discipliniegewijze planning moet via onderhandelingen tussen minister en instellingen in meerjarenafspraken worden geregeld. Versterking van de tweede geldstroom ten koste van de eerste wordt niet zonder meer afgevoerd. Wel dient dit met de instellingen te worden besproken in het kader van het eerder genoemde „onderzoeksoverleg”.

12.5. Bestuursstructuur

D'66 is van mening dat allen die aan een instelling van WO of HBO zijn verbonden – daaronder begrepen de studenten – betrokken moeten kunnen zijn bij de wijze waarop deze instelling wordt bestuurd. De mate van participatie bij de verschillende aspecten van bestuur en beheer kan echter voor de verschillende gelegdheden variëren. Zo zal men de studenten in de tertiaire fase vooral sterk dienen te betrekken bij onderwijszaken, maar zal hun inbreng bij het personeelsbeleid en onderzoeksaangelegenheden niet noodzakelijkerwijs zo groot behoeven te zijn. Voorkomen moet worden dat aan een instelling die zowel tertiair als quartair onderwijs verzorgt, bestuur en beheer van beide losgekoppeld raakt. In het WO wordt de taak van de colleges van bestuur zwaarder: zij dienen in onderhandelingen met de minister de autonomie van de instellingen op geloofwaardige wijze gestalte te geven. Dit vereist goede bestuurders – enerzijds – en een eigen verantwoordelijkheid naast de universiteitsraad anderzijds.

Ten aanzien van de bestuurlijke verhouding tussen centrale overheid en het WO is het wenselijk tot een kaderwet te komen die de randvoorwaarden formuleert in termen van autonomie van de instellingen, financiering, taken onderwijsonderzoek-beheer, en de rechten en plichten van de onderscheiden niveaus.

Ondanks lokaal slechte ervaringen met de WUB-structuur voor het Wetenschappelijk Onderwijs ziet D'66 geen redenen voor essentiële wijzigingen daarin. Een kaderwet als net genoemd zal zich moeten richten op meerjarenafspraken tussen minister en instellingen, waar de minister de verplichting heeft voor de periode van verscheidene jaren een ontwikkelingsplan voor het WO op te stellen. Dit ontwikkelingsplan heeft parlementaire goedkeuring. Als hoofdpunten van een dergelijk ontwikkelingsplan kunnen worden genoemd:

1. ontwikkelingen die globaal gesproken vanuit een maatschappelijk perspectief in universitair onderwijs en onderzoek gewenst zijn;
- 2.

de hoeveelheid middelen die voor de verschillende taken van het VWO beschikbaar zal kunnen komen.

Voor het HBO is het gewenst een dergelijke structuur op te zetten en dit te regelen in een kaderwet voor het HBO. De spreiding van dit HBO over enkele honderden instellingen, alsmede de verzuilde bestuursstructuur in delen ervan vormen daartoe een ernstige hindernis. Samenwerkingsvormen zijn niet alleen financieel onontkoombaar, zij zijn ook zeer gewenst om het HBO een

rol gelijkwaardig aan die van de instellingen van WO te laten spelen.

12.6. Bekostiging van het hoger onderwijs in het algemeen

Iedere herstructurering van het hoger onderwijs zal gezien de economische situatie moeten geschieden binnen strakke financiële kaders. Gezien immers de gigantische operaties die op stapel staan in onderwijsgebieden die voor veel grotere groepen van de bevolking van belang zijn – zoals de invoering van de nieuwe basisschool, de vernieuwing van het voortgezet onderwijs (bijvoorbeeld de Middenschool) enz. – en die vooral verbetering van de situatie voor de kansarmen beogen, ligt de eerste prioriteit bij de besteding van onderwijsmiddelen voor D'66 niet in het hoger onderwijs. Binnen dit hoger onderwijs zijn er volgens D'66 voldoende redenen aanwezig om voorlopig het HBO te bevoorstellen. Genoemd mogen worden: de achtergebleven infrastructuur van het HBO (vergl. HBO-Raad met Academische Raad), de inschrijvingsbeperkingen bij het HBO, enz.

Een reële minlijn voor het WO is derhalve vermoedelijk noodzakelijk, althans voor de voor onderwijs toegewezen middelen. D'66 hecht groot belang aan het wetenschappelijk onderzoek, het toegepaste, maar vooral al het zuivere, omdat daaruit de instrumenten voor innovatie afkomstig zullen zijn zonder welke de welvaart in dit land niet kan worden gewaarborgd.

De wijze van financiering (zie hierboven) kan wel ter discussie komen.

12.7. De Open Universiteit

D'66 is voorstander van een zelfstandige Open Universiteit, waarvan zij een nuttige onderwijsvernieuwend invloed op het bestaande WO verwacht naast de vervulling van de sociale doelstelling: het bieden van volwaardig tweede-kans onderwijs op tertiair niveau. D'66 meent dat de bestaande instellingen van wetenschappelijk onderwijs de komende jaren de handen meer dan vol zullen hebben aan de inhoudelijke en de bestuurlijke herstructurering. Derhalve is het voorlopig niet verstandig om het open hoger onderwijs aan deze instellingen toe te vertrouwen, maar verdient het de voorkeur daarvoor eerst een „niet-belaste” instelling in het leven te roepen. Dat betekent niet zonder meer dat deze instelling volledig nieuw van personeel zou moeten worden voorzien. Aan de huidige instellingen is voldoende enthousiaste staf te vinden, die op detacheringbasis aan de Open Universiteit kan meewerken. De Open Universiteit vraagt dan alleen een betrekkelijk kleine vaste kern.

Zo kunnen de resultaten op het gebied van de onderwijsvernieuwing ook overdraagbaar gemaakt – en, gaandeweg ook reeds overgedragen – worden ten bate van de bestaande

instellingen van wetenschappelijk onderwijs.

13. Volwassenen-educatie

In paragraaf 2 is aangegeven dat D'66 met kracht zal streven naar realisering van een leerrecht voor ieder na beëindiging van de leerplicht. Dit leerrecht vindt zijn uitwerking in een stelsel van volwasseneneducatie (v.e.). Met dit begrip wordt het brede scala van voorzieningen bedoeld op het terrein van onderwijs, vorming en scholing voor volwassenen. Voorbeeldsgewijze moet gedacht worden aan dag/avondscholen (gemeenschappen) AVO/VWO/

MEAO, de vele part-time opleidingen in het lager/middelbaar en hoger beroepsonderwijs, de open universiteit, het schriftelijk en buitenschools mondeling onderwijs, de Centra voor Vakopleiding, het vormingswerk, de volksuniversiteiten, etc. Delen van de v.e. zijn ondergebracht bij verschillende ministeries, waaronder Onderwijs en Wetenschappen, Sociale Zaken, CRM, Landbouw en Economische Zaken. De eerste drie ministeries trachten momenteel te komen tot nauwere interdepartementale samenwerking en afstemming van beleid ten aanzien van de v.e.

De v.e. kent een aantal doelen:

- het bevorderen van gelijkwaardige kansen tot verder ontwikkeling en ontplooiing van volwassenen,
- het scheppen van mogelijkheden voor om/her/bijbscholing,
- het inspelen op maatschappelijke behoeften die ontstaan door technologische innovatie en discrepanties op de arbeidsmarkt,
- het verminderen van de spanning op de arbeidsmarkt door via een systeem van educatief verlof het principe van wederkerende educatie te bevorderen,
- het stimuleren van emancipatorische tendenties in te onderscheiden groepen van de bevolking.

Om deze doelen te bereiken is het noodzakelijk dat er een zeer gevarieerd en flexibel patroon van voorzieningen bestaat dat qua spreiding, kosten en didactiek optimale mogelijkheden biedt voor volwassenen.

De huidige situatie van de v.e. wordt o.a. gekenmerkt door een gebrek aan samenhang op velerlei niveau's.

Allereerst zien we op beleidsniveau dat de v.e. versnipperd is over vele ministeries. In de wettelijke regelingen en de wijze van subsidiëring is bovendien sprake van een onaanvaardbaar gebrek aan eenduidigheid en harmonie.

Op het niveau van de instellingen zien we evenzeer gebrek aan samenhang, hoewel ook hier positieve geluiden te horen zijn.

Eén van de manieren om de samenhang te vergroten is te bevorderen dat de door de in 1980 opgeheven

adviescommissie Bevordering Plaatselijk Educatieve Netwerken voorgestelde educatieve centra voor volwassenen tot stand komen.

Deze centra zouden vooral een functie kunnen vervullen ten aanzien van het verstrekken van informatie aan de deelnemers, het stimuleren tot deelname en het bevorderen van overleg en samenwerking tussen de participerende instellingen op het terrein van de v.e.

Verder bestaan er nog duidelijk witte plekken op de kaart van de v.e. Vooral voor volwassenen met zeer weinig opleiding zijn er te beperkte mogelijkheden voor verdere educatie. Ook bestaan er grote lacunes op het terrein van de beroepsscholing. Volwassenen die part-time onderwijs op het niveau van lbo of mbo willen volgen, kunnen dit maar zeer gedeeltelijk realiseren.

D'66 rekent het tot haar taak om in de komende regeerperiode enkele van de belangrijkste knelpunten in de v.e. tot een oplossing te brengen. Allereerst dient gestreefd te worden naar grotere departementale eenheid. Een binnen Onderwijs en Wetenschappen te creëren direktoraat generaal voor de volwasseneneducatie, waarin onderdelen van andere ministeries op het terrein van de v.e. zijn ondergebracht, verdient de voorkeur.

Een speciaal verantwoordelijke bewindsman/vrouw voor de v.e. ligt dan in de rede, tenminste totdat de volwasseneneducatie binnen O en W duidelijk gestalte heeft gekregen. Ook dient de volwasseneneducatie wettelijk verankerd te worden. Dat kan door in bestaande wetten aandacht te schenken aan de volwasseneneducatie, maar het ligt wellicht meer voor de hand, een aparte wet op de v.e. te maken. In die wet dient de overheid zich instrumenten te verschaffen om de doelen van de v.e. te realiseren. In de wettelijke regeling van de v.e. zal opgenomen moeten worden hoe betrokkenen en hun organisaties ingeschakeld moeten worden bij de planning van voorzieningen. Een systematiek als nu ten aanzien van de planprocedure voortgezet onderwijs geldt (minus de knelpunten die daarin te signaleren zijn) is denkbaar. Een adviserende rol van de gemeente ligt voor de hand.

Op het terrein van de voorzieningen streeft D'66 naar een uitgebouwd stelsel van tweede-weg-onderwijs: van alfabetisering tot open universiteit dienen en voor alle volwassenen bereikbare voorzieningen te bestaan. Daarbij behoeft niet in de eerste plaats gedacht te worden aan nieuwe voorzieningen, als wel aan de verruiming van mogelijkheden van bestaande voorzieningen. Daarom hebben de initiatieven op het terrein van open onderwijs, waaronder die open school en open universiteit, voor D'66 vooral een functie ter vernieuwing van bestaande werksoorten. Uitbreiding van de bestaande scholen (gemeenschappen) voor dag/avondonderwijs avo/vwo/meao voor volwassenen met beroepsonderwijs (lbo en mbo) – ook in de 2-cycli-structuur – is noodzakelijk.

Het verdient voorts sterke overweging om in de daarvoor in aanmerking komende stedelijke gebieden basisscholen voor volwassenen door

het Rijk te subsidiëren. Ervaringen, opgedaan in een dergelijke instelling te Amsterdam, hebben uitgewezen dat dergelijk onderwijs uiterst belangrijk is voor de integratie van bepaalde culturele groepen in onze samenleving.

De huidige praktijk, waarbij de meeste docenten in de vorm van parttime functies boven een reeds bezette full-time functie in het jongerenonderwijs, werkzaam zijn in de volwasseneneducatie is, mede gelet op het grote tekort aan arbeidsplaatsen in het onderwijs, steeds minder aanvaardbaar geworden. Daarbij maakt de ontwikkeling in de volwasseneneducatie het steeds noodzakelijker dat de docenten hiertoe aparte scholing ontvangen. Er moet een wisselwerking tussen volwasseneneducatie en het jongerenonderwijs tot stand komen, waarbij in het jongerenonderwijs het perspectief naar de volwasseneneducatie een belangrijke plaats krijgt. Voor de volwasseneneducatie is de aansluiting op het jongerenonderwijs van groot belang.

Congresstuk ECD-2

Tekstvoorstel ter vervanging van Deel 3

Hoofdstuk 10

Emancipatie van vrouwen en mannen

Emancipatie is een persoonlijk en maatschappelijk proces van verandering en groei, dat moet leiden tot een grotere keuzevrijheid van vrouwen en mannen om individueel en gezamenlijk vorm en inhoud te geven aan leven en samenleven.

Het streven naar emancipatie vormt een essentieel onderdeel van de D'66-doelstellingen.

De positie van vrouwen ten opzichte van emancipatie-mogelijkheden is, ondanks een toenemende bewustwording, minder gunstig dan die van mannen. De wortels van haar achterstelling – nl. geringere waardering voor alle andere menselijke vermogens van vrouwen dan die van het baren en zogen – werken nog steeds door in de opbouw en organisatie van de samenleving. Zij zijn zichtbaar in alle groeperingen, zoals de geestelijk en lichamelijk gehandicapten, culturele minderheden.

De ook in Nederland (nog) geldende scheiding in vrouwenwerk en mannenwerk bracht vroeger en brengt ook nu in vele gevallen nadelige gevolgen met zich mee voor vooral vrouwen inzake ontwikkeling, opleiding, inkomen, macht en vrije tijd. De verzorgende werkzaamheden van alle dag worden in de meeste gevallen toebedeeld aan vrouwen, gehuwd of ongehuwd, met kinderen of zonder kinderen. Deze verzorgende werkzaamheden zijn vrijwel

onzichtbaar, laaggewaarderd en onbeloofd. Zij tellen niet mee in het nationaal inkomen.

Het bewust of onbewust vasthouden aan en cultiveren van traditionele rollen en taken van vrouwen en mannen staan daarbij een doorbreking van de achterstelling in de weg en belemmeren een volledige ont-plooiing van beide sexen.

Vanuit deze gedachten wil D'66 vernieuwing realiseren.

De rol van de overheid in het emancipatieproces is van groot belang. Een veelheid van samenhangende overheidsmaatregelen is nodig om een evenwichtige ontwikkeling te bevorderen.

Deze maatregelen dienen te zijn gericht op:

- gelijke ontwikkelings- en onderwijskansen voor meisjes en jongens, vrouwen en mannen; deze kansen dienen niet alleen kwantitatief, maar ook kwalitatief gelijk te zijn (niveau, type, vakken)

- gelijke kansen op deelname aan alle sectoren en alle niveaus van de betaalde arbeid;

- gelijke verdeling van de overige taken in de samenleving, inclusief de huishoudelijk-verzorgende;

- gelijke kansen op deelname aan de verschillende niveaus in besluitvormingsprocessen.

Het emancipatieproces van vrouwen en mannen is een zaak die de gehele samenleving aangaat. De te nemen maatregelen moeten dan ook zo veel mogelijk op beide sexen betrekking hebben.

Wel rechtvaardigen de onevenwichtige ontwikkelingen in het verleden én factoren die onvrijheden van hetzij vrouwen hetzij mannen meer in het bijzonder in de hand hebben gewerkt, het nemen van specifiek op een van beide sexen gerichte maatregelen.

Gezien de relatief ongunstige positie van vrouwen ten opzichte van haar emancipatie-mogelijkheden zullen die maatregelen die meer in het bijzonder op vrouwen zijn gericht, voornamelijk een hogere prioriteit hebben dan maatregelen gericht op de emancipatie van mannen.

Dit neemt intussen niet weg dat emancipatie-activiteiten, opgenomen door mannen zelf, aanmoediging en steun verdienen. Ook moeten maatregelen en omstandigheden worden geschapen om af te komen van de vooral voor mannen geldende prestatiedwang.

D'66 erkent, dat emancipatiebeleid bij vrijwel alle beleidsonderdelen een rol speelt en als zodanig en in onderlinge samenhang daar gestalte moet krijgen.

Ondanks de invoering van speciale instituties voor behoeften en problemen inzake emancipatievraagstukken, heeft een dergelijke integratie in beleid en beleidsplannen nog onvoldoende plaatsgevonden. Het gevaar bestaat dat dergelijke instituties intendeel een zg. alibi-functie krijgen.

Hierom zal D'66 er voor pleiten, alle overheidsmaatregelen expliciet te toetsen aan hun effecten voor de emancipatie-doelstellingen.

Daarbij kan zich het gevaar voordoen, dat emancipatie-eisen worden gesteld aan (nog) niet geëmanciperde situaties. In zulke gevallen moet worden voorzien in overgangsmaatregelen.

De bestaande organisatie van de samenleving, inclusief de instituties, vormt intussen een weerslag van de ongelijke posities van vrouwen en mannen. Dit klemt te meer daar het systeem zelf een belangrijk gegeven is bij de voor emancipatie noodzakelijke herverdeling van kansen en werkzaamheden.

D'66 realiseert zich, dat voor de basis van deze herverdeling een principiële keuze moet worden gedaan; nl. tussen enerzijds het „geschikt maken” van mensen voor de opbouw en organisatie van de samenleving zoals die nu is, en anderzijds het „geschikt maken” van de samenleving voor mensen, vrouw of man.

De algemene doelstellingen van D'66 laten hier geen ruimte voor twijfel. Wel moet er naar worden gestreefd, dat over de aanpassing van de samenleving zo veel mogelijk, ook nu, door vrouwen en mannen gelijkelijk en samen wordt besloten.

Enkele concrete beleidsvoor-nemens

algemeen

- D'66 rekent het emancipatiebeleid tot één van haar prioriteiten. Dit betekent dat dit beleidsfacet wordt opgenomen in het continue proces van afweging van waarden en geldsbesteding bij de bepaling van het totale beleid en hierin geen ondergeschikte rol zal spelen.

Om dit tot uitdrukking te brengen, zal D'66 pleiten voor een toevoeging aan wetsvoorstellen en andere beleidsvoornemens, welke de effecten hiervan voor de emancipatie-doelstellingen beschrijft.

- D'66 zal pleiten voor de instelling van een minister voor Emancipatie-zaken, bij voorkeur in het kader van Algemene of Sociale Zaken. Onderbrenging van emancipatiebeleid bij welzijnsbeleid ziet zij als niet voldoende rechtdoend aan de essenties van het emancipatieproces.

De minister voor Emancipatiezaken zal in de eerste plaats een coördinerende taak hebben, waarin begrepen de bevoegdheid beleidsvoornemens van collega's in een vroeg stadium te toetsen aan de algemene emancipatie-doelstellingen. Voorts voert deze minister het beleid terzake van specifieke emancipatie-activiteiten en emancipatie-werk. Hiertoe dient de minister te beschikken over een goed toegeruste ambtenarenstaf en een adequaat budget.

- Het grote gewicht dat D'66 aan adviezen van de (toekomstige) Emancipatieraad toekent, zal hieruit

blijken dat binnen drie maanden na het verschijnen van een advies een officiële reactie wordt gegeven door de betrokken bewindspers(o)n(en). De Emancipatieraad dient overigens te beschikken over een goed toegeruste ambtenarenstaf.

- Om de keuzevrijheid te bevorderen, wil D'66 zo spoedig mogelijk het beginsel van individualisering in de wetgeving doorvoeren, zonder onderscheid naar geslacht of leefvorm. Hierbij geldt prioriteit voor de sociale en fiscale wetgeving.

(organisatie van) emancipatie-activiteiten en -werk

- In het kader van decentralisatie van sociaal-cultureel werk wil D'66 voornamelijk een aparte rijksbijdrage-regeling voor emancipatie-activiteiten en emancipatie-werk handhaven. Dit, om te bereiken dat deze activiteiten en werksoort overal in het land kunnen worden gerealiseerd en geen regionale of plaatselijke ongelijkheden en ontwikkelingsmogelijkheden ontstaan.

- In het kader van de (toekomstige) anti-sekse-discriminatie wetgeving wil D'66 een goede controle op de naleving hiervan. Zij streeft naar de instelling van een commissie die ver-gaande controlerende en sanctionerende bevoegdheden heeft.

- Onderzoek naar knelpunten met betrekking tot emancipatie zal worden gestimuleerd en waar nodig opgezet. Hierbij wordt m.n. ook gedacht aan onderzoek naar selectie van thema's en (het voorkomen van) seksero-tserootyperingen in reclame en media.

In het kader van het emancipatie-onderzoek wordt gestreefd naar een centraal coördinatiepunt, dat tevens onderwijs en voorlichting stimuleert rond emancipatie en beleid.

gelijke kansen in het onderwijs

Het onderwijs blijkt, naar inhoud en systeem, de gescheidenheid van vrouwen en mannen in (toekomstige) rol en bezigheden én de verschillen in waardering eerder te bevestigen dan te doorbreken. De keuzes die meisjes en jongens in het onderwijs (kunnen) doen worden, veelal gesteund door school- en thuisomgeving, nog in aanzienlijke mate bepaald door traditionele toekomstverwachtingen. Belemmeringen voor een individuele ontplooiing, ongeacht sekse, zijn in het onderwijs onvoldoende geproblematiseerd. Pedagogische consequenties krijgen nog te weinig aandacht. De zelfredzaamheid van jongens is bv. geringer dan die van meisjes. Terwijl meisjes zich beperken tot opleidingen en vakken die niet in strijd lijken te zijn met de traditionele gevolgen van het vrouw-zijn. Het moment waarop meisjes keuzes moeten doen, is daarbij geen onbelangrijke factor. Voor het inhalen van onderwijsachterstanden van vrouwen kunnen diverse vormen van volwassenenedukatie van groot belang zijn.

Mede in dit licht wil D'66:

- dat basis-vaardigheden met betrekking tot verzorging van zichzelf en anderen, bij voorkeur reeds in het elementair onderwijs, als vak worden opgenomen.

- dat meisjes worden gestimuleerd niet-traditioneel-vrouwelijke opleidingen en vakken te volgen.

- dat gestreefd wordt naar een (ev. tijdelijke) uitbreiding van verplichte vakken in het onderwijs.

- dat het vak „emancipatie en onderwijs”, inclusief de pedagogische aspecten en consequenties, wordt opgenomen als verplicht onderdeel van opleidingen, na- en bijscholingscursussen voor onderwijsgeevenden, schooldekanen, schoolbegeleiders en beroepskeuzevoorlichters.

- dat prioriteit wordt gegeven aan vormen van volwassenen-onderwijs als die van Open School en Open Universiteit.

Zie voorts hoofdstuk (onderwijs)

gelijke kansen op deelname aan betaalde arbeid en gelijke verdeling van de overige taken in de samenleving

Ook in de betaalde arbeid bestaat een nog sterke gescheidenheid tussen vrouwenwerk en mannenwerk. Vrouwenwerk blijkt te zijn geconcentreerd in slechts enkele sectoren, m.n. verzorging en dienstverlening, en op de lagere niveaus. De werkloosheid onder vrouwen is relatief erg hoog en stijgt sneller dan die onder mannen. Wanneer vrouwen deelnemen aan de arbeidsmarkt, blijft veelal de traditionele taakverdeling binnenshuis bestaan, hetgeen leidt tot een dubbele belasting van vrouwen.

Deelname aan diverse vormen van vrijwilligerswerk, inclusief het politieke werk, levert voor vrouwen - gezien het ontbreken van een band met betaald werk én de dubbele belasting - meer problemen op dan voor mannen.

- Juist bij de verdeling van werkzaamheden is in het verleden een grote onevenwichtigheid ontstaan. Met alle gevolgen voor de verdeling van inkomens. Gewaakt moet echter worden, dat door onevenwichtige maatregelen bedoeld om een gelijke verdeling te bevorderen, nieuwe onrechtvaardigheden ontstaan.

Mede in dit licht wil D'66:

- streven naar een algemene arbeidstijdverkorting, met tevens uitbreiding van de bedrijfstak, m.n. voor de verkrijging van goederen en diensten.

- dat voor de korte en middellange termijn diverse vormen van deeltijd-arbeid worden gestimuleerd. Prioriteit geldt hierbij voor sectoren en niveaus die tot nu toe vooral door mannen worden bezet, enerzijds om mannen de gelegenheid te geven aan huishoudelijk en verzorgende arbeid deel te nemen, anderzijds om vrouwen de gelegenheid te bieden buiten de traditioneel vrouwelijke functies en beroepen te komen.

- rechtspositie, arbeidsvoorwaarden en promotiekansen van deeltijd-arbeid gelijkgeschakelen met die van volletijdarbeid

- onderzoek naar de mogelijkheden om volletijdfuncties te splitsen, waaronder begrepen de bij deze functies behorende bevoegdheden en macht.

- overwegen om in die sectoren en op die niveaus van betaalde arbeid waar een ernstige ondervetgenwoordiging van vrouwen blijkt, waar nodig en wenselijk tijdelijk een voorkeursbehandeling voor vrouwen toe te passen. Onderzoek moet worden bevorderd over de vraag op welke wijze en met welke (oplopende) percentages een systeem van quotering

kan bijdragen tot een doorbreking van betaalde vrouwen- en mannenarbeid.

- trainingen en cursussen voor diegenen die op latere leeftijd hun (her) intrede doen op de arbeidsmarkt.
- beperking van overwerk en streven naar een aflopend wettelijk maximum van de arbeidstijd.
- rekening houden in het kader van de ontwikkelingen rond het begrip „passende arbeid” met de voorlopig nog beperkte mobiliteit van vrouwen
- een bepaald percentage, bv. 30%, van de gelden voor werkloosheidsbestrijding reserveren voor werkloze vrouwen

- met internationale partners overleg openen over de vraag of en op welke wijze de waarde van huishoudelijke arbeid in de berekening van het nationaal inkomen kan worden opgenomen.

- kennis en ervaring, opgedaan in het vrijwilligerswerk, meewegen bij selectie, inschaling en salariëring van een betaalde arbeidsplaats.

- waarborgen van de bescherming van de persoonlijke en sociale functie van het (recht op) ouderschap en opvoederschap in de wetgeving. Ouders en opvoeders, onder wie begrepen de alleenstaande ouders en die ouders die hun kinderen niet tot de dagelijkse verzorging hebben, moeten in staat worden gesteld voor hun kinderen te zorgen, o.m. door ouderschapsverlof, verlof bij ziekte van kinderen en zonodig aangepaste werktijden. Deze verlofregelingen dienen gelijkelijk over vaders en moeders te worden verdeeld.

- uitbreiding van het (medische) zwangerschapsverlof tot min. 4 maanden

- dat opvang van kinderen beneden de leerplichtige leeftijd én buitenschoolse opvang in beginsel tot de basisvoorzieningen behoren. Hierbij zullen inspraak door de ouders en begeleiding van de ouders een belangrijk onderdeel dienen te zijn.

Voor deze opvang kan een financiële tegemoetkoming van de ouders worden gevraagd op basis van het draagkrachtbeginsel.

- Wanneer in afwachting van een basisvoorziening kinderopvang, prioriteiten moeten worden gesteld, zal niet alleen het betaald werken van de ouders, maar ook behoefte en noodzaak van ontplooiing op andere wijze als criterium gelden. Zie voorts hoofdstuk (Sociaal Economisch Beleid)

gelijke kansen op deelname aan de verschillende niveaus in besluitvormingsprocessen

Deelname aan besluitvorming is, ook over vrouwen en mannen, ongelijk verdeeld. Dit hangt samen met de ongelijke verdeling van taken en bezigheden, maar ook met traditionele beelden van hoe mannen (moeten) zijn en hoe vrouwen (moeten) zijn. Mede tegen dit licht wil D'66:

- aanpassing van vergadertijden zo-

danig, dat het combineren van huishoudelijke en verzorgende werkzaamheden met het functioneren in besluitvormingsorganen mogelijk wordt.

- aanpassing van vergadertechnieken zodanig, dat drempels worden weggenomen voor deelname van vrouwen

- onderzoek naar andere mogelijkheden de geringe deelname van vrouwen aan de besluitvorming op te heffen en vrouwen tot deelname te stimuleren.

Tenslotte:

- vrouwen van buitenlandse werknemers c.q. culturele minderheden behoeven speciale aandacht. Hierbij dient aansluiting te worden gezocht bij het cultuurpatroon van het land van herkomst, zonder echter de internationale overeenstemming over de (wortels van de) positie van vrouwen uit het oog te verliezen. Deze vrouwen hebben recht op een eigen verblijfsstitel, onafhankelijk van de verblijfsvergunning van hun echtgenoten.

- In de projecten en programma's in het kader van ontwikkelingssamenwerking dient steeds aandacht te worden geschonken aan de positie van vrouwen én aan de effecten van projecten en programma's hiervoor.

- Om te voorkomen dat ambtenaren met buitenlandse dienst, werkers in ontwikkelingslanden e.d. met traditionele, westerse beelden en opvattingen van de projecten en programma's uitvoeren en begeleiden, streeft D'66 er naar, dat in hun opleidingen en voorbereiding deze beelden ter discussie worden gesteld en de internationale ontwikkelingen ten aanzien van emancipatie-vraagstukken als thema worden opgenomen.

Congresstuk ECD 3

Tekstvoorstel ter vervanging van Deel 3

Hoofdstukken 1 en 2 van het beleidsprogramma

Hoofdstuk 1

Sociaal Economisch Beleid

I. Inleiding

De Nederlandse economie bevindt zich in een uiterst zorgelijke toestand. De officiële geregistreerde werkloosheid schommelt reeds een

aantal jaren in de buurt van de 200.000 en vertoont de neiging om geleidelijk aan verder te stijgen.

De situatie is echter nog veel erger dan het cijfer van de geregistreerde werkloosheid doet vermoeden. Zo zijn vele Nederlanders als gevolg van de slechte arbeidsmarktomstandigheden in de WAO en AAW terecht gekomen en zijn er veel Nederlanders die graag zouden willen gaan werken, maar zich als gevolg van de slechte mogelijkheden niet laten registreren op de arbeidsbureaus (b.v. vrouwen). Alles bij elkaar zullen er zo'n 500.000 Nederlanders door de omstandigheden gedwongen werkloos zijn.

Het werkgelegenheidsprobleem heeft behalve een getalsmatige ook een belangrijk kwalitatieve dimensie. De kwaliteit van de bestaande arbeidsplaatsen laat vaak nog veel te wensen over. Niet alleen moet veel werk onder zeer ongunstige fysieke omstandigheden plaatsvinden, daarnaast hebben de verregaande arbeidsverdeling en schaalvergroting van de produktieprocessen ook veel arbeidsplaatsen onaantrekkelijk gemaakt.

Dat is een van de factoren die het relatief grote aantal onvervulde vacatures verklaart en de demotivatie en het hoge ziekteverzuim van groepen werknemers.

Deze arbeidsmarktproblemen hebben er in belangrijke mate toe bijgedragen dat de omvang van de collectieve sector (overheid + sociale verzekeringen) de afgelopen jaren sterk is toegenomen. In de jaren zeventig was het overgrote deel van de economische groei benodigd om de groei van de collectieve uitgaven te financieren. Als gevolg van de lage economische groei, het grote aantal uitkeringsgerechtigden en de toenemende maatschappelijke weerstand tegen belasting- en premie-verhogingen wordt het steeds moeilijker om het groeiende aandeel van de collectieve sector te financieren. Het lijkt erop, dat er thans grenzen aan de groei van dit deel van de verzorgingsstaat zijn bereikt.

De ongunstige toestand op de arbeidsmarkt en de moeilijk te beheersen groei van de verzorgingsstaat hangen voor een groot deel samen met de slechte resultaten van de meeste Nederlandse bedrijven. Zowel op binnenlandse als buitenlandse markten wordt reeds jaren lang terrein verloren. Veel bedrijven kunnen het niet tegen buitenlandse concurrenten bolwerken op het gebied van de prijsconcurrentie. Maar ook andere factoren spelen een belangrijke, soms zelfs doorslaggevende rol. De kwaliteit, de service, levertijden, financieringsvoorwaarden en de uniekheid van producten zijn op bepaalde markten van groter belang dan de prijs alleen. Er zijn aanwijzingen dat het Nederlandse bedrijfsleven door gebrek aan vernieuwingsgezindheid op nieuwe en groeiende markten kansen heeft laten liggen.

Dat is op zich al voldoende om te pleiten voor vernieuwing van het bedrijfsleven maar er is meer. Daarbij moet in de eerste plaats worden gedacht aan de sterie groei van de bevoelingsdruk die in de jaren tachtig wordt verwacht. De komende jaren zullen per jaar 40 à 50 duizend mensen om nieuwe banen vragen. In

die vraag kan alleen voorzien worden (en dan nog maar gedeeltelijk) als er voldoende bedrijven in groei-sectoren komen.

In de tweede plaats moet worden bedacht dat Nederland een zeer ongunstige economische structuur bezit. Veel bedrijven maken producten die erg gevoelig zijn voor concurrentie van minder ontwikkelde landen. Het zal in de praktijk ondoenlijk blijken tegen deze concurrentie van lage arbeidskosten weerstand te bieden. Maar het is ook met het oog op het streven naar een betere internationale arbeidsverdeling onwenselijk ons tegen deze concurrentie te verzetten.

Ook het zeer energie-intensieve karakter van vele produktieprocessen zal in toenemende mate voor problemen gaan zorgen.

Vanaf de jaren zestig hebben zich in Nederland vele bedrijven gevestigd, die gebruik maken van het toen goedkope aardgas. Veel van deze produkten maken thans nog deel uit van ons exportpakket. In de toekomst zullen deze bedrijven echter energie moeten gaan importeren, omdat het aardgas geleidelijk aan opdraakt. Tegelijkertijd zullen dan de aardgasopbrengsten uit het buitenland opdrogen. Dat zal tot gevolg hebben dat ernstige betalingsbalansproblemen ontstaan, als tenminste niet nieuwe, hoogwaardige exportprodukten zijn ontwikkeld, die minder energieverbruik met zich meebrengen.

Oplossingen voor de hierboven beschreven problemen bestaan wel, maar zijn alleen te bereiken als in onze maatschappij voor een langere termijn overeenstemming wordt bereikt over doelstellingen, middelen en randvoorwaarden van het te voeren beleid.

D'66 is van mening dat de komende jaren de oplossing van de gedwongen werkloosheid centraal moet staan bij het sociaal-economische beleid. Wij zijn van mening dat iedereen die daartoe lichamelijk en geestelijk in staat is, het recht heeft op betaald werk. Het benadrukken van dit recht houdt niet in dat wij niet kritisch staan t.o.v. de centrale rol van de betaalde arbeid in onze samenleving. D'66 vindt dat bij ons huidige, uitbundige welvaartsniveau, menselijke zelfontplooiing zelfs in toenemende mate gevonden zal kunnen en moeten worden in activiteiten buiten het (betaalde) werk, in de zgn. „informele sector”. Het moet voor een ieder die daar behoefte aan heeft ook mogelijk zijn een deel van zijn tijd actief door te brengen in de zgn. „informele sector.” In dit verband kan worden gedacht aan huishoudelijk werk en hobbies, maar ook aan activiteiten gericht op het welzijn van de medemens.

Behalve het realiseren van optimale participatiemogelijkheden in alle betaalde en onbetaalde activiteiten is het van groot belang, dat veel van de in het verleden met veel moeite opgebouwde collectieve voorzieningen in stand worden gehouden. Dit streven houdt niet in, dat alle voorzieningen in hun bestaande omvang gehandhaafd moeten blijven. Wij zijn van mening, dat het onjuist is de bestaande voorzieningen van de collectieve sector bij voorbaat buiten iedere discussie te plaatsen. De be-

staande uitgaven moeten kritisch op hun oorspronkelijke doelstellingen worden getoetst, doorvoering van bevredigender alternatieven mag niet stuiten op het argument van „verkreten rechten”.

D'66 is van mening, dat het op sociale gronden niet alleen verantwoord, maar ook noodzakelijk is t.a.v. bepaalde collectieve voorzieningen het profijtbeginsel in sterkere mate toe te passen.

Om meer arbeidsplaatsen, meer vrij besteedbare tijd en selectieve handhaving van de collectieve voorzieningen te realiseren, is in de eerste plaats een beleid nodig dat is gericht op een selectief herstel van onze economie in het algemeen en van onze industrie in het bijzonder.

Een dergelijk, op selectieve expansie van de industrie gericht beleid moet plaats vinden met inachtneming van de doelstellingen die gelden op het gebied van het milieu, de ruimtelijke ordening, het gebruik van grondstoffen, de kwaliteit van de arbeid en de internationale arbeidsverdeling. Gegeven deze randvoorwaarden de verwachte groei van de beroepsbevolking en de zeer slechte toestand waarin het bedrijfsleven momenteel verkeert, kan niet worden verwacht dat de komende jaren voldoende 40-urige arbeidsplaatsen zullen worden geschapen.

D'66 is van mening, dat het onjuist is op de huidige, nieuwe economische problemen te reageren met oude oplossingen. Dat houdt in, dat wij creatie van werkgelegenheid door het stimuleren van hoge economische groei afwijzen. Hoge groeipercentages zullen de welvaart in ons land eerder verlagen dan verhogen. Maar dat betekent ook, dat wij de groei van de werkgelegenheid in de collectieve sector niet wensen af te stemmen op het verwachte aanbod van arbeid. Ook hier geldt, dat méér niet altijd béter is. D'66 vindt dat het probleem van de huidige en de dreigende, toekomstige werkloosheid grotendeels moet worden opgelost door verdeling van het werk. De jaren tachtig moeten o.i. in het teken staan van een grootscheepse creatie van deeltijdbanen.

Het sociaal-economische beleid dat D'66 voorstaat, bestaat uit een aantal onlosmakelijk met elkaar verbonden onderdelen. Noodzakelijke voorwaarden voor het financiële herstel van het bedrijfsleven en de financiering van de vernieuwing van onze industriële structuur moeten worden geschapen via het **macro-economische** beleid. De consequenties van het door ons voorgestane macro-economische beleid voor de persoonlijke inkomens zijn nogal ingrijpend, ook voor de lagere inkomens. Dat maakt het extra noodzakelijk om te streven naar een rechtvaardiger inkomensverdeling. Wij pleiten daarom voor een ingrijpend, met nieuwe instrumenten toegerust **inkomensbeleid**. Zelfs om matige eco-

nomische groeipercentages te bereiken is een middellange termijnbeleid nodig, dat gericht is op een selectieve, stelselmatige vernieuwing van onze economie. Daarom moet een actief **vernieuwend structuurbeleid** gevoerd worden. Het is in een tijd van grote werkloosheid van groot belang, dat de arbeidsmarkt goed werkt. Dat is momenteel helaas niet het geval en in de toekomst dreigen de problemen door een verslechterende aansluiting van vraag en aanbod nog groter te worden. Omdat deze problemen snel opgelost moeten worden en daarnaast een omvangrijke creatie van deeltijdbanen moet plaatsvinden is een geïntensiveerd en uitgebreid **arbeidsmarktbeleid** een van de hoekstenen van het door ons voorgestane beleid.

D'66 is van mening, dat de produktie van goederen en diensten qua hoeveelheid, samenstelling en produktiewijze zoveel mogelijk moet aansluiten bij de behoeften van de burgers. Omdat in onze samenleving de consument nog te veel verkeert in de situatie dat er wordt beslist vóór hem, over hem en zonder hem, is een beleid nodig dat zijn positie versterkt tegenover de overheersende rol van de producent.

Voorstellen voor een dergelijk beleid doen wij in het hoofdstuk **consumentenbeleid**.

D'66 heeft geen behoefte aan het doen van dogmatische uitspraken over de wenselijke **economische orde**. Wel willen wij aangeven hoe o.i. het economisch bestel gedemocratiseerd moet worden en wat de gevolgen van het door ons voorgestane sociaal-economische beleid zijn voor de bestaande economische orde.

II. Economische orde

II. 1. Bij het zoeken naar de meest bevredigende orde, gaat het erom een beslissingsstructuur te ontwikkelen, die maakt dat de uitkomsten van het economische proces zoveel mogelijk aansluiten bij de wensen van de burgers. D'66 streeft ernaar dat de beslissingen worden genomen in het kader van een democratische markteconomie.

II 2.

Er moet een fundamentele **demokratisering** van de arbeidsverhoudingen plaatsvinden, waarbij het traditionele beginsel van de ondergeschiktheid in de arbeidsverhouding wordt afgeschaft.

II 2.1.

De produktie dient plaats te vinden in gedemocratiseerde particuliere bedrijven, waarin alle mensen gelijkwaardig zijn en op basis van medeverantwoordelijkheid een bijdrage leveren aan de arbeidsgemeenschap. Daartoe krijgt de personeelsvertegenwoordiging in middelgrote en grote ondernemingen in het algemeen het medebeslissingsrecht voor alle ingrijpende besluiten over het

ondernemingsbeleid en de benoeming van de directeurs. Alleen aandeelhouders, die zich voor een langere tijd kontractueel aan de onderneming verbinden (bijv. 5 jaar) mogen invloed op de besturing van de onderneming uitoefenen. Aandeelhouders en personeel oefenen daarbij dan even grote invloed uit op de samenstelling van de Raad van Commissarissen.

II 2.2.

Voor kleine bedrijven dienen aangepaste vormen van bedrijfsdemocratie tot stand te komen (bijv. door middel van een personeelsvergadering of aanwijzing van een vertrouwenspersoon of vakorganisatie). Bij de overheidsdiensten en -bedrijven moeten gekozen personeelsvertegenwoordigingen tot stand komen, met aan de overheidstaak aangepaste bevoegdheden.

II 2.3.

De totstandkoming van bedrijfsvormen met beslissingsrecht voor de werknemersgroep (zoals produktie-coöperaties) moet bevorderd worden door het wegnemen van belemmeringen hiertoe (juridische structuur, fiscale regelingen, sociale wetgeving, financieringsvormen).

II. 2.4.

Ook experimenten met alternatieve werkorganisatie-vormen op basis van een zo groot mogelijke individuele en groepszelfstandigheid, zowel in het bedrijfsleven als de overheid, dienen bevorderd te worden.

II 3.

De door ons voorgestane markteconomie fungeert alleen dan goed, als het de bedrijven onmogelijk wordt gemaakt het principe van **vrije economische mededinging** te schenden door hun omvang en/of door afspraken met andere bedrijven.

Om een goede mededinging te garanderen, bestaat in Nederland de Wet Economische Mededinging. Daarnaast speelt de Europese mededingingswetgeving een rol.

D'66 is van mening dat de Nederlandse overheid een actiever beleid moet gaan voeren om de economische mededinging te stimuleren. In de eerste plaats door strenger toe te zien op naleving van de bestaande wetgeving en in uiterste gevallen door zelf te gaan deelnemen aan het economische proces.

In dat verband zou bijvoorbeeld aan de oprichting van een Postbank gedacht kunnen worden.

In de tweede plaats door meer openheid te betrachten bij het mededingingsbeleid, door op korte termijn over te gaan tot openstelling van het Kartelregister, alsmede tot publikatie van de adviezen van de Commissie Economische Mededinging aan de Minister van Economische Zaken.

II. 4.

Het bedrijfsleven heeft zich in de naoorlogse jaren in toenemende mate **over de grenzen** heen georganiseerd. Dit heeft niet alleen bijgedragen aan de groei van onze welvaart, maar ook aan een toenemend gebrek aan controle mogelijkheden op omvangrijke concentraties van economische macht. D'66 is van mening, dat Nederland een actieve rol moet spelen in Europees en wereldverband om tot een stelsel van bevredigende gedragsregels te komen voor multi-nationale ondernemingen.

II. 5.

In de door ons voorgestane markteconomie **speelt de overheid** op vele terreinen een **actieve rol**. In de eerste plaats stelt de overheid de randvoorwaarden vast, waarbinnen het bedrijfsleven de beslissingen over de produktie kan nemen. Die randvoorwaarden hebben betrekking op het milieu, de ruimtelijke ordening, het gebruik van grondstoffen, de arbeidsomstandigheden en de mededinging.

In de tweede plaats heeft de overheid een belangrijke rol ten aanzien van de makro-economische ontwikkelingen. Zij voert daartoe een konjunctuurbeleid om fluctuaties in het economische proces zoveel mogelijk te verzachten.

Daarnaast heeft de overheid een uiteindelijk verantwoordelijkheid ten aanzien van de waarde van strategische makro-economische variabelen als de totale werkgelegenheid, de omvang van de kollektieve sektor, enz.

Teneinde aan die verantwoordelijkheid inhoud te geven, moet o.i. iedere regering werken met een sociaal-economisch meerjarenplan, dat aan het begin van een regeringsperiode aan het parlement moet worden voorgelegd. Dit vormt na vaststelling de basis voor de onderhandelingen met de werkgevers en werknemers om tot een sociaal kontract te komen.

II 6.

In het sociaal kontract worden voor een periode van twee jaar de hoofdlijnen voor een arbeidsvoorwaardenbeleid en een prijsbeleid vastgelegd. In dit kader komt ook het werkgelegenheidsbeleid en het arbeidsmarktbeleid ter sprake. Konkretisering van afspraken, die in het kader van het sociaal kontract worden gemaakt, wordt zoveel mogelijk overgelaten aan het bedrijfsleven zelf, op bedrijfstak- en/of bedrijfsniveau.

Indien de regering geen overeenstemming over een sociaal kontract kan bereiken, ontstaat een situatie waarin zij op meerdere terreinen een eigen beleid moet gaan voeren.

II. 7.

In bedrijfstakken, waar daaraan behoefte bestaat, kunnen **bedrijfstakorganen** opgericht worden. Dergelijke organen, die een tripartite structuur hebben, kunnen een belangrijke rol spelen bij het ontwikkelen van informatiesystemen, het ondernemen van marktstudies, het opstellen van exportplannen en het bevorderen van de toepassing van nieuwe technologieën.

Voor al in de bedrijfstakken met veel kleine en middelgrote bedrijven moet de oprichting van dergelijke organen gestimuleerd worden. Om te voorkomen dat sektororganen een goede mededinging zouden gaan verhinderen, kunnen ze slechts zeer beperkte publiekrechtelijke bevoegdheden krijgen.

III Het macro economische beleid

III 1. Inleiding

Bij het macro-economisch beleid gaat het primair om de werkgelegenheid. Het beleid moet er op gericht zijn het nationale inkomen zodanig te

verdelen dat de omvang en de kwaliteit van de werkgelegenheid daarmee het best zijn gediend. Daarbij moet niet alleen de huidige situatie, maar ook de te verwachten ontwikkelingen worden betrokken, alsmede de vraag of onze economie thans voldoende is uitgerust om daarop in te spelen. Het ligt in dit verband voor de hand allereerst middelen beschikbaar te houden voor verbetering van de produktiestructuur. Bovendien dienen middelen te worden gereserveerd voor energiebesparende investeringen en het verbeteren en vergroten van de woningvoorraad. Het is dus niet alleen vanwege de beperkte middelen die de komende jaren beschikbaar zijn, maar ook tegen de achtergrond van de noodzaak de ruimte te vinden voor de financiering van deze drie doelen dat de verdeling van het nationale inkomen in het bijzonder de aandacht verdient.

III 2. Naar een doelmatige verdeling van het nationale inkomen

Wat betreft de beschikbare middelen moet worden aangenomen dat het nationale inkomen de komende jaren een bescheiden groei te zien zal geven van maximaal zo'n 1½% indien er tenminste geen nieuwe omvangrijke verstoringen in de internationale economische betrekkingen zullen optreden. Deze beperkte groei zal geheel moeten worden gebruikt om via de investeringen van zowel het bedrijfsleven als van de overheid, de produktiestructuur te moderniseren, energie te besparen en de woningvoorraad te vergroten en te verbeteren.

De investeringen die via het bedrijfsleven worden verricht, zullen afgezien van andere voorwaarden (o.m. marktperspectieven) – alleen vergroot kunnen worden bij een duurzame verbetering van de rendementen. Dit betekent bij lage groeipercentages voor de lonen en de salarissen een nul- of een minlijn. Naast de investeringen van het bedrijfsleven zijn er de investeringen die de overheid verricht. De bijdrage van de overheid aan de modernisering van de produktiestructuur, de energiebesparing en de vergroting van de woningvoorraad, dient in de toekomst mogelijk gemaakt te worden door een verschuiving van de uitgaven binnen de collectieve sector.

Deze verschuiving zal ten koste van de posten voor de materiële overheidsconsumptie, de ambtenarensalarissen en de inkomens van uitkeringstrekkers moeten gaan. Omdat verhoging van de overheidsinvesteringen van doorslaggevend belang voor het economisch herstel is en daarnaast geen ruimte bestaat voor vergroting van het beslag van de collectieve sector moeten de ombuigingen binnen de collectieve sector snel en beredeneerd gaan plaatsvinden. De komende jaren moeten per departement jaarlijks verslagen

worden gepubliceerd over de voorgenomen en gerealiseerde ombuigingen. D'66 is van mening, dat de Rekenkamer het Parlement moet adviseren bij de beoordeling van deze departementale ombuigingsrapporten. Voor de inkomens zowel in het bedrijfsleven als in de overheid blijft dan eigenlijk geen ruimte meer over. Wel vindt D'66 het uit inkomenspolitieke overwegingen gewenst om voor de laagste inkomensgroepen voor de komende jaren te streven naar handhaving van de koopkracht. Gezien de sombere vooruitzichten kan echter voor geen enkele inkomenscategorie een absolute koopkrachtgarantie worden gegeven. Daarbij dient te worden bedacht, dat de welvaart van een land ook afhangt van de voorzieningen via de collectieve sector en de vooruitzichten op toekomstige welvaart. Dit perspectief moet de waarschijnlijke koopkrachtvermindering voor de grote meerderheid van de bevolking aanvaardbaar maken. Het inkomensbeleid dient er dan wel uitdrukkelijk op gericht te zijn, dat de sterkste schouder ook de zwaarste lasten dragen.

III 3. De in het bedrijfsleven vordende inkomens

Beheersing van de lonen en de salarissen en prijzen van het bedrijfsleven moet bij voorkeur in samenwerking met het bedrijfsleven worden bereikt.

Het overleg tussen de Regering en het georganiseerde bedrijfsleven dient te zijn gericht op het tot stand brengen van een sociaal contract. Zo'n contract zou afspraken moeten bevatten omtrent de ontwikkeling van de inkomens, de prijzen, de te realiseren investeringen en het werkgelegenheidsbeleid. Het contract heeft een looptijd van 2 jaren en slechts bij ingrijpende, onvoorziene omstandigheden mag het aangepast worden. Uitgangspunt dient te zijn dat, als een dergelijk sociaal contract niet tot stand kan worden gebracht, de Regering de consequenties hiervan aan het Parlement zal voorleggen, opdat dit kan overwegen de Regering te machtigen maatregelen te nemen ten aanzien van de loon- en prijsvorming.

Wat betreft de automatische prijscompensatie dient een studie te worden ondernomen omtrent de mogelijkheden deze in de toekomst te schonen voor de prijsstijgingen die optreden als gevolg van structurele schaarste. Vooruitlopend daarop moet nu reeds een schoning plaats vinden van de stijgingen van de energieprijzen en de prijsstijgingen als gevolg van de bestrijding van de milieuvervuiling.

III 4. De collectieve sector en het financieringstekort

Zoals hierboven nader is aangeduid is het nodig te komen tot een gelijk

blijven van de collectieve lastendruk en een gelijktijdige verlaging van het financieringstekort.

Als gevolg van diverse koppelingsmechanismen zal een inkomensmatiging in het bedrijfsleven leiden tot een zekere beperking van de inkomens die via de collectieve sector worden verdiend. Maar daarnaast acht D'66 het noodzakelijk de inkomensverhoudingen tussen het bedrijfsleven en de overheidssector kritisch op hun rechtvaardigheid te bekijken. Er moet met grote spoed een onderzoek worden ingesteld naar de totale arbeidsbeloning van ambtenaren en die van vergelijkbare functionarissen bij het particuliere bedrijfsleven door ook de bijkomende arbeidsvoorwaarden te vergelijken. Als uit een dergelijk onderzoek blijkt dat correcties nodig zijn, dienen deze per omgaande, maar geleidelijk, aangebracht te worden.

Als de komende jaren de hoofdlijnen van het door ons beoogde sociaal economische beleid ten principale worden gerealiseerd, is op financiële gronden handhaving van de koppeling van de sociale uitkeringen aan de andere inkomens (de zgn. netto-netto-koppeling) mogelijk. Wij achten handhaving van deze koppeling om sociale redenen wenselijk.

Het is wenselijk dat het financieringstekort wordt teruggebracht naar het structureel aanvaardbaar niveau overeenkomstig de zg. zijlstranorm. Gezien de toch al te verwachten toename van de inflatie en de afhankelijkheid van onze economie van het buitenland moet van inflatoire overheidsfinanciering worden afgezien.

III 5. Het monetaire beleid

Een van de belangrijkste onderdelen van het monetaire beleid heeft betrekking op de waarde van de gulden. Zoals ook in andere westerse landen gebruikelijk is, wordt dit beleid in principe aan de Centrale Bank overgelaten, in Nederland dus aan de Nederlandse Bank. Tussen de Nederlandse Bank en de overheid bestaat een getrapte hiërarchische verhouding, die geregeld is in de Bankwet. Volgens die wet moet de Bank de waarde van de Nederlandse gulden zodanig reguleren, dat wordt bijgedragen aan de optimalisatie van de welvaart. Hierbij moet de gulden zoveel mogelijk gestabiliseerd worden. De taak van De Nederlandsche Bank de gulden zoveel mogelijk te stabiliseren houdt ten eerste in dat de binnenlandse koopkracht zo stabiel mogelijk moet zijn. M.a.w. de inflatie moet zoveel mogelijk beperkt worden. Daarnaast is er het externe aspect, namelijk het reguleren van de waarde van de gulden ten opzichte van de andere valuta's. Het accent heeft de laatste jaren nogal gelegen op het externe aspect en hoewel dit heeft bijgedragen tot een matiging van de binnenlandse inflatie doet zich de vraag voor in welke mate daarvan ongunstige effecten zijn uitgegaan op de werkgelegenheid en de groei. Een afweging hiervan door het Parlement vindt thans nauwelijks plaats. In de toekomst zal het Parlement meer dan thans het geval is zijn controlerende bevoegdheden moeten gebruiken door met de Minister van Financiën regelmatig van gedachten te wisselen

over het door De Nederlandsche Bank gevoerde en te voeren beleid, bijvoorbeeld op basis van het door de Bank uitgebrachte Jaarverslag.

IV. Inkomensverdelingsbeleid

IV. 1. Algemene uitgangspunten

D'66 is van mening dat inkomensverschillen tussen mensen aanvaardbaar zijn, mits die op een aanvaardbare wijze zijn gemotiveerd. Het vervullen van functies van ongelijk niveau kan bijvoorbeeld leiden tot inkomensverschillen, zij het niet ongelimiteerd. Maar dan dienen functies wel systematisch naar niveau te worden geordend met behulp van functiewaarderingsystemen, zodat ook verschillen in functieniveau niet a priori worden aangenaam, maar zijn onderbouwd.

Een tweede algemeen uitgangspunt is dat ieder individu tenminste recht heeft op een bepaald minimum aan welvaart. De samenleving als geheel is daarvoor verantwoordelijk. Daarbij is het echter van wezenlijke betekenis rekening te houden met het feit, dat een individu deel kan uitmaken – en dat veelal ook doet – van een grotere consumptie-eenheid zoals een gezin of een ander samenlevingsverband.

Een derde algemeen uitgangspunt is dat het beleid met betrekking tot de inkomensverdeling zich in principe dient uit te strekken tot alle inkomensgroepen. Het beleid richt zich dus op werknemers, zelfstandigen, vrije-beroepsbeoefenaars en niet-actieven.

Een vierde uitgangspunt is, dat het accent van het inkomensverdelingsbeleid zal moeten liggen op het medebepalen van de spelregels, waaronder de primaire inkomensvorming en -verdeling tot stand komt. De oorzaken van de problemen met betrekking tot de inkomensverdeling liggen immers veelal in de primaire sfeer; en naarmate die sfeer meer problemen worden opgelost, zijn er minder symptomen te bestrijden in de secundaire en de tertiaire sfeer.

IV. 2. De primaire inkomensverdeling

Voor het vaststellen van inkomensverschillen is het inkomensbegrip van grote betekenis. Met betrekking tot de arbeidsbeloning dienen naast primaire voor zo ver mogelijk ook andere beloningsbestanddelen in aanmerking te worden genomen, waarbij in het bijzonder de pensioenvoorziening een belangrijk element is. Langs die weg dienen inkomens van verschillende beroepsgroepen (bijvoorbeeld ambtenaren, werknemers in het particuliere bedrijfsleven en vrije-beroepsbeoefenaars) zo goed mogelijk vergelijkbaar te worden gemaakt.

Als aanvaardbaar beschouwt D'66 compenserende inkomensverschillen, dat zijn verschillen die hun oorzaak vinden in de inspanningen of offers, waarmee het inkomen wordt verworven. Hierbij kan b.v. worden gedacht aan een lange arbeidsduur, ongunstige werktijden, ongunstige arbeidsomstandigheden en, tot op zekere hoogte, verantwoordelijkheid en risico-aanvaarding. Indien opheffing van de bezwarende om-

standigheden mogelijk is, verdient dit echter de voorkeur boven compensatie in het inkomen.

Naast compenserende inkomensverschillen zijn er ook verschillen die hun oorzaak vinden in factoren als aanleg en opleiding. Ten aanzien van dergelijke verschillen past een voorzichtige benadering, ook al omdat de aanvaardbaarheid van deze verschillen mede door de economische omstandigheden wordt bepaald, zoals het functioneren van de arbeidsmarkt en de relaties met het buitenland.

Tenslotte zijn er ook niet-compenserende inkomensverschillen die ook los van de economische omstandigheden onaanvaardbaar zijn. In het algemeen gaat het hierbij om functieloze inkomens, b.v. inkomens die hun ontstaansgrond vinden in tradities, relaties e.d.

Ten aanzien van inkomens uit vermogen is het veel moeilijker algemeen geldende normen te hanteren dan ten aanzien van inkomens uit arbeid. Van geval tot geval kunnen de omstandigheden zodanig ingrijpend verschillen, dat ook het oordeel over de inkomens(verschillen) per geval verschilt. In de eerste plaats kan worden gewezen op de wijze waarop het vermogen is verworven (uit eigen inspanning of niet). In de tweede plaats is het van belang welke betekenis een bepaald vermogen voor de bezitter ervan heeft. Het is bijvoorbeeld in vele gevallen denkbaar dat een bepaald vermogen noodzakelijk is voor een redelijke oudedagsvoorziening.

D'66 acht het noemen van een maximuminkomen niet zinvol, omdat toepassing van de bovengenoemde algemene uitgangspunten op zichzelf reeds tot aanvaardbare inkomensverhoudingen leidt, waarvan niet bij voorbaat vaststaat binnen welke grenzen die zich zullen bewegen. Een praktische reden is dat realisatie van een maximuminkomen noch in de primaire, noch in de secundaire sfeer mogelijk is.

IV. 3. Een begeleide inkomenspolitiek

D'66 kiest voor een begeleide inkomenspolitiek, in het kader waarvan de overheid en de sociale partners door middel van overleg en onderhandelingen (bij voorkeur meerjarige) sociale contracten afsluiten. Aangezien het beleid is gericht op alle inkomensgroepen, dienen deze groepen ook alle in het overleg te zijn vertegenwoordigd (ook vertegenwoordigers van de organisaties van de vrije-beroepsbeoefenaren en zo mogelijk ook van de niet-actieven). Een essentieel onderdeel van de begeleide inkomenspolitiek is het loonbeleid. D'66 is er voorstander van dat in principe elke werknemer onder een cao komt te vallen. De komende jaren is een nullijn – of een minlijn – voor de particuliere inkomens waarschijnlijk noodzakelijk.

Er zal dan ook een begin moeten worden gemaakt met een toetsing van de beloningsstructuur, teneinde vast te stellen in hoeverre aan de uitgangspunten met betrekking tot de aanvaardbaarheid van inkomensverschillen wordt voldaan.

Voor zover dat niet het geval is zijn de cao's een instrument om daarin verandering te brengen. Daarbij denkt D'66 aan de mogelijkheid van een beoordeling van de cao's door een College van Rijksbemiddelaars-nieuwe stijl – met name op het punt van de bijdrage die een cao levert aan een rationalisatie van de beloningsstructuur. Is die bijdrage te gering, dan kan onverbindendverklaring worden overwogen. Veranderingen in de beloningsstructuur mogen echter niet leiden tot een algemene loonstijging.

Ook het trendbeleid dient onderwerp van overleg en onderhandeling te zijn in het kader van de totstandkoming van een sociaal contract.

De afgelopen jaren is het aantal ambtenaren en trendvolgers zo zeer gestegen, dat de trendbepalende groep inkomensstrekkers al kleiner is dan de trendvolgende groep. Tegen de achtergrond van de toch al nauwe marges, waarbinnen het financieel-economische beleid van de overheid zich als gevolg van de geringe economische groei moet bewegen, is dit een niet langer te handhaven situatie. D'66 is dan ook van mening dat handhaving van het trendbeleid in de toekomst afhankelijk moet zijn van het resultaat van het overleg en de onderhandelingen over het sociaal contract. Indien geen overeenstemming over een sociaal contract wordt bereikt, dient de overheid in het kader van een algemene ingreep in de inkomensvorming ten aanzien van de trendvolgers een eigen inkomensbeleid te voeren.

IV. 4. De secundaire inkomensverdeling

Hoewel de nadruk dient te liggen op het beleid met betrekking tot de primaire inkomensverdeling, is het noodzakelijk dit aan te vullen met een op de secundaire verdeling gericht beleid. Van de loon- en inkomstenbelasting kan echter geen verdere bijdrage meer worden verwacht aan een voortgaande inkomensnivellering, omdat een verhoging daarvan slechts leidt tot toename van afwenteling en ontdiiking. (zie verder hoofdstuk V)

Met betrekking tot de sociale zekerheid dienen zowel aan de heffingen als aan de uitgavenkant veranderingen te worden overwogen. Er dient op korte termijn een studie van het stelsel van sociale zekerheid te worden gemaakt, op basis waarvan die veranderingen kunnen worden ingevoerd.

In de uitkeringen kunnen de algemene uitgangspunten van het inkomensverdelingsbeleid tot uiting worden gebracht door de invoering

van een uitkeringsstructuur die uit verschillende onderdelen bestaat.

In de eerste plaats een collectief element, dat berust op het solidariteitsbeginsel. In de tweede plaats een individueel element.

Iedereen dient in de gelegenheid te worden gesteld zich desgewenst – dus vrijwillig – aanvullend te verzekeren boven de basisvoorziening.

In de derde plaats kan met name met betrekking tot de inkomensderivingsverzekeringen een groepselment worden toegevoegd.

Bovengenoemde studie zal moeten uitwijzen hoe deze veranderingen in het stelsel van sociale zekerheid kunnen worden aangebracht, waarbij overigens de realiteit gebiedt te beseffen dat dat slechts geleidelijk kan gebeuren.

Ten aanzien van de pensioenvoorziening moet er rekening mee worden gehouden dat op grond van de demografische ontwikkeling valt te verwachten dat over ongeveer 25 jaar het aantal 65-plussers verhoudingsgewijs sterk zal stijgen. In dit licht gezien lijkt een pensioenvoorziening op basis van 70% van het laatstgenoten inkomen niet haalbaar en dient te worden gestreefd naar het totstandbrengen van een minimumpensioenvoorziening voor iedereen. (zie verder hoofdstuk VI)

IV. 5. De tertiaire inkomensverdeling

Vergeleken met de primaire en de secundaire verdeling is het inzicht in de tertiaire inkomensverdeling het minst ontwikkeld. Daarom meent D'66 dat prioriteit moet worden gegeven aan het onderzoek naar de batensverdeling van de overheidsuitgaven. Een aanzienlijk deel van de overheidsuitgaven (bijvoorbeeld aan onderwijs, aan volkshuisvesting e.d.) heeft immers belangrijke verdelingseffecten, zodat inzicht in deze effecten onontbeerlijk is voor een beoordeling van de inkomensverdeling als geheel.

V. Fiscaal beleid

V.1

Om haar uitgaven te dekken heft de overheid belastingen. De wijze van heffing dient zo goed mogelijk aan te sluiten bij het rechtvaardigheidsgevoel van de bevolking.

De laatste jaren is het fiscale instrument ook ingeschakeld om op tal van terreinen te sturen. Daarbij is het bestaande belastingstelsel zijn taak voorbijgeschoten.

Het bestaan van een omvangrijk zwart circuit, de in talloze variaties voorkomende constructies om belastingen te ontduiken en de haast automatische afwenteling in lonen en prijzen wijzen op een algemene onvrede. Aanleiding daartoe is niet alleen de hoge belastingdruk, maar ook het feit dat de verschillende heffingen en aan de inkomenshoogte gekoppelde regelingen (de zgn. inkomensprijzen) niet op elkaar aansluiten en soms zelfs tegen elkaar in werken. De burger kan zo de redelijkheid van één en ander niet meer inzien. Ook komen de uiteindelijke lasten lang niet altijd daar te liggen waar de wetgever dat heeft gewild. Uitgangspunt van het te voeren fis-

cale beleid dient dan ook het streven naar een eerlijker verdeling van de feitelijke lasten te zijn. Een uitvoerig onderzoek naar de druk van het totaal van belastingen, heffingen en inkomensprijzen in de verschillende inkomensklassen moet aan een dergelijk beleid ten grondslag liggen.

Op korte termijn zal reparatiewetgeving noodzakelijk blijven en energiek moeten worden voortgezet.

V.2. Controle

Met spoed dient het personeelsbeleid bij de belastingdienst een nieuwe aanpak te krijgen. Grotere promotiemogelijkheden, het aantrekken van meer gekwalificeerde krachten en een dynamischer optreden in het algemeen moeten leiden tot een beter toegerust en sterker gemotiveerd controleapparaat.

V.3.

Het is in het algemeen onjuist wanneer eenzelfde inkomensbestanddeel tweemaal aan belastingheffing onderhevig is. Een bekend en wel heel schrijnend voorbeeld hiervan is de winst die ondernemingen maken, waarover eerst vennootschapsbelasting moet worden betaald en vervolgens, voorzover als dividend uitgekeerd aan de aandeelhouders, nog eens inkomstenbelasting. In dit geval zou D'66 het uitgekeerde dividend voor de vennootschapsbelasting aftrekbaar willen maken.

V.4.

Nederland dient zich positief op te stellen inzake een verdere harmonisatie van de belastingwetgeving binnen de EEG. Ook anderszins dient prioriteit te worden verleend aan internationale samenwerking. Met name op het gebied van de bestrijding van de belastingvlucht, de aanpak van het zwarte circuit en de vervolging van fiscale fraudeurs kan slechts een gezamenlijk optreden vruchten afwerpen.

V.5.

D'66 is in principe voorstander van de invoering van een vermogenswinstbelasting. Wel moet nader worden onderzocht welke vermogensbestanddelen onder zo'n heffing dienen te vallen. Ook zal een dergelijke belasting zich niet uitsluitend op de vermogenswinsten mogen richten maar ook de vermogensverliezen in ogenschouw moeten nemen.

V.6.

Met betrekking tot de druk van de lokale belastingen dient zoveel mogelijk matiging te worden betracht. Indien nodig treedt de centrale overheid terug in de sectoren die door de provincies en/of gemeenten worden bestreken. In elk geval moet worden voorkomen dat deze belastings- een inkomenspolitieke factor gaan vormen.

V.7.

Veel van de problemen met betrekking tot de belastingheffing liggen in de sfeer van de inkomstenbelasting. Op de volgende punten vindt D'66 aanpassing noodzakelijk:

a. Emancipatie

Van veel belang is de manier waarop de heffing van de inkomstenbelasting plaatsvindt. De vraag is of daarbij het inkomen van elk meerderjarig individu afzonderlijk moet worden belast, of dat als heffingsgrondslag de inkomsten van gehuwde of samenlevende individuen moeten worden bijeengevoegd.

Uitgangspunt zal moeten zijn dat de

inkomstenbelasting in beginsel per individu wordt geheven. Aan de omstandigheden dat individuen gehuwd zijn, samenwonen of samenleven moet daarbij worden voorbijgegaan. Inbreuk hierop kan slechts dan worden toegestaan ter voorkoming van oneigenlijk gebruik.

Voor de premieheffing volksverzekeringen moet eenzelfde lijn worden gevolgd. Dit brengt mee dat de gehuwde vrouw in beginsel een zelfstandige aanspraak krijgt op uitkeringen op grond van deze wetten, maar tevens dat zij – indien zij inkomen heeft – zelfstandig in de premieheffing wordt betrokken.

b. Marginale druk

Door de gecombineerde werking van inkomstenbelasting, sociale premies en allerlei aan de inkomenshoogte gekoppelde regelingen (bijvoorbeeld de toekenning van huursubsidies en studiebeurzen, de heffing van schoolgeld en de opname in het ziekenhuis) kan het voorkomen, dat een bruto-inkomstenstoename leidt tot een netto-inkomensachteruitgang. Een sterk gecoördineerd beleid moet dit hoogst ongewenste verschijnsel tegengaan.

c. Inflatie

De inkomstenbelasting dient zoveel mogelijk inflatieneutraal te zijn. Zolang nog geen inflatieneutraliteit is bereikt, wil D'66 in ieder geval een veel groter bedrag aan rentebaten buiten de inkomstenbelasting houden dan nu het geval is.

d. Belastingaftrek

Het is niet te rechtvaardigen dat hogere inkomensgroepen eenvoudiger weg vanwege het feit dat zij in een hoger marginaal tarief vallen, in alle gevallen meer voordeel hebben van aftrekbare buitengewone lasten, persoonlijke verplichtingen en giften dan lagere inkomensgroepen. D'66 wil dan ook een onderzoek naar de mogelijkheden van een nieuw systeem, waarbij een aantal van deze posten niet meer aftrekbaar zijn, maar verrekend kunnen worden met het te betalen bedrag aan belasting. In ieder geval zal de hypotheekrente in de toekomst slechts tot een bedrag van maximaal f 300.000, — volledig aftrekbaar kunnen zijn (prijzen van 1980).

c. Complexiteit van de wetgeving

De regels en uitzonderingen binnen de belastingwetgeving zijn de laatste jaren dusdanig in aantal en ingewikkeldheid toegenomen dat naar vereenvoudiging moet worden gestreefd, in het belang van de belastingplichtige zowel als van de fiscus zelf.

VI Sociale zekerheid

VI.1.

Naast verbetering van het stelsel van pensioenen zal een reorganisatie van de sociale verzekeringen moeten

plaatsvinden, gericht op persoonlijke verantwoordelijkheid, emancipatie, billijker verdeling van rechten en lasten, kostenbeheersing en vereenvoudiging, waardoor tevens misbruik en oneigenlijk gebruik worden tegengegaan.

V.12.

Er moet gestreefd worden naar invoering van het Pensioen/Woningplan D'66 voor de gehele bevolking, gericht op de totstandkoming van aanvullende pensioenen naast de AOW door middel van een verplicht spaarsysteem. Enkele kenmerken van dit plan zijn:
– De overheid stelt jaarlijks een minimumpensioenbesparing (een gedeelte van de arbeidsbeloning) vast, die door iedereen, werknemer of zelfstandige, moet worden gespaard; de rechten op aanvullend pensioen zullen voor iedereen evenredig zijn met het op deze wijze bijeengebrachte „spaarloon“.

De spaarder kan onder bepaalde voorwaarden op zijn verzoek vóór zijn 65ste levensjaar op basis van het gespaarde bedrag een pensioen ontvangen (flexibele pensionering).

– De overheid opent de mogelijkheid – eventueel via de Rijkspostspaarbank – om het gespaarde kapitaal door middel van indexatie waardevast of welvaartsvast te doen behouden, waarbij dan een geringe rente, respectievelijk geen rente, wordt vergoed.

– Iedereen heeft vrijheid van keuze ten aanzien van de spaar- en verzekeringsinstelling, de spaarmethode en de uitkeringsmethode (verbod verplichte koppeling werkkring-pensioenfonds). Aanwijzing van de besturen van de betrokken instellingen door de spaarders en verzekerden.

– De besparingen voor ouderdagvoorzieningen worden aangewend voor financiering van woningbouw en woningverbetering (zowel huurwoningen als eigen woningen) en van sociaal-culturele bouwprojecten met waardevast-geïndexeerde leningen met een lage, maar reële rente.

– Een nieuwe huurberekening wordt ingevoerd, gebaseerd op de nieuwe financieringsmethode, gekoppeld aan indexering van de huren, waardoor de aanvangslasten van woningen lager kunnen worden dan bij het huidige systeem.

– Iedereen heeft het recht van de spaar- of verzekeringsinstelling, die zijn of haar pensioenbesparingen beheert, deze gelden in de vorm van een hypotheek terug te lenen voor de aankoop van een eigen huis, tegen een rente die iets hoger is dan die welke op het spaargeld wordt vergoed.

Door het pensioen/woningplan van D'66 krijgt de regering de beschikking over een belangrijk instrument om de nationale besparingen op te voeren en de conjunctuur te beïnvloeden. Het bevordert bovendien de arbeidsmobiliteit omdat niemand

bij overgang naar een andere werkring kan worden gedwongen naar een andere spaar- of verzekeringsinstelling over te gaan en daardoor nadelen ten aanzien van zijn pensioenaanspraken te aanvaarden. Hierdoor wordt „pensioenslavernij“ voor oudere werknemers afgeschaft. De bestaande pensioenregelingen (inclusief die voor ambtenaren en politici) zullen in dit systeem ingebouwd moeten worden.

VI 3.

Verder pleit D'66 voor snelle invoering van het Ziektekostenverzekeringsplan D'66, gericht op de totstandkoming van één verplichte volksverzekering, waarin de AWBZ en de Ziekenfondswet opgaan.

Enkele kenmerken van dit plan zijn:

– premieheffing naar draagkracht,
– het onderscheid tussen ziekenfondsen en particuliere verzekeringen en daarmee het onderscheid tussen fondspatiënten en particuliere patiënten verdwijnt; uitvoering door daartoe toegelaten verzekeringsinstellingen;

– garanties voor de consument voor inspraak en medezeggenschap in alle sectoren en instellingen van de gezondheidszorg, die bij de uitvoering zijn betrokken;

– hiertoe o.a. oprichting van regionale overlegorganen, waarin vertegenwoordigers van de overheid, van de medische beroepen en diensten en van de consumenten zitting hebben en die tot taak krijgen de omvang van de medische dienstverlening en de tarieven vast te stellen;

– vrije keuze van verzekeringsinstelling;

– vooruitlopend op de invoering van het ziektekostenverzekeringsplan; – uitbreiding van de AWBZ voor gehandicapten die niet in een inrichting verblijven.

Verstandige invoering van deze volksverzekering zal de beheersbaarheid van de kostenontwikkeling in de gezondheidszorg doen toenemen en zal dus niet leiden tot een lastenverzwaring voor de bevolking als geheel. Het leidt wel tot een billijke lastenverdeling van de gezondheidszorg.

VI 4.

De bestaande kinderbijslageregeling dient gewijzigd te worden, waardoor de „gezinssubsidie“ per kind afhankelijk wordt van de leeftijd van het kind en niet van het rangnummer in het gezin of van het inkomen van de ouders.

VI 5.

Zoals reeds in het hoofdstuk Inkomensverdelingsbeleid werd gesteld zijn wij van mening dat gestart moet worden met de voorbereiding van een loondervingsverzekering, waarin de bestaande wetten voor ziekte, arbeidsongeschiktheid en werkloosheid zijn samengevoegd. Hierbij zal in principe verzekeringsplicht tot basisniveau worden gehandhaafd met de mogelijkheid daarboven vrijwillig te verzekeren. In hoeverre deze opzet toepasbaar is voor de werkloosheidsvoorziening zal nader moeten worden bezien.

VI 6.

Er dient op korte termijn gestart te worden met de voorbereiding van

gelijkberechtiging van man en vrouw in de sociale voorzieningen en van individualisering van de uitkeringsrechten.

VI 7.

Het bestaande systeem van volksverzekering wordt o.i. sterk verbeterd als opname van de premies plaatsvindt in de tarieven van loon- en inkomstenbelasting en de bedrijfsbelastingen.

Tevens pleiten wij voor onderzoek naar een nieuwe heffingsgrondslag, waardoor een verlichting van de sociale lasten van de relatief arbeidsintensieve bedrijven plaats kan vinden.

VII Het vernieuwende structuurbeleid

VII 1. Inleiding

Het is bekend dat het Nederlandse bedrijfsleven het zowel op het gebied van de kostprijs-concurrentie, als op het gebied van de technologische concurrentie moeilijk kan bolwerken. Behalve aan kostenmatiging moet daarom veel aandacht worden besteed aan verbetering van de economische structuur van Nederland. Sleutel tot verbetering van deze structuur is innovatie, zowel op gebied van de produkt- en produktietechnologie, als op het gebied van de arbeidsomstandigheden. Het belang hiervan is om verschillende redenen zo groot. Ten eerste levert een dergelijke structuur een grote bijdrage aan ons nationale inkomen. Ten tweede blijkt dat de groei van werkgelegenheid vooral optreedt in bedrijven met een sterk innovatief karakter. En ten derde is het mogelijk middels innovatie de arbeidsomstandigheden te verbeteren.

VII 2. Het innovatiebeleid

Een in Nederland te voeren innovatiebeleid zal van zowel vernieuwingsbevorderende als van sturende aard moeten zijn. Vernieuwingsbevorderend in de zin dat omstandigheden worden geschapen waarvoor vernieuwing tot stand kan komen. Sturend in de zin van richting geven aan gewenste en voorkomen van ongewenste ontwikkelingen.

Er zullen dan ook een aantal strategische keuzes gemaakt moeten worden t.a.v. de gebieden waarop het beleid zich in de toekomst gaat concentreren.

Voor Nederland met zijn hoge bevolkingsdichtheid en hoog ontwikkelde publieke sector zijn er veel mogelijkheden voor de ontwikkeling en het maken van producten en systemen voor de publieke sector (bijvoorbeeld de gezondheidszorg, het verkeer en verkeersveiligheid, het ophalen en verwerken van huisvuil en chemisch afval en de toekomstige mogelijkheden van telecommunicatie en computers in de publieke sector).

Behalve genoemde zaken zijn er nog meer gebieden aan te geven waar wij ons op kunnen richten en waaruit een keuze gemaakt moet worden, namelijk:

- de elektronica, inclusief de chips;
- de exploitatie van energie en grondstoffen in de oceanen;
- de ontwikkeling van nieuwe ener-

giebronnen;
- de bio-technologie.

VII 3. Innovatie en het midden- en kleinbedrijf (M.K.B.)

Deze bedrijven kunnen door hun kleine omvang grote voordelen t.o.v. grotere bedrijven geven, zoals de vaak relatief gunstige werkomstandigheden, de met kleinschaligheid samenhangende flexibiliteit, ruimtelijke spreiding, differentiatie van producten en goede communicatiemogelijkheden. Ook hierdoor zijn zij van groot belang voor het door ons gewenste innovatiebeleid.

Volgens D'66 is in verband hiermee een mentaliteitsverandering ten gunste van het ondernemen in het algemeen een voorwaarde om nieuwe activiteiten van de grond te krijgen. Voor het M.K.B. is het echter vaak moeilijk om aan voldoende risicodragend kapitaal te komen. Daarnaast ontbreekt vaak voldoende inzicht in de toekomstige vraag naar producten (in binnen- en buitenland) en het overheidsbeleid (vestigings- en subsidiebeleid). Daarom willen wij naast het algemene overheidsbeleid een specifiek beleid gericht op het M.K.B., wat o.a. zal moeten inhouden:

- Risicodragend vermogen. Met name voor aspirant-ondernemers is het, indien voldoende eigen kapitaal ontbreekt, moeilijk om aan risicodragend vermogen te komen.

D'66 is een voorstander van particuliere participatie-maatschappijen naast de gewenste participatiemogelijkheden welke door de overheid moeten worden gecreëerd. Zodoende kan er een gezonde competitie ontstaan. Wel moeten deze maatschappijen, wat betreft hun oprichting, inrichting en functioneren, voldoen aan voorschriften, regels en toezicht van een hiervoor te ontwerpen wet.

- Informatie. Een betere toegang van het M.K.B. tot de bronnen van overheidsbeleid (subsidies e.d.), technologische en marktkennis (nationaal en internationaal) is noodzakelijk. Wij denken hierbij dan ook aan een centrale databank voor deze gegevens.

- Opleiding en begeleiding. Er dienen betere op de (potentiële) ondernemer in het M.K.B. afgestemde opleidingen te komen. Dit zowel m.b.t. vernieuwende activiteiten als tot de meer traditionele ondernemersstaken, welke echter ook steeds grotere ontwikkelingen doormaken. Een duidelijke taak voor de overheid is weggelegd om samen met het bedrijfsleven te komen tot een flexibel systeem van opleiding en cursussen.

VII 4. Overheidsaankoopbeleid

De noodzakelijke en gewenste samenwerking tussen de privé en publieke sector, zoals reeds beschreven bij het innovatiebeleid, moet vorm krijgen in het aanschaf-

fingsbeleid van de overheid. Hiervoor moet een systematisch overleg tussen overheid en bedrijfsleven plaatsvinden, waarin per sector van het overheidsbeleid (milieu, justitie, gezondheidszorg, energiebeleid, woningbouw enz.) wordt getracht toekomstige behoeften en ontwikkelingen in kaart te brengen en zo de mogelijkheden te geven aan het Nederlandse bedrijfsleven daarop tijdig in te spelen en om vernieuwingsprocessen in gang te zetten.

VII 5. Innovatie en energiebeleid

Zoals reeds aangegeven moeten er strategische keuzes worden gemaakt t.a.v. gebieden, waarop het beleid zich in de toekomst moet gaan concentreren. De energiesector is een van de meest sprekende voorbeelden hiervan.

Gezien het belang van deze sector (betalingsbalans en energie-afhankelijkheid) zijn op dit gebied omvangrijke investeringen noodzakelijk. Deze investeringen moeten gericht zijn op het minder energie-intensief maken van onze industrie, energiebesparingen en -onderzoek. De hiervoor noodzakelijke middelen dienen hoofdzakelijk te komen uit de extra opbrengsten die zullen voortvloeien uit de door ons nagestreefde koppeling van de aardgasprijs aan de prijs voor aardolie.

VII 6. Het meso-economisch beleid

Hierboven is al aangegeven dat naast een algemeen innovatiebeleid er een gericht structuurbeleid op meso-niveau noodzakelijk is. Een dergelijk beleid moet uitgaan van de (potentiële) sterke punten van onze economische structuur, de in de toekomst te verwachten knelpunten, alsmede lange-termijn marktontwikkelingen.

Een dergelijke visie dient in de vorm van een taakstellend sector-structuurschema vorm te krijgen en eens in de vijf jaar in het Parlement te worden besproken en aangevuld. Op basis hiervan moeten dan sectorale en regionale verbijzonderingen gemaakt worden, in het kader waarvan een sectoraal en regionaal beleid wordt gevoerd, waarbij het sectorale element het zwaarste gewicht heeft.

VII 6.1. Het sectorbeleid

In de huidige situatie wacht de overheid af tot werkgevers in een bepaald bedrijfstak of branche zelf het initiatief nemen tot samenwerkingsvormen. Dat gebeurt pas dan, als ernstige problemen ontstaan die niet of slechts met veel gemeenschaps-geld opgelost kunnen worden. Het is wenselijk dat de N.E.H.E.M. wordt omgebouwd tot een Nederlandse Industriële Vernieuwing Maatschappij. Deze NIVM moet zelf initiatieven nemen als uit de haar ter beschikking staande informatie zou blijken dat bedrijfstakgewijze problemen dreigen. Verder moet door of via deze maatschappij de

voor innovatie drie cruciale factoren samengebracht worden: kennis over markt vraag, technologische kennis en investeringsbronnen. De NIVM moet het karakter krijgen van een zelfstandig bestuursorgaan. Bestuursleden worden aangewezen op basis van hun deskundigheid.

VII 6.2. Steunverlening aan individuele bedrijven

De afgelopen jaren is voor miljarden aan steun aan bedrijven in moeilijkheden uitgegeven. In de nabije toekomst dient deze steun aan nauwe randvoorwaarden gebonden te worden. Bedrijven kunnen alleen dan voor steunverlening in aanmerking komen als het bedrijf zich bevindt in een sector, die volgens het structuurschema gestimuleerd moet worden en als de moeilijkheden van tijdelijke aard zijn.

Om concurrentievervalsing te voorkomen moet - als steunverlening wordt overwogen - advies worden aangevraagd bij de betreffende branche-organisatie.

D'66 is wel van mening, dat ook de sociale gevolgen van bedrijfssluitingen moeten kunnen worden verzacht door aflopende subsidies.

VII 6.3. Het regionaal beleid

Gelijk het sectoraal beleid zal het regionaal beleid gericht moeten zijn op versterking van de economie en niet op het instandhouden van ten dode gedoemde activiteiten.

Volgens D'66 moet het regionaal beleid de komende jaren zich vooral richten op het realiseren van een geschikte en duurzame ruimtelijke verdeling van de activiteiten, die in het kader van het actieplan worden gestimuleerd. Het regionaal beleid moet zich op een beperkt aantal gebieden richten; verwatering van het beleid over tientallen stimuleringsgebieden, zoals nu het geval is, ondergraaft de effectiviteit geheel. Aan regionale besturen moet bij de voorbereiding van het ontwikkelen van het actieplan een zekere rol worden toegekend. Zij dienen daartoe een beleidsplan op te stellen, waarin mogelijkheden en prioriteiten van de betreffende regio worden aangegeven.

Ter ondersteuning van de activiteiten van de regio's moeten de bestaande instituties met technologische en marktkennis, waaronder de Regionale Ontwikkelings Maatschappijen, die zonnig aangepast zullen worden, zoveel mogelijk ingeschakeld worden.

VII 7. Verbetering van de werking van de kapitaalmarkt

D'66 is van oordeel dat het beleid van de overheid gericht moet zijn op het tot stand brengen van zodanige veranderingen dat voor het bedrijfsleven meer risicodragend kapitaal ter beschikking komt. Immers, onder invloed van een reeks van factoren is in Nederland de financiering van het bedrijfsleven een knelpunt geworden bij het verrichten van nieuwe investeringen. De vermogensstructuur van de meeste bedrijven vertoont een tekort aan eigen risicodragend vermogen en een overmaat aan schulden. Er zal een beleid moeten worden ontworpen dat is gericht op een herstel van de in het verleden uit het evenwicht geraakte vermogens-

verhoudingen. Een dergelijk beleid zou de volgende elementen moeten omvatten:

VII 7.1.

De overheid dient te bevorderen dat door de banken, het verzekeringswezen en mogelijk ook de Staat - bij voorkeur via de Nationale Investeringsbank - gezamenlijk participatiemaatschappijen worden opgericht (zie VI 3.).

- In deze participatiemaatschappijen zullen ook de Rijksfondsen moeten participeren, evenals, na de oprichting hiervan, de Postbank.

- De institutionele beleggers ontvangen jaarlijks van het bedrijfsleven miljarden aan middelen in verband met de premiebetaling voor de opbouw van pensioenrechten. Van de ontvangen premies worden de laatste jaren nauwelijks meer middelen uitgeleend aan het bedrijfsleven, nocht in ricicodragende, noch in ricicomijdende vorm.

D'66 wil dat door de overheid richtlijnen worden opgesteld voor de belasting van (een deel van) de middelen die door het bedrijfsleven in het kader van pensioenvoorzieningen worden opgebracht (b.v. woningbouw).

VII 7.2. Het functioneren van de openbare kapitaalmarkt

Het is voor het bedrijfsleven van groot belang dat de mogelijkheid aanwezig is om via verschillende bronnen financieringsmiddelen aan te trekken. Momenteel is het bedrijfsleven bijna uitsluitend op het bankwezen aangewezen.

D'66 is van oordeel dat de overheid een beleid dient te voeren, gericht op het stimuleren van de mogelijkheden die de openbare kapitaalmarkt biedt voor het bedrijfsleven. Hiertoe is een nader onderzoek vereist naar de invloed van het beleid van de Nederlandse Bank en van het bankwezen op het functioneren van de openbare markt.

VII 7.3. Fiscale factoren

D'66 is van oordeel dat het gebrek aan ricicodragend kapitaal bij het bedrijfsleven een dermate ernstig knelpunt vormt voor een vergroting van de investeringen, dat ook fiscale maatregelen verantwoord zijn om tot de opheffing van dit gebrek bij te dragen. De in de fiscale paragraaf bepleite opheffing van de dubbele belasting op uitgekeerde winsten verdient ook in dit verband aanbeveling.

VIII Het arbeidsmarktbeleid

VIII 1. Inleiding

Het arbeidsmarktbeleid zal de komende jaren gericht moeten zijn op verbetering van de aansluiting van vraag naar en aanbod van arbeid. Daarnaast moet in het kader van het arbeidsmarktbeleid inhoud worden gegeven aan de doelstelling van verdeling van het werk in de formele sector.

VIII 2. Verbetering van de aansluiting

De aansluiting van vraag en aanbod op de arbeidsmarkt laat de laatste jaren te wensen over. Een indicatie

hiervan is het relatief grote aantal moeilijk vervulbare vakatures in een tijd van grote werkloosheid. Van de vele factoren die bij dit aansluitingsprobleem een rol spelen, moet in de eerste plaats op het probleem van de slechte kwaliteit van vele arbeidsplaatsen gewezen worden. Verbetering van de kwaliteit van arbeidsplaatsen door verbetering van de fysieke werkomstandigheden moet daarom een van de belangrijke aandachtspunten zijn van het op vernieuwing van ons bedrijfsleven gerichte beleid. Maar ook door werknemers meer te betrekken bij de beslissingen die voor hun werk van belang zijn worden arbeidsplaatsen veel aantrekkelijker.

Daarom is een verregaande democratisering van de bedrijven ook van groot belang voor de werking van de arbeidsmarkt.

Desalniettemin zullen er de komende jaren arbeidsplaatsen bestaan die relatief onaantrekkelijk zijn. Het bezetten van dergelijke arbeidsplaatsen moet aantrekkelijker gemaakt worden door hogere relatieve beloningen dan momenteel het geval is. Het is dus zaak de inkomensstructuur de komende jaren ten gunste van relatief onaantrekkelijk werk te veranderen. Dit kan zeker niet tot algemene loonsverhogingen leiden.

VIII 2.1.

De slechte aansluiting op de arbeidsmarkt hangt ook samen met toenemende verschillen tussen gevolgde onderwijs en gevraagde opleiding. In een aantal sectoren van het bedrijfsleven is het bijna onmogelijk vaklieden te krijgen, terwijl tegelijkertijd de toestroom tot bepaalde vormen van onderwijs zodanig is, dat reeds nu voorspeld kan worden dat velen daarmee nooit passend werk zullen kunnen vinden.

Tegen die achtergrond pleiten wij voor een betere afstemming van het onderwijs op de ontwikkelingen op de arbeidsmarkt, ook door in de reguliere cursussen in alle vormen van het onderwijs voorlichting te geven over de huidige en toekomstige ontwikkelingen op de arbeidsmarkt.

VIII 2.2.

Het bovenstaande voorstel biedt uiteraard geen soulaas voor diegenen, die reeds nu een voor de arbeidsmarkt ongeschikte of onvolledige opleiding hebben. Voor deze groepen werknemers moeten aantrekkelijke om-, her- en bijscholingsfaciliteiten geschapen worden. Deelname aan dergelijke cursussen is uiteraard alleen zinvol, als de betrokken werknemers voldoende gemotiveerd zijn tot een opnieuw bekijken van hun mogelijkheden op de arbeidsmarkt. Deelname aan deze cursussen moet daarom vrijwillig zijn.

Tenslotte zijn wij van mening dat verbetering van de aansluiting van aangeboden en gevraagde opleiding kan worden verbeterd door binnen

bedrijven meer gerichte opleidingsmogelijkheden te creëren.

VIII 2.3.

De aansluiting op de arbeidsmarkt wordt ook bemoeilijkt door onvoldoende geografische mobiliteit van de beroepsbevolking. Vergroting en verbetering van de woningvoorraad in het westen zal de geografische mobiliteit in sterke mate kunnen verbeteren.

Er bestaan ook situaties waarin vraag en aanbod weliswaar allebei binnen een bepaalde regio bestaan, maar waarbij de afstand tussen werk en woonplaats zodanig is dat op formele gronden het aangeboden werk geweigerd kan worden. Wij zijn van mening, dat de normen die in dit verband gehanteerd worden voor verruiming vatbaar zijn.

Ook ten aanzien van bepaalde werkgevers moet gekonstateerd worden, dat een zeer strenge selectie ten aanzien van het aanbod op de arbeidsmarkt wordt toegepast.

Op zich is het natuurlijk heel vanzelfsprekend dat een bedrijf de beste mensen op de juiste plaats probeert te krijgen. Dat moet dan echter wel op redelijke criteria gebeuren en niet via een „selektiviteit“ ten aanzien van vrouwen, buitenlanders, oudere werknemers en gehandicapten.

Hierdoor dreigt veel werkloosheid onnodig te blijven bestaan. Na een voorlichtingsfase zal tot wetgeving op dit gebied moeten worden overgegaan.

VIII 2.4.

De arbeidsbureaus kunnen een belangrijke rol spelen in het bij elkaar brengen van vraag en aanbod op de arbeidsmarkt.

Helaas laat de werking van de GAB's momenteel te wensen over. In de eerste plaats beschikken ze nog steeds niet over een behoorlijk geautomatiseerd informatiesysteem, hetgeen niet alleen voor de bemiddelaars het werk in hoge mate bemoeilijkt, maar ook de activiteiten van de werklozen.

In de tweede plaats kampen de GAB's met te beperkte middelen en menskracht. Daardoor hebben de bemiddelaars te weinig tijd om goed te bemiddelen. De personeelsbezetting op de arbeidsbureaus moet dan ook uitgebreid worden.

VIII 3. Verdeling van het werk

Het vinden van doelmatige en rechtvaardige vormen voor verdeling van het werk is een van de grootste uitdagingen die de komende jaren aan het sociaal-ekonomische beleid gesteld wordt.

D'66 is van mening, dat bij het zoeken naar de juiste vormen van verdeling van het werk in ieder geval rekening moet worden gehouden met de verschillen in onze samenleving. Dat houdt in dat vermeden moet worden dat een bepaalde strakke vorm van arbeidsverdeling van bo-

ven af wordt opgelegd. Over de verdeling van werk moeten in het kader van de onderhandelingen over het sociaal kontrakt kaderafspraken gemaakt worden, die vervolgens op bedrijfstak- en/of bedrijfsniveau gekoncretiseerd worden. De overheid speelt in dit proces zowel een aktiverende rol in het overleg over het sociaal kontrakt, als een voorbeeldgevende rol als werkgever.

VIII 3.1.

D'66 is van mening, dat in de eerste plaats gestreefd moet worden naar een grootscheepse creatie van deeltijdbanen. Niet alleen is het werkgelegenheidseffect hiervan relatief gunstig, daarnaast vergroot het hebben van een deeltijdbaan de door ons nagestreefde uitbreiding van participatiemogelijkheden in zowel formele als informele sector.

Wij zijn van mening, dat de komende jaren per departement een in de jaren toenemend percentage deeltijdbanen geschapen moet worden. In het kader van het overleg over het sociaal kontrakt moet de overheid een stimulerende rol spelen bij de totstandkoming van soortgelijke regelingen per bedrijf of bedrijfstak. Via dit overleg moet tevens gestreefd worden naar afspraken over de vermindering van overwerk. Vermindering hiervan kan weer nieuwe deeltijdbanen opleveren.

VIII 3.2.

Een tweede vorm van werkverdeling, waar naar onze mening veel aandacht aan moet worden gegeven, is arbeidsduurvermindering met gelijktijdige verlenging van de bedrijfstijd. Vooral in kapitaalintensieve bedrijven en bedrijfstakken liggen hier mogelijkheden om bijv. 10 à 12-urige werkdagen in te voeren, waarin met ploegen van 4, 6 of 8 uur wordt gewerkt. Overigens bestaan er ten aanzien van deze vorm nog de nodige vragen op sociaal, medisch en bedrijfseconomisch gebied, zodat er eerst vooral op beperkte schaal met deze vorm van werkverdeling geëxperimenteerd moet worden.

VIII 3.3.

Als derde variant voor het streven naar werkverdeling moet het edukatief verlof genoemd worden. Deze vorm heeft behalve een beperkt positief werkgelegenheidseffect, het grote voordeel dat het tegemoet komt aan de dynamiek van de arbeidsmarkt.

VIII 3.4.

De verregaande verdeling van het werk in de formele sector, die wij met behulp van de bovenstaande vormen willen realiseren, zal gepaard gaan met een zeker produktiviteitsverlies en dus inkomensverlies. De kosten die hierdoor optreden dienen in de eerste plaats gedragen te worden door degenen, die korter werken.

IX Konsumentenbeleid

IX 1. Inleiding

Het lijkt erop dat de vorming van een konsumentenbeleid de laatste jaren

is geworden tot iets waarover veel wordt gepraat, maar waaraan weinig concreets wordt gedaan. Een groot aantal dringende zaken, die al vele jaren op het verlanglijstje van D'66 en de konsumentenorganisaties staan, lijken permanent te zijn verband in de bureaucratie van een uiterst stroef verlopemde overlegstructuur.

IX 2. Wat is de stand van zaken?

IX. 2.1.

– De rol van de konsumentenorganisaties in de overlegstructuur is momenteel te zwak, zowel omdat de twee andere partijen (overheid en industrie) buitenissig sterk zijn, en omdat de konsumentenorganisaties niet over voldoende mogelijkheden beschikken om deskundigen af te vaardigen naar alle advies- en overlegorganen waaraan Nederland zo rijk is.

IX. 2.2.

– De positie en rol van de producent is erg sterk en wordt goed gespeeld, omdat het bedrijfsleven zich te allen tijde van voldoende invloed kan verzekeren. Er moet echter gekonstateerd worden dat de producentenrol erg eenzijdig is en dat van verantwoordelijkheidsgevoel ten opzichte van konsument en maatschappij nog te weinig wordt gemerkt.

Naast de toegang tot allerlei inspraakprocedures, beschikken de levensmiddelenproducenten in de z.g. Produktschappen over een zeer machtig instrument om hun zin door te drijven. Aan deze machtspositie dient zo spoedig mogelijk een eind te komen.

IX 2.3.

– De rol van de overheid vertoont diverse kanten, die voor de konsument van groot belang zijn. Enerzijds is de overheid van bepaalde goederen en diensten de zeer monopolistische leverancier, waarop de konsument hoegenaamd geen vat heeft of inspraak kan uitoefenen, anderzijds dient de overheid vaak de konsumentenbelangen te behartigen in de reeds genoemde adviescolleges en overlegorganen. Bovendien oefent de overheid dan ook nog controle uit op de kwaliteit van vele goederen en diensten, waarvan er diverse door haarzelf geleverd worden!

Vooral de zeer tijdrovende procedures voor ambtelijk overleg vormen een van de voornaamste oorzaken van de trage gang van zaken, en hieraan zal dus ten spoedigste het nodige gedaan moeten worden.

IX 3.

Konkrete beleidsvoornemens om aan bovenstaande situatie een eind te maken, zijn hieronder puntsgewijs weergegeven:

IX 3.1.

– Bij de totstandkoming van de konsumentenwetgeving dient de konsumenteninvloed sterk vergroot te worden. Eventuele wetsontwerpen moeten ter visie aan de belanghebbers worden overhandigd en na kennisname en eventuele verwerking van de diverse standpunten een spoedige beslissing genomen te worden door regering en parlement. Aan deze procedure dient een tijdslimiet gesteld te worden, iets

wat thans niet het geval is.

IX 3.2.

– Er dient een kader aangegeven te worden voor de maatschappelijke verplichtingen van de producent, niet alleen ten aanzien van de konsument, maar ook wat betreft milieu en een spaarzaam gebruik van energie en grondstoffen.

IX 3.3.

– De bevoegdheden van de overheid inzake konsumentenaangelegenheden moeten sterk gekoncentreerd worden bij een staatssecretaris voor konsumentenzaken. Deze staatssecretaris treedt op als voorzitter van de (reeds bestaande) Interdepartementale Commissie voor Consumentenaangelegenheden (de I.C.C.).

IX 3.4.

– De levensmiddelen- en agrarische industrie heeft momenteel de macht om via de Produktschappen kwaliteitsregels uit te vaardigen, die voorrang hebben op de Warenwetbesluiten. Dit is een hoogst onbevredigende situatie, waaraan zo spoedig mogelijk een einde moet komen.

IX 3.5

– Er moet zo spoedig mogelijk een vereenvoudigde gerechtssprocedure komen voor konsumentenklachten.

IX 4.

De door D'66 nagestreefde vijf rechten van de konsument dienen met zo groot mogelijke spoed te worden gerealiseerd, zo nodig via initiatiefwetten. Dit betekent het volgende:

IX 4.1. Het recht op veiligheid

Zoals reeds uiteengezet dient er een Produktveiligheidswet te komen. Met het uitbreiden van de Warenwet moet sneller voortgang worden geboekt, door de procedure aan een tijdslimiet te binden.

IX 4.2. Het recht op informatie

Betere etiketteringsvoorschriften (de komende EEG-richtlijnen gaan ons nog niet ver genoeg). Betere specificatie van offertes en rekeningen. Energielabel op huishoudelijke apparatuur. Effectieve rentepercentages.

IX 4.3. Het recht op keuze

Dit betekent in feite dat alle monopolistische leveranciers (overheid!) zeer kritisch gevolgd moeten worden in hun doen en laten. Op andere gebieden zal de konsument op basis van objectieve informatie tot de voor hem/haar beste keuze moeten kunnen komen.

IX 4.4. Het recht op medezeggenschap

Evenredige vertegenwoordiging van de konsument in alle overleg- en adviesorganen die daarvoor in aanmer-

king komen, zoals de SER en de Advieskommissie Warenwet. Inspraak van huurders in de nieuwe huurcommissies. Inspraak van wijkbewoners bij de opbouw van een winkelcentrum.

IX 4.5 Het recht op schadevergoeding

Zowel theoretisch als praktisch is dit een van de moeilijkste punten op konsumentengebied. Het hanteren van een wettelijk voorgeschreven, waterdicht koopkontraakt kan hier al veel doen, vooral als dit wordt ondersteund door een vereenvoudigde gerechtssprocedure.

IX 5. Algemeen

Het is historisch aantoonbaar dat de weerbaarheid van de konsument („konsumentisme”) sterk wordt gestimuleerd door een aantal factoren die zich ook thans voordoen.

Deze factoren zijn:

– stagnatie van de koopkracht;
– introductie van nieuwe technologieën die ingrijpen in het persoonlijke leven van de konsument (automatisering, viewdata, teletekst, de chip);
– andere opvattingen over de maatschappelijke verantwoordelijkheden van het bedrijfsleven.

Hieruit mag worden afgeleid, dat het konsumentisme de komende jaren alleen nog maar in kracht zal toenemen en een faktor zal worden waarmee geducht rekening zal worden gehouden, zowel door de overheid als door het bedrijfsleven. D'66 zal dit met vreugde zien gebeuren, omdat een kritische, zelfbewuste konsument de macht bezit om zeer stimulerend te werken op de maatschappelijke veranderingsprocessen die ons de komende jaren te wachten staan.

Congresstuk ECD 4

Beleidsprogram – vrede en veiligheid

Hoofdstuk 13:

Vrede en veiligheid

Ter vervanging van huidig Deel 3, Hoofdstuk 13, paragraaf Oost-West-verhouding)

1. Inleiding.
2. De niet-verspreiding van kernwapens.
3. Vrede en veiligheid in de derde wereld.
4. De Oost-West verhouding.
- 4.1. Inleiding.

4.2. De ideologische tegenstelling.

4.3. Mensenrechten.

4.4. Europees veiligheidssysteem.

Hoofdstuk 14:

Defensie en ontwapening

(Ter vervanging van huidig Deel 3, Hoofdstuk 14)

- 1.1. De NAVO.
- 1.2. Samenwerking van de Europese bondgenoten.
2. Oorlogsvoorkoming en wapeningswedloop.
3. Ontwapening en wapenbeheersing.
- 3.1. Kernwapens.
- 3.2. Nederland en de wapenbeheersing in Europa.
- 3.3. Chemische en bacteriologische wapens.
4. Kernwapens.
- 4.1. Kernwapens en afschrikking.
- 4.2. Terugdringen van kernwapens.
- 4.3. Nederlandse kerntaken.
- 4.4. Nieuwe langere-afstands raketten.
5. Nieuwe strategieën.
- 6.

Hoofdstuk 13:

Vrede en veiligheid

1. Inleiding

1.1.

De noodzaak tot een veiligheidsbeleid ligt in het bestaan en ontstaan van conflictsituaties binnen en tussen staten. De oorzaken van dergelijke conflictsituaties zijn talrijk: misbruik van macht, ongerechtvaardigde welvaartsverschillen, wederzijds wantrouwen, enz. enz. De diepere oorzaak is veelal dat bepaalde belangrijke beginselen worden geschonden: het respect voor de mensenrechten, de zelfbeschikking, kortom de gerechtigheid.

1.2.

Het feit dat conflicten ontstaan vormt de ene kant van de noodzaak tot een veiligheidsbeleid. De andere kant is dat de internationale gemeenschap bestaat uit een verzameling soevereine staten die geen autoriteit boven zich dulden. In deze anarchie der staten is oorlog een dikwijls gebruikt middel om geschillen uit te vechten, zoals de tientallen gewapende conflicten die de wereld sinds de Tweede Wereldoorlog gekend heeft aantonen.

1.3.

De bewapening is hierbij een symptoom van een kwaal die dieper ligt, ook al kan die bewapening zelf een bron van wantrouwen zijn en zo een conflict naderbij brengen. Zolang de oorzaken voor het gebruik van wapens niet worden weggenomen, is volledige ontwapening echter nauwelijks te verwachten.

1.4.

Een veiligheidsbeleid in de brede zin zal dan ook de oorzaken moeten aanpakken van de kwaal. Noodzakelijk is het voeren van een samenhangend beleid, waarvan defensie slechts een onderdeel is. Daarnaast dienen andere beleidsinstrumenten te worden betrokken, zoals politieke, culturele, financiële en economische.

1.5.

Dit beleid zal gericht moeten zijn op

de opbouw van een internationale rechtsorde, een vermindering van de welvaartsongelijkheid in de wereld, op het tegengaan van machtsmisbruik, op de respectering van de mensenrechten, op het bevorderen van wederzijds begrip en het bereiken van vertrouwen en ontspanning.

1.6.

Alleen een dergelijk beleid zal voor de lange termijn de weg kunnen banen naar een meer vreedzame en rechtvaardige wereldorde. Voor de korte termijn die gekenmerkt zal blijven door de gevaren van oorlog en onderdrukking, zal daarnaast een defensiebeleid in meer beperkte zin noodzakelijk blijven.

1.7.

Voor Nederland is daarbij de Oost-West tegenstelling vooraansnog het voornaamste probleem. Het is echter van het grootste belang er zich tegelijkertijd van bewust te zijn dat de huidige wereld niet meer verdeeld is in slechts twee machtsblokken, maar dat er zich de laatste tien jaar een „verspreiding van macht” in de wereld heeft voorgedaan (OPEC, China, enz.). Deze ontwikkeling, die op zichzelf toe te juichen valt, omdat zij kan leiden tot grotere politieke en culturele zelfstandigheid maakt het probleem van de oorlogsvoering er echter niet eenvoudiger op. In het bijzonder de verspreiding van de kernwapens vormt daarbij een brandend probleem.

1.8.

Tegen deze achtergrond dient het veiligheidsbeleid naar de mening van D'66 gericht te zijn op:

- de opbouw van een vreedzame en rechtvaardige wereldorde;
- de verdediging van de nationale onafhankelijkheid en zelfbeschikking tegen aanvallen van buitenaf;
- het voorkomen van oorlog.

2. De niet-verspreiding van kernwapens

2.1.

Een verdere verspreiding van kernwapens kan de meest ernstige gevolgen hebben, zowel voor bepaalde regio's als voor de wereld in zijn totaliteit: plaatselijke conflicten kunnen nucleair worden en eventueel leiden tot nucleaire conflicten op wereldschaal.

2.2.

D'66 is daarom van mening dat aan het streven naar non-proliferatie bijzonder grote aandacht moet worden gegeven. Het bestaande non-proliferatieverdrag heeft een belangrijke functie vervuld in het beperken van het aantal kernwapeenstaten en kan dit op middellange termijn blijven doen. Belangrijke derde-wereld landen zijn echter buiten het verdrag gebleven.

2.3.

Men kan niet verwachten dat op de lange duur de andere landen van de wereld – met name zij die niet onder een „nucleaire paraplu” vallen – van het kernwapeen zullen afzien als de nucleaire wapenwedloop voortgaat. Dit betekent een actief nucleair ontwapeningsprogramma, in eerste instantie van de twee grootmachten. Maar ook de Europese landen hebben een verantwoordelijkheid om de huidige nucleaire wapenwedloop – die ook in Europa zelf plaats vindt –

stop te zetten. Dit besef is nog volstrekt onvoldoende aanwezig.

2.4. Daarnaast moet worden getracht de politieke en technische drempel om kernwapens te vervaardigen zo hoog mogelijk te maken. D'66 stelt voorop dat een zo sterk mogelijke beperking van kernenergie toepassing in het algemeen, juist door de industrielanden zelf, daartoe de meest aangewezen weg is. Op korte termijn is dat echter niet te realiseren.

Daarom moet universele toepassing van het controlesysteem van de Internationale Organisatie voor Atoomenergie bevorderd en technisch verbeterd worden.

2.5. Daarnaast dient men gevoelige delen van de splijtstofcyclus (verrijking en opwerking) te internationaliseren: Plutonium dat niet in gebruik is dient te worden opgeslagen in internationale opslagplaatsen.

De industriële landen dienen het voorbeeld te geven, o.m. door af te zien van het grootschalig gebruik van plutonium. (Zie ook het Hoofdstuk Energie.)

3. Vrede en veiligheid in de derde wereld

3.1. De laatste jaren hebben een ontwikkeling te zien gegeven naar een grotere betrokkenheid van de supermachten bij lokale conflictsituaties in de Derde Wereld. Tezamen met de toenemende instabiliteit, die het gevolg is van de grote politieke, economische en culturele veranderingen die op het ogenblik in vele landen van de Derde Wereld plaats vinden, betekent dit een groeiend risico dat plaatselijke conflicten uit kunnen groeien tot een wereldoorlog.

3.2. Allereerst moet hiervoor een oplossing worden gevonden door een versterking van de activiteiten van de VN op het vlak van conflictbeheersing en -oplossing. D'66 acht het daarbij van het grootste belang dat de VN-vredesoperaties en de Nederlandse bijdrage daaraan worden uitgebreid.

3.3. Buiten de traditionele machtsblokken staande samenwerkingsverbanden (zoals de organisatie voor Afrikaanse eenheid, de Arabische Liga en de beweging der niet-gebonden landen) kunnen daarnaast een belangrijke stabiliserende rol spelen. Zij dienen daarom door de Westerse landen positiever tegemoet te worden getreden.

3.4. Voor Nederland is individueel of in EG-verband geen militaire rol weggelegd in het veiligheidsbeleid t.o.v. de Derde Wereld. Juist de omstan-

digheid dat West-Europa wel economisch van grote betekenis is, maar geen supermacht is, biedt echter de ruimte voor een actief beleid dat erop gericht is om samen met de Derde Wereld landen te streven naar politieke oplossingen voor conflictsituaties die zouden kunnen ontstaan in een confrontatie tussen de twee supermachten.

3.5. Realisering hiervan vereist daarbij o.m. een erkenning van de politieke - en culturele - gelijkwaardigheid van de minder geïndustrialiseerde landen. Aangezien de gelijkwaardigheid slechts volledig kan worden bereikt indien de bestaande grote welvaartsverschillen drastisch worden verminderd, zal het beleid van Nederland en zijn Europese partners ook gericht zijn op een intensivering van de samenwerking op financieel en economisch gebied en op een nieuwe internationale economische orde. (Zie ook de paragraaf Ontwikkelingssamenwerking).

3.6. Een bijzonder verontrustende ontwikkeling voor de vrede en veiligheid in de Derde Wereld vormt tenslotte de snelle toename van de militaire uitgaven aldaar. Nederland dient ook daarom naar de mening van D'66 het initiatief te nemen om in Europees en/of Atlantisch verband te komen tot een grotere parlementaire controle op de wapenproductie in Europa en de Verenigde Staten en tot een aan banden leggen van de wapenexport naar de Derde Wereld. Nederlandse initiatieven hoeven echter niet tot het bondgenootschappelijk verband beperkt te blijven.

4. De oost-west verhouding

4.1. Inleiding

4.1.1. De ontwikkelingen van de laatste jaren hebben onderstreept dat er geen uitzicht is op een snelle oplossing van de Oost-West tegenstelling. Zowel op ideologisch gebied als ten aanzien van de veiligheidsbehoeften liggen de wederzijdse opvattingen en belangen daarvoor vooralsnog te ver uit elkaar.

4.1.2. Aan de andere kant moet het duidelijk zijn dat in dit tijdperk van de atoomwapens de enige politiek die uiteindelijk tot aanvaardbare oplossingen kan leiden, niet die van confrontatie maar van ontspanning is. Naar de mening van D'66 moet daarom het beleid van Nederland en zijn bondgenoten in de Oost-West tegenstelling tot doel hebben de vermindering van gewapend conflict en het bereiken van een stabiele, geleidelijk minder tegengesteld wordende verhouding.

4.1.3.

Daarbij dient juist in tijden van crisis de dialoog tussen Oost en West gaande te worden gehouden. Dat er over zaken als mensenrechten en bijv. Afghanistan geen overeenstemming te verwachten valt, mag niet tot de conclusie leiden dat in een harde confrontatiepolitiek de bereikte resultaten van de afgelopen jaren van ontspanning overboord worden gezet. De Europese landen hebben hierbij een onmisbare rol te vervullen.

4.1.4.

Daarbij zal allereerst moeten worden gewerkt aan:

4.1.4.1.

- de beëindiging van de bewapeningswedloop (zie Paragraaf Ontwapening in het Hoofdstuk Defensie en Ontwapening);

4.1.4.2.

- de opbouw van een stabiel systeem van overleg en samenwerking opdat de Oost-West verhouding in Europa meer ontspannen wordt en de vrede niet slechts het gevolg is van wederzijdse militaire afschrikking (zie par. 4.3. Europees Veiligheidsstelsel, hieronder);

4.1.4.3.

- het ontwikkelen van en het beleid ten aanzien van de ideologische tegenstelling dat niet uitgaat van de noodzaak van een „ideologische strijd” maar zich richt op openheid en tolerantie, gebaseerd op vertrouwen in de kracht van de democratie (zie par. 4.2. De Ideologische Tegenstelling, hieronder).

4.2. De ideologische tegenstelling

4.2.1.

Bij de ideologische tegenstelling tussen Oost en West gaat het om het verschil tussen enerzijds gesloten systemen en anderzijds pluralistische samenlevingsvormen, die uitgaan van de in vrijheid tot uitdrukking gebrachte keuze van de staatsburgers.

4.2.2.

De ideologische tegenstelling tussen Oost en West is niet die tussen „communisme” en „kapitalisme”. Voor de Europeanen heeft het daarom geen zin om zich door het communistische blok een „ideologische strijd” te laten opdringen. De West-Europese landen streven niet naar een herstel van het „kapitalisme” in Oost-Europa, zoals de USSR nog wel zegt te streven naar de eindoverwinning van het marxisme.

4.2.3.

Daarbij moet er overigens een verschil worden gemaakt tussen de zuiver ideologische component en die van de machtsuitbreiding van de USSR, waarvoor de ideologische wedijver een dekmantel kan vormen.

4.3. Mensenrechten

4.3.1.

Werkelijke ontspanning in Europa kan op den duur alleen tot stand komen als de mensenrechten worden gerespecteerd. De grens van de westelijke „inmenging” in Oost-Europa wordt echter bepaald door het punt waarop deze het ontspanningsproces zelf wezenlijk gaat bedreigen. Een herleving van de koude oorlog zou immers de zaak van de mensenrechten geen goed doen. Terughoudendheid is derhalve ge-

boden, wanneer de bevordering van de rechten van de mens voor de regimes in Oost-Europa een reëel gevaar voor het eigen bestaan gaat betekenen. Dat neemt niet weg dat veel regimes in Oost-Europa nog voldoende ruimte hebben voor een groter respect t.o.v. de mensenrechten zonder gevaar voor het eigen voortbestaan.

4.3.2.

E.e.a. betekent dat in de vervolconferenties op Helsinki de mensenrechten bij de inbreng van westerse zijde weliswaar een belangrijk onderdeel, maar niet het hoofdpunt van de agenda moeten vormen.

4.4. Europees Veiligheids Stelsel

4.4.1.

Reeds in haar eerste politieke programma uit 1967 bepleitte D'66 het bijeenroepen van een conferentie voor de politieke samenwerking en ontspanning in Europa. Sindsdien is de Conferentie voor Veiligheid en Samenwerking in Europa (CVSE) bijeengekomen, die heeft geleid tot de ondertekening in 1975 van de Slotacte van Helsinki. Aan deze CVSE namen deel de NAVO- en Warschaupact landen (dus ook de VS en Canada en de USSR) en de neutrale Europese landen.

4.4.2.

D'66 bepleit om op basis van de Slotacte een verdergaand Europees Veiligheids Stelsel op te bouwen, waarbij in de veiligheidbehoefte van de Europese landen uiteindelijk kan worden voorzien door middel van een collectief veiligheidssysteem (waaraan ook de VS en de USSR deelnemen) en niet meer twee tot de tanden bewapende militaire blokken in Europa tegenover elkaar hoeven te staan.

4.4.3.

Een Europees Veiligheids Stelsel zou moeten bestaan uit afspraken over:

- politiek overleg en het vreedzaam bijleggen van geschillen; procedures en instellingen hiervoor zouden kunnen worden vastgelegd in een door alle landen te ondertekenen conventie;

- vergroting van de militaire veiligheid, door middel van wapenbeheersing, atoom-vrije zones, vertrouwenwekkende maatregelen e.d.;

- samenwerking op het terrein van economie, wetenschap, technologie en milieu;

- samenwerking op humanitair gebied; vrijer verkeer van personen, ideeën en informatie; uitwisseling op het gebied van cultuur en onderwijs. Dit laatste punt is van groot belang om aan te geven dat de ontspanning tussen Oost en West niet alleen een zaak van de staten, maar ook van de individuele burgers is.

4.4.4.

Door middel van een Europees Veiligheids Stelsel als hierboven geschetst zou:

- de Oost-West tegenstelling van zijn scherpste kanten ontdaan en zo de vrede bevorderd worden;

- de bewapeningswedloop tot staan kunnen worden gebracht;

- de onnatuurlijke scheiding van Europa langs de lijnen van de invloedsferen van de twee supermachten langzamerhand worden opgeheven, waardoor het verlangen naar grotere politieke zelfstandig-

heid in Oost- en West-Europa de ruimte krijgt (waarbij natuurlijk niet uit het oog moet worden verloren dat de politieke verhouding tussen de Westeuropese landen en de VS geheel anders is dan die tussen de Oosteuropese en de Sovjet-Unie).

4.4.5. Zolang een Europees Veiligheids Systeem nog niet tot stand is gekomen en de Oost-West tegenstelling onverminderd is, is een voortgezet lidmaatschap van de NAVO voor het Nederlands veiligheidsbelang aangewezen.

Dit punt en de consequenties ervan voor onze militaire inspanning worden verder uitgewerkt in het volgende hoofdstuk Defensie en Ontwapening.

Hoofdstuk 14:

Defensie en ontwapening

1. Bondgenootschappelijke samenwerking

1.1. De NAVO

1.1.1.

De militaire macht van Nederland kan alleen betekenis hebben in bondgenootschappelijk verband. Daarnaast kan de veiligheid van Nederland niet los worden gezien van die van de omliggende landen. D'66 is daarom overtuigd van de noodzaak dat de veiligheid van Nederland een bondgenootschap met gelijkgezinde landen vereist.

1.1.2.

De Oost-West tegenstelling heeft geleid tot twee bondgenootschappen, waarin één deelgenoot (VS resp. USSR) sterk overweegt in militaire macht, in het bijzonder ten aanzien van de kernwapens. Deze supermachten hebben ook militaire belangen buiten Europa.

1.1.3.

Het veiligheidsbelang van de kleinere bondgenoten, zoals Nederland, heeft twee kanten:

– enerzijds zich te verzekeren van een machtige beschermheer met een overeenkomstige maatschappijopvatting;

– anderzijds door bondgenootschappelijk overleg het gedrag van de supermogendheid zo te beïnvloeden dat de gewenste veiligheid bereikt wordt bij een zo laag mogelijk wapeningspeil en met vermindering van belangrijke verschillen in veiligheidsrisico tussen de bondgenoten.

1.1.4.

Wat dit laatste betreft is vooral van belang dat de geografisch verschillende positie van de US en de Europese NAVO-landen niet leidt tot een „ontkoppeling” van de Europese en Amerikaanse veiligheidssituatie. Zolang een situatie van ontspanning, openheid en wederzijds vertrouwen in de Oost-West verhouding niet is bereikt, is D'66 daarom voorstander van een bondgenootschap met de

VS.

1.1.5.

Dit betekent een voortdurend en actief lidmaatschap van de NAVO en een maximale inzet voor een succesvol verloop van de onderhandelingen tussen Oost en West. Veelzijdige consultatie en een goede afstemming met min of meer gelijkgezinde NAVO-partners (Noorwegen, Denemarken, Canada, België) is daarvoor van belang.

1.1.6.

Mocht het echter onverhoopt niet mogelijk blijken binnen de NAVO de vergaande voorstellen te ontwikkelen die D'66 noodzakelijk acht, dan moet de Nederlandse regering niet schromen om ook buiten het NAVO-verband om te proberen tezamen met gelijkgezinde landen tot dergelijke voorstellen te komen (Zweden, Joegoslavië, Polen, Roemenië).

1.1.7.

D'66 streeft naar doorbreking van de militaire blokken en uiteindelijk naar opheffing van NAVO en WP. Uitbreiding van de NAVO met nieuwe leden of uitbreiding van het verdragsgebied zou hiermee in tegenspraak zijn, en staan wij daarom niet voor.

1.2. Samenwerking van de Europese bondgenoten

1.2.1.

Uitgaande van het lidmaatschap van de NAVO bepleit D'66 binnen het Atlantisch Bondgenootschap een meer evenwichtige verhouding tussen de VS en de Europese partners. Allereerst omdat de internationale machtspositie van de VS de laatste jaren aan het verminderen is, terwijl die van een land als de Duitse Bondsrepubliek relatief toeneemt.

1.2.2.

Daarnaast ontstaat er, gezien de steeds nauwere Europese samenwerking, die ook op het gebied van de buitenlandse politiek voortgang vindt (zie Hoofdstuk: Buitenlandse Politiek, par. Europese Politieke Samenwerking) een steeds sterkere behoefte aan de grotere Europese invloed op het bondgenootschappelijke veiligheidsbeleid.

1.2.3.

Tegen deze achtergrond bepleit D'66 dat de structuur van de NAVO in de jaren '80 wordt geënt op een intensievere Europese samenwerking op het gebied van de veiligheid. Op deze wijze zal het ook voor Nederland mogelijk zijn om meer effectieve invloed uit te oefenen op het bondgenootschappelijke veiligheidsbeleid.

1.2.4.

De Europese defensiesamenwerking zal niet alleen gericht moeten zijn op een efficiëntere materieel-samenwerking, maar ook op het bespreken van de Europese dimensie van het Atlantische veiligheidsbeleid. Daarbij zal gebruik kunnen worden gemaakt van de bestaande overlegkaders, zowel die tussen de negen EG-landen (EPS) als die tussen de groe-

re groep van Europese NAVO-landen.

1.2.5.

Het bestaande consultatiemechanisme tussen de VS en de Europese partners dient daarnaast aan de zelfstandiger Europese rol te worden aangepast en te worden versterkt.

1.2.6.

D'66 is tegen een Europese kernmacht en is zich bewust van het gevaar van het ontstaan hiervan. Een nauwere Europese samenwerking op het gebied van de veiligheid, zoals hierboven bepleit, mag niet leiden tot een Europese kernmacht, maar moet juist als middel worden gehanteerd om die te voorkomen. Deze samenwerking is immers gericht op een aanpassing van de NAVO aan de zich wijzigende internationale verhoudingen, opdat de samenhang van het bondgenootschap en de band met de VS behouden blijft.

1.2.7.

Verdergaande samenwerking op defensiegebied tussen de Europese landen is tenslotte ook van belang in verband met de potentieel sterk kostenbesparende aspecten. Met name op de gebieden van meer concrete projecten, zoals de aanschaf en productie van materieel, onderzoek en ontwikkeling logistiek, training e.d. liggen voor een specifiek Europese benadering goede mogelijkheden. Resultaten op dit gebied kunnen bijdragen tot een politieke sfeer, waarin op openhartige wijze kan worden gesproken over een mogelijke ruil van defensietaken, leidend tot specialisatie op bepaalde terreinen tussen Europese landen.

1.2.8.

Een grotere democratische controle is hierbij echter een essentiële voorwaarde. (Zie ook het Europees Programma van D'66, blz. 21).

2. Oorlogsvoorkoming en de wapeningswedloop

2.1.

Het centrale doel van het veiligheidsbeleid is niet het winnen van een oorlog, doch het voorkomen dat een oorlog uitbreekt. Enerzijds dient dat, zoals reeds gesteld, te gebeuren via politieke en economische maatregelen. Anderzijds is de internationale realiteit nog steeds dat militaire macht gezien en gebruikt wordt als een middel om conflicten op te lossen. Zolang dit zo blijft, valt er daarom niet te ontkomen aan het onderhouden van een militair vermogen, wat erop gericht moet zijn een bijdrage te leveren aan de oorlogsvoorkoming. Dit betekent: een defensief vermogen dat voldoende is om een mogelijke aanvaller af te schrikken.

2.2.

Dit is niet hetzelfde als het willen bereiken van een militair evenwicht. D'66 wijst het denken in termen van de noodzaak altijd een militair evenwicht te moeten bereiken, af als onvruchtbaar en gevaarlijk. Ten eerste omdat een dergelijk evenwicht niet of nauwelijks vast te stellen is, aangezien ook factoren als moreel, paraatheid, geoeffendheid, logistieke ondersteuning en waarschuwingstijd een rol spelen.

Daar komt bij dat in een situatie waarbij het ene bondgenootschap, de NAVO, een defensieve strategie nastreeft en de andere, het Warschaupact, een offensieve strategie zal voeren, en de aantallen manschappen en wapens op zichzelf de militaire krachtsverhouding niet weerspiegelen.

2.3.

Ten tweede is het denken in termen van evenwicht, dat dikwijls verengd wordt tot een numeriek evenwicht, één van de belangrijkste oorzaken van de wapeningswedloop.

2.4.

Allereerst is het, zoals hierboven beschreven, niet of nauwelijks mogelijk te bepalen of er inderdaad een militair evenwicht is. Gegeven het feit dat men van militaire kant zo min mogelijk risico's wil nemen, leidt dit er toe dat men zichzelf liefst een „veiligheidsmarge” verschaft, die door de tegenpartij echter vanzelfsprekend als bedreigend ervaren wordt.

2.5.

Daarnaast speelt de voortschrijdende technologische vernieuwing, die herhaaldelijk een impuls aan de wapeningswedloop heeft gegeven en dat ook dit moment dreigt te doen.

2.6.

Het gevolg van deze factoren is dat ook in situaties waar men zou kunnen spreken van een globaal militair evenwicht, dit evenwicht voortdurend opschuift naar een steeds hoger wapeningspeil.

2.7.

Tegen deze ontwikkeling moet naar de mening van D'66 stelling worden genomen op de volgende twee manieren:

– ten eerste door een grotere nadruk op wapenbeheersing en ontwapening (zie par. Ontwapening, hieronder) en

– ten tweede door als NAVO een zichtbaar lager wapeningspeil aan te houden dan het Warschau Pact.

2.8.

Gezien de defensieve strategie van de NAVO kan deze zich een bewapeningsachterstand (of ontwapeningsvoorsprong) veroorloven, die echter niet zo groot mag zijn dat zij een mogelijke tegenstander tot militaire druk kan verleiden.

3. Ontwapening en wapenbeheersing

3.1. Kernwapens

3.1.1.

De behoefte aan beveiliging d.m.v. bewapening en in de eerste plaats aan kernbewapening, dient zo spoedig mogelijk en zoveel mogelijk te worden weggenomen door internationale verdragen over conflictbeheersing en ontwapening. De voorrang voor kernwapens is des te dringender omdat de voortgaande kernwapenwedloop tussen Oost en West een ernstige belemmering vormt voor het streven naar non-proliferatie. Het willen voorkomen van „horizontale” proliferatie is immers niet geloofwaardig, zolang Oost en West voortgaan met de „verticale” proliferatie in hun eigen blok. Als eerste stap hiertoe zouden Oost en West moeten besluiten hun kernbewapening op het huidige niveau te bevroeren.

3.1.2.

De goedkeuring van het SALT-II verdrag tussen de VS en de SU over beperking van de strategische kernwapens is daarnaast van groot belang. Gezien de op gang zijnde of voorgenomen uitbreiding van het arsenaal aan lange-afstands tactische kernwapens (de Russische SS 20 en Backfire bommenwerpers, resp. de Amerikaanse Pershing II en Tomohawk raketten) is het tot stand komen van een wapenbeheersingsverdrag op dit terrein (SALT III) zeer urgent. De bijzondere invloed die het al of niet stationeren in West-Europa van laatstgenoemde wapens voor de veiligheid van de Westeuropese landen heeft, noopt tot een grotere betrokkenheid van deze landen bij SALT. Zij dienen te streven naar medezeggenschap en inbreng in de onderhandelingen.

3.1.3.

Ook voor de kortere-afstands tactische kernwapens bepleit D'66 wapenbeheersingsonderhandelingen, naast eenzijdige stappen (zie par. Nederlandse Kernwapentaken).

3.1.4.

Bij het streven naar kernontwapening moet tenslotte ook een atoomvrije zone in Europa (zoals reeds dikwijls door D'66 bepleit) worden genoemd als een belangrijke stap.

3.1.5.

Het uiteindelijke doel bij de kernontwapening zou moeten zijn een algemeen aanvaard verdrag dat de ontwikkeling, de productie en het in voorraad hebben van kernwapens verbiedt, gekoppeld aan de noodzakelijke controle-maatregelen. D'66 realiseert zich echter dat dit een kwestie van zeer lange termijn is. Zoals in de inleiding van de par. Vrede en Veiligheid reeds gesteld, is bewapening voor een groot gedeelte slechts een symptoom van een dieperliggende kwaal. Zolang er geen oplossingen worden gevonden voor zowel de oorzaken van gewapende conflicten als de structuur van het internationale statensysteem, is volledige ontwapening een wensdroom.

3.1.6.

Daar komt bij dat ook met internationale verdragen, die bepaalde wapens verbieden, de kennis en de productietechniek voor deze wapens altijd zal blijven bestaan.

3.1.7.

D'66 pretendeert niet een manier te weten om de kernwapens definitief de wereld uit te krijgen. Dat neemt niet weg, dat wij er nadrukkelijk naar streven om het aantal kernwapens in de wereld en de rol die zij spelen, terug te dringen.

3.2. Nederland en de wapenbeheersing in Europa

3.2.1. Inleiding

De militaire situatie in Europa is gekenmerkt door een ongeëvenaarde openhouding van militaire macht, zowel gemeten in manschappen als

in bewapening. Tegelijkertijd is de geschiedenis van de Europese wapenbeheersing en ontwapening tot nu toe weinig bemoedigend.

Terwijl er zowel op het wereldwijde niveau als op het niveau van de supermogendheden concrete resultaten zijn bereikt – zij het op bescheiden en teleurstellende schaal – is de militaire ontwikkeling in Europa niet onderworpen aan enige beperking, ondanks veel initiatieven en plannen.

3.2.2. MBFR

3.2.2.1

De onderhandelingen in Wenen over wederzijdse evenwichtige troepenvermindering (MBFR) die het meest concrete uitdrukingsmiddel van deze pogingen zijn, laten na 7 jaar onderhandelen een teleurstellend beeld vanwege de opstelling van de NAVO-deelnemers, waaronder Nederland.

3.2.2.2.

Inhoudelijk bepleit D'66 een benadering die langs twee wegen verloopt: 1. het terugbrengen van de aantallen en het stellen van plafonds voor troepen en wapens; 2. de verdere uitbouw van vertrouwenwekkende maatregelen, in samenhang met een grotere voorspelbaarheid en doorzichtigheid van militaire activiteiten.

3.2.2.3.

D'66 ziet bij een ruimhartige westerse opstelling mogelijkheden om in MBFR-verband tot een accordé te komen over het eerste punt, eventueel beperkt blijvend tot afspraken over de omvang van de strijdkrachten en niet over de bewapening.

3.2.3. Europese ontwapeningsconferentie

3.2.3.1.

Voor de andere genoemde aspecten bepleit D'66 een **Europese Ontwapeningsconferentie**, waaraan alle Europese landen, de VS en Canada deelnemen en waarin de totale bewapeningsproblematiek aan de orde komt: in eerste instantie het tweede van de bovengenoemde punten, vervolgens na afsluiting van MBFR het eerstgenoemde punt en eventueel ook de problematiek van de tactische kernwapens (zie ook par. 3.1.: Kernontwapening).

3.2.3.2.

Uiteindelijk zou de EOC zich moeten ontwikkelen tot een permanent forum voor aangelegenheden betreffende ontwapening en wapenbeheersing als onderdeel van het Europese Veiligheidssysteem dat D'66 bepleit. In dit kader zou dan ook kunnen worden gewerkt aan het kernwapenvrij maken van een zo groot mogelijk gedeelte van Europa.

3.2.4. Bestuurlijke consequenties

3.2.4.1.

Voor de veel actievere benadering van Nederlandse kant van wapenbeheersing en ontwapening die D'66 voorstaat, is ook een reorganisatie van de ambtelijke structuren nodig.

3.2.4.2.

Binnen de overheid, met name bij het Ministerie van Buitelandse Zaken, dient een nieuwe structuur geschapen te worden om ontwapeningskwesties adequaat te kunnen aanpakken. Alle wapenbeheersings- en ontwapeningszaken dienen samenhangend behandeld te worden en op voldoende hoog niveau.

Er dient voldoende mankracht te zijn om alternatieven te kunnen uitwerken en uitdragen. Essentieel is ook dat nieuwe wapenaankopen en ontwikkelingen getoetst kunnen worden op hun effecten op de wapenbeheersingsbesprekingen, een in West-Europa geheel verwaarloosd terrein.

3.2.4.3.

Daarom bepleit D'66 de instelling binnen het Ministerie van Buitelandse Zaken van een aparte directie, waarin alle wapenbeheersings- en ontwapeningszaken – in overleg met o.m. Defensie – worden behandeld.

3.2.4.4.

Ook in het NAVO-planningsproces moeten de wapenbeheersingsaspecten systematisch geïntegreerd kunnen worden. D'66 staat daarom de instelling van een speciaal comité voor, dat in alle stadia van planning deze aspecten inbrengt.

3.3. Chemische en bacteriologische wapens

3.3.1.

De Sowjet Unie besteedt meer aandacht dan de VS aan offensieve chemische wapens. Deze zijn mede bruikbaar voor inzet in Europa. Met uitzondering van de VS beschikken de NAVO-bondgenoten niet of nauwelijks over offensieve chemische wapens. Wel beschikken de NAVO-eenheden over beschermende kleding en gasmaskers e.d. Deze onevenwichtige situatie op het gebied van chemische wapens was reeds in het begin van de zeventiger jaren bereikt.

3.3.2.

Nederland dient zich ondubbelzinnig afwijzend op te stellen tegenover pogingen vanuit militaire en politieke kringen binnen de NAVO om in de verslechterde internationale politieke verhoudingen een aanleiding te vinden een groter tegenwicht op het gebied van chemische wapens te ontwikkelen.

3.3.3.

Deze duidelijke afwijzing dient vergezeld te gaan van een onverminderd actieve Nederlandse opstelling in de Ontwapeningscommissie te Genève om door middel van eigen initiatieven de lopende onderhandelingen over een totaal-verbod van chemische wapens dichter bij een succes te brengen.

3.3.4.

Bezien dient te worden op welke manieren de defensieve maatregelen ter bescherming tegen aanvallen met chemische wapens kunnen worden verbeterd, waartoe de benodigde middelen moeten worden verstrekt.

3.3.5.

Strikt toezicht op naleving van het internationaal overeengekomen verbod op productie en gebruik van bacteriologische wapens is noodzakelijk.

4. Kernwapens

4.1. Kernwapens en afschrikking

4.1.1.

De defensie van NAVO en Warschau Pact berust in hoge mate op afschrikking d.m.v. kernwapens. Maar de aard en omvang van deze bewapening vormt niet alleen een bedreiging voor de direct betrokken partijen, maar voor de gehele mensheid en haar nakomelingen. Dit maakt bezit en de bereidheid tot gebruik van zulke wapens, zelfs voor verdedigingsdoelinden, zedelijk onaanvaardbaar.

4.1.2.

Anderzijds wordt juist de afschrikkende werking van kernwapens beschouwd als een belangrijke bijdrage van de voorkoming van oorlog. De ontwikkeling van de „handzamere” tactische kernwapens ondergraaft echter de geloofwaardigheid van deze oorlogsvoorkomende werking. Kernwapens ontnemen de betekenis aan begrippen als winnen of beperken van oorlogen; zij dwingen tot herbezinning op het begrip veiligheid en tot een fundamentele herbezinning op de, steeds meer op tactische kernwapens gebaseerde, NAVO-strategie. Door de technologische ontwikkeling dreigt de grens tussen kernwapens en conventionele wapens steeds meer te vervagen, zodat het gevaar dat bij een conflict al snel tot kernwapens wordt overgegaan, steeds groter wordt.

4.1.3.

D'66 bepleit een beleid dat niet meer steunt op kernwapens. Dit mag echter niet leiden tot een situatie waarin de kans op gebruik van de nog niet afgeschafte kernwapens toeneemt. Dit heeft ook consequenties voor de mate waarin, op zich noodzakelijke, eenzijdige stappen kunnen worden genomen.

4.2. Terugdringen van kernwapens

4.2.1.

Vroegtijdige inzet van kernwapens kan o.a. worden tegengegaan door middel van terugtrekking en, bij voorkeur, afschaffing van systemen met een korte dracht, en door het instellen van een atoomvrije zone aan weerszijden van het IJzeren Gordijn. Daarnaast dient Nederland zich te verzetten tegen de invoering van nieuwe tactische kernwapens met een korte dracht of een „atoomdrempel”-verlagende werking, zoals de neutronenbom. Een dergelijk beleid zou tot een zekere versterking van de conventionele bewapening aan westelijke kant kunnen leiden. De mate waarin en de wijze waarop deze conventionele versterking zou worden uitgevoerd, dient echter beoordeeld te worden op basis van de werkelijke militaire noodzaak en in het licht van de noodzaak van wapenbeheersing.

4.2.2.

Taak voor Nederland is het om binnen de NAVO deze gedachte te propageren en te doen omzetten in concreet beleid. Daarbij moet worden gestreefd naar een geleidelijke nucleaire uitdunning in Centraal-Europa, die tenslotte kan uitlopen op de instelling van een gedenucleariseerde zone.

4.3. Nederlandse kerntaken

4.3.1.

In de eerste helft van de jaren tachtig moet Nederland zijn kernwapentaken terugbrengen van 6 naar 2 of 3. Eenzijdig moet Nederland afstoten, c.q. niet vervangen de nucleaire luchtfweer (Nike), de atoommijnen en de nucleaire bommen voor de onderzeebootbestrijding.

4.3.2.

Voor de Nike en de onderzeebootbestrijdingsbommen zijn conventionele alternatieven aanwezig. De bezwaren tegen de atoommijnen zijn allereerst dat zij hoogstwaarschijnlijk al in een vroeg stadium van een conflict moeten worden ingezet, willen zij bij een aanval van het Warschau Pact nog bruikbaar zijn. Daarbij is deze bruikbaarheid, vlakbij de eigen eenheden, twijfelachtig. Ook is het zeer de vraag of deze wapens tijdig kunnen worden vrijgegeven voor inzet (consultatie-procedures, verbindingen enz.).

Tenslotte is ook hun afschrikkende werking tamelijk gering, omdat het mogelijk is deze wapens te gebruiken zonder dat het grondgebied van de VS en de SU direct in het geding is.

4.3.3.

Deze argumenten gelden ook voor de nucleaire artillerie, zowel voor wat het 8-inch als het 155-mm geschut betreft. Daar komt bij dat deze wapens bijzonder kwetsbaar zijn bij een verrassingsaanval. Hun beperkte dracht maakt het immers noodzakelijk dat zij dicht in de nabijheid van de vijandelijke eenheden in stelling worden gebracht. Gegeven het eigen NAVO-uitgangspunt dat het Warschau Pact als aanvaller zal optreden, is het hoogst waarschijnlijk dat veel van deze wapens in een vroegtijdig stadium van het gevecht reeds onder de voet worden gelopen of worden afgesneden.

4.3.4.

D'66 is daarom van mening dat ook deze gevechtswapens moeten worden afgeschaft. Dit betekent allereerst dat definitief moet worden besloten dat Nederland het 155-mm geschut niet moderniseert. Bij de „8-inch” artillerie is echter, anders dan bij de hiervoor genoemde wapens, eenzijdige afschaffing door Nederland niet verstandig. Gegeven de belangrijke plaats die deze nucleaire artillerie in de NAVO-defensie inneemt zou dit immers betekenen dat de sector van West-Duitsland die Nederland verdedigt, als enige zou worden gedenucleariseerd. Een dergelijke eenzijdige verzwakking van één gedeelte van de verdedigingslinie zou door onze bondgenoten niet kunnen worden aanvaard en zou betekenen dat de gehele Nederlandse deelname aan de gemeenschappelijke verdediging ter discussie komt.

4.3.5.

Nederland zal zich er dan ook om moeten richten de overige bondgenoten van de noodzaak te overtuigen deze wapens gezamenlijk af te schaffen. Deze afschaffing zou het

beste kunnen plaatsvinden in het kader van onderhandelingen met de Sowjet Unie, die moeten voorkomen dat dit land nucleaire artillerie gaat invoeren in Centraal-Europa.

4.4. Nieuwe langere-afstands raketten

De NAVO-landen hebben besloten 572 nieuwe lange-afstands wapens te produceren en in Europa te stationeren.

Nederland heeft over de opstelling in ons land nog niet besloten. Hiervan moet gebruik worden gemaakt om de rol en het aantal van de NAVO-kernwapens terug te dringen. Dit betekent dat Nederland plaatsing in ons land moet afwijzen als het aantal van 572 niet sterk wordt verminderd, bij voorkeur (maar niet alleen) op basis van een overeenkomst met de SU. SALT-II niet wordt geratificeerd of de SU bereid blijkt tot een militair relevante vermindering van haar langere-afstands kernwapens. Tevens zal als voorwaarde moeten worden gesteld een vermindering door de NAVO van het aantal tactische kernwapens in Europa.

5. Nieuwe strategieën

5.1.

Het streven naar terugdringen van de kernwapens heeft consequenties voor de NAVO-strategie. Daarom acht D'66 het noodzakelijk dat er serieus onderzoek wordt gedaan naar geloofwaardige, conventionele defensieve strategieën, die wellicht mogelijk worden door de technologische ontwikkelingen. In de opbouw van het militaire apparaat zal daarbij meer nadruk moeten komen te liggen op defensieve wapens (bijv. anti-tank wapens) en een defensieve conceptie.

5.2.

Mede in dit licht is D'66 ook van mening dat de al jaren lopende onderzoeken m.b.t. de sociale verdediging extra prioriteit moeten krijgen, opdat zij binnen een redelijk tijdsbestek tot conclusies kunnen leiden.

5.3.

Daarnaast dient territoriale verdediging meer aandacht te krijgen. Zij dient tenminste een voldoende beveiliging te kunnen verzekeren van het mobilisatieproces van de krijgsmacht en van de aanvoert en doorvoer van bondgenootschappelijke versterkingen, alsmede van de voortzetting van het maatschappelijk leven. Een eventuele taak van verdediging in de diepte dient mede afhankelijk te worden gesteld van uitkomsten uit de onderzoeken naar alternatieve strategieën.

5.4.

De effectiviteit van een defensieve oorlogsvoering valt of staat met de gemotiveerdheid, en de fysieke en mentale weerstand van de burgerbevolking.

Voorlichting over civiele verdediging en bezinning over de rol die deze in de strategie kan spelen is daarom van groot belang en dient meer aandacht te krijgen dan nu het geval is. Een dergelijke voorlichting dient echter een neutraal-technisch karakter te hebben en mag in geen geval leiden tot vijand-gericht denken.

6. Planning en financiën

6.1. Defensieplanning

6.1.1. NDPP

De reorganisatie van de topstructuur van het Ministerie van Defensie in 1976 was vooral gericht op het scheppen van voorwaarden voor de totstandkoming van een geïntegreerd defensiebeleid, terwijl de politieke controle met deze reorganisatie werd bevorderd. Als noodzakelijk complement werd het Nederlands Defensieplanningproces, het NDPP, ontwikkeld. Hiermede is het ook mogelijk geworden om de oude vaste verdeelsleutel (1:2:1 voor resp. KM, KL en Klu) los te laten, hetgeen noodzakelijk is omdat de daadwerkelijke prioriteiten in de financiële behoeften zich niet volgens zo'n vaste verdeelsleutel gedragen. D'66 hecht dus sterk aan het uitbouwen van deze in gang gezette ontwikkelingen.

6.1.2. NATO-planning

Een belangrijk uitgangspunt voor de nationale planning is de NATO-planning, waaraan nog wel een aantal onvolkomenheden kleven. Een eerste probleem betreft de vaststelling en evaluatie van de „dreiging”, waar geen mathematische processen voor zijn te ontwikkelen en waar dus altijd ook subjectieve elementen een grote rol spelen. Gewaakt moet worden tegen het (uitsluitend) hanteren van „worst case”-situaties als basis voor de planning. Een hulpmiddel hiertoe kan zijn een verschillenanalyse tussen de NATO-conclusies en die van de onafhankelijke instituten. D'66 bepleit het opstellen van een dergelijke analyse.

6.2. Omvang defensieuitgaven

6.2.1.

Sinds de defensienota 1974 kent Defensie een financieringssysteem waarbij de financiële meerjarenafspraken berusten op een planning in fysieke eenheden. De hoogte van de begrotingsmiddelen voor defensie dient niet in de eerste plaats te worden gebaseerd op een bepaald percentage van het nationaal inkomen doch moet berusten op een zakelijke beoordeling van de veiligheidssituatie. De in het kader van het Long Team Defence Plan overeengekomen reële stijging van ca 3% moet dan ook telkenmale opnieuw worden bezien. D'66 is van mening dat deze gelden in eerste instantie dienen te worden benut om de rol van de kernbepanning terug te dringen en hiertoe extra kosten nucleaire door conventionele wapensystemen te vervangen.

6.2.2.

Bij algemene bezuinigingsoperaties van de overheid moet ook het ministerie van defensie een bijdrage leveren.

6.3. Financieringsproblematiek

6.3.1.

Het instandhouden van een noodzakelijke en voldoende defensiecapaciteit leidt bij ongewijzigd beleid tot toenemende financiële lasten. Daarom zullen duidelijke keuzes moeten worden gedaan en prioriteiten moeten worden gesteld. De opbouw van de kosten uit hoofde van investering en exploitatie en personeel dient evenwichtig te zijn.

6.3.2.

De beperkte beschikbaarheid van budgettaire middelen noodzaakt in toenemende mate tot rationalisatie, specialisatie en takenruil. Defensie dient echter wel voor de overgenomen fysieke afspraken adequate compensatie te verkrijgen van de prijsstijgingen. In dit licht verdienen met name de stijgende energielasten de aandacht aangezien dit van zeer directe invloed is op de geoefendheid.

6.3.3.

Meerkosten van nederlansen (co-) productie van wapensystemen dienen in beginsel niet ten laste van Defensie gebracht te worden.

7. Materieel beleid

7.1. Internationale (materieel) samenwerking

7.1.1.

Met name voor de kleinere landen (vooral die zonder eigen defensie-industrie) is de huidige wijze van voorziening in en exploitatie van wapensystemen een zeer kostbare aangelegenheid. Rationalisatie (w.o. gezamenlijke activiteiten), specialisatie (taakverdeling) en standaardisatie kunnen hierop in principe een antwoord betekenen. De formele structuren om tot een dergelijke samenwerking te komen zijn in allerlei vorm voorhanden.

7.1.2.

Binnen deze samenwerkingsverbanden moeten uitgaande van de politieke doelstellingen, compromissen tot stand worden gebracht tussen nationale industriële belangen, Europese industriële belangen en de noord-amerikaanse industriële belangen – zoals gezien door de respectieve overheden – alsmede de belangen van de betrokken particuliere industrieën.

7.1.3.

Voorkomen moet worden dat de grote industrieën uit Frankrijk, Duitsland en Verenigd Koninkrijk ontwikkelingen in gang zetten die aan de politieke doelstellingen afbreuk doen c.q. voor de kleine landen nadelig zijn.

7.1.4.

Het is dringend gewenst dat Europa middels Europees parlement, Europese commissie, EPS en IEPG (onafhankelijke Europese programagroep) op dit gebied orde op zaken stelt om een betekenisvolle rol te kunnen spelen op het gebied van de bepanning en wapenbeheersing. Dit zal zowel ten goede komen van de kostenbeheersing van de defensieuitgaven van de mogelijkheden om in het kader van een wapenbeheersingsbeleid de aard van de bepanning (conventioneel, defensief, niet wapeningswedloop stimulerend) te beïnvloeden. Eveneens zul-

len in het Europese kader afspraken tot stand moeten worden gebracht m.b.t. beheersing van het exportbeleid van militair materieel, met name t.o.v. de derde wereldlanden. Een nauwere band tussen IEPG en EEG lijkt noodzakelijk om op Europees niveau tot een betere coördinatie te komen omdat alleen een gezamenlijke aanpak van het Europese defensiematerieelbeleid en het Europese defensie-industriebeleid tot wezenlijke resultaten kan leiden. Daarnaast zal Nederland via bi- en multilaterale afspraken met kracht moeten streven naar concrete samenwerkingsprojecten met zoveel mogelijk partners in NAVO dan wel Europees verband.

7.2. Materieelexploitatie

De materieelexploitatie is van zwaarwegende invloed op de effectiviteit van de defensie-inspanning. Overigens legt het ook een aanzienlijk beslag op de financiële middelen, waarop in de praktijk nauwelijks politieke controle aanwezig is. Een van de redenen is dat de betreffende kosten niet samenhangend in de defensiebegroting zichtbaar worden gemaakt.

D'66 pleit dan ook voor het opstellen van **materieelexploitatieplannen**, aansluitend op de bestaande materieel(investerings)plannen. Bij de materieelexploitatie is – naast de instandhouding – ook in toenemende mate het energie en bedrijfsstoffen-gebruik van belang. Een actief energiebesparingsbeleid en een zuinig beleid m.b.t. grondstoffen dient naar de mening van D'66 bij Defensie hogere prioriteit te bezitten.

8. Wetenschappelijk onderzoek en ontwikkeling

8.1.

De militaire krachtsverhoudingen worden in belangrijke mate bepaald door het niveau van de militaire technologie.

D'66 bepleit om met behulp van de moderne technologie primair defensieve conventionele wapensystemen te ontwikkelen. In het bijzonder is hier van belang de ontwikkelingen van de zgn. **Precision Guided Munition** welke een grote trefkans bezitten. Deze openen de mogelijkheid om wapensystemen te ontwikkelen welke uitsluitend in defensieve toepassingen hun grootste nut afwerpen en daardoor een minder bedreigend karakter bezitten.

8.2.

Een gevaar van onderzoek en ontwikkelingswerk is dat het kan leiden tot ongecontroleerde processen welke het bewapeningsniveau opstuwet. Het is dan ook noodzakelijk dat er een hechte politieke controle op de onderzoeks- en ontwikkelingsactiviteiten wordt verzekerd en dat, voorzover mogelijk, in de internationale samenwerking Nederland met name bevordert dat de nadruk wordt gelegd op de ontwikkeling van **defensieve** wapensystemen.

9. Ruimtelijke Ordening en Milieu

9.1.

D'66 is van mening dat thans met grote spoed het Structuurschema Militaire Terreinen moet worden gepubliceerd en behandeld. Het wordt in hoge mate betreurd dat hierdoor nog steeds geen planologische kernbeslissing in zicht is. D'66 streeft het volgende na:

– het zoveel mogelijk weren van militaire activiteiten in de sterk verstede gebieden;

– het zoveel mogelijk weren van militaire activiteiten in natuur- en recreatiegebieden indien zij het recreatief gebruik ervan verhinderen; – militaire complexen in binnensteden zullen zo veel mogelijk moeten worden vrijgemaakt.

9.2

Het is duidelijk dat ter compensatie van de vrijgemaakte ruimten elders op planologisch meer aanvaardbare plaatsen alternatieve ruimten ter beschikking moeten worden gesteld alsmede de benodigde financiële middelen ter verzekering van een adequaat functioneren van de krijgsmacht.

Speciale aandachtspunten vormen de vliegvelden, oefenterreinen, schietterreinen en de munitieopslag. Gemeend wordt dat met voortvarendheid de in gang gezette projecten zoals de concentratie van de munitieopslag en de bouw van schermenschietbanen moeten worden voortgezet.

Ook bij defensie moet grote aandacht worden besteed aan het voorkomen van cq beperken van grond-, water- en luchtvervuiling alsmede geluidshinder. Hiertoe dient, gebaseerd op een inventarisatie van alle (potentiële) emissiebronnen en op het structuurschema militaire terreinen een concreet beleidsplan te worden opgesteld en dienen de daaruit voortvloeiende maatregelen met een hoge prioriteitsstelling in de materieelplannen te worden opgenomen.

10 Personeelsbeleid

10.1 Algemeen

Materieel en personeel zijn beiden gelijkwaardige componenten van de krijgsmacht. Het personeel moet derhalve niet als sluitstuk, maar als integrerend bestanddeel worden beschouwd. De huidige situatie voldoet niet in alle opzichten aan dit beginsel. Zo dreigt de grote aandacht voor de investeringssector de exploitatie, die het personeel veelal direct raakt, te overschaduwen.

10.2 Inpraak en rechtsbescherming

10.2.1.

Er moet krachtig worden gewaakt voor een situatie, waarin beleidsbeslissingen die het personeel direct raken, over de hoofden van dit personeel heen worden genomen en als voldongen feiten worden gepresenteerd. De verschillende belangen- en vakverenigingen hebben hierbij een belangrijke functie. Het Georganiseerd Overleg moet een forum van daadwerkelijke medezeggenschap zijn. Ook op gedecentraliseerd niveau, b.v. op de onderdeelniveaus en het werkoeverleg is het een zaak dat

de bereikte of nog te bereiken democratisering niet alleen een papieren maar ook een werkelijk inhoudsvolle verworvenheid is. Ook op dit punt moet aansluiting worden gezocht bij ontwikkelingen die zich in de maatschappij voordoen.

10.2.2.

Met voortvarendheid dient de toepassing van het burgerlijk recht in plaats van het militaire tuchtrecht op gewetensbezwaarden voor de militaire dienst te worden gerealiseerd. Het stakingsrecht voor militairen dient te worden afgewezen, aangezien dit strijdig is met het specifieke karakter van de krijgsmacht.

De arbeidsomstandighedenwet dient in principe onverkort voor defensie te gelden tenzij voor specifieke situaties andere regelingen dienen te gelden.

10.3. Arbeidsvoorwaarden

10.3.1.

Een hoeksteen van het personeelsbeleid moet zijn het idee van gelijkstelling van het militaire personeel met andere beroepsgroepen in de samenleving. D'66 gaat uit van het beginsel dat de verhoudingen binnen de krijgsmacht zoveel mogelijk op maatschappelijke leest moeten worden geschoeid, behalve waar dit strijdig zou zijn met de eisen die worden gesteld door het bijzondere karakter van de krijgsmacht. Derhalve moet in de opleiding en de vorming voortdurend een kritische bezinning plaatsvinden op het functioneren van de krijgsmacht. Het is niet juist het militaire bedrijf als zuiver „technisch“ te kwalificeren.

10.3.2.

Juist in de krijgsmacht is maatschappelijke betrokkenheid van groot belang. De interne voorlichtingsactiviteiten dienen daar nauw op aan te sluiten. Bovengenoemde beginselen dienen te worden geconcretiseerd via een aanpassing van de functionele leeftijdsontslag-regelingen, all ranks bedrijfsrestaurants en het zoeken naar alternatieven voor het systeem van coöptatie bij benoemingen. Daarnaast verdienen de STUMIK-rapporten nadere implementatie. (Stuurgroep maatschappelijke invloeden in de krijgsmacht).

10.4 Dienstplichtbeleid

10.4.1.

D'66 is voorstander van een krijgsmacht met dienstplichtigen en beroepskader, om principiële redenen. Juist de wens dat de krijgsmacht moet zijn geworteld in de maatschappij en daarmee de nauwste voeling moet onderhouden, brengt met zich mee dat de gevaren van een maatschappelijk isolement, dat door een krijgsmacht met slechts vrijwillig dienenden kan ontstaan niet moet worden onderschat.

10.4.2.

De uitvoering van het huidige dienstplichtsysteem kent echter onrechtvaardigheden. Immers slechts ca een derde van de dienstplichtigen komt in werkelijke dienst op. Hoewel uitstel en vrijstellingen van dienst in bepaalde gevallen acceptabel kunnen zijn dienen deze regelingen zoveel mogelijk te worden beperkt. Mede daardoor wordt de tendens zoveel mogelijk tegengegaan dat lager opgeleiden in een relatief groter aantal in werkelijke dienst

komen. De uit financiële overwegingen ingestelde regeling voor gehuwden dient te worden ingetrokken, mede gezien de ongewenste maatschappelijke consequenties welke het voor betrokkenen teweeg kan brengen.

Het keuringssysteem moet zijn gebaseerd op een objectieve toetsingsmethode.

10.4.3.

De individuele voorkeuren van dienstplichtigen met de te vervullen taak moeten meer aandacht krijgen dan nu het geval is.

10.4.4.

Voor zover niet uitstel wordt verleend dient na de dienstdienst een zekere voorkeursbehandeling bij het verkrijgen van opleidingsmogelijkheden en arbeidsplaatsen te worden gegeven.

10.4.5.

Een verdere eerlijker verdeling van de last der dienstplicht zou kunnen worden gerealiseerd door het creëren van een maatschappelijke dienstplicht, waarvan de militaire dienstplicht een onderdeel zou vormen. De gedachte is dat de lasten van de samenleving zoveel mogelijk door de samenleving als geheel moeten worden gedragen.

D'66 bepleit dat op korte termijn een interdepartementale studie over de mogelijkheden en behoeften van een maatschappelijke dienstplicht wordt gestart.

10.5. Vrouw in de krijgsmacht

De integratie van vrouwen in de krijgsmacht moet volledig zijn. Een korte overgangsfase hoogstens van enkele jaren t.b.v. het treffen van de nodige materiële voorzieningen en het creëren van een vruchtbare psychologisch klimaat bij de mannelijke leden van de krijgsmacht is wel gewenst. Het aanmoedigen van vrouwen om dienst te nemen lijkt echter niet zinvol als niet de selectie en opleidingseisen voor mannen en vrouwen kritisch worden bezien en op de effectief te verrichten functie en taken worden afgestemd.

10.6 Burgerpersoneel

10.6.1.

De mogelijkheden voor de burgerambtenaren bij Defensie zijn nogal beperkt. Dit kenmerkt zich o.m. doordat het overgrote deel (ca. 76%) zich in de laagste rangscategorie bevindt. De STUMIK heeft afzonderlijke aandacht geschonken aan het burgerpersoneel en o.m. geconstateerd dat het voor hen nog aan een concreet loopbaanbeleid ontbreekt. De inmiddels hertoe ontwikkelde initiatieven dienen met prioriteit te worden uitgebouwd.

D'66 onderschrijft de STUMIK-aanbevelingen en dringt dan ook aan op een meer geschikte verdeling van burger en militaire functies. Daarnaast zal er met name ook voldoende ruimte (ook financieel) beschikbaar gesteld moeten worden voor de nodige begeleidende opleidingsactiviteiten.

10.6.2.

De kwestie inzake de positie van de burgerambtenaar in oorlogstijd sleept zich al jaren voort. Nederland moet met voortvarendheid naar een oplossing streven. ■

TOT STAATSGREEP ARTIJ?

VAN HET JOAC

gelijk. De zittende bestuurscommissie stelt een rooster van aftreden vast dat voorziet in een jaarlijks aftreden van tenminste drie van de zes eerstgenoemde leden. Bij tussentijdse vacatures wordt dit rooster voor zover nodig aangepast opdat na de eerstvolgende jongerenvergadering de bestuurscommissie weer voltalig kan functioneren.

4) Tenminste éénmaal per jaar wordt een VIA DE Democraat geconvoceerde Algemene Jongeren Vergadering belegd. Daarin wordt in ieder geval:

- bovenbedoelde voordracht van leden voor de vacante plaatsen in de bestuurscommissie opgemaakt;
- een ontwerp-werkplan en de ontwerp-activiteitenbegroting voor het volgende jaar vastgesteld en
- een evaluatie van de tot dan ondernomen activiteiten besproken.

In de Democraat worden met name jongeren opgeroepen zich kandidaat te stellen voor een plaats op de voordracht.

Bij meer kandidaten dan beschikbare plaatsen wordt ter vergadering de in D'66 gebruikelijke methode voor verkiezing van personen gehanteerd.

5) De bestuurscommissie benoemt jaarlijks, zodra het Hoofdbestuur de nieuwe leden heeft benoemd, uit zijn midden een voorzitter, een secretaris en een penningmeester. De voorzitter en secretaris dragen zorg voor een goede communicatie met alle daarvoor in aanmerking komende partijorganen, waaronder in ieder geval het Hoofdbestuur. De penningmeester beheert de activiteitenbegroting. De gehele bestuurscommissie is voor het gevoerde beheer in het algemeen verantwoording schuldig aan het Hoofdbestuur, en in het bijzonder aan de penningmeester van de partij.

Werkplan en jaarbegroting behoeven de goedkeuring van het Hoofdbestuur alvorens de daarin opgenomen activiteiten kunnen worden uitgevoerd. Activiteiten m.b.t. externe publicaties, politieke uitspraken en/of formele contacten met andere partijen of politieke jon-

gerenorganisaties worden in overleg met de Publiciteitscoördinator respectievelijk de Secretaris Politiek voorbereid en uitgevoerd.

6) Het secretariaatsadres van het JOAC is dat van het partijsecretariaat. Voor de administratieve ondersteuning en dienstverlening kan van het partijsecretariaat gebruik worden gemaakt. De secretaris en penningmeester van het JOAC treffen in overleg met de betrokken partijmedewerkers een voorziening dat dit doelmatig en met inachtneming van de JOAC-begroting plaats vindt.

Conclusie: het JoAc wil de behoefte bij jongeren in het algemeen en D'66 jongeren in het bijzonder, om aan politieke vorming (in samenwerking met P.S.V.I.) te doen, opvangen; wil jongeren motiveren politiek niet te gauw te zien als exclusieve hobby van „Haagsche Heeren”.

Het JoAc zou zo, al motiverend, ertoe kunnen bijdragen, dat meer mensen zich voor onze partij gaan inzetten, en door een grotere inzet kunnen komen tot een grotere invloed van D'66 op de algemene politieke ontwikkeling in Nederland.

PROGRAMMA

Om al deze schone gedachten ook nog om te zetten in realiteit, hebben wij een poging gewaagd met een programma te komen voor het komend najaar en voorjaar, inhoudende: Algemene Jongeren Vergadering, Stands op partijcongressen, Jongeren studiedag, verkiezingsbijeenkomst met 2e Kamerleden, meewerken aan de Campagne, Vakantieweek enzovoort. Voor wat betreft de AJV die vindt op 4 oktober plaats in Utrecht. Houdt deze dag alvast vrij, **iederéén** is welkom.

Met vriendelijke groeten,
Uw JoAc'ers: Bas Beck, Tinke Mulder, Ewald van Wees, Jan van den Hazel, Jan Schonk, Jules Kortenhorst, Harry Ros.

UITNODIGING

Hierbij nodigt het jongerenactiveringscentrum D'66 alle jonge D'66 leden en alle verdere geïnteresseerden uit voor het bijwonen van de eerste Algemene Jongeren Vergadering op 4 oktober 1980.

Deze vergadering zal gehouden worden in het Universiteitshuis Lepelenburg 1 in Utrecht.

De toegang is gratis.

Aanvang 11.00 uur.

Conceptagenda:

1. Opening en welkomstwoord
2. Programma; begroting en instelling JOAC
3. Presentatie kandidaten voor de definitieve bestuurscommissie
4. Lunch met informeel treffen
5. Spreker(s)
6. Uitslag van de verkiezing bestuurscommissie
7. Rondvraag en sluiting

De huidige JOAC groep is er van overtuigd dat het programma de jongeren zeer zeker zal aanspreken. In ieder geval is het zo dat zij hopen en rekenen op een grote opkomst van jonge D'66 leden.

Gelieve Uw lidmaatschapskaart mee te nemen in verband met stemmingen

KANDIDATEN

Zie jij het nut van de opzet van een JOAC? Ben jij bereid je voor D'66 en specifiek voor de jongeren in D'66 in te zetten? Dan ben jij mogelijk iemand om in de bestuurscommissie van het JOAC te functioneren. Wij doen dan ook een beroep op - speciaal de jonge - D'66 leden om zich kandidaat te stellen voor deze commissie. Dit kan door een briefje te sturen naar het partijsecretariaat ten aanzien van de secretaris van het JOAC met daarin naam, adres, geboortedatum, telefoonnummer, en dagelijkse bezigheden (beroep of studie). Mogelijkheid tot kandidaatstelling sluit op 20 september om 12.00 uur.

PROGRAMMA

Een voorlopig programma waarmee het JOAC van start wil gaan ziet er als volgt uit:

september: Regionale bijeenkomsten van jongeren.

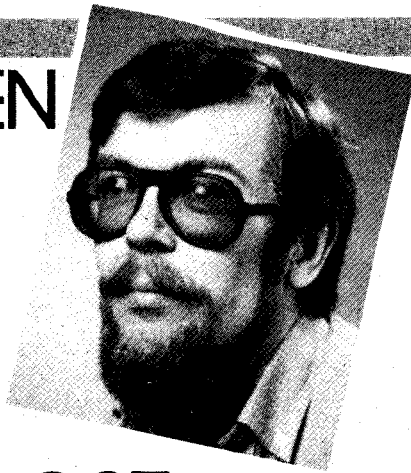
4 oktober: Algemene Jongeren Vergadering in Utrecht, Universiteitshuis.

31 januari: Jongeren studiedag als voorbereiding op het verkiezingscongres. Voorafgaand hieraan regionale bijeenkomsten.

mei: Verkiezingsbijeenkomst met een discussie tussen kamerkandidaten over jongerenaanlegenheden. Medewerking aan de nationale verkiezingscampagne.

juli: Vakantieweek voor geïnteresseerde jongere D'66-tigers met vorming en voorbereiding van het nieuwe jaar.

PORTRET VAN EEN PARTIJGANGER

**De Democraat
in gesprek met
Martien de Vries**

DEINING IN OOST-GRONINGEN

door: Stijn Verbeeck

Al tijdens mijn schooltijd in Haarlem, maar ook later toen ik een baan had op Schiphol, werkte ik in mijn vrije tijd in een gekraakt theater in Haarlem. Het was de Toneelschuur, nu nog een van de progressieve kleine-zaal-theaters in Nederland, en het was midden in de Tormaattijd. Daar in die Toneelschuur heb ik niet alleen mijn theateropleiding gehad, maar ook mijn politieke. Dat wil zeggen: ik leerde manifestaties op touw zetten en van de grond af organiseren, maar ik zat ook midden in de strijd tegen het gebrek aan cultuur-politiek van de gemeente. Het bleéf allemaal vrijetijdsbesteding. Mijn ouders zouden er ook niet zo gelukkig mee geweest zijn als ik van zoiets „onzekers” als het theater mijn beroep had gemaakt.

Maar ik ontmoette Joke Veneman. Zij kwam uit Emmen en moest er door familieomstandigheden ook weer snel naar terug. En omdat ik toch een avonturier ben, zegde ik mijn baan op en ging met haar mee. Dat was in 1975. En het duurde niet eens zo lang of ik kreeg werk in theater De Muzeval in Emmen, aanvankelijk op freelance basis. We hebben daar toen een aantal projecten op touw gezet, zoals „Emmen kinderstad”, een grote jeugdmanifestatie, later Emmen Promotion en Emmen Vakantiestad, een project in samenwerking met VVV Emmen, het Noorderdierenpark en De Muzeval. En de uren liepen op een gegeven moment zo hoog op dat de gemeente aan de leiding van De Muzeval vroeg: „Kun je die man niet in vaste dienst nemen? Hij wordt veel te duur”. Nou, ik had daar ook geen bezwaar tegen en werd derhalve ambtenaar.

Je bent dus eigenlijk in Emmen in praktijk gaan brengen wat je in Haarlem in je vrije tijd hebt geleerd, zeg ik tegen Martien de Vries, want die was zojuist uitvoerig aan het woord.

Ja, ik ben wat je noemt mijn hobby gaan professionaliseren. En het aardige was dat daar in Emmen een goed klimaat voor was. Er was veel nieuwbouw, veel mensen die van elders daar waren komen wonen, maar ook de oorspronkelijke bevolking was ac-

tief. Die wilde wel iets van de grond krijgen. De tijd was er rijp voor.

En was je toen nog steeds lid van de PSP?

Neen, dat ben ik eigenlijk nooit geweest, behalve dan van de jongerenorganisatie in Haarlem. Maar later en ook in Emmen had ik al mijn tijd nodig voor de theaterpolitiek, die ik trouwens ook verschikkelijk belangrijk vond en nog vind. Maar tijd en energie om je met het groter geheel bezig te houden was er eigenlijk niet.

Maar nu ben je toch redelijk actief?

Dat is wéér de schuld van Joke, mijn vrouw. Die deed me in februari 1978 – we woonden toen nog in Emmen – het boek van Ed van Thijn „Dagboek van een onderhandelaar” cadeau. Dat boek heeft me zo gefascineerd, ik heb het wel vier keer gelezen, en ik heb me toen meteen hals-overkop in de politiek gestort.

Martien de Vries,

- geboren in Haarlem in 1953,
- was als middelbare scholier actief lid van de Pacifistisch Socialistische Jongeren Werkgroep, de jongerenorganisatie van de P.S.P.,
- besteedde méér tijd aan politiek, schoolkrant en het organiseren van zijn medescholieren, dan aan zijn studie,
- werd daar door schoolleiding en leraren nogal op „aangekeken”, het speelde dan ook in de tijd van „Johnson, moordenaar”, de protestmarsen tegen de oorlog in Vietnam,
- verliet de school op tijd, voordat andere mensen andere maatregelen konden nemen,
- heeft een zwak voor organisatie, in die zin dat hij graag zó voorbereidt, dat anderen probleemloos hun werk kunnen doen,
- is voorzitter van de afdeling Winschoten van D'66,
- is de man van Joke Veneman,
- bezit een tweetal prachtige, machtige katten.

Hoe kom je nou door een boek van Van Thijn bij D'66?

Ik wilde al langer lid van D'66 worden. Ik had het ook gestemd en die hele sfeer en mentaliteit sprak mij wel aan. Dat werd door dit boek nog versterkt. Ik dus op zoek naar D'66 in Emmen. Dat werd een verhaal op zichzelf. Er zat géén Democraat in de raad, maar op het gemeentehuis van Emmen hadden ze wel een telefoonnummer. Toen ik dat draaide kreeg ik een klein meisje aan de lijn, dat alleen maar meedeelde dat mamma niet thuis was. Ik nam me voor later nog eens opnieuw te bellen, maar viel wel twee dagen daarna compleet van mijn stoel toen ik in de Emmer Courant in een redactioneel stukje onder kop „Heer zoekt D'66” een bericht vond, waarin mijn telefonische activiteiten werden beschreven, met het verzoek of de onbekende heer met zware stem die aan de telefoon door een kleine meisje was te woord gestaan, zich in verbinding wilde

Ik heb geen behoefte aan opiniepeilingen. Veel belangrijker vind ik de keiharde resultaten van Almere en Rotterdam.

stellen met Marijke Augustijn. Zó blij waren ze toen in Emmen met een nieuw partijtijd. Nou moet er bij gezegd worden dat er wel een zekere Co Patist in de redactie van die krant zat, dat we drie maanden voor de raadsverkiezingen zaten en dat Marijke Augustijn en Co Patist respectievelijk als nummer één en twee op de Democratenlijst stonden. Je begrijpt dat toen ik mij als lid had aangemeld ik een dag later in de krant moest lezen dat alles in orde was gekomen met de bewuste vermiste heer met zware stem...

Ze hadden dan ook een actief lid gevangen, begrijp ik.

Maar helaas nog nét niet actief genoeg. Voor de tweede raadszetel in Emmen kwamen we nog geen honderd stemmen te kort. Niet lang daarna verhuisde Co Patist naar Den Haag en ik naar Winschoten. In Winschoten vond ik een nieuw werkveld in het cultureel centrum voor Oost-Groningen „De Klinker”. Het is een centrum niet alleen voor strikt culturele zaken. Er gebeurt van alles. De grote manifestatie rond Okto heeft zich daar bijvoorbeeld afgespeeld. Daarbij heeft de partij zich trouwens ook niet onbetuigd gelaten. Op zo'n moment, als het op zaken doen aankomt, dan merk je dat je direct contact hebt met de kamerfractie. En de fractie met de basis. Maarten Engwirda belde me 's nachts uit mijn bed om informatie over de stand van zaken bij Okto. Ineke Lambers, die als woordvoerder optrad, heeft later met CDA en VVD er een jaar uitstel van sluiting uitgesleept. Die sluiting is natuurlijk wel iets dat als een constante dreiging boven Winschoten hangt. Toen was er activiteit, nu is er meer berusting en afwachten hoe het lopen gaat. Maar als er wat gebeurt dan is de Klinker het actiecentrum. De onderhandelingen die we hier toen gevoerd hebben waren voor ons een goede training voor de onderhandelingen

over de portefeuilles in 1982.

Daar zijn jullie je nu al op aan het voorbereiden?

Zeker wel, en op allerlei fronten. Toen ik twee jaar geleden hier kwam was de afdeling bezig aan de heroprichting. Intussen staat die afdeling op poten en splitsen zich her en der nieuwe afdelingen af. Hier zit nu een redelijk actieve kern, 30 leden in de stad en 15 in de regio, mensen waar je iets aan hebt als je ze nodig hebt. In het weekend van 14-15-16 juni hadden we hier een ware slag om nieuwe leden. In de huizen van bestaande leden hingen oude partijafiches voor de ramen ten teken dat je daar

Mensen die zeggen dat wij geen kader hebben voor het aantal zetels dat we straks krijgen, moeten eens een commissievergadering bijwonen. Onze behoefte ligt niet in het kader, maar in nieuwe leden die contributie betalen en verder hun mond houden. Maar of zo iemand lid van D'66 wordt...

binnen kon lopen voor informatie. Verder was er intensief huisbezoek, er stonden advertenties in de krant, interviews in de regionale pers en zelfs een voorpaginaverhaal in een plaatselijk weekblad. En dat culmineerde allemaal in een grote kennismakingsavond op maandag 16 juni, met als sprekers Ineke Lambers en Dick Tommel. Zoiets kan natuurlijk alleen maar plaats hebben in de Klinker. Op dezelfde avond werd in Bellingwedde, hier een kilometer of tien vandaan, een nieuwe afdeling opgericht, die ook door Ineke Lambers en Dick Tommel werd toegesproken. Deze hele activiteit, die wij 'de groene golf' hebben genoemd, was onze plaatselijke vertaling van de landelijke ledenwerfactie.

En wat heeft dat nu met de raadsverkiezingen van '82 te maken?

Nou, zo'n steekvlam alleen is natuurlijk niet genoeg, al ziet dan wel de hele regio dat D'66 ook hier wel degelijk bestaat. Belangrijker is dat we vijf mensen serieus voorbereiden voor een taak in de raad. In '78 hebben we niet meegedaan en we zitten

Martien de Vries, op zoek naar nieuwe leden

duis nergens in. Maar we hebben nu wel een schaduwfractie, die alle raadsvergaderingen bijwoont, en alle commissievergaderingen en bijeenkomsten van andere partijen en hier of in de omgeving. Deze club van vijf of zes mensen heeft een aparte secretaris zodat de leden zelf hun handen meer vrij hebben voor andere activiteiten. Dat is onze politieke groep. Daarnaast is er een technisch-organisatorische groep: een klein bestuur dat financiën beheert, propaganda voert en dergelijke dingen doet. Niet iedereen kan alles en zo voorkom je ook het dubbele-petten werk. Sluimerende leden krijgen op zijn tijd een duwtje, maar dat heeft er wel toe geleid dat iemand dreigde zijn lidmaatschap op te zeggen omdat hij niet kon voldoen aan onze aandrang tot actie.

Als je lid bent van D'66 en je gaat in Winschoten wonen, dan krijg je er meteen een dagtaak bij.

Zo erg is het niet, en naarmate de afdeling groeit krijgen we natuurlijk ook specialisten op deelterreinen in de adviserende hoek en wellicht straks ook nog contributiebetalers sec. Maar als wij er in 1982 iets van willen bakken dan moeten wij nu wel zo doorgaan. D'66 bestaat in Winschoten, daar hoeft niet aan getwijfeld te worden. Maar we zijn ook nodig, want er gebeuren hier van tijd tot tijd vreemde dingen. Zo werd één dag voor de invoering van de wet op de openbaarheid van bestuur de raad bijeengeroepen in een „besloten” raadsvergadering. Daar moest een plan voor de bouw van een nieuw gemeentehuis van 13 miljoen aangenomen worden. Er was al 8 miljoen, maar daar was voor die tijd nooit over gesproken. Ook niet toen plannen voor een overdekt zwembad bij gebrek aan geld weer in de la werden gestopt. Het bestaande gemeentehuis is bruikbaar en uit te breiden. Het is wel klein, zo klein dat wij van allerlei zaken toch voor en na lucht krijgen, want er zijn meer dingen, die hier in de gevestigde verhoudingen nog steeds mogelijk blijken, maar die wel aan de oppervlakte moeten komen.

Wat verwacht je landelijk tussen nu en één jaar?

Als we de prognoses mogen geloven dan gaat het wel goed, maar ik ben niet zo verzot op die cijfers. De echte uitslagen van de laatste tijd interesseren me meer. En wat het het volgend jaar wordt? Tja, liefst een kabinet op brede basis en het zou

leuk zijn als dat dan een duidelijk progressief kabinet zou zijn. Maar hoe dat met dat CDA moet dat is mij niet helemaal duidelijk. En hoe die dissidenten dat maar allemaal over hun kant laten gaan, nu weer die duikeling op de A.R.-lijst. Daar komt toch een keer een eind aan. Elke geloofwaardigheid is langzamerhand zoek. Leg dat maar eens aan je kiezers uit. Dat is nou ook precies de reden dat ik me zo thuis voel in D'66. Je hebt te maken met mensen die elkaar proberen te overtuigen op basis van argumenten. Ik voel me het meest betrokken bij de partij als er een heftige discussie aan de gang is, op een congres bijvoorbeeld...

Intussen gaat Okto definitief dicht. Martien de Vries krijgt het er nog druk mee.

AFSCHIED VAN KITTY WARBURG

Afscheid van Kitty Warburg!? Nee, niet voor de mensen die het secretariaat bellen voor nadere informatie. Maar wel voor de redactie. Kitty was „als secretaresse toegevoegd aan de redactie”, zoals u in iedere Democraat in het colofon kon lezen.

Een koele, kille, zakelijke zin die op geen enkele wijze representatief is voor de werkzaamheden die daaraan verbonden zijn en de wijze waarop dat gedaan werd. Misschien hebt u wel eens iemand moeten bellen, met de vraag of het toegezegde briefje al verstuurd is of dat het stukje al geschreven is en als dat natuurlijk niet het geval was vriendelijk – en later misschien wat minder – verzocht om het dan snel te doen omdat er op gewacht wordt? Zo komt ook de Democraat „vol” en Kitty Warburg heeft dat ruim 3½ jaar volgehouden. Zij bleef daarbij veel te aardig, zorgde dat alles compleet naar de drukker ging, nam ook het verslag van de Adviesraad en de rubriek Mensenrechten voor haar rekening, bereidde de redactievergaderingen voor en behandelde de verslaglegging en deed alle andere dingen die ik hier vergeet te vermelden.

Door een funktiewijziging op het secretariaat zal Kitty dit allemaal (m.u.v. de Adviesraad en Mensenrechten) niet meer doen.

Kitty, hartstikke bedankt!

Co Patist is in zijn functie als stafmedewerker publiciteit nu „aan de redactie toegevoegd” en heeft de ondankbare taak Kitty Warburg op te volgen.

Wij heten hem welkom en wensen hem veel sterkte toe.

Jan Veldhuizen,
namens de redaktieraad.

ONMACHT CORUMPEERT

Over de Grondwetsherziening in de 2e Kamer

door: **Joris Backer**
fraktiemedewerker

In juni j.l. werden in de Tweede Kamer weer een aantal wetsontwerpen behandeld in het kader van de Algehele Grondwetsherziening. Menig spreker, inclusief de verantwoordelijke minister (Wiegel) betreurde het dat er zo weinig aandacht was van de media voor dit onderwerp. Hij had daar misschien wel aan toe kunnen voegen... en zo weinig aandacht van de Kamer zelf.

Zoals zo vaak is de tijd die eraan besteed wordt omgekeerd evenredig met het belang van het onderwerp.

Daarmee hebben we al direct aangesneden waar het deze keer vooral om ging, namelijk de verhouding Parlement - Regering, of meer in zijn algemeenheid de positie van het parlement. Dit paste in het hoofdstuk 5 „Wetgeving en Bestuur”, als één van de acht hoofdstukken die de nieuwe grondwet moet gaan bevatten. Verwacht mocht worden dat dit thema een interessante discussie zou uitlokken, maar de enige twee bijdragen die dit fundamentele onderwerp uitgebreid bespraken waren die van Annelien Kappeijne van de Copello (VVD) en Laurens Jan Brinkhorst die voor onze fractie de grondwetsherziening doet.

Nu wekt het geen verbazing dat van andere partijen, de PvdA uitgezonderd, hiervoor weinig animo bestaat. Het zijn namelijk grotendeels dezelfde kamerleden die zich met deze materie hebben bezig gehouden, en die er ook voor hebben gezorgd dat er van over is gebleven wat het nu is: een technische herziening. Laat ik, alvorens in te gaan op het hierboven aangevoerde onderwerp, proberen een heel kort overzicht te geven wat er nu al besproken is en hoe de herziening in elkaar zit.

De gekozen opzet is dat de gehele herziening in 35 verschillende wetsontwerpen is verdeeld. De grote lijn is vastgelegd naar aanleiding van de Nota Inzake Het Grondwetsherzieningsbeleid, die door de toenmalige minister van Binnenlandse Zaken De Gaaij Fortman sr aan de 2e Kamer is aangeboden. Deze Nota borduurde weer voort op het Eindrapport van een commissie, (naar oud-Hollands gebruik).

Dat was de Staatscommissie Cals-Donner, waar voor ons Hans Gruijters getracht heeft wat van de D'66 ideeën ingang te doen vinden.

In november 1974 is deze nota besproken, en in verbazend korte tijd is een einde gemaakt aan een aantal hervormende voor-

stellen.

Beperkt districtenstelsel, gekozen formateur, beperktere rol van de Eerste Kamer enz. werden vooral van CDA/VVD-zijde getorpedeerd.

Bekend zijn hiervan de Moties van Van der Sanden (KVP) en DeKwaadsteniet (ARP).

2^e KAMER

De woordvoerders in de huidige debatten over dit onderwerp zijn dezelfde twee parlementariërs, nu voor het CDA, dus u kunt wel nagaan!

Een aantal belangrijke zaken werden niet-temin gehandhaafd, die vooral van „staatsrechtelijke” kant interessant zijn, maar waarvoor de politieke (en publieke) belangstelling zoals gezegd gering is. Grondrechten werden uitgebreid, kiesrecht voor niet-Nederlanders voor gemeenteraden werd ingevoerd, enquête-recht 2e Kamer uitgebreid (zij het per amendement tijdens de latere behandeling), ministerraad en minister-president worden vermeld in de grondwet, en zo is er wel het een en ander te noemen.

Meer dan een willekeurige opsomming is dit trouwens niet, maar ik hoop hier nog eens uitgebreider op terug te komen, en dan met name op de standpunten die door de fractie zijn genomen.

Het spreekt vanzelf dat dit omvangrijke wetgevingsproject enige tijd kost. De bedoeling is dat de zg. eerste lezing voor de verkiezingen van '81 zal hebben plaatsgehad, dat wil zeggen dat de Eerste Kamer op 1 maart van dat jaar alles besproken zal moeten hebben. Dat zal nog een hele racepartij worden, als volgens de laatste planning in december a.s. de Tweede Kamer de laatste w.o. Rechtspraak en Onderwijs nog moet behandelen. en dan spreken we nog niet van vervroegde verkiezingen.

In het Staatsblad zijn inmiddels verschenen de eerste „groepen” (want om de verwarring bij de behandeling optimaal te doen zijn, worden de wetsontwerpen, hoewel zoveel mogelijk per hoofdstuk, op verschillende momenten per groep ingediend, waarbij de wetgevingssnelheid van Binnenlandse Zaken vooral maatgevend is; het zal overigens wel moeilijk anders kunnen).

Van een van die groepen maakte deel uit

hoofdstuk 7 - provincies, gemeenten, waterschappen en andere openbare lichamen. Brinkhorst heeft hier geprobeerd om als centraal artikel opgenomen te krijgen de Decentralisatie. „Territoriale decentralisatie van taken en bevoegdheden vormt het uitgangspunt voor de inrichting van het openbaar bestuur”. Het is niet gelukt, tot leedwezen van ons en de lokale overheden. Tevens pleitte hij voor het opheffen van grondwettelijke belemmeringen voor niet-Nederlanders wbt Provinciale Staten, hetgeen ook niet is overgenomen.

In december jl. werden zeven wetsontwerpen in de Kamer getoetst die deel uit maakten van de zg. derde groep „inrichting en werkwijze Staten-Generaal”, Begroting, Openbaarheid (nieuw!) en zg. Heerlijke rechten.

De teneur bij deze behandeling bevestigde de verwachting na de behandeling in 1974 van de Nota. De D'66 fractie heeft de lijn gekozen van „als nu dan toch niet veel meer kan, dan maar een beknopte en minst beperkende grondwet”. Of zoals Laurens Jan Brinkhorst stelde: deze grondwetsherziening komt te laat en te vroeg... Te laat, want zij staat nu te ver af van de levendige en hervormingsgezinde jaren zestig, en te vroeg, want het is niet duidelijk hoe in de jaren tachtig onze maatschappij en onze politieke cultuur zich zullen ontwikkelen. Het was in dit stadium zinloos om met een amendement te komen om alsnog de gekozen formateur en het beperkt districtenstelsel in te voeren. Van Thijn heeft nog met de gedachte gespeeld maar kreeg in de PvdA-fractie geen steun. Het zou overigens goed zijn om in de partij deze discussie nog eens te beginnen.

Brinkhorst heeft nog gewezen op het feit dat anno 1980 de grondwet nog steeds het bestaan van politieke partijen ontkent, hetgeen in de Tweede Kamer direct vele reacties uitlokte, zoals de, op zich begrijpelijke, angst voor de duitse „verfassungswidrigkeit”.

Met S. Faber (CDA) hebben we een amendement ingediend om het enquête-recht van het parlement uit te breiden, wat in de meerderheid van de Kamer medestanders vond. Verder werd geaccepteerd dat de voorzitter van de Tweede Kamer voortaan voorzitter van de verenigde vergadering zou zijn, zodat bij de volgende troonswisseling niet meer die volkomen onbekende voorzitter de tv-kijkers verrast.

Het is overigens de vraag of de Eerste Kamer deze wijziging zal accepteren. Wel belangrijk is het nieuwe openbaarheidsartikel (art. 5.2.11), hetgeen inhoudt dat er krachtens de Grondwet een uitdrukkelijke plicht op de overheid rust om bij de uitvoering van haar taken openbaarheid te betrachten. Overigens was er nog wel verschil van mening over, of dit uit het grondwetsartikel zelf (D'66) of uit de wet (regering) voortvloeit.

Voor het overige geen opvallende veranderingen, of het moest het kiesrecht voor buitenslands wonende Nederlanders zijn, dat, zonder steun van de PvdA overigens, werd toegekend.

Nu dan de meest recente „beraadslagingen”, zoals dat in Kamertermen heet.

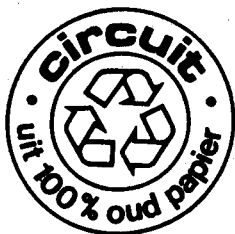
Ons centrale thema was hierin de veranderde positie van het parlement, als medewetgever, als controleur van de uitvoeren-

de macht, en als mede-beleidsbepalende instantie. Een onderwerp dat op levendige belangstelling kan rekenen (Congres Haagse Machten van de VU, legio publicaties in de Staatsrechtelijke literatuur, onze eigen Werkgroep Parlement en Democratie etc.), maar waarbij de gesignaleerde knelpunten erg moeilijk in wetsvoorstellen en/of amendementen zijn te concretiseren.

Als dan het probleem ontkend wordt (zoals eigenlijk door minister Wiegel), dan wordt het nog veel moeilijker.

Dat was dan ook de aanleiding voor Brinkhorst om zich in het debat af te vragen of de onmacht wellicht ook corrupteert. Niettemin waren velen het in de Kamer eens met de analyse dat er een te slechte bewerktuiging van het parlement was: te weinig administratieve en beleidsmatige steun en te overladen programma's. De door ons gesuggereerde oplossingen behelsden o.m. om kamerleden ook gebruik te laten maken van ambtelijke faciliteiten, hetgeen natuurlijk een andere benadering van de ministeriële verantwoordelijkheid met zich meebrengt. Aarzeling alom in de Kamer hierover. Tevens zou meer gekozen moeten worden voor wetgeving, eventueel met een verruiming van het wetsbegrip (zie b.v. Preadvies Ned. Juristenvereniging v. M. Scheltema-1979), en beperking van Nota's. Belangrijk ook was de eenstemmigheid over het feit dat de 2e Kamer een medebeleidsbepalende rol heeft. Beter gezegd: behoort te hebben. Want de instrumenten hiervoor ontbreken, waardoor het begrip Motie-inflatie zijn intrede heeft gedaan op het Binnenhof. Minister Wiegel heeft een studie hierover aangekondigd, en dat doet het ergste vrezzen. Wellicht blijft de Kamer voldoende alert om te voorkomen dat het niet allemaal op de lange baan geschoven wordt. Strijd is ook nog geleverd over de terminologie.

In de nieuwe grondwet wordt weer gesproken van „koninklijk besluit” en „Koning” in die gevallen waar het gaat om handelingen van ministers. Indertijd werd aan het eindrapport Cals-Donner een minderheidsnota-Gruyters toegevoegd, waarin hij uiteenzette waarom het voortaan „regeringsbesluit” moest zijn. Ook nu waren het minderheden in de Kamer die dat zouden hebben gewild, tevergeefs. Ook boog men zich nog over de w.o. Uitzonderings toestanden, Belastingen en Ambtenaren. Wat de uitz. toestanden betreft: het parlement beslist over het voortduren, hetgeen een verbetering lijkt te zijn. Tot zover dan dit overzicht van de grondwetsherziening. U zult er nog van horen want het gaat nog wel even door. Maar dat had u al begrepen. ■

Ministers vergaderen op Ameland

DEN HAAG, 1 aug. - Op 21 november a.s. vergadert de ministerraad op Ameland in plaats van in het Haagse Cathuis. Het kabinet heeft een uitnodiging van burgemeester J. H. Lesterhuis aanvaard in verband met de aansluiting van het eiland op het Nederlandse aardgasnet.

De grote investeringen voor de aanleg van een leiding naar het eiland waren oorzaak van het lange wachten op de beslissing om Ameland met zijn 3000 inwoners in het landelijk aardgasnet op te nemen.

De vergadering van de ministerraad die minister Wiegel vorige week tijdens zijn vakantie op Ameland met de burgemeester heeft besproken, zal plaatsvinden in de raadzaal van Ballum. (ANP)

HET KABINET OP WEG NAAR AMELAND

DEMO-CRAATJES

door Marie-Louise Tiesinga

NIEUW zijn de afdelingsbladen van Amersfoort, Haarlem/Bloemendaal, Oldenzaal en Poortugaal. Overigens zeer de moeite waard ook. In het blad van Haarlem/Bloemendaal is een zeer lezenswaardig artikel te vinden van Jan Veldhuizen, getiteld „D'66 na 1981”, waarin hij stelt dat het leveren van kamerkandidaten in 1980 – eventueel eerder – geen probleem oplevert omdat we over voldoende gemotiveerde en bekwaame kandidaten beschikken. Het gaat hem echter om de kandidaten die de partij na 1981 beschikbaar moet hebben (staten, gemeenteraden, besturen etc.).

Veldhuizen: „Besturen, of dat nu landelijke, regionale of plaatselijke zijn, hebben hierin een zeer grote taak. Zij moeten inspireren, opwekken en meestal erg hard werken. Een van de instrumenten hierbij is bijvoorbeeld een afdelingsblad, waarin meer bekendheid gegeven kan worden aan activiteiten en plannen die gerealiseerd kunnen worden bij voldoende deelname van... de leden, de lezers dus.

Ledenwerven dus!! De redacties van deze nieuwe bladen wensen we veel succes. Voor het eerst ontving ik afleveringen van bladen uit Assen (overigens met een perfect vergaderschema voor heel 1980!), Bergen op Zoom, Haaksbergen, Leersum, Noordwijkerhout en Vledder/Diever. Ook die afdelingen hebben dus bladen. „Specials” ontving ik van Amsterdam/Watergraafsmeer (informatie over de Nota-Bakker en de Zaak-Middenweg), en Gouda-Oost (fraai, over de keuze soort wereldstad/vriendelijke, middelgrote provinciestad). Het blad van de afdeling Rijswijk heeft een fraai nieuw jasje. Heb ik meteen in mijn „modellenmap afdelingsbladen” gestopt!

De zomermaanden waren ook voor de afdelings- en regiobladen komkommertijd. Toch hebben een aantal bladen bestaande nuttige informatie nog eens weten af te drukken. In Democratie Breda vond ik bijvoorbeeld het stuk „Uitgangspunten voor denken en handelen D'66” integraal overgenomen. Altijd nuttig om dat weer eens door te lezen. Dat brengt me op de suggestie die Aad Nuis me onlangs deed, om een aantal ruilartikelen bijeen te brengen. M.a.w. artikelen die voor alle afdelingen/regio's de moeite waard zijn tussen de redacties uit te ruilen. Het lijkt mij een prima idee en ik zal er graag „depot” voor houden als er belangstelling voor bestaat. Redacties, laten jullie het me even weten? Lichte interne strubbelingen bij het Alternatief van Leiderdorp – een prima geredigeerd blad overigens – sterkte mijn opvatting dat er tussen afdelings- en regiobesturen en redacties van bladen goede afspraken over het blad, de verantwoordelijkheden voor verschijnen, inhoud en financiën en de samenstelling en positie van de redactieraad moeten worden gemaakt. Dat voorkomt een heleboel moeilijkheden. Op verzoek van de Groene Golf in Nijmegen heb ik hierover het een en ander op papier gezet. Wie geïnteresseerd is, kan daarvan een copie krijgen. Drevet, het regioblad van Noord-Holland vulde het zomernummer met artikelen gewijd aan delen van de provincie die normaliter niet zo in de D'66-belangstelling staan: Wieringen, Tessel en Marken, daarbij meteen de gelegenheid te baat nemend om de mening m.b.t. de inpoldering van de Markerwaard nog eens uit de doeken te doen. Tegen... goed geraden. Onthouden dus! De Wekker van Winterswijk tenslotte licht de leden uitvoerig voor over de werking van de gemeenteraad, orde van de raadsvergadering, indeling raadszaal, etc., onder het motto „goed als u dit wist!” Ook dat soort nuttige informatie hoort m.i. in een afdelingsblad thuis. ■

UIT STAD EN LAND

Regio Utrecht

Het regiobestuur nodigt de leden van D'66 in de Regio Utrecht uit tot het bijwonen van een:

ALGEMENE REGIO VERGADERING

op dinsdag 9 september 1980
aanvang: 20.00 uur
in het jaarbeurs congrescentrum te Utrecht.

Tijdens deze bijeenkomst zullen onder meer aan de orde komen: voorbereiding A.L.V. van 20 september, herziene begroting 1980, nieuws uit de Adviesraad, Provinciale Statenfractie en Hoofdbestuur.

Tevens maken wij u nu reeds bekend de volgende A.R.V. op 14 oktober en de Regio raadsvergadering op 30 september, beide in het jaarbeurscongrescentrum te Utrecht.

Afd. Den Haag

In verband met de eerstvolgende ledenvergadering (20 september) wordt er op dinsdag 2 september een open bestuursvergadering gehouden. Belangstellenden zijn van harte welkom. Tijdstip: 20.00 uur. Plaats: t.h.v. Dhr. van Boetzelaer, Smidswater 18.

Subregio Twente

Het bestuur van de subregio Twente nodigt de Twentse D'66-leden uit voor de najaars-ASV, welke gehouden zal worden op donderdag 9 oktober 1980 in Café-Rest. „Suisse“, Stationsplein 14 te Almelo. Aanvang 19.30 uur. Op de agenda staan de volgende punten: Voorbereiding najaars-ALV. Verkiezing nieuw subregiobestuur. Voorstellen tot behandeling van andere agendapunten kunnen tot 20 september worden gedaan bij het subregiosecretariaat: Paula Veen, Drienerparkweg 9, Hengelo (O), Tel.: 074 - 434467.

De definitieve agenda zal worden gepubliceerd in de oktober-Democrate.

Voor een functie in het nieuwe subregiobestuur kunt u zich kandidaat stellen door middel van een formulier, zo spoedig mogelijk aan te vragen bij het subregiosecretariaat.

Regio Overijssel

NIEUW REGIOBESTUUR

De 5e ARV-Overijssel koos onderstaand nieuw regiobestuur:

Regiovoorzitter: J. G. van Hoek, Schierstins 74, tel. 05490 - 64856, 7608 XW ALMELO

Regiosecretaris & Regiopenningmeester: B. Korkers, Bergschild 9, tel. 05700 - 14875, 7411 EL DEVENTER.

Regiobestuurslid & SB-Salland-afgevaardigde: M. Beumer, Parallelweg 9, tel. 05708 - 1258, 8121 XA OLSST.

Regiobestuurslid & plv-HB-lid & SB-Twente-afgevaardigde: P. I. Veen-Voskuyl, Drienerparkweg 9, tel. 074 - 434467, 7552 EA HENGELO.

Regiobestuurslid & SB-IJsselmond-afgevaardigde: J. Simons, Zand-

TRAKTAAT IN VOORBEREIDING

Een willekeurige groep D'66 leden heeft de bedoeling een discussie te stimuleren over radicale democratisering op alle niveaus van ons staatsbestel. De leden van deze groep voelen zich aan elkaar verbonden door een republikeinse gezindheid. Zij willen hun denkbeelden aan de leden van D'66 voorleggen middels een **TRAKTAAT**.

Het gezelschap is een open discussiegroep, zonder formele binding met D'66. Vandaar deze

UITNODIGING

voor iedereen, voor een bijeenkomst van het Traktaatgenootschap.

op zaterdag 27 september 1980.

10.30 uur,

in Restaurant-café de Poort van Kleef, Mariaplaats 7, Utrecht.

Naast organisatorische aangelegenheden staat de bespreking van de inhoud van het concept Traktaat op de agenda.

Loebas Oosterbeek, Stijn Verbeek, Renso Kamps, Hans Limper, Ad van Tiel, Martin Geers, Casper van Gijn. Korrespondentie naar Loebas Oosterbeek, Madurastraat 19 hs, 1094 GD Amsterdam. Tel. 020 - 935609.

Komt U maar: discussie toegestaan!

kreek 20, tel. 05200 - 41013, 8032 JM ZWOLLE.

Regio-HB-lid & politiek koördinator Staten- & Raadsfracties: P. F. Fokkink, Klompmakersweg 9, tel. 05737 - 384, 7475 PE MARKELO.

WERKGROEP-LEDEN gevraagd! Onderstaande regionale politieke werkgroepen en steunfracties kunnen nog nieuwe leden gebruiken.

EMANCIPATIE - aanmelden bij Annie Greuter, tel. 05200 - 10030

REGIONAAL-EKONOMISCH-BELEID - aanmelden bij Pieter Fokkink tel. 05737 - 384

BODEM- & (GROND) WATER-VERVUILING - aanmelden bij Hans Kiekenbelt tel. 05496 - 3310

STATEN-Steunfractie - aanmelden bij Marijke de Vuyst-Stum tel. 05216 - 1499

GEWEST TWENTE - Steunfractie - aanmelden bij Marcel Lohuis tel. 053 - 33241

REGIO-AGENDA. De belangrijkste activiteiten in de regio-Overijssel:

Maandag 1 september Politiek Café te Markelo, inl. Bert van der Most, tel. 05476 - 2186.

Maandag 8 september. AAV-Nijverdal met politieke rede van JAN TERLOUW inl. A. Odding, tel. 05486 - 14548.

Woensdag 10 september, 1 oktober, 22 oktober Regiobijeenkomst Staten- & Raadsleden over PRIVACY. Aan deze door THT-docenten gegeven cursus kunnen in beperkte mate

BELANGSTELLENDE deelnemen; inl. Paula Veen-Voskuyl, tel. 074 - 434467.

Woensdag 16 september. Politieke werkgroep EMANCIPATIE in Hotel Buursink te Nijverdal, inl. Annie Greuter, tel. 05200 - 10030.

Maandag 22 september ASV-IJsselmond - subregiocongres, inl. John Simons, tel. 05200 - 41013.

Dinsdag, 7 oktober Politiek Café te Markelo, inl. Bert van der Most, tel. 05476 - 2186

Stichting Wetenschappelijk Bureau D'66

SWB-NIEUWS

Werkgroep Verre Oosten

Op maandag 2 juni j.l. was een vergadering belegd in Amsterdam met als onderwerp NIEUW GUINEA/IRIAN. Vanwege minimale opkomst werd van een discussie afgezien.

De volgende vergadering zal plaats vinden na de vakanties op 8 september a.s. in het Mozeshuis, Waterloooplein 57 te Amsterdam met als onderwerp CHINA. Op deze avond zullen dia's worden vertoond van

een vrij recent bezoek aan dit land. Leden van de werkgroep en belangstellenden worden opgeroepen op deze avond aanwezig te zijn. Uiteraard zal dit onderwerp niet op één avond kunnen worden afgehandeld. redten te meer voor iedereen regelmatig te verschijnen. Nieuwe leden en belangstellenden kunnen zich opgeven bij de contactpersoon Frans Dingemans, Hobbemalaan 13, 1399 EV MUIDERBERG, telefoon 02942 - 1524.

E 5
Besparen is vooruitzien 1979 f 4,50
 E 6
Herzieningsontwerp Warenwet en de Levensmiddelenwetgeving in Nederland 1980 f 4,50
 L 2
Van ruilverkaveling naar landinrichting 1979 f 3,50
 MV 8
Standpuntbepaling inzake abortus 1979 f 3,50
 MV 9
Studiedag gezondheidszorg 1980 f 4,50
 S 11

Gevraagd:

Deskundigen voor P.T.T.-subgroep van de w.g. Verkeer en Waterstaat. De w.g. zal zich bezig houden met de betreffende organen binnen Verkeer en Waterstaat:
 Het staatsbedrijf der P.T.T., overlegorgaan kabeltelevisie, P.T.T.-kamers, P.T.T.-raad, Radiostoringacie.
 Opgave bij: W. Schaffers, Markeweg 3, 9468 BN Annen.

Voorontwerp wet ter beperking van de nadelen van pensioenverlies wegens inflatie 1979 f 2,-
 VRO 12
Op weg naar bewonerszelfbestuur I en II 1979 f 4,-
 VRO 13
Een pleidooi voor echte verstedelijking 1978 f 3,-
 L 3
Agrarische grondpolitiek: een redelijk alternatief 1980 f 2,50
 DV 14
Inspraaknota inzake de problematiek van de Molukkers in Nederland (onder embargo) 1980 f 5,-
 DV 15

Lijst van thans voorradige publicaties van S.W.B. D'66

B 6
Europa - Afrika - USSR en Het D'66 standpunt over apartheid in Zuid-Afrika 1980 f 2,50
 CRM 8
Het (bedreigde) boek in de Samenleving 1979 f 4,50
 CRM 9
Landelijke en Regionale Omroep 1980 f 3,-
 DV 13
Symposium 12½ jaar D'66 1979 f 4,50

Studiedag Innovatie 1980 f 5,-
 Bij de S.W.B. is een lijst van niet meer voorradige publicaties aan te vragen.
Betaling:
 Verzoeken van te voren het bedrag voor de gewenste publicaties te gieren naar nr. 3322213 ten name van de Penningmeester S.W.B. D'66 te Den Haag, onder vermelding van het nummer van de publicatie(s). Deze wordt(en) dan zo spoedig mogelijk toegezonden.
 NB: Bij adreswijzigingen gaarne vermelden in welke werkgroep u zitting heeft.

Ruud Stam (directeur) en Petra van Kleffens (secretaresse)

Studiedag gehandicaptenbeleid

De werkgroep Gehandicaptenbeleid D'66 organiseert in het Beatrixgebouw van het Jaarbeurscongrescentrum een studiedag op **Zaterdag 13 september 1980**. Met gehandicapten, kamer-, staten- en raadsleden, dienstverleners en andere belangstellenden zal die dag gediscussieerd worden aan de hand van het thema:

Gehandicapt zijn: Kiezen in vrijheid

Als plaats van samenkomst is het Beatrixgebouw gekozen in verband met de toegankelijkheid en bruikbaarheid voor gehandicapten (rolstoelen, ringleiding etc.)

Programma

10.30 uur

Opening door studiedag-voorzitter H. L. v. d. Wende.

10.45 uur

Vijf inleidingen die zullen worden verzorgd door:

- mw. E. Wessel-Tuinstra, tweede kamerlid voor D'66: „Het functioneren als volksvertegenwoordiging inzake de gehandicaptenproblematiek” hierbij zal zij tevens aandacht besteden aan enkele actuele onderwerpen.
- dhr. P. Matthijsen, konsulent van het Gewestelijk Arbeids Bureau te Rotterdam: „De werkgelegenheid van gehandicapten en de WSW-problematiek”.
- dhr. G. Winkel, directeur van de Stichting Handicap en Studie NSS te Utrecht: „Onderwijs en Maatschappij in relatie tot de gehandicapten”.
- Mw. M. Bulten, betrokken bij de Stichting Integratie Buitenbeentjes te Oss: „De problematiek van de geestelijk gehandicapten”.
- dhr. A. Bestman, lid Provinciale Staten van Utrecht voor D'66 en voorzitter van de werkgroep Gehandicaptenbeleid D'66: „De bestuurlijke aspecten van het gehandicaptenbeleid”.

12.30 uur

Lunchpauze (lunch zelf te verzorgen)

13.30 uur

Discussie

Deze zal plaatsvinden per onderwerp in secties. De inleiders zullen vantevoren een aantal stellingen op papier zetten.

15.00 uur

Rapportage vanuit de secties, gevolgd door een plenaire discussie.

16.30 uur

Sluiting

Hoe meldt u zich aan?

U kunt zich rechtstreeks aanmelden bij: Stichting Wetenschappelijk Bureau D'66, Bezuidenhoutseweg 195, 2594 AJ Den Haag; tel. 070 - 858303, vóór 6 september a.s.
 De kosten voor deelname bedragen f 10,- per deelnemer. Van de studiedag zal een verslag worden gemaakt.

Politieke Scholings- en Vormingsinstituut D'66

PSVI-NIEUWS

Nieuw cursusprogramma

We organiseren de volgende cursussen:
Cursus Publiciteit en Actie (een cursus voor campagnevoerders). Er zullen 3 cursussen gaan draaien, data:
 12/13 september en 27 september
 3/4 oktober en 18 oktober
 28/29 november en 13 december
Cursus Spreken in het Openbaar (voor kandidaten Tweede Kamer) Hiervan zullen ook 3 cursussen gaan draaien.
 data: zie folder
Themadag gemeentefinanciën (voor D'66 gemeenteraadsliden)

data:

6 september (Rotterdam, café restaurant Ergels)
 13 september (Nijmegen, De Vereniging)
 27 september (Groningen, Het Tehuis).

Trainingsbijeenkomst voor begeleiders van oriëntatiecursussen

datum: 26/27 september

Kadercursus nieuwe stijl

data: zie folder

Basiscursus vrouwen

data: zie folder

Vervolg cursus vrouwen

data: zie folder

Trainingsbijeenkomst begeleiders vrouwencursussen

datum: 2 en 3 oktober

Jongerencursus

data: zie folder

Het **Jaarverslag 1979** van het PSVI D'66 is verschenen! U kunt het aanvragen bij Arthie Schimmel of Anemarie Hogeweg, Bezuidenhoutseweg 195, 2594 AJ Den Haag, 070 - 858303.

HET HOOFD-BESTUUR

26 juni '80

Een greep uit de overvolle agenda, waarin de vaststelling van de agenda's voor de ALV's te Hooogeveen en Utrecht (zie deze Democraat) plaats vindt, de status en werkschema van het Jongeren AktiveringsCentrum (JOAC) wordt besproken (zie ook weer deze Democraat).

In het kader van de te voeren verkiezingscampagne – al dan niet vervroegd – en de voorbereidingen die hiervoor noodzakelijk zijn heeft het HB de **Campagnecommissie** als volgt samengesteld: **Henk Zeevalking**, partijvoorzitter, **Jan Terlouw** (fraktievoorzitter), **Hein van Oorschot**, vice-voorzitter politiek en **Jan Veldhuizen** (publiciteits-coördinator), waarbij Jan V. dan voorlopig tot 1 nov. a.s. als campagneleider zal fungeren.

Het campagneteam zal voorlopig bestaan uit **Co Patist** (stafmedewerker publiciteit) en de nieuw te benoemen fraktievoorzitter. Zowel in de commissie als in het team is uitbreiding noodzakelijk op het moment dat de campagne daadwerkelijk van start gaat.

De werkgroep **Gemeenteraadsverkiezingen** (bestaande uit: Johan Holleman, Henk Strijker, Corry Moolhuysen, Marjan Visch en namens de PSVI Rudi Nieuwenhoven) heeft haar vragenlijst ter verzending gereed met het doel snel tot een inventarisatie te komen van vragen, wensen en ervaringen m.b.t. de gevoerde ('78) en te voeren campagne, het verkiezingsprogramma, de fracties en steunfracties.

17 juli '80

Uw berichtgever is wegens vakantie

afwezig. Als belangrijkste agenda-punten worden de eerste conceptvoorstellen voor het Beleidsprogramma inzake **Emancipatie en Vrede en Veiligheid** besproken. De vice-voorzitter organisatie ziet de integrale planning, waarin alle belangrijke partijzaken vastgelegd worden tot medio '81, goedgekeurd worden.

7 aug. '80

Het PSVI-bestuur maakt melding van haar geplande activiteiten voor het komende cursusjaar (zie – het verhaal was misschien al eentonig – deze Democraat).

De financiële situatie van de SWB is nog steeds zorgwekkend, die van de partij stemt tot lichte tevredenheid. Behandeld worden de conceptvoorstellen voor het Beleidsprogramma inzake: **Sociaal Economisch Beleid en Vrede en Veiligheid** in tweede termijn.

Het voorstel **Emancipatie** wordt vanwege de klok doorgeschoven naar het Dagelijks Bestuur op 14 aug. Daar is naast **Emancipatie** tevens **Onderwijs** behandeld. U vindt ze alle in deze Democraat.

Jan Veldhuizen.

Het is echt te gek dat slechts één op de 36 D'66-stemmers lid is van D'66.

Ad van Thiel – met nog enige leden uit Landsmeer en omgeving o.a. Amsterdam – initiatiefnemer van de advertentiecampaignede waarvan hij in de junidemocraat melding maakte, beloofde te informeren over de resultaten.

Zorgvuldig turfwerk – door **Martha Weis** op het secretariaat – gaf het volgende resultaat:

107 personen wilden meer weten over D'66 en 260 personen meldden zich spontaan aan als lid.

Een bevredigend resultaat waarvoor

KANDIDAATSTELLING VOOR HET LIDMAATSCHAP VAN DE TWEDE KAMER DER STATEN GENERAAL

In mei 1981 zullen er verkiezingen gehouden worden voor de Tweede Kamer der Staten-Generaal.

Volgens het **Huishoudelijk Reglement** dient het hoofdbestuur de kandidaatstelling te openen.

Op grond hiervan zijn sinds 1 april 1980 D'66 leden die aan de in de Kieswet, de Statuten en het Huishoudelijk Reglement genoemde eisen voldoen, in de gelegenheid zich kandidaat te stellen.

Kandidaten dienen zich aan te melden door het in tweevoud indienen van een ondertekend aanmeldingsformulier. Eén exemplaar dient aangekend te worden opgezonden aan de landelijke verkiezingscommissie van D'66, p/a Kantoor notaris L. J. J. M. van Meer, Postbus 30, 2670 AA Naaldwijk. Het andere exemplaar moet gezonden worden naar het landelijk secretariaat van D'66, Bezuidenhoutseweg 195, 2594 AJ Den Haag. Formulieren zijn op aanvraag

verkrijgbaar bij het landelijk secretariaat.

De landelijke verkiezingscommissie zal de ontvangst van ingediende aanmeldingsformulieren schriftelijk bevestigen.

De kandidaatstelling sluit op 13 oktober 1980 om 12.00 uur.

Namens het hoofdbestuur, **Frans Rogier**, vice-voorzitter organisatie. Namens de landelijke verkiezingscommissie, **Ernst Jansen**, voorzitter.

P.S. Indien de Tweede Kamer tussentijds wordt ontbonden en vervroegde verkiezingen worden uitgeschreven, sluit de kandidaatstelling uiterlijk 4 werkdagen, nadat het besluit van ontbinding is afgekondigd.

MENSEN-RECHTEN

bijengegaard door Kitty Warburg

STICHTING RECREATIE

Statenplein 1, Den Haag
tel. 070-500100.

Op 2 en 3 oktober 1980 organiseert de stichting een tweedaags congres met als onderwerp „recreatie in de politiek”. Een van de (vele) vragen zal zijn of in politieke kringen wel voldoende aandacht wordt besteed aan (openlucht) recreatie. Inleiders uit verschillende bestuursniveaus zullen hierop hun visie geven.

WIJ VROUWEN EISEN

Postbus 1147, Leiden
tel. 071 - 140591.

ZATERDAG 27 SEPTEMBER 1980 zal het abortus-komitee Wij Vrouwen Eisen een grootse demonstratie en manifestatie organiseren in het Vondelpark te Amsterdam. De demonstratie vertrekt om half twaalf vanaf het Beursplein. De manifestatie begint om één uur. Deze manifestatie is nodig om de politici duidelijk te maken dat Wij Vrouwen Eisen het thans bij de Tweede Kamer liggende wetsontwerp scherp AFWIJZEN. Wij Vrouwen Eisen: abortus uit het wetboek van strafrecht, abortus in het ziekenfondspakket, de vrouw beslist.

Politiek Emancipatie
Aktiveringscentrum D'66

PEAC-NIEUWS

Coördinatorenoverleg

Op maandag 15 september zal er weer een bijeenkomst worden gehouden van de coördinatoren van de regionale emancipatie-werkgroepen, de leden van het PEAC en de emancipatiewerkster. Er zal o.a. gesproken worden over subsidie, cursussen, activiteiten van het PEAC, en het komende D'66-congres.

Een definitieve agenda zal de coördinatoren nog worden toegezonden. De plaats is Jaarbeurscongrescentrum te Utrecht, aanvang 19.00 uur.

„Emancipatie” in het Beleidsprogramma.

Op het 27e congres van D'66, op 20 september te Hooogeveen, zal 's middags het hoofdstuk „Emancipatie van vrouwen en mannen” voor het nieuwe Beleidsprogramma aan de orde komen. De concepttekst is elders in deze Democraat te vinden.

Gezien het belang van dit onderwerp is het te hopen dat veel mensen het voorstel zullen bekijken, en op het congres aanwezig zullen zijn. Wie ernstige op- of aanmerkingen heeft, of punten in een van de andere hoofdstukken ontdekt waar de emancipatie-invalshoek onvoldoende aandacht heeft gekregen, kan dat aan de emancipatiewerkster **Elske Schreuder** op het landelijk secretariaat doorgeven, en/of aan coördinator van haar/zijn regionale emancipatiewerkgroep.

Het punt kan dan op de overlegbijeenkomst van 15 september aan de orde komen, zodat waar nodig een gezamenlijk standpunt en aanpak kan worden vastgesteld.

Ettelijke afdelingen wijden naar aanleiding van het komende congres een vergadering speciaal aan emancipatie: een uitstekend idee!

DEMOCRAAT

Partijsecretariaat: Bezuidenhoutseweg 195, 2594 AJ Den Haag,
 telefoon: 070-858303

PROGRAM EN PERSOON

door H. J. Zeevalking

Bij het verschijnen van dit nummer van Democraat is de algemene ledenvergadering van Hoogeveen achter de rug en zijn de hoofdstukken onderwijs en emancipatie van het nieuwe beleidsprogramma hopelijk vastgesteld. Op 31 oktober en 1 november volgt dan de vergadering in Utrecht met als belangrijkste agendapunten vaststelling van het hoofdstuk defensie en de sociaal-economische paragraaf.

In grote lijnen is dan het nieuwe beleidsprogramma afgerond dat als basis zal hebben te dienen voor het verkiezingsprogramma 1981 en de handel en wandel van de D'66-ers in vertegenwoordigende lichamen en besturen.

Het moet niet onmogelijk worden geacht dat bepaalde programmaonderdelen voor sommigen van ons wat moeilijk verteerbaar uit de bus zullen komen - voor de een hier, voor de ander daar - wie op grond van een democratische besluitvorming politiek

wenst te bedrijven moet zich een goed verliezer kunnen tonen.

De partij die voor de volle honderd procent de ideeën van mijzelf voorstaat kan bij gebrek aan medestanders, zo heeft de ervaring mij geleerd, niet van de grond komen en zo zal dat met een ieder van ons wel het geval zijn.

En verder als een bepaald programma-onderdeel hem minder zint, dan kan de D'66-er er naar blijven streven het in de toekomst veranderd te krijgen. Dat is kenmerkend voor een program-partij die op democratische beginselen gegrondvest is. Tenslotte is er de politieke realiteit van de dag of wel de wal die het schip wel zal keren als het te sterk op drift raakt. De kiezers vormen voor een politieke partij die wal, de partijleden van D'66 dienen dat te beseffen door politiek hobbyisme te mij-

den en werkelijkheidszin te tonen bij het oplossen van de problemen van nu.

Even belangrijk voor een politieke partij als het program is de vrouw of de man die dat program in de politieke praktijk moet vertalen. Door middel van het stembiljet kan hier ieder D'66-lid zijn voorkeur met betrekking tot degenen die zich kandidaat hebben gesteld voor de Tweede Kamer uitspreken. Eerst in de voorronde, daarna in de eindronde.

Een zuiverder besluitvorming dan hier door onze partij wordt gehanteerd is niet denkbaar. Zij sluit vrijwel uit, dat politieke avonturiers boven komen drijven wat sommigen blijkbaar vrezen. Maar laten we wat dat betreft ook weer niet te benauwd doen. Waren wij anderhalf decennium geleden niet de politieke avonturiers bij uitstek?

D'66 wil met zijn kandidaten de nieuwe generatie aan de macht met een program dat een Nederlandse en eigentijdse vertaling vormt van vrijheid, gelijkheid en broederschap. Program en persoon zullen dat straks beide uitstralen. ■

UITNODIGING

tot bijwoning van de
 28ste Algemene
 Ledenvergadering op
 vrijdagavond 31 oktober
 en zaterdag 1 november
 in de Veemarkthallen in
 Utrecht

TWEEDE CONGRESDEMOCRAAT

Kongresstukken in het hart van deze Democraat.

IN DIT NUMMER

Opinie: Jan de Lange: Over Democratische Economie	3
Uit de fracties: Commentaar op de miljoenennota	6
Partijganger Erno Maas: Balans van een partij	13
Verslag Kongres Hoogeveen Stukken Kongres Utrecht	

KANDIDAATSTELLING VOOR HET LIDMAATSCHAP VAN DE EERSTE KAMER DER STATEN GENERAAL

In mei 1981 zullen er verkiezingen gehouden worden voor de Tweede Kamer der Staten-Generaal.

Volgens het Huishoudelijk Reglement dient het hoofdbestuur de kandidaatstelling te openen.

Op grond hiervan zijn sinds 1 april 1980 D'66 leden die aan de in de Kieswet, de Statuten en het Huishoudelijk Reglement genoemde eisen voldoen, in de gelegenheid zich kandidaat te stellen.

Kandidaten dienen zich aan te melden door het in tweevoud indienen van een ondertekend aanmeldingsformulier. Eén exemplaar dient aan-

getekend te worden opgezonden aan de landelijke verkiezingscommissie van D'66, p/a Kantoor notaris L. J. J. M. van Meer, Postbus 30, 2670 AA Naaldwijk. Het andere exemplaar moet gezonden worden naar het landelijk secretariaat van D'66. Bezuidenhoutseweg 195, 2594 AJ Den Haag. Formulieren zijn op aanvraag verkrijgbaar bij het landelijk secretariaat.

De landelijke verkiezingscommissie zal de ontvangst van ingediende aanmeldingsformulieren schriftelijk bevestigen.

De kandidaatstelling sluit op 13 oktober 1980 om 12.00 uur.

Namens het hoofdbestuur.

Frans Rogier,

vice-voorzitter organisatie.

Namens de landelijke verkiezingscommissie.

Ernst Jansen,

voorzitter.

P.S. Indien de Tweede Kamer tussentijds wordt ontbonden en vervroegde verkiezingen worden uitgeschreven, sluit de kandidaatstelling uiterlijk 4 werkdagen, nadat het besluit van ontbinding is afgekondigd ■

Laatste oproep

KANDIDAATSTELLING VOOR HET LIDMAATSCHAP VAN DE TWEDE KAMER DER STATEN GENERAAL

In verband met de wijziging van de Grondwet zal naar verwachting ook de Eerste Kamer der Staten-Generaal worden ontbonden en zullen nagenoeg gelijk met de Tweede Kamer ook verkiezingen plaatsvinden voor de Eerste Kamer der Staten-Generaal in mei 1981. Hieraan nemen de leden van de Provinciale Staten in alle provincies deel omdat de gehele Eerste Kamer opnieuw moet worden gekozen.

Hiertoe dient ook een nieuwe kandidatenlijst voor D'66 te worden samengesteld. Volgens het Huishoudelijk Reglement dient het Hoofdbestuur de kandidaatstelling te openen. Op grond hiervan worden met ingang

van 1 oktober 1980 D'66-leden, die aan de in de Kieswet, de Statuten en het Huishoudelijk Reglement van D'66 genoemde eisen voldoen, in de gelegenheid gesteld zich kandidaat te stellen.

Kandidaten dienen zich aan te melden door het in tweevoud indienen van een ondertekend aanmeldingsformulier. Eén exemplaar dient aange tekend te worden opgezonden aan de landelijke verkiezingscommissie van D'66, p.a. Kantoor Notaris L. J. J. M. van Meer, Postbus 30, 2670 AA Naaldwijk.

Het andere exemplaar moet gezonden worden naar het landelijk se-

cretariaat van D'66. Bezuidenhoutseweg 195, 2594 AJ Den Haag.

Formulieren zijn op aanvraag verkrijgbaar bij het landelijk secretariaat. De landelijke verkiezingscommissie zal de ontvangst van ingediende aanmeldingsformulieren schriftelijk bevestigen.

De kandidaatstelling sluit op 8 januari 1980 om 17.00 uur.

Namens het Hoofdbestuur:

Frans Rogier,

vice-voorzitter organisatie

Namens de Landelijke Verkiezingscommissie:

Ernst Jansen, voorzitter

d66 AKTIVITEITEN

zaterdag 25-10; 10.30 uur:

Schouwburg Junushof

Wageningen,

Studiedag Vrede en Veiligheid.

maandag 27-10; 19.00 uur:

Utrecht

Politiek Coördinatorenoverleg PEAC

vrijdag 31-10; 20.00 uur

zaterdag 1-11. 10.00 uur

28ste Algemene Leden

Vergadering Veemarkthallen

Utrecht

KANDIDAAT STELLING DAGELIJKS BESTUUR

Door een misverstand sluit de kandidaatstelling voor het Dagelijks bestuur pas enkele dagen nadat deze Democraat ter perse gaat. In verband hiermee kunnen de kandidaten niet in deze Democraat worden opgenomen. De gegevens zullen in het kongresboek worden opgenomen.

Frans Rogier

Vice-voorzitter Organisatie

RADIO & TV

Let op! Op 1 september begonnen de radio-uitzendingen van de politieke partijen weer. Ook D'66 is weer eens in de veertien dagen in de ether. Maar nu in plaats van op maandag op dinsdag. Hilversum II; 18.50-19.00 uur op
dinsdag 7 oktober,
dinsdag 21 oktober,
dinsdag 4 november,
dinsdag 18 november.
De eerstvolgende tv-uitzending is op woensdag 22 oktober.

COLOFON

De uitgave van de Democraat geschiedt onder verantwoordelijkheid van een door het Hoofdbestuur benoemde redactieraad die als volgt is samengesteld:

Piet van Baarsel, Frans Rogier, Marie-Louise Tiesinga, Jan Veldhuizen, Stijn Verbeeck.

Als secretaris is aan de redactieraad toegevoegd: Co Patist.

Correspondentie, copy e.d. richten aan het redactiesecretariaat van:

De Democraat,
Bezuidenhoutseweg 195,
2594 AJ Den Haag.

Verantwoordelijkheid

De redactieraad draagt de eindverantwoordelijkheid voor inhoud en opname van publikaties in de Democraat. Het moet duidelijk zijn dat deze verantwoordelijkheid zich niet uitstrekt tot bijdragen van het Hoofdbestuur, fracties in vertegenwoordigende lichamen, het SWB-bestuur, het PSVI-bestuur, de Adviesraad en andere officiële partijorganen. Al deze bijdragen zijn als zodanig herkenbaar aan het rubriekshoofd.

Ook de inhoud van ingezonden brieven, die steeds de naam van de schrijver vermelden, valt buiten de verantwoordelijkheid van de redactieraad. Voorzover er enig misverstand omtrent de redactionele verantwoordelijkheid mocht dreigen, worden de titels van bijdragen die buiten die verantwoordelijkheid vallen, voorzien van een*

De Democraat

De Democraat wordt gratis toegezonden aan alle leden van D'66. Niet-leden kunnen zich abonneren voor f 25,— per jaar. Losse nummers zijn verkrijgbaar bij het secretariaat voor f 3,— per stuk.

Wanneer verschijnt de Democraat?

De Democraat verschijnt 9 à 10 maal per jaar.

Democraat nr. 9 verschijnt 20-11-1980

Sluitingsdatum copy: 27-10-1980

Advertentietarieven

1/1 pagina: f 600,—

1/2 pagina: f 350,—

1/3 pagina: f 300,—

1/4 pagina: f 240,—

1/6 pagina: f 180,—

Steunkleuren zijn mogelijk; meerprijs op aanvraag verkrijgbaar.

Contractprijzen op aanvraag verkrijgbaar.

Plaatsing van advertenties is mede onderworpen aan de goedkeuring van de redactie.

Opilage: 16.000

Druk en Lay-out:

Brouwer Offset BV/Utrecht

SECRETARIAAT

Partijsecretariaat

Bureau SWB D'66

Bureau PSVI D'66

Bezuidenhoutseweg 195

2594 AJ Den Haag

Telefoon: 070-858303

WERKGELEGENHEID

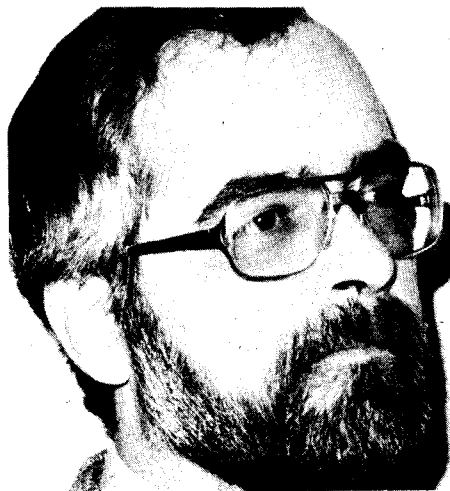
DEMOCRATISCHE ECONOMIE EN ECONOMIE VAN DEMOCRATEN

door Jan de Lange

In politieke discussies wordt het woord werkgelegenheid erg vaak gehoord. Er wordt ook erg vaak misbruik van gemaakt want blijkbaar is het een woord met een sterke emotionele lading. Als iets positief wordt genoemd voor de werkgelegenheid, bij voorbeeld het inpolderen van de Markerwaard, dan is daar al gauw mee bedoeld dat het, met voorbij gaan aan talrijke andere aspecten, behoort te gebeuren. Dat is één kant van de zaak. De andere kant is, dat er over werkgelegenheid dus het verichten van betaald werk, even vaak erg lichtvaardig, haast bagatelliserend, wordt gesproken. Dat tref ik in D'66 nogal eens aan.

Al te gemakkelijk wordt soms gesproken over het alternatief van vrije-tijdswerk, van onbetaald werk dat toch ook werk is en over het verschaffen van een basis-inkomen aan wie vrijwillig afziet van het hebben van een betaalde baan. Soms moet ik wel eens denken aan die verbluffend eenvoudige uitspraak over het energieprobleem: als kolen, gas en olie op zijn hebben we toch altijd nog de electriciteit! Ik wil hier over werken en niet-werken, over het in stand houden en creëren van werkgelegenheid en over het aanvaarden van minder dan volledige werkgelegenheid een paar kanttekeningen noteren, noch om full-employment tot elke prijs te verdedigen, noch om niet-werken aan te prijzen of te verwerpen, maar om beide te relativieren als doelstelling en als haalbare of wenselijke maatschappelijke situatie. Ik vind dat het ook te maken heeft met het functioneren van ons democratische stelsel.

Eerst iets over het bevorderen van werkgelegenheid, het optimaliseren van het aantal arbeidsplaatsen in verhouding tot de beroepsbevolking. Dat er voor de gehele beroepsbevolking betaald werk moet zijn is jarenlang één van de onaangevochten doelstellingen geweest van het Nederlands sociaal-economische beleid. De eerste dertig jaren na de oorlog is die doelstelling, behoudens beperkte en korte onderbrekingen, gehaald. Ik vind dat dit heel bepaald op de positieve kant van de rekening van de „wederopbouw“-politiek in de periode 1945-1960 kan worden geschreven. Ik weet heel wel dat er ook negatieve kanten waren aan dat beleid – de rekening daarvan werd in de jaren '60 gepresenteerd en D'66 speelde daar een rol in! – maar het was geen geringe prestatie de rap groeiende bevolking van een op landbouw en koloniale handel georiënteerde samenleving aan voldoende werk en een redelijk inkomen te helpen in industrie en commerciële dienstensector. En er dan nog een heel redelijk stelsel van sociale zekerheden op te grondvesten.

Jan de Lange, geboren op 1 oktober 1936 te Westdongeradeel, studeerde politicologie aan de Universiteit van Amsterdam. Naast diverse beroepsmatige bezigheden is hij sinds 1971 lid van Provinciale Staten van Noord-Holland, eerst als lid van de befaamde negenmansfractie, nadien als éénpersoonsfractie, nu als aanvoerder van een fractie met vijf zetels en in volle hoop en vertrouwen in 1982 een fractie van minstens tien te mogen presenteren. In de Staten bemoeit hij zich als fractievoorzitter uiteraard met alles, heeft de portefeuilles bestuurlijke (re) organisatie en financiën en blijft hij zich teveel bezig houden met het economisch beleid hoewel dat in de taakverdeling in de fractie zijn zaak niet meer is. De provincie Noord-Holland is hem zeer lief, uit Amsterdam is hij niet weg te branden, maar hij woont in Diemen.

Dat op volledige werkgelegenheid gerichte beleid had als grondslag de economische noodzaak een voldoende nationaal inkomen tot stand te brengen waarbij ieders inspanning nodig was, gewoon om aan voldoende huisvesting en voeding te komen. Dat ging gepaard met de sociaal-culturele overtuiging dat ieder zijn eigen brood behoort te verdienen: wie niet werkt zal ook niet eten. Behalve een ethische mening was dat trouwens door de eeuwen heen voor vrijwel iedereen harde historische realiteit. Laten we er dus vooral niet laatlundig of denigrerend over doen. Vanuit die opvatting is niet-werken maar in

beperkte mate als legitiem ervaren. Werkloosheidsuitkeringen hebben een verzekeringskarakter, gelden maar voor bepaalde tijd en passend werk moet worden aanvaard. Wie door eigen toedoen werkloos wordt, vrijwillig kiest voor niet-werken, heeft geen aanspraak op een uitkering.

Moge het zijn dat de grenzen tegenwoordig niet zo streng worden getrokken, moge het zijn dat we ons louter economisch kunnen permitteren dat veel meer mensen dan vroeger langduriger onderwijs volgen, vroeger met pensioen gaan, part-time werken, of langdurig niet-werken al of niet via de WAO, het wettelijk stelsel rust nog steeds op dezelfde waarden en ik maak me sterk dat heel veel mensen die waarden nog met volle overtuiging aanhangen. Dat wil dus zeggen dat een stelsel waarbij voor wie kiest voor niet-werken een basis-inkomen beschikbaar wordt gesteld afwijkt van de gangbare en in het huidige geldende systeem vastgestelde normen.

Dat iets afwijkt van de gangbare normen wil niet zeggen dat het niet moet worden ingevoerd. Een politieke partij die zegt toekomstgericht bezig te zijn, moet dat bepaald aandurven. Maar het is wel zo dat zoiets als waar het hier om gaat niet gemakkelijk op politieke steun kan rekenen. En dat moet voor een democratische partij te denken geven. Denken dus, en dan doen; niet het afgeven van gemakkelijke en gratis uitspraken. Redelijke alternatieven behoren ook rationale alternatieven te zijn.

Natuurlijk is het waar dat wie in en om het huis, in de buurt, in het verenigingsleven, ten behoeve van anderen etc. vrijwillig onbetaald werk doet voor zichzelf en voor de samenleving zinvol en nuttig bezig is. Natuurlijk kan al dat werk tot informele economie worden benoemd. Inderdaad kan die informele economie in man/vrouw-uren, dus in arbeidsplaatsen worden berekend. Dan kom je gemakkelijk op opmerkelijk hoge getallen, bij voorbeeld 300.000 tot 500.000. Tjonge, zeggen we dan, dat is evenveel of meer dan het officiële werkloosheidscijfer. Is er dan wel een werkloosheidsprobleem? Als niet-(betaald-) werk ook werk is, dan is er geen werkloosheidsprobleem.

Ik meen toch dat er twee grote vragen blijven. De eerste is dat het inderdaad sociaal een hele grote winst zou zijn als mensen die om welke reden dan ook geen betaald werk doen niet meer worden gezien als tweederangsburgers. Dat is echter niet van vandaag op morgen te bereiken. Het is mij iets te gemakkelijk te volstaan met de uitspraak dat we onze Calvinistische arbeidsethos maar even moeten laten varen. Tenslotte is dat geen tijdelijke bevlieging, maar de verbalisatie van een eeuwenoude harde werkelijkheid. Ten tweede vraag ik mij af of, en zo ja hoe er nog over een werkgelegenheidsbeleid moet worden gedacht als we zo lankmoedig een volstrekt onbepaalde claim leggen op danwel afschuiven naar niet-werken als maatschappelijke factor meetellen.

In een recent artikel zegt Van Schilfgaarde (Idee, 66, 1/1) dat er in elk geval geen beleid moet worden gevoerd dat tegen die keuze voor niet-werken als sociaal accep-

▶ tabele levensvorm in gaat. Gaarne mee eens, maar het betekent wel dat als dat negatieve beleid niet wordt gevoerd er toch wel degelijk behoefte is aan een positief beleid, dat wil zeggen over de vraag hoe en in hoeverre aan de vraag naar werkgelegenheid moet worden voorzien. Hebben we niet door de keuzevrijheid voor niet-werken in te voeren het geheel een verzameling gemaakt van onbestemde grootheden? Wie en hoevelen zullen kiezen voor niet-werken? Welke soorten werkgelegenheid moeten worden gecreëerd of in stand gehouden voor wie wèl willen werken? Zijn tussen die categorieën periodieke veranderingen te verwachten? Hoe zit het met de maatschappelijke behoeften aan bepaalde soorten werk? Is het niet wat elitair te denken dat iedereen ook buiten een (arbeids)organisatie zijn/haar plaats wel vindt? Zou er niet eens met de mensen zelf over gepraat moeten worden? Daar komt dan nog eens het draagvlakprobleem bij. Ook al is het waar dat nu al, en zeker bij een voortgaande technologische ontwikkeling zoals die zich lijkt af te tekenen, niet allen die kunnen werken behoeven te worden ingezet (zoals dat in de wederopbouwperiode bepaald wel het geval was), ook al behoeven wellicht slechts weinigen het werk te doen om allen redelijk

te kunnen laten leven, wie zullen die werkers dan zijn? Hoe krijg je die er toe het nodige werk te doen, hoe selecteer je die werkers of – erger nog: hoe dwing je die? Ook in een super-geautomatiseerde hoogoven zal best nog wel wat rotwerk gedaan moeten worden, om nog maar niet te spreken van allerlei verzorgende taken, schoonmaakwerk en dergelijke. Veranderingen in de beloningsstructuur zouden kunnen worden overwogen, maar die helpen in de tegenwoordige omstandigheden ook al niet veel om mensen aan te trekken voor onaantrekkelijk werk. En dan nog: moeten inkomensverschillen dan vergroot worden ten gunste van wel-werken in een situatie waarin het nu juist de bedoeling is niet-werken sociaal acceptabel te doen zijn?

Ik ben het er geheel mee eens dat we, gegeven de technologisch-economische ontwikkeling als gevolg waarvan full-employment economisch niet meer nodig is, ook geen beleid moeten voeren dat overbodige arbeidsplaatsen in stand houdt of tot stand brengt. Het ontwikkelen van een draagkrachtige economie dient voorop te staan. Maar daar staat tegenover dat we werkgelegenheid ook niet als een verouderd en gepasseerd begrip moeten hanteeren zeker niet als jaarlijks 40 à 50.000 jonge mensen aantreden die zijn opgegroeid met

de gedachte betaald werk te gaan doen. Evenals een moeilijk te bepalen aantal vrouwen die uit terechte emancipatorische motieven ook op een geaccepteerde, erkende en gewaardeerde manier willen meewerken.

Alle overwegingen over een gezonde en draagkrachtige formele economische ontwikkeling verdienen steun. Maar dat mag dan naar mijn mening niet gepaard gaan met bagatelliseren van de noodzaak een kwantitatief en kwalitatief zinvolle participatie in de maatschappij voor ieder die dat wil, mogelijk te maken. Dat lijkt me een democratische verplichting die we op ons behoren te nemen. Ik denk dat daarvoor wel degelijk de ontwikkeling van een beleid nodig is.

Ons democratische stelsel is, in samenhang met een ingewikkeld geheel van tamelijk fundamentele sociale waarden, in een reeks van jaren opgebouwd. Ik vraag me af of een nogal abrupte verandering in de richting van – voor velen – nonparticipatie in het sociaal-economisch stelsel niet erg riskant is voor een democratisch politiek stelsel dat – zeker vanuit de D'66-visie – alleen maar gebaseerd kan zijn op participatie van allen en dat daarin zijn legitimiteit vindt. ■

advertentie

Regiocongres Zuid-Holland

22 november 1980

In „Het Parlement” Nieuwe Rijn 52 Leiden

Programma:

- 9.30 Zaal open
- 10.00 Opening door Ruud Stam, regiovoorzitter
- 10.15 Verkeer in Zuid-Holland
- 12.00 Provinciaal monumentenbeleid
- 12.45 Lunch
- 13.30 Veiligheidsbeleid
- 14.45 Keuze van een nieuwe regiosecretaris organisatie
- 15.00 Voorbereiding en inspraak streekplanprocedures
- 16.00 Sluiting

Korte informatie

Verkeer en Vervoer:

Is er sprake van een sturend beleid op provinciaal en rijksniveau? In welke gevallen kan gesproken worden van een noodzaak tot wegaanleg? Er is een relatie te leggen tussen verkeers- en vervoersbeleid en het beleid voor milieu en landschapsbescherming, doch wordt deze relatie gelegd? Nut en noodzaak van openbaar vervoer. Waar openbaar vervoer. Moeten er nieuwe tramlijnen komen b.v. tussen Delft en Rotterdam dan wel Leiden-Den Haag.

Provinciaal monumentenbeleid

Voor zover de provincie een monumentenbeleid voerde was dit gekoppeld aan het rijksbeleid. Nu het rijksbeleid zich terug trekt op een selectief beleid gericht op het landelijk belang moet het beleid van de provincie ontkoppeld worden. Wat niet van algemeen belang is van regionaal belang. Deze belangen moeten worden behartigd door provincie en gemeenten. Hoe kun je zo'n beleid voeren met beperkte financiële en organisatorische mogelijkheden.

Extern Veiligheidsbeleid

L.P.G. en L.N.G. aanlanding, opslag en vervoer. Sanering milieuhinderlijke bedrijven in stedelijke gebieden. Vervoer van gevaarlijke stoffen over de grote rivieren. Voorkomen van ongevallen. Rampenbestrijding.

Inspraak bij streekplannen

Hoe zinvol is de huidige wijze van inspraak bij het Streekplan Zuid-Holland Zuid. Is er voldoende zicht op alternatieven m.b.t. de vormgeving van het streekplan (globaal of gedetailleerd, welke onderdelen komen aan de orde) en de inhoud ervan (volgend of sturend)? Hoe zou daarin verandering kunnen worden gebracht?

Opgave van kandidaten regiosecretaris organisatie bij Herman van Ommen tot 2 x 24 uur voor de vergadering.

Uitgebreide informatie (totaal 5-10 blz.) is op aanvraag verkrijgbaar bij:

Herman van Ommen, Laan van Leeuwensteijn 29, 2271 HK Voorburg.

BON

Ik ben van plan het regiocongres bij te wonen
Stuur mij a.u.b. de betreffende informatie

Naam

Adres

Woonplaats

UIT DE FRAKTIES

door Suzanne Decker

Zonder dat dit aanleiding gaf tot uitbundige viering heeft het Europees Parlement inmiddels haar eerste verjaardag erop zitten, sinds zij rechtstreeks werd gekozen.

Simone Veil, de voorzitter, toonde zich wel tevreden: Het Parlement had zich binnen de perken van het E.G. verdrag gehouden, nieuwe bevoegdheden hoeven niet, evenmin als initiatieven over de zetel van het Parlement. Kortom, onder haar voorzitterschap zouden wij het tweede jaar zo verder kunnen gaan. Aldus kunnen we haar reflecties bij deze verjaardag wel interpreteren.

Laten we hopen dat dit niet representatief voor het Parlement zal blijken en dat dit eerste jaar ervaring juist omgezet wordt in verderreikende inspiraties en aspiraties. Dat zal wel nodig zijn om tot een volwaardig en effectief Parlement te komen.

EUROPEES PARLEMENT

Begroting 1980

Na eind juni hier een speciale zitting aan te hebben gewijd – de eerste die sinds de verkiezingen in Luxemburg werd gehouden – is vorige maand de begroting voor 1980 ten langen leste formeel vastgesteld.

Aanleiding tot enthousiasme over het bereikte, sinds het Parlement de begroting eind vorig jaar verwierp, is er nauwelijks. Bij de gekwalificeerde meerderheid die in het Parlement nodig is om extra begrotingsvoorstellen aan te nemen, heeft de Christen-democratische fractie een doorslaggevende stem. Die gebruikte zij thans om bepaalde voorstellen die het Parlement een half jaar geleden bij de eerste behandeling van de begroting al had aangenomen, nu af te stemmen. Een voorbeeld hiervan zijn de 30 miljoen rekeneenheden voor sociale maatregelen ter begeleiding van de herstructurering in de ijzer- en staalindustrie. Dit was bij de begrotingsbehandeling eind vorig jaar al aangenomen, maar hetzelfde voorstel dat nu door de Commissie Sociale Zaken en Werkgelegenheid weer op de begroting werd ingediend kreeg geen steun van de Christen-democratische fractie en werd niet aangenomen. Hetzelfde lot onderging het voorstel tot uitbreiding van het aantal functionarissen bij de Commissie op het gebied van vrouwenza-

ken, dat door mij met steun van socialistische zijde op de begroting werd ingediend, en waarop rapporteur Dankert het Parlement positief adviseerde. Ook dit voorstel werd door de Christen-democratische fractie afgestemd.

Overigens werd de begroting zonder noemenswaardige wijzigingen aanvaard.

Europa en de vrouw

Zoals eerder bericht werd, werd in december vorig jaar een parlementaire ad-hoc Commissie voor de rechten van de vrouw ingesteld.

Deze Commissie, waarvan ik ook deel uit maak, kreeg tot taak een nog voor de zomerreces 1980 te houden parlementair debat voor te bereiden voor maatregelen ter verbetering van de positie van de vrouw in de E.G. Omdat de ad-hoc Commissie nog lang niet klaar was met het voorbereidend verslag, is het debat tot eind van dit jaar uitgesteld.

Tijdens de junizitting behandelde het Parlement wel het Interimverslag over de situatie van de vrouw dat ik met name ter voorbereiding van de wereldvrouwen conferentie van de Verenigde Naties te Kopenhagen, als rapporteur voor de Commissie Sociale Zaken en Werkgelegenheid had opgesteld, met een aantal relevante voorstellen en maatregelen die voor het merendeel, zij het hier en daar in afgezwakte mate, door het Parlement werden aangenomen.

O.a. de oprichting van een Europese Emancipatie Commissie (zie het voorstel van D'66 al vroeg in de Europese verkiezingscampagne gelanceerd), herverdeling van betaalde en onbetaalde arbeid, consequenties van micro elektronische technologie op vrouwenwerkgelegenheid. Specifieke problemen van buitenlandse werknemers en concrete acties ter verbetering van de situatie van vrouwen in de Derde Wereld. Van de kant van de Christen-democratische fractie werd een wijziging ingebracht om de arbeidstijd op het gezin af te stemmen. Dit illustreert hun visie die het gezin centraal stelt.

Het Parlement sprak zich ook nadrukkelijk uit voor deelname aan de Conferentie in Kopenhagen. Dit resulteerde in een tweetal plaatsen in de E.G. delegatie naar Ko-

penhagen, waaronder ikzelf. Een zeer waardevolle ervaring. Teleurstelling over de resultaten van die Conferentie zijn m.i. terug te voeren op te hoog gespannen verwachtingen. Anders dan de indruk bij velen, was dit immers niet een Conferentie van vrouwen, hun vertegenwoordigers en organisaties, maar een Conferentie van regeringen, met als onderwerp de vrouw beheerst door de gebruikelijke spelregels van de V.N. Voor de toekomst gaat het erom de bereikte conclusies en ervaringen in concrete acties en maatregelen om te zetten. De theorie staat langzamerhand wel op papier, maar de praktijk is daar nog lang niet naar. ■

2^e KAMER

ER KAN NU WORDEN GEKOZEN, DOOR PARLEMENT EN KIEZER

door Elisa Wessel-Tuinstra

Eindelijk is het dan zover. Het initiatiefontwerp PvdA-D'66 is ingediend. Er ligt nu een alternatief voor het ontwerp Ginjaar-De Ruiter en niemand zal zich aan een duidelijke keus kunnen onttrekken, nu besloten is de beide ontwerpen apart te behandelen, waardoor de haalbaarheid van ons ontwerp aanzienlijk is vergroot.

Het feit dat nu gekozen kan worden geeft een enorme voldoening. Het was een moeizaam karwei: eerst de eigen worsteling met Ginjaar-De Ruiter, en de oprechte teleurstelling dat het ontwerp voor ons onaanvaardbaar was. Ook D'66 wil immers de kloof tussen maatschappelijke werkelijkheid (n.l. bestaande goede hulpverlening) en volstrekt verouderde wetgeving dichten, desnoods met een compromis.

De grenzen van zo'n compromis werden echter bereikt toen de vrouw volgens de regering anno 1980 een zwak onverantwoordelijk schepsel bleek te zijn, niet tot ingrijpende beslissingen in staat.

Nu D'66 juist bestaat om op te komen voor de eigen verantwoordelijkheid van de mens, om in de mensen zelf te geloven, was die benadering niet aanvaardbaar. Maar de PvdA. Zaten zij echt op dezelfde lijn? Hun geloof in de autoriteit van de

verzorgingsstaat (medici) is groter dan bij D'66. Bij de onderhandelingen over de wettekst van het initiatiefontwerp was dat dan ook duidelijk te merken. Daar kwam nog iets bij. Roethof heeft een lange droeve geschiedenis met abortuswetgeving achter de rug en dat speelde bij hem sterk mee. Het wetsontwerp dat indertijd door de Tweede Kamer was aangenomen maar door de Eerste Kamer verworpen was mede zijn creatie. Dat oude geesteskind mocht niet te veel wijzigingen ondergaan. Van zijn kant begrijpelijk, maar de maatschappelijke ontwikkeling staat nu eenmaal niet stil. De D'66-fractie voor wie Suzanne en ik de onderhandelingen voerden was historisch

onbelast maar had een zeer duidelijk partijprogramma waarin van autoriteitengezag geen sprake is.

Eigentijds en emancipatoir waren dus onze sleutelwoorden. Het naar voren halen van de vrouw, haar eigen verantwoordelijkheid en beslissingsbevoegdheid en het ontvoegen van de relatie arts-vrouw waren daarvan de directe consequenties. De gesprekken verliepen plezierig, maar er werd pittig gestreden, juist voor die punten. Over het eindresultaat zijn we allen redelijk tevreden.

Merkwaardig is hoe je zo'n hele toestand met zo'n initiatief zelf ervaart. Enerzijds voel je je gewichtig. Het is een politiek belangrijke zaak waar veel belangstelling voor bestaat, anderzijds weet je dat de kwestie waar het om gaat (goede hulpverlening in een noodsituatie) op de achtergrond raakt door politiek gekrakeel. Daar doe je zelf aan mee.

Dat ervaar je toch als vuile handen maken, meedoen aan het oude spel. Wat je op de been houdt is het vertrouwen dat in je gesteld wordt binnen en buiten D'66 dat je de zaak tot een goed einde zal brengen plus het daadwerkelijk meedenken van de fractie en de werkgroep abortus van D'66.

En tenslotte word je minder somber over de onmacht van politici, als de nood echt aan de man/vrouw komt weten zij dat doemdenken te doorbreken.

We moeten dat vaker doen. ■

COMMENTAAR VAN DE D'66- FRAKTIE OP DE MILJOENNOTA

door: Maarten Engwirda

Op grond van de economische vooruitzichten voor 1981, zoals die in de Macro-Economische Verkenningen zijn weergegeven, kan geen andere conclusie worden getrokken dan dat het in de afgelopen jaren door het kabinet gevoerde sociaal-economische beleid volstrekt mislukt is. Was in de afgelopen jaren al sprake van sombere prognoses, het beeld wat uit de miljoenennota naar voren komt is ronduit rampzalig. Ten aanzien van de hoofddoelstellingen van beleid, zoals voorgenomen in Bestek '81, valt, met uitzondering van de terugdringing van het financieringsstekort geen vooruitgang, maar slechts grote achteruitgang te constateren ten opzichte van het moment waarop die hoofddoelstellingen geformuleerd werden. Het meest kenmerkend is in dit opzicht misschien nog wel, dat het beleid van het kabinet, dat er vooral op gericht heette te zijn de oplossing van de economische problemen te vinden via versterking van de marktsector voor 1981 dreigt te resulteren in een positie van het bedrijfsleven, die met een ongekend hoge arbeidsinkomensquote van 97,5% zwakker dan ooit zal zijn in de naoorlogse geschiedenis. Mede in samenhang daarmee vertoont ook de verwachte werkloosheidsontwikkeling voor 1981 met een naoorlogs record van 280.000 geregisteerde werklozen rampzalige vormen.

Nu het oogstjaar van het kabinet-Van Agt is aangebroken, kan daarom nu reeds de trieste, maar onvermijdelijke conclusie worden getrokken: de oogst is mislukt. In de plannen van het kabinet vallen weinig lichtpuntjes meer te onderscheiden. Een uitzondering vormt het voornemen om het financieringsstekort te willen terugbrengen. In principe kan de D'66-fractie daarmee instemmen, zowel uit een oogpunt van de dalende invloed die daarvan op het rentepercentage kan worden verwacht als vanwege een

noodzakelijke beperking van rente- en aflossingsverplichtingen van de Staat in komende jaren. Wél maakt de fractie hierbij een voorbehoud ten aanzien van de omvang van de vermindering van het financieringsstekort als ten aanzien van het moment, waarop dit dient te geschieden. In de miljoenennota wordt immers verwacht, dat Nederland zich zowel in 1980 als in het 1e halfjaar van 1981 in een conjunctureel dal zal bevinden. Deze situatie stelt naar de mening van de fractie grenzen aan de voorgenomen terugdringing van het financieringsstekort teneinde te vermijden dat dit versterkend zou uitwerken op de recessieve conjuncturele ontwikkeling.

Een tweede en laatste lichtpuntje vormt de erkenning van de eigen verantwoordelijkheid van werkgevers en werknemers voor de totstandbrenging van de door het kabinet noodzakelijk geachte extra inkomensmatiging in 1981. Daarbij doet zich natuurlijk wel onmiddellijk de vraag voor of de regeringsplannen voldoende perspectief bieden om werkgevers en werknemers ertoe te kunnen brengen deze eigen verantwoordelijkheid om te zetten in concrete afspraken tot extra inkomensmatiging. De fractie meent dat dit volstrekt onvoldoende het geval is. Zij wil dit als volgt toelichten.

Dat de regeringsplannen onvoldoende perspectief bieden blijkt in de eerste plaats uit de op die plannen gebaseerde vooruitzichten, zoals te vinden in de miljoenennota. Eén van de meest verontrustende aspecten van die vooruitzichten is immers, dat de investeringen in 1981 over de hele linie zullen dalen: bedrijfsinvesteringen - 4%, woningbouw - 2,5% overheidsinvesteringen - 2%, waarbij het Planbureau aantekent dat het bij de bedrijfsinvesteringen en de woningbouw om zeer optimistische prognoses gaat, die daarom mogelijk nog ongunstiger zullen uitvallen.

De fractie meent, dat die verontrustende vooruitzichten mede het gevolg zijn van het door de regering voorgenomen ad-hoc beleid van lastenverlichting voor het bedrijfsleven en de ontoereikende impulsen voor de woningbouw. De voor de woningbouw voorgenomen maatregelen komen er immers voornamelijk op neer, dat het in 1980 gevoerde beleid ook in 1981 wordt voortgezet. De D'66-fractie acht dit absoluut onvoldoende, zowel tegen de achtergrond van de noodzaak om de bestaande woningnood op te lossen, als om een verdere vergroting van de werkloosheid in de bouw tegen te gaan. Gezien de onzekerheid of de markt voor koopwoningen zich zal herstellen, acht de fractie het daarom noodzakelijk dat in 1981 een extra impuls aan de woningbouw wordt gegeven via de bouw van 10.000 'a 15.000 extra woningwetwoningen. Daarnaast zal nagegaan moeten worden of ontkomen kan worden aan een verhoging van de woonlasten per woning door een verhoging van de prioriteit voor de volkshuisvesting. De fractie acht het gezien de dringende noodzaak om de nieuwbouw- en vernieuwingsprogramma's uit te breiden evenwel niet bij voorbaat uitgesloten dat een dergelijke verhoging van de woonlasten per woning uiteindelijk onontkoombaar zal blijken te zijn. De voorgestelde lastenverlichting voor het bedrijfsleven wordt naar de mening van de

fractie in de verkeerde vorm gegoten. In plaats van een versnippering van de daarvoor uitgetrokken gelden over verhoging van de WIR-basispremie voor outillage, invoering van een voorraadaf trek en verhoging van de bijzondere winstaf trek geeft de fractie daarom verre de voorkeur aan een concentratie van de lastenverlichting via verhoging van de bijzondere winstaf trek als zijnde verreweg het beste instrument om belasting op schijnwinsten te voorkomen. De fractie tekent daarbij aan, dat juist door deze belasting op schijnwinsten de vermogensstructuur van het bedrijfsleven in ernstige mate is verzwakt, waardoor investeringen in risicovolle vernieuwingsprojecten, die tot het scheppen van nieuwe arbeidsplaatsen hadden kunnen leiden, achterwege zijn gebleven.

Een tweede belangrijk punt, waarop de regeringsplannen onvoldoende perspectief bieden, vormt het inkomenspolitieke beleid. Ook op dit punt blijkt de onmacht van het kabinet om de juiste oplossingen te vinden. Dit wordt door het kabinet ook met zoveel woorden erkend: de inkomenspolitieke gevolgen van het voorgenomen beleid komen niet overeen met de uitgangspunten van het kabinet. Een uiterst vreemde constatering, die de vraag doet rijzen wie het voorgenomen beleid dan wel geformuleerd heeft! De fractie is het met het kabinet eens, dat de tarieven van de inkomensbelasting niet verder verhoogd moeten worden. Totaal onbegrijpelijk vindt zij echter, dat het kabinet voorstelt om het lage tarief van de BTW te verhogen van 4 naar 4,5%. Een invoering van een apart, luxe-tarief in de BTW zoals dat ook in andere Europese landen bestaat, verdient naar de mening van de fractie verreweg de voorkeur boven de verhoging van het lage tarief. Onbegrijpelijk is bovendien, dat de regering de rijksbijdragen aan de sociale verzekeringen wil terugdraaien. De hieruit resulterende premieverhoging werkt immers denivellerend ten gunste van de hoogste inkomens, terwijl zij ook zou kunnen leiden tot extra looneisen en als zodanig volstrekt strijdig is met de filosofie van Bestek '81.

Een derde en laatste punt, waar de regeringsplannen onvoldoende perspectief bieden, betreft de voorgenomen ombuigingen. In dit verband heeft de fractie de grootst mogelijke bezwaren tegen de voorgestelde verlagingen van de salarissen van onderwyzend personeel. De fractie is voorstander van inkomensmatiging ten behoeve van werkgelegenheid. Dit dient dan echter wel over de gehele linie te gebeuren. Een eenzijdige afwenteling van de lasten van een collectieve voorziening als onderwijs op de categorie van het onderwyzend personeel is voor de fractie van D'66 volstrekt onaanvaardbaar.

Daarnaast valt het de fractie op, dat de hoge prioriteit, die het kabinet ook in het verleden aan de defensie-uitgaven heeft toegekend, ook voor 1981 wordt gehandhaafd. Naast de structurele verwerking van de ombuigingen uit 1980 worden immers voor de defensie-uitgaven in 1981 geen nieuwe ombuigingsvoorstellen gedaan. Defensie is daarmee het enige departement waarop in 1981 niet wordt bezuinigd. In het licht van de noodsituatie, die voor 1981 verwacht wordt, vindt de

fractie die prioriteitstelling onaanvaardbaar.

De onmacht van het kabinet om te regeren blijkt bovendien uit het uitblijven van enkele belangrijke besluiten op fiscaal gebied. Dit betreft in de eerste plaats de aangekondigde en naar de mening van de fractie broodnodige maatregelen ter bevordering van het beleggen in risicodragend vermogen. Ten tweede gaat het hier om de fiscale behandeling van betaalde rente in het algemeen en hypotheekrente eigen woning in het bijzonder. De stelligheid, waarmee in juni door het kabinet maatregelen op dit laatste punt voor Prinsjesdag waren toegezegd staat in schrille tegenspraak tot het uitblijven van besluiten op dit punt nu.

Samenvattend: het kabinet is in de afgelopen jaren volstrekt tekortgeschoten in het vinden van de benodigde fundamentele aanpak van de ernstige sociaal-economische situatie. Nergens blijkt dit duidelijker uit dan uit de economische verwachtingen voor 1981. Die verwachtingen zijn ronduit rampzalig. Het kabinet biedt volstrekt onvoldoende perspectief om de nodige oplossingen alsnog in het restant van de kabinetsperiode te zullen vinden.

Conclusie: het kabinet is nu echt uitgereed!

DEMO-CRAATJES

door Marie-Louise Tiesinga

De Democraatjes zijn na de vakantie kennelijk nog niet allemaal op gang gekomen. Bij het ter perse gaan van deze Democraat was de stapel klein. Zo was het helaas ook met de inhoud: veel organisatorische zaken die plaatselijk van belang zijn, maar nog weinig politieke zaken die eruit sprongen. En dat ligt voor de hand. De fracties zijn pas weer gestart en met de algemene beschouwingen voor de boeg wordt het kruit nog droog gehouden. Toch mis ik ook een aantal bladen de afgelopen maanden. Het kan zijn dat ik niet meer op de verzendlijst voorkom, maar ik vrees eerder dat bij sommige redacties de regelmaat er een beetje uit is. Immers, redactieleden verhuizen, enthousiasme kan tanen, plotseling blijkt goedkoop drukken bij een D'66-vriendje niet meer mogelijk... het zijn allemaal praktische problemen die de continuïteit van een blad in gevaar kunnen brengen. In de PSVI-folder die de vorige maand in het hart van de Democraat was meegeniet, kondigden we al aan dat het in de bedoeling ligt voor de redacties van plaatselijke en (sub)regionale Democraten

een bijeenkomst te organiseren, waarin zij hun ervaringen kunnen uitwisselen en nieuwe ideeën kunnen opdoen. Dat plan heeft inmiddels vastere vorm gekregen. Let dus op de PSVI-mededelingen! Gloednieuw en vers van de pers is het blad HINT '66 van de afdeling Hilversum. Met het recent ontstane blad van Rijswijk toch wel tot de aantrekkelijkste mini-democraten behorend! In het hart van het blad vindt men twee acceptgirokaarten geplakt met verzoeken om een vrijwillige afdelingsbijdrage en een bijdrage voor het fonds gemeenteraadsverkiezingen '82. Terecht, je kunt niet vroeg genoeg beginnen. Veel succes Hilversum!

Voor het eerst ontving ik de Nieuwsbrief van Bodegraven en het fraktienieuws van Enschede, dat kennelijk de afdeling ruimte biedt voor het verslag van de afdelingsvergadering. De uitvoering van Ha die D' uit Haren in Groningen is sterk verbeterd. Ik vond er een interessant artikel in over de APV (Algemene Politieverordening) in het algemeen en die in Haren in het bijzonder. De gemeenteraadsfractie in Amstelveen stuurde deze keer geen afdelingsblad, maar een andere uiting van D'66-zijde, waaruit blijkt dat we ons werkelijk overal weten in te vechten. Het gaat om de septemberaflevering van Schipholland, een blad dat de directie van de luchthaven uit geeft en dat in een oplage van 80.000 stuks wordt verspreid over de regio rond Schiphol en aan boord van de vertrekkende vliegtuigen. In een twee pagina's groot artikel onder de titel „Gemeenteraden moeten waakhondfunctie blijven uitoefenen” laat men Richard Kant aan het woord over de D'66-inbreng tijdens de discussies over de inspraak op het Structuurschema Burgerluchtvaartterreinen. Luchtreizigers krijgen dus ook D'66 al op hun bordje. Gelezen in het subregioblad van Zuid-Oost Brabant: Tweede Kamer. Wie nog kamerlid wil worden, moet nu toch opschieten met aanmelden. Zoals bekend zijn er 150 zetels. Met wat reserve hebben we dus wel rond 200 kandidaten nodig. Sluittingstijd is 13 oktober 12.00 uur. Zet 'm op redacties! Tot de volgende keer.

advertentie

PARTNER (vrwl.)

gezocht

bij opzetten en „runnen” van een zgn. **Pooling-Centre** voor administratief vrouwelijk personeel in Arnhem en omgeving.

Leeftijd: ±25 - 45 jr. Gaarne boekhoudk. ervaring en rijbewijs. Type-en/of andere administratieve vaardigheid voorwaarde. Werktijden in onderling overleg.

Inlichtingen tijdens kantooruren: telefoon: 08370-11240

Brieven aan:

Mw. mr. A. Blaauw-Meyer
Reyhorst 196
6708 KG Wageningen

NIEUWE LANGE AFSTANDS KERNWAPENS:

AANVAARDING ONDER VOORWAARDEN OF NIET!

H.B. wat bezielt je?

In het voorgestelde nieuwe beleidsprogramma wil het H.B. de nieuwe kernwapens Pershing II en Tomahawk, weliswaar onder voorwaarden, aanvaarden. (Hoofdstuk 14.4.4). Wat kan het H.B. bewogen hebben zo recht tegen de uitspraak van het partijcongres (1 dec. '79, motie Tommel) in te gaan?

Meent men dat het Congres te ondoordacht of te overhaast heeft besloten? Onwaarschijnlijk; de kwestie was in verscheidene regio's besproken en op het noordelijk studiecongres (Paterswolde) uitvoerig bestudeerd. De congressgangers in Amersfoort waren goed voorbereid en wisten waar het om ging.

Acht het H.B. dan belangrijke nieuwe feiten aanwezig die tot herziening van standpunten nopen? Met geen woord wordt daarop gewezen. Zou zo'n feit de door president Carter aangegeven „nieuwe” strategie zijn (de strategische kernwapens zullen in de eerste plaats op militaire en industriële doelen gericht worden; d.w.z. een gevechtstaak i.p.v. vergelding!). Dit betekent o.m. dat aan de nieuwe euro-strategische wapens waar het hier om gaat ook in de eerste plaats een rol toebedeeld is in een „beperkte” kernoorlog op Europees gebied. Dit versterkt juist de argumentatie tegen invoering!

Wil het H.B. op deze wijze politieke bewegingsruimte krijgen voor binnenlands gebruik? Het is onwaarschijnlijk, want het zou van een voor onze partij ongekend cynisme getuigen. Op zo'n belangrijk punt dient ons standpunt volkomen duidelijk te zijn!

Het blijft mij een raadsel, vooral omdat aanvaarding van deze kernwapens in strijd is met de overige paragrafen over „Vrede en Veiligheid” en „Defensie en Ontwapening”. Acht het H.B. de voorwaarden zodanig belangrijk en realiseerbaar dat ze aanvaarding rechtvaardigen? Ziet het H.B. niet in dat aanvaarding de overige paragrafen grotendeels tot vrijblijvende mooipraterij degradeert die in een beleidsprogramma niet thuis hoort?

Zinnige voorwaarden?

Voorwaarden hebben alleen zin wanneer ze in uitvoerbare beleidsmaatregelen uitgedrukt worden en de steller ervan een reële invloed op de beleidsbeslissingen hierover heeft. Hieraan wordt echter niet voldaan. Overigens, aanvaarding is aanvaarding met of zonder voorwaarden.

In de eerste plaats wordt genoemd: terugdringen van de rol en het aantal kernwa-

door Cees Slottje

pens. Een aantrekkelijke gedachte, maar wat betekent het? De rol van kernwapens wordt niet gewijzigd door verschuivingen in soorten en aantallen, maar komt voort uit de aard en de omvang van hun uitwerking en het feit dat elke technologisch hoog ontwikkelde maatschappij ze, naar gevoelde behoefte, kan maken.

Aanvaarding van slechts een beperkt aantal euro-strategische wapens lijkt een stap in de richting van „liever een half ei dan een lege dop”, maar het miskent de principiële betekenis van deze wapens. Het zijn Amerikaanse wapens op Europese bodem, waarmee doelen op Russisch grondgebied geraakt kunnen worden: zij vormen daarmee een principiële nieuw soort bedreiging voor de Sovjet Unie (vergelijkbaar met de Russische raketten op Cuba in 1962!) en ze zullen daardoor een nieuwe impuls geven tot een euro-strategische wapenwedloop. Het afdwingen van de ratificatie van SALT II is al een heel vreemde voorwaarde. Ratificatie van SALT II is in het belang van de V.S. zelf, maar wordt opgehouden doordat voor veel Amerikanen hun veiligheidsgevoel berust op het besef de sterkste natie ter wereld te zijn, terwijl SALT II juist de gelijkwaardigheid van, althans de strategische, kernmachten van de V.S. en de S.U. erkent. Bovendien veel Amerikaanse politici wensen in een verkiezingsjaar niet de schijn te wekken „soft on communism” te zijn.

Kan een militair relevante vermindering van de Sovjet euro-strategische wapens er mee afgedwongen worden? Wat is dan de militaire relevantie? De, nieuwe, SS 20 raket vervangt een oud type. Dit type had een motor voor vloeibare brandstof en had daardoor een lange voorbereidingstijd nodig aler hij afgevuurd kon worden. Dat betekent dat dit wapen als eerste afgevuurd moest worden om vernietiging op de lanceerplaats te ontgaan. De SS 20 kan snel gereed gemaakt worden en de S.U. kan

zich dus veroorloven een oorlogsalarm eerst op valsheid te verifiëren. De vervanging op zich is dus ook een westers veiligheidsbelang.

Het aantal van deze raketten is van minder betekenis voor de Europese veiligheidssituatie dan op het eerste gezicht lijkt. Wanneer zij ingezet worden bij een beperkte kernoorlog in Europa dient de S.U. te rekenen op vrijwel totale vernietiging van West en Midden-Europa en grote delen van Europees Rusland. Omgekeerd kunnen de V.S. een dergelijke oorlog voeren terwijl hun grondgebied buiten schot kan blijven. Een beperkte kernoorlog is echter een gevaarlijke illusie, reeds een gering aantal euro-strategische wapens zal de escalatie tot een totale oorlog te weeg kunnen brengen.

De laatst genoemde voorwaarde, „vermindering van het aantal Navo tactische kernwapens”, maakt een heel vreemde indruk. Moeten we de tactische wapens die in par. 4.3. reeds op grond van hun eigen ondoelmatigheid voor afschaffing zijn aangemerkt inruilen tegen Tomahawks-kruisvluchtwapens? Dan is dit een schijnvoorwaarde. Zijn er andere tactische wapens bedoeld? Dit is de duivel met Beëlzebub uitdrijven! Het miskent de extra dimensie van bedreiging die deze euro-strategische wapens aan de bestaande situatie toevoegen.

Onvoorwaardelijk afwijzen is geboden

De genoemde voorwaarden hebben dus weinig reële betekenis; ze versluieren slechts de keuze voor aanvaarding van deze euro-strategische wapens.

Ze moeten echter onvoorwaardelijk worden afgewezen wegens de stimulans voor de bewapeningswedloop die ze betekenen, de onevenwichtigheid in veiligheidsrisico die ze veroorzaken, zowel tussen de V.S. en de S.U. als tussen de V.S. en de Europese bondgenoten.

Afwijzing zal een achterstand op het gebied van dit type wapen (kunnen) veroorzaken; die moeten we aanvaarden. Zo'n achterstand is militair van weinig betekenis maar heeft politiek een grote positieve waarde. Het is een concrete stap naar afremming van de kernwapenwedloop en daarmee een concrete bijdrage aan het streven naar non-proliferatie (zie hfst. 13.2.).

Wat staat ons te doen in de NAVO?

Wat kunnen we nog verwachten te bereiken na het principe besluit van de NAVO tot productie van de 572 Pershings II en Tomahawks? We moeten ons actieve lidmaatschap van de NAVO aanwenden om onze bondgenoten duidelijk te maken waarom we tegen de invoering van deze wapens zijn en ze dus niet op ons grondgebied kunnen toelaten. De kwestie is niet gesloten; België heeft zijn beslissing uitgesteld en de Bondsrepubliek Duitsland heeft slechts met aarzeling toegestemd.

Het ontwerp-beleidsprogram van D'66 over Vrede en Veiligheid kenmerkt zich door een spanning tussen idealisme en realisme. Enerzijds leggen wij ons terecht niet neer bij een voortzetting van de bewapeningsrace, bij een alleen maar denken in termen van machtsevenwicht en bij een blok-tot-blok-benadering. Eigen verantwoordelijkheid van Nederland op het punt van de kernwapens wordt bepleit binnen de NAVO door de bereidheid uit te spreken ook eenzijdig bepaalde kerntaken af te stoten. Het ontwerp zoekt ook openingen in de richting van nieuwe strategieën om de patstelling in de Oost-West verhouding te doorbreken.

Door Laurens Jan Brinkhorst

Allereerst is er het feit dat de NAVO besloten heeft tot modernisering en 14 van de 15 NAVO-landen daarvoor de verantwoordelijkheid hebben genomen (het kabinet Van Agt ook, zonder dat in Nederland te kunnen of willen erkennen!). Verder kan men er niet aan voorbij gaan dat modernisering en vermeerdering van verschillende categorieën Sovjet-kernwapens onverminderd wordt voortgezet. Daarbij gaat het niet zo zeer om de enkele afweging van de kruisraketten en de Pershing-II tegenover de SS-20, maar veeleer om de toename van het totale arsenaal. Volgens de dezer dagen verschenen studie van het Londense Institute of Strategic Studies heeft dat inmiddels tot een aanzienlijk overwicht aan Sovjet-zijde geleid. Ik noem dat punt, omdat daar uit blijkt dat er thans geen sprake is van een werkelijke „Euro-strategische” balans.

Daarnaast heeft Schmidt krachtige pogingen gedaan het gesprek over wapenbeheersing weer op gang te brengen. Vooral door zijn inspanning zullen binnenkort onderhandelingen tussen de V.S. en de Sovjet-Unie over deze wapens beginnen. Dat alles maakt een herwaardering van ons beleid nodig.

Mijn uitgangspunt is dat wij, indien enigszins mogelijk, moeten vermijden dat de Nederlandse houding er toe zal leiden dat vooral de Bondsrepubliek het gevoel krijgt er „alleen voor te staan”. Het wapenbeheersingsproces als geheel wordt daardoor niet bevorderd maar integendeel afgeremd.

Wezenlijk dilemma

Uitgaande van de nieuwe situatie zou een nieuw kabinet (hopelijk met D'66-deelname) voor een wezenlijk dilemma staan. Twee globale lijnen lijken mogelijk: de ene is iedere verantwoordelijkheid voor plaatsing in Nederland af te wijzen, zoals de PvdA doet.

Naar mijn stellige overtuiging zou Nederland door zo'n houding iedere invloed op het internationale onderhandelingsproces verliezen. Immers invloed uitoefenen – dat geldt internationaal misschien nog meer dan nationaal – kan niet worden los gezien van verantwoordelijkheid. Wij moeten niet vergeten dat wij spreken over kernwapens waarover anderen moeten onderhandelen en die zijn niet bereid tot directe afbouw over te gaan.

De andere lijn is: uitgaan van afwijzing van het huidige aantal van 572 kernwapens waartoe is besloten en het aantal thans bestaande kerntaken. Tegelijk moeten wij de NAVO-partners onder druk zetten door hen voor te houden dat Nederland – hopelijk in nauw contact met België, dat ook nog geen plaatsingsbesluit heeft genomen, niet iedere verantwoordelijkheid uit de weg gaat als aan een aantal zware voorwaarden wordt voldaan.

Die voorwaarden zijn op zichzelf al heel moeilijk te vervullen en zijn niet willekeurig gekozen. Immers, bij de hele modernisering gaat het enerzijds om de handhaving van de afschrikking (d.w.z. niet het gebruik!), anderzijds om een proces van onderhandelingen op gang te brengen waardoor een zo laag mogelijk (volgens ons het liefst 0) niveau ontstaat. ▶

TUSSEN IDEALISME EN REALISME

Anderzijds willen wij in het ontwerp benadrukken dat bewapening ook moet worden gezien als een symptoom van een kwaal die dieper ligt en voortkomt uit belangtengstellingen in een wereld van soevereine staten. De omvang van de bewapening heeft in zo'n situatie altijd „relatieve”, nooit „absolute” betekenis. Daarom ook houden wij vast aan het NAVO-lidmaatschap, omdat de Nederlandse veiligheid „niet los kan worden gezien van die van de omringende landen” (1.1.), maar willen wij tevens „een maximale inzet voor een succesvol verloop van de Oost-West onderhandelingen” (1.1.5.). Dat alles pleit voor afweging en nuancering en constante toetsing aan de internationale realiteit.

In dat beeld past ook de passage over de nieuwe middellange afstands-raketten (4.4.). Daaruit spreekt niet een bereidheid tot plaatsing in Nederland over te gaan, maar de wens ze niet te plaatsen, tenzij... De discussie op het a.s. congres moet m.i. gaan over de invulling van het begrip „tenzij”. De discussie gaat niet over de vraag of kernwapens goed of slecht zijn, of we liever „rood dan dood” zijn of over de toekomst van de mensheid na een alles verwoestende kernoorlog. Ons gezamenlijk vertrekpunt behoort te zijn dat „kernwapens zedelijk onaanvaardbaar zijn” (4.1.1.). Daaruit immers spreekt de mentaliteit dat wij niet mogen berusten in de huidige situatie en dat bepaalt de inzet waarmee wij veranderingen willen bevorderen. Doel moet zijn een beleid dat uiteindelijk niet meer steunt op kernwapens, zonder ondertussen de kans op conflicten te laten toenemen (4.1.3.). Om die reden ook keren wij ons tegen iedere ontwikkeling die de grens tussen conventionele en nucleaire wapens dreigt te doen vervagen (zoals de neutronenbom).

Kernwapens: geen nationaal maar internationaal vraagstuk

De centrale vraag is dan hoe wij dat doel kunnen bereiken. Kernwapens zijn geen

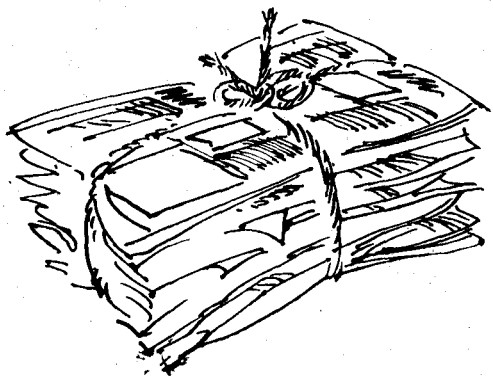
nationaal, maar een internationaal vraagstuk. Dit betekent dat een oplossing waarbij Nederland alléén alle kernwapens afschaft de gemakkelijkste weg is, als daardoor geen uitzicht bestaat dat zo'n stap enig effect op de wereld om ons heen heeft. Het vergroot onze veiligheid niet, want wie kan denken dat in een werkelijke oorlogssituatie de Rotterdamse haven als belangrijkste aanvoerweg voor heel West-Europa buiten schot kan blijven? Maar ook: onze invloed wordt kleiner. Als wij enige invloed willen uitoefenen dan zullen wij er oog voor moeten hebben hoe andere landen hun veiligheid zien, met name de andere Europese landen om ons heen. Dat veiligheidsbeeld is verschillend en wordt veeleer bepaald door geografische ligging dan door ideologie. Niet alleen de Duitse sociaal-democratische Bondskanselier Schmidt, maar ook de socialistische en communistische leiders van Frankrijk en Italië aanvaarden expliciet de NAVO als basis voor de West-Europese veiligheid. Zij wijzen eenzijdige kernontwapening af omdat daardoor de stabiliteit in de Oost-West verhouding zou worden verstoord. Een Nederlands onvoorwaardelijk nee tegen kernwapens zou hen niet van opvatting doen veranderen.

Het congres van december j.l. heeft zo'n uitspraak ook niet gedaan en het nieuwe ontwerp doet dat ook niet.

Veranderingen sinds december 1979

Maar de vraag is ondertussen wel gerezen of de nieuwe tekst niet strijdig is met de toen aangenomen-motie Tommel. Het lijkt mij van niet. Die motie heeft zich niet gekeerd tegen modernisering onder alle omstandigheden. Een andere motie van die strekking is zelfs afgestemd. Het gaat dus om de invulling van voorwaarden. Daarbij moeten wij bedenken dat er sinds de congresuitspraak van 1 december van het vorig jaar wel het een en ander in de wereld is gebeurd. Wij moeten daarmee met ons verder beleid rekening houden.

DE PERS OVER D'66

door Marie Louise Tiesinga

Van een totale reductie in Europa als geheel zou een veel krachtiger signaal naar de S.U. uitgaan dan van een eenmalig gebaar van Nederland alleen. Ook zou ons standpunt moeten afhangen van de bekrachtiging van SALT II en de evaluatie van de nu officiële Amerikaanse „countervailing” strategie. Deze laatste ontwikkeling is gevaarlijk omdat hij lijkt uit te gaan van de gedachte van de beheersbaarheid van een nucleair conflict, een naar mijn gevoel fatale gedachtengang. Het kan zijn dat deze tweede weg dood loopt, hetzij als gevolg van onwil van de S.U., hetzij van die van de bondgenoten, met name de V.S. Binnen de Europese context (zo belangrijk blijkens ons Europees verkiezingsprogramma!) kunnen we nu een nieuwe richting inslaan, waardoor een verdergaande supermacht confrontatie kan worden voorkomen.

Dat is tot nu toe niet serieus geprobeerd. Een direct afhaken daarentegen, na een eenmalige mislukking, maakt die poging niet serieuzer. Het zou ons brengen in de machteloze positie van Denemarken. De Nederlandse aarzeling daarentegen heeft invloed omdat wij nog bij de besluitvorming betrokken zijn. Dat alles pleit voor contact en overleg met andere Europese landen in een thans onzekere situatie en tegen Nederlandse solo-acties van absolute aard.

Onvoorwaardelijke afwijzing van iedere modernisering lijkt principieel, maar is in feite nationalistisch, zonder oog voor hoe andere Europese landen hun veiligheid zien en brengt daardoor een werkelijke wapenbeheersing niet dichterbij. Als wij werkelijke zorg hebben voor de toekomst van onze kinderen moeten wij ook proberen op veiligheidsgebied een redelijk alternatief te bieden!

Het begon eind augustus toen de gemeenteraad in het Groninger Muntendam (PvdA 7, CPN 2 en de christelijke groepering Gemeentebelangen 2 zetels) lucht kreeg van de op handen zijnde benoeming van de Haagse socioloog Hayo Apotheker in hun gemeente die zij graag afschilderen als een rood bolwerk (80% linkse stemmers). Zij stuurden een spoedtelegram naar minister Wiegel, dreigden de installatie te boycotten, bedachten minder fraaie kwalificaties voor Apotheker en wroetten in zijn verleden. De kranten wilden ons doen geloven dat het hele dorp op z'n kop stond. Zelfs de rijkspolitie in Muntendam scheen Wiegel een telegram van afkeuring te hebben gezonden.

De benoeming kwam af en op 1 oktober begon Hayo Apotheker, 30 jaar oud, zonder installatie aan zijn ambtsperiode. De burgemeesterswoning was verkocht, hij moest maar „gewoon putten uit het woningbestand”. Geen vrolijk begin. Muntendam is sinds kort wel een afdeling van D'66 rijk, die Apotheker een warm welkom heeft bereid.

EEN BURGEMEESTERSBENOEMING IN GRONINGEN

D'66 - WIEGELS TERECHTE KEUS

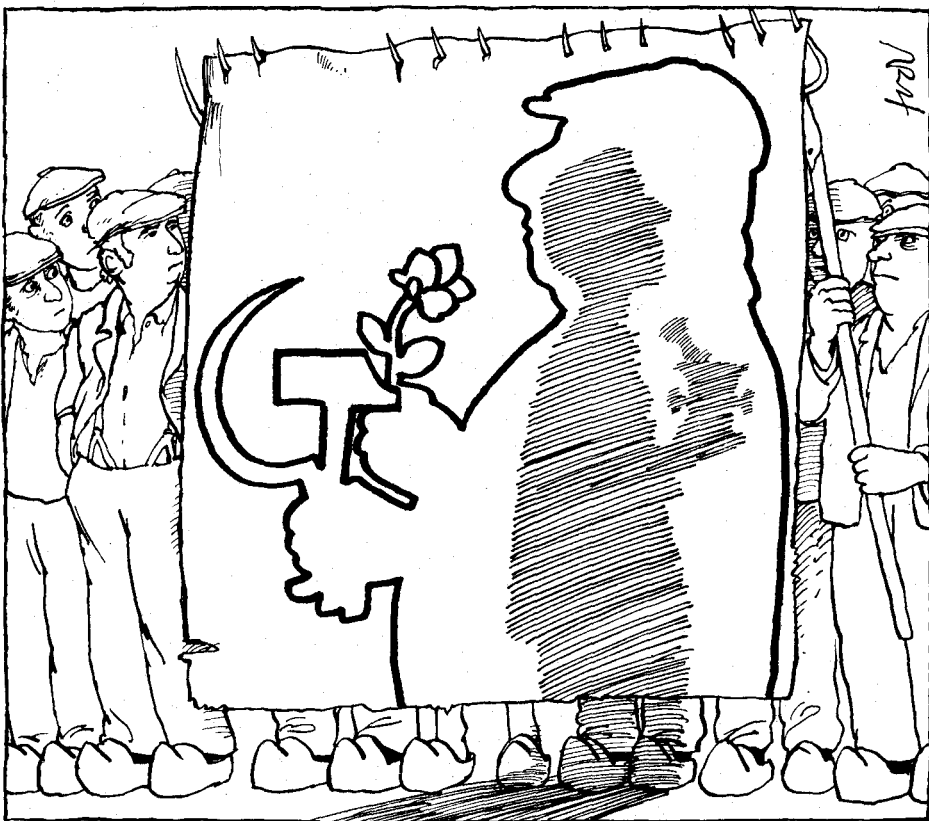
Wie de krantenberichten over deze benoeming en het stof die ze deed opwaaien op een rijtje legt, vindt daarin opvallend weinig openlijke steun van D'66-zijde. En waar die gegeven wordt – door Jan Terlouw bijvoorbeeld in het Nieuwsblad van het Noorden van 3 september j.l. (Terlouw: we staan pal achter Apotheker) – komt de motivering slecht over: „... Wij hebben ons neergelegd bij de benoemde burgemeester, maar sinds dat moment

proberen wij zoveel mogelijk D'66 kandidaten benoemd te krijgen...” Verder, ook elders in artikelen, alleen maar veel – en terecht – kritiek op de manier waarop Muntendam uiting geeft aan z'n ongenoegen. Maar nergens de nuance dat dat ongenoegen over het niet tegemoet komen aan een op democratische wijze samengesteld wenspakket op zich wel terecht zou kunnen zijn.

Het gekozen burgemeesterschap

Vanaf het begin heeft D'66 gepleit voor een door de bevolking gekozen burgemeester.

Het profiel van een burgemeester en een burgemeester en profiel.

D'66 TWEEDE CONGRES- DEMOCRAAT

AGENDA

Voor de 28ste Algemene Ledenvergadering van de politieke partij Democraten '66 op 31 oktober en 1 november 1980 in de Veemarkthallen in Utrecht.

Congresstuk TCD 2

vrijdag 31 oktober 1980

20.00 uur:

1. Opening door de partijvoorzitter en voorstellen door de congresleiding.
2. Benoeming notulen- en stemcommissie
3. Toelichting op stemprocedure

20.10 uur:

4. **Beleidsprogramma sociaal economisch beleid**

22.30 uur:

5. **Wijziging huishoudelijk reglement**

22.45 uur:

6. Schorsing

Zaterdag 1 november 1980

10.00 uur:

7. Heropening van de vergadering
8. Toelichting op de stemprocedure
9. Aanvulling vaste commissies

10.15 uur:

10. Begroting 1981

10.45 uur:

11. **Toespraak fractievoorzitter Europees parlement**

11.15 uur:

12. Actuele politieke moties

12.15 uur:

13. Presentatie van kandidaten voor het dagelijks bestuur

Opening stembussen

12.30 uur:

Lunch

13.30 uur:

14. **Toespraak fractievoorzitter Tweede Kamer**

Sluiting stembussen

14.15 uur:

15. **Beleidsprogramma vrede en veiligheid**

16.45 uur:

16. Uitslag stemmingen

17.00 uur:

17. **Slottoespraak door de partijvoorzitter**

17.15 uur:

18. Sluiting

CONGRES- MEDEDELINGEN

CONGRESSTUKKEN

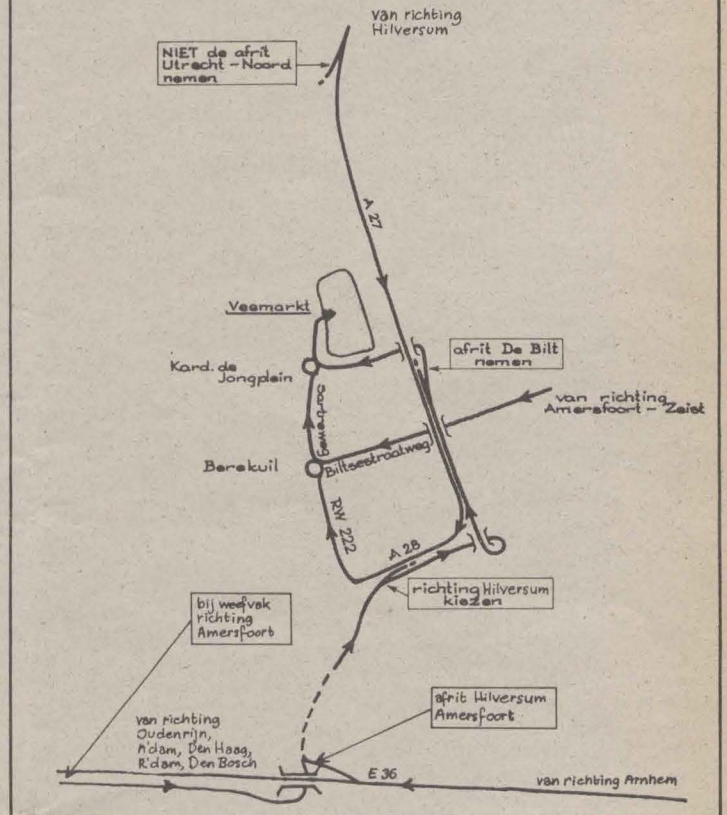
Op deze 28ste ALV worden de onderwerpen behandeld aan de hand van de onderstaande congresstukken:

4. Sociaal-economisch beleid ECD 3
5. Huishoudelijk reglement TCD 3
10. Begroting 1981 TCD 2
13. Kandidaten DB TCD 4
15. Vrede en Veiligheid ECD 5 EN TCD 5

De ECD-stukken zijn vermeld in Democraat nummer 7 van augustus 1980.

Ter aanvulling op het congresstuk ECD 4 bevat deze Democraat het congresstuk TCD 5: een aanvulling en correctie op het oorspronkelijke voorstel.

Hoe kom je bij de veemarkt
in Utrecht?

CONGRES- REGLEMENT

Toelichting

Volgens het Huishoudelijk Reglement heeft het HB besloten het onderstaande congres-reglement vast te stellen.

Evenals op de voorgaande congressen bevat dit congresreglement alleen bepalingen die niet in het Huishoudelijk Reglement (art. 7 t/m 18) zijn geregeld.

Artikel 1

Het op 31 oktober en 1 november 1980 te houden congres is een Algemene Ledenvergadering als bedoeld in art. 7 van het Huishoudelijk Reglement.

Artikel 2

Moties en amendementen die betrekking hebben op onderwerpen

vermeld in de agenda en niet zijn goedgekeurd door tenminste één Algemene Regiovergadering, moeten uiterlijk dinsdag 21 oktober 1980 om 17.00 uur op het landelijk secretariaat ontvangen zijn.

Deze moties en amendementen dienen door tenminste vijf leden van D'66 ondertekend te zijn en worden in het congresboek gepubliceerd.

Artikel 3

De behandeling van moties en amendementen geschiedt als volgt:

1. De indiener of een door hem/haar aangewezen lid van D'66 geeft desgewenst een beknopte toelichting.
2. De fungerend voorzitter verleent degenen, die zich volgens de bij de congresleiding berustende

sprekerslijst als spreker hebben aangemeld, in volgorde van aanmelding het woord.

3. Het Hoofdbestuur en de Rapportagecommissie kunnen aan het congres een advies omtrent het voorstel geven.
4. De fungerend voorzitter brengt de amendementen in volgorde van ingrijpendheid in stemming en daarna het al dan niet geamendeerde voorstel.
5. De fungerend voorzitter brengt resoluties en moties over een bepaald agendapunt in stemming als alle resoluties en moties over dat agendapunt zijn toegelicht. De fungerend voorzitter bepaalt de volgorde waarin de resoluties en/of moties in stemming worden gebracht.

Artikel 4

In gevallen betreffende de gang van zaken tijdens het congres waarin dit reglement niet voorziet, beslist de congresleiding met inachtneming van de Statuten en het Huishoudelijk Reglement.

Toegangsprijs

Het Hoofdbestuur heeft besloten de toegangsprijs voor het congres te Utrecht op f 15,- per persoon te bepalen. Deze prijs geldt voor beide dagen. Evenals in vorige jaren heeft het HB bij de opstelling van de begroting 1980 het standpunt ingenomen dat congressen kostendekkend moeten zijn en niet uit de algemene partijmiddelen moeten worden gefinancierd. Hoewel de voorjaars(deel)congressen 1980 helaas niet kostendekkend zijn geweest, heeft het HB toch gemeend om de toegangsprijs niet te moeten verhogen, omdat het HB beseft dat een dergelijke toegangsprijs, vermeerderd met reis- en verblijfkosten voor sommige leden reeds een drempel voor het congresbezoek kan vormen. De financiële

situatie van de partij en de realisatie van de begroting 1980 bieden echter geen mogelijkheid om een nog lagere toegangsprijs en het hieruit voortvloeiende nog zwaardere exploitatietekort van een congres te aanvaarden.

Crèche

Ook tijdens dit congres kunt u uw kinderen achterlaten onder de hoede van een paar aardige mensen (nu dit congres in het teken van de emancipatie staat gaan we ervan uit dat dat niet persé vrouwen zullen zijn). Wilt u uw kinderen in de crèche onderbrengen, geeft dat dan even door aan het landelijk sekretariaat, Kitty Warburg, voor 16 september a.s.

Stemrecht

Op Algemene Ledenvergaderingen van D'66 hebben alle leden van D'66 stemrecht, mits zij aan hun contributieverplichtingen hebben voldaan. Volgens artikel 4 lid 1 van het Huishoudelijk Reglement dient de contributie voldaan te zijn op 1 april van het lopende jaar. **Op de ALV van 31 okt. en 1 november 1980 hebben dus alleen de leden stemrecht, die hun contributie 1980 hebben voldaan. Alleen leden die hun nieuwe lidmaatschapskaart van 1980 of een betalingsbewijs 1980 kunnen tonen, ontvangen op het congres een stemkaart.** Dit lijkt misschien een enigszins bureaucratiese maatregel, maar wanneer u bedenkt, dat het onmogelijk is om in korte tijd de ledenadministratie van circa 15.000 leden te raadplegen, kunt u ongetwijfeld begrip voor deze maatregel opbrengen. Wanneer u onverhoopt uw contributie 1980 nog niet betaald hebt en dus geen rechten verbonden aan het lidmaatschap kunt uitoefenen, raden wij u dringend aan uw contributie zo spoedig mogelijk over te maken. Ook op het congres kunt u uw contributie voldoen, maar wij stellen het op prijs, wanneer u van te voren betaalt.

VOORSTEL WIJZIGING CONGRESREGLEMENT

Toevoegen aan artikel 2:

Motie en Amendementen dienen opgesteld te worden volgens het door de Rapportage Commissie vastgestelde model, dat als bijlage bij dit reglement is gevoegd.

Toevoegen aan einde reglement:

Bijlage
Formulering Moties en Amendementen

Amendement

Nummer	1.
Indiener(s)	2.
Woordvoerder	3.
Onderwerp	4.
Voorstel: concept tekst	5.

Vervangen door:

Toelichting
Ondertekenaars

naam adres handtekening
1 t/m 5
Voor overleg met de Rapportage Commissie is door indieners hierbij gemachtigd ondertekenaar nummer ... , telefonisch te bereiken onder nr ...

1. Nummering gebeurt door de Rapportage Commissie of het sekretariaat.
2. Dit hoeven niet de ondertekenaars te zijn, dit kunnen ook groepelingen zijn als afdelingen, werkgroepen, regio's. Maar dan moet wel een plenaire vergadering van die groep

- het voorstel goedgekeurd hebben, alleen het bestuur is niet voldoende.
3. De woordvoerder hoeft niet van te voren opgegeven te worden.
 4. Korte omschrijving van agendapunt en onderwerp, alsmede van de plaats waar in de congressstukken de te wijzigen tekst is te vinden.
 5. Hier exact aangeven welke tekst men wil wijzigen/schrappen/aanvullen.
 6. Hier exact nieuw voorgestelde tekst aangeven.
 7. Kort, krachtig, maar vooral duidelijk!

Motie

Nummer	1.
Indiener(s)	2.
Woordvoerder	3.
Onderwerp	4.
De ALV van D'66, in vergadering bijeen te ... op ...	a.
Overwegende dat	b.
Is van oordeel dat	c.
Besluit (spreekt als haar mening uit)	d.
Verzoekt (draagt op aan)	e.
Toelichting	f.
Ondertekenaars	
naam adres handtekening	

- 1 t/m 5
Voor aantekeningen 1 t/m 4 zie bij amendement.
- a. Standaard tekst, gelijk voor alle moties.
 - b. Overwegingen zijn bedoeld om aan buitenstanders de achtergronden van het besluit duidelijk te maken, of om het besluit goed te kunnen uitvoeren. Niet te verwarren met toelichting!
 - c. Oordeel is al een begin van besluitvorming, het geeft aan welke weg men wil inslaan. Het besluit geeft aan hoe men dat wil bereiken.
 - d. Zonodig opsplitsen in punten.
 - e. Als d. nog niet de aanwijzingen voor de uitvoering van het besluit bevat, hier aangeven wie men daarmee wil belasten.
 - f. Kort en krachtig! De toelichting maakt géén deel uit van de motie. De Rapportage Commissie behoudt zich het recht voor de toelichting in te korten of achterwege te laten. Voor verdere aanwijzingen over het opstellen van moties en amendementen zie de Democraat van september 1979, jaargang 12, nummer 7, pag. 8 en 9.

HOOGGEVEEN NABESCHOUWD

door Frans Rogier,
vice-voorzitter organisatie

In het voorjaar 1980 werden twee deelcongressen gehouden, die ten doel hadden voorstellen tot wijziging van het beleidsprogramma te prepareren voor de echte ALV. Dit doel werd maar ten dele bereikt, en daarom had het HB besloten dit najaar een afzonderlijke ALV te besteden aan twee concept-hoofdstukken voor het beleidsprogramma. Voor deze tussentijdse ALV kon het HB slechts uit enkele zaterdagen kiezen, omdat de voorafgaande vakantie maanden en het reeds geplande grote najaarscongres de keuze beperkten. Om velerlei redenen moest gekozen worden voor de datum 20 september 1980, waarop Grote Verzoendag viel. Helaas waren wij niet in staat aan het verzoek van onze Joodse leden te voldoen om dit congres te verplaatsen.

Op deze nazomerse zaterdag gaven circa 370 D'66-leden gehoor aan de uitnodiging om de 27e ALV in Hooogevene bij te wonen. Gelukkig was dit aantal bezoekers nauwelijks lager dan het gezamenlijke aantal bezoekers van de deelcongressen in Leiden en Zutphen. Over de voortvarendheid van de besluitvorming op deze ALV kunnen wij helaas minder enthousiast zijn. Hoewel de agenda van dit congres zeker niet overladen was, moest het forse getal van ruim

200 moties en amendementen worden behandeld. Door een ongelukkig misverstand tussen HB en werkgroep zag het Hoofdbestuur zich genoodzaakt de ALV alsnog een herziene tekst voor te leggen voor paragraaf 12 van het hoofdstuk Onderwijs. Hierin waren reeds 40 redactionele amendementen verwerkt. Dit gaf direct na de opening van het congres aanleiding tot het eerste orde-debat, dat bijna een half uur duurde en slechts leidde tot de conclusie om op een later tijdstip te beslissen of deze paragraaf behandeld zou worden. Een vervolgd-debat hierover kon achterwege blijven omdat de ALV er zelfs niet in slaagde de rest van het onderwijs-hoofdstuk af te handelen. Nadat omstreeks elf uur met dit hoofdstuk werd begonnen, moest gedurende de lunchpauze de behandeling worden voortgezet. Toen om 14.00 uur de behandeling zich, ondanks intensief pogen van de congresleiding de vaart erin te houden, nog voortsleepte, werd een voorstel van orde gehonoreerd om met het Hoofdstuk Emancipatie te starten. Ofschoon sommige van de 67 ingediende amendementen vrij veel tijd vergden en tot hevige - en soms zelfs verwarrende - discussies aanleiding gaven, keurde het congres dit belangrijke hoofdstuk van ons beleidsprogramma toch nog goed. Overigens moest ook dit agendapunt onderbroken worden, omdat de voorzitter van de „kersverse" D'66-Eerste Kamerfractie, Jan Glastra van Loon, het congres ging toespreken. Aan zijn lofzang op de redelijkheid wordt in de volgende Democraat aandacht besteed. Helaas moest ook de gea-

van de partijvoorzitter, die op deze zelfde dag D'66 vertegenwoordigde „in de Rooie Haan" deze 27ste ALV met een kort woord afsluiten. Hierin heb ik gemeend toch tegenover het inmiddels sterk geslonken gehoor enige kritische kanttekeningen te moeten plaatsen over de wijze waarop wij op deze ALV, vooral gedurende de laatste uren, onze besluiten hadden genomen. Namens het Hoofdbestuur heb ik dan ook toegezegd dat het Hoofdbestuur met voortvarendheid de lopende discussie over onze besluitvormingsprocedures zal voortzetten. Ondanks deze bezwaren kan Hoogeveen toch een geslaagde ALV worden genoemd en dit is vooral te danken aan de voortreffelijke inzet van de congresvoorzitters, Doeke Eisma, Saskia van der Loo en Rudi Nieuwenhoven. Ook de notulencommissie, de stemcommissie en de afdeling Hoogeveen zijn wij dank verschuldigd. Een bijzonder woord van dank geldt de medewerkers van het Haagse „zenuwcentrum" van de partij, die zowel in de week vóór als tijdens dit congres weer een uitzonderlijke prestatie hebben geleverd. Dit geldt niet alleen het landelijk secretariaat maar ook de medewerkers van SWB en PSVI. Dat er toch nog een enkel amendement niet in het congresboek is terechtgekomen, is natuurlijk vervelend voor de indieners, maar helaas bijna onvermijdelijk.

gendeerde discussie over zijn toespraak vervallen om de andere agendapunten af te handelen. Na behandeling van het hoofdstuk Emancipatie kwam Onderwijs wederom aan de orde. Helaas vergde dit onderwerp nog vrij veel tijd en bleek de belangstelling erg terug te lopen, zodat omstreeks 18.00 uur een goedgekeurde motie van orde niet geheel ten on-

rechte de behandeling deed afbreken. Dit heeft tot gevolg dat dit hoofdstuk op een van de volgende ALV's wederom op de agenda zal worden opgevoerd om te worden afgehandeld. In de volgende Democraat zal op de behandeling van de beide hoofdstukken van het beleidsprogramma worden teruggekomen. Kort na zessen mocht ik als vervan-

CONGRESSTUK TCD 2

HOOFDBEGROTING POLITIEKE PARTIJ DEMOCRATEN '66 1981

BATEN	1981 Begroting	1980 Begroting ¹⁾	1979 Realisatie	LASTEN	1981 Begroting	1980 Begroting ¹⁾	1979 Realisatie
Contributies 1981 (resp. '80 en '79)	1.246.000	1.054.000	837.234	Personeel	354.800	284.165	} 338.660 ³⁾
Bijdragen/donaties	2.000	2.000	1.543	Secretariaat	171.350	196.500	
Renten	25.000	} 25.500	11.322	Huisvesting	60.550	60.200	118.264 ⁴⁾
Opbrengst votometer	1.000				Hoofdbestuur en AR	94.500	53.200
Contributies voorgaande jaren + diverse baten voorgaande jaren	10.000	11.500	69.953 ²⁾	Democraat	120.400	91.700	81.312
				Publiciteit	52.500	92.735	48.286
				Bijdragen aan regio's	207.500	150.000	125.872
				Bijdrage aan Verkiezingsfonds	65.000	50.000	50.000
				Bijdrage aan SWB	87.500	57.500	55.000
				Bijdrage aan PSVI	45.000	34.500	34.000
				Accountantskosten	16.000	15.000	22.831
				Voorziening dubieuze debiteuren	P.M.	P.M.	---
				Kosten voorgaande jaren	P.M.	2.500	10.118
				PEAC	3.900	3.000	---
				JOAC	5.000	2.000	---
				Diverse lasten	P.M.	---	---
Totaal baten	1.284.000	1.093.000	920.052	Totaal lasten	1.284.000	1.093.000	915.932
				Saldo baten en lasten	0	0	4.120 (pos.)

- De cijfers in deze kolom zijn niet zonder meer vergelijkbaar met die van de oorspronkelijke begroting 1980. Het gehanteerde begrotingssysteem (zie ook toelichting) brengt namelijk met zich mee, dat bij meevallende of tegenvallende inkomsten in de loop van het jaar, bijstelling van bepaalde uitgavenposten kan plaatsvinden. Zo zijn naar aanleiding van de halfjaarcijfers 1980 en met name de hogere contributie-ontvangsten, onder goedkeuring van de Financiële Commissie de navolgende posten verhoogd: Secretariaat (+ 74.500), Huisvesting (+ 12.000), Hoofdbestuur (+ 26.000, geheel ten behoeve van kosten (deel-)congressen), Publiciteit (+ 30.000 ten behoeve van ledenwerfacties), Bijdrage aan SWB (+ 7.500) en Bijdrage aan PSVI (+ 4.500). Nieuw zijn als aparte posten op de hoofdbegroting 1980 opgevoerd: Kosten voorgaande jaren (2.500), PEAC (3.000) en JOAC (2.000);
- incl. vrijgevallen Gebouwenfonds ad f 50.000;
- 1979 en 1980 niet geheel vergelijkbaar i.v.m. gewijzigde begrotingsopstelling;
- incl. f 44.000 eenmalige aankoopkosten pand Bezuidenhoutseweg 195.

ADVIES VAN DE FINANCIËLE COMMISSIE OVER DE BEGROTING 1981.

Volgens artikel 58 lid 2 van het Huishoudelijk Reglement heeft de Financiële Commissie o.a. tot taak de Algemene Ledenvergadering advies uit te brengen over de goedkeuring en vaststelling van de begroting.

De Financiële Commissie heeft het genoegen om de ALV over de begroting 1981 een positief advies uit te brengen.

Namens de Financiële Commissie,
Erno Maas, voorzitter.

Toelichting op de begroting 1981

Algemeen

Belangrijke verkiezingen staan voor de deur. Hoewel de directe kosten van de verkiezingscampagne ten laste van het separaat beheerde Verkiezingsfonds komen, ondergaat toch ook de partijbegroting hiervan de gevolgen. Ten aanzien van het Verkiezingsfonds, dat momenteel een kleine f 200.000 bevat, moet het mogelijk zijn met zeker f 300.000 de campagne in te gaan.

Alleen een groeiend aantal leden zal voldoende draagvlak kunnen vormen voor de lastenverzwaring ten gevolge van het geplande verhoogde activiteitsniveau. De nog immer lage organisatiegraad, in de zin van het percentage (potentiële) kiezers dat zijn stem uitbrengt op de partij en tevens lid is van de partij, kan alleen worden verhoogd door maximale inspanning op het gebied van ledenwerving, inspanning uiteraard niet alleen van penningmeester en hoofdbestuur, maar van elk lid van de partij. De lage organisatiegraad noopt enerzijds tot uiterste krachtopspanning ten aanzien van de ledenaanwas, maar houdt anderzijds ook de belofte in van een groot reservoir van potentiële leden.

Voor de begroting 1981 wordt uitgegaan van een zich voortzettende groei van het aantal contributiebetalende leden van 3000 ten opzichte

van het te verwachten aantal leden dat per einde 1980 contributie zal hebben voldaan.

Voor de geplande 17.800 leden wordt uitgegaan van een onveranderd gemiddeld contributiebedrag van f 70,- (de contributie-regeling 1981 is op de voorjaars-ALV 1980 reeds vastgesteld).

Het ambitieus te noemen uitgangspunt van ongeveer 20% nieuwe leden, maakt een stringente begrotingsbewaking tot een noodzaak. Daartoe dient o.a. een stelsel van deelbegrotingen dat voor de kwantitatief belangrijkste onderdelen van de hoofdbegroting een verdere splitsing inhoudt van het verwachte uitgavenpatroon naar kostencategorie. De betreffende deelbegrotingen (Personeel, Secretariaat, Huisvesting, Hoofdbestuur/AR, Democraat, Publiciteit, PEAC en JOAC) zullen in het Congresboek worden opgenomen. De desbetreffende deelbegrotingshouders (leden van het Dagelijks Bestuur) hebben de primaire beheersverantwoordelijkheid voor hun deelbegrotingen. De penningmeester is de eerstverantwoordelijke voor de hoofdbegroting en heeft vanuit zijn totaalvisie bemoeienis met de gehele financiële gang van zaken. Hij dient zo spoedig mogelijk een inkomstenontwikkeling te signaleren die niet volgens planning verloopt. Voorstellen tot bijstelling van de begroting kunnen daarvan het gevolg zijn. Om alert de gang van zaken te kunnen volgen, worden maandelijks financiële overzichten

samengesteld. Per kwartaal (en dit geldt met name de cijfers voor het eerste halfjaar en die voor de eerste drie kwartalen) komt de penningmeester, indien nodig, met voorstellen tot aanpassing van de begroting. De voortgaande verdere verschuiving in het uitgavenpatroon naar min of meer vaste lasten, maakt een dergelijke aanpassing niet eenvoudiger, maar wel des te meer noodzakelijk.

Personeel

Hier treedt wederom een aanzienlijke lastenverzwaring op. Uitgegaan is van het bijgestelde Personeelsplan 1981.

Secretariaat

Uitgegaan is van een groei van de kosten van 15 à 20% (cf. de leden-groei en een prijscomponent), echter met bepaalde bezuinigingen voor wat betreft bijvoorbeeld kopieerwerk, drukwerk, etc.

Huisvesting

Deze kosten zijn momenteel (we zitten nu ruim een jaar in het pand Be Zuidenhoutseweg) vrij exact te bepalen.

Hoofdbestuur/AR

Het niet-kostendekkende karakter van de in aantal sterk toegenomen (deel-)congressen en de kosten van stemmingen via de Democraat veroorzaken een forse stijging van de lasten.

Democraat

Stijging veroorzaakt door
a. groter aantal nummers (10 in plaats van 9);
b. oplage-stijging ten gevolge van ledengroei;
c. prijsstijgingen druk- en andere

kosten.

Publiciteit

Totdat blijkt dat de inkomstenkant zich gunstig ontwikkelt, wordt hier pas op de plaats gemaakt. Zo spoedig mogelijk dient echter te worden bezien of extra ledenwerfacties kunnen plaatsvinden.

PEAC

PEAC (Emancipatiecentrum) zal niet self-supporting zijn. CRM-subsidie blijkt niet alle kosten te dekken.

Regio-bijdragen

Uitgegaan is van 17.300 x f 12,- (dit laatste bedrag is reeds vastgesteld door ALV). Over de f 15,- leden wordt geen bijdrage verricht (conform besluit ALV).

Bijdrage verkiezingsfonds

Uitgegaan is van een verhoogde bijdrage i.v.m. het komende verkiezingsjaar.

Bijdragen SWB en PSVI

Uitgegaan is van een forse structurele stijging van de partij-bijdrage aan het Wetenschappelijk Bureau van D'66 en een behoorlijke stijging van de bijdrage aan het PSVI, het Politieke Scholings- en Vormingsinstituut D'66.

JOAC

Voor het JOAC (Jongeren) is een bedrag conform de daartoe opgestelde deelbegroting uitgetrokken. Verdere toelichtingen op de respectieve deelbegrotingen zijn opgenomen in het Congresboek voor het najaarscongres te Utrecht. Namens het Hoofdbestuur

Jan Prevoo,
penningmeester

Wijziging huishoudelijk reglement

Congresstuk TCD3

Wijziging huishoudelijk reglement

Toelichting

Op het voorjaarscongres 1980 is het Huishoudelijk Reglement vrij ingrijpend gewijzigd, zodat de meeste hoofdstukken nu niet gewijzigd behoeven te worden.

Dit geldt helaas niet voor het hoofdstuk IX. Kandidaatstelling voor vertegenwoordigende lichamen.

Dit hoofdstuk is onlangs wel enigszins aangepast maar onvoldoende gerenoveerd om kandidaatstelling en verkiezingsvoorbereidingen in 1981 vlot en verantwoord te doen plaatsvinden. In verband hiermede ontkomen wij er niet aan ook deze ALV een voorstel tot wijziging te doen.

De bepalingen voor de verkiezingen van Provinciale Staten, Openbare lichamen en Gemeenteraden zijn niet in dit voorstel begrepen, maar zullen op het eerste voorjaarscongres 1981 aan de orde worden gesteld.

Onderstaand zijn de hoofdlijnen van het voorstel samengevat.

- Lidmaatschapstermijn in art. 103 in overeenstemming brengen met art. 19, lid 2 van de Statuten (6 maanden voorafgaande aan sluitingsdatum kandidaatstelling).
- Opnemen welke leden stemgerechtigd zijn (vermeld op laatste ledenlijst vóór de stemming).
- Beroepstermijn bij weigering aanmelding verkorten en beslissingstermijn inbouwen (art. 103, lid 6).
- Volgorde van kandidaten met gelijke rangwaarde op voorlopige landelijke lijst niet alfabetisch, maar door loting te bepalen (art. 104, lid 8).

- Regionale staartlijsten van 21 t/m 30 wijzigen in 26 t/m 30 (art. 106).
- Aantal deelnemers aan landelijke ronde uitbreiden van 30 tot 40 (art. 104, lid 9 en 105, lid 1).
- Bij EK-verkiezingen lijstaanvoerder niet door ALV maar schriftelijk te kiezen.
- De verplichting conform de landelijke lijst te stemmen zeer duidelijk opnemen in art. 111 en leden van Provinciale Staten verplichten zich bij stemmingen EK hieraan te houden.
- Dit hoofdstuk reorganiseren, zodat de onderstaande hanteerbare en logisch opgebouwde paragrafen ontstaan:
 - Algemeen
 - Tweede Kamer
 - Eerste Kamer
 - Europees Parlement
 - Provinciale Staten
 - Gemeenteraden
 - Overige openbare lichamen.
- Dubbele kandidaatstelling van een lid voor meerdere functies gedurende eenzelfde periode verbieden.

Voorstel

Onderstaand is de voorgestelde tekst voor de artikelen 102 t/m 111 van hoofdstuk IX opgenomen. De volledige tekst van de Statuten en het Huishoudelijk Reglement is opgenomen in Democraat nr. 6 van juni 1980.

Wijziging huishoudelijk reglement

Hoofdstuk IX

Kandidaatstelling voor vertegenwoordigende lichamen;

Algemeen

- Art. 102.**
1. De landelijke verkiezingscommissie heeft tot taak op onpartijdige wijze de goede voortgang van de kandidaatstellingsprocedure voor de verkiezingen voor het Europees Parlement en de Tweede en Eerste Kamer der Staten-Generaal volgens de bepalingen van dit reglement te bewerkstelligen.
 2. Zij draagt tevens zorg voor de indiëning van de overeenkomstig dit reglement samengestelde kandidatenlijsten voor de bovengenoemde verkiezingen op de wijze als door de Kieswet voorgeschreven.
 3. De commissie is tevens belast met het geven van aanwijzingen voor de kandidaatstellingsprocedure voor de verkiezingen van Provinciale Staten, Openbare Lichamen en Gemeenteraden en de ondersteuning van de hiermede belaste verkiezingscommissies.

- Art. 103.**
1. Ieder lid van D'66 kan zich aanmelden als kandidaat door middel van een aangetekend verzonden formulier, te richten aan een door de verkiezingscommissie bekend te maken adres. Afschrift van deze aanmelding en van alle daarbij te verstrekken gegevens dient te worden gezonden aan het landelijk secretariaat.
 2. Bij iedere aanmelding dient aan de volgende voorwaarden te worden voldaan:
 - a. de kandidaat dient gedurende tenminste zes maanden voorafgaande aan de sluitingsdatum voor de kandidaatstelling lid van D'66 te zijn geweest en aan de contributieplichtingen te hebben voldaan.
 - b. ondertekening door de kandidaat van de vragenlijst conform art. 19 van de Statuten.
 - c. verklaring dat de kandidaat geen lid is van een andere landelijke politieke partij
 - d. verstrekking van persoonlijke gegevens en van gegevens omtrent vorige en huidige partijfuncties
 - e. bereidverklaring om bij directe verkiezing ingevolge de Kieswet, dan wel binnen een half jaar bij opvolging van een direct gekozene, het lidmaatschap te zullen aanvaarden
 - f. bereidverklaring na eventuele verkiezing de vertegenwoordigende taak naar behoren te vervullen, desgevraagd verantwoording af te leggen tegenover de leden, afstand te doen van alle in de Statuten en dit reglement als onverenigbaar aangemerkte partijfuncties en de morele verplichting op zich te nemen zich terug te trekken uit het vertegenwoordigend lichaam bij beëindiging van het lidmaatschap van D'66
 - g. opgave van een of meer beleidsonderdelen waarmee de kandidaat zich na ev. verkiezing in het bijzonder wil belasten.
 3. De aanmeldingstermijn opent onmiddellijk nadat door het Hoofdbestuur aan de leden mededeling hiervan is gedaan en de verkiezingscommissie het aanmeldingsadres heeft bekend gemaakt.
 4. De verkiezingscommissie doet van alle aanmeldingen met bijbehorende gegevens mededeling aan alle leden van D'66, die voor betreffende verkiezing stemgerechtigd zijn. Een afschrift van het door de verkiezingscommissie bij te houden register van door de verkiezingscommissie goedgekeur-

de aanmeldingen ligt voortdurend ter inzage op het landelijk secretariaat.

5. De geldigheid van aanmeldingen wordt beoordeeld door de verkiezingscommissie. Ingeval de aanmelding wordt aanvaard, wordt de betreffende kandidaat een ontvangstbevestiging gezonden. Indien de aanmelding niet geldig wordt geoordeeld, zendt de verkiezingscommissie hiervan bericht aan de kandidaat met opgave van redenen. De kandidaat kan binnen vijf dagen na de datum van de beslissing in beroep gaan bij de geschillencommissie.
6. Het lidmaatschap van vertegenwoordigende lichamen is niet verenigbaar met het ambt van Commissaris van de Koningin. Voorzitter van een openbaar lichaam of gewestraad en Burgemeester.
7. Een lid van D'66 kan zich niet tegelijkertijd kandidaat stellen voor meer dan één partijfunctie of meer dan één lidmaatschap van vertegenwoordigende lichamen, wanneer deze functies ingevolge de wet, de Statuten of dit reglement onverenigbaar zijn.

Art. 104.

1. Nadat de kandidaatstellingstermijn en de beroepstermijn voorbij is worden alle stemgerechtigde leden van D'66 door de betreffende verkiezingscommissie in staat gesteld op een of meer presentatievergaderingen kennis te maken met de kandidaten en hun stem uit te brengen op de kandidaten van hun voorkeur.
2. In de presentatievergaderingen worden de kandidaten in staat gesteld hun kandidatuur persoonlijk te verdedigen of te laten verdedigen. De stemgerechtigde leden worden schriftelijk op de hoogte gesteld van plaatsen en data van de presentatievergaderingen.
3. Regio-, subregio- en afdelingsbesturen en individuele leden van D'66 hebben het recht tijdens een presentatievergadering mondeling stemadviezen te geven. Per vergadering wordt hiervoor ten hoogste een half uur uitgetrokken, na de presentatiefase. Wie een stemadvies wil uitbrengen, dient zich voor de aanvang van de vergadering bij de voorzitter van de vergadering aan te melden. De voorzitter distribueert de spreektijd. Zijn er meer dan 10 gegadigden, dan beperkt de voorzitter het aantal sprekers als volgt tot 10. Hij geeft voorrang aan één lid van ieder betrokken regio-, subregio- en afdelingsbestuur. Overige sprekers worden door loting aangewezen.
4. Stemgerechtigd voor de stemmingen voor de kandidatenlijsten zijn alle leden, die in de laatst vervaardigde ledenlijst als lid zijn opgenomen.
5. Ten behoeve van de lijstsamenstelling voor landelijke verkiezingen voor vertegenwoordigende lichamen wordt aan de leden een profiel van de te vormen fractie aangeboden, samen te stellen door de partij- en de desbetreffende fractievoorzitter.

Tweede Kamer der Staten-Generaal

- Art. 105.**
1. Voor de kandidaatstelling voor de Tweede Kamer der Staten-Generaal gelden naast de artikelen 102 t/m 104 een aantal speciale bepalingen, die in de artikelen 105 t/m 110 zijn opgenomen.
 2. De samenstelling van de kandidatenlijst geschiedt in twee ronden. De eerste ronde bestaat uit schriftelijke voorverkiezingen per kieskringgroep en de tweede ronde uit een landelijke schriftelijke poststemming voor alle leden en verkiezing van de lijsttrekker op de Algemene Ledenvergadering.
 3. Kandidaten dienen bij hun aanmelding tevens aan de volgende voorwaarden te voldoen:
 - a. bereidverklaring van een eventueel kamerlidmaatschap als een volledige dagtaak te zullen

Wijziging huishoudelijk reglement

beschouwen, dat wil zeggen, in ieder geval de uitoefening van zijn beroep te zullen staken en bij verkiezing afstand te zullen doen van alle openbare ambten en partijfuncties

- b. opgave van het gebied, waarmee de kandidaat bij eventuele verkiezing in het bijzonder contact wil onderhouden en in verband daarmee opgave van de kieskringgroep waarin de kandidaat aan de verkiezing wil deelnemen.

- 4. De aanmeldingstermijn voor de kandidaatstelling begint minstens een jaar voor de datum van indiening van de kandidatenlijsten ingevolge de Kieswet en sluit zes maanden voor diezelfde datum.
- 5. Wanneer vervroegde verkiezingen worden uitgeschreven dan wordt zonodig de aanmeldingstermijn op datum van dit besluit geacht te zijn begonnen. Deze termijn sluit dan een maand na de opening, waarvan aan de leden mededeling wordt gedaan. Indien de aanmeldingstermijn reeds loopt bij de afkondiging van bedoeld besluit kan het hoofdbestuur deze termijn eerst vier werkdagen na afkondiging sluiten.
- 6. Ingeval van vervroegde verkiezingen worden geen voorverkiezingen per kieskringgroep gehouden en kan door de landelijke verkiezingscommissie in overleg met het hoofdbestuur van de gestelde termijn worden afgeweken.

Art. 106.

- 1. Ten behoeve van de voorverkiezingen worden de volgende vijf kieskringgroepen gevormd:
 - I. Noord, omvattende de provincies Groningen, Friesland, Drenthe, Overijssel en de regio Zuidelijke IJsselmeerpolders;
 - II. Midden, omvattende de provincies Utrecht en Gelderland;
 - III. Holland-Noord, omvattende de provincie Noord-Holland;
 - IV. Holland-Zuid, omvattende de provincie Zuid-Holland;
 - V. Zuid, omvattende de provincies Zeeland, Noord-Brabant en Limburg.
 Iedere kandidaat kan zich slechts voor één groep aanmelden.
- 2. De landelijke verkiezingscommissie benoemt in overleg met de betrokken regiobesturen voor iedere kieskringgroep een groepsverkiezingscommissie, die met betrekking tot de voorverkiezingen een overeenkomstige taak en positie heeft als de landelijke verkiezingscommissie.
- 3. Per kieskringgroep worden voorverkiezingen gehouden onder verantwoordelijkheid van de groepsverkiezingscommissies. Binnen vier weken na sluiting van de aanmeldingstermijn zenden de groepsverkiezingscommissies in overleg met de landelijke verkiezingscommissie aan alle in het gebied van hun kieskring-groep wonende stemgerechtigde leden een opgave in alfabetische volgorde beginnende met een door loting verkregen letter, van alle kandidaten voor de betreffende groep. Alle door de kandidaten verstrekte gegevens worden in deze opgave opgenomen, alsmede indien de kandidaat zulks wenst, een persoonlijke verklaring van ten hoogste 300 woorden.
- 4. Bij de opgave van de kandidaten wordt tevens een stembiljet toegezonden waarop tevens de sluitingsdatum van de schriftelijke stemming en het inzendingsadres worden vermeld. Op dit biljet kunnen ten hoogste 25 kandidaten in volgorde van voorkeur worden vermeld.
- 5. Door de groepsverkiezingscommissies worden zoveel mogelijk in overleg met de kandidaten tot uiterlijk vier maanden voor de datum van de indiening van de kandidatenlijsten ingevolge de Kieswet, enkele presentatievergaderingen gehouden, bij

voorkeur een per regio, doch in ieder geval een per kieskringgroep. Zittende fractieleden zijn behoudens overmacht gehouden in de kieskringgroep waar zij kandideren hun kandidatuur persoonlijk te verdedigen.

Art. 107.

- 1. De uitslagbepaling van de voorverkiezingen geschiedt door de groepsverkiezingscommissies en dient alvorens gepubliceerd te worden door de landelijke verkiezingscommissie te worden goedgekeurd.
- 2. Bij het bepalen van de uitslag van de voorverkiezingen worden slechts die stembiljetten in aanmerking genomen die voor de sluitingsdatum zijn ontvangen. Deze datum mag niet eerder zijn dan een week na de laatste presentatievergaderingen in de betrokken groep.
- 3. Op basis van de tijdig ingeleverde stembiljetten wordt per kieskringgroep een ranglijst van de kandidaten opgemaakt overeenkomstig de bepalingen bij bijlage A van dit reglement. Een verslag van deze uitslagbepaling wordt binnen 14 dagen toegezonden aan de landelijke verkiezingscommissie.

Art. 108.

- 1. Na goedkeuring combineert de landelijke verkiezingscommissie de vijf ranglijsten tot één landelijke ranglijst volgens onderstaande methode:
 - a. aan de kandidaten met rangnummer 1 van elk der ranglijsten wordt rangwaarde 1 toegekend, aan de kandidaten met rangnummer 2 van de rangwaarde $\frac{1}{2}$, aan de kandidaten met rangnummer 3 rangwaarde $\frac{1}{3}$ enz.
 - b. de kandidaten worden geplaatst in de volgorde van de aldus verkregen rangwaarde. Bij gelijke rangwaarde worden kandidaten geplaatst in een door loting te bepalen volgorde.
 - c. de aldus verkregen ranglijst van kandidaten is de voorlopige landelijke ranglijst.
- 2. Zo spoedig mogelijk na het vaststellen van de voorlopige landelijke ranglijst delen de eerste 40 geplaatsten vóór een door de landelijke verkiezingscommissie vast te stellen datum mede aan deze commissie of zij tevens kandidaat willen zijn voor de verkiezing van de lijstaanvoerder.
- 3. De ALV die het verkiezingsprogramma behandelt, kiest de lijstaanvoerder uit de kandidaten die zich daarvoor hebben aangemeld. Deze verkiezing geschiedt volgens bijlage C van dit reglement.

Art. 109.

- 1. Zo spoedig mogelijk na de vaststelling van de voorlopige ranglijst, zendt de landelijke verkiezingscommissie aan alle stemgerechtigde leden de lijst met namen van de eerste 40 kandidaten van de voorlopige landelijke ranglijst, onder vermelding van alle door de kandidaten verstrekte gegevens, van het bij de voorverkiezingen bereikte resultaat, alsmede de persoonlijke verklaring als bedoeld in artikel 106, lid 3. Tevens wordt een stembiljet toegezonden, waarop tevens de sluitingsdatum en het inzendingsadres worden vermeld. Op dit biljet kunnen de kandidaten in volgorde van voorkeur worden vermeld.
- 2. Bij het bepalen van de uitslag van de verkiezingen, worden slechts die stembiljetten in aanmerking genomen, die voor de sluitingsdatum door de landelijke verkiezingscommissie zijn ontvangen.
- 3. Op basis van de tijdig ontvangen stembiljetten wordt een ranglijst van kandidaten opgemaakt overeenkomstig de bepalingen van bijlage A van dit reglement. Vervolgens wordt een definitieve landelijke ranglijst opgemaakt door aan de aldus verkregen lijst, de overige kandidaten van de voorlopige landelijke ranglijst onder handhaving van hun onderlinge volgorde toe te voegen. Tenslotte wordt de door de ALV gekozen lijstaanvoerder, ook indien hij of zij bij de landelijke

Wijziging huishoudelijk reglement

stemming niet de eerste plaats behaalt, als nummer één op de definitieve landelijke lijst geplaatst.

4. De kandidaten met de rangnummers 1 t/m 25 van de definitieve landelijke lijst, worden op alle in te dienen kandidatenlijsten op de overeenkomstig genummerde plaatsen geplaatst.
5. Op de lijsten in iedere kieskringgroep worden de plaatsen 26 t/m 30 bezet door de nog niet geplaatste kandidaten van de ranglijst van de eigen kieskringgroep.
6. Indien op de definitieve landelijke ranglijst niet voldoende kandidaten voorkomen die aan de voorverkiezingen in de betreffende kieskring hebben deelgenomen, worden de resterende plaatsen van de lijst vervuld door nr. 26 en volgenden van de definitieve landelijke ranglijst.

Europees Parlement

- Art. 110.
1. Voor de kandidaatstelling voor het Europees Parlement gelden naast de artikelen 102 t/m 104 de bepalingen die in dit artikel zijn opgenomen.
 2. De samenstelling van de kandidatenlijst geschiedt via een landelijke schriftelijke poststemming voor alle leden op overeenkomstige wijze als voorgeschreven in art. 109.
 3. Kandidaten dienen zich bij hun aanmelding tevens bereid te verklaren een eventueel lidmaatschap van het Europees Parlement als een volledige dagtaak te zullen beschouwen en hiervoor de uitoefening van het beroep te zullen staken en tevens afstand te doen van alle openbare ambten en partijfuncties. Voorts dienen zij aan te geven of zij tevens kandidaat willen zijn voor de verkiezing van de lijststaanvoerder.
 4. De lijststaanvoerder kan gekozen worden conform art. 108, lid 3 ofwel d.m.v. de schriftelijke stemming. De ALV die beslist over deelname, bepaalt welke methode wordt gevolgd.
 5. De aanmeldingstermijn vangt aan acht maanden voor de dag van indiening van de kandidatenlijsten ingevolge de Kieswet en sluit uiterlijk drie maanden voor deze dag.

Eerste Kamer der Staten-Generaal

- Art. 111.
1. Voor de kandidaatstelling voor de Eerste Kamer der Staten-Generaal gelden naast de artikelen 102 t/m 104 de bepalingen die in dit artikel zijn opgenomen.
 2. De samenstelling van de kandidatenlijst geschiedt via een landelijke schriftelijke poststemming voor alle leden op overeenkomstige wijze als voorgeschreven in art. 109.
 3. De lijststaanvoerder wordt niet afzonderlijk op een ALV maar via de schriftelijke stemming gekozen.
 4. De aanmeldingstermijn vangt aan acht maanden voor de dag van indiening van de kandidatenlijsten ingevolge de Kieswet en sluit uiterlijk drie maanden voor deze dag.
 5. De in te dienen kandidatenlijsten voor de Eerste Kamerverkiezingen worden door de verkiezingscommissie opgesteld, en wel zodanig dat de verkiezingsuitslag voor D'66 zo gunstig mogelijk zal zijn en zoveel mogelijk in overeenstemming met de volgorde van de definitieve landelijke lijst.
 6. De D'66 leden van Provinciale Staten brengen bij de verkiezingen van de Eerste Kamer hun stem zodanig uit dat zoveel mogelijk door D'66 gestelde kandidaten in volgorde van de definitieve landelijke lijst worden gekozen.
 7. De landelijke verkiezingscommissie verstrekt de stemgerechtigde D'66 leden schriftelijke richtlijnen voor het uitbrengen van hun stem.

Vrede en veiligheid

In de Eerste Congres Democraat heeft het Hoofdbestuur een standpunt ingenomen over de modernisering van de kernbepapening.

Mede naar aanleiding van de congresuitspraak over dit onderwerp in december 1979 heeft het Hoofdbestuur besloten om een variant-tekst aan het congres voor te leggen, die een minderheidsstandpunt van het Hoofdbestuur weergeeft.

Hein van Oorschot

Deze variant-tekst luidt:
4.4.

De NAVO-landen hebben besloten 572 nieuwe lange-afstands wapens te produceren en in Europa te stationeren. Dit betekent een kwalitatieve vergroting van de binnen de NAVO beschikbare vernietigingskracht door middel van kernwapens.

Nederland heeft over de opstelling in ons land nog niet besloten.

13.4.1.2. (streven naar ontspanning)

13.4.1.3. (dialogo in stand houden)

13.4.1.4.1. (werken aan beëindiging

bewapeningswedloop)

13.4.4.2. (Europees Veiligheids

Systeem)

13.4.4.3. (vergroting militaire veiligheid d.m.v. wapenbeheersing, vertrouwenwekkende maatregelen)

14.2.8. (veroorloven van acceptabele bewapeningsachterstand)

14.3.1.1. (besluiten tot bevrozen van huidige niveau)

14.4.1.1. (gebruik kernwapens is zedelijk onaanvaardbaar),

is D'66 van mening dat plaatsing van de middel-lange afstandswapens in Europa ongewenst is.

Bovendien is de door de NAVO voorgenoemen modernisering militair niet noodzakelijk. Zij levert een ex-

Rectificatie

In het konsept hoofdstuk over Vrede en Veiligheid zijn wat foutjes geslopen. De verbeterde versie ziet er als volgt uit:

schrappen par. 10.4.4, H 13, blz. 20, kol. 4

aanvulling inhoudsopgave, H 13:

6. Planning en financiën
- 6.1 Defensieplanning
- 6.2 omvang defensie-uitgaven
- 6.3 financieringsproblematiek
7. Materieelbeleid
- 7.1 internationale samenwerking
- 7.2 materieelexploitatie
8. Wetenschappelijk onderzoek en ontwikkeling
9. Ruimtelijke ordening en milieu
10. Personeelsbeleid
- 10.2 inspraak en rechtsbescherming
- 10.3 arbeidsvoorwaarden
- 10.4 dienstplichtbeleid
- 10.5 vrouw in de krijgsmacht
- 10.6 burgerpersoneel

tra veiligheidsrisico voor West-Europa, omdat de nieuwe wapens wel Russisch grondgebied kunnen bereiken, maar Amerikaans gebied buiten schot blijft.

Nederland dient voort te gaan de NAVO-bondgenoten te overtuigen dat aanschaf en plaatsing van deze wapens onjuist is en derhalve in de huidige omstandigheden plaatsing op Nederlandse bodem niet aanvaard kan worden.

Indien zich ontwikkelingen voordoen die de internationale militair-strategische situatie ingrijpend veranderen, zal D'66 zich opnieuw beraden over de Nederlandse veiligheid.

De redactie heeft gemeend voor alle duidelijkheid de op het congres van 1 december 1979 aangenomen motie Tommel in zijn volledigheid ter aanvulling hieronder te moeten publiceren.

Motie

nr. 56

Indiener: D. Tommel e.a.

Woordvoerder: D. Tommel

Onderwerp: Defensie, modernisering kernbepapening

De ALV van D'66 in vergadering bijeen te Utrecht op 26 en 27 oktober 1979.

overwegende dat met kracht moet worden gestreefd naar terugdringen van het bewapeningsniveau van NAVO en Warschau Pakt, dat vooral de rol van de kernbepapening moet worden beperkt,

sprekt als haar mening uit

dat met kracht gestreefd moet worden naar bewapeningsbeperkende overeenkomsten met het Warschau Pakt, dat voortuitlopend daarop, besloten moet worden tot het niet moderniseren van de NAVO-tactische kernwapens, dat ook een principe besluit tot modernisering, met de bedoeling dit besluit niet uit te voeren als met het Warschau Pakt een bewapeningsbeperkingsovereenkomst gesloten kan worden, moet worden afgewezen, dat een mogelijke bewapenings-achterstand van de NAVO tengevolge hiervan, moet worden geaccepteerd, **verzoekt de Tweede Kamerfractie van D'66** haar invloed dienovereenkomstig aan te wenden, en gaat over tot de orde van de dag.

kernenergie

vragen / antwoorden

ted duizendstra

een boekje met veel antwoorden op vragen
die ons bezig houden

*

een praktische informatie-bron, onmisbaar
om mee te kunnen praten over het vóór en
tegen van kernenergie

te bestellen door overschrijving van f. 8,95 op bankrekening 29.80.16.923 van de friesland bank te
oosterwolde, met vermelding "kern". gironummer van de bank: 81 15 42.

Dat zit er nog steeds niet in. Een piepklein stapje in de goede richting zou je de profienschets kunnen noemen die de gemeenteraad bij de Commissaris van de Koningin indient. Een lijstje met wensen dus waaraan de nieuwe burgervader moet voldoen. Dat werkt natuurlijk alleen maar als de Commissaris die wensen ook honoreert. En zelden of nooit beantwoordt een kandidaat voor de volle 100% aan een profienschets. Het is overduidelijk dat de raadsleden van Muntendam een van hun wensen niet hebben teruggevonden in de D'66-er Apotheker. Al kun je je natuurlijk afvragen of de huidige samenstelling van de raad in Muntendam nog overeenkomt met de werkelijkheid. Het staat buiten kijf dat er elegantere manieren zijn om je ongenoegen te laten blijken, maar dat laat ik hier verder buiten beschouwing.

De felle protesten uit Muntendam en de manier waarop daaraan uitdrukking is gegeven, zijn al te gretig aangegrepen om andere zaken naar de achtergrond te schuiven. Want een profienschets bevat natuurlijk méér dan alleen een **partijpolitieke wens** om een burgemeester van een bepaalde kleur benoemd te krijgen. Die van Muntendam bestond natuurlijk niet alleen uit de mededeling: wij eisen een PvdA-man.

En juist aan die andere aspecten is naar mijn mening te weinig aandacht besteed. Partijvoorzitter **Henk Zevalking** brengt desgevraagd bijvoorbeeld naar voren dat D'66-ers over het algemeen nog weinig bestuurlijke ervaring hebben. Burgemeesters zullen in veel gevallen dus ook in kleinere gemeenten moeten beginnen. In die zin kwam Muntendam dus in aanmerking. Uiteraard is ook hij voor de gekozen burgemeester boven de benoemde, maar zegt hij: „de situatie is nu eenmaal zo en als grote partij hebben we toch ook recht op een evenredig aantal burgemeestersposten.”

Laurens Jan Brinkhorst die namens D'66 met minister Wiegel de kandidaten doorneemt, zegt dat hij in het verleden met de Commissaris van de Koningin in Groningen, Toxopeus, heeft gesproken over de benoeming van een D'66-burgemeester. Toxopeus was bereid iemand voor te dragen, mits het een Groninger zou zijn. Brinkhorst: „Ik heb Apotheker niet speciaal voor Muntendam geadviseerd. Daar is Wiegel zelf mee gekomen. Apotheker stond al eens hoog genoteerd (voor Nieuwe Pekela, als nummer 2 op de voordracht). De wijsheid van de benoeming laat ik in het midden, maar ik wil wel zeggen dat Hayo Apotheker me een prima man lijkt. Hij is Groninger van geboorte, twee jaar wethouder geweest in Loppersum en bestuurskundig zeer geïnteresseerd. Waarom hij nu persé naar Muntendam wilde, moet hij zelf maar uitleggen.” Brinkhorst is uiteindelijk zeer tevreden over deze benoeming: De monopoliepositie van de PvdA in Oost-Groningen noemt hij voor de bestuurlijke situatie ongezond. Hij duidt met name op de Volksfrontneigingen die er te constateren zijn.

Profiel van de nieuwe burgemeester van Muntendam Hayo Apotheker zelf, geconfronteerd met het bovenstaande, reageert zeer openhartig. Ik vertel hem dat ik in

Muntendam lust de burgemeester rauw

MUNTENDAM - De definitieve benoeming van de D'66-er dr. H. H. Apotheker uit Den Haag tot burgemeester van Muntendam heeft tot scherpe protesten geleid uit deze Oostgroninger gemeente, die bekendstaat als een van de "roodste" gemeenten in Nederland. "Een schandelijke zaak," zo typeerde de PvdA-fractievoorzitter in Muntendam, F. Muurman, de benoeming. "We hebben er een enorme kater van gekregen en we begrijpen niet dat de man zelf nog wil."

PROTEST

De drie politieke partijen in Muntendam, PvdA, CPN en de christelijke Groepering Gemeentebelangen stuurden eind vorige maand een protestam naar minister

PvdA-burgemeester komen. "Met van een D' Wiegel land onze hoofden

Nu de h is benoe tijen aar behoort? Ze w wegbl tie. word

Door onze correspondent MUNTENDAM, 9 sept. - Ondanks alle protesten krijgt de Groninger gemeente Muntendam toch een burgemeester van D'66. Met ingang van 1 oktober is drs. H. Apotheker in die functie benoemd. Hij is daarmee de eerste D'66-burgemeester in Groningen. Dat hij uitgerekend in de

krantenartikelen weinig heb kunnen vinden van een persoonlijke afweging van zijn kant, die er toch moet zijn bij zo'n lawine bezwaren. Hij legt uit dat die belangenafweging er wel degelijk is geweest. „Drie overwegingen zijn er mijns inziens van belang voor iemand die naar een burgemeesterspost solliciteert. In de eerste plaats de politieke samenstelling van de gemeenteraad. Die van Muntendam is voor mij geen doorslaggevende reden geweest om niet te solliciteren. Tenslotte is de PvdA een democratische partij en op provinciaal niveau werken PvdA en D'66 in Groningen nauw samen.” Sollicitanten krijgen van de Commissaris van de Koningin de profienschets die de gemeenteraad heeft samengesteld toegezonden. Ook toen geen twijfel vanuit je D'66 achtergrond? Apotheker: „Zo'n profienschets bevat natuurlijk meerdere elementen. Ook de rol in de samenleving van Muntendam die je wilt gaan vervullen moet aansluiten bij wat de mensen van je verwachten. Mijn vrouw en ik komen beiden uit Groningen. We hebben in een vergelijkbaar dorp gewoond. We kennen de mensen en de situaties. In de jaren dat we er woonden hebben we nooit conflicten gehad. Ook dat telt mee. We weten waaraan we beginnen en we hopen in Muntendam een positieve bijdrage te kunnen leveren. Tenslotte word je er als persoon neergezet. Het gaat er ook om - en dat is mijn derde overweging - of je gedachten aansluiten bij het beleidsproces in de gemeente waar je naar solliciteert. In Muntendam spelen zaken als gemeentelijke herindeling, reconstructie van het veenkoloniaal gebied. Apotheker: „De gemeente Muntendam heeft een nogal vooruitstrevend ruimtelijk beleid gevoerd. Als planoloog spreek ik me dat sterk aan. Er zijn een flink aantal nieuwe wijken die vra-

gen om aankleding. Het is een uitdaging om te helpen bewijzen dat ook in zo'n veenkoloniaal gebied een goed woonklimaat geschapen kan worden.

Behoudens de partijpolitieke wens vindt hij in de profienschets voldoende elementen die hem bevestigen dat er geen doorslaggevende reden was waarom hij niet zou hebben kunnen solliciteren. Ook niet na zijn persoonlijke heroverweging volgend op de verre van fijnzinnige uitlatingen van het Muntendammer gemeentebestuur. Integendeel. Hij vindt zichzelf terug in wat Muntendam van zijn burgemeester verwacht: iemand die het beleid onderbouwt, nieuwe zaken entameert, een stimulator is voor de (parttime) wethouders en de democratie in werking houdt.

Gerrit Milk, voorzitter van de Groninger Statenfractie kan zich de boosheid in Muntendam best voorstellen, maar, zegt hij, „D'66 in Groningen staat pal achter deze benoeming. Apotheker is hier van harte ontvangen. Als Statenlid zal ik niet nalaten om de beste contacten te onderhouden.” Het zal Apotheker overigens best meevallen in Muntendam, dunkt hem. „De Muntendammers zijn een zeer impulsief volkje, maar ze hebben een goed hart. Als Apotheker zich positief opstelt, zal hij het best redden.”

Wij wensen Hayo Apotheker veel succes! Hij alleen kan het bewijs leveren dat hij past in Muntendam. Zo is de wieze en neit anders!

Uitgangspunten of doelstellingen

Zoals wel te verwachten was is D'66 voortdurend bezig de enquêtes te winnen. Dat is niets bijzonders want dat heeft D'66 altijd gedaan. Het stelt verder ook niets voor die enquêtes: het gaat er om de verkiezingen te winnen en vervolgens de slag om de kabinetsformatie niet te verliezen. En eerlijk gezegd is er dan nog niets gebeurd, want daarna moet er worden geregeerd en pas dan blijkt of de partij net zo veel voorstelt als de meeste enquête-resultaten op voorhand al suggereren.

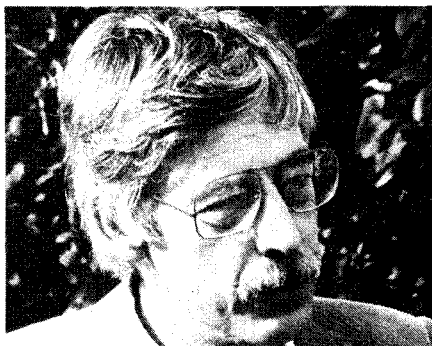
Aardig hoor, die enquêtes en goed voor het moreel – maar laten we er alsjeblieft nuchter onder blijven. De werkelijkheid zal vermoedelijk wel zijn dat D'66 na de komende verkiezingen en bij de kabinetsformatie alleen maar een belangrijke rol kan spelen als het bereid is de brug te slaan tussen CDA en PvdA. De kans op een progressieve meerderheid hoeft niet helemaal te worden uitgesloten – maar meer dan een theoretische veronderstelling kan dat toch nauwelijks zijn.

D'66 dus als de eerlijke makelaar tussen PvdA en CDA. Gezien het nieuwe realisme van de PvdA zal dat onze functie wel worden. Belangrijk maar niet erg aantrekkelijk – want de partij die de brug wil slaan moet een aantal dingen in de gaten houden. Die partij moet in zijn campagne bijvoorbeeld geen programmapunten met zoveel nadruk naar voren brengen dat ze fatsoenshalve eigenlijk niet meer „onderhandelbaar” zijn. Onderhandelen na afloop van de verkiezingen is op zichzelf al aanvechtbaar (D'66 wil dan ook een politiek stelsel waarin dat verschijnsel kan verdwijnen), maar onderhandelen over punten die de partij in de campagne ongeveer heilig heeft verklaard begint aan kiezersbedrog te grenzen.

De partij die een brugfunctie wil vervullen moet bovendien nogal wat vertrouwen geven aan de D'66-ers die dat werk moeten gaan verrichten. De onderhandelaars die eveneens bemiddelaars moeten zijn kunnen dat niet zonder enige speelruimte – ruimte aan het begin van de onderhandelingen en tijdens de onderhandelingen. Een partijcongres of een partijparlement dat tijdens dat proces voortdurend roept „ho, stop” of „foei” levert alleen maar ellende en frustratie op – zoals vroegere ervaringen bij een andere partij reeds hebben geleerd. D'66 blijkt een partij te zijn die van natu-

re bereid is z'n vertegenwoordigers nogal wat ruimte te geven – dat is waar. Maar de echte vuurproef op dit gebied hebben we toch eigenlijk nooit afgelegd.

JAN VIS

Een kabinetsformatie met een Tweede Kamerfractie van acht man is natuurlijk heel wat anders dan een formatie met een fractie die bijvoorbeeld ineens tweemaal zo groot is – en voor een flink deel zal bestaan uit mensen zonder parlementaire ervaring maar met misschien wel een heel sterk engagement met onderdelen van het partijprogramma. De politieke leiding van onze partij heeft op de samenstelling van de kandidatenlijst geen invloed. We doen dat democratisch via voorverkiezingen volgens het principe one man one vote – maar dat levert tegelijkertijd het risico op dat standpunten in de interne verkiezingscampagne zo krachtig worden beleden dat er niets meer af kan. Dat risico valt niet te vermijden – er valt ook best mee te leven; maar om er mee te kunnen leven moet je het wel eerlijk onder ogen zien.

Al deze opmerkingen zouden weinig zin hebben als er niet één programmaonderdeel was waarover inderdaad een flink meningsverschil in de partij bestaat: de modernisering van de kernbewapening. Het congres heeft daarover een evidente uitspraak gedaan die binnen de partij niet door iedereen als de laatste beslissende waarheid is geaccepteerd. Het partijcongres heeft bij ons het laatste woord – maar dat daarna iedereen er het zwijgen toe doet kan en mag ook niet worden afgedwongen.

Als er één onderwerp is waarover de opinies in beweging blijven dan is het wel de kernbewapening. Niet alleen bij ons maar ook bij anderen, ook in het buitenland. De Britse liberale partij heeft net

een congres achter de rug waar dezelfde kwestie een grote rol speelde (waaruit maar weer blijkt dat de Britse liberalen heel wat meer lijken op D'66 dan op de VVD) en – net als bij ons vermoedelijk het geval zal zijn – werd de feitelijke standpuntbepaling sterk beïnvloed door overwegingen die te maken hadden met de plaats van de (kleine) liberale partij tussen de grote concurrenten Labour en Conservatieven. De Britse liberalen hopen op die kiezers die in de gaten krijgen dat het conservatieve bewind vooral een bewind is van grote woorden en onvruchtbare daden – maar die hoop wordt natuurlijk ijdel als de liberalen volstrekt toegeven aan de atoom-pacifistische neigingen die in de partij sterk leven. (De Britse liberalen zijn traditioneel krachtige voorstanders van ontwapening; het pacifistische element in deze partij is bijna net zo oud als de partij zelf).

Voor alle duidelijkheid: het gaat niet aan eigen standpunten te verdoezelen om maar te kunnen gaan regeren. Maar juist in een kwestie als de modernisering van de kernwapens is het goed om te beseffen dat zowel aan onze linkerkant als aan onze rechterkant heel wat kiezers en groeperingen dezelfde bezwaren hebben tegen en dezelfde angsten vóór een nieuwe fase in de bewapeningswedloop. Hoe dit alles zich tenslotte laat vertalen in regeringsbeleid valt nu nog niet te zeggen. Dat hangt mede af van de samenstelling van het kabinet en vooral van de internationale situatie waarin dat beleid moet worden uitgevoerd. Daarom zouden we, als partij, bijvoorbeeld eerder moeten streven naar uitgangspunten voor een beleid dan naar harde doelstellingen – harde doelstellingen zijn mooi maar vaak niet voor discussie vatbaar en daarom dikwijls onvruchtbaar.

Op het Amersfoortse congres heb ik voor de motie-Tommel gestemd omdat ik het daarmee eens was en omdat het mij in de toenmalige actualiteit nodig leek een duidelijk standpunt in te nemen. Het was de kans om duidelijk te maken hoe sterk de weezin is tegen de bewapeningsrace. Maar als kleine partij in een onderhandeling over de formatie van een kabinet dat regeringsbeleid in de grote wereld moet realiseren – in die situatie is onze positie anders. Partijopvattingen moeten worden omgevormd in politieke werkelijkheid – dat eist een open oog voor de omstandigheden waarbinnen dat moet gebeuren. En die omstandigheden zijn nu eenmaal dat Nederland een klein land is met niet veel invloed. Daarom zit er globaal gesproken niet veel meer in dan: de bewapeningsrace vertragen zonder door de grote bondgenoten buiten de deur gezet te worden. Je kunt dat diplomatieker formuleren – maar wat mij betreft komt het daar op neer. ■

PORTRET VAN EEN PARTIJGANGER

DE DEMOCRAAT IN GESPREK MET ERNO MAAS

DE PARTIJ LEERDE MIJ BALANSLEZEN

door Stijn Verbeek

„Op een zaterdag in september 1974 betaalde ik aan de kassa van Marcanti in Amsterdam f 30,-. Dat was mijn contributie voor het jaar 1974. Ik moest die wel betalen, anders was ik geen lid en kon ik niet stemmen. Ik kwam speciaal naar de hoofdstad om bij het zogenaamde „opheffingscongres” te stemmen voor het voortbestaan van de partij.”

Aldus Erno Maas. Ik vertel hem dat ik die dag grotendeels heb doorgebracht in gezelschap van Jan Bank, die de opheffing voor De Volkskrant zou beschrijven en eigenlijk niet begreep waarom wij daar zo lang over moesten doen. Je heft gewoon die partij op, dan valt er toch niets meer te congresseren? Aan de lunch zei hij: „Ik geef jullie nog een uur!” Maar zo eenvoudig lag het niet. Want er was nog een handvol fanatici, zoals Erno Maas. Sinds '67 had hij op de Democraten gestemd, had het nooit nodig gevonden om lid te worden, maar nu de partij dreigde er mee te zullen stoppen kwam hij in 't geweer. Samen met Jan van de Hazel, Hessel van Dijk, Jan Feenstra en Lex Overdiep maakte hij een motie – die niet werd aangenomen – waarin stond: niet opheffen, terugtreden, krachten verzamelen en hard terugslaan. Waarom plotseling al die drukte?

„Omdat er voor mij geen politieke partij was, waarop ik als kiezer mijn stem kon uitbrengen, als de Democraten niet meer zouden bestaan. Ik geloof overigens dat ik ongeveer de enige was die op die dag lid van de partij is geworden. Het ledenaantal slonk zienderogen, maar het bestaan van de partij was voor die dag tenminste reglementair gered. Het was uitermate spannend en het is goed om dat na zes jaar nog eens te vermelden, dat – althans volgens de

votometer* die ik nooit vertrouwd heb, ik vind dat gedoe met die stemkaarten trouwens ook véél leuker – ruim 61% van de aanwezige leden de partij wilde opheffen. Alleen omdat we toen de statutair vereiste 2/3 meerderheid niet haalden, bestaan we nu nog. Na dat gedenkwaardige overlevingsmoment gingen er stemmen op om het hoofdbestuur, dat het al of niet voortbestaan van de partij ter discussie had gesteld, naar huis te sturen, maar een desbetreffende motie is gelukkig niet in stemming gebracht. Als we toen met dat handjevol leden – het waren er niet meer dan enige honderden – ook nog met een nieuw bestuur hadden moeten starten, dan waren we alsnog ten onder gegaan.”

Wederopbouw

„In Arnhem zijn we toen met datzelfde groepje wat ik eerder noemde aan de slag gegaan om de afdeling weer nieuw leven in te blazen. Later bleek dat er door het hele

„Ik ben ongeschikt voor de praktische politiek, dat wil zeggen voor de Tweede Kamer. Dat al op voorhand compromissen sluiten ligt mij niet en waarschijnlijk zal ik er ook niet op tijd het zwijgen toe doen.”

land van dit soort groepjes bestonden; soms rond een „overgebleven” gemeenteraadsetel, of om de democratische uitgangspunten in een progressief accordo levend te houden. Die bijeenkomsten werkten in elk geval zéér motiverend. In 1975 kregen we toen dat vervelende, min of meer door de leden „afgedwongen” con-

Erno F. Maas

– geboren 9 december 1929 te Utrecht,

– ging na de (Roomse) lagere school naar de „werkplaats van Kees Boeke”, waar hij bleef tot die halverwege de oorlog gesloten werd. Maakte zijn middelbare school af bij Herman Jordan aan diens Montessorilyceum in Zeist, waar hij geëmotioneerd over kan praten,

– ging naar de HTS (die toen nog MTS heette) en daarna naar de Academie van Bouwkunst te Amsterdam,

– is getrouwd met Delia de Maret Tak en vader van Kaeso Willem (11) en Thirza (hetgeen bekoorlijkheid betekent) Elisabeth (9)

– verbouwde een romantisch huis uit 1920, 5 minuten van het centrum van Arnhem maar toch „buiten”,

– is directeur van een bureau, dat hij zelf heeft opgebouwd, van een Vereniging van Gelderse Gemeenten, dat voor de bouw zogenaamde welstandsadviezen uitbrengt aan de aangesloten gemeenten,

– was tot 1974 nooit lid van een politieke partij maar trad toe om de gelederen en niet de partij te sluiten,

– was van 1975 tot 1978 lid van het hoofdbestuur van de partij, waarvan hij in 1976 penningmeester werd,

– is thans voorzitter van de regio Gelderland, voorzitter van de financiële commissie D'66 en lid van de SWB werkgroep Kunsten en Media,

– is oprichter van een open Gelderse Sociëteit, waar het regionale bedrijfsleven, culturele leven, politiek en pers elkaar eens in de twee weken kunnen ontmoeten.

* Votometer

Aan het eind van de zestiger en het begin van de zeventiger jaren stemde D'66 per votometer. In een bepaald gedeelte van de vergadering, dat geacht werd alleen door stemgerechtigde leden te worden betreden, liepen kabels met voor iedere stoel een drukknop. De stemcommissie kon een soort meterstand aflezen op een scherm. Er was vastgelegd dat schriftelijk gestemd moest worden wanneer het aantal voorstemmers niet meer dan vijf procent verschilde van het aantal tegenstemmers. Hetzelfde was het geval wanneer het totaal aantal stemmers (vóór, tegen en blanco) boven de 105% of beneden de 95% van het tevoren geijkte totaal bleek te komen. Dat kwam nogal eens voor, zodat het totaal telkens opnieuw geijkte moest worden, wat veel tijd kostte en veel hilariteit opleverde. Leden uit die tijd herinneren zich de meest idioote vragen van stemcommissie-voorzitters. „Willen alle stemgerechtigde leden nu de knop indrukken, en ingedrukt houden. Laat u maar los. Ja, wil iedereen nu de knop loslaten, dank u. Willen de leden met gekleurde haar, resp. ongekleurde haar, resp. zonder haar de knop indrukken.” Wat een tijd!

gres in Leiden. Ik stond kandidaat voor het hoofdbestuur. Wij hadden vanuit Arnhem één van ons kandidaat gesteld omdat we bang waren voor nieuwe „opheffingsverschijnselen”. Daar wilden we dan zelf wel bij zijn. Zo kwam ik in 1975 in het hoofdbestuur. Tijdens datzelfde congres werd Jan Glastra van Loon vice-voorzitter. Ik noem hem omdat hij met name veel heeft gedaan aan het herstel van een onderling vertrouwen binnen dat bestuur. In Leiden was er nog zo'n sfeer van beschuldiging over en weer. Dat was een jaar later helemaal weg.

„Een fundamentele discussie over het begrip werk zou ten grondslag moeten liggen aan de sociaal-economische paragraaf in ons beleidsplan. Ik zie die nog niet. Een algemene ledenvergadering is daar ook niet geschikt voor. Daar moet gestemd worden!”

oud-penningmeester van de SWB. Bij de wederopbouw van de partij, de automatisering van het ledenbestand, de inrichting van een goed lopend secretariaat, gevestigd in een eigen huis, heeft hij een zeer grote rol gespeeld. En het grootste compliment dat ik aan Jan Veldhuizen kan geven is dat hij een kostenbewuste propagandaman is. Als ik streng ben geweest als penningmeester, dan is dat alleen maar omdat het nodig was. En ik kon het alleen maar zijn, omdat ik in mijn directe omgeving hoofdbestuurleden had die begrepen waarom het zo moest.”

De wijzen uit het oosten

„Hetzelfde wat ik in het hoofdbestuur heb meegemaakt, ervaar ik nu weer in het regiobestuur. We zitten op één lijn, er is een uitstekende sfeer, iedereen doet zijn werk, je hoeft er niet achterheen te zitten. We hebben een GARD, een Gelderse adviesraad waarin alle afdelingen vertegenwoordigd zijn, die eens in de maand vergadert. Daarnaast is er periodiek overleg tussen regiobestuur en de afdelingsbesturen, zo

dan zo'n statische verklaring van: „mijn vader was aardappelhandelaar en daarom wil ik landbouwspecialist in het Europese parlement worden”. Wij laten de Kamerkandidaten publiekelijk interviewen door parlementaire journalisten, waarbij ook het publiek de kans krijgt om vragen te stellen.

Congres niet veranderen

Het belangrijkste daarbij is om die partij van ons goed over het voetlicht te krijgen. Er is veel over te vertellen en dat is ook nodig, want er doen ook allerlei fabeltjes de ronde. Bijvoorbeeld dat wij niet voldoende kader zouden bezitten. Nou, mensen die dat beweren raad ik aan om eens een congres bij te wonen. Wat een potentieel zit er in die partij! Op zo'n congres komt dat pas goed naar buiten. Al die verschillende mensen die daar aan het woord komen: ernstig, timide, humoristisch, geëmotioneerd, droog, berekenend, onverstaanbaar, dominerend, pathetisch. Ik vind dat grandioos. Dat mag ook nooit weg: eerst al dat praten, de meningsvorming en dan samen de besluitvorming. Neen, afvaardiging naar congressen wordt de ondergang van onze partij. Of misschien blijft de partij wel bestaan, maar het wordt wel een héél ander D'66.

Die congressen zijn zo wezenlijk omdat de discussie tot het wezen van de democratie behoort. Daarom heb ik ook zo'n hekel aan mensen die maar alles willen vastspijkeren in grondbeginselen, opdat maar iedereen weet waar hij aan toe is. Ik wil niet zeggen dat in mijn D'66 niemand weet waar hij aan toe is, maar hij moet er wel bijblijven: congressen bijwonen, lid van een SWB-werkgroep worden.”

Hoe vind jij overigens dat die SWB functioneert?

„Ik overzie natuurlijk alleen maar die werkgroep waar ik zelf in zit. Maar het systeem is prima: veel mensen, die zich op veel specialistische terreinen en soms duidelijk met enkelvoudige visie met allerlei zaken bezighouden. De enige vereiste is dat je bij de uitwerking van een en ander in congressen en ook in de Kamer generalisten moet hebben die een breed veld overzien en een zaak ook op zijn effecten eromheen kunnen toetsen. Zo'n generale visie vind ik eigenlijk het belangrijkste criterium bij het kiezen van Kamerleden. Ze hoeven van mij niet zo verschrikkelijk veel te weten, als ze maar kunnen kijken en luisteren en dingen met elkaar in verband kunnen brengen. En natuurlijk op tijd verantwoording afleggen, maar dat geldt voor iedereen in gekozen functies, ook al is die verantwoordingsplicht niet beschreven. Uit de discussie – wéér die discussie – achteraf over hoe iets is gedaan of gedaan en waarom, komen altijd nieuwe gezichtspunten. Daar leren we allemaal van en zolang dat gebeurt heb ik het grootste vertrouwen in D'66.

En ik maar denken dat die man alleen verstand van geld had.

Het was een prima club, met o.a. Jan Vis, Machteld Versnel, Wim Dik en Jan ten Brink als voorzitter. In de loop van dat eerste jaar kregen we ook de discussie over de financiën. Ik was daar erg vervelend in, maar ik sta nu eenmaal op het standpunt dat je als je plannen wilt verwezenlijken moet zorgen dat de centen er voor zijn. Vandaar dat ik telkens weer aandacht vroeg voor de financiële overzichten. Zo moet je ook verklaren dat ik in 1976 penningmeester geworden ben. Dat maken ze je gewoon om van het gezeur af te zijn. Gequalificeerd was ik er niet voor. Ik kon niet eens een balans lezen laat staan een exploitatierekening of een begroting maken, maar dat heeft de partij me geleerd. Ik begon in Utrecht met een sluitende begroting van f 28.000,- en legde twee jaar later in Breda mijn functie neer met een sluitende begroting van bijna één miljoen. Mijn geluk is dat toen ik penningmeester werd er twee mensen in het hoofdbestuur kwamen die – hoe verschillend van aard ook – toch wat financiën betreft op dezelfde lijn zaten. Ik bedoel Frans Rogier en Jan Veldhuizen. Frans, aanvankelijk secretaris, later vice-voorzitter organisatie, was

ongeveer eens per half jaar. Ook is er elk half jaar overleg tussen alle gemeenteraadsleden en statenleden van de partij. En dan is er natuurlijk van tijd tot tijd een regiocongres. Als voorzitter van de regio woon ik alle statenfractie-vergaderingen bij voor terugkoppeling over en weer. Op het ogenblik houden we overal in de provincie acties onder het motto „Maak ken-

„Waar ideeënbusen hangen is het werkoverleg niet goed geregeld.”

nis met D'66”. Dikwijls is ook Suzanne Bischoff daarbij als vertegenwoordigster van de fractie met speciale zorg voor Gelderland. Overdag doen we werkbezoeken, waarbij colleges van B&W vertellen wat ze te melden hebben en 's avonds houden we een instuif, waarbij iedereen kan kennismaken, vragen stellen, lid worden. Straks bij het voorstellen van de Kamerkandidaten zullen we dat op eenzelfde manier doen. Dat functioneert aanmerkelijk beter

UIT STAD EN LAND

Subregio Twente

Het bestuur van de subregio Twente nodigt u hierbij uit voor de ASV, te houden op 9 oktober 1980 in Hotel Suisse, Stationsplein 14 te Almelo, aanvang 19.30 uur.

Agenda:

1. Opening en mededelingen
2. Presentatie nieuwe bestuurskandidaten.
- N.B. U kunt zich nog melden bij Paula Veen, Drienerparkweg 9, 7552 EA, Hengelo, Tel. 074 - 434467.
3. Verkiezing nieuw subregiobestuur.
4. Verslag van de Gewestraadsfractie van D'66
5. Pauze
6. Voorbereiding najaars-ALV. (N.B. Moties en amendementen kunnen tot aan het begin van de A.S.V. worden ingediend).
7. Financieel Verslag 1980 en begroting 1981.
8. Rondvraag en Sluiting.

Regio Gelderland

Het eerstkomende regiokongres zal gehouden worden op 18 oktober 1980 te Nijmegen.

Regionieuws nr. 7, met daarin de agenda en alle andere informatie wordt de leden begin oktober per post toegezonden.

Het Regiobestuur wil echter ook via de Democraat reeds meedelen dat er verschillende functies opnieuw bezet moeten worden.

Dit zijn:

- a. 1e Regiopeningmeester.
- 2e. Regiopeningmeester.
- b. Kampagneleider 1981/1982, tevens lid van het Regiobestuur.
- c. Regio H.B.-lid.
- d. drie plaatsvervangende leden van de landelijke adviesraad.

Al deze funktionarissen zullen op 18 oktober worden gekozen. Langs deze weg openen wij de kandidaatstelling en roepen kandidaten op om zich te melden bij de Regiosecretaris.

M.b.t. de te behandelen kongresstukken verzoeken wij de afdelingen dringend voor wat de beleidsprogramma's betreft geen gedetailleerde amendementen in te dienen bij de ARV, maar zich toe te spitsen op algemene hoofdlijnen hiervan en op de actuele politieke moties.

Ook om des tijds wille lijkt dit verstandiger.

Sluitedatum voor moties enz. is dus woensdag 15 oktober te 18.00 precies. Na die datum dienen moties in honderdvoud bij de kongresleiding te worden ingediend.

De afdelingen worden derhalve verzocht om een eventuele vergadering te houden in de periode 6 oktober t/m 14 oktober 1980.

Regio Brabant

Werkgroep Agglomeratie Eindhoven

In 1982 zullen er verkiezingen plaats

THEMADAG KERNBEWAPENING

Het bestuur van Democraten '66 regio Gelderland organiseert op zaterdag 25 oktober 1980 te Wageningen een themadag over Vrede en Veiligheid, in het bijzonder over de kernbewapening.

Een diepgaande voorbereiding over dit onderwerp is nuttig en nodig omdat het onderwerp een week later ter sprake komt op het Landelijk Congres te Utrecht en daar een beslissing moet worden genomen.

De leden kunnen zich op deze themadag uitvoeriger dan op het Landelijk Congres op de hoogte stellen van heersende standpunten in de partij. Zij krijgen ook de gelegenheid om vragen te stellen. Zij kunnen ook zelf het woord voeren door in te tekenen op een sprekerslijst.

Voor een vruchtbare discussie hebben wij ons verzekerd van de medewerking van Laurens Jan Brinkhorst, Hein van Oorschoot en Dick Tommel, terwijl Hans van Mierlo is gevraagd om ook te komen.

Jan Dirk van Ketwich Verschuur is bereid de discussie te leiden.

Op deze themadag worden geen besluiten genomen

Programma

Titel: Vrede en veiligheid

onderwerp: Kernbewapening

datum: Zaterdag 25 oktober 1980

aanvang: 10.00 uur

plaats: Junushof Schouwburg, Plantsoen 3 te Wageningen (tel. 08370 - 12061) toegangsprijs: f 5,-.

Agenda

9.30 uur samenkomst

10.00 uur inleidingen door:

Laurens Jan Brinkhorst

Dick Tommel

Hein van Oorschoot

Hans van Mierlo (is gevraagd).

12.30 uur lunchpauze

13.30 uur inbreng van leden in volgorde van intekening op sprekerslijst.

theepauze

15.00 uur spontane discussie van de leden met de inleiders

16.30 uur sluiting

vinden voor de Agglomeratieraad 6 oktober
Eindhoven. Daar de vorige verkiezingen plaats vonden op het moment dat onze partij het absolute dieptepunt had bereikt, is D'66 niet vertegenwoordigd in de A-raad. Maar de volgende keer willen wij wel meedoen. Daartoe is een werkgroep opgericht om het reilen en zeilen van de agglomeratie te volgen, om een verkiezingsprogramma te maken, en om een standpunt te bepalen ten aanzien van de zinvolheid van de agglomeratie. Het is de bedoeling dat uit elk van de 11 deelnemende gemeentes tenminste een D'66-lid meedoet in de werkgroep. Dit is echter nog lang niet het geval en we doen dan ook op iedereen in de agglomeratie een dringend beroep mee te doen met de werkgroep. Inlichtingen te verkrijgen bij: E. P. Honig, D. v. Hornelaan 13, 5581 CZ Waalre, tel. 04904 - 2045. Kennis van zaken is niet vereist.

Onderstaand schema van de fractievergaderingen van de Provinciale Statenfractie.

D'66 Provinciale Staten-fractie Noord-Brabant

Het schema van de fractievergaderingen voor de tweede helft 1980 ziet er als volgt uit:

8 december

Aanvang: 19.30 uur

Plaats: Provinciehuis, Kamer Nr. 65, 1e etage

Brabantlaan 1, 's-Hertogenbosch

Belangstellenden zijn welkom.

Mary Noordhoff

Secretariaat Statenfractie Noord-Brabant

Provinciehuis, Kamer Nr. 80, Brabantlaan 1, Den Bosch

Tel.: 073 - 125454, tst. 2173.

Regio Utrecht

Het Regio Bestuur nodigt de leden van D'66 in de Regio Utrecht uit tot het bijwonen van een algemene Regio Vergadering op dinsdag 14 oktober a.s.

Aanvang: 20.00 uur in het Jaarbeurs Congrescentrum te Utrecht.

Tijdens deze vergadering zullen o.m. aan de orde komen: Voorbereiding A.L.V. van 31 oktober/1 november 1980, Nieuws uit de Adviesraad, Hoofd Bestuur en Provinciale Statenfractie, Regiobeleidsplan en verkiezing bestuursleden.

Aftredend zijn Henny van Herwijnen en Lydia Schutte, welke zich herkiesbaar stelt. Dit houdt in dat er o.a. een andere voorzitter gekozen moet worden. Kandidaten worden verzocht zich minimaal 48 uur voor aanvang van de vergadering aan te melden bij de secretaris, Venus 23, 3402 HB IJsselstein.

Regio Drenthe

(in samenwerking met de regio's Groningen en Friesland)

Zaterdag 18-10-'80:

Westerbork - Hotel Meursinge:

10.00-13.00 uur: ARV-Drenthe:

Onderwerp: miljoenennota.

Spreker: Maarten Engwirda.

14.00-16.00 uur: Bijeenkomst D'66-Noord.

Onderwerp: kernbewapening.

Sprekers: Laurens Jan Brinkhorst, Dick Tommel, Cees Slottje.

advertentie

Het Hoofdbestuur van D'66 zoekt op korte termijn ter aanvulling op het bestaande team enige

NOTULISTEN (M/V)

- Deze notulisten worden belast met het notuleren van diverse vergaderingen van het Hoofdbestuur, Dageelijks Bestuur, vaste en ad hoc commissies, adviesraad en van congressen, die meestal 's avonds en op zaterdagen plaatsvinden.

- Kandidaten dienen in staat te zijn beknopt, snel, accuraat en in goed Nederlands te notuleren. Enige ervaring is gewenst.

- Per verslag ontvangen zij een honorarium en onkostenvergoeding. Aantal vergaderingen en data in onderling overleg met het Hoofd Algemene Zaken van het landelijk secretariaat te regelen.

- Nadere informatie in te winnen bij Kitty Warburg, landelijk secretariaat D'66, Bezuidenhoutseweg 195, 2594 AJ Den Haag, tel. 070 - 858303.

- Sollicitaties vóór 15 oktober 1980 te richten aan het Hoofdbestuur D'66 op bovengenoemd adres.

MENSEN-RECHTEN

bijengegaard door Kitty Warburg

CLAT Nederland

Nieuwe Gracht 47,
3512 LE UTRECHT, tel. 030-319675
Boeren, mijnwerkers, eigenlijk de gehele bevolking van Bolivia verzet zich al lange tijd tegen het huidige regiem in Bolivia. Om met dit verzet door te kunnen gaan is uw financiële steun nodig. Stort uw bijdrage op giro 1918108, t.n.v. Solidariteitsfonds Bolivia.

Komitee Zuidelijk Afrika

Cornelis Houtmanstraat 19,
3572 LT UTRECHT, tel. 030-710614
De Werkgroep Kairos gaat een advertentie-kampagne voeren waarin de regering wordt gevraagd een olie-embargo tegen Zuid-Afrika in te stellen. Om de financiering van deze advertentie mogelijk te maken verzoekt de werkgroep een bijdrage te storten op giro 4373055, t.n.v. het advertentiefonds van Kairos.

Stichting Werkgroep Indianen Projekt

Bloemgracht 90,
1015 TM AMSTERDAM, tel. 020-235984
In Rotterdam zal van 24 tot 30 november 1980 het Vierde Russell Tribunaal over de rechten voor de Indianen van Noord-, Zuid- en Midden-Amerika worden gehouden. Zowel organisatorisch als financieel is hulp nodig om dit tribunaal te doen slagen.
Uw financiële bijdrage kunt u storten op giro 4057800 t.n.v. 1Vde Russell Tribunaal te Amsterdam.

Politieke Scholings- en Vormingsinstituut D'66

PSVI-NIEUWS

Bestuurslid verlaat het PSVI

Bob van den Bos verlaat na twee jaar het bestuur van het PSVI. Hij zegt er het volgende over: „Omdat het naar mijn mening principieel onjuist is wanneer een kandidaat voor de Tweede Kamer een bestuursfunctie binnen D'66 bekleedt, ben ik ge-

EERSTE KAMERFRAKTIE GEÏNSTALLEERD

Op Prinsjesdag werd de nieuwe D'66 Eerste Kamerfractie geïnstalleerd. Na 3 jaar afwezigheid in dit college laten Jan Vis (rechts) en Jan Glastra van Loon (links) het D'66-geluid in deze Kamer weer klinken.

noodzaakt mij niet meer herkiesbaar te stellen als lid van het PSVI-bestuur. Het is een afscheid met pijn in het hart. Gedurende de afgelopen twee jaar heb ik de snelle ontwikkeling van één van de bloeiendste onderdelen van de partij van nabij mogen meemaken. Ik heb in deze periode de grootste waardering gehad voor het werk van mijn medebestuurdersleden en vooral ook van de bureaustaf Arthie en Annemarie. In de toekomst hoop ik in ieder geval bij het PSVI betrokken te kunnen blijven. Het bestuur van het PSVI bedankt Bob hartelijk voor zijn inzet zowel bij het voorbereiden van de cursussen als bij zijn optreden als begeleider van een aantal cursussen.

Cursussen

Een overzicht van onze activiteiten vindt u in de augustus Democraat 1980. U kunt dit overzicht ook aanvragen: PSVI D'66, Bezuidenhoutseweg 195, 2594 AJ Den Haag, tel. 070-858303.

Commissie Scholing en Vorming Noord-Brabant

In Noord-Brabant is een commissie scholing en vorming opgericht. Deze commissie is samengesteld uit de volgende leden:
Arjen Oostra, Willem Pijperpark 11, Waalwijk, 04160-37148
Erik de Bruin, Lange Brugstraat 35a, 4811 WP Breda, 076-133539
Chris Pelkmans, Oranjestraat 47, Gilze, 01615-2448
Marjon Spolders, Stelt 16, Eersel, 04970-4134
Wim Kool, Amstellaan 13, Den Bosch, 073-133863.
De commissie heeft het volgende programma vastgesteld:
Oriëntatiecursus D'66
Breda: 11 en 18 oktober
Oss: 29 november en 13 december

Eindhoven: 29 november en 13 december
Meer informatie over deze cursus en aanmelding bij bovengenoemde commissie.
Verdere plannen van de commissie: cursussen gemeenteraad en vrouwen cursussen.

Commissie Scholing en Vorming Groningen

De commissie scholing en vorming Groningen heeft succesvol drie cursussen gemeenteraad in Groningen afgesloten. De plannen zijn: een nieuwe cursus gemeenteraad, een applicatiecursus gemeenteraad

Advertentie

FLIP DE KAM

HET GAT IN DE HAND VAN NEDERLAND

FRANS NYPELS

Dit boek, geschreven als een roman, gaat over het dilemma van het behoud van inkomen en het handhaven van de sociale voorzieningen.

Aan de hand van veertien gesprekken leggen de auteurs precies uit waarom onze verzorgingsstaat in een crisis is beland.

UITGEVERIJ BERT BAKKER AMSTERDAM

(vervolgcurcus) en een cursus voor aspirant statenleden. De commissie is als volgt samengesteld:

Ton Bergman, Kalkwijk 15, 9603 BB Hoogezand, 05980 - 95233
Jaap Sjoerds, Borgweg 121, 9951 BD Winsum, 05951-2376, Sam Roze-
mond, Wilhelminalaan 20, 9752 LM Haren, 050-345331, Jan Geelhoed,
Sterremuurweg 6, 9753 AV Haren, 050-348470, René Caderius van
Veen, Oosteinde 46, 9697 XH Blij-
ham, 05976-1203, Wim Jansen,
Grotestraat 54, 9781 HD Bedum,
05900-3002, Koojse van Doesen,
Dwingeloweg 66, 9671 KG Win-
schoten, 05970-20967.

Zuidelijke IJsselmeerpolders

In de Zuidelijke IJsselmeerpolders organiseert het PSVI in samenwerking met het regiobestuur een cursus gemeenteraad. Deze cursus begint op 13 oktober. Inlichtingen: Mike Boelijn, Gildemarkt 81, 1351 HB Almere, tel. 03240-10081.

Noord Holland

Het regiobestuur Noord Holland organiseert in Alkmaar, Amsterdam en Hilversum een cursus gemeenteraad. Deze cursussen beginnen: Alkmaar 14 oktober, Hilversum: 22 oktober en Amsterdam: 30 oktober. Inlichtingen en aanmelding: Ruud Schutte, Volder 1, 1625 TB Hoorn, 02290-30893

KANDIDATEN GEVRAAGD PSVI-BESTUUR

Reglementair treden op de 28ste ALV te Utrecht de volgende leden van het PSVI-bestuur af:

- Rudi Nieuwenhoven,
- Dick Hijsterborg,
- Bob v. d. Bos.

De bovengenoemde bestuursleden kunnen nog voor een tweede termijn van twee jaar worden gekozen. Alleen Rudi Nieuwenhoven en Dick Hijsterborg stellen zich herkiesbaar. Op deze ALV dient in deze drie vacatures te worden voorzien.

Kandidaatstelling voor commissies.

Voor een aantal vaste commissies dient deze ALV een aantal leden te kiezen op niet-bindende voordracht van het Hoofdbestuur. Het Hoofdbestuur is van mening dat het recht van voordracht geen beletsel vormt voor een open kandidaatstellersprocedure. In verband hiermede stelt het Hoofdbestuur de kandidaatstelling voor de volgende vacatures open.

Geschillencommissie

Op dit congres treden af:
R. J. Akkerman, mevr. M. van Empel-Rambonnet, G. Ringnalda en mevr. M. de Leeuw.
R. J. Akkerman en mevr. M. de Leeuw stellen zich herkiesbaar. De ALV dient dus vier leden van de Geschillencommissie te kiezen.

Landelijke verkiezingscommissie

F. van Kleven trekt zich terug uit deze commissie.

De ALV dient dus één lid van de Landelijke Verkiezingscommissie te kiezen.

Rapportagecommissie.

Aan de beurt van aftreden en niet herkiesbaar is H. Geelen. Tussentijds heeft O. W. Heezemans zich uit deze commissie teruggetrokken. De ALV dient dus twee leden van de Rapportagecommissie te kiezen.

Kandidaatstelling dient te geschieden door middel van een ingevulde en ondertekende vragenlijst, die op telefonisch verzoek door het landelijk secretariaat wordt toegezonden. De kandidaatstelling sluit op dinsdag 21 oktober 1980, om 17.00 uur.

Frans Rogier

vice-voorzitter organisatie

Stichting Wetenschappelijk Bureau D'66

SWB- NIEUWS

Lijst thans voorradige publicaties S.W.B. D'66

juni 1980

B 6 Afrika NOTITIES: - Apartheid - Europa-Afrika-USSR 1980 f 2,50
CRM 8 Het (bedreigde) boek in de Samenleving 1979 f 4,50
CRM 9 Landelijke en Regionale Omroep 1980 f 3,-

DV 13 Symposium De volgende generatie 1979 f 4,50

E 5 Besparen is vooruitzien 1979 f 4,50

E 6 Herzieningsontwerp Warenwet en de

Levensmiddelenwetgeving in Nederland 1980 f 4,50

L 2 Van ruilverkaveling naar landinrichting 1979 f 3,50

MV 8 Standpuntbepaling inzake abortus 1979 f 3,50

MV 9 Studiedag gezondheidszorg 1980 f 4,50

S 11 Voorontwerp wet ter beperking van de nadelen van pensioenverlies wegens inflatie 1979 f 2,-

VRO 12 Op weg naar bewonerszelfbestuur I en II 1979 f 4,-

VRO 13 Een pleidooi voor echte verstedelijking 1978 f 3,-

VRO 15 Voorontwerp van een wet op de woningsplitsing 1980 f 3,-

L 3 Agrarische grondpolitiek: een redelijk alternatief 1980 f 2,50

DV 14 Inspraaknota inzake de problematiek van de Molukkers in Nederland (onder embargo) 1980 f 5,-

DV 15 Studiedag Innovatie 1980 f 5,-

Bij de S.W.B. is een lijst van niet meer voorradige publicaties aan te vragen.

Betaling:
Verzoeken van te voren het bedrag voor de gewenste publicaties te gire-

ren naar nr. 3322213 ten name van de Penningmeester S.W.B. D'66 te Den Haag, onder vermelding van het nummer van de publicatie(s). Deze wordt(en) dan zo spoedig mogelijk toegezonden.

Werkgroep Afrika

De Werkgroep Afrika zal zich binnenkort gaan bezighouden met de problematiek van de Westelijke Sahara. Belangstellenden kunnen contact opnemen met ondergetekende.

Kees Klompenhouwer

coördinator

p/a Tattistraat 134

3066 CJ Rotterdam

Tel.: 010 - 213905

Werkgroep Staatsrecht en Binnenlandse Zaken.

De werkgroep zal vergaderen op:

donderdag 23 oktober,

donderdag 20 november,

donderdag 11 december.

Alle vergaderingen vinden plaats in het gebouw van de Tweede Kamer, Binnenhof 5, Den Haag en beginnen om 19.30 uur.

Nieuwe leden kunnen zich opgeven bij Ronald L. M. Verhagen, Bleulandweg 134, Gouda, secretaris van de werkgroep.

Ontwikkelings-samenwerking

Voor de themagroep „Organisatie van de technische hulpverlening” (een subgroep van de werkgroep ontwikkelings samenwerking) worden belangstellenden gezocht met name uit de niet-landbouw sfeer.

Deze themagroep heeft zich onlangs opgericht en wil vanaf september actief aan de slag met ondermeer de volgende punten ter discussie:

1. Er dient nog veel te gebeuren om de gedachte „verbetering van de kwaliteit van de hulp” werkelijk gestalte te geven, zowel inhoudelijk als organisatorisch.

2. Er valt veel af te dingen op de huidige, vastzittende bureaucratische structuren, die een slagvaardig beleid in de ontwikkelingslanden zelf niet bevorderen. Wat zijn pragmatische alternatieven voor zo'n organisatie structuur? Gedacht wordt o.a. aan decentralisatie van beslissingen bevoegdheden naar sterke landkantoren ter plaatse; een betere coördinatie van kennis en deskundigen in Nederland; een deskundigen recruteringsbeleid dat zowel beoogt, opgedane ervaring niet verloren te laten gaan (zoals nu zo vaak de praktijk is) als voorkomt dat zich een klein select groepje „ontwikkelings” functionarissen in vaste dienst institutionaliseert.

3. Er bestaat een nogal sterke tendens dat projecten meer en meer vanuit Nederlandse belangengroepen worden geëntameerd (technische en onderzoeks instituten, bedrijfsleven) i.p.v. vanuit de behoeften in de ontwikkelingslanden. Goed functionerende landkantoren

Advertentie

Fractie D'66 in de Rijnmondraad zoekt

Fractie-assistent

(man/vrouw), werkend/studerend en/of wonend in dit gebied

Vergoeding beschikbaar

Aanmelding:

Fractie-secr.

Ronedans 112 2907 AE Capelle a.d. IJssel

Inlichtingen:

Tel. (010) - 183646 of 517757

zouden hier tegenwicht kunnen geven.

Belangstellenden kunnen terecht bij Kees Zijdeveld (085 - 646134), Huig van der Mandele (010 - 143622) of Peter Laban (08370 - 20339, na 5 september).

Werkgroep Kunsten en Media

Besloten is tot herziening van de nota **Kunst in de samenleving**, die nu ruim drie jaar geleden ten doop is gehouden. Afgesproken werd dat alle actieve en corresponderende leden van de subgroep zal worden verzocht om deze nota op korte termijn nauwkeurig door te nemen, en vervolgens **per bladzijde** te noteren, welke passages zich lenen voor schrapping, vervanging of aanvulling.

De desbetreffende stukken dienen **uiterlijk 8 oktober** aan mij te worden toegestuurd.

P. Hans Frankfurthen
Sloterweg 1212
Amsterdam.

Politiek Emancipatie
Aktiveringscentrum D'66

PEAC- NIEUWS

Het **Politiek Emancipatie-aktiveringscentrum PEAC** is op 30 aug. 1979 ingesteld als bijzondere commissie van het HB met als taak te adviseren, stimuleren en coördineren in emancipatiezaken binnen de partij en naar buiten de D'66-standpunten over emancipatiezaken uit te dragen. De status en personele bezetting waren een voorlopige, in eerste instantie voor een jaar vastgesteld.

Na overleg met de coördinatoren van de regionale emancipatiewerkgroepen is echter onlangs besloten om aan het HB voor te stellen de voorlopige toestand met nog een jaar te verlengen. Het PEAC begint nu immers pas goed z'n plaats te vinden in de structuur en het denken van de partij, en het zou de continuïteit schaden als er op dit moment personele wijzigingen zouden moeten optreden.

Op de vergadering van 28 aug. j.l. heeft het HB besloten de bestaande opzet van het PEAC met een jaar te verlengen.

T.z.t. zal, in overleg met de coördinatoren en het HB, een definitieve organisatie worden opgezet. Tot die tijd blijven de **leden van het PEAC**: Carien Evenhuis, voorzitter

Hein van Oorschoot, aangewezen door het HB
Martien van Dedem, aangewezen door het PSVI

Carel van Sitteren, aangewezen door de SWB

Louise Groenman
Ellen Scheerder

Nelleke Schoemaker.

Begin september j.l. heeft er zich het volgende opmerkelijke en verheugende feit voorgedaan, dat namelijk **de vrouwen- resp. emancipatieorganisaties van de politieke partijen een gezamenlijk standpunt** hebben ingenomen. In dat geval is er een protest ingediend tegen de voorgenomen plannen van de regering om de terug-gave van teveel betaalde AOW-premie aan gehuwde vrouwen te laten vervallen. Ondanks partij-politieke verschillen is hier één verklaring geformuleerd.

De vrouwen- resp. emancipatiegroeperingen houden regelmatig overleg, en zullen waar nodig vaker een gemeenschappelijke reactie geven.

Het PEAC en de coördinatoren van de regionale emancipatiewerkgroepen zullen op maandagavond 27 oktober a.s. weer in Utrecht bijeen komen voor het **politiek coördinatoren-overleg**.

Voor vragen op emancipatiegebied, bijv. over materiaal, of de regionale werkgroepen, kan men terecht bij de **emancipatiewerkster** van D'66, Elske Schreuder, die in ieder geval op maandag en vrijdag telefonisch te bereiken is (secretariaat van de partij, Bezuidenhoutseweg 195, 2594 AJ Den Haag, tel. 070-858303).

Ook het **PEAC-bulletin no. 3**, dat deze dagen uitkomt, is daar op te vragen.

Jongeren Activerings Centrum

JOAC

Uitnodiging

Hierbij nodigt het jongerenactiveringscentrum D'66 alle jonge D'66 leden en alle verdere geïnteresseerden uit voor het bijwonen van de eerste Algemene Jongeren Vergadering op 4 oktober 1980.

Deze vergadering zal gehouden worden in het Universiteitshuis Lepelenburg 1 in Utrecht.

De toegang is gratis.

Aanvang 11.00 uur.

Conceptagenda:

1. Opening en welkomstwoord
2. Programma; begroting en instelling JOAC
3. Presentatie kandidaten voor de definitieve bestuurscommissie
4. Lunch met informeel treffen
5. Spreker(s)
6. Uitslag van de verkiezing bestuurscommissie
7. Rondvraag en sluiting

De huidige JOAC groep is er van overtuigd dat het programma de jongeren zeer zeker zal aanspreken. In ieder geval is het zo dat zij hopen en rekenen op een grote opkomst van jonge D'66 leden.

Gelieve uw lidmaatschapskaart mee te nemen in verband met stemmingen.

NIEUWS UIT DE ADVIESRAAD

door Kitty Warburg

Heel adrem kon de Adviesraad in zijn vergadering van 23 augustus reageren op twee wetsontwerpen m.b.t. de Leegstandswet. Heel actueel ook in het kader van de gebeurtenissen rond de ontruiming van de PH-kade. Erwin Nypels lichtte toe op welke punten hij zowel het initiatief wetsontwerp van de PvdA als het wetsontwerp van de Regering wat heeft kunnen bijsturen in de richting van de D'66 ideeën hierover. De Adviesraad nam twee moties aan. Beide moties geven de fractie voldoende speelruimte om zowel het regeringsvoorstel als het PvdA voorstel onder een aantal voorbehouden, toch te steunen. Voor wat betreft het PvdA wetsvoorstel adviseerde de raad de fractie dit ontwerp te steunen, nadat eventuele gaten in de effectiviteit van de vorderingsmogelijkheden zullen zijn gedicht en nadat de civiele ontruimingsbepalingen zullen zijn verruimd.

Met betrekking tot het voorstel van de regering adviseerde de Adviesraad de tweede kamerfractie dit wetsontwerp te steunen mits de onduidelijkheden over de praktische gevolgen van het vorderingsgedeelte

worden weggenomen; de straffe anti-kraakmaatregelen worden afgezwakt en dat er zekerheid wordt gegeven over extra financiering die nodig zal zijn voor de uitvoering van het vorderingsbeleid.

Verder hield de Adviesraad zich geruime tijd bezig met het eigen functioneren. Een aantal vergaderingen geleden werd uit de Adviesraad een commissie benoemd die tot taak kreeg een aantal zaken op een rijtje te zetten. Dit rijtje werd nu ter discussie aan de raad voorgelegd. Maar helaas 50 Adviesraadsleden bijna 50 zinnen en dus lukte het niet de gehele notitie door te werken. Besloten moest worden op de volgende vergadering de zaak af te ronden. Een lot dat nog een aantal agendapunten beschoren was, zoals de notitie over de regeling van het plaatsvervangend lidmaatschap en een motie Erkelens/Joele, welke een uitspraak van de raad vraagt over de snode plannen van minister Pais om een nieuw selectiesysteem bij het toelaten van studenten te gaan toepassen. En zo schuift ook de Adviesraad z'n zaken door: inspraak, meepraten, meebeslissen, kortom: het kost wel tijd.

In de vorige „Democraten” is te weinig plaatsruimte geweest voor deze rubriek. Sommige brieven hebben daardoor aan actualiteit verloren. Ik ben nu helaas genooddacht sommige artikelen die al zijn gezet te laten vervallen. Dat lot treft R. S. Hübner die over het debat over Zuid-Afrika slecht te spreken is; ook de brief van Lies Breemer die Jet Debussy kapitelt over haar pro-roken-inde-vergaderingen-van-D'66-verhaal moet vervallen. Ik neem wel op:

Grote Verzoendag

door Bettie S. Groen

Herinnert u zich nog de discussie, zo'n 1 1/2 jaar geleden, over het houden van de ALV op zaterdag en zondag?

Was u het ook eens met het besluit dit niet weer te doen, opdat iedereen naar de ALV's kan komen?

Weet u op welke dag 20 september

1980 valt?

Als u in uw agenda kijkt, zult u daar hoogstwaarschijnlijk zien staan: Grote Verzoendag (isr.). Dat betekent dat dit voor joden over de gehele wereld de allerbelangrijkste dag van het joodse jaar is. Dus ook voor de Nederlandse joden.

Een dag waarop zij vasten en naar de synagoge gaan.

Een heleboel dingen zijn voor de joodse wet verboden op deze dag en onder die verboden dingen valt ook het reizen en vergaderen.

Nu heeft het HB besloten op 20 september a.s. de 27e ALV te houden. Ze hebben waarschijnlijk niet goed in hun agenda's gekeken, want ik kan me niet voorstellen dat ze anders uitgerkend deze dag zouden hebben gekozen.

Ik doe via deze brief een heel dringend verzoek op het HB om de datum te veranderen, zelfs als dat heel veel geld zou gaan kosten. Het is

DEMOCRATEN SCHRIJVEN

toch bijzonder belangrijk om met dergelijk soort dingen rekening te houden.

Rekening houden met die mensen, die op 20 september NIET aanwezig zullen kunnen zijn.

Ik vertrouw erop dat het HB mijn verzoek zal honoreren, maar ik hoop tegelijkertijd met deze brief te bereiken dat alle D'66-ers in het vervolg rekening zullen willen houden met dergelijk soort belangrijke dagen.

Uiteindelijk vergaderen we ook niet op Kerstmis of op andere belangrijke christelijke feestdagen.

REALISME OF IDEALISME

door: Dik Bussemalen, Bé Lanting, Jan Brinkma. Dissidenten '66 uit Groningen

Beide zijn nodig in een partij als D'66. Maar het idealisme voert tegenwoordig toch te veel de bovenaan bij D'66.

Het idealisme dat de PPR voert bedoel ik niet. Dat is een gevaarlijk en dom soort idealisme.

D'66 zou iets meer van het realisme van de VVD moeten overnemen.

Ik denk aan de onderstaande zaken waar de VVD meer werkelijkheidszin toonde dan D'66, te weten: kernwapens-sanctiewet - groter staatsaandeel oliewinning - Okto-regularisatie gastarbeiders - proefboring Noordzee-gaswinning - Ameland-olieboycot - Zuid-Afrika-Urenco-Sterreclame 19.00 uur - kerncentrales.

Maar daar staat tegenover dat D'66 veel positiever overkomt dan een PvdA. Daarom een zelfbewust D'66 moet eventueel de moed opbrengen een regering te vormen met CDA/VVD.

Het zal ons beslist geen windeieren opleveren, integendeel. Hooguit verliezen we wat stemmen aan de PvdA. Maar dat zijn lieden die toch niet in D'66 thuishoren?

Er zijn nog al wat artikelen gewijd aan toekomstige coalitievorming. Zo ziet Wim Ovaa een kabinet met Terlouw als minister-president wel zitten.

Het gaat Frans Dingemans te ver wat Willem van de Zandschulp wil, namelijk dat PvdA en D'66 afspreken niet zonder elkaar te zullen gaan regeren. F. D. wil dat D'66 haar zelfstandige positie niet prijsgeeft.

L. J. Giebels maakt van alle mogelijke combinaties een „aftelsom van redelijke alternatieven te beginnen met kamerbreed

Kees de Groot waarschuwt voor de CDA; die glijden na de fusie naar rechts af.

„Ik rond af. Duidelijk moet je nu misschien wel zijn dat aan zoiets als

een links blok niet te ontkomen valt. En even duidelijk moet zijn dat samenwerking met het CDA betekent, dat D'66 zich begeeft in een doodlopende slop”.

Karel Frielink jr. komt daarentegen tot de conclusie dat „het alternatief voor de jaren tachtig is: D'66-CDA”. Van geheel andere aard is de volgende bijdrage:

HET STEEKPROEFCONGRES

door Arend Meerburg

D'66 is dicht bij het punt gekomen dat een partijcongres alléén al uit de hand loopt doordat het een „algemene ledenvergadering” is. Hoe goed de procedures ook verbeterd zullen worden, een congres van 3000 of meer lieden - bij voorkeur in een veel te kleine zaal - lijkt over essentiële zaken nauwelijks meer tot behoorlijke besluitvorming te kunnen overgaan zonder draconische manipulatie zijdens de congresleiding.

Tot nu toe hebben zulke aantallen leden zich niet bij D'66-congressen aangediend, maar dat is zeer verklaarbaar. De congressen in de periode tussen de verkiezingen zijn politiek van minder groot belang en vele leden houden het wel voor gezien. Bij de komende congressen ter voorbereiding van de verkiezingen en over de regeringsvorming zullen toch wel meer leden hun zegje willen doen. Twintig procent opkomst lijkt dan niet krankzinnig veel, doch betekent wel een congres van 3000 lieden, met de daarbij behorende - ook electoraal slechte - chaos.

Moeten we naar het door vele partijen in binnen en buitenland gebruikte systeem van afdelingsafgevaardigden, met langdurige voorvergaderingen waarin deze afgevaardigden worden gebonden aan uitvoerige mandaten? Of kunnen we iets bewaren van de D'66-benadering waarin het individuele lid een stem heeft? Ik geloof het wel. D'66 heeft in een verleden gespeeld met de zgn. steekproef-vergadering, die overigens meer de functie had van de huidige Adviesraad. Ik pleit voor een steekproefcongres. Uit de ledenbak worden bijv. 1000 namen gelicht van lieden die stemrecht hebben op het daarop volgende congres. Vele van deze prijswinnaars zullen weinig behoefte hebben om naar het congres te gaan, doch zij kunnen hun stemkaart overdragen aan iemand die wél wil en waarin zij vertrouwen hebben. Op deze wijze kan men het aantal congresgangers in de hand houden terwijl men een betere afspiegeling krijgt van wat leeft onder de leden dan bij het huidige systeem of een systeem van afdelingsafgevaardig-

den. Het zou natuurlijk mooi zijn als je zo'n systeem nu al zou kunnen invoeren - eventueel op een soort vrijwillige basis om niet in conflict te komen met de reglementen - bij de komende grote politieke congressen. Maar het zal wel eerst helemaal uit de hand moeten lopen voordat we ons congressysteem aanpassen.

KRITIEK OP KAMERLEDEN

* Frits Mulder uit Amsterdam op Terlouw.

Jammer hoor: de heer Wiegel begreep de gebeurtenissen in Amsterdam op 30 april al niet zo goed, maar in de Democraat van mei 1980 (nr. 5) geeft Jan Terlouw er ook blijk van er weinig van begrepen te hebben.

Jan Terlouw begint zijn verklaring door te stellen dat er begrip is voor krakers, vredelievende demonstraties, oppositie tegen geldsmijterij enz. Dat is werkelijk prachtig! Begrip kunnen we best gebruiken. Maar dat begrip is al zo lang, jarenlang verdoond zonder dat er ook maar iets gebeurde. Iedereen moet maar eens goed begrijpen dat de Amsterdamse bevolking het wachten en lijdzaam toezien, zat is. We zijn het spuugzot!!

Als ooggetuige van de rellen maakt F. M. een onderscheid tussen het optreden van de Amsterdamse politie en de Mobiele Eenheid. De laatste heeft volgens hem wel degelijk geprovoceerd.

„Natuurlijk waren er reldschoppers bij en ook ik keur de plunderingen af, maar iedereen die een beetje mensenkennis heeft (en van de fractievoorzitter van een partij die voorgeeft dicht bij de mensen te staan, mag je dat toch verwachten), weet dat geweld en agressie niet zomaar ontstaan. Dat zo'n massale agressie niet ontstaat door een stelletje raddraaiers, die er toevallig ook bij zijn. Het is de laatste poging van wanhopige mensen om door te dringen tot de ivoren toren van politici.”

en tenslotte:

„Nog even over de laatste zin van Jan Terlouw over STAD en VARA. Dit programma was een waardige uitzending als tegenhanger voor het afschuwelijke Nationale programma op Hilversum 1. En of het STAD/VARA programma opruiend heeft gewerkt weet niemand. Dat is nu eenmaal niet te onderzoeken en dus kan ook Jan Terlouw daar niets zeker over zeggen.

Diep, heel diep teleurgesteld ben ik in mijn eigen partij. Dicht bij de burgers staan is zelfs bij D'66 al een holle frase geworden.”

* N. Opdenberg-Elias uit Den Haag, die in een kort artikel en door M. L. Huppe uit Utrecht, in een lang, de „tegemotkomende” politiek van Brinkhorst ten opzichte van de PLO hekelen en met vele citaten aantonen wat het ware gezicht van de P.L.O. is.

Een citaat uit een interview dat Yasir Arafat op 11 febr. '80 gaf aan „El Mundo” (Venezuela):

„Het kan ons niet schelen te sterven. Ik ben met een vrouw getrouwd - Palestina genaamd. Vrede voor ons betekent de vernietiging van Israël. We bereiden een totale oorlog voor, een oorlog die generaties lang zal duren. Sinds januari 1965, toen Al-Fa-

tah ontstond zijn wij de gevaarlijkste vijand van Israël geworden. Wij zullen niet rusten tot de dag dat wij terug zullen keren naar ons thuis en tot wij Israël zullen vernietigen...”

Aangehaald wordt ook de resolutie van de Palestijnse Nationale Raad van juni 1979:

... de PLO zal zijn strijd voortzetten met alle beschikbare middelen en, boven al, de gewapende strijd, om het Palestijnse land te bevrijden en om een vechtend onafhankelijk nationaal gezag op te zetten in elk deel van Palestina dat bevrijd is”.

Abou Ayad, hoofd van de Afdeling voorlichting van de PLO, op 22 maart 1979:

„Ik zeg u in naam van de revolutie, dat wij tegen het Egyptisch-Israëliësch Verdrag zijn niet omdat het een afzonderlijke vrede betekent, maar omdat het vrede betekent met Israël en erkenning (van Israël). Wij zouden ons er ook tegen verzetten, als het geen afzonderlijk verdrag was.”

Hani el Hassan, de PLO vertegenwoordiger in Teheran op 1 jan. 1980:

„Onze grote steunpilaren zijn de Iraanse Revolutie en Khomeiny (...). Binnen 5 jaar zullen we een Palestijnse regering vestigen en we hopen Israël in 15 jaar te vernietigen (...). Onze hoop is dat de leiders van Iran en Palestina Jeruzalem hand in hand zullen binnenkomen.”

Het artikel van Huppe eindigt met:

„En wat dat willen vernietigen van Israël betreft; de profeet Mohammed (571-632) en zijn volgeling Roekhollah Moesawi Khomeiny leren dat dit een goed is en geen kwaad. Mohammed leerde zijn Moslims dat het God's wil was dat zij continu in oorlog behoorden te verkeren met alle „ongelovigen” totdat de gehele wereld geïslamiseerd zou zijn. Niet-Moslim staten zijn uit den boze en dienen door de Moslims vroeg of laat vernietigd te worden. En volgens Khomeiny dienen zelfs staten, die in schijn een islamitische regering hebben, vernietigd te worden. Ik eindig met een in dit verband relevant citaat van Roekhollah Moesawi Khomeiny:

„Willen wij een eenheid van het islamitische volk tot stand brengen en het vaderland van de Islam bevrijden van de overheersing of invloed van de (westerse) imperialisten, staat ons slechts één weg open: wij moeten een waarlijk islamitische staat vormen en alles in het werk stellen om de andere, tirannieke en slechts in schijn islamitische regeringen, die door het buitenland in het zadel geholpen zijn, omver te werpen, en wanneer dat doel bereikt is, moeten wij de wereldheerschappij van de Islam vestigen.”

* Th. J. J. Slijkerman uit Zandvoort op Mertens.

„Dat mijn afgevaardigde Mertens om principiële redenen niet aanwezig heeft willen zijn bij de inhuldiging van onze koningin heeft mij bijzonder pijnlijk getroffen.”

Hij stelt Marcus Bakker en de zijnen aan Mertens ten voorbeeld: „een gevoel van warmte ging naar hen uit. Ik zou zeggen: wat let hem? (vB)

PRESTATIEMAATSCHAPPIJ
door plo... (onleesbaar) namens D'66 leden uit Bernisse
Met stijgende verontwaardiging la-

DEMOCRATEN SCHRIJVEN

zen wij in De Democraat van februari 1980 het verhaaltje van de afdeling Goeree. De activiteiten van de heer Grinwis komen ons daarbij wat onwettelijk voor maar prima, enthousiasme kent geen grenzen. Maar de laatste zin van dit artikelje deed de deur dicht. „Wie met meer dan 66 nieuwe leden komt krijgt ook een foto in De Democraat”. Dit past precies in het beeld van onze prestatiegerichtte maatschappij. Wij dachten echter dat D'66 een andere kant op wilde, namelijk naar een samenleving, waarbij de individuele prestatie wat minder centraal staat. Het gaat toch niet om het aantal leden, maar om de motivatie die er achter steekt. Het lijkt ons, dat je meer hebt aan mensen die zich voor 100% voor D'66 inzetten, dan aan mensen die „gewoon” lid worden om 100 andere redenen. Nee, ons lijkt het zinvoller een foto te plaatsen van iemand die dan weliswaar wat minder „zieltjes winst”, maar die zich wel helemaal inzet om een fijne, leefbare samenleving te krijgen. Want, dáár draait het toch om?

Geachte p/o...! het grappige is nu juist, dat Grinwis zich voor 100% inzet en toch een gewoon lid blijft (Piet v. B.)

TUSSEN SERVET EN TAFELLAKEN

door
Wil Eijkenaar-van Noorwegen te Wormer

Mijn man en ik zijn beiden lid van Democraten '66, en betrekkelijk actief. Wij bezoeken o.a. altijd de congressen samen, maar dat wordt steeds moeilijker. Wij hebben n.l. een zoon van 11 jaar, te jong om aan het congres deel te nemen, en te oud voor de creche, die er op die dagen is.

Bij het laatste najaarscongres is hij de vrijdagavond alleen geweest, en de hele zaterdag. 's Avonds vonden we een stil jongetje in een stoel. Hij klaagde niet, maar zei wel: ik kies later niet voor de politiek, kinderen zijn dan veel te veel alleen.

Daarom de volgende suggestie: Is het niet mogelijk dat de betreffende afdeling, waar het congres wordt gehouden, iets doet voor deze jongeren? Bijv. allerlei spelen, voetbal, sjoelen, schaken, dammen, tafeltennis.

Heeft u enig idee of wij de enigen zijn met deze problemen, of zouden er meer mensen naar het congres komen, als hun kinderen voor zo'n dag ook onderdak zouden hebben?

VREEMDELINGEN

door R. Van Hasselt te Tonden

In zijn artikel VREEMDELINGEN EN RECHT stelt Van Lijssel: „De beschaving van een samenleving kan worden afgemeten aan de manier waarop met de minderheden wordt omgegaan.” Dat klinkt mooi, maar het is niet waar want de omgang met vreemdelingen wordt niet in de eerste plaats bepaald door de gastvrijheid van het gastland, maar door het aantal en de aard van de vreemdelingen, en door de opnamecapaciteit. Wanneer de opinie ten aanzien van vreemdelingen de laatste jaren in ongunstige zin veranderd is komt dat niet omdat het beschavingsniveau achteruit is gegaan (wat overigens best het geval kan zijn), maar door de enorme toevloed van vreemdelingen, die niet zonder reden als een bedreiging wordt ervaren.

Van Lijssel ziet ook wel in dat we niet iedereen kunnen toelaten omdat dan „binnen de kortste keren hier ook geen welvaart meer is,” maar hij vindt dat niemand daar bang voor hoeft te zijn omdat afgezien van een paar vluchtelingen „alleen diegenen worden toegelaten die aan de Nederlandse, welvaart een positieve bijdrage leveren.” Was het maar waar! We zitten nu al met circa 16000 werkloze gastarbeiders en dan zwijg ik nog maar van de niet aflatende stroom Surinamers die een hoogst ernstig probleem vormt.

Dat de thans toegelatenen nog een bijdrage leveren aan de Nederlandse welvaart is meer uitzondering dan regel. Het gaat om niet geringe aantallen. Cijfers van het CBS tonen aan dat bijna de helft van de jaarlijkse bevolkingsaanwas thans aan immigratie is te wijten. Voor een onmiskenbaar overbevolkt land een bedenkelijke ontwikkeling.

Dat werkloze gastarbeiders, met of zonder tijdelijke verblijfsvergunning, na een jaar werkloosheid uitgewezen kunnen worden, is een verstandige maatregel. Men kan deze mensen indien gezorgd wordt voor een goede afvloeiingsregeling beter laten repatriëren dan dat ze hier een minderhedenprobleem gaan vormen en een belasting van onze samenleving blijven. Men denke alleen eens aan het huisvestingsprobleem!

Dat men er tegenwoordig van uitgaat dat het overgrote deel der buitenlanders hier voor altijd blijft is een hoogst gevaarlijke opvatting. Met name de Islamitische gastarbeiders die door hun sterk afwijkend cultuurpatroon hier nooit zullen integreren en dat ook niet wensen, dienen na verloop van tijd ons land weer te verlaten. Gebeurt dat niet en laten we hier een sterk toenemende Islamitische minderheid ontstaan, dan is daar naar de ervaring in andere lan-

den leert de grootst mogelijke ellende van te verwachten. Men bedenke dat er niet alleen jaarlijks nog duizenden Islamitische mensen bijkomen in het kader van de gezinshereniging, maar ook dat hun geboortecijfer meer dan drie maal zo groot is als het onze.

Het is struisvogelpolitiek daar de ogen voor te sluiten. Verdraagzaamheid en gastvrijheid zijn loffelijke eigenschappen, maar ze hebben hun grenzen.

MET NADRUK

door Hans Frankfurter te Amsterdam

Aan de achterkant van de voorkant van het SWB-blad *idee* '66 staat, met zoveel woorden, dat je er niet zonder meer uit mag fotocopieren.

Van het standpunt van de uitgever uit gezien is dit heel verklaarbaar: deze heeft meer belang bij het verkopen van een los nummer ad f 8 dan bij het met lede ogen toezien hoe iemand een lichtdruk vervaardigt van een stuk van enkele pagina's en deze vervolgens doorgeeft aan een kennis.

Het belang van D'66 staat daar lijnrecht tegenover: wie een artikel schrijft voor *idee* '66 is het in de eerste plaats om respons te doen. Aangezien (helaas) niet iedereen op het tijdschrift is geabonneerd, zal die respons noodgedwongen gering zijn. Tenzij de auteur zelf zorgdraagt voor verspreiding van zijn stuk onder alledenen bij wie hij belangstelling aanwezig vermoedt voor de aangesneden materie.

Het is natuurlijk erg aardig van Van Loghum Slaterus om met ons in zee te zijn gegaan. Normaal gesproken is het volkomen redelijk dat een uitgever een vergoeding bedingt voor kopieën uit zijn blad. Alleen *idee* '66 pas volledig aan zijn doel beantwoorden wanneer de betreffende clause is vervangen door „nadruk met bronvermelding”. Indirect heeft ook de uitgever belang bij dergelijke promotie.

Waarom tenslotte toegevoegd zij dat ik niet op de gedachte voor dit ingezonden stuk zou zijn gekomen, wanneer niet een der auteurs mij een fotokopie van zijn stuk had gestuurd, met daarbij nog wel de opwekking om daarvanaf dóór te kopiëren t.b.v. andere D'66-leden...

door Marjolein Engwirda

VRAGEN OVER VRAGEN

Korte brieven vraagt de redactie van dit blad. Daarom direct naar de kern. De kern van mijn brief die tegelijkertijd de grond vormt van het verzoek van de redactie.

Dit land vervuult zichzelf. Te land, te water en in de lucht. Voorbeelden te over. Oorzaken te over: de wegwerpmatras gebouwd op onze overvloed. Maar dit land vervuult nog harder de tijd. Wij springen slordig om met eigen en andermans tijd. Voorbeelden: nodeloos wachten in ziekenhuizen, aan loketten van officiële instanties, achter alles versperrende vrachtwagens, voor stoplichten om drie uur 's nachts...

De ergste vorm van tijdvervuiling zijn de papieren en formulieren die wij om de haverklap voor van alles en nog wat in moeten vullen. Kan

iemand mij uitleggen, waarom ik elk jaar weer opnieuw talloze malen moet invullen waar en wanneer ik geboren ben, met wie ik al of niet en hoe getrouwd ben, welke en welke soort kinderen ik heb, enz.? Kan de computer dat niet onthouden en mij vragen aan te geven wat er ten opzichte van de vorige keer is veranderd? Tijdvervuiling bij aanvragen van rijbewijs, inentingsbewijzen, gezondheidskeuringen, inreisvisa, belastingpapieren en vele andere stukken.

Een nieuwe vorm van tijdvervuiling dreigen de kamervragen te worden. En in het verlengde daarvan de „Statenvragen” en de „Raadsvragen”. Als u er even over nadenkt begrijpt u wat ik bedoel en moet ik er geen Democraatpapier voor vermorsen. Om vragen te stellen moet je de gave des onderscheids bezitten. Er worden veel vragen naar-de-bekende-weg gesteld. Of tot meerdere eer en glorie van de vragensteller. Democraten zouden moet proberen te vermijden om vragen te stellen uit propagandistische overwegingen.

Ernst Bakker bijvoorbeeld had mij op kunnen bellen, in plaats van vragen te stellen in de Amsterdamse Raad. Het onderwerp doet niet ter zake. Wél de feiten: Ernst stelt op 14 mei 1980 vragen naar aanleiding van een interview met mij, dat het Amsterdams Stadsblad op 13 mei 1980 publiceerde, in het bijzonder over een opmerking terzijde het interview gemaakt. Ernst kent mij en weet dat ik hem graag op 14 mei telefonisch hetzelfde antwoord had willen geven, dat wij nu op 30 juni op verzoek van de gemeente Amsterdam op schrift hebben gesteld en dat hem intussen wel bereikt zal hebben. Waarom dan toch die vraag in de raad? Tijdvervuiling, omdat Ernst Bakker politieke munt wil slaan uit, of zichzelf in de kijker wil spelen via 's mensen meewarigheid waar het ouden-van-dagen en gehandicapten betreft. Maar ik heb al gezegd dat het onderwerp niet ter zake doet.

Democraten, maak ernst met de politiek. Stel vragen aan wethouders, gedeputeerden of ministers, als zij de mensen zijn van wie u antwoord wilt hebben. En laat die vragen achterwege, als u zelf het antwoord al lang weet, of als u dat antwoord moeiteloos kunt krijgen op een andere - u bekende - plaats. Als dat antwoord niet bevredigend is, kunt u altijd nog nadere stappen zetten. Stop de tijdvervuiling!

Partijsecretariaat: Bezuidenhoutseweg 195, 2594 AJ Den Haag,
 telefoon: 070-858303

EEN DEMOCRATISCHE SAMENLEVING

door Jan Terlouw

Men zegt dat we in een democratie leven.

Dat is maar heel betrekkelijk waar. Onze staatsvorm is die van een parlementaire democratie, inderdaad. Maar voor velen betekent dit alleen dat ze af en toe een hokje rood maken, met tegenzin, want eigenlijk weten ze niet wat ze daarmee over zich afroepen.

Het kiezen van een overheid is voor de meeste Nederlanders niet iets waar ze lang en intensief mee bezig zijn. Ze zijn behalve staatsburger ook nog leerling, of leraar, of patiënt, of kind, of ambtenaar, of beroepsmilitair, en als ze vanuit die positie naar hun omgeving kijken merken ze dat het begrip democratie nog in de kinderschoenen staat.

Democratie betekent verantwoordelijkheid aanvaarden. Waar kan dat, waar gebeurt dat? De volksgezondheid bijvoorbeeld is fundamenteel ondemocratisch georganiseerd, omdat het systeem ertoe leidt dat de cliënt, die we patiënt noemen, de verantwoordelijkheid voor zijn eigen gezondheid overdraagt aan een anonieme organisatie. Dat voert zelfs tot blinde gehoorzaamheid van de zieke voor zijn arts. „Ik moet van de dokter in bed blijven”, zegt hij, en hij beseft niet hoeveel vrijheid hij hiermee vrijwillig opgeeft. Hij offert zijn vrijheid om maar niet zelf verantwoordelijk te hoeven zijn.

In het opvoeden van kinderen, thuis en op school, zijn we geneigd misbruik te maken van de voorsprong in kennis en ervaring die de volwassene heeft. Voor sommige opvoeders is die voorsprong een argument

om het kind een wil op te leggen, voor andere een argument om het kind volledig vrij te laten, zich „te laten ontplooiën”. Ik ben van mening dat het belangrijkste doel van opvoeden moet zijn om een kind te helpen zijn eigen beslissingen te durven nemen, om verantwoordelijkheid te aan-

vaarden voor zijn eigen daden: om democraat te worden.

Oefeningen in democratie beginnen thuis en zetten zich voort in alle facetten van het maatschappelijk leven. Democratie betekent respect geven en respect verlangen, het betekent luisteren naar het eigen geweten en rekening houden met het geweten van anderen, het betekent verantwoordelijkheid aanvaarden en macht spreiden. Een politieke partij die zich DEMOCRATEN noemt, zonder andere ideologische toevoegingen, ziet democratie niet alleen als middel om iets te bereiken, maar tege-

UITNODIGING

tot bijwoning van de 29ste
 Algemene Ledenvergadering op zaterdag 17 januari 1981 in schouwburg Kunstmin in Dordrecht.

lijktijd als het belangrijkste politieke doel dat moet worden nagestreefd. Dat legt de leden van zo'n partij zware verplichtingen op, o.a. de verplichting bij het nemen van een beslissing ruimte te laten voor het standpunt van andere gewetensvolle mensen in zijn partij.

De besluitvorming in D'66 is nog verre van ideaal, maar we zijn op de goede weg. Het democratisch gehalte van de vaak felle en emotionele discussies over de al of niet plaatsing van middellange afstandkernwapens was hoog, en het genomen besluit getuigt mijns inziens van het verantwoordelijkheidsbesef dat onlosmakelijk met democratie is verbonden. Voor velen is het congres in Utrecht een belevenis geweest die ver uitging boven het deelnemen aan een vergadering. Ik denk dat het kwam door een gevoel van vreugde om medeverantwoordelijk te mogen zijn voor democratische besluitvorming, voor het zetten van een nieuw stapje in de richting van ons doel: een democratische samenleving.

IN DIT NUMMER

Gezondheidszorg als keuze	3
Congrescatern	11
Congresverslagen en impressies	18
Tweede Kamer kandidaten	25

EERSTE CONGRESDEMOCRAAT

congresstukken zijn te vinden in het hart van deze democraat

KANDIDAAT- STELLING DAGELIJKS BESTUUR

Op het verkiezingscongres in februari treden reglementair de volgende twee leden af:

HEIN VAN OORSCHOT, vice-voorzitter politiek

PIM PIETERSZ, tweede penningmeester

Hein van Oorschot is reglementair niet meer verkiesbaar. Pim Pietersz stelt zich voor een tweede termijn niet meer herkiesbaar.

Nadere informatie over de taken van bovengenoemde DB-leden kan worden ingewonnen bij het landelijk secretariaat, of worden ingewonnen bij de huidige functionarissen.

Kandidaatstelling dient te geschieden door middel van een ingevulde en ondertekende vragenlijst, die op verzoek door het landelijk secretariaat wordt toegezonden.

DE KANDIDAATSTELLING SLUIT OP DONDERDAG 15 JANUARI 1981 OM 17.00 UUR.

Johan Hollemans

Vice-Voorzitter Organisatie.

d66 AKTIVITEITEN

Zaterdag 29 november 1980

10.30 uur: Adviesraad
Trianon, Utrecht

zaterdag 10 januari 1981

10.30 uur: Adviesraad

Trianon, Utrecht

zaterdag 17 januari 1981

10.30 uur: 29ste ALV

Kunstmin, Dordrecht

RADIO & TV

D'66 is via de radio eens in de veertien dagen in de ether. De komende uitzendingen zijn op dinsdag 2 december
dinsdag 16 december
dinsdag 30 december

De volgende tv-uitzending is op oudejaarsavond en belooft iets bijzonders te worden.

UITNODIGING

tot bijwoning van de 30ste Algemene Leden Vergadering op vrijdag 20 en zaterdag 21 februari 1981 in het cultureel Centrum De Flint in Amersfoort.

KANDIDAATSTELLING VOOR HET LIDMAATSCHAP VAN DE EERSTE KAMER DER STATEN GENERAAL

In verband met de wijziging van de Grondwet zal naar verwachting ook de Eerste Kamer der Staten Generaal worden ontbonden en zullen nagenoeg gelijk met de Tweede Kamer ook verkiezingen plaatsvinden voor de Eerste Kamer der Staten Generaal in mei 1981. Hieraan nemen de leden van de Provinciale Staten in alle provincies deel omdat de gehele Eerste Kamer opnieuw moet worden gekozen. Hiertoe dient ook een nieuwe kandidatenlijst voor D'66 te worden samengesteld. Volgens het Huishoudelijk Reglement dient het Hoofdbestuur de kandidaatstelling te openen. Op grond hiervan worden met ingang van 1 oktober 1980 D'66-leden, die aan de in de Kieswet, de Statuten en het Huishoudelijk Reglement van D'66 genoemde eisen voldoen, in de gelegenheid gesteld zich kandidaat te stellen.

Kandidaten dienen zich aan te melden door het in tweevoud indienen van een ondertekend aanmeldingsformulier. Eén exemplaar dient aan-

getekend te worden opgezonden aan de landelijke verkiezingscommissie van D'66, p.a. Kantoor Notaris L. J. J. M. van Meer, Postbus 30, 2670 AA Naaldwijk.

Het andere exemplaar moet gezonden worden naar het landelijk secretariaat van D'66, Bezuidenhoutseweg 195, 2594 AJ Den Haag.

Formulieren zijn op aanvraag verkrijgbaar bij het landelijk secretariaat. De landelijke verkiezingscommissie zal de ontvangst van ingediende aanmeldingsformulieren schriftelijk bevestigen.

De kandidaatstelling sluit op 8 januari 1981 om 17.00 uur.

Namens het Hoofdbestuur:

Johan Hollemans,

vice-voorzitter organisatie

Namens de Landelijke Verkiezingscommissie:

Ernst Jansen, voorzitter

REFERENTIE-COMMISSIE burgemeestersbenoemingen

Op initiatief van het HB is onlangs de zg. Referentie-Cie. in het leven geroepen die zich zal gaan bezig houden met begeleiden van sollicitaties naar vacante burgemeesterposten. Juist omdat het aantal in de directe toekomst te benoemen D'66 burgemeesters beperkt zal zijn is des te meer gewenst dat sollicitaties zo goed mogelijk worden gepland, gecoördineerd en begeleid.

Deze commissie heeft tot taak:

- te inventariseren welke burgemeestersfuncties op korte termijn vacant komen en waarvoor D'66 zich sterk kan maken;
- kandidaten voor de functies te interesseren en te adviseren omtrent hun sollicitaties;
- aspirant-sollicitanten te selecteren

op hun geschiktheid en kansen indien zij op steun van de partij willen rekenen;

d. aspirant-sollicitanten te informeren over de te volgen procedures en te adviseren;

e. contacten te onderhouden met fractievoorzitters uit de provinciale staten en de gemeenteraden wanneer zich vacatures gaan voordoen en/of een sollicitatieprocedure loopt;

Leden van de Referentie Cie. zijn: H. Zeevalking (partijvoorzitter), J. Glasstra van Loon (Eerste Kamerfractie), en L. J. Brinkhorst, (Tweede Kamerfractie), terwijl het secretariaat voorlopig zal worden gevoerd door Joris Backer.

Uiteraard zullen verstrekte gegevens vertrouwelijk behandeld worden.

COLOFON

De uitgave van de Democraat geschiedt onder verantwoordelijkheid van een door het Hoofdbestuur benoemde redactieraad die als volgt is samengesteld:

Piet van Baarsel, Mieke van Wageningen, Marie-Louise Tiesinga, Ad van Tiel, Stijn Verbeeck.

Als secretaris is aan de redactieraad toegevoegd: Co Patist.

Correspondentie, copy e.d. richten aan het redactiesecretariaat van:

De Democraat,
Bezuidenhoutseweg 195,
2594 AJ Den Haag.

Verantwoordelijkheid

De redactieraad draagt de eindverantwoordelijkheid voor inhoud en opname van publikaties in de Democraat. Het moet duidelijk zijn dat deze verantwoordelijkheid zich niet uitstrekt tot bijdragen van het Hoofdbestuur, fracties in vertegenwoordigende lichamen, het SWB-bestuur, het PSVI-bestuur, de Adviesraad en andere officiële partijorganen. Al deze bijdragen zijn als zodanig herkenbaar aan het rubriekshoofd.

Ook de inhoud van ingezonden brieven, die steeds de naam van de schrijver vermelden, valt buiten de verantwoordelijkheid van de redactieraad. Voorzover er enig misverstand omtrent de redactionele verantwoordelijkheid mocht dreigen, worden de titels van bijdragen die buiten die verantwoordelijkheid vallen, voorzien van een*

De Democraat

De Democraat wordt gratis toegezonden aan alle leden van D'66. Niet-leden kunnen zich abonneren voor f 25,- per jaar. Losse nummers zijn verkrijgbaar bij het secretariaat voor f 3,- per stuk.

Wanneer verschijnt de Democraat?

De Democraat verschijnt 9 à 10 maal per jaar.

Democraat nr. 1 verschijnt 2-1-1981

Sluitingsdatum copy: 1-12-1980

Democraat nr. 2 verschijnt 29-1-1981

Sluitingsdatum copy: 5-1-1981

Advertentietarieven

1/1 pagina: f 600,-

1/2 pagina: f 350,-

1/3 pagina: f 300,-

1/4 pagina: f 240,-

1/6 pagina: f 180,-

Steunkleuren zijn mogelijk; meerprijs op aanvraag verkrijgbaar.

Contractprijzen op aanvraag verkrijgbaar.

Plaatsing van advertenties is mede onderworpen aan de goedkeuring van de redactie.

Opname: 17.000

Druk en Lay-out:

Brouwer Offset BV/Utrecht

Partijsecretariaat
Bureau SWB D'66
Bureau PSVI D'66
Bezuidenhoutseweg 195
2594 AJ Den Haag
Telefoon: 070-858303

GEZONDHEIDSZORG ALS KEUZE

door Fred Bol

D'66's grondslag, aldus het beleidsprogramma, is dat wij zelf richting moeten geven aan onze ontplooiing, onze menswording en ons gedrag. Het individu moet zelf kiezen. Dit inzicht wordt in de huidige gezondheidszorg te veel verwaarloosd. Er is nogal wat voor nodig om zelf te kunnen kiezen. Dat betekent zelf verantwoordelijkheid dragen voor je gezondheid. Dat betekent mee te kunnen beslissen over wat er zal gebeuren als die gezondheid wordt bedreigd. Dat betekent ook een goede voorlichting. Wij moeten immers kunnen kiezen tussen de verschillende mogelijkheden onze gezondheid te bewaren of ziekte te overwinnen. De eis die aan een systeem van gezondheidszorg zou moeten worden gesteld is: maak voor de patiënt die keuze mogelijk, zorg ervoor dat die mogelijkheden bereikbaar zijn en ook dat aan hoge maatstaven wordt voldaan. Die zorg komt het best tot haar recht in het eigen leefmilieu van de patiënt: daar kan hij zichzelf zijn. Die zorg kan het best worden gegeven door die hulpverleners die het dichtst bij de hulpvrager staan: hulpvrager en hulpverlener horen te weten wat zij aan elkaar hebben en van elkaar kunnen verwachten.

Uit het bovenstaande volgt mijn stelling: de hulpverlening in de gezondheidszorg dient te worden gegeven op het laagste kennis- en zorgniveau, waar dit verantwoord en mogelijk is. Voldoet ons systeem hieraan? Het antwoord kan kort zijn: Neen. Velen die wel eens in het medisch kanaal zijn terecht gekomen, zullen dat hebben ervaren. Je ontmoet veel aardige (soms ook niet) hardwerkende, deskundige (niet altijd natuurlijk) hulpverleners; maar meepraten, meedenken, laat staan meebeslissen is er nauwelijks bij. Dat is ook zeer begrijpelijk en geldt niet alleen voor de gezondheidszorg – vergroot de afstand tussen deskundige en leek, tussen hulpverlener en hulpvrager, en vergroot het machtsverschil tussen beide groepen. Hoe moeilijk is het niet een maatschappelijke discussie – ik spreek liever over „inspraak” – over kernenergie op gang te brengen? Hoeveel onwil is hier aan de kant van de beslissers? Ons systeem van gezondheidszorg leidt er gemakkelijk toe de afstand tussen hulpverlener en hulpvrager te vergroten. Enkele voorbeel-

den. In de begroting van 1981 voor Volksgezondheid is f 600 miljoen uitgetrokken voor ziekenhuisbouw, en enkele miljoenen voor gezondheidscentra en samenwerkingsvormen in de eerste lijn. De huisarts krijgt voor iedere bij hem ingeschreven ziekenfondsverzekerde een vast bedrag per jaar, onafhankelijk van de verrichte arbeid. De specialist naar wie de huisarts verwijst krijgt per verrichting betaald. Veel verwijzen kan dan betekenen: minder werk en hetzelfde inkomen voor de huisarts, meer werk en meer inkomen voor de specialist. Meer ziekenhuisnames ten koste van poliklinische behandeling vergroten het honorarium van de specialist. Het leiden van een normale bevalling door specialist, huisarts of verloskundige leidt tot aanzienlijke verschillen in kosten. Het huidige systeem werkt vergroting van de afstand tussen hulpverlener en hulpvrager in de hand, werkt kostenverhogend en inefficiënt. Uiteraard zijn deze mechanismen bekend, dus scheppen wij centrale organen om die effecten tegen te gaan.

Controle-organen die in het huidige systeem nauwelijks effectief kunnen optreden. Trouwens, controle op een onjuist systeem kan nooit effectief zijn. Ook het feit dat de financieringsbronnen (sociale verzekeringen, begrotingsgeld, particuliere bijdragen) zo verschillend zijn en een eigen leven leiden, maakt een behoorlijk management in de gezondheidszorg uitermate gecompliceerd. Daarnaast wordt de zorg gekenmerkt door een grote differentiatie in het gebruik van de middelen en onvoldoende mogelijkheden dat gebruik te beïnvloeden. Om maar weer eens een voorbeeld te noemen: het gebruik van geneesmiddelen per hoofd van de bevolking loopt per streek bekeken soms meer dan 100% uiteen, zonder dat hiervoor een medische verklaring is te geven.

Hetzelfde geldt voor het opnamepercentage in ziekenhuizen en voor het verwijzingspercentage (het aantal verwijzingen per ziekenfondsverzekerde per huisarts). Wat is er nu nodig om het uitgangspunt **gezondheid als keuze** en de daaruit volgende stelling dat de hulp zo dicht mogelijk bij de hulpvrager moet worden verleend te verwezenlijken? Het begint bij de **zelfzorg**, een vorm van hulp die veel te weinig aandacht krijgt. Dit is de eerstaangewezen

hulp alvorens er anderen bij te betrekken. Daarop volgt de **mantelzorg**, dat is de hulp gegeven door niet-beroepskrachten (buren, familie en andere vrijwilligers). Binnen het kader van deze beschouwing laat ik die hulp onbesproken; ik richt me meer op de bestaande **professionele hulpverlening**. Wij zullen ons moeten realiseren dat een in tientallen jaren gegroeide situatie niet van de ene dag op de andere is te veranderen. Behalve het beheersbaar maken van de zorg en van de financieringsstromen is een andere instelling van hulpverleners en hulpvragers noodzakelijk. Dit zal geleidelijk moeten gebeuren. Alle te nemen maatregelen dienen in die richting te werken. Het is allereerst noodzakelijk dat er een beheersbare **financieringsbron** is. Dit is via een volksverzekering te realiseren, in eerste instantie wellicht een beperkte volksverzekering die kan worden uitgebouwd. Eén financieringsbron, omdat dan de geldstromen kunnen worden beheerst. Zolang dit onmogelijk is, is versterking van de eerste lijn een illusie. Regering en parlement dienen uiteindelijk de hoogte en de grote lijnen van de financieringsstromen te bepalen. Regionale en plaatselijke overheden dienen dit beleid zodanig mee te bepalen dat regionale en plaatselijke omstandigheden tot hun recht komen; de inspraak van gebruikers en verstrekkers van de zorg moet daarbij gegarandeerd zijn.

Er zal tijd nodig zijn om dat te realiseren, hetgeen niet wil zeggen dat wij tot zolang op de huidige weg moeten doorgaan. Er dienen geen beslissingen te worden genomen die zo'n toekomstige structuur zouden doorkruisen.

In grote lijnen zal deze **toekomstige structuur** op het volgende neerkomen:

Huisarts. De huisarts dient een minimum pakket van diensten te leveren, dat aan de patiënt bekend moet zijn. Hij dient over voldoende hulpmiddelen en faciliteiten te beschikken om tot een diagnose en een behandelingsplan te komen. Om een voorbeeld te noemen: eenvoudige wondbehandeling en kleine chirurgie behoren door de huisarts te geschieden en niet in de polikliniek van een ziekenhuis. Momenteel werkt de huisarts te vrijblijvend, waardoor hobbyïsme in de hand wordt gewerkt. Het valt te overwegen voor dit minimum pakket een vast bedrag per verzekerde te betalen. Daarnaast zouden een aantal facultatieve taken door de huisarts kunnen worden vervuld, tenminste als hij daarin apart is geschoold. Hiervoor zou een aparte betalingsregeling moeten worden ingevoerd. Een zogenaamd gemengd systeem zoals onder andere in Denemarken wordt toegepast.

Polikliniek. De volgende schakel zou de polikliniek moeten zijn. Het is het trempunt tussen de werkers in de eerste lijn en de tweede lijn met de patiënt. Hier moet worden overlegd of en hoe de ambulante patiënt kan worden geholpen en door wie. Zo'n polikliniek kan eventueel beschikken over enkele verpleegbedden om bepaalde uitvoerige onderzoeken mogelijk te maken.

Specialist. De specialist die zowel in de polikliniek als in het ziekenhuis werkt, zal geen patiënt behandelen zonder dat de mogelijkheden in de eerste lijn ten volle zijn benut. De consultatieve taak van de spe-

cialist ten behoeve van de eerstelijns werkers zal aanzienlijk moeten worden uitgebreid. Opname van in het bijzonder chronische patiënten zal niet plaatsvinden alvorens er overleg is geweest tussen de huisarts en de specialist, waarbij de laatste kan wijzen op die onderzoeken en behandelingen die de huisarts eventueel nog zou kunnen verrichten of doen. Alleen indien de aard van de onderzoeken of de behandeling mede gezien de toestand van de patiënt een opname noodzakelijk maakt, is die opname, waarvoor de specialist zich moet kunnen verantwoorden, voor rekening van de verzekering. Noch de eerste lijn, noch de polikliniek moet dan in de hulp kunnen voorzien. Het is te verwachten dat het aantal ziekenhuisbedden door deze gang van zaken drastisch kan verminderen. Daarop vooruitlopend dienen alleen bij hoge uitzondering gelden beschikbaar te worden gesteld voor ziekenhuisbouw. Eerst dienen de poliklinieken te worden uitgebreid en aangepast aan bovenstaand gebruik. Er zijn nog vele verfijningen van dit systeem mogelijk, zoals verschillende soorten verwijskaarten van huisarts naar specialist, maar daar ga ik nu niet verder op in. De specialist dient niet per verrichting te worden gehonoreerd. Het dienstverband geniet de voorkeur. Ook de specialist dient een vastgesteld minimum pakket te leveren, desgewenst met dezelfde aanvullende mogelijkheden als de

huisarts, hoewel de wenselijkheid hiervoor minder duidelijk ligt dan bij de laatste. **Geneesmiddelenvoorziening.** De waarde van het geneesmiddel in de gezondheidszorg wordt schromelijk overschat, zowel door de professionele werkers als door de patiënten. Ook dat is begrijpelijk. Hebben we niet gedacht dat DDT hét middel was om de malaria uit de wereld te helpen? Betekende de antibiotica niet dat alle infectieziekten dank zij een pilletje zouden verdwijnen? Ik herinner me nog de optimistische geluiden van een van de grootste farmaceutische industrieën ter wereld uit het begin van de jaren zeventig, dat het ongetwijfeld zou lukken binnen tien jaar een effectief geneesmiddel tegen aderverkalking te vinden. Leeft nog steeds niet de gedachte bij ziekte of onwelbevinden: een pilletje is voldoende om weer gezond te worden? Wij weten langzamerhand wel beter. Er zijn ongetwijfeld waardevolle en nuttige medicamenten, maar de verslaving aan en het gebruik van deels overbodige en soms gevaarlijke middelen is gigantisch. Het geneesmiddel moet terug naar de rol van een van de vele middelen om ziekte te helpen overwinnen, met de aantekening dat het altijd de patiënt van het middel afhankelijk maakt. Ook het geneesmiddel dient op het laagst mogelijke kennis- en zorgniveau te worden verstrekt. Iedere huisarts zou de beschikking moeten hebben over een zestigtal preparaten die hij als

onderdeel van de behandeling rechtstreeks aan de patiënt kan verschaffen. Dit bevordert de voorlichting en het gesprek tussen patiënt en arts. De apotheker dient een consultatieve taak ten opzichte van de huisarts te vervullen (zoals de ziekenhuisapotheker ten opzichte van de specialist). Daarnaast dient de apotheker ingeschakeld te worden bij de bereiding van niet-fabrieksmatig vervaardigde, maar wel noodzakelijke medicijnen, met daarnaast beheer en verstrekking van de rest van het (goed uitgebalanceerde) medicamentenpakket. Er mag worden verwacht dat de huisarts op deze wijze circa 80% van alle geneesmiddelen in de eerste lijn verstrekt. **Verloskundigen.** Ook hier geldt weer, dat de normale bevalling thuis hoort op het laagste kennis- en zorgniveau, dus bij de verloskundige. Een samenwerkingsverband tussen verloskundige, huisarts en specialist over de interpretatie van wat normaal is moet voor een aantal bevallingen mogelijk zijn.

Tot zover deze grote lijnen van de toekomstige structuur. Het is onze taak de gezondheidszorg in alle facetten zodanig te herstructureren dat de visie van D'66 daarin tot uiting komt. Er is nog veel te doen. ■

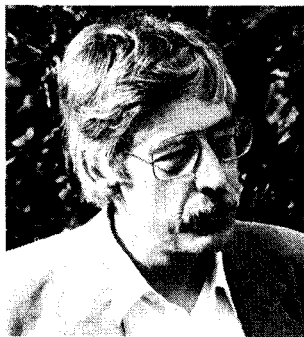
UIT DE FRAKTIES

WINT DE EERSTE KAMER AAN GEWICHT?

door Jan Vis

De Eerste Kamer is een orgaan dat na Prinsjesdag wat langzaam op gang komt en daarom heeft de nieuwe fractie op dit moment nog niet erg veel te melden. Bovendien is D'66 van mening dat een éénkamerstelsel beter is en dat leidt er toe dat de fractieleden in de Eerste Kamer zeker niet de neiging hebben om nog eens uitvoerig aan de orde te stellen wat door de Tweede Kamerfractie al duidelijk en overtuigend behandeld is.

Er zijn op dit moment twee onderwerpen waarop onze aandacht zich vooral richt. Het ene is de lange reeks grondwetswijzigingen die eerder dit jaar in de Tweede Kamer aan de orde waren en nu de Eerste Kamer hebben bereikt. Het tweede is de ontmoeting met het kabinet in de vorm van de algemene beschouwingen die eind van deze maand plaats zullen hebben. Jan Glasstra van Loon houdt zich als fractievoorzitter met het tweede bezig, het eerste onderwerp is in onderling overleg mijn verantwoordelijkheid geworden.

1° KAMER

Als dit nummer van de Democraat verschijnt is de stemming over een vrij belangrijk wijzigingsvoorstel vermoedelijk al achter de rug: de nieuwe wijze van verkiezing van de Eerste Kamer. Onze fractie is niet erg gelukkig met die verandering, vooral omdat de Eerste Kamer er politiek belangrijker door zal worden. Tot dusver wordt de Eerste Kamer iedere drie jaar voor de helft gekozen door

de provinciale staten. Het kabinet heeft voorgesteld om daar van te maken: iedere vier jaar in zijn geheel. Dat betekent dat politieke veranderingen, die optreden bij de Statenverkiezingen, snel en volledig worden doorgegeven naar de Eerste Kamer, sneller en vollediger dan in het huidige stelsel. Het is dus denkbaar dat een kabinet in de Tweede Kamer een (kleine) meerderheid heeft en – na provinciale statenverkiezingen – in de Eerste Kamer in de minderheid komt. Daar valt dan niets aan te doen: ontbinding en nieuwe verkiezingen voor de Eerste Kamer leveren geen oplossing want de staten stemmen natuurlijk weer eenzelfde Eerste Kamer bij elkaar. Wie even doordenkt komt al snel tot de conclusie dat er in die situatie in feite een conflict is tussen Eerste en Tweede Kamer – een conflict waarvoor geen oplossing is en dat zich natuurlijk slecht laat verenigen met de stelling dat de Tweede Kamer het primaat behoort te hebben. We denken er hard over om tegen het voorstel te stemmen en als we nog wat medestanders krijgen is het niet denkbeeldig dat het omstreden voorstel in tweede lezing (na de verkiezingen van volgend jaar) niet de vereiste tweederde meerderheid krijgt. Nog iets anders: het wetsontwerp tot instelling van de Emancipatieraad is intussen bij de Eerste Kamer aangekomen. We hebben aangedrongen op een snelle openbare behandeling zodat de raad snel werkelijkheid kan worden en de huidige moeilijke overgangssituatie kan worden afgerond. ■

BEGROTING POLITIE

door: Elida Wessel-Tuinstra

Ook dit jaar stond in de bijdrage van D'66 aan het debat de kwaliteitsverbetering van de Politie voorop. Uitbreiding van de Politie wil D'66 gekoppeld zien aan bepaalde voorwaarden:

- betere organisatie,
- grotere doelmatigheid in tijdsbesteding en niet te vergeten
- eisen van democratisering van het politie-apparaat.

Was vooral democratisering vorig jaar voor de regering nog een „wereldvreemd D'66-stokpaard”, dit jaar hadden recente gebeurtenissen de veel te grote afstand tussen top en basis overduidelijk aangetoond en werd iets positiever gereageerd. De gedachte dat ook de Politie met gewetensnood worstelt, werd evenwel nog gebagatelliseerd. D'66 moest „die enkelingen” nu niet als een structureel verschijnsel gaan zien!

Omdat dit punt zeer leeft bij de politiemensen werd door ons op dit punt een motie ingediend. Uitgangspunt blijft voor D'66 dat dienstbevelen in een democratische rechtstaat loyaal uitgevoerd moeten worden door daartoe bij de wet aangewezen

organisaties en personen. Incidenteel moet daarop echter voor een individuele politiemans/vrouw een uitzondering gemaakt kunnen worden. In de motie wordt daarvoor ruimte gevraagd.

Achteraf gelijk

Natuurlijk kwam ook het nieuwe dienstpistool ter sprake. Vanaf de eerste besprekingen heeft D'66 zich verzet tegen invoering van een nieuw dienstpistool zonder

2^e KAMER

dat een keuze voor passende en verantwoorde munitie gemaakt was. Helaas stonden we hierin alleen en werd de zware Walther P5 toch aangeschaft. Op zoek naar munitie koos de regering vervolgens in eerste instantie de stopkogel maar moest op deze keuze onder druk van de publieke opinie weer terugkomen. Nu wordt tijdelijk (?) andere munitie gebruikt, maar deze stuit op veel bezwaren. We krijgen nu achteraf gelijk maar daar koop je in de politiek weinig voor. Wel hebben we ge-

vraagd de verdere invoering van de Walther P5 op te schorten tot juiste munitie is gevonden. CDA en VVD ondersteunden dit verzoek heel dapper. Maar het is de vraag of zij zo flink blijven nu Wiegels zich tegen dit idee heeft verklaard en ook een van de politiebonden niet enthousiast was. Wat scheidt het toch vrijheid dat D'66 wel een bekwame werkgroep Politie achter zich weet maar geen vakbonden vertegenwoordigt.

Unverfroren hebben wij bovendien gepleit voor differentiatie in de bewapening bij de Politie. Dus niet iedereen zo'n zware Walther P5 maar ook de mogelijkheid van een lichter pistool, dat onder het uniform gedragen kan worden. Dit vond niet veel gehoor, maar ook hier zullen de feiten ons gelijk geven. Het is natuurlijk onwijs dat iedere wijkagent met zo'n provocerend wapen als de Walther uitgerust moet zijn.

Incidenten

Tenslotte bepleitten we duidelijker inschakelen van de gemeenteraad bij het politiebeleid. Sommige gemeenten hebben een aparte commissie Openbare Orde, maar het gevaar is groot dat daar alleen incidenten besproken worden waarbij geen beleid op langere termijn t.a.v. de Politie uit de verf komt. Toch is het zowel voor de Politie als voor de bevolking veel beter wanneer een democratisch gekozen orgaan als de gemeenteraad geregeld meedenkt over de taak en functie van de Politie in de lokale gemeenschap. Vragen als wel-

advertentie

waar blijft het zwarte geld?

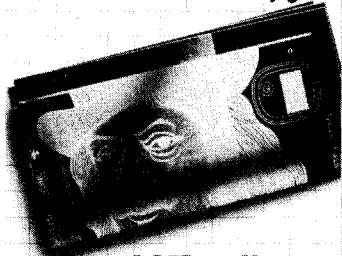
Het officieuze circuit

Een witboek over zwart en grijs geld
Arnold Heertje en Harry Cohen

In zeven hoofdstukken behandelen de auteurs vragen als: hoeveel zwart geld is er eigenlijk? Kan het officieuze circuit worden teruggedrongen of klapt onze economie dan in elkaar? Welke ingangspoorten tot het officieuze circuit zijn er via belastingen, subsidies en sociale verzekeringen? Deze hoofdstukken worden afgewisseld met interviews over grijze en zwarte praktijken in de Nederlandse economie. Paperback, f17,90

HET OFFICIEUZE CIRCUIT

Een witboek over Zwart en Grijs geld.

Arnold Heertje
Harry Cohen

van Het Spectrum

Het Spectrum brengt het Uw boekhandel heeft het

300.38.94 © 1980 INTRES intern reclamebureau spectrum

ke prioriteiten dienen gesteld nu de Politie niet overal tegelijk kan zijn, wat is de samenhang tussen optreden tegen vandalisme en bijvoorbeeld het jeugdwelzijnsbeleid, dienen mede door de gemeenteraad beantwoord te worden.

Daarnaast dient het zogenaamde driehoeks-overleg geïntensiveerd en gedemocratiseerd te worden. In dit overleg zullen burgemeester, officier van justitie en politiecommissaris, met het doel het handhaven van de openbare orde en het handhaven van de rechtsorde, in harmonie met elkaar het beleid vaststellen. De doelstelling van het politiebeleid wordt daar dus mede vastgesteld. Vandaar dat D'66 voorstander is dat de burgemeester in het vervolg verslag uitbrengt aan de gemeenteraad over datgene dat daar in het drie-

hoeksoverleg besproken is.

Met de huidige gemeentewet in de hand is dit al best verdedigbaar.

Ook de officier van justitie en de politiecommissaris dienen contacten met de gemeenteraad niet uit de weg te gaan. Het is immers ook voor hen van het allergrootste belang reacties op hun beleid te horen. Openbare orde en rechtsorde zijn op de keeper beschouwd gewoon modellen waarmee wordt aangeduid hoe de mensen met elkaar dienen om te gaan.

Daar mogen de burgers best over meepraten. ■

INITIATIEF-WETSONTWERP TWEEFASEN STRUCTUUR

Door Chel Mertens

Het Tweede Kamerlid van D'66, Chel Mertens, heeft een initiatief-voorstel van wet ingediend, om een nieuw wetelijk kader voor de structuur van het wetenschappelijk onderwijs (w.o.) te formuleren.

De aanleiding vormt het feit, dat het tot nu toe niet mogelijk is gebleken de discussie over de vernieuwing van het w.o. te verbreden op een manier, die D'66 voor noodzakelijk houdt; de pogingen van de D'66-fractie om de schriftelijke gedachtenwisseling over het wetsontwerp Twee Fasestructuur w.o. (16 106) daar voor te gebruiken, zijn afgestuit op de onwil van de regeringsfracties.

De oorzaak ligt natuurlijk dieper: naast enkele goede punten (propedeuse, artikelen 11 en 40 van de WUB, verdergaande convergentie van w.o. en h.b.o. (hoger beroeps onderwijs) zijn in de voorgestelde 2 Fasen-structuur elementen besloten die een gevaar vormen voor de continuïteit, die stagnatie van het vernieuwingsproces dreigen te veroorzaken, alsmede demotivatie bij de instellingen van w.o., én het verlies van kostbare tijd. De starre uniformiteit belemmert de gewenste „capacity for change”; de centralistische aanpak doorkruist de eigen verantwoordelijkheden van de instellingen. En over de positie van de student kan beter worden gezwegen; daar is wel heel weinig aandacht aan besteed.

De kritiek op het regeringsvoorstel kon alleen hard worden gemaakt door zelf met een wetsvoorstel te komen. Dit voorstel poogt (ruime) kaders te stellen, waarbinnen:

– de gewenste vernieuwing van het wetenschappelijk onderwijs als deel van een toekomstig geïntegreerd hoger onderwijs, voort kan gaan, in samenhang met de belangrijke maatschappelijke veranderingen

die om ons heen plaatsgrijpen;

– de instellingen van w.o. de hun toekomstige verantwoordelijkheden ook waar kunnen maken;

– de positie van de studenten wordt versterkt, met name door de introductie van een „begrensd leerrecht”;

De financiële verantwoordelijkheden voor

2^e KAMER

Regering en Parlement bij dit alles zullen moeten worden geconcretiseerd bij de Meer Jaren Afspraken (MJA) tussen de instellingen en de minister van O&W, alsmede bij het Algemeen Financieel Schema (AFS), dat het Parlement jaarlijks bij het Hoofdstuk VIII (O&W) van de Rijksbegroting behoort te ontvangen. Er wordt hier vooruit gelopen op nadere wetgeving m.b.t. planning en financiering van het hoger onderwijs.

Het initiatief-voorstel overlapt dus voor een deel het wetsontwerp 2 Fasestructuur w.o. maar gaat voor het overige duidelijk verder.

Enkele punten uit het voorstel zijn:

– er komt een maximale inschrijvingsduur van 6 jaar (in de overgangperiode: 7 jaar);

– binnen deze tijd kan de student kiezen uit een baaierd van opleidingen van verschil-

NIEUWE VOORLICHTER BIJ FRAKTIE

Per 1 november jl. is Jan Goeijenbier als voorlichter bij de Tweede Kamerfractie aangesteld.

Zijn werkzaamheden zullen vooral bestaan uit;

– het onderhouden van contacten met de pers

– het opstellen van persberichten over politieke standpunten

– voorlichting over politieke uitspraken en standpunten

– redactielid van de *Democraat*.

Ernst Bakker houdt zich voornamelijk bezig met zaken die het werktein van Jan Terlouw betreffen.

Spreekbeurten en werkbezoeken van de Kamerleden moeten bij het landelijk sekretariaat worden aangevraagd bij Co Patist.

Aanvragen voor spreekbeurten van Jan Terlouw kunt u doen bij Ernst Bakker. ■

lende cursuseduren, te verzorgen door de faculteiten; de z.g. initiële wetenschappelijke opleidingen;

– behalve dit onderwijs is er de mogelijkheid om – aansluitend – in-service-opleidingen te volgen, d.i. gespecialiseerde opleidingen, te verzorgen door (samenwerkende) faculteiten (en derden); dan is geen sprake meer van student, maar van werknemer in tijdelijk dienstverband. Financiering niet alléén door O&W;

– in het licht van het nagestreefde wederkerend onderwijs, moeten de post-academische opleidingen worden uitgebouwd;

– de universitaire lerarenopleidingen behoren initiële opleidingen te zijn;

– het academisch statuut wordt tot reële proporties teruggebracht ten gunste van de eigen verantwoordelijkheid van de instellingen (m.n. de faculteiten);

– de titels mr., drs. en ir. worden afgeschaft. Slechts „dr.” blijft bestaan;

– de positie van de student wordt versterkt:

1. door een „begrensd leerrecht” binnen de eerder genoemde 6 jaar inschrijvingsduur,

2. door een uitbouw van de propedeuse,

3. door een adequate omzwaibepaling,

4. door verlenging van inschrijvingsduur in geval van persoonlijke omstandigheden,

5. door definitie van de „normstudent” in de wet, alsmede door beroepsrecht bij examens (art. 40), toegang tot de in-service-opleidingen (art. 40 bis) en bij conflicten over de inschrijvingsduur (art. 40 ter WUB). ■

HET ZIJN DE SLECHTSTE VRUCHTEN NIET WAARAAN DE WESPEN KNAGEN

door Marie-Louise Tiesinga

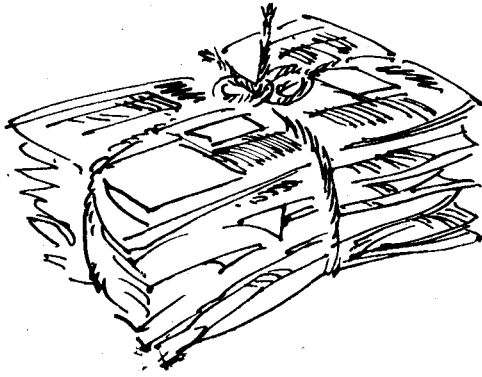
Het gaat goed met D'66. Onze manier van politiek bedrijven overtuigt steeds meer mensen, we blijven ons onafhankelijk opstellen, houden koers, laten ons imponeren door links noch rechts en... hebben gezonde meningsverschillen over belangrijke onderwerpen en nemen daarover democratische beslissingen of aanvaarden een acceptabele oplossing. Hetgeen aangeeft dat er in onze partij daadwerkelijk rekening wordt gehouden met het standpunt van de minderheid. Zoals Jan Terlouw zei in De Tijd van 24 oktober: "... En iedereen moet goed beseffen dat hij lid is van een partij die zich *Democraten* noemt. Als het Congres iets beslist waarmee een grote minderheid doodongelukkig is, zit er iets verkeerd met de besluitvorming".

D'66 is gedurende enige weken hét politieke voer voor journalisten geweest. Ons succes, onze zelfstandigheid en eigen benadering heeft een aantal van hen aangezet tot op wat bijna afgunst-schrijverij lijkt in de geest van „boven-de-middelmaat-koperaf“ en hen zelfs het vermogen tot zorgvuldig lezen en formuleren ontnomen heeft, waardoor ze op de rand van pure achterklap balanceerden.

Even een paar van de opvallendste misers, al wil ik er niet te veel aandacht aan besteden. Het venijn tekent zich al af in het bovenaangehaalde artikel in De Tijd van 24 oktober. Frénk van der Linden toont daarin een geheel eigen, tegen de roddelwereld aanleunende kijk op wat je wel en niet kunt maken in de relatie journalist-fractievoorzitter. Een informeel gesprek met Ernst Bakker, waarin van de zijde van De Tijd gevraagd werd om een coverstory met Jan Terlouw over de kernwapenzaak, wordt op een Van der Meyden-achtige, onjuiste en onheuse manier uitgemeten. Als kampioen kwaadspreker manifesteert zich ook Dieudonné ten Berge in Elseviers Magazine van 1 november j.l. waarin staat geschreven over Jan Terlouw:

„Directe medewerkers vinden dat hij zich te weinig in zaken verdiept. Hij weet er eigenlijk heel weinig van, zeggen sommigen ronduit. Hij zit te veel in het buitenland. Bij elk snoepreisje staat hij vooraan. Bovendien ergert men zich aan wat wordt genoemd zijn ontstellende ijdelheid. Hij is rancuneus tegen mensen die het niet met hem eens zijn, zegt een naaste medewerker“.

DE PERS OVER D'66

D'66 *nie*

open voor

Van onze parlementaire redactie

AMERSFOORT, maandag
Onder sterke druk van de partijtop en de als indrukwekkend omschreven rode van oudvoorman Hans van Mierlo, heeft het congres van D'66 besloten de deur open te houden voor het plaatsen in ons land van nieuwe atoomraketten.

Plaatsing van die raketten onder de huidige omstandigheden wijst D'66 af.

Maar als de krachtverhoudingen tussen Oost en West zich wijzigen, moet volgens D'66 nader worden bekeken of plaatsing toch zin heeft, waarbij een beperkte bewapeningsscheurstand van de NATO kon worden aanvaard.

Een nadere invulling daarvan is niet gegeven.

Het heeft heel wat voeten in de aarde. Volgens de pers heeft het afgelopen week einde gehouden najaarscongres te Amersfoort tot deze „nee, tenzij“ opstelling kon komen. De fractievoorzitter heeft eerst akkoord gaan met plaatsing onder bepaalde voorwaarden.

Omdat dit in strijd was met het besluit, dat een half jaar geleden werd genomen, reageerden van alle kanten het congres.

„Ik verwacht dat daar geen behagen aan zult hebben“ zo zei hij op het partijcongres zaterdag in Amersfoort, eraan toevoegend dat de partijleiding het congres met voorstellen komt over de samenwerking tussen de politieke partijen na de volgende verkiezingen.

„Ik verwacht dat daar geen behagen aan zult hebben“ zo zei hij op het partijcongres zaterdag in Amersfoort, eraan toevoegend dat de partijleiding het congres met voorstellen komt over de samenwerking tussen de politieke partijen na de volgende verkiezingen.

„Ik verwacht dat daar geen behagen aan zult hebben“ zo zei hij op het partijcongres zaterdag in Amersfoort, eraan toevoegend dat de partijleiding het congres met voorstellen komt over de samenwerking tussen de politieke partijen na de volgende verkiezingen.

**Jan Terlouw:
Niet samen met VVD en CDA**

Van onze parlementaire redactie AMERSFOORT, maandag

Dat staat er allemaal letterlijk! Mag ik even met u terug naar de Haagse Post van 12 juli 1980? Martin de Rijk schreef daarin een portret over Jan die hij veertien dagen lang volgde, in de fractie, in de Kamer en tijdens spreekbeurten in het land. Ik denk dat Elida Wessel bij die gelegenheid uitstekend verwoord heeft waar de schoen wringt. Ze zei toen: „Jan is gewoon stééngood. Het is begrijpelijk dat-ie veel jaloezie opwekt: iemand die er leuk uitziet, èn sportief is, èn goed in de politiek – dat is gewoon te veel“.

Daarbij komt nog de schandelijke manier waarop „directe medewerkers“ van Jan en „een naaste medewerker“ worden beschuldigd. Wie zijn dat in de eerste plaats? Carla Pauw en Ernst Bakker. Toen zij Elseviers Magazine met deze pertinente onjuistheden confronteerden – geen van beiden had het uiteraard gezegd tegen Elsevier noch elders – heette het dat ze „een secretaresse hadden gesproken... etc.“ Elseviers Magazine: een mistig verhaal en dat is heel netjes gezegd. Logisch dat toen niet alleen Carla en Ernst, maar ook Marlies Strous, Coby van Tilborgh en Claire Vierdag zich goed gepakt voelden. Met z'n vijven stelden ze een verklaring op die aan de bezoekers van het Congres werd uitgereikt. Ze schreven:

„We voelen ons hierdoor regelrecht belasterd. Noem ons één fractie waar de leden en medewerkers een enthousiaster, hechter en bevriender team vormen. Als zijn medewerkers hechten wij eraan om te laten weten dat wij de nonsens in genoemd artikel nooit en te nimmer geuit hebben, om de eenvoudige reden dat wij het niet vinden. Integendeel, wij weten van dichtbij dat Jan Terlouw hard en consciëntieus werkt, net zo ijdel is als iedereen en hoewel wij het vaak niet met hem eens zijn, van rancune nog nooit iets gemerkt hebben“. Mevrouw Dieudonné ten Berge steke het in haar zak.

Bewust verkeerd lezen, komt de afgelopen tijd ook veelvuldig voor. Met name met betrekking tot het amendement van Suzan Bischoff op het ontwerp-verkiezingsprogramma inzake plaatsing van nieuwe atoomwapens.

Jan Terlouw verwoordde dat op het Congres als volgt:

„Ik vind het unfair te zeggen dat je met het amendement-Bischoff alle kanten uit kunt. Er staat heel duidelijk in dat we nu plaatsing van nieuwe raketten afwijzen“. De Volkskrant van 3 november j.l. maakt het helemaal bont. In een hoofdartikel wordt gesproken over een „verdoezelende motie“, op dezelfde pagina wordt door de op het Congres aanwezig geweest zijnde verslaggever gesproken over het amendement-Bischoff dat dat de ontwerp-tekst van het D'66-hoofdbestuur een stuk aanscherpt... Gooi maar in m'n pet. Het wordt overigens in het hoofdartikel duidelijk dat de schrijver, Jan Joost Lindner, niet op het Congres aanwezig is geweest.

Dan nog TROS-Actua op de avond van 3 november, waar in de inleiding al wordt gezegd dat ze de kernwapendiscussie binnen D'66 „wat spottend“ zullen behandelen.

Is dat een behandeling van de actualiteit van de dag? Tot slot De Telegraaf van 3

november. Over zorgvuldigheid gesproken. Ik verwijs u hiervoor graag naar de krantekop bij dit artikel. Fractievoorlichter Ernst Bakker:

„Was het vroeger hard werken om in de krant te komen, nu kost het veel meer energie om bestand te zijn tegen aantijgingen”.

Commentaar van Jan Terlouw;

„Bijna allemaal kwalificatie zonder argumentatie”. Kort en krachtig.

Ik heb er verders niets aan toe te voegen. ■

DEMO-CRAATJES

door Marie-Louise Tiesinga

Het is duidelijk dat de komkommertijd weer voorbij is: tientallen Democraatjes vielen de afgelopen weken op m'n deurmat. Activiteit alom: algemene beschouwingen, voorbereiding van een congres waarover nog lang gesproken zal worden, ledenwerving, voorbereidingen op de komende Tweede Kamerverkiezingen, etc. De hoeveelheid spreektbeurten van onze Haagse fractieleden her en der in het land doet de vraag rijzen hoe die mensen ook dat er nog allemaal bij kunnen doen! Toch zien ze er allemaal redelijk gezond en vrolijk ogend uit. Dat kon niet gezegd worden van een aantal mensen op ons landelijk secretariaat gedurende de dagen voor het afgelopen congres. Die hebben zich letterlijk afgebeeld om alles in orde te krijgen. Als je dan de vaak ongelooflijk onvriendelijke telefoontjes hoort die ze krijgen... de gemakzuchtige verzoeken waaraan liefst per omgaande dient te worden voldaan...

Nieuw waren deze keer de bladen van Breukelen (het Breukelcraatje), Goedereede (een zeer verzorgde Groene Reede) en Westland (een frisse, groene Westland'66). Veel succes redacties! Utrecht (D'om 66) steekt in een nieuw jasje en als het om de uitvoering gaat, verdient Soest met z'n Soester Democraat beslist een pluim voor de goed verzorgde eenvoud en veelheid aan informatie. Hierin vond ik ook de uitslagen van een enquête onder de leden. Veel afdelingen hebben de afgelopen tijd door middel van schriftelijke vragen gepeild of niet meer mensen bereid zijn de fractie deskundig te ondersteunen, deel te nemen aan (politieke) werkgroepen, of belangstelling hebben voor het raadslidmaatschap, wethouderschap of bestuurslidmaatschap. Veelal werd ook gevraagd of men wilde meewerken aan het afdelingsblad. Vrijwel overal betekende dat dat de groep actieve D'66-ers ter plaatse groter

is geworden. Vaak wisten besturen en fractie niet eens hoeveel goede wil en deskundigheid er wel in hun afdeling aanwezig was. Het houden van zo'n enquête is belist de moeite waard.

Zuid-Limburg (Redelijkerwijs) stuurde ook voor het eerst het subregioblad op vol lezenswaardigheden over de streek in het algemeen en de activiteiten van D'66 in het bijzonder.

In d'Oliphant van Amsterdam reageerde Jacob Kohnstamm middels een interview door Joost van Marissing op een artikel van Jan Vis in Idee '66, getiteld „Volksvertegenwoordiger en partij” (jaargang 1, nr. 2, blz. 46 - 54). In dit artikel wordt ingegaan op de problematiek van ernstige meningsverschillen tussen volksvertegenwoordiger en partij. Welke van de twee heeft dan het laatste woord? De door de kiezers gekozen volksvertegenwoordiger, of de partij, die de volksvertegenwoordiger kandidaat heeft gesteld en stelt dat deze laatste gebonden is aan een verkiezingsprogramma e.d.? Kohnstamm, die als lid van de geschillencommissie vaak in aanraking is gekomen met ernstige fricties tussen partijorgaan en de gekozen volksvertegenwoordiger, buigt zich net als Vis over de vraag of een gekozen volksvertegenwoordiger na opzegging van het vertrouwen door een partijorgaan, gedwongen kan worden zijn/haar zetel ter beschikking te stellen. Het recall- of terugroeprecht. Beiden komen tot de conclusie dat volgens het geschreven recht de volksvertegenwoordiger bijna door niets of niemand meer kan worden afgezet nadat zijn/haar geloofsbrieven door de volksvertegenwoordiging akkoord zijn bevonden. Maar hoe zit het met de morele verplichting? Art. 6 van de Statuten van D'66: Een lid van D'66 dat deel uitmaakt van een D'66-fractie in enig vertegenwoordigend lichaam, verplicht zich na beëindiging van het lidmaatschap

van D'66 zijn/haar functie ter beschikking te stellen.” Royement is in onze partij al een mogelijkheid iemand te verplichten zijn/haar zetel ter beschikking te stellen. Een algemeen geldende terugroepingsprocedure is niet zo'n principiële stap als door sommigen wordt verondersteld. Het is interessant te lezen hoever Vis en Kohnstamm in hun argumentatie met elkaar meegaan om dan toch tot een tegenovergestelde conclusie te komen. Vis vindt dat het recall-recht een scherp middel is, dat alleen moet worden overwogen als de kwaal manifest is. De behoefte eraan bestaat volgens hem binnen D'66 momenteel niet. Kohnstamm concludeert dat die behoefte er wel is en acht invoering van het terugroeprecht wenselijk, mits de uitoefening daarvan aan uiterst nauwkeurige formuleerde regels worden gebonden. Kortom hier wordt een discussie op gang gebracht die zeer de moeite waard is. (Tel. nr. d'Oliphant: Bettie Groen, 020-862764, of Joost van Marissing, 020-231901).

In het regionieus van Friesland een warm pleidooi voor het Fries (verslag van een inleiding op een regioraad). Behoud van de eigen moedertaal als compensatie voor de vertechnologiseerde wereld. D'66 loopt warm voor een cultureel onderwerp. Goed zo! Immers: de strijd van de minderheden voor een eigen taal = de strijd voor eigen identiteitsbehoud. Zegt men in Friesland. En dat moet je als D'66-er kunnen meevullen.

In het regionieus van Gelderland een artikel van Maarten Decates over enquête-ning als politieke activiteit. In Nijmegen heeft het afdelingsbestuur met succes een enquête georganiseerd onder de bevolking van de stadsdelen Hatert en Dukenburg over de wenselijkheid van een afslag van de RW 73. Wie meer wil weten over opzet, uitslag en resultaten schrijve naar Maarten Decates, Parkweg 90, 6511 Nijmegen. ▶

advertentie

60 MILJOEN OVERSCHREDEN

Prof. Ben Polak:

'Als voorzitter van het Medisch Comité ben ik er trots op, dat we de 60 miljoen gulden ruim overschreden hebben. U moet zich daarbij eens indenken, wat dat betekent voor landen als Viet Nam en Cambodja.'

'Medicijnen om de malaria te bestrijden, medicijnen om de tuberculose aan te pakken. De bouw van een compleet ziekenhuis. Rijstzendingen voor Cambodja. Een fantastisch resultaat. Wat we hebben kunnen doen, kon alleen bereikt worden dankzij de steun van vele tienduizenden donateurs en een ruime subsidie van de overheid.'

Ben Polak: 'Hier past een woord van dank aan al diegenen die ons de afgelopen jaren hebben gesteund. Al diegenen die deze medische hulp hebben mogelijk gemaakt. Ook al ben ik me ervan bewust, dat nog veel gedaan moet worden. Dat die medische hulp slechts een kleine stroom is van wat nodig zou zijn.' Uw persoonlijke hulp is een druppel. Maar vele druppels maken een krachtige stroom. Geef die 'druppel'.

Postgiro

10 90 400

MCNV, Amsterdam.

MEDISCHE HULP IS NOODZAAK

Medisch Comité Nederland-Viet Nam Postbus 5701 1007 AS Amsterdam

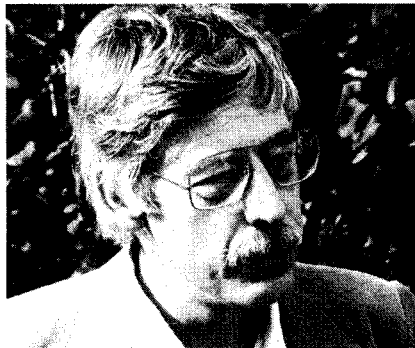
Het congres

door Jan Vis

Toen we in 1966/67 met D'66 begonnen werd er meteen al dagenlang gediscussieerd over het partijprogramma. Maar het was een bijzonder soort discussie: de staatsrechtelijke vernieuwingsvoorstellen stonden centraal; dáár waren de meeste nieuwe leden op af gekomen. Of ze het over de andere programma-onderdelen ook eens konden worden moest nog blijken. Het was een discussie zonder typische overwinnaars of verliezers want er was nog een bestaand programma dat verdedigd of veranderd moest worden.

In 1971 was er iets anders aan de hand: het regeerakkoord met de andere progressieve partijen waardoor de machtsvraag een sterker accent kreeg dan het programma. In 1972 trad een vergelijkbaar verschijnsel op. Weer ging het om de machtsvraag en pas daarna om het gemeenschappelijke verkiezingsprogramma: Keerpunt '72. In 1977 was er weer iets bijzonders aan de hand: zou D'66 een hergeboorte beleven of niet? Een spannende affaire waardoor de programmatische inhoud van secundaire betekenis leek.

U begrijpt waar ik heen wil: pas in 1980 zou zich de situatie voordoen waarin het programma de primaire aandacht zou krijgen. We waren geen nieuwko-

mers die zich waar moesten maken, geen deelgenoot in een gemeenschappelijk project, geen partij met een hergeboorte of niet.

In 1980 waren we veertien jaar: de leeftijd voor de politieke puberteit waarin het eigen individu zich kenbaar maakt. Maar ook de leeftijd waarop we te maken krijgen met de natuurlijke wetten van de volwassen politiek.

Een van die natuurlijke wetten heeft betrekking op de integratie van verschillende meningen tot een werkbaar geheel. Als die integratie niet slaagt eindigt iedere politieke partij in verdeeldheid, ook die van ons. We hadden dat bijna meegemaakt na 1971 toen het ging om de vraag of het akkoord met PvdA en PPR ook in stand moest blijven toen we eenmaal in de oppositie zaten. Sommigen vonden van wel, anderen van niet – en het meningsverschil ging zo diep dat de partij er bijna aan overleed.

Veel D'66-ers hebben de afgelopen weken het gevoel gehad dat we ook nu weer een fundamentele crisis gingen beleven. Dat gevoel kwam niet uit de lucht vallen: het hoofdbestuur heeft ons allemaal verrast met twee alternatieven voor het programma-onderdeel inzake de middellange afstandsракетten. De twee teksten sloten elkaar uit en dat betekende dat er tot in de top van de partij twee tegengestelde meningen leefden.

Zou het congres die tegengestelde opvattingen willen integreren tot een werkbaar geheel? Dat was eigenlijk de vraag die zaterdagmiddag 1 november in de Utrechtse Veemarkthallen aan de orde was. Toen we 's avonds naar huis gingen wisten we het antwoord: de overgrote meerderheid is bereid tot integratie.

De vraag is natuurlijk of er sprake is van een zwak compromis of van iets beters waarmee in de praktijk te werken valt. Die vraag is op dit moment niet te beantwoorden – dat kan alleen maar

achteraf.

Maar er zijn op dit moment wel een paar kanttekeningen te maken waaruit kan blijken dat het amendement-Bischoff iets anders is dan een compromis dat halverwege de beide opvattingen ligt.

– D'66 is tegen plaatsing van middellange afstandsракетten en is voorstander van een actief wapenbeheersingsbeleid. Het definitieve standpunt inzake de plaatsing is gekoppeld aan de uitkomst van het wapenbeheersingsbeleid. In de opvatting van de partij gaat het tijdselement dus een belangrijke rol spelen. Voor een wapenbeheersingsbeleid is tijd nodig. We handhaven intussen het onderwerp „middellange afstandsракетten” op de politieke agenda en willen er uitdrukkelijk op terug komen. Dat lijkt zwak want je stelt definitieve beslissingen uit, maar het onderwerp blijft internationaal nog lang op de agenda (zeker na de verkiezing van Reagan) en blijft dus ook voor Nederland aan de orde – of we dat willen of niet.

– D'66 is zoals gezegd uitgesproken voorstander van een bepaalde activiteit: een wapenbeheersingsbeleid. Willen we dat daar iets behoorlijks van terecht komt dan moeten we proberen er zoveel mogelijk zelf bij betrokken te raken. Door het aanvaarden van het amendement-Bischoff heeft D'66 nog eens te meer laten merken na de verkiezingen van 1981 regeringspartij te willen worden.

Al met al dus twee nieuwe elementen: tijd (die nodig is voor het wapenbeheersingsbeleid) en plaats (nl. in de regering). Het eerste element hangt sterk samen met het onderwerp zelf, het tweede had toch al onze voorkeur. Bepaald revolutionair zijn beide elementen niet en daarmee winnen ze aan realiteitswaarde.

De hele kwestie komt natuurlijk straks bij de kabinetsformatie levendig aan de orde. Het is zeker niet denkbeeldig dat de formateur en de adspirantministers elkaar zullen vinden op hetzelfde standpunt waarop D'66 zichzelf heeft gevonden: met voorbehoud van een definitief standpunt kiezen voor een actief wapenbeheersingsbeleid. Dat is natuurlijk onbevredigend voor iedereen die mogelijke onderwerpen liever snel van de agenda wil voeren door een afgerond standpunt in te nemen. Soms kan dat niet en dan kunnen beslissingen alleen maar voorlopig zijn. Als beslissingen altijd definitief moesten zijn dan zaten we nu met een ingepolderde Markerwaard, drie nieuwe kerncentrales, een afgedamde Oosterschelde en een koloniale oorlog op Nieuw-Guinea. Tot al die dingen is eens besloten op grond van gegevens die toen voor de meerderheid overtuigend waren – maar de tijd leerde dat de gegevens onvolledig waren. ■

► In een bijdrage aan het regionieuws van Groningen van Nelie Boersen is te lezen dat men daar, net als in Gelderland het geval al is, de regioraad ombouwt tot een regionale adviesraad naar landelijk model. Dat willen meer regio's, maar een voorwaarde lijkt toch wel dat ook deze raad op democratische wijze wordt samengesteld. In de Denopraat van Noordoostpolder, waar men van plan is kerncentrales te gaan bouwen, past natuurlijk bij uitstek een interview over dit onderwerp met Ineke Lambers. Zeer de moeite waard. Droevig nieuws uit Zwolle. Bij gebrek aan belangstelling wordt het Zoutvaatje opgedoekt. Men wil wel proberen te komen tot een subregionaal informatieblad. Iedere D'66-er met het emancipatiehart op de juiste plaats leze ten slotte PEAC Bulletin nr. 3, over o.a. het emancipatie-hoofdstuk in het beleidsprogramma en met een interessant artikel „Kleine kinderen en emancipatie” door Marijke Hopman. ■

Als u 40 jaar of jonger bent.. Vul dan nu de bon in voor een uiterst voordelige ziektekosten- verzekering.

Uit het Ziekenfonds? Dan in de VGCN. De VGCN is het logische vervolg op het Ziekenfonds. Tal van Ziekenfondsen en instellingen staan achter de VGCN en de kans is zelfs groot dat uw Ziekenfonds bij de VGCN is aangesloten. Dat betekent dan dat u vaak op hetzelfde kantoor verzekerd blijft. Maar nu als particulier.

Premies waar u beter van wordt. Kijk maar: Welke ziektekostenpremie en welke risicodekking u kiest, bepaalt u zelf. De VGCN laat u, als u 40 jaar of jonger bent, kiezen uit 6 speciale pakketten. Maar welk pakket u ook kiest, u bent altijd verzekerd van een uiterst voordelige premie. De VGCN premies kunnen elke vergelijking doorstaan, dit zijn de premies voor 1981:

VGCN maakt geen winst... en dat merkt u aan de premies voor 1981. Met bijna 300.000 verzekerden is de VGCN de grootste ziektekostenverzekeraar van ons land. De reden is duidelijk: de VGCN verzekert voortreffelijk en handelt uiterst

MAANDPREMIES 1981 3e KLASSE	VOLW.	KIND
Volledig pakket - eigen risico f 500,-	f 85,-	f 51,-
Volledig pakket - eigen risico f 1.000,-	f 60,-	f 36,-
Volledig pakket - eigen risico f 1.500,-	f 52,-	f 31,-
Volledig pakket - eigen risico f 2.000,-	f 47,-	f 28,-
Zonder huisarts, met geneesmiddelen - eigen risico f 400,-	f 75,-	f 45,-
Zonder huisarts en zonder geneesmiddelen - eigen risico f 300,-	f 63,-	f 38,-

- Deze premies zijn gebaseerd op kandidaatverzekerde(n) die een goede gezondheid genieten. In alle gevallen is toetreding afhankelijk van een medische beoordeling.
- Vanaf 41 jaar gelden bij toetreding andere tarieven. Voor alleenstaanden worden bovengenoemde eigen risico-bedragen gehalveerd.

voordelige premies, speciaal als u 40 jaar of jonger bent, want de VGCN is niet bedoeld om winst te maken maar om u en uw gezin afdoende te beschermen tegen de hoge kosten die medische verzorging nu eenmaal met zich brengt.

Nóg een belangrijk VGCN pluspunt: wanneer u zich bij de VGCN verzekert, krijgt u tijdens de verdere verzekeringsduur géén toeslagen berekend en ook geen verhoging van eigen risico omdat u ouder wordt.

Daarom: stuur vandaag de bon in. Dan bent u voortaan veilig én voordelig bij de VGCN onder dak.

De VGCN-afdelingen zijn gehuisvest op de volgende kantoren van ziekenfondsen en instellingen: **Amersfoort** - (A en O), Van Asch van Wijckstraat 55 - 033-646922; **Amsterdam** - (AOZ) - Herengracht 248 - 020-239835; **Amsterdam** - (Ziekenzorg) - Keizersgracht 717-719 - 020-235738; **Apeldoorn** - (ANOZ) - Sophiaplein 15 - 055-788220; **Apeldoorn** - (A en O) - Vlijtseweg 1 - 055-788295; **Arnhem** - (Voorzorg) - Velperweg 8 - 085-629135; **Bussum** - (Gooi en Omstreken) - Prins Hendriklaan 3 - 02159-47817; **Delft** - (ANOZ) - Noordeinde 6 - 015-120682; **Doorwerth** - (Rijnstreek) - Houtsnijpl 1 - 085-341941 (vanaf 1-12-'80); **Eindhoven** - (AZE0) - Geldropseweg 82c - 040-116344; **Den Haag** - (AZIVO) - Oude Haagweg 128 - 070-256666; **Haarlem** - (Spaarneland) - Oostvest 60 - 023-319316; **Heerlen** - (AZVL) - Akerstraat 92 - 045-763333; **Hilversum** - (Gooi en Omstreken) - Emmastraat 62 - 035-44040; **Huizen** - (Huizen, Weesp en Omstreken) - de Ruyterstraat 9 - 02152-52044; **Kampen** - (Regionaal Ziekenfonds Zwolle) - Vloeddijk 82 - 05200-71188; **Leerdam** - (ANOZ) - Prins Mauritsstraat 17 - 03451-4541; **Nijkerk** - (ANOZ) - Meinsstraat 2 - 03494-53345; **Tiel** - (Algemeen Tiels Ziekenfonds) - Stationsstraat 39 - 03440-15144; **Utrecht** - (VHZ) - Kaap Hoofdreef 58 - 030-620847; **Utrecht** - (VHZ) - Catharijnesingel 64 - 030-620847; **Utrecht** - (ANOZ, binnenscheepvaartpersoneel) - Kaap Hoofdreef 24-28 - 030-618881; **Velip** - (Rijnstreek) - Arnhemsestraatweg 348 - 085-629090 (tot 1-12-'80); **Weesp** - (Huizen, Weesp en Omstreken) - Grote Plein 2 - 02940-12519; **Zutphen** - (ANOZ) - Marspoortstraat 9 - 05750-13145; **Zwolle** - (Regionaal Ziekenfonds Zwolle) - Zwartewaterallee 25 - 05200-71188.

Bon voor minder premie en meer informatie.

Stuur mij volledige informatie over de ziektekostenverzekeringen van de VGCN. Zendt de bon in een enveloppe zonder postzegel aan: VGCN, Antwoordnummer 576, 3500 VB UTRECHT.

Naam: _____
Adres: _____
Postcode/Plaats: _____
Waar bent u nu verzekerd? _____
Gezin: Man: _____ jaar. Vrouw: _____ jaar. Aantal kinderen: _____

Concept agenda

Congresstuk ECD 1

Voor de 29ste Algemene Ledenvergadering van de politieke partij Democraten '66 op 17 januari 1981 in de Schouwburg Kunstmin te Dordrecht.

10.30 uur

1. Opening door de partijvoorzitter en voorstellen congresleiding.
2. Benoeming notulen- en stemcommissie.
3. Toelichting op de stemprocedure.

10.40 uur

4. Voorstellen wijziging huishoudelijk reglement. (deze voorstellen worden in de januari-democraat gepubliceerd)

11.10 uur

5. Presentatie kandidaten tweede kamer

11.40 uur

6. Bespreking van de overgebleven amendementen op het beleidsprogramma Vrede en Veiligheid...

12.10 uur

7. Presentatie kandidaten tweede kamer

12.45 uur

8. Lunch

13.45 uur

9. Bespreking van amendementen betrekking hebbend op het beleidsprogramma tertiair en quartair onderwijs. Moties op het beleidsprogramma onderwijs.

14.45 uur

10. Presentatie kandidaten tweede kamer

15.15 uur

11. Toespraak fractievoorzitter Europees Parlement

16.00 uur

12. Sluiting door de partijvoorzitter.

Toelichting

1. Voorstellen tot wijziging of aanvulling van deze concept-agenda, conform art. 13, lid 2 van het Huishoudelijk Reglement, kunnen tot vrijdag 12 december 1980, 12.00 uur worden ingediend bij het landelijk secretariaat.
2. De definitieve agenda zal worden

gepubliceerd in de Tweede Congres Democraat, die circa 2 januari 1981 verschijnt. Hierin zullen de overige congresmededelingen worden gepubliceerd.

3. Op agendapunt 6 kunnen geen amendementen meer worden ingediend, omdat hiervoor geen nieuwe voorstellen worden gedaan.

Congresreglement

Toelichting

Volgens het Huishoudelijk Reglement heeft het HB besloten het onderstaande congres-reglement vast te stellen. Evenals op de voorgaande congressen bevat dit congresreglement alleen bepalingen die niet in het Huishoudelijk Reglement (art. 7 t/m 18) zijn geregeld.

Art. 1

Het op 17 januari 1981 te houden congres is een Algemene Ledenvergadering als bedoeld in art. 7 van het Huishoudelijk Reglement.

Artikel 2

Moties en amendementen die betrekking hebben op onderwerpen vermeld in de concept-agenda en niet zijn goedgekeurd door tenminste één Algemene Regiovergadering, moeten uiterlijk dinsdag 13 januari 1981 om 12.00 uur op het landelijk secre-

tariaat ontvangen zijn.

Deze moties en amendementen dienen door tenminste vijf leden van D'66 ondertekend te zijn en worden in het congresboek gepubliceerd.

Motie en Amendementen dienen opgesteld te worden volgens het door de Rapportage Commissie vastgestelde model, dat als bijlage bij dit reglement is gevoegd.

Artikel 3

De behandeling van moties en amendementen geschiedt als volgt:

1. De indiener of een door hem/haar aangewezen lid van D'66 geeft desgewenst een beknopte toelichting.
2. De fungerend voorzitter verleent degenen, die zich volgens de bij de congresleiding berustende sprekerslijst als spreker hebben aangemeld, in volgorde van aanmelding het woord.
3. Het Hoofdbestuur en de Rapportagecommissie kunnen aan het

congres een advies omtrent het voorstel geven.

4. De fungerend voorzitter brengt de amendementen in volgorde van ingrijpendheid in stemming en daarna het al dan niet geamendeerde voorstel.

5. De fungerend voorzitter brengt resoluties en moties over een bepaald agendapunt in stemming als alle resoluties en moties over dat agendapunt zijn toegelicht.

De fungerend voorzitter bepaalt de volgorde waarin de resoluties en/of moties in stemming worden gebracht.

Artikel 4

In gevallen betreffende de gang van zaken tijdens het congres waarin dit reglement niet voorziet, beslist de congresleiding met inachtneming van de Statuten en het Huishoudelijk Reglement.

Bijlage bij congresreglement

Formulering Moties en Amendementen

Amendement

Nummer	1
Indiener(s)	2
Woordvoerder	3
Onderwerp	4
Voorstel: concept tekst	5
Vervangen door:	6
Toelichting	7
Ondertekenaars naam adres handtekening (van 5 ondertekenaars)	

Voor overleg met de Rapportage Commissie is door indieners hierbij gemachtigd ondertekenaar nummer ..., telefonisch te bereiken onder nr. ...

Toelichting

1. Nummering gebeurt door de Rapportage Commissie of het secretariaat.

ad 2. Dit hoeven niet de ondertekenaars te zijn dit kunnen ook groepingen zijn als afdelingen, werkgroepen, regio's. Maar dan moet wel een plenaire vergadering van die groep het voorstel goedgekeurd hebben en moet het voorstel door minimaal vijf indieners worden ondertekend.

ad 3. De woordvoerder hoeft niet van te voren opgegeven te worden.

ad 4. Korte omschrijving van agendapunt en onderwerp, alsmede van de plaats waar in de congresstukken de te wijzigen tekst is te vinden.

ad 5. Hier exact aangeven welke tekst men wil wijzigen/schrappen/aanvullen.

ad 6. Hier exact nieuw voorgestelde tekst aangeven.

ad 7. Kort, krachtig, maar vooral duidelijk!

NB.

Bij voorkeur getypte tekst. Slechts

één amendement per vel.

Motie

Nummer	1
Indiener(s)	2
Woordvoerder	3
Onderwerp	4
De ALV van D'66, in vergadering bijeen te ... op ...	a.
Overwegende dat	b.
Is van oordeel dat	c.
Besluit (sprekt als haar mening uit)	d.
Verzoekt (draagt op aan)	e.
Toelichting	f.
Ondertekenaars naam adres en handtekening (van 5 ondertekenaars).	g.

Toelichting

Voor aantekeningen 1 t/m 4 zie bij amendement toelichting.

ad a. Standaard tekst, gelijk voor alle moties.

ad b. Overwegingen zijn bedoeld om aan buitenstanders de achtergronden van het besluit duidelijk te maken, of om het besluit goed te kunnen uitvoeren. Niet te verwarren met toelichting!

ad c. Oordeel is al een begin van besluitvorming, het geeft aan welke weg men wil inslaan. Het besluit geeft aan hoe men dat wil bereiken.

ad d. Zonodig opsplitsen in punten.

ad e. Als d. nog niet de aanwijzingen voor de uitvoering van het besluit bevat, hier aangeven wie men daarmee wil belasten.

ad f. Kort en krachtig! De toelichting maakt géén deel uit van de motie.

De Rapportage Commissie behoudt zich het recht voor de toelichting in te korten of achterwege te laten. Voor verdere aanwijzingen over het opstellen van moties en amendementen zie de Democraat van september 1979, jaargang 12, nummer 7, pag. 8 en 9.

N.B.

Bij voorkeur getypte tekst. Slechts één motie per vel.

PS

Wat is een motie of een amendement?

Op letterlijke teksten kunnen slechts amendementen worden ingediend, die precies aangeven welke tekst vervallen, vervangen of aangevuld zou moeten worden.

Voorstellen tot tekstwijzigingen kunnen niet per motie worden ingediend. Moties zijn algemene voorstellen om het congres een uitspraak te laten doen.

Verkiezingsprogramma en verkiezingsstrategie

door Hein van Oorschot (Vice-voorzitter politiek)

Nu de najaarscongressen 1980 in Hoogeveen en Utrecht achter de rug zijn, richt zich de aandacht op de verkiezingen. De voorbereiding van D'66 daarop vindt plaats op een congres in januari en op het verkiezingscongres in februari. Twee belangrijke zaken die op het februaricongres moeten plaatsvinden zijn de vaststelling van de verkiezingsstrategie en het verkiezingsprogramma. Over de procedure voor deze beide belangrijke stukken treft u hierbij informatie aan.

a) Verkiezingsprogramma

Het concept-verkiezingsprogramma kunnen de leden omstreeks half december in hun brievenbus verwachten. De **sluitingstermijn voor amendementen** op dit programma, te behandelen op het verkiezingscongres is **10 februari**. Op het congres zullen van het verkiezingsprogramma natuurlijk ook die delen worden behandeld die eind 1979 en begin 1980 al een behandeling hebben gehad in het kader van het Beleidsprogram. Dit legt beperkingen op aan de amenderingmogelijkheden, omdat het Beleidsprogramma volgens het Huishoudelijk Reglement „boven” het verkiezingsprogramma staat. Alleen zeer ingrijpende wijzigingen in omstandigheden zouden ertoe kunnen leiden dat inhoudelijke discussies opnieuw moeten worden gevoerd.

Iets anders ligt dat voor die beleidsprogramma-onderdelen die de afgelopen vier jaar niet zijn herzien. Zondermeer de lijn van het Beleidsprogramma doortrekken kan hier en daar moeilijkheden geven. In het kader van een landelijk verkiezingsprogramma kan in zo'n geval een nieuwe standpuntbepaling plaatsvinden, die door de Programmacommissie dan vervolgens in het Beleidsprogramma wordt verwerkt.

Het hierboven gestelde betekent dat de Rapportagecommissie in

overleg met de Programmacommissie amendementen vanwege strijdigheid met het Beleidsprogram kan afvoeren, terwijl zuiver redactionele amendementen rechtstreeks aan de Programmacommissie zullen worden doorgegeven en dus niet op het congres zullen worden besproken.

De inleiding van het Verkiezingsprogramma zal naar aanleiding van de hoofdstuksgewijze vaststelling worden aangepast in het licht van onze uitgangspunten, maar niet als zodanig aan de orde komen. De voornaamste reden hiervoor ligt in het feit dat die inleiding inhoudelijk niet „nieuw” is en vanwege het literaire, pakkende karakter ervan dat door amendering erg veel van zijn kracht en sfeer zou verliezen. Daarom worden bijvoorbeeld ook verkiezingsfolders niet door het congres vastgesteld. De hierboven geschetste procedure sluit niet alleen aan bij de in het Huishoudelijk Reglement vastgelegde verhouding tussen Beleidsprogramma en Verkiezingsprogramma. Ook wordt het hierdoor mogelijk voldoende tijd te besteden aan de belangrijkste discussiepunten.

b) Strategieresolutie

Ook de strategieresolutie zal worden behandeld op het verkiezingscongres van 20 en 21 februari. De concepttekst wordt tegelijk met het Verkiezingsprogramma aan u toegezonden.

Deze lichte vertraging in de publikatie van de resolutie is een gevolg van een kleine vertraging die bij de gereedmaking van het Verkiezingsprogramma is opgetreden. Deze stukken worden immers, zo is besloten, samen gepubliceerd.

Wij menen echter dat ten opzichte van de toezegging op het najaarscongres hiermee geen vertragingen optreden die een goede behandeling in de weg staan. ■

Congresverslag Vrede en veiligheid

door Pauline van Tets
Secretaris buitenland

Zo'n 1500 partijleden volgden op 1 november in Utrecht de behandeling van de 100 amendementen en 11 moties die waren ingediend op dit onderdeel van het concept beleidsprogramma. Negentig sprekers konden in twee ronden van anderhalve minuut de man/vrouw hun verhaal doen. Een goedbedoelend lid stelde bovendien voor om de „dames” wat langer spreektijd te geven dan de heren. Een niet zo zinvol voorstel want de laatsten plegen doorgaans aanzienlijk langer van stof te zijn dan de eersten. Het werd dan ook met grote meerderheid verworpen. De programmacommissie had inmiddels kans gezien om 34 indieners van redactionele of weinig fundamentele amendementen, te brengen tot intrekken van hun pennevrucht t.g.v. verwerking in onderling overleg.

De ALV heeft bij de stemmingen de lijn van de door het HB ingediende tekst aangehouden: Het Nederlandse veiligheidsbeleid kan het best gevoerd worden in NAVO verband, waarbij Nederland een kritisch lid moet zijn, actief om het huidige beleid, dat naar evenwicht zo niet overwicht streeft, om te buigen naar een nieuwe strategie, waarbij een berekende bewapeningsachterstand verantwoord is. Dat is de weg naar ontspanning en ontwapening.

Bij de standpuntbepaling over kernwapens in Nederland, werd de lijn van de tekst, die uitgaat van geleidelijke afschaffing van de kortedracht wapens, – echter niet allemaal ineens, maar daarbij rekening houdend met bondgenoot W.-Duitsland – goedgekeurd en door de ALV doorgetrokken tot de middellange afstandwapens. Dit gebeurde door de aanneming van het zgn. amendement Bisschoff, dat eveneens zeer nadrukkelijk rekening houdt met de internationale aspecten van het vraagstuk. Kortgezegd komt dit amendement neer op

- thans geen plaatsing
- Nederland heeft nog niet besloten en moet daarom bondgenoten over-

tuigen voor terugdringen rol- en aantal kernwapens

– D'66 beraadt zich regelmatig of heroverweging nodig is.

Voorts sprak de ALV zich uit voor benadrukken van de mensenrechten tot O. Europa, bij de toetsingsconferenties van het Helsinki akkoord. Ook wijzen wij kernwapens nu niet meer af als „zedelijk onaanvaardbaar”, maar als „in strijd met de waardigheid en rechten van de mens. Uitbreiding van het NAVO lidmaatschap (in feite Spanje), wijzen wij niet bij voorbaat af, i.t.t. uitbreiding van het gedragsgebied, en wij vinden dat de NAVO moet verklaren, om niet als eerste kernwapens te zullen gebruiken in een konflikt. Daarmee hebben wij ons standpunt van vorige beleidsprogramma's ingrijpend herzien.

De ALV vond ook dat extra lasten i.v.m. co-productie van buitenlandse wapensystemen in Nederland (t.g.v. de werkgelegenheid) niet ten laste van het defensiebudget moeten komen. Wel vond men dat het ministerie van defensie voortaan moet delen in algemene bezuinigingsoperaties.

Een amendement bepleitte, dat bij

aankoop en plaatsing van nieuwe wapens rekening moet worden gehouden met de bevoegdheid van de gemeentes om bestemming en gebruik van de grond te bepalen. Het werd met een overweldigende meerderheid aangenomen. Partij-juristen en toekomstige fractiewoordvoerders (die op het nieuwe verkiezingsprogramma gekozen worden) kunnen er nog veel plezier aan beleven. I.v.m. tijdgebrek kon de laatste paragraaf, over het personeelsbeleid niet meer aan de orde komen. De 7 hierop ingediende amendementen zullen op het januari-kongres behandeld worden, en worden hieronder nog eens weergegeven.

Tenslotte: stemadviezen van het HB blijken zinvol; 62 maal werd het HB-advies door de ALV overgenomen, 6 maal gebeurde dit niet. ■

Congressstuk ECD 2

Amendement 1596

Indiëners: Hans van Oerle e.a.
Woordvoerder: Hans van Oerle
Onderwerp: Hoofdstuk 14, paragraaf 10.4.2.

Voorstel: „de uit... teweeg kan brengen.”

Vervangen door:

„Betrekkelijk willekeurige vrijstellingsregelingen, als die voor gehuwden, die voor studenten in de theologie en de zogeheten broederdienstregeling, worden worden vervangen door een lotingsysteem, dat een rechtvaardiger en een de maatschappelijke verhoudingen meer recht doende oproep van dienstplichtigen waarborgt:

Amendement 1597

Indiëners: Gert de Raaff e.a.
Woordvoerder: Wim Hebly
Onderwerp: Beleidsprogram Defensie en Ontwapening

Voorstel: In par. 10.4.2. na de derde zin (na... te worden beperkt) in voegen:

„Met name uitstel ten behoeve van voortgezette studies (WO en HBO) dient te worden afgeschaft.”

Amendement 1598

Indiëners: Bas Beck e.a.
Woordvoerder:
Onderwerp: Agendapunt 15, Vrede en Veiligheid, H. 14, par. 10.4.2., Dienstplichtbeleid

Voorstel; Aanvullen met:
„Voor hen die om welke reden dan ook militaire dienstplicht weigeren moeten adequate alternatieven zijn. Deze alternatieven mogen niet onaantrekkelijk worden gemaakt door bij voorbeeld een langere duur.

D'66 onderschrijft het concept universele handvest over gewetensbezwaren van het Internationale Vredesbureau, dat letterlijk de volgende zinsede bevat:

„... inclusief een voorziening voor degenen die, op gronden van geweten of diepe overtuiging, de verplichting voelen, elke vorm van alternatieve dienst te weigeren.” En onder „een voorziening” verstaat D'66 dan geen gevangenisstraf, zoals nu het geval is.”

Amendement 1599

Indiëners: Bas Beck e.a.
Woordvoerder:
Onderwerp: Agendapunt 15, Vrede en Veiligheid H. 14, par. 10.4.5. Dienstplichtbeleid

Voorstel: Schrappen.

Amendement 1600

Indiëners: Emancipatiewerkgroep Haarlem e.o.
Woordvoerder: Nell Vreugdenhil-Minderhoud
Onderwerp: Vrouw in de krijgsmacht, 10.5.

Voorstel: „Het aanmoedigen van vrouwen om... afgestemd.”

Vervangen door:

„Selectie en opleidingseisen voor

mannen en vrouwen dienen zo spoedig mogelijk kritisch te worden bezien en op de effectief te verrichten functies en taken afgestemd, zodat vrouwen kunnen worden aangemoedigd dienst te nemen.”

Amendement 1601

Indiëners: B. R. A. van den Bos
Woordvoerder:
Onderwerp: Hoofdstuk 14, paragraaf 10.6.1.

Voorstel:

Na „vindt” (5e regel, 1e alinea) komt: „D'66 dringt dan ook aan op een meer geschikte verdeling etc. t/m opleidingsactiviteiten.”

Indiëners: ARV-Noord-Holland, vlg. art. 14, lid 2, HR
Woordvoerder: J. W. Copius Peereboom

Vrede en Veiligheid

Amendement 1610

9. Ruimtelijke ordening en milieu. 2 na de laatste zin vervangen in: – het slechts toestaan van militaire activiteiten, indien deze geen aanmerkelijke schade toebrengen aan het milieu of recreatief gebruik van recreatiegebieden, verhinderen. Militaire activiteiten in de Waddenzee mogen slechts bij hoge uitzondering worden toegestaan.

Amendement 1606

Indiëners: ARV-Noord-Holland, vlg. art. 14, lid 2, HR
Woordvoerder: B. Groen
H 14, par. 1.2.1.
Laatste zin schrappen

Amendement 1607

Par. 1.2.4.
1e zin schrappen

Amendement 1608

Par. 1.2.7. en 1.2.8. vervangen door: Europese samenwerking op defensiegebied in engere zin kan kostenbesparend werken door efficiëntie, coördinatie, takenruil en specialisatie vwb aanschaf, productie van materieel, logistiek, training, e.d. De politieke controle op dergelijke afspraken laat nog veel te wensen over. Nederland moet daarom garanties vragen voor volledige informatie van alle betrokken bondgenoten.

Amendement 1609

4.3.5. Toevoegen:
Bovenstaande betekent dat Nederland de recent genculeariseerde Lanceraket (waarvan D'66 geen voorstander was) en de Starfighter overhoudt, alsmede de 8inch Houwitser.
Of de F-16, die de Starfighter nu vangt, nucleaire taken moet krijgen, staat voor D'66 niet vast. In ieder geval moet dit niet gebeuren als Nederland onverhoopt toch plaatsing van kruisraketten zal toestaan.

Amendement 1603

6.3.3. 3e regel: niet vervangen door mede.

Amendement 1604

8.2. 8e regel: vanaf... en dat... tot aan wapensystemen... vervangen door
Nederland moet zich bezinnen over de prioriteit die het wil geven aan militair onderzoek en de richting waarin dit onderzoek gaan mag. D'66 bepleit in de komende periode een parlementair debat over deze materie en over de verwezenlijking van een effectieve, politieke controle op

een dergelijk onderzoek.

In de internationale samenwerking dient Nederland te bevorderen dat de nadruk wordt gelegd op DEFENSIEVE wapensystemen.

Amendement 1605

10.2.2. 3e regel van onderen vanaf... tenzij tot gelden vervangen door: met uitzondering van een aantal specifieke situaties, die uitputtend aangegeven moeten worden. ■

Behandeling beleidsprogramhoofdstuk: Onderwijs

door Jan van den Hazel
secretaris-politiek

De algemene ledenvergadering van januari a.s. te Dordrecht krijgt nog enkele delen van het beleidsprogramhoofdstuk: Onderwijs te behandelen. Tijdnood dwong de congresleiding te Hoogeveen in september o.m. paragraaf 12 en een aantal moties naar een volgend congres door te schuiven. Met het oog op de vaststelling van het verkiezingsprogram tijdens de februari-ALV is het noodzakelijk nu dit beleidsprogramhoofdstuk: Onderwijs in z'n nieuwe versie af te ronden. Het verkiezingsprogram is immers gebaseerd op en afgeleid van het officieel geldende D'66-beleidsprogram. Zolang de herziene versie van dit hoofdstuk niet door de ALV is vastgesteld, geldt de oude programtekst en daarmee Kamer-fractie niet verantwoord op pad sturen.

In deze Democraciaat treft u achtereenvolgens de in Dordrecht nog te behandelen paragraaf 12 met bijbehorende amendementen en moties aan. De hier afgedrukte paragraaf „Het tertiaire en quartaire onderwijs” is geheel identiek aan de destijds voor het Hoogeveense congres via het congresboek aangeboden tekst. Deze tekst wijkt op onderdelen af van de in de augustus-democraat door het hoofdbestuur t.b.v. de ALV in Hoogeveen gepubliceerde oorspronkelijke paragraaf 12 voor het onderwijshoofdstuk. Nadat het hoofdbestuur de oorspronkelijke tekst bij de drukker had afgeleverd bleek toenmaals dat van een nog niet geheel door de landelijke onderwijswerkgroep in definitieve vorm besproken onderdeel „tertiair en quartair onderwijs” was uitgegaan. Deze communicatiestoornis tussen hoofdbestuur en werkgroep leverde – na het verschijnen van de betreffende Democraciaat – een overstelpende stroom (± 40) zuiver redactionele

(„reparatie-”) amendementen van werkgroepleden op. Het hoofdbestuur besefte dat dit tot overbodige verdragen op de ALV zou leiden. Aan de vooravond van de productie van het congresboek is toen de enige, in dat stadium nog resterende oplossing gekozen en toegepast: alle redactionele werkgroep-amendementen opnemen in een aangepaste tekst voor paragraaf 12 en via het congresboek aan de ALV voorleggen. De aldus verkregen „gerepareerde” tekst van dit onderdeel treft u in deze Democraciaat weer aan. Alle niet-redactionele amendementen van de werkgroep onderwijs zijn uiteraard, evenals alle overige amendementen en moties die oorspronkelijk op deze paragraaf werden ingediend, opnieuw in deze Democraciaat afgedrukt. De moties die in de nummering ontbreken zijn intussen door de indier(s) teruggetrokken.

De wel in Hoogeveen behandelde paragrafen 1 t/m 11 en 13 zullen in hun aldaar vastgestelde (definitieve) redactie worden afgedrukt in de tweede congresdemocraat. Dit deel van het onderwijshoofdstuk is uiteraard niet meer voor amendering te Dordrecht vatbaar. De reden waarom dat deel van het onderwijshoofdstuk nog een keer in z'n geheel via een congresdemocraat wordt gepubliceerd is tweeledig, te weten:

1. zonder deze tekst te kennen is een weloverwogen besluitvorming over de resterende amendementen en moties niet goed denkbaar,
2. na behandeling van paragraaf 12 moet het onderwijshoofdstuk in de dan verkregen redactie in totaliteit formeel door de ledenvergadering bekrachtigd worden om het oude hoofdstuk in ons beleidsprogram officieel te kunnen vervangen.

Gespreide behandeling met ingebouwd tussentijdse correcties kan zo toch nog tot een actueel beleids- en verkiezingsprogram leiden.

Congressstuk ECD 3

Motie 10

Indiëners: Bas Beck e.a.
Woordvoerder:
Onderwerp: Onderwijs.
De ALV van D'66, in vergadering

bijeen te Hoogeveen op 20 sept. 1980,

overwegende dat:

1. volgens een door de ALV aangenomen motie (nr. . .) een keuze moet worden gemaakt tussen kleinschalige onderwijsvoorzieningen en „brede” scholengemeenschappen,
2. de grootschalige scholen het meest negatief zijn voor onderwijsgevend en -nemend; spreekt als haar mening uit dat zij voorshands de voorkeur geeft aan kleinschalige scholengemeenschappen,

verzoekt het Hoofdbestuur dit in de herziene tekst op te nemen en de implicaties ervan te verwerken, en gaat over tot de orde van de dag.

Motie 11

Indiëners: Bas Beck e.a.

Woordvoerder:

Onderwerp: Onderwijs.

De ALV van D'66, in vergadering bijeen te Hoogeveen op 20 sept. 1980,

overwegende dat:

1. de voorkeuren die de concepttekst uitspreekt voor
a. „kleinschalige onderwijsvoorzieningen” (par. 5, derde alinea),
b. „brede scholengemeenschappen” (par. 9.2., 2de alinea) een tegenspraak vormen,
2. het vormgeven aan beide voorkeuren door het vormen van kleinschalige, brede scholengemeenschappen voorshands onmogelijk is, doordat dit onverantwoord hoge kosten met zich meebrengt;
is van oordeel dat er een voorkeur moet worden uitgesproken voor
of kleinschalige (en noodgedwongen „smalle”) onderwijsvoorzieningen, of „brede” scholengemeenschappen (die noodgedwongen grootschalig zijn);
spreekt als haar mening uit dat een bovengenoemde keuze in het beleidsprogramma opgenomen dient te worden

verzoekt het Hoofdbestuur deze keuze (zoals die door een motie nr.) is vastgesteld door de ALV in de herziene tekst op te nemen; en gaat over tot de orde van de dag.

Motie 12

Indiëners: Bas Beck e.a.

Woordvoerder:

Onderwerp: Onderwijs, par. 12.2, het tertiaire en quartaire onderwijs, (het tertiaire onderwijs), vierde alinea.

De ALV van D'66, in vergadering bijeen te Hoogeveen op 20 sept. 1980,

overwegende dat:

1. de gedachte van de delta-clusters (paragraaf 12.2, 4e alinea) zeer waardevol kan zijn,
2. in de concepttekst niet duidelijk wordt wat er precies met het begrip bedoeld wordt;
is van oordeel dat:
1. het begrip delta-clusters nadere uitleg behoeft,
2. het onderzoek naar een eventuele

invoering van delta-clusters nadere uitwerking behoeft,

3. bij het onderzoek naar en de experimenten met delta-clusters de haalbaarheid voortdurend in het oog gehouden dient te worden;
spreekt als haar mening uit, dat zowel het begrip als het onderzoek naar de eventuele invoering van delta-clusters duidelijker uitgewerkt in het beleidsprogramma opgenomen dient te worden;
verzoekt het Hoofdbestuur hiervoor zorg te dragen
en gaat over tot de orde van de dag.

Motie 13

Indiëners: Bas Beck e.a.

Woordvoerder:

Onderwerp: onderwijs.

De ALV van D'66, in vergadering bijeen te Hoogeveen op 20 sept. 1980,

overwegende dat:

1. de concepttekst zich uitspreekt a. tegen het aannemen van een geheel nieuwe staf voor de open universiteiten,
b. voor het aannemen van een nieuwe staf voor de volwassenen-educatie,
2. deze situaties goed met elkaar vergelijkbaar zijn en het argument voor een aparte staf van de volwassenen-educatie namelijk het grote tekort aan arbeidsplaatsen in het onderwijs, evenzeer opgaat als argument voor een aparte staf voor de open universiteiten;
is van oordeel dat zowel de kwaliteit van de open universiteiten als de werkgelegenheid in het onderwijs gebaat is met een aparte staf;
spreekt als haar mening uit, dat ook de open universiteiten een aparte staf krijgen,
verzoekt het Hoofdbestuur dit standpunt in de herziene versie op te nemen,
en gaat over tot de orde van de dag.

Motie 15

Indiëners: H. Robinson e.a.

Woordvoerder:

Onderwerp: Onderwijs.

De ALV van D'66, in vergadering bijeen te Hoogeveen op 20 sept. 1980,

is van mening dat een samen schoolgaan in onze in veel opzichten snel uit elkaar groeiende samenleving van buitengewoon belang is.

Het beleid van D'66 dient er daarom op gericht te zijn voorrang te geven aan behoud en uitbreiding van het openbaar onderwijs,
verzoekt het hoofdbestuur de onderwijsparagraaf in deze zin te wijzigen,
en gaat over tot de orde van de dag.

Motie 16

Indiëners: Joh. de Weerd e.a.

Woordvoerder:

Onderwerp: Onderwijs, afd. 3 Onderwijsstructuur /9. Voortgezet onderwijs.

De ALV van D'66, in vergadering

bijeen te Hoogeveen op 20 sept. 1980,

overwegende dat onderwaardering van bepaalde vaardigheden niet het gevolg is van genoten onderwijs, maar voortkomt uit de benadering van dat onderwijs door de maatschappij;

voorts overwegende dat op dit moment geen duidelijke gegevens voorhanden zijn over de relatie tussen de maatschappelijke positie van ouders en de schoolkeuze van hun kinderen;

in aanmerking nemend dat de experimenten met de middenschool t.a.v. de beoogde maatschappelijke en pedagogisch-didactische resultaten teleurstellend verlopen; voorts in aanmerking nemend dat over de kosten van experimentele invoering van volledig geïntegreerd onderwijs in de eerste cyclus van het voortgezet onderwijs geen enkele hoopgevende indicatie aanwezig is; besluit de paragrafen 3. Onderwijsstructuur en 9. Voortgezet onderwijs terug te wijzen voor nadere bestudering naar de landelijke werkgroep Onderwijs,
en gaat over tot de orde van de dag.

Motie 21

Indiëners: M. van Egten-Kool e.a.

Woordvoerder: M. van Egten-Kool.

Onderwerp: Onderwijs.

De ALV van D'66, in vergadering bijeen te Hoogeveen op 20 sept. 1980,

overwegende dat:

– een beleidsprogramma voor een ieder zo duidelijk mogelijk dient weer te geven welke de beleidsvoorname van de partij zijn,
– het nodeloos gebruik van moeilijke woorden in onze beleidsprogramma's afbreuk doet aan de leesbaarheid c.q. toegankelijkheid daarvan,
is van oordeel dat

– de tekst van het heden door ons te bespreken onderwijs-programma op vele punten vereenvoudigd zou kunnen worden, zonder dat dit inhoudelijk gewijzigd wordt,

en verzoekt het Hoofdbestuur – de uiteindelijke tekst van dit programma, en van alle onder haar verantwoordelijkheid verschijnende publikaties, kritisch te doen beschouwen in het licht van bovenstaande overwegingen,
en gaat over tot de orde van de dag.

Motie 22

Indiëners: R. Detiger e.a.

Woordvoerder: R. Detiger.

Onderwerp: Onderwijs, Hoofdstuk 8, deel 3.

De ALV van D'66, in vergadering bijeen te Hoogeveen op 20 sept. 1980,

overwegende dat:

a. onderzoek naar en formulering van leerplannen t.b.v. het onderwijs op dit moment zowel ten aangezien van de Stichting Leerplanontwikkeling en daaronder ressorterende Commissies Modernisering

Leerplan behoren,

b. een dergelijke situatie slechts leidt tot dubblures van taakstelling en dus verspilling van gelden,
is van oordeel dat

de Stichting Leerplan Ontwikkeling vervangen dient te worden door een commissie ter coördinatie van onderzoek naar en ontwikkeling van leerplanvernieuwing door de gezamenlijke universiteiten van Nederland,

spreekt als haar mening uit dat SLO opgeheven dient te worden ten gunste van de wetenschappelijke taak der universiteiten,

draagt op aan het Hoofdbestuur al die stappen te ondernemen die tot genoemd doel kunnen leiden,
en gaat over tot de orde van de dag.

Motie 23

Indiëners: Netty Hollaar e.a.

Woordvoerder:

Onderwerp: Onderwijs.

De ALV van D'66, in vergadering bijeen te Hoogeveen op 20 sept. 1980,

van mening zijnde dat

– in het voorgestelde Hoofdstuk Onderwijs van het Beleidsprogramma (en in het bijzonder in paragraaf 3) de tekortkomingen van het huidige systeem te eenzijdig geweten worden aan de structuren,

– het daarom onjuist is alle heil te verwachten van een doorbreking van die structuren,

– het genoemde hoofdstuk ten onrechte voorbijgaat aan recente ontwikkelingen op het terrein van de onderwijsmethodieken, die meer uitzicht bieden op de bevrediging van zowel de individuele als de maatschappelijke behoeften, omdat zij de wisselwerking tussen individu en omgeving centraal stellen,
draagt het Hoofdbestuur op nader te onderzoeken of in het licht van het systeem van het „Levend Leren”, ook wel genoemd de methode van de thematische interactie, te komen is tot een nieuwe beleidslijn voor het onderwijs,
en gaat over tot de orde van de dag.

Motie 24

Indiëners: Joh. de Weerd e.a.

Woordvoerder:

Onderwerp: Onderwijs, afd. 6 Beheer en Democratisering, afd. 9 Voortgezet Onderwijs.

De ALV van D'66, in vergadering bijeen te Hoogeveen op 20 sept. 1980,

overwegend dat door het teruglopend aantal leerlingen het aantal arbeidsplaatsen in het voortgezet onderwijs zal afnemen en dat daardoor de concurrentie tussen scholen zal toenemen,

voorts overwegend dat deze concurrentie niet ten koste mag gaan van de kwaliteit van het onderwijs,
wijzend op het grote aantal uitgetreden, maar beschikbare onderwijsmensen,
in aanmerking nemend de waarde van decentralisatie van het onderwijsbeleid en de eigen verantwoor-

delijkheid van de school, spreekt uit dat het gehele examen (S.O. + C.S.E.) onder toezicht dient te staan van rijksgecommitteerden, en gaat over tot de orde van de dag.

Motie 25

Indiëners: J. de Reydt e.a.
Woordvoerder:
Onderwerp: Onderwijs.
De ALV van D'66, in vergadering bijeen op 20 sept. 1980 te Hoogeveen, van mening dat er te veel moeilijke woorden staan in Congresstuk ECD 1, deel 3, Hoofdstuk 8, verzoekt de Programmacommissie de moeilijke woorden in voornoemd congresstuk zoveel mogelijk te vervangen door „normale” Nederlandse woorden, en gaat over tot de orde van de dag.

Amendement 188

Indiëners: Wilbers e.a.
Woordvoerder:
Onderwerp: Onderwijs
Betreft: Par. 12.2 - 2de kolom
Regels 15 t/m 19 („Wel kunnen worden”) schrappen.

Amendement 189

Indiëners: Bresters e.a.
Woordvoerder:
Onderwerp: Onderwijs
Betreft: Par. 12.2a
Uit de eerste zin schrappen: „behoudens de eigen bijdrage.”

Amendement 190

Indiëners: Bresters e.a.
Woordvoerder:
Onderwerp: Onderwijs
Betreft: Par. 12.2a
In de zin beginnend met „Dit is uitsluitend . . .” wordt na het woord „financieringsmodel” tussengevoegd:
„het dient ter berekening van het bedrag, dat als „lump-sum” aan de instellingen wordt toegewezen en”

Amendement 191

Indiëners: Wilbers e.a.
Woordvoerder:
Onderwerp: Onderwijs
Betreft: par. 12.3, 2de alinea
„6de regel t/m 11de regel („Het is echter . . . tertiaire fase.”):
schrappen.

Amendement 192

Indiëners: De Blank e.a.
Woordvoerder:
Onderwerp: Onderwijs.
Betreft: Par. 12.3, 3de alinea
3de alinea schrappen („De quartaire O&W verband)

Amendement 193

Indiëners: Beek e.a.
Woordvoerder:
Onderwerp: Onderwijs.
Betreft: Par. 12.3
Aan het eind van deze sub-paragraaf wordt toegevoegd:
„Na de quartaire fase (wat impliceert dat het leerrecht van 6 jaar

volledig opgesoupeerd is) heeft men evenveel recht op educatief verlof.”

Amendement 194

Indiëners: Bresters e.a.
Woordvoerder:
Onderwerp: Onderwijs.
Betreft: Par. 12.4, 2de alinea.
Toevoegen aan de laatste zin:
„en zo mogelijk deel kunnen hebben aan het onderzoek.”

Amendement 195

Indiëners: Bresters e.a.
Woordvoerder:
Onderwerp: Onderwijs
Betreft: Par. 12.4, 5de alinea
5de alinea, beginnend met „Bovendien is D'66” en eindigend met” te worden besproken,, wordt vervangen door
„D'66 is van mening dat, in het licht van een samenhangend onderzoek en innovatiebeleid de instellingen over hun onderzoeksprestaties en -plannen verantwoording naar de overheid dienen af te leggen.”

Amendement 196

Indiëners: Bresters e.a.
Woordvoerder:
Onderwerp: Onderwijs.
betreft: Par. 12.4, 6e alinea
6de alinea, tussen de zin eindigend met „. worden geregeld.” en die beginnend met „Versterking”, wordt de volgende zin toegevoegd:
„Ten aanzien van de rijksbijdrage aan de instellingen is D'66 van mening, dat deze ongedeeld dient te blijven en dat eventuele verdeling een taak is van de instellingen zelve.

Amendement 197

Indiëners: Dieperink e.a.
Woordvoerder:
Onderwerp: Onderwijs.
Betreft: Par. 12.4, 6de alinea
Paragraaf 12.4, 6de alinea vervangen door:
„D'66 is van mening dat de kwaliteit van het wetenschappelijk onderzoek sterk gebaat is bij een verschuiving van de huidige opslag financiering (eerste geldstroom) naar een financiering van het onderzoek via een landelijke ZWO-achtige organisatie (tweede geldstroom). Alleen op deze wijze kan een structuur tot stand worden gebracht noodzakelijk voor een kritische evaluatie van het gehalte van het onderzoek, waarbij aspecten van maatschappelijke relevantie, kwaliteit en kosten afgewogen kunnen worden.”

Amendement 198

Indiëners: Soetenhorst e.a.
Woordvoerder:
Onderwerp: Onderwijs.
Betreft: Par. 12.4 toevoegen:
Aan par. 12.4 „Onderzoek dient bij voorkeur verricht te worden door van de overheid onafhankelijke instellingen, zoals de universiteiten. Er dient een beroepscode te worden ontwikkeld voor de onderzoeker die gebruik maakt van „menselijk materiaal.”

Amendement 199

Indiëners: Wilbers e.a.
Woordvoerder:
Onderwerp: Onderwijs.
Betreft: Par. 12.6.
„ligt de eerste prioriteit te bevoordelen,” vervangen door:
„liggen voor D'66 de prioriteiten bij de besteding van onderwijsmiddelen daár en in datgene dat reeds in par. 1 van dit hoofdstuk is genoemd.
Knelpunten bij het HBO moeten worden opgelost als prioriteit binnen het hoger onderwijs.”

Amendement 200

Indiëners: Bresters e.a.
Woordvoerder:
Betreft: Onderwijs, par. 12.6
Pagina 6, eerste kolom
In de voorlaatste alinea, (die begint met „Een reële minlijn . . .”) vervalt:
„althans de voor onderwijs toegevoerde middelen.”

Amendement 201

Indiëners: Bresters e.a.
Woordvoerder:
Betreft: Onderwijs, par. 12.6.
Pagina 6, eerste kolom, par. 12.6, laatste zin
Laatste zin par. 12.6. wordt als volgt gewijzigd:
D'66 is van mening dat hoe dan ook het verminderen van het Nederlandse onderzoekspotentieel zeer onverstandig is. De gestage daling van het percentage uitgaven voor onderzoek en ontwikkeling als deel van het B.N.P. zoals we die sinds het einde van de tweede wereldoorlog hebben gezien, moet worden omgeboegen. De overheid heeft hier een voorbeeldfunctie die zij via de financiering van het W.O. kan uitoefenen.

Amendement 202

Indiëners: Van Dalen e.a.
Woordvoerder:
Betreft: Onderwijs, par. 12.2, 12.3 en 12.6.
Par. 12.2 (financiering), 12.3 (financiering) en 12.6 schrappen, waarbij het Hoofdbestuur wordt opgedragen deze teksten te herschrijven en in overeenstemming te brengen met 8.1, 8.1.1., 8.1.2, 8.1.3 en „Toegankelijkheid” (financiering), alsmede 7. („Financiering”)

Amendement 203

Indiëners: Daerena e.a.
Woordvoerder:
Betreft: Onderwijs par. 12.6.
Pagina 6, eerste kolom, par. 12.6
Aan par. 12.6, voorlaatste alinea, toevoegen:
M.b.t. de nul- of min-lijn zal een uitzondering worden gemaakt voor de afdeling I.T. (intensive treatment) van het Ac. ziekenhuis te Groningen. Deze afdeling van de chirurg-kliniek zal zodanig van de benodigde materialen worden voorzien, dat het in het algemeen niet nodig is geplande operaties en m.n. hartoperaties uit te stellen wanneer verkeersslachtoffers worden binnengebracht.
Het A.Z. te Groningen weigert praktisch nooit verkeersslachtoffers, ook

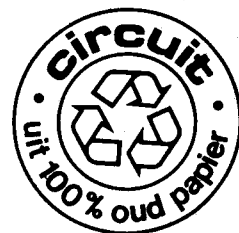
al omdat er altijd een goede bemanning aanwezig is. Het lijkt meer dan wenselijk voor deze slachtoffers altijd enkele bedden op een I.T. afdeling in reserve te houden, zodat het normaliter niet meer voor kan komen, dat geplande operaties worden uitgesteld, soms zelfs vaker dan één keer.

Motie 26

Indiëners: Van Dalen e.a.
Woordvoerder:
Onderwerp: studietoeloon o.a.
De ALV van D'66, in vergadering bijeen op 20 sept. 1980 te Hoogeveen, nodigt het Hoofdbestuur uit om al dan niet in samenwerking met de SWB een totaalvisie te ontwikkelen m.b.t. financiering en studietoeloon in relatie tot de latere inkomenspositie van afgestudeerden. en gaat over tot de orde van de dag.

Motie 27

Indiëners: Detiger e.a.
Woordvoerder:
Onderwerp: financiering onderwijs.
De ALV van D'66, in vergadering bijeen te Hoogeveen op 20 sept. 1980, overwegende dat de financiering van de tertiaire en quartaire sector in par. 12.2, 12.3 en 12.6 van ECD 1 onvoldoende dekkingmogelijkheden geeft voor de realisering van het totale beleidsprogramma Onderwijs; is van oordeel dat de overwegingen van spreiding der lasten, als aangegeven onder 12.3 voor alle beroepsgericht eindonderwijs overwogen dient te worden; spreekt als haar mening uit dat er in het beleidsprogramma Onderwijs één hoofdstuk gewijd dient te worden aan de financiering en bekostiging van het tertiair en quartair onderwijs, waarin het de onderdelen m.b.t. financiering uit 12.2 en 12.3 ondergebracht worden, met inachtneming van voorgaande overwegingen en oordelen; verzoekt het Hoofdbestuur het beleidsprogramma dienovereenkomstig te herzien, en gaat over tot de orde van de dag. ■

Het tertiaire en quartaire onderwijs

12.1. Algemeen

„Recht op Onderwijs” is een veel gehoorde strijdkreet, waaraan men echter meestal verzuimt een praktische inhoud te geven. D'66 is van mening, dat een onbeperkt recht op het gebruik van onderwijsvoorzieningen niet realistisch is. In de eerste plaats wordt het ingeperkt doordat er van de kant van de gebruiker prestaties tegenover dienen te staan, in de tweede plaats is geen onbeperkt beroep op gemeenschapsgelden mogelijk.

D'66 geeft dan ook de voorkeur aan het gebruik van de term leerrecht (zie par. 2) en de volgende paragrafen geven een eigen uitwerking daarvan op het gebied van het post-secundaire onderwijs, zoals dat er in de visie van D'66 uit zou moeten zien.

Na het beëindigen van het secundair onderwijs beschikt ieder in principe over het recht om gedurende zes (niet noodzakelijkerwijs aaneengesloten) jaren aan het hoger onderwijs deel te nemen, waarvoor in dit verband tertiair onderwijs zal worden gebruikt. Het meest vergaand in dit verband zou het recht zijn om aan iedere gewenste instelling in iedere gewenste studierichting een opleiding te krijgen. Helaas is een dergelijk vergaande voorziening uit gemeenschapsgelden niet altijd te verwezenlijken, zodat soms beperkingen noodzakelijk zullen zijn. Dit doet echter niet af aan het streven om in zo veel mogelijk gevallen aan iedereen de mogelijkheden te geven zijn of haar capaciteiten zo veel mogelijk te ontwikkelen. Met kracht zal derhalve gestreefd moeten worden naar de opheffing van de numerus fixi in het hele tertiair onderwijs.

Het hierboven vermelde tertiair onderwijs omvat in principe het huidige W.O. en het H.B.O. met een nadruk op de beroepsopleiding. Voor sommige beroepen kan een nog verdergaande opleiding nodig zijn. Daarvoor dient het z.g. quartair onderwijs, waartoe men in de visie van D'66 toegang kan krijgen d.m.v. sollicitatie naar een beperkt aantal plaatsen, en dan ook eerder als werknemer dan als student moet worden beschouwd.

Deze tweedeling wordt niet alleen door financiële argumenten ingegeven. Ook de dringende behoefte om H.B.O. en W.O. te integreren en de specifieke wetenschappelijke opleidingen te versterken spelen hierbij een rol.

12.2. Het tertiaire onderwijs

Er bestaat een leerrecht in de tertiaire fase voor hen, die het voortgezet onderwijs – de secundaire fase – hebben voltooid.

Dit leerrecht strekt zich uit over een periode van zes jaren en heeft betrekking op wat de tertiaire fase zal worden genoemd en dus globaal gezien samenvalt met het huidige we-

tenschappelijke onderwijs en hoger beroepsonderwijs.

Het houdt in, dat ieder die voldoende prestaties levert gedurende maximaal zes jaren van de onderwijsvoorzieningen gebruik mag maken. Het houdt echter evenzeer in, dat er een studiefinancieringsstelsel moet bestaan, zodanig dat er voor niemand onoverkomelijke barrières zijn om van zijn recht gebruik te maken. Het bestaan van een leerrecht als hier geformuleerd vereist dat iedere student in de gelegenheid wordt gesteld om, onafhankelijk van zijn ouders, zijn leerrecht uit te oefenen. De beperktheid van de financiële middelen noopt tot prioriteitenstelling: dat een toelage wordt verstrekt waar de ouderlijke bijdragen ontbreken of tekort schieten heeft hoogste prioriteit. Het streven blijft echter om de ouderlijke bijdrage te elimineren. Dit zal tevens afschaffing betekenen voor de kinderbijslag voor die groep. De inschrijvingsduur in het tertiaire onderwijs is daarmee dus vastgesteld op maximaal zes jaar. Van de instellingen die het tertiaire onderwijs verzorgen (de universiteit en HBO-instellingen) mag worden verlangd dat zij cursussen ontwerpen die binnen deze periode kunnen worden voltooid. In de praktijk zal dat in meerderheid resulteren in vierjarige cursussen, maar bevorderd moet worden, dat er ook kortere en langere cursussen zullen zijn aansluitend bij de gedifferentieerde instroom die het tertiair onderwijs kenmerkt, d.w.z. aansluitend bij de verschillende begaafdheden en interesses van de student.

Het geheel van de door de instellingen te ontwerpen cursussen dient tevens te passen in een te ontwikkelen stelsel van wederkerend onderwijs met een te voorziene groei van de deelname van volwassenen aan het tertiaire onderwijs. Met name kortere cursussen kunnen daartoe bouwstenen leveren. Hoofddoel is een pluriform, samenhangend en flexibel stelsel dat kan aansluiten bij zoveel mogelijk individuele capaciteiten en behoeften van de studenten enerzijds, en de veranderende behoeften van de maatschappij en de ontwikkelingen in wetenschap en technologie anderzijds.

Binnen dit stelsel moet veel aandacht worden besteed aan verruiming van de overstapmogelijkheden.

Een kaderwet Hoger Onderwijs, die het huidige WO en HBO omvat, is daartoe vereist. Daarbij is op korte termijn een verwijzingsmechanisme nodig, dat gekoppeld is aan een propaedeutische met een inschrijvingsduur van maximaal twee jaar. Een dergelijke propaedeutische mag niet ontfaan in een universitair brugjaar, dat te algemeen van aard is – dat zou ook de zin ontnemen aan de keuzepakketten van de eindexamens VWO-HAVO – en moet oriënterend en representatief zijn voor de gekozen

richting.

Indien men na uiterlijk één jaar besluit een verkeerde keuze te hebben gedaan dan moet een nieuwe start mogelijk zijn d.w.z. men heeft dan nog één keer een leerrecht van zes jaar voor een nieuwe studie in het tertiair onderwijs.

D'66 moedigt ten sterkste de ontwikkeling van multidisciplinaire en interdisciplinaire cursussen aan. De totstandkoming daarvan, mits korter dan of gelijk aan vier jaar, moet worden gestimuleerd. De samenwerking tussen de universiteiten onderling en die met buitenlandse universiteiten moet ook op dit punt worden verbeterd. Ook zouden experimenten in de richting van cursussen van meer algemeen vormende aard moeten worden uitprobeerd. Hierbij kan aansluiting gevonden worden bij de algemene (of vrije) varianten zoals die door een aantal subfaculteiten bij de vorige herprogrammeringsronde zijn geëntameerd.

„Bij voldoende prestaties geeft ieder der door de instellingen geprogrammeerde cursussen recht op een diploma waarop de samenstelling van het studiepakket is vermeld. In het W.O. kan daarbij voor de vierjarige cursussen de naam doctoraaldiploma desgewenst gehandhaafd blijven, het keuzepakket van een langere cursus kan daarop worden bijgeschreven.

Het brede scala van mogelijkheden dat D'66 in het tertiaire onderwijs voorstaat, maakt het ongewenst om aan één daarvan als civiel effect een titel toe te kennen. D'66 zou dan ook alleen de doctorstitel willen handhaven en aan geen der tertiaire diploma's een titel willen verbinden”.

12.2a Het financieringsmodel

Het tertiair onderwijs wordt behoudens de eigen bijdrage uit de algemene middelen bekostigd. Het financieringsstelsel naar de instellingen toe gaat uit van een verdeling van de ingeschreven studenten over de diverse cursussen, die er als volgt uitziet: Plusminus 60% volgt de vierjarige cursussen, plusminus 20% een kortere cursus en maximaal 20% tot de langere cursussen.

Bij de berekening van de rijksbijdrage volgens dit model wordt uiteraard rekening gehouden met het feit dat van de studenten die de vierjarige cursussen volgen, slechts een deel deze ook in 4 jaar zal afronden en dat de overigen daar 5 of zelfs zes jaar over zullen doen. Iets dergelijks geldt voor de kortere en de langere cursussen.

Dit is uitsluitend een financieringsmodel: het staat de instellingen vrij hun studiemogelijkheden anders in te richten, maar daaraan kunnen geen aanspraken op extra middelen worden ontleend. Wel kunnen instellingen, die er in slagen kortere cursussen met de verlangde ci-

viele effecten te organiseren, daarvoor gepremieerd beloofd worden. Bevorderd moet tenslotte worden dat het leerrecht niet meteen tot de volle zes jaren wordt opgesoupeerd. Hierbij moet dus het eerder-ophouden aantrekkelijk worden gemaakt, bijvoorbeeld door voorkeursrechten op betaald educatief verloop enz.

12.2b De gelijkwaardigheid van de opleidingen

Dit hangt samen met de eigen verantwoordelijkheid van de instellingen en dient door henzelf in het kader van landelijk overleg binnen hetzelfde type onderwijs te worden geconcretiseerd.

De in dit beleidsprogramma neergelegde gedachten betekenen een erkenning van de eigen verantwoordelijkheid van de instellingen voor de uitvoering van hun onderwijstaken, binnen de door regering en parlement gestelde kaders. Gevolg is, dat verschillen tussen de instellingen kunnen ontstaan.

Een zekere concurrentie tussen de instellingen lijkt D'66 daarbij niet ongezond, hoewel deze uiteraard niet de omvang van die tussen commerciële instellingen dient aan te nemen. De optredende verschillen stellen wel hogere eisen aan de voorlichting van a.s. studenten. Het beleid dient er voorts op gericht te zijn, dat aan de instellingen gelijkwaardige (en dat is niet hetzelfde als gelijke) ontwikkelingsmogelijkheden worden geboden. Het beleid zal er toe moeten leiden, dat de opleidingen op hetzelfde vakgebied, hoewel ongelijk, toch qua niveau gelijkwaardig zijn.

Het Academisch Statuut wordt thans ten onrechte geacht daarvoor waarborgen te leveren. In de structuur zoals D'66 voorstaat is er in dit opzicht geen plaats meer voor het A.S. De overheidsbemoediging met het tertiaire onderwijs is dus beperkt. De overheid schrijft geen uniforme cursuduren voor, heeft geen inhoudelijke bemoediging met de programma's, stelt uitsluitend globale eisen van deugdelijkheid. De middelen worden aan de instellingen beschikbaar gesteld via een systeem van meerjarenafspraken met het boven-geschetste financieringsmodel, waarbinnen de instellingen een grote vrijheid bezitten om in onderling overleg hun onderwijs in te richten. Een inspectiestelsel voor het hoger onderwijs wordt door D'66 niet a priori uitgesloten, daarbij gaan de gedachten echter eerder uit naar een ombudsfunctie dan naar een controlerende functie voor de „inspecteur”.

12.3. Het quartaire onderwijs

Na het verstrijken van de periode waarin men recht kan laten gelden op onderwijs (d.i. tot en met het tertiaire

onderwijs), kan op grond van gebreken capaciteiten volgens vastgestelde normen toegang worden verkregen tot het quartaire onderwijs.

Sollicitaties naar de beschikbare plaatsen is daarvoor een goede methode. Voorwaarde voor een stelsel als hier beschreven, is uiteraard dat er ook voor afgestudeerden uit het tertiaire onderwijs voldoende perspectieven in de maatschappij zijn. Dat is niet alleen een kwestie van kwaliteit van de tertiaire opleidingen, maar evenzeer van wijzigingen in de appreciatie van hogere opleidingen door de maatschappij. Er zijn voldoende aanwijzingen dat ook nu reeds een dergelijke wijziging in gang is gezet: het automatisme „afgestudeerd geeft hoog-betaalde positie” brokkelt meer en meer af, en steeds meer afgestudeerden zijn werkzaam op gebieden waar hun specifieke opleiding nauwelijks op afgestemd is. Deze multi-inzetbaarheid stelt eisen aan de opzet van tertiair onderwijs.

Het quartaire onderwijs dient in de visie van D'66 – zoals gezegd – voor de opleiding van hooggekwalificeerde onderzoekers en voor beroepen waar een voortgezette opleiding absoluut noodzakelijk is. Het is echter niet langer zinvol om ervan uit te gaan dat iedereen recht op een dergelijke voortgezette opleiding zou moeten hebben. Vandaar de beperking van het leerrecht tot tertiair onderwijs.

Het quartaire onderwijs wordt in de visie van D'66 sterk bepaald door de behoeften vanuit de maatschappij. Het is dan ook de bedoeling om deze fase apart te financieren en het is niet vanzelfsprekend dat dit steeds door O en W zou moeten gebeuren. De opleiding van bepaalde medische beroepen bijvoorbeeld zou zeer wel onder Volksgezondheid kunnen vallen. Voor de techniek, de landbouw, rechten, enzovoorts geldt wellicht iets dergelijks. De opleiding van onderzoekers en leraren is uiteraard wel aan O & W verbonden. Ook inhoudelijke en geldelijke inbreng van andere maatschappelijke organisaties dient niet a priori te worden uitgesloten. Het is niet noodzakelijk-kerwijs zo, dat alle quartaire opleidingen als vervolg op een tertiaire opleiding aan dezelfde instelling moet kunnen worden gedaan. Immers moet juist bij wetenschappelijke onderzoekers de mobiliteit en zelfs de migratie worden bevorderd. Tenslotte merken wij op dat het quartaire onderwijs zich afspeelt in een werkgever-werknemerrelatie (zie par. 12.1) en dat om die reden het overbodig is een termijn hiervoor vast te leggen.

12.4 Het wetenschappelijk onderzoek aan de universiteiten

De beoefening van wetenschappelijk onderzoek voor de student vindt voornamelijk plaats in het quartaire onderwijs.

Binnen het tertiaire onderwijs, voorzover het de wetenschappelijke

richtingen betreft, dient het onderwijzend personeel daadwerkelijk betrokken te zijn bij de wetenschapsbeoefening en moeten de studenten kennis kunnen maken met onderzoeksmethoden.

Ook voor de docenten in de tertiaire fase dient dus onderzoeksruimte te bestaan.

Inhoudelijk dient het onderzoek door de daartoe geëigende organen te worden bepaald. In de visie van D'66 zijn dat de (sub-)faculteiten. Ook hier is de inhoudelijke bemoeienis van de overheid ongewenst. Wel dient er een stelsel te worden ontworpen waarbij verantwoording van voor onderzoek beschikbaar gestelde gelden wordt afgelegd: verticaal (de financiële verantwoording binnen de instelling), en horizontaal (naar de vakgenoten).

Bovendien is D'66 van mening dat, in het licht van een samenhangend onderzoeks- en innovatiebeleid, de gezamenlijke instellingen over hun gezamenlijke onderzoeksprestaties en -plannen verantwoording in de richting van het Rijk dienen af te leggen als onderdeel van de besluitvorming omtrent de omvang van het begrotingsbedrag voor onderzoek. Resultaten hiervan dienen in het Parlement te worden besproken.

De afstelling van instellingsonderzoeksplannen en landelijke disciplinewijze planning moet via onderhandelingen tussen minister en instellingen in meerjarenafspraken worden geregeld. Versterking van de tweede geldstroom ten koste van de eerste wordt niet zonder meer afgewezen. Wel dient dit met de instellingen te worden besproken in het kader van het eerder genoemde „onderzoeksoverleg”.

12.5 Bestuursstructuur

D'66 is van mening dat allen die aan een instelling van WO of HBO zijn verbonden – daaronder begrepen de studenten – betrokken moeten kunnen zijn bij de wijze waarop deze instelling wordt bestuurd. De mate van participatie bij de verschillende aspecten van bestuur en beheer kan echter voor de verschillende geleidingen variëren. Zo zal men de studenten in de tertiaire fase vooral sterk dienen te betrekken bij onderwijszaken, maar zal hun inbreng bij het personeelsbeleid en onderzoeksaangelegenheden niet noodzakelijk-kerwijs zo groot behoeven te zijn. Voorkomen moet worden dat aan een instelling die zowel tertiair als quartair onderwijs verzorgt, bestuur en beheer van beide losgekoppeld raakt.

In het voorgestane stelsel van hoger onderwijs wordt de taak van besturen en raden zwaarder: zij dienen inhoud te geven aan hun specifieke verantwoordelijkheden; C.v.B. en U.R. naar de minister, (sub-) faculteitsraden en besturen naar hun eigen instelling en naar andere besturen en raden op hetzelfde vakgebied. De ervaringen met de W.U.B. zijn nog dermate onvoldragen dat een

geheel nieuwe wet op het W.O. vooralsnog prematuur geacht wordt. Voor het HBO is het gewenst een dergelijke structuur op te zetten en dit te regelen in een kaderwet voor het HBO. De spreiding van dit HBO over enkele honderden instellingen, alsmede de verzuilde bestuursstructuur in delen ervan vormen daartoe een ernstige hindernis. Samenwerkingsvormen zijn niet alleen financieel onontkoombaar, zij zijn ook zeer gewenst om het HBO een rol gelijkwaardig aan die van de instellingen van WO te laten spelen.

12.6. Planning en financiële ruimte

Een kaderwet als net genoemd zal zich moeten richten op meerjarenafspraken tussen minister en instellingen, waar de minister de verplichting heeft voor de periode van verscheidene jaren een ontwikkelingsplan voor het WO op te stellen. Dit ontwikkelingsplan behoeft parlementaire goedkeuring. Als hoofdpunten van een dergelijk ontwikkelingsplan kunnen worden genoemd:

1. ontwikkelingen die globaal gesproken vanuit een maatschappelijk perspectief in universitair onderwijs en onderzoek gewenst zijn;

2. de hoeveelheid middelen die voor de verschillende taken van het VWO beschikbaar zal kunnen komen.

Iedere herstructurering van het hoger onderwijs zal gezien de economische situatie moeten geschieden binnen strakke financiële kaders. Gezien immers de gigantische operaties die op stapel staan in onderwijsgebieden die voor veel grotere groepen van de bevolking van belang zijn – zoals de invoering van de nieuwe basisschool, de vernieuwing van het voortgezet onderwijs (bijvoorbeeld het geïntegreerde voortgezette onderwijs) enz. – en die vooral verbetering van de situatie voor de kansarmen beogen, ligt de eerste prioriteit bij de besteding van onderwijsmiddelen voor D'66 niet in het hoger onderwijs. Binnen dit hoger onderwijs zijn er volgens D'66 voldoende redenen aanwezig om voorlopig het HBO te bevoordelen. Genoemd mogen worden: de achtergebleven infrastructuur van het HBO (vergl. HBO-Raad met Academische Raad), de inschrijvingsbeperkingen bij het HBO, enz.

Een reële achteruitgang van de middelen voor het WO is derhalve vermoedelijk noodzakelijk, althans voor de voor onderwijs toegewezen middelen. D'66 hecht echter groot belang aan het wetenschappelijk onderzoek, het toegepaste, maar vooral het zuivere, omdat daaruit de instrumenten voor innovatie afkomstig zullen zijn zonder welke de welvaart in dit land niet kan worden gewaarborgd.

De wijze van financiering (zie hierboven) kan wel ter discussie komen.

12.7. De Open Universiteit

D'66 is voorstander van een zelfstandige Open Universiteit, waarvan zij een nuttige onderwijsvernieuwend invloed op het bestaande WO verwacht naast de vervulling van de sociale doelstelling: het bieden van volwaardig tweede kans onderwijs op tertiair niveau. D'66 meent dat de bestaande instellingen van wetenschappelijk onderwijs de komende jaren de handen meer dan vol zullen hebben aan de inhoudelijke en bestuurlijke herstructurering. Derhalve is het voorlopig niet verstandig om het open hoger onderwijs aan deze instellingen toe te vertrouwen, maar verdient het de voorkeur daarvoor eerst een „niet-belaste” instelling in het leven te roepen. Dat betekent niet zonder meer dan deze instelling volledig nieuw van personeel zou moeten worden voorzien. Aan de huidige instellingen is voldoende enthousiaste staf te vinden, die op detachingsbasis aan de Open Universiteit kan meewerken. De Open Universiteit vraagt dan alleen een betrekkelijk kleine vaste kern. Zo kunnen de resultaten op het gebied van de onderwijsvernieuwing ook overdraagbaar gemaakt – en gaandeweg ook reeds overgedragen – worden ten bate van de bestaande instellingen van wetenschappelijk onderwijs. ■

Congresverslag

Utrecht nabeschouwd

door Frans Rogier

De 28e ALV van D'66 kan in meerdere opzichten als een bijzonder congres worden beschouwd. Het aantal betalende bezoekers bedroeg 1439, welk aantal waarschijnlijk tot op heden, maar zeker sinds de herleving in 1976 nooit werd gehaald.

Ook een bijzonder congres, omdat zelden de storm vooraf zo hoog opstak en tijdens het congres zo snel bleek te luwen.

Zo verhit als de discussies binnen brede lagen van D'66 over de modernisering van de kernwapens gevoerd werden, zo onderkoeld reageerde uiteindelijk het congres. Nadat een lange rij sprekers aan de algemene ronde voor de omstreden paragraaf 4.4. hadden deelgenomen, kwamen de belangrijkste argumenten in stemming. Toen bleek dat Suzanne Bischoff's naam in de geschiedenis van D'66 verbonden zal blijven aan deze ALV, waarop haar amendement 1577 met vrij grote meerderheid werd aangenomen. Daarmede liep dit congres eigenlijk met een sisser af. De slottoespraak van Jan Terlouw, die op grond van een motie van orde pas na afloop van het agendapunt Vrede en Veiligheid werd gehouden, kon het congres nog wel tot applaus brengen, maar vormde kennelijk geen hoogtepunt meer toen de spanning eraf was.

Op vrijdagavond 31 oktober heeft het congres zich zeer uitvoerig beziggehouden met het sociaal-ekonomisch beleid van D'66. Helaas was de beschikbare tijd en de verlenging tot 12 uur onvoldoende om de schier eindeloze stroom amendementen te behandelen, zodat de congresvoorzitters de ALV moesten voorstellen op zaterdagmorgen eerder te beginnen om de achterstand in te lopen. Vooral door het uitvallen van de rede van Aar de Goede, die nog niet voldoende van een zware operatie hersteld was om het congres toe te spreken, slaagde de overigens voortreffelijke congresleiding erin om tegen lunchtijd de agenda weer bij te houden.

Inmiddels waren de algemene politieke moties, het Huishoudelijk Reglement en het Sociaal-Economisch beleid behandeld en hadden de bestuurskandidaten zich aan het congres gepresenteerd. Ondanks verwoede pogingen lukte het de fungerende congresvoorzitter Wim Dik niet om 's middags het tijdschema te handhaven, zodat toch de behandeling van een aantal moties en amendementen inzake Vrede en Veiligheid moest worden verdaagd. Toen Henk Zeevalking omstreeks 18.00 uur de ALV sloot, ging het congres als een nachtkars uit. Voor velen was deze 28e ALV

een goed congres, maar een lange zit, voor anderen echter een enigszins teleurstellend congres omdat hun visie niet door de ALV werd gedeeld.

Velen hebben tijd noch moeite gespaard om deze ALV soepel en vlot te laten verlopen. Vooral de congresleiding heeft zich op voortreffelijke wijze van haar moeilijke taak gekweten. Ook de leden van de stemcommissie en de notulencommissie en de tientallen congresmedewerkers, zowel de vrijwilligers van de afdeling Utrecht als de medewerkers van het landelijk secreta-

riaat, de SWB en het PSVI, hebben weer een onmisbare bijdrage aan het welslagen van dit congres geleverd.

Desondanks verliep bij de organisatie van dit congres niet alles vlekkeloos; bij de voorbereiding werden géén extra voorzieningen voor gehandicapten getroffen en werd verzuimd mede te delen hoe de Vee-markthallen met openbaar vervoer te bereiken zijn. Aan mijn opvolger de taak om bij de volgende congressen dergelijke omissies te vermijden.

Elders in deze en in de volgende Democraat zullen korte verslagen van de diverse agendapunten worden opgenomen. ■

Congresverslag sociaal-ekonomisch beleid

door Hein van Oorschot
vice-voorzitter politiek

De grote hoeveelheid amendementen bij het hoofdstuk Sociaal-Economisch beleid voor het Beleidsprogramma (meer dan 150) kon iedereen aan het begin van het congres laten twijfelen aan de haalbaarheid van de afhandeling ervan. Dat dat toch gelukt is, is te danken aan een gedisciplineerd werkende vergadering, de doortastende congresleiding en aan het feit dat ruim 50 amendementen redactioneel van aard waren (en dus niet hadden hoeven te worden behandeld).

Van de ongeveer 100 wel behandelde amendementen is het natuurlijk onmogelijk ze alle te bespreken. Hieronder wordt dan ook alleen een aantal belangrijke beslissingen weergegeven. Dat hiermee niet

allen die zich hiervoor hebben ingezet tevreden worden gesteld, spijt me, maar is niet te voorkomen.

Het scheppen van deeltijdbanen heeft op korte termijn prioriteit als middel om meer banen beschikbaar te krijgen. Daarnaast moet er verder gestudeerd worden op andere mogelijkheden van arbeidstijdverkorting.

De individualisering van de fiscale behandeling kan leiden tot onrechtvaardigheden in de inkomensverdeling. Veel mensen maken immers deel uit van een grotere consumptie-eenheid. Op korte termijn moet besloten worden over de wijze waarop die onrechtvaardigheid moet worden ondervangen.

De prioriteiten in het economisch beleid zijn en blijven de versterking van de produktiestructuur, energiebesparende in-

vesteringen en de woningbouw. Dit verandert niet als een groeipercantage van 1,5% niet gehaald zou worden.

Het woord „profijtbeginsel” zal worden gemeden. Als zoiets wordt ingevoerd dan zal dat niet mogen gelden voor de collectieve voorzieningen in het algemeen, maar alleen voor bepaalde meer luxe-voorzieningen.

Er wordt geen garantie gegeven voor de handhaving van de minimum-inkomens. Het streven daarnaar is er wel, maar zekerheid geven houdt te weinig rekening met het mogelijk nog verslechterende economische perspectief. De zogenaamde netto-netto-koppeling (uitkeringen en minimum-inkomens) wordt noodzakelijk geacht.

Er wordt een onderzoek gedaan naar de verhouding van ambtenaren- en andere inkomens met het doel scheefgegroeide beloningen daaruit te halen. Hierbij worden alle inkomensbestanddelen betrokken. D'66 zal zich verzetten tegen de invoering van een basisinkomen voor iedereen.

Aandeelhouders krijgen slechts stemrecht als zij zich op een nader te bepalen wijze „financieel deelgenoot” van de onderneming maken.

De loonvorming moet achteraf voor de ontwikkeling van de ruilvoet worden gecorrigeerd, voor zover deze ontwikkeling ten minste invloed op de positie van het bedrijfsleven heeft.

De verschillen in de vrij beschikbare inkomens moeten zich binnen de 1:5-verhouding (minimum-maximum) bewegen.

D'66 vindt de VAD in elk van de nu voorgestelde varianten (globaal de CNV- en de FNV-variant) een monstrem. De SWB zal worden gevraagd nieuwe wegen aan te geven voor het afromen van overwinsten.

De rente van hypotheekleningen mag slechts volledig aftrekbaar zijn voor leningen tot f 300.000,—. Dit bedrag wordt niet geïndexeerd.

Er moet een maatregelenpakket komen voor de juridische beschouwing van innovatie.

Het is nodig dat de provincies Sociaal-Economische Beleidsplannen opstellen op grond waarvan Rijksgeld gedecentraliseerd wordt naar de provincies toe.

De gelden van de institutionele beleggers moeten gedeeltelijk in de richting van risicodragende investeringen en de woningbouw worden gestuurd middels beleggingsrichtlijnen.

Het is mogelijk zijn om van „passende arbeid” te spreken als daarbij een inkomensachteruitgang optreedt. Een overgangsregeling is dan wel gewenst.

Ter bescherming van consumenten die een beroep doen op producentenaansprakelijkheid of -garanties moeten producenten een insolventiegarantieverzekering sluiten. ■

Congresverslag van de penningmeester

door Jan Prevoo

De partijbegroting voor 1981 (hoofdbegroting en deelbegrotingen) werd door het congres bij acclamatie aangenomen. Er waren geen moties en amendementen op ingediend. De belangrijkste pijlers voor het opstellen van de begroting, de contributieregeling en de regeling van de bijdragen aan de regio's, waren reeds door de voorjaars-ALV vastgesteld.

De sterke groeifase waarin de partij verkeert, heeft haar gevolgen op administratief, organisatorisch en financieel gebied. Het sterk verhoogde activiteitsniveau laat zich voelen in de portemonnee en verlangt structuren en consolideren, waar dit maar kan. Het is dan ook niet eenvoudig geweest de partijbegroting 1981 sluitend te krijgen en tevens reëel te houden. Een soms pijnlijke prioriteitenafweging gaat achter de begroting schuil. Het nog steeds toenemende deel van de lasten met een min of meer vast karakter, heeft de bezuinigingen vooral doen terecht komen bij de relatief geringe resterende variabele lasten. Bijvoorbeeld die ten behoeve van de publiciteit. Bij meevallende inkomsten, en dit zijn nu eenmaal hoofdzakelijk de contributie-inkomsten, zullen deze vooral de publiciteit ten behoeve van ledenwerfacties ten goede komen.

We zijn gegroeid van een partij met ongeveer 11.000 leden een jaar geleden, tot een partij met ongeveer 14.000 betalende leden op dit moment. Dit betekent nog steeds een

Waar gaat uw contributie naar toe? Het huishoudboekje van D'66

Naar verwachting zal over 1981 per D'66-lid gemiddeld f 70,- contributie worden betaald.

De besteding hiervan is als volgt gepland:	
Personeel secretariaat	f 19,34
Overige secretariaatskosten	9,34
Huisvesting	3,30
Hoofdbestuur en Adviesraad	2,42
Kosten congressen en schriftelijke stemmingen	2,73
Democraat	6,56
Publiciteit	2,86
Bijdrage aan regio's	12,-
Bijdrage aan Verkiezingsfonds	3,54
Bijdrage aan SWB	4,77
Bijdrage aan PSVI	2,45
Bijdrage aan PEAC	0,21
Bijdrage aan JOAC	0,27
Overige kosten	0,21

f 70,-

extreem lage organisatiegraad (= aantal leden: aantal potentiële kiezers). De begroting voor 1981 gaat uit van een verdere groei van ruim 3000 betalende leden, een ambitieus uitgangspunt. Het is de verantwoordelijkheid van alle leden, dat deze nieuwe D'66-ers er komen.

In de komende tijd zal in het kader van de verkiezingscampagne, intensiever dan ooit tevoren, een beroep op de leden worden gedaan, met als eerste doel om nieuwe leden te werven en natuurlijk ook om gelden voor het Verkiezingsfonds te verwerven. Leden en verkiezingen zijn nu eenmaal de twee pontons, waarop de partij drijft. Voor beiden gaat de partij een cruciaal jaar tegemoet. Uw contributiegeld zal harder dan ooit nodig zijn.

De penningmeester rekt op u!

P.S. Binnenkort worden u de acceptgirokaarten voor de betaling van de contributie 1981 toegezonden. U wordt verzocht uitsluitend hiervan gebruik te maken, mede omdat voor de contributies een apart girorekeningnummer is geopend, nr. 413.1966 t.n.v. Penningmeester contributierekening D'66. ■

Congresimpressies

door Stijn Verbeek

Het hoogtepunt was niet de rede van de fractievoorzitter in de Tweede Kamer. Het hoogtepunt was ook niet de count-down van 1574 (IKV-standpunt) via 1602 (Gron. Friesl. Drente), 1578 en 1620 (minderheid H.B.) naar 1577 (Bischoff).

Het meest dramatische hoogtepunt vond ik het in stemming brengen van een voorstel van orde van partijlid Terlouw: „Moet Jan Terlouw vóór de stemming over hoofdstuk 4.4. aan het congres vertellen waar hij staat, en wat hij gaat doen als 1574, respectievelijk 1602 etc. door het congres wordt aangevaard?

Ik weet niet of één van de fotografen deze stemming heeft vastgelegd. Het was een historisch ogenblik. D'66 op zijn best. „Nee!” zei de partij. We zijn mondig genoeg om zelf een beslissing te nemen. Als jij daarna onze woordvoerder niet meer wilt zijn, dan zullen we dat wel horen. We waren sterk genoeg om jou te kiezen, we zijn ook sterk genoeg om je te laten gaan. Daar zat de partij. Dat was D'66. 1439 partijleden – en nog eens méér dan 100 officials en pers – ruim 1550 mensen dus, bijeengepropt in een ruimte waarin ik nooit meer wil vergaderen, maar wél een fantastische logenstraffing van het beeld dat de vaderlandse pers in de voorafgaande weken had opgehangen. Wie daar méér over wil lezen verwijs ik graag naar onze rubriek „De pers over D'66”. Marie Louise Tiesinga had deze keer de kluijjes voor het oprapen.

Terug naar het congres. Vrijdagavond: de sociaal-economische paragraaf. Je mag het rustig een hoofdstuk noemen en als er vrijdag al ruim 600 partijleden aanwezig zijn om daarover urenlang van gedachten te wisselen, dan moet dat Maarten toch goed doen. Hij moet dit beleid per slot in de Kamer verdedigen en hij is er als de kippen bij om – als het moet dwars tegen het hoofdbestuur in – zijn visie te verkondigen. Het feest is afgeschaft. Verlies? Nee, niet als je zaterdag weer om half tien moet beginnen. Maar we zouden natuurlijk het hoofdbestuur best kunnen uitbreiden met de „secretaris evenementen”. Die zou dan tenminste éénmaal per jaar een geweldige feest kunnen organiseren. Ik had me er zó op verheugd weer eens met al die geëmancipeerde vrouwen te mogen dansen. Emancipatie was overigens mét onderwijs al in september in Hoogeveen aan de orde. Dat hoofdstuk emancipatie werd daar met

zo'n voorbeeldige voortvarendheid aangenomen, dat de directie van „De Tamboer” overweegt de naam van het etablissement te veranderen in „De Majorette”. Onderwijs lag wat moeilijker. Er waren zo ongelooflijk veel amendementen dat het bestuur sprak van een communicatiestoornis, zoals u weet het beste excuus bij elke ruzie. Toch is alles afgepraat, behalve het hoofdstuk over het tertiaire onderwijs. Dat kunt u, als u dat wilt, nog in zijn geheel afstemmen in Dordrecht. Chel heeft overigens intussen een redelijk alternatief voor Pais, begriep ik uit de dagbladen. Hij moet natuurlijk de leerlingen van morgen niet onderschatten. Zie wat de negenjarige Leonore in de crèche aan het papier toevertrouwde:

Ga vader en moeder niet zoeken
Niet huilen
Ze komen je ophalen.

Terwijl de vijfjarige Martje Grootaerts mij verzekerde: „Mijn vader kletst boven!” De crècheleiding vond het wat vreemd dat sommige ouders hun kinderen om half 10 droppen en er dan tot 6 uur niet meer naar omkijken. In die gevallen zorgden de meisjes ook nog voor eten en drinken. Gempie vertrouwde intussen aan het papier toe: „Ik krijg hoofdpijn van dit geklets”.

Dat kletsen viel overigens best mee. Een voortreffelijke congresleiding: Wim Dik, Ruby van Essen en Hessel van Dijk, had – samen met de congresvoorbereidingscommissie en de rapportagecommissie – een week aan de voorbereiding besteed. Er begint nu echt iets te werken van overleg vóór en ook nog tijdens het congres tussen rapportagecommissie en indieners van amendementen. Zo kwam nu voor het eerst in overleg met de indieners een serie amendementen uitsluitend over de redactie van teksten niet meer in openbare behandeling. Dat gaf ruimte voor reële discussie over inhoudelijke zaken. Daar droeg ook toe bij dat alle stukken al in de eerste congresdemocraat waren afgedrukt. „Toch”, zegt Jan van de Hazel, „kunnen indieners van amendementen in feite nog steeds niet op elkaars teksten reageren. Daarvoor zouden we een nóg langere voorbereidingstijd moeten hebben.” De partijvoorzitter wil die best geven. Maar, zegt hij, als je niet op het congres komt, en je ziet dat congresboek niet, dan weet je

eigenlijk niks. Je kunt wel de congresverslagen lezen, maar je hebt de teksten niet. Zeevalking ziet in de toekomst meer invloed bij de regio's middels regio-congressen. Nu al is de mening over hoofdstuk 4.4 – de langere afstandsraketten – grotendeels gevormd op bijeenkomsten als in Westerbork, Amsterdam en Wageningen. Twee mij volslagen onbekende lieden weten dat perfect te verwoorden: In Amersfoort, zeggen zij, ging het congres emotioneel achter de demagogen. Dit congres is veel beter voorbereid, zowel door de leiding als door de leden. De stukken waren gelezen. De spreektijd was terecht beperkt. En als iemand dan 'ns wat meer tijd nam, zoals Tommel of Terlouw, en door de voorzitter werd afgehamerd, dan liet het congres merken dat het nog wel even mocht en het presidium bracht die souplesse op. Diezelfde congresleiding had gerekend op 16 keer schriftelijk stemmen. Behalve voor de nieuwe functionarissen hoefde het maar één keer. Wie die nieuwe functionarissen zijn leest u wel in de officiële verslagen. Ik kan die namen nooit onthouden. Daarom zijn de bloemen deze keer ook voor twee naamlozen. De eerste zei vrijdagavond: „Zonder economische groei komen we er niet uit. Mét economische groei ook niet, maar da's wat anders.” En de andere tuil gaat naar een dame die op de vraag van de congresvoorzitter: „Is het van de orde?” antwoordde: „Ja! Het is van de gekken om...” De rest ging verloren in het gejoel.

Aan een meisje met een levensgrote hond vroeg ik, op die hond wijzend: „Houdt hij ook van politiek?” „Nee”, antwoordde ze, „maar wel van mensen.”

Suzanne Bischoff vergeleek de discussie over 4.4. met een concert. Het begon met violen en fluiten. Toen kwam de bombardon van Van Mierlo. Zijn interventie opende – en niet alleen door de zwaarte van zijn stem – voor velen de weg naar het amendement Bischoff. Suzanne Dekker sprak van een mondig congres met een partij onder één noemer. „Beetje brede noemer” zei Loebas, die het broodje dat hij at vergeleek met de congresgangers: „het lijkt zacht, maar er zit toch een harde kern in”. „En”, vervolgde hij „wie is er weer de dupe? Jan Soldaat! Want het hoofdstuk defensiepersoneelsbeleid moet wachten tot Dordrecht. En daar was ik nu net voor gekomen!

Dick Tommel verzekerde me nog eens nadrukkelijk dat hij heel tevreden was. Met de uitvoerige discussie vooral. De uiteindelijke beslissingen over veranderingen blijven waar ze horen: bij het congres! En die eensgezindheid vond ik, net als in Amersfoort, hartverwarmend.

Henk Zeevalking kreeg het laatste woord en krijgt dat ook bij mij: „Ik ben blij dat het goed afgelopen is. Je weet het maar nooit met dat systeem van ons. Ja, die voorstellen van de commissie Zeevalking komen er aan, maar daar gaat nog wel een jaar overheen voor die in het huishoudelijk reglement zijn opgenomen. Duidelijk is dat ook met 1500 congresgangers het one-man-one-vote-systeem is te handhaven. Dat ligt dan ook in onze voorstellen besloten.” En daarmee was om kwart over zes ook onze 28ste Algemene Ledenvergadering een feit. Tot ziens in Dordrecht. ■

Enkele citaten uit de rede van fractievoorzitter Jan Terlouw

politiek leider van D'66

— aan het einde van het congres —

„In de geschiedenis van onze partij zijn we nog nooit zo hard met onze neus op onze verantwoordelijkheid gedrukt als het laatste half jaar.

De plaatsing van de middellange-afstand kernwapens kent in D'66 verschillende benaderingen, die overigens naar hetzelfde doel moeten leiden, namelijk ontwapening.

We hebben een verantwoorde beslissing genomen. Niet iedereen is tevreden, niemand is helemaal tevreden met de tekst zoals hij daar ligt. Maar we hebben gekozen voor een begaanbare weg en moeten vertrouwen hebben in elkaar bij een democratische uitvoering van onze besluiten.

...
Er wordt D'66 onduidelijkheid verweten (want mensen moeten toch iets). Onduidelijkheid over samenwerking met wie en met wie niet. Die duidelijkheid zal er zijn, ruimschoots vóór de verkiezingen.

Nog twee andere invalshoeken worden geregeld geprobeerd als het gaat over duidelijkheid.

We hebben geen etiket, geen heilig beginsel, geen toverwoord door het noemen waarvan ineens alle lichten aangaan. Liberaal of socialistisch, of christelijk, of radicaal, of communistisch.

We weigeren om nuances weg te laten, om de problemen met gebruikmaking van alleen wit en zwart te schilderen.

...
De werkelijkheid is natuurlijk dat noch het Nederlands socialisme, noch het Nederlands liberalisme een uit het beginsel voortkomend antwoord heeft op de problemen van onze tijd.

...
Noch het socialisme, noch het liberalisme heeft adequate antwoorden gegeven op de economische crisis waar we mee zitten, en hun woordvoerders zullen zich daarvoor in de verkiezingsstrijd moeten verantwoorden. Vier-en-een-half jaar beleid gedomineerd door een socialistische visie, in mei a.s. drie-en-een-half jaar liberaal puntruimen, en al die tijd het CDA medeverantwoordelijk – waar heeft ons dat gebracht? Maar in één ding vinden de dames en heren elkaar, namelijk dat D'66 geen sociaal-economische visie heeft, de enige partij die de hele 70-er jaren door een consequente koers heeft gevolgd.

Nooit eerder heb ik de verantwoordelijkheid die D'66 draagt zo sterk gevoeld als nu. Dat heeft natuurlijk te maken met onze enorme groei, met de naderende kabinetsformatie, met de economische crisis, met de nieuwe, voortwoekerende kernwapens. Maar er is meer dan dat.

We gaan straks de verkiezingen in, en D'66 heeft verwachtingen gewekt. In veel opzichten staan we op een breekpunt van tijden, zijn we in een fase waarin de traditionele partijen zich de uit hun beginselen voortvloeiende oplossingen zien ontglippen.

Wat hebben wij dan te bieden? Hébben we wel iets te bieden of hebben we alleen onze groei, ons succes, onze redelijkheid, onze moderne aanpak?

...
Het is niet genoeg als D'66 de verkiezingen ingaat met een consistent sociaal-economische visie, en ook voor de andere onderwerpen van het beleid met een uitgewerkt verkiezingsprogramma. Er is méér nodig. We zullen moeten overbrengen dat er toekomst is, dat er hoop is, dat het de moeite waard is mee te werken aan een samenleving waarin iedereen de kans krijgt er echt bij te horen.

...
Democraten, er is werk te doen. Drie jaar geleden deden we het met z'n driehonderden, nu met z'n zeventienduizenden. Drie jaar geleden was er alleen nog maar een vonk, nu is er een groot vuur, waaruit een brede stroom energie de inspiratie kan losmaken waardoor er weer politiek en maatschappelijk perspectief komt. De aanvallen van allen die ons een bedreiging vinden zullen toenemen. Ze zullen stuklopen op ons enthousiasme. ■

Old soldiers never die

„Gebukt onder het applaus”

In Democraat jaargang 10, nummer 6 die verscheen in september 1977, schreef de toenmalige partijvoorzitter Jan Glastra van Loon, onder de titel „Een nieuwe opzet voor de Democraat” onder meer: „De afgelopen periode heeft de Democraat hoofdzakelijk gefunctioneerd als een doorgeefluik van mededelingen en standpunten van het hoofdbestuur, berichten uit de Tweede Kamer-fractie, stukken voor en verslagen van congressen en dergelijke.

Na de verkiezingen was er reden om deze opzet opnieuw te bekijken.

Er was gauw overeenstemming over de volgende punten:

De redactie wordt gevoerd door een redactie, bestaande uit twee leden van het hoofdbestuur en enkele personen buiten het hoofdbestuur met ervaring en deskundigheid in publiciteitszaken.”

Tot zover de voorzitter destijds. Die twee leden van het hoofdbestuur waren toen Frans Rogier en Jan Veldhuizen, dezelfde twee van wie op het jongste congres in Utrecht afscheid werd genomen, omdat hun reglementaire zittingsperiode van twee maal twee jaar voorbij was. Hun vertrek uit hoofdbestuur én dagelijks bestuur van de partij betekende tegelijk hun afscheid van de redactie van Democraat. Dit is het laatste nummer, waaraan zij meewerkten. Hun opvolgers hopen wij volgende keer aan u voor te stellen. Dat we beide heren zullen

missen, is een té eenvoudige gemeenplaats om hen vaarwel te zeggen. Beiden waren ongeveer even lange tijd voorzitter van de redactie. Beiden wilden iets maken van het blad, en de redactie daarvoor ruimte geven. Beiden voelden het bit van de deelbegroting Democraat bij de realisering van hun plannen. Behalve voor al het andere dat ze voor de partij presteerden, – het was niet gering, Zeevalking zei het tijdens het congres – willen wij, de collega's uit de redactie, Jan en Frans nog eens speciaal in de bloemetjes zetten voor hun beider bijdrage aan Demo-

craat. We doen dit heel even in het openbaar op dit moment. De gelegenheid om hen in kleiner kring nog eens onverbloemd te zeggen hoe we erover denken, zullen we ons gewoontegetrouw niet laten ontgaan. Vandaag volstaan wij met: chapeaux messieurs!

Julie zijn er niet de mensen naar om in de vergetelheid te zakken. Het woord is dus aan latere geschiedschrijvers. ■

Redactie

Besluitvorming congressen

door Jan van den Hazel
Secretaris politiek

Na ieder congres bereiken het Hoofdbestuur – veelal terecht – klachten m.b.t. de voorbereidingen op en/of de gang van zaken tijdens het meest recente congres. Al deze kritieken en de daarin verwerkte suggesties tot verbetering van de besluitvorming in de partij worden bekeken in de Commissie Besluitvorming van het Hoofdbestuur, voor velen beter bekend als de „Commissie Zeevalking”.

Overeenkomstig de toezegging aan de na-jaars-ALV 1979 te Utrecht van onze voorzitter houdt bedoelde hoofdbestuurcommissie zich bezig met het opstellen van voorstellen tot verbetering van de besluitvorming in de partij, in het bijzonder die voorafgaand aan en tijdens onze Algemene Ledenvergaderingen. Hoewel de commissie nog geen concrete

reglementswijzigingen kan voorleggen, heeft zij zich – mede dank zij bovenbedoelde correspondentie van individuele leden en afdelings-, c.q. regiobesturen – al wel een goed beeld kunnen vormen van waar de problemen precies liggen en wat de (tijds)marges zijn waarbinnen oplossingen of in ieder geval aanmerkelijke verbeteringen mogelijk zijn.

De beoogde verbeteringen vragen hoe dan ook een fundamentele aanpassing van het Huishoudelijk Reglement en waarschijnlijk ook de Statuten van de partij. Het zal de leden duidelijk zijn dat dit zorgvuldige voorbereiding vraagt. Het Hoofdbestuur is dan ook voornemens de uitgangspunten van de herziening van de besluitvorming zo spoedig mogelijk aan de ALV voor te leggen; in de eerste daaropvolgende ALV kunnen dan de noodzakelijke reglementswijzigingen aan de ALV ter vaststelling worden aangeboden.

De oplossingen zullen worden gezocht in: o.m. kwaliteitsverbetering van de aan een

congres voor te leggen ontwerp-teksten; grotere bevoegdheden voor de Programma- en Rapportagecommissie t.a.v. de verwerking van louter redactionele amendementen en/of moties; aanmerkelijke vervroeging van het tijdstip waarop congresagenda's worden vastgesteld en congresstukken in ontwerp (zullen) worden gepubliceerd; verhoging van de drempels voor indiening van amendementen/moties en versterking van de rol van afdelingen en vooral regiovergaderingen bij de voorbereidende besluitvorming op-weg-naar-een-ALV. Het Hoofdbestuur hoopt langs deze weg het one-man-one-vote principe in onze besluitvorming zo lang en zuiver mogelijk te handhaven en tegelijkertijd te bewerkstelligen dat de discussies op landelijke congressen kunnen worden toegespitst op de werkelijk belangrijke politieke hoofdzaken en beleidskeuzes. ■

Huishoudelijk reglement (Wijziging aangenomen op de 28ste ALV van D'66 op 1 november 1980)

Hoofdstuk IX

Kandidaatstelling voor vertegenwoordigende lichamen;

Algemeen

Art. 102

1. De landelijke verkiezingscommissie heeft tot taak op onpartijdige wijze de goede voortgang van de kandidaatstellingsprocedure voor de verkiezingen voor het Europees Parlement en de Tweede en Eerste Kamer der Staten-Generaal volgens de bepalingen van dit reglement te bewerkstelligen.
2. Zij draagt tevens zorg voor de indiening van de overeenkomstig dit reglement samengestelde kandidatenlijsten voor de bovengenoemde verkiezingen op de wijze als door de Kieswet voorgeschreven.
3. De commissie is tevens belast met het geven van aanwijzingen voor de kandidaatstellingsprocedure voor de verkiezingen van Provinciale Staten, Openbare Lichamen en Lichamen en Gemeenteraden en de ondersteuning van de hiermede belaste verkiezingscommissies.

Art. 103.

1. Ieder lid van D'66 kan zich aanmelden als kandidaat door middel van een aangetekend verzonden formulier, te richten aan een door de verkiezingscommissie bekend te maken adres. Afschrift van deze aanmelding en van alle daarbij te verstrekken gegevens dient te worden gezonden aan het landelijk secretariaat.
2. Bij iedere aanmelding dient aan de volgende voorwaarden te worden voldaan:
 - a. de kandidaat dient gedurende tenminste zes maanden voorafgaande aan de sluitingsdatum voor de kandidaatstelling lid van D'66 te zijn geweest en aan de contributieverplichtingen te hebben voldaan
 - b. ondertekening door de kandidaat van de vragenlijst conform art. 19 van de Statuten
 - c. verklaring dat de kandidaat geen lid is van een andere landelijke politieke partij
 - d. verstrekking van persoonlijke gegevens en van gegevens omtrent vorige en huidige partijfuncties
 - e. bereidverklaring om bij directe verkiezing ingevolge de Kieswet, dan wel binnen een half jaar bij opvolging van een direct gekozen, het lidmaatschap te zullen aanvaarden
 - f. bereidverklaring na eventuele verkiezing de vertegenwoordigende taak naar behoren te vervullen, desgevraagd verantwoording af te leggen tegenover de leden, afstand te doen van alle in de Statuten en dit reglement als onverenigbaar aangemerkte partijfuncties en de morele verplichting op zich te nemen zich terug te trekken uit het vertegenwoordigend lichaam bij beëindiging van het lidmaatschap van D'66
 - g. opgave van een of meer beleidsonderdelen waarmee de kandidaat zich na ev. verkiezing in het bijzonder wil belasten
 - h. op de sluitingsdatum van de kandidaatstelling dient de kandidaat te voldoen aan de wettelijk vereiste voorwaarden om in het vertegenwoordigend lichaam te worden gekozen.
3. a. Een kandidaat kan bij de aanmelding als kandidaat een voorkeur uitspreken voor een onverkiesbare plaats op de kandidatenlijst. Een zodanige voorkeur wordt aan de stemgerechtigde leden van D'66 bekend gemaakt, maar laat de onder lid 2.e. bedoelde verklaring onverlet.
b. Gelijkzeitig met de aanmelding kan de kandidaat

een persoonlijke toelichting van maximaal 300 woorden verstrekken. Deze toelichting mag geen verklaringen bevatten, die strijdig zijn met de in lid 2 genoemde verklaringen.

4. De aanmeldingstermijn opent onmiddellijk nadat door het Hoofdbestuur aan de leden mededeling hiervan is gedaan en de verkiezingscommissie het aanmeldingsadres heeft bekend gemaakt.
5. De verkiezingscommissie doet van alle aanmeldingen met bijbehorende gegevens mededeling aan alle leden van D'66, die voor betreffende verkiezing stemgerechtigd zijn. Een afschrift van het door de verkiezingscommissie bij te houden register van door de verkiezingscommissie goedgekeurde aanmeldingen ligt voortdurend ter inzage op het landelijk secretariaat.
6. De geldigheid van aanmeldingen wordt beoordeeld door de verkiezingscommissie. Ingeval de aanmelding wordt aanvaard, wordt de betreffende kandidaat een ontvangstbevestiging gezonden. Indien de aanmelding niet geldig wordt geoordeeld, zendt de verkiezingscommissie hiervan bericht aan de kandidaat met opgave van redenen. De kandidaat kan binnen vijf dagen na de datum van de beslissing in beroep gaan bij de geschillencommissie, die binnen 10 dagen na datum van het beroep beslist.
7. Het lidmaatschap van vertegenwoordigende lichamen is niet verenigbaar met het ambt van Commissaris van de Koningin, Voorzitter van een openbaar lichaam of gewestraad en Burgemeester.

Art. 104.

1. Nadat de kandidaatstellingstermijn en de beroepstermijn voorbij zijn worden alle stemgerechtigde leden van D'66 door de betreffende verkiezingscommissie in staat gesteld op een of meer presentatievergaderingen kennis te maken met de kandidaten en hun stem uit te brengen op de kandidaten van hun voorkeur.
2. In de presentatievergaderingen worden de kandidaten in staat gesteld hun kandidatuur persoonlijk te verdedigen of te laten verdedigen. De stemgerechtigde leden worden schriftelijk op de hoogte gesteld van plaatsen en data van de presentatievergaderingen.
3. Regio-, subregio- en afdelingsbesturen en individuele leden van D'66 hebben het recht tijdens een presentatievergadering mondeling stemadviezen te geven. Per vergadering wordt hiervoor ten hoogste een half uur uitgetrokken, na de presentatiefase. Wie een stemadvies wil uitbrengen, dient zich voor de aanvang van de vergadering bij de voorzitter van de vergadering aan te melden. De voorzitter distribueert de spreektijd. Zijn er meer dan 10 gegadigden, dan beperkt de voorzitter het aantal sprekers als volgt tot 10. Hij geeft voorrang aan één lid van ieder betrokken regio-, subregio- en afdelingsbestuur. Overige sprekers worden door loting aangewezen.
4. Stemgerechtigd voor de stemmingen voor de kandidatenlijsten zijn alle leden, die in de laatst vervaardigde ledenlijst als lid zijn opgenomen.
5. Ten behoeve van de lijstsamenstelling voor landelijke verkiezingen voor vertegenwoordigende lichamen wordt aan de leden een profiel van de te vormen fractie aangeboden, samen te stellen door de partij- en de desbetreffende fractievoorzitter.

Tweede Kamer der Staten-Generaal

Art. 105.

1. Voor de kandidaatstelling voor de Tweede Kamer der Staten-Generaal gelden naast de artikelen 102 t/m 104 een aantal speciale bepalingen, die in de artikelen 105 t/m 110 zijn opgenomen.
2. De samenstelling van de kandidatenlijst geschiedt in twee ronden. De eerste ronde bestaat uit

Congresverslag

schriftelijke voorverkiezingen per kieskringgroep en de tweede ronde uit een landelijke schriftelijke poststemming voor alle leden en verkiezing van de lijsttrekker op de Algemene Ledenvergadering.

3. Kandidaten dienen bij hun aanmelding tevens aan de volgende voorwaarden te voldoen:
 - a. bereidverklaring van een eventueel kamerlidmaatschap als een volledige dagtaak te zullen beschouwen, dat wil zeggen, in ieder geval de uitoefening van zijn beroep te zullen staken en bij verkiezing afstand te zullen doen van alle openbare ambten en partijfuncties
 - b. opgave van het gebied, waarmee de kandidaat bij eventuele verkiezing in het bijzonder contact wil onderhouden en in verband daarmee opgave van de kieskringgroep waarin de kandidaat aan de verkiezing wil deelnemen.
4. De aanmeldingstermijn voor de kandidaatstelling begint minstens een jaar voor de datum van indiening van de kandidatenlijsten ingevolge de Kieswet en sluit zes maanden voor diezelfde datum.
5. Wanneer vervroegde verkiezingen worden uitgeschreven dan wordt zododig de aanmeldingstermijn op datum van dit besluit geacht te zijn begonnen. Deze termijn sluit dan een maand na de opening, waarvan aan de leden mededeling wordt gedaan. Indien de aanmeldingstermijn reeds loopt bij de afkondiging van bedoeld besluit kan het hoofdbestuur deze termijn eerst vier werkdagen na afkondiging sluiten.
6. Ingeval van vervroegde verkiezingen worden geen voorverkiezingen per kieskringgroep gehouden en kan door de landelijke verkiezingscommissie in overleg met het hoofdbestuur van de gestelde termijn worden afgeweken.

Art. 106.

1. Ten behoeve van de voorverkiezingen worden de volgende vijf kieskringgroepen gevormd:
 - I. Noord, omvattende de provincies Groningen, Friesland, Drenthe. Overijssel en de regio Zuidelijke IJsselmeerpolders;
 - II. Midden, omvattende de provincies Utrecht en Gelderland;
 - III. Holland-Noord, omvattende de provincie Noord-Holland;
 - IV. Holland-Zuid, omvattende de provincie Zuid-Holland;
 - V. Zuid, omvattende de provincies Zeeland, Noord-Brabant en Limburg.Iedere kandidaat kan zich slechts voor één groep aanmelden.
2. De landelijke verkiezingscommissie benoemt in overleg met de betrokken regiobesturen voor iedere kieskringgroep een groepsverkiezingscommissie, die met betrekking tot de voorverkiezingen een overeenkomstige taak en positie heeft als de landelijke verkiezingscommissie.
3. Per kieskringgroep worden voorverkiezingen gehouden onder verantwoordelijkheid van de groepsverkiezingscommissies. Binnen vier weken na sluiting van de aanmeldingstermijn zenden de groepsverkiezingscommissies in overleg met de landelijke verkiezingscommissie aan alle in het gebied van hun kieskring-groep wonende stemgerechtigde leden een opgave in alfabetische volgorde beginnende met een door loting verkregen letter, van alle kandidaten voor de betreffende groep. Alle door de kandidaten verstrekte gegevens worden in deze opgave opgenomen, alsmede indien de kandidaat zulks wenst, een persoonlijke verklaring van ten hoogste 300 woorden.
4. Bij de opgave van de kandidaten wordt tevens een stembiljet toegezonden waarop tevens de sluitingsdatum van de schriftelijke stemming en het inzendingsadres worden vermeld. Op dit biljet kunnen ten hoogste 25 kandidaten in volgorde van voorkeur worden vermeld.
5. Door de groepsverkiezingscommissies worden zoveel mogelijk in overleg met de kandidaten tot uiterlijk vier maanden voor de datum van de indiening van de kandidatenlijsten ingevolge de Kies-

wet, enkele presentatievergaderingen gehouden, bij voorkeur een per regio, doch in ieder geval een per kieskringgroep. Zittende fractieleden zijn behoudens overmacht gehouden in de kieskringgroep waar zij kandideren hun kandidatuur persoonlijk te verdedigen.

Art. 107.

1. De uitslagbepaling van de voorverkiezingen geschiedt door de groepsverkiezingscommissies en dient alvorens gepubliceerd te worden door de landelijke verkiezingscommissie te worden goedgekeurd.
2. Bij het bepalen van de uitslag van de voorverkiezingen worden slechts die stembiljetten in aanmerking genomen die voor de sluitingsdatum zijn ontvangen. Deze datum mag niet eerder zijn dan een week na de laatste presentatievergaderingen in de betrokken groep.
3. Op basis van de tijdig ingeleverde stembiljetten wordt per kieskringgroep een ranglijst van de kandidaten opgemaakt overeenkomstig de bepalingen bij bijlage A van dit reglement. Een verslag van deze uitslagbepaling wordt binnen 14 dagen toegezonden aan de landelijke verkiezingscommissie.

Art. 108.

1. Na goedkeuring combineert de landelijke verkiezingscommissie de vijf ranglijsten tot één landelijke ranglijst volgens onderstaande methode:
 - a. aan de kandidaten met rangnummer 1 van elk der ranglijsten wordt rangwaarde 1 toegekend, aan de kandidaten met rangnummer 2 van de rangwaarde $\frac{1}{2}$, aan de kandidaten met rangnummer 3 rangwaarde $\frac{1}{3}$ enz.
 - b. de kandidaten worden geplaatst in de volgorde van de aldus verkregen rangwaarde. Bij gelijke rangwaarde worden kandidaten geplaatst in een door loting te bepalen volgorde.
 - c. de aldus verkregen ranglijst van kandidaten is de voorlopige landelijke ranglijst.
2. Zo spoedig mogelijk na het vaststellen van de voorlopige landelijke ranglijst delen de eerste 40 geplaatsten vóór een door de landelijke verkiezingscommissie vast te stellen datum mede aan deze commissie of zij tevens kandidaat willen zijn voor de verkiezing van de lijstaanvoerder.
3. De ALV die het verkiezingsprogramma behandelt, kiest de lijstaanvoerder uit de kandidaten die zich daarvoor hebben aangemeld. Deze verkiezing geschiedt volgens bijlage C van dit reglement.

Art. 109.

1. Zo spoedig mogelijk na de vaststelling van de voorlopige ranglijst, zendt de landelijke verkiezingscommissie aan alle stemgerechtigde leden de lijst met namen van de eerste 40 kandidaten van de voorlopige landelijke ranglijst, onder vermelding van alle door de kandidaten verstrekte gegevens, van het bij de voorverkiezingen bereikte resultaat, alsmede de persoonlijke verklaring als bedoeld in artikel 106, lid 3. Tevens wordt een stembiljet toegezonden, waarop tevens de sluitingsdatum en het inzendingsadres worden vermeld. Op dit biljet kunnen de kandidaten in volgorde van voorkeur worden vermeld.
2. Bij het bepalen van de uitslag van de verkiezingen, worden slechts die stembiljetten in aanmerking genomen, die voor de sluitingsdatum door de landelijke verkiezingscommissie zijn ontvangen.
3. Op basis van de tijdig ontvangen stembiljetten wordt een ranglijst van kandidaten opgemaakt overeenkomstig de bepalingen van bijlage A van dit reglement. Vervolgens wordt een definitieve landelijke ranglijst opgemaakt door aan de aldus verkregen lijst, de overige kandidaten van de voorlopige landelijke ranglijst onder handhaving van hun onderlinge volgorde toe te voegen. Tenslotte wordt de door de ALV gekozen lijstaanvoerder, ook indien hij of zij bij de landelijke stemming niet de eerste plaats behaalt, als nummer één op de definitieve landelijke lijst geplaatst.
4. De kandidaten met de rangnummers 1 t/m 25 van de definitieve landelijke lijst, worden op alle in te dienen kandidatenlijsten op de overeenkomstig genummerde plaatsen geplaatst.

Tijdens de 28ste ALV in Utrecht zijn tot lid van het *Dagelijks Bestuur* verkozen:

Dhr. J. A. Hollemans, vice-voorzitter organisatie

Dhr. J. P. Prevoo, penningmeester

Dhr. A. van Tiel, publiciteitscoördinator

Tot lid van de *Rapportagecommissie* is verkozen:

Dhr. F. K. L. Rogier

Tot lid van de *Geschillencommissie* is verkozen:

Mevr. M. de Leeuw

Dhr. M. van Empel

Dhr. A. Warburg

mevr. I. Stolp-Keuzenkamp

Tot lid van de *Landelijke Verkiezingscommissie* is verkozen:

Dhr. W. R. M. Wijermars

Tot lid van het *PSVI-bestuur* is herrespectievelijk verkozen:

Dhr. R. Nieuwenhoven

Dhr. G. Visch

Dhr. P. Wijler

5. Op de lijsten in iedere kieskringgroep worden de plaatsen 26 t/m 30 bezet door de nog niet geplaatste kandidaten van de ranglijst van de eigen kieskringgroep.
6. Indien op de definitieve landelijke ranglijst niet voldoende kandidaten voorkomen die aan de voorverkiezingen in de betreffende kieskring hebben deelgenomen, worden de resterende plaatsen van de lijst vervuld door nr. 26 en volgenden van de definitieve landelijke ranglijst.

Europees Parlement

Art. 110.

1. Voor de kandidaatstelling voor het Europees Parlement gelden naast de artikelen 102 t/m 104 de bepalingen die in dit artikel zijn opgenomen.
2. De samenstelling van de kandidatenlijst geschiedt via een landelijke schriftelijke poststemming voor alle leden op overeenkomstige wijze als voorschreven in art. 109.
3. Kandidaten dienen zich bij hun aanmelding tevens bereid te verklaren een eventueel lidmaatschap van het Europees Parlement als een volledige dagtaak te zullen beschouwen en hiervoor de uitoefening van het beroep te zullen staken en tevens afstand te doen van alle openbare ambten en partijfuncties. Voorts dienen zij aan te geven of zij tevens kandidaat willen zijn voor de verkiezing van de lijstaanvoerder.
4. De lijstaanvoerder kan gekozen worden conform art. 108, lid 3 ofwel d.m.v. de schriftelijke stemming. De ALV die beslist over deelname, bepaalt welke methode wordt gevolgd.
5. De aanmeldingstermijn vangt aan acht maanden voor de dag van indiening van de kandidatenlijsten ingevolge de Kieswet en sluit uiterlijk drie maanden voor deze dag.

Eerste Kamer der Staten-Generaal

Art. 111.

1. Voor de kandidaatstelling voor de Eerste Kamer der Staten-Generaal gelden naast de artikelen 102 t/m 104 de bepalingen die in dit artikel zijn opgenomen.
2. De samenstelling van de kandidatenlijst geschiedt via een landelijke schriftelijke poststemming voor alle leden op overeenkomstige wijze als voorschreven in art. 109.
3. De lijstaanvoerder wordt niet afzonderlijk op een ALV maar via de schriftelijke stemming gekozen.
4. De aanmeldingstermijn vangt aan acht maanden voor de dag van indiening van de kandidatenlijsten ingevolge de Kieswet en sluit uiterlijk drie maanden voor deze dag.
5. De in te dienen kandidatenlijsten voor de Eerste Kamerverkiezingen worden door de verkiezingscommissie opgesteld, en wel zodanig dat de verkiezingsuitslag voor D'66 zo gunstig mogelijk zal zijn en zoveel mogelijk in overeenstemming met de volgorde van de definitieve landelijke lijst.
6. De D'66 leden van Provinciale Staten brengen bij de verkiezingen van de Eerste Kamer hun stem zodanig uit dat zoveel mogelijk door D'66 gestelde kandidaten in volgorde van de definitieve landelijke lijst worden gekozen.
7. De landelijke verkiezingscommissie verstrekt de stemgerechtigde D'66 leden schriftelijke richtlijnen voor het uitbrengen van hun stem.

Kandidaten Tweede Kamer

Als onze cartoonist, Fiel, nog even had gewacht met het maken van zijn tekening voor deze *Democraat*, had hij op de deur van de Tweede Kamer het bordje „vol” kunnen hangen. Hieronder volgen, per kieskring, de namen van de 150 leden van D'66, die zich kandidaat hebben gesteld voor de Tweede Kamer der Staten-Generaal.

Hoe gaat het nu verder?

Alle leden die per 22 oktober 1980 in ons ledenbestand waren opgenomen, hebben inmiddels in de bus gekregen het overzicht van de kandidaten uit de eigen kieskring, een stembiljet met toelichting en een mededeling waar en wanneer de presentatievergaderingen in die betreffende kieskring worden gehouden en het adres waar het stembiljet naar toe gezonden moet worden.

De stembiljetten moeten uiterlijk 12 december bij de groepsverkiezingscommissie ontvangen zijn. De leden van de groepsverkiezingscommissies hebben tot taak de uitslag per kieskringgroep te bepalen en ter goedkeuring voor te leggen aan de Landelijke Verkiezingscommissie. Het heeft dus geen zin om ná de sluiting van de stemming in eerste ronde inlichtingen te vragen bij de groeps-

verkiezingscommissie.

De uitslagen van de eerste ronde en de voorlopige landelijke ranglijst worden begin januari 1981 vastgesteld. In de week van 19 januari 1981 ontvangen alle leden van D'66 wederom een stembiljet voor de landelijke ronde. Dit stembiljet wordt vergezeld van de lijst met de namen van de 40 hoogst geëindigde kandidaten uit de eerste ronde.

Dit stembiljet moet uiterlijk 3 februari 1981 bij de Landelijke Verkiezingscommissie ontvangen zijn.

Tijdens het congres in Dordrecht op 17 januari 1981 zullen de leden in de gelegenheid worden gesteld kennis te maken met de kandidaten die op de voorlopige landelijke ranglijst zijn vermeld.

In de periode van 3 tot 19 februari 1981 bepaalt de Landelijke Verkiezingscommissie de uitslag. Hierover worden geen inlichtingen verstrekt tot 19 februari 1981, wanneer de Landelijke Verkiezingscommissie de uitslag van deze verkiezingen bekend maakt. Op de ALV van 20/21 februari 1981 te Amersfoort zal de lijsttrekker worden gekozen, waarna de kandidatenlijst definitief is vastgesteld.

Presentatie vergaderingen voor kandidaten Tweede Kamer

Kieskringgroep 1 (Groningen, Friesland, Drenthe, Overijssel, IJsselmeerpolders):

29 november 1980: Westerbork, Hotel Meursing, 11.00 uur
Kieskringgroep 2 (Gelderland, Utrecht):
24 november 1980: Apeldoorn, Hotel Nieland, 20.00 uur
27 november 1980: Nijmegen, Het Kolpinghuis, 20.00 uur
1 december 1980: Utrecht, Jaarbeurscongrescentrum, 20.00 uur
Kieskringgroep 3 (Noord-Holland):
24 november 1980: Hoorn, De Keizerskroon, 20.00 uur

25 november 1980: Alkmaar, Cultureel Centrum De Veste, 20.00 uur
1 december 1980: Amsterdam, Krasnapolski, 20.00 uur
Kieskringgroep 4 (Zuid-Holland):
22 november 1980: Leiden, Het Parlement, 20.00 uur
Kieskringgroep 5 (Zeeland, Brabant, Limburg)
22 november 1980: Kapelle Biezelinge, Gemeenschapscentrum
De Vroone, 23.00 uur
29 november 1980: Sittard, Restaurant 't Witte Paard, 13.00 uur. ■

Kandidaten Tweede Kamer

Kieskringgroep 1 (Groningen, Friesland, Drenthe, Overijssel, Zuid. IJsselmeerpolders)

1. H. Bakker, Oosterhamriklaan 205, Groningen;
2. Mevr. G. van Beem-Wieten, Hyacinthenlaan 25, Hilversum;
3. H. J. Bennink, Joh. van Burenstraat 15, Hengelo;
4. J. H. D. Boerema, Duinkampen 23, Paterswolde;
5. B. H. Dommering, Morigeweg 13, Blijham;
6. G. van Empel, Turftorenstraat 29, Groningen;
7. B. Th. Holtrop, Aesgewei 1, Sijbrandaburen;
8. H. de Jonge, Troelstralaan 17, Oude Pekela;
9. J. W. Klein, Beneluxlaan 196, Harderwijk;
10. Mw. J. J. Lambers-Hacquebard, Ontginningsweg 1, Opende;
11. K. Lok, Wolfhorn 67, Eelde;
12. Mw. N. van Lijf-van Leeuwen, Thorbeckelaan 20, Enschede;
13. G. Mik, Quintuslaan 3, Groningen;
14. E. Nypels, Cederlaan 11, Rijswijk;
15. H. J. Rückert, Brink 12, Raalte;
16. L. H. Schepes, Gladiolenstraat 2, Didam;
17. L. Schotel, Barkentijn 10, Lemmer;
18. S. Schuijjer, Drieneresweg 141, Hengelo;
19. R. Straatsma, Toutenburgleane 8, Tytsjerk;
20. D. K. J. Tommel, Tweede Laan 1, Norg;
21. E. J. Veenstra, Oostrandpark 84, Lelystad;
22. Mw. M. L. Visch-Hilbrink, Bordine 30, Sneek;
23. Mw. S. Walinga-Postma, Oal Diek 9, Ekehaar;
24. H. S. Wassink, Hoge Hondstraat 168, Deventer.

Kieskringgroep II (Gelderland, Utrecht)

1. H. E. Albada Jelgersma, Weezenhof 54-14, Nijmegen;
2. P. N. M. A. van der Baan, Zuiderkruis 269, Veenendaal;
3. J. Baars, Gerard Doustraat 12, Utrecht;
4. J. P. Backer, Hoge Nieuwstraat 26, Den Haag;

5. A. A. Bakker, Ridderhoflaan 55, Vleuten;
6. A. Bestman, Roerdompstraat 17, Baarn;
7. P. Brugman, Hamseweg 52, Hoogland;
8. D. Eisma, Ruychrocklaan 36, Den Haag;
9. A. van Geest, Van Boetzelaerstraat 84, Alphen a.d. Rijn;
10. H. J. C. M. van Gessel, Kaaplaan 4, Doorn;
11. Mw. W. C. Greve-V. Weissenberg, Raadhuislaan 35, Eemnes;
12. Mw. L. S. Groenman, Parnassusweg 143, Amsterdam;
13. J. van den Hazel, Jonker Sloetlaan 13, Bennekom;
14. R. Heskamp, Schooneggendreef 224, Utrecht;
15. H. H. W. Kernkamp, Pr. Hendriklaan 77, Utrecht;
16. W. C. Kiffen, Bornhovestraat 33, Zutphen;
17. J. Kloosterman, Oude Holleweg 6, Renswoude;
18. Mw. S. H. v. d. Loo-de Steenwinkel, Vonderlaan 13, Apeldoorn;
19. Mw. C. E. van Lookeren Campaigne-Van Renterghem, Laan van Oud Poelgeest 10, Oegstgeest;
20. A. J. Meerburg, Ant. Duyckstraat 165, Den Haag;
21. A. Nuis, Kotten 94, Winterswijk;
22. Mw. J. Oldenziel-Postma, Brullenweide 74, Westervoort;
23. H. Potman, Raadhuislaan 46, Eemnes;
24. J. A. J. Royen, Torenstraat 34, Heukelum;
25. E. R. van Slooten, Boomstede 696, Maarssen;
26. H. Strijker, Patrijzenlaan 20, Maarn;
27. J. C. Terlouw, Mauritslaan 3, Amersfoort;
28. W. P. Uerz, Sandgat 26, Zevenaar;
29. P. K. ter Veer, Renkumse Heide 8, Renkum;
30. E. F. Vogelaar, Marskramersbaan 17, Bunnik;
31. C. F. J. Vuister, Alewijnlaan 35, Loosdrecht;
32. H. L. van der Wende, Gezichtslaan 4, Doorn.

Kieskringgroep III (Noord-Holland)

1. E. R. van Altena, Drakenstein 56,

Landsmeer;

2. J. M. Anthonisse, Aetsveldselaan 9, Weesp;
3. F. J. C. M. Baas, Nassaulaan 69, Haarlem;
4. E. C. Bakker, Frans v. Mieristraat 111, Amsterdam;
5. P. A. van den Brandhof, Hofdijklaan 61, Driehuis-Velsen;
6. J. B. Coorengel, Antillenstraat 24-1, Amsterdam;
7. F. M. Dingemans, Hobbemalaan 13, Muiderberg;
8. Mw. E. G. Hellebrekers-Cottareil, Heemraadschapslaan 45, Amstelveen;
9. J. A. Jadnanansing, Witte de Withstr. 149-III, Amsterdam;
10. L. J. de Jong, Richard Holstraat 2, Amsterdam;
11. P. Karsdorp, V. Hogendorpstraat 43, Haarlem;
12. E. D. Klinkert, Het Karveel 42, Muiden;
13. J. Kohnstamm, Kromme Waal 27, Amsterdam;
14. C. Mertens, Torenven 10, Zunderdorp;
15. Mw. M. J. Pel, Nic. Anslinstraat 21, Amsterdam;
16. M. P. Polhuis, Alpen Rondweg 84, Amstelveen;
17. N. J. A. Scholten, V. Bronchorststraat 6, Heemskerk;
18. Mw. P. van Tets, 2e J. van Campenstr. 120-II, Amsterdam;
19. C. D. Tuinburg, Joh. Verhulststraat 212, Amsterdam;
20. J. Veldhuizen, Beveland 54, Haarlem;
21. M. Verwey, Julianalaan 1, Monnickendam;
22. L. A. Welters, Prinses Irenelaan 23, Bussum;
23. H. R. IJzerdraat, J. v. d. Waalstraat 69, Amsterdam;
24. Mevr. L. C. Kist-Verstegen, P/a Koeriersdienst BZ, Casuaristraat 16, Den Haag.

Kieskringgroep IV (Zuid-Holland)

1. A. C. Bestelink, Lammenschansweg 61, Leiden;
2. Mw. G. Betlem-Prins, Bachstraat 44, Lisse;
3. S. van Boetzelaer, Smidswater 18, Den Haag;
4. J. van den Boogert, Du Perronhovestraat 7, Zoetermeer;
5. B. R. A. van den Bos, Korte Poten 9 A, Den Haag;
6. A. J. Braakman, Leeuwenhoekweg 32, Bergschenhoek;
7. Mw. S. Dekker, Toussaintkade 36, Den Haag;
8. G. J. M. Derksen, Gruttosingel 54, Capelle a. d. IJssel;
9. F. J. van Doesum, Turfberg 30, Zoetermeer;
10. E. Douwes, Rode Klaver 7, Krimpen a. d. IJssel;
11. H. J. van Ede, Spoorstraat 30, Bodegraven;
12. J. B. van Garderen, Hazelaarhof 31, 's-Gravenzande;
13. A. L. Goossens, Voornestraat 39, Hellevoetsluis;
14. H. J. Groenbos, Kruipbrek 34, Rotterdam;
15. J. C. Hoogkamer, St. Jacobstraat 6, De Zilk;
16. F. S. van Hove, Prins Mauritssingel 57 B, Rotterdam;
17. B. Israel, Dunantstraat 1297, Zoetermeer;
18. Mw. A. M. G. Jansen-Goris, Ie-

pelaan 23, Gouda;

19. J. J. A. Jansen, S. van 's-Gravensandweg 51, Wassenaar;
20. K. H. Klaver, Nieuwegeer 56, Mijnsheerenland;
21. K. J. R. Klompenhouwer, Tattistraat 134, Rotterdam;
22. R. H. J. Koopmans, Prinsengracht 527, Amsterdam;
23. F. A. Kortz, Ahornlaan 6, Rotterdam;
24. G. J. van Leijenhof, Ekster 23, Poortugaal;
25. A. W. van Lijssel, Graafland 64, Groot-Ammers;
26. J. Meinen, Heliotroop 60, 's-Gravenzande;
27. K. H. Meijring, Parkstraat 6, Rotterdam;
28. H. van Ommen, Laan van Leeuwensteyn 29, Voorburg;
29. C. F. Racké, Molenbrink 15, Den Haag;
30. H. J. Rang, Plasoord 24, Rotterdam;
31. E. D. Rodrigues, Prins Hendrikstraat 11, Vlaardingen;
32. H. A. Schaper, Morssingel 115, Leiden;
33. R. F. Soutendijk, Dukdalf 13, Hellevoetsluis;
34. C. D. Spigt, Koningin Emmakade 175, Den Haag;
35. Mw. E. P. Stehouwer, Denneweg 148, Den Haag;
36. D. Teegelaar, Mercuriusstraat 18, Spijkenisse;
37. P. Tuning, Apollostraat 3, Aalsmeer;
38. M. H. J. Th. van der Veer, Brink 4, Rozenburg;
39. D. van der Werf, Dr. Augustijnlaan 21, Rijswijk;
40. Mw. E. K. Wessel-Tuinstra, Willem de Zwijgerlaan 43, Oegstgeest;
41. K. Wetsema, Koninginneweg 55, Rotterdam;
42. W. A. F. Wilbers, Palestrinaweg 58, Voorschoten;
43. H. A. C. van Woerden, Paddestoelweg 66, Alphen a. d. Rijn;
44. Mw. L. M. Wolfs-Kokkeler, Lauwerijnstraat 48, Nieuwe Tonge;
45. G. P. I. M. Wuisman, Regenteselaan 6, Oegstgeest;
46. P. J. M. Zoun, Akkerwinde 327, Capelle a. d. IJssel.

Kieskringgroep V (Zeeland, Noord-Brabant, Limburg)

1. L. J. Brinkhorst, Wildhoeftlaan 2, Den Haag;
2. M. B. Engwirda, Helmstraat 24a, Den Haag;
3. J. Fontijne, Mierloseweg 25, Geldrop;
4. H. van Geesbergen, Zwerfruststraat 5, Middelburg;
5. A. W. van der Hamsvoort, Zilstraat 33 B, Susteren;
6. A. J. F. G. van Horen, Tijn 29, Huizen;
7. C. Horsten, Keyserstraat 14, Dongen;
8. A. P. Jansen, Sint Hubertuslaan 45, Kerkrade;
9. H. J. Lucassen, Meidoornlaan 32, Etten-Leur;
10. A. F. de Man, P. van Akenstraat 114, Roosendaal;
11. J. J. Marks, Sambastraat 5, Venray;
12. Mw. C. M. I. Moolhuysen-Fase, Pastoriestraat 1, Made;
13. W. Ovaa, Walraven van Hallstraat 20, Middelburg;
14. M. M. A. Prop, Spechtenweg 1,

Grave;
 15. A. P. Resoort, Verwerhoek 1, Maastricht;
 16. J. van den Reydt, Mossellaan 47, Tholen;
 17. A. M. H. Soree, Cicerolaan 8, Venlo;
 18. J. A. G. Spijkers, Europalaan 54, Bostel;
 19. J. W. Swaen, Nieuwveld 86, Helmond;
 20. J. F. H. Toussaint, Burg. van Deelensingel 56, Velden;
 21. N. G. M. Wegter, Reeboklaan 66, Tervuren;
 22. J. W. van der Wielen, Mr. van

Coothstraat 88, Waalwijk;
 23. G. J. Wijers, Zwaerdecroonstraat 16a, Rotterdam;
 24. A. H. van Wijk, Keyserbosch 18, Weert.

Inmiddels hebben zich 4 kandidaten teruggetrokken.

Kieskringgroep II
 H. L. van de Wende (Doorn)
Kieskringgroep III
 F. R. Dingemans (Muiderberg)
Kieskringgroep IV
 G. J. Leyenhorst (Poortugaal)
 K. H. Neijring (Rotterdam)

H. Mik te Groningen
Kieskringgroep II:
 J. Baars te Utrecht
 H. J. C. M. van Gessel te Doorn
 Mevrouw W. C. Greve-von Weissenberg te Eemnes
 J. A. J. Royen te Heukelum
Kieskringgroep III:
 C. D. Tuinburg te Amsterdam
 M. Verwey te Monnickendam
 E. van Altena te Landsmeer
 E. C. Bakker te Amsterdam

J. Kohnstamm te Amsterdam
Kieskringgroep IV:
 D. van der Werf te Rijswijk
 G. P. I. N. Wuisman te Oegstgeest
 B. R. A. van den Bos te 's-Gravenhage
 F. S. van Hove te Rotterdam
 B. Israël te Zoetermeer
 H. J. Rang te Rotterdam
Kieskringgroep V
 G. J. Wijers te Rotterdam
 H. J. Lucassen te Etten Leur

Profielschets D'66 kandidaat

- Het kandidaat kamerlid dient enige jaren actief te zijn geweest voor D'66 en bekend te zijn met de organisatie van en het denken in de partij.
 Zonder uitputtend te zijn valt als aanwijzing hiervoor te denken aan:
 - lid Eerste of Tweede Kamer der Staten-Generaal of Europees Parlement;
 - lid van het Hoofdbestuur;
 - lid van Provinciale Staten of Gemeenteraad;
 - actief lid van een landelijke werkgroep;
 - bewindsman;
 - lidmaatschap van de landelijke Adviesraad;
 - regiobestuurder;
 - toonaangevende functies in maatschappelijke organisaties met aan D'66 verwante doelstellingen.
 - Het kandidaat-lid moet zich in woord en geschrift goed kunnen uitdrukken en een grondige kennis bezitten van het partijprogramma en de plaats van D'66 in het politiek krachtenveld anno 1980.
 - Het kandidaat kamerlid moet de bereidheid bezitten zich tijdens de verkiezingsstrijd volledig in te zetten en, indien gekozen, 3 à 4 dagen per vergaderweek te Den Haag of nabije omgeving te verblijven.
 - Het kandidaat kamerlid dient de aanwijzingen van de campagne-commissie op te volgen.
 - Het kandidaat lid moet getoond hebben in teamverband te kunnen werken. Hij/zij moet de taakverdeling in en de overeengekomen werkwijze van de fractie aanvaarden en respecteren. Dit betekent dat men bereid en in staat is te luisteren en constructief te overleggen.
 - Eigenschappen die een volksvertegenwoordiger typeren dient het kandidaat kamerlid te bezitten, zoals bijvoorbeeld:
 - het consequent volgen en verdedigen van de partijlijn en het partijprogramma;
 - het duidelijk stelling nemen tegen politieke tegenstanders;
 - deskundigheid op zodanig(e) terrein(en), dat hij/zij inbreng bij het bepalen van het fractiebeleid zal kunnen leveren;
 - bereidheid om zich ten overstaan van de partij te allen tijde te verantwoorden met name m.b.t. de toebedeelde regio ook wat het fractiebeleid betreft;
 - oorspronkelijkheid paren aan doordachtheid en doelmatigheid.
 - Het kandidaat kamerlid dient de belangrijkste punten uit het verkiezingsprogramma steeds als richtsnoer voor ogen te hebben en daarnaar te handelen. Hierbij moet m.n. de volledige emancipatie van man en vrouw worden genoemd.
 - Het kandidaat kamerlid moet goed improviserend kunnen werken – kameragenda's worden vaak grondig gewijzigd –, snel op ontwikkelingen kunnen inspelen – interpellaties, vragen stellen – en goed kunnen werken met de deskundigen (werkgroepen) van de partij.
- Jan Terlouw,**
 voorzitter Tweede Kamerfractie
Henk Zeevalking,
 partijvoorzitter.

Rectificatie

In de toegezonden overzichten van de kandidaten voor de Tweede Kamer is in een paar gevallen een foutje gesloten.

In Kieskringgroep III: het telefoonnummer van J. B. Coorengel: 020-180128.

In Kieskringgroep IV: bij de kandidaat J. J. A. Janssen is weggevallen: 5. Opleiding: doct. ex. economie, kandidaats rechten.

Na het ter perse gaan van de overzichten van de kandidaten kwam nog een groot aantal foto's binnen. Deze treft u hiernaast aan.

Kieskringgroep I:
 Mevrouw M. L. Visch-Hilbrink te Sneek
 Mevrouw G. van Beem-Wieten te Hilversum
 H. J. Bennink te Hengelo
 G. van Empel te Groningen

Kieskringgroep I

M. L. Visch-Hilbrink (Sneek)

G. v. Beem-Wieten (Hilversum)

H. J. Bennink (Hengelo)

G. v. Empel (Groningen)

G. Mik (Groningen)

J. Baars (Utrecht)

H. J. C. M. v. Gessel (Doorn)

W. C. Greve-von Weissenberg (Eemnes)

J. A. J. Royen (Heukelum)

C. D. Tuinburg (Amsterdam)

M. Verwey (Monnickendam)

E. R. v. Altena (Landsmeer)

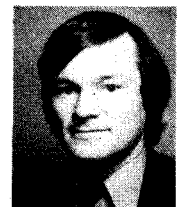
E. C. Bakker (Amsterdam)

J. Kohnstamm (Amsterdam)

D. van der Werf (Rijswijk)

G. P. I. M. Wuisman (Oegstgeest)

B. R. A. van den Bos ('s-Gravenhage)

F. S. van Hove (Rotterdam)

B. Israël (Zoetermeer)

H. J. Rang (Rotterdam)

G. J. Wijers (Rotterdam)

H. J. Lucassen (Etten Leur)

Nee, burgemeester kunt u bij ons niet worden.... daarvoor moet u bij minister Wiegel zijn.

Maar wanneer u meer wilt weten over

- gemeentepolitiek (27 dl. f. 44,-) bestelnr. A
- de ondernemingsraad en bedrijfsdemocratisering (in voorbereiding)
- ontstaan en ontwikkeling van de verschillende politieke stromingen (8 dl. f. 41,-) bestelnr. B
- vormgeving van straat en buurt (14 dl. f. 47,-) bestelnr. C
- het huidige onderwijssysteem (15 dl. f. 52,-) bestelnr. D
- ontwikkelingssamenwerking (10 dl. f. 28,-) bestelnr. E
- het functioneren van de Europese Gemeenschappen (10 dl. f. 16,-) bestelnr. F
- de verschillende vormen van volwasseneneducatie (1 dl. f. 6,20,-) bestelnr. G
- het actuele politieke nieuws (maandblad f. 47,- p.j.) bestelnr. H

dan kunt u bij ons terecht.

Wanneer u eerst meer informatie wilt over deze en andere uitgaven,
vraag dan de gratis prospectus aan.
Direct bestellen kan ook, de bon is er voor;

STICHTING
BURGERSCHAPSKUNDE
Nederlands Centrum voor Politieke Vorming

Telefoon (071) 89 92 72

Stuur mij uw gratis prospectus

Hierbij bestel ik de volgende uitgave(n)

A B C D E F G H (omcirkel uw keuze)

Naam:

Adres:

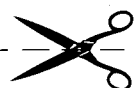
Postcode, woonplaats:

zend deze bon in een open envelop zonder postzegel aan:

Stichting Burgerschapskunde

Antwoordnummer 235

2300 VB Leiden

PEAC- NIEUWS

Congres Utrecht: sociaal-economisch beleid

Onder de voortreffelijke leiding van Louise Groenman heeft het PEAC zich duchtig voorbereid op het congres in Utrecht. We hebben ons daarbij vooral geconcentreerd op het hoofdstuk sociaal-economisch beleid. Niet omdat de vrede en veiligheid minder belangrijk zouden zijn -integendeel!- maar omdat de emancipatie-doelstellingen vooral in verdeling van (alle) arbeid en inkomen realisering behoeven.

Het PEAC constateerde in het concept-hoofdstuk nogal wat onduidelijkheden waar het de stellingname over emancipatie betrof. Ook waren wij zoals Louise tijdens het congres verwoorde, van mening dat de emancipatie-doelstellingen zoals onlangs in Hoozeveen geformuleerd, onvoldoende waren uitgewerkt. Ook de anderen, zoals de emancipatie-werkgroep van N. Holland, hadden zich terdege met het sociaal-economisch beleid beziggehouden en een aantal amendementen en moties ingediend.

Zoals we eigenlijk wel verwachtten, gaf het congres goede steun. Motie 308 (afd. Utrecht) werd bijv. aangenomen, een motie die aandringt op een betere uitwerking van het uitgangspunt: gelijke verdeling van betaalde én onbetaalde arbeid over vrouwen en mannen. In de aangenomen motie 309 dringt het congres er bij het H.B. op aan spoedig een uitspraak te doen over het te voeren inkomensbeleid. Inderdaad een urgente problematiek. Ook het PEAC zal zich hierover buigen en trachten een aantal essentiële voorwaarden te formuleren. In de amendementen (aangenomen) 4050 en 4052 zijn hiertoe al aanzetten gegeven.

Van de 18 ingediende amendementen van PEAC-zijde, zijn er 16 aangenomen. De 2 verworpen amendementen hadden betrekking op een duidelijker keuze - op grond van nog te verrichten onderzoek - voor de meest wenselijke vorm van algemene arbeidstijdverkorting op de langere termijn. Eigenlijk verbazingwekkend dat deze amendementen het niet haalden; in Hoozeveen immers is na zeer uitgebreide discussie de ook nu genoemde uitbreiding van deeltijdarbeid geplaatst in het licht van een vorm van algemene arbeidstijdverkorting. Maar dat moet je natuurlijk wel uitwerken, je kunt het niet als kreet laten staan! Verwarring ontstond over het amendement van de werkgroep N.-Holland. Dit amendement beoogde o.m. allerlei componenten in de zg. typisch vrouwelijke functies die blijken salariering e.d. weinig waardering krijgen hierop nog eens goed te bezien. Het H.B. meende dat de huidige waarderingssystemen voor een der-

gelijke operatie voldoende ruimte bieden. Maar ook in vakbondskringen wordt sterk betwijfeld of dit wel waar is. Bovendien: al is het waar, dan zal de aanpassing ook nog moeten plaatsvinden.

Nou ja, ook in de emancipatie blijft het een kwestie van frapper toujours. En we kunnen in ieder geval tevreden zijn over de toenemende steun in de partij voor de emancipatie-doelstellingen!

Verkiezingen

In de komende vergaderingen zal het PEAC de gedachten laten gaan over speciale activiteiten t.b.v. de verkiezingscampagne. Suggesties daarvoor zijn uiteraard welkom.

Werkgroepen

- Er zijn op dit moment ruim 20 (sub-)regionale emancipatiewerkgroepen. Een lijst van de coördinatoren daarvan is bij emancipatiewerkster Elske Schreuder op te vragen, evenals exemplaren van PEAC-bulletin no. 3.

- In oktober is er weer overleg geweest tussen PEAC, emancipatiewerkster en de coördinatoren van de werkgroepen.

Besproken is o.a. de voorbereiding voor de congressen, en voor de presentaties van de kandidaat-Tweede-Kamerleden.

I.v.m. de ook al weer naderende Gemeenteraads- en Provinciale-Statens-verkiezingen (voorjaar 1982) werd de werkgroepen aangeraden om alert te zijn op het vaststellen van de procedures voor het maken van de verkiezingsprogramma's, zodat hun inbreng daarbij in een vroeg stadium verzekerd is.

- Emancipatiewerkster Elske Schreuder schrijft een notitie over het functioneren van de werkgroepen, waarbij aspecten als contact met PEAC en vertegenwoordigende lichamen, werving van nieuwe leden, en overbelasting aan de orde komen.

Politieke Scholings- en Vormingsinstituut D'66

PSVI- NIEUWS

Overzicht van het kursusprogramma PSVI D'66

Afdelingsbestuurderskursus
Gelderland: 17 januari en 30/31 januari 1981

Noord Holland: 17 januari en 23/24 januari 1981

Noord Brabant: 17 januari en 30/31 januari 1981

Basiskursus vrouwen

Noord Holland: 10 januari en 23/24 januari 1981

Zuid Holland: 17 januari en 30/31 januari 1981

Oriëntatiekursus

Noord Brabant: 29 november en 13 december 1980

Jongerenkursus

Helvoirt: 12/13 december 1980

Themadag gemeentefinanciën

Utrecht: 13 december 1980

Publicaties van het PSVI D'66:

De geschiedenis van D'66 (15,- inclusief verzendkosten)
Scholierfolder (te gebruiken voor voorlichting op scholen)
Jaarverslag 1979 (gratis)

Wenken en tips bij het opzetten van verkiezingscampagnes (f 5,- inclusief verzendkosten)

Informatie, aanmeldingen en bestellingen: PSVI D'66, Bezuidehouthoutseweg 195, 2594 AJ Den Haag, 070-858303 (vragen naar Arthie Schimmel of Annemarie Hogeweg).

Stichting Wetenschappelijk Bureau D'66

SWB- NIEUWS

Werkgroep Parlement en Democratie

Onze werkgroep heeft op dit moment duidelijk behoefte aan mensen die mee willen werken en denken over de ontwikkeling van de democratie in de verzorgingsstaat. Het ligt in de bedoeling over dit onderwerp een rapport uit te brengen en een studiedag te organiseren.

Inlichtingen op telefoonnummer: 070-465926 en vragen naar Bob van den Bos.

Werkgroep Sport en Recreatie

Gezocht voor de werkgroep Sport en Recreatie enige deskundigen op het terrein van de recreatie, die zich willen bezig houden met een nota over open luchtrecreatie. Opgave bij het SWB bij Ruud Stam, telefoonnummer: 070-858303.

Werkgroep Milieu

De werkgroep Milieu heeft behoefte aan versterking van haar gelederen. De activiteiten van de werkgroep zijn tweeledig:

- behandeling van algemene beleidszaken. In dit kader is een nota langetermijn-milieubeleid opgesteld die binnenkort zal worden gepubliceerd. Momenteel vindt beraad plaats over het beleid dat op korte termijn ontwikkeld zou moeten wor-

den;

- behandeling van ad hoc-zaken (nota's van de overheid, wetsvoorstellen e.d.), waarvoor frequent contact nodig is met de Tweede Kamerfractie. De werkgroep vergadert in Utrecht. Speciaal mensen die hun belangstelling (en, zo mogelijk, hun deskundigheid) op het gebied van het milieu (zowel milieuhygiëne als natuurbescherming) combineren met een actieve inzet zijn welkom binnen de werkgroep. De werkgroep zoekt m.n. naar mensen met deskundigheid op de terreinen van lucht- en bodemverontreiniging, alsmede natuurbescherming.

Nadere informatie en opgave bij de secretaris van de werkgroep:
Bram Breure, Schapenrustweg 5, 2351 NK Leiderdorp. tel. 071-412220 (19.00-20.00 uur)
SWB

Nieuwe SWB-publi- caties

Studiedag Intolerantie f 3,50

Hoe tolerant zijn wij ten aanzien van onze medeburgers uit andere culturen. Hoe verschillen wetgeving t.a.v. minderheden en autochtone Nederlanders. Hoe illegaal is illegaal. Is tolerantie wel zover van mijn bed.

Met bijdragen van Suzanne Bisschoff, Flip Pieters, Anton van Leijssel en Hamid Almed Ali.

Vrede, veiligheid en kernwapens f 5,-

Leest u de oorspronkelijke standpunten nog eens na van Hans van Mierlo, Laurens Jan Brinkhorst, Hein van Oorschot en Dick Tommel.

Een goed stuk documentatie t.a.v. de beslissing over de kernwapenparagraaf, die in Utrecht op het najaarscongres genomen is.

Lijst thans voorradige publicaties S.W.B. D'66

november 1980

B 6 Afrika Notities 1980 f 2,50
CRM 6 Kunst in de Samenleving 1977

f 5,-

CRM 8 Het (bedreigde) boek in de Samenleving 1979 f 4,50

CRM 9 Landelijke en Regionale Omroep 1980 f 3,-

DV 13 De volgende generatie (symposium D'66 12^{1/2} jaar) 1979 f 4,50

DV 14 Inspraaknota inzake de problematiek van de Molukkers in Nederland 1980 f 5,-

DV 15 Studiedag Innovatie 1979 1980 f 5,-

E 5 Besparen is vooruitzien 1979 f 4,50

E 6 Herzieningsontwerp Warenwet en de Levensmiddelenwetgeving in Nederland 1980 f 4,50

L 2 Van ruilverkaveling naar Landinrichting 1979 f 3,50

L 3 Agrarische grondpolitiek: een redelijk alternatief 1980 f 2,50

MV 8 Standpuntbepaling inzake abortus 1979 f 3,50

MV 9 Studiedag gezondheidszorg 1980 f 4,50

Karel Klaver Kandidaat 2e kamer

K. H. Klaver,
Nieuwegeer 56,
3271 BR MIJNSHEERENLAND
01862-2592

geb. d.d. 20-11-1942 te Valkenswaard.
gehuwd, vier kinderen.

Opleiding:

Mulo-A + B te Eindhoven
H.B.S. A + B te Eindhoven
assurantiecurssussen, div. diploma's
2 jaar bedrijfseconomie Tilburgse leergangen
Marketing-Management ISW, NIMA-A en B.

Bedrijfservaring:

In diverse functies buitendiensten van verzekeraars,
laatste periode als directeur-bijkantoor Zuid-Neder-
land.

Vervolgens als zelfstandig ondernemer in het bank- en
assurantiebemiddelingsbedrijf werkzaam sedert 1974.

Huidige functies:

Directeur verzekeringsbedrijven en van assurantiebe-
middelingskantoor. Bestuurder van diverse stichtingen
op het terrein van maatschappelijke dienstverlening,
directeur bedrijfsadvies-bureau.
Bestuurder en oprichter van Stichting B.O.A.A. te Den
Haag.
Bestuurder en oprichter van de Coöperatieve Vereni-
ging voor Collectieve Inkoop voor het Midden- en
Kleinbedrijf u.a. (Colinko u.a.).

Functies binnen D'66:

Oprichter en initiatiefnemer tot oprichting afd. Eindhov-
en in 1966. Secretaris in bestuur van de afdeling Eindhov-
en.
Coördinator Werkgroep Sociale Verzekeringen, idem
werkgroep Ziektekostenverzekering.
Secretaris afd. Dordrecht, idem afdeling 's-Hertogen-
bosch.
Medeopsteller van het Ziektekostenverzekeringsplan
D'66.
Bestuurslid Wetenschappelijk Bureau D'66.
Op dit moment nog steeds actief in de landelijke werk-
groep Sociale Verzekeringen.

Waarom heb ik mij kandidaat gesteld?

● Sedert 1966 ben ik vooral actief geweest op
het Sociaal-Economische-terrein binnen de par-
tij. Vooral op de sector van de Sociale Verzeke-
ringen heb ik Erwin Nypels in het praktische poli-
tieke werk mogen ondersteunen.

Gezien de te verwachten problemen juist op dit
terrein in de komende jaren, denk ik dat het be-
langrijk is om iemand van de dagelijkse praktijk in
de fractie te hebben de komende jaren.

● Omdat vooral de ondernemers in Nederland
het de komende jaren erg moeilijk krijgen, is het
belangrijk dat er in de fractie een oud-ondern-
emer zit die in de frontlinie van het bedrijfsgebeu-
ren heeft gezeten. Geen theoreticus, doch ie-
mand van de dagelijkse praktijk met een groot
aantal kontakten in het bedrijfsleven.

Ik denk, dat het belangrijk is dat er iemand in de
fractie zit die in staat is de taal van de onder-
nemers te verwoorden en te vertalen in de politiek.

Waarom breng ik op deze wijze mijn kandidatuur onder Uw aandacht?

● Omdat ik in Mijnsheerenland woon, waar drie
mensen lid zijn van D'66. In de afdeling Hoekse
Waard-West, waar Mijnsheerenland toebehoort,
zijn twintig leden geregistreerd. Om dan toch op
te kunnen boksen tegen de kandidaten (en het
zijn er zóveel) die in de grote steden hun aanhang
hebben en bekenheid genieten, breng ik mijzelf
op deze wijze onder Uw aandacht.

Welke lijn kunt U van mij verwachten?

● Mijn aanvankelijke bezwaren tegen het con-
cept-voorstel van het Sociaal Economische Be-
leid zijn weggevallen door de huidige geamen-
deerde versie, die op ons jongste congres is aan-
vaard.

U kunt van mij verwachten, dat ik mij daaraan zal
houden.

Ik ben blij, dat ik in samenwerking met de lande-
lijke werkgroep in de gelegenheid ben geweest
een aantal amendementen voor te bereiden, die
ook zijn aangenomen. Daarnaast ben ik er tevre-
den over, dat ik een aantal amendementen heb
kunnen indienen, die eveneens genade vonden in
de ogen van het congres.

Een volledige inzet om een vernieuwende visie te
ontwikkelen, samen met partijgenoten in de af-
delingen en de landelijke werkgroepen.

S 11 Voorontwerp wet ter beperking van de nadelen van pensioenverlies wegens inflatie 1979 f 2,-
 VRO 12 Op weg naar bewonerszelfbestuur I en II 1979 f 4,-
 VRO 13 Een pleidooi voor echte verstedelijking 1978 f 3,-
 VRO 15 Voorontwerp van een wet op de woningsplitsing 1980 f 3,-
 B 7 Kernwapens, Vrede en Veiligheid 1980 f 5,-
 DV 16 Studiedag Tolerantie 1980 f 3,50
 Bij de S.W.B. is een lijst van niet meer voorradige publicaties aan te vragen.

Betaling:

Verzoeken van tevoren het bedrag voor de gewenste publicaties te giren naar nr. 3322213 ten name van de Penningmeester S.W.B. D'66 te Den Haag, onder vermelding van het nummer van de publicatie(s). Deze wordt(en) dan zo spoedig mogelijk toegezonden. ■

UIT STAD EN LAND

Regio Drenthe

Tijdens de Algemene Regio Vergadering op 18 oktober j.l. te Westerbork is onder grote belangstelling gediscussieerd over de programma's Sociaal-economisch beleid en Vrede en Veiligheid door leden van de Regio's Groningen, Friesland en Drenthe. De tekst van de ingediende moties zal worden opgenomen in de „Democraat” van november. De heren A. Vermaat en A. K. Verweij zijn verkozen tot plaatsvervangend lid van de Adviesraad. Van het Dageelijks Regio Bestuur zijn alle leden verkozen, respectievelijk herkozen. Er is een nieuwe afdeling Vries opgericht. Er zijn voorbereidingen gaande om tot oprichting van afdelingen in Rolde, Zuidlaren en Zweeloo te komen.

Op 29 november 1980 zal vanaf 11 uur 's ochtends (onder voorbehoud) de presentatievergadering worden gehouden van de leden die zich in de kieskringgroep (die de provincies Friesland, Groningen, Drenthe, Overijssel en de Zuidelijke IJsselmeerpolders omvat) 1 kandidaat hebben gesteld voor de komende 2e kamerverkiezingen. De bijeenkomst zal zeer waarschijnlijk plaatsvinden in Westerbork (Hotel Meursinge). Nadere mededelingen volgen in de „Democraat” van november.

Regio Overijssel

22 nov.
 Provinciaal Politiek Overleg.
 Regionaal economisch beleid provincie Overijssel.
 Café-restaurant Bast, Dorpstraat 15 Bathmen. Inlichtingen: 05737 - 384 29 nov.
 Basis-cursus voor vrouwen in de re-

gio Overijssel.

Aanmelden en inlichtingen:
 P.S.V.1. tel. 070 - 858303

29 nov.
 Presentatie Tweede Kamer kandidaten.
 Hotel Meursinge, Westerbork, Drenthe.
 Van 14-17.00 uur.
 7 febr.
 Alg. Ledenvergadering regio Overijssel in Deventer.

Regio Utrecht

Op de A.R.V. van 14 oktober j.l. is Lydia Schutte gekozen als ad interim voorzitter van het Regio Bestuur, terwijl Piet van Wesemael als bestuurslid is gekozen. Zijn adres is Wulverhorst 151, 3417 TK Montfoort, tel. 03484 - 3260.
 Bovendien is Henk Strijker herkozen als Regio H.B. lid en Henny van Herwijnen als plv. Regio H.B. lid.

Subregio Twente

In de vergadering van de subregio Twente van 9 oktober j.l. hebben de leden besloten een werkgroep Regionale Problematiek op te richten. Belangstellenden kunnen voor inlichtingen terecht bij:
Kees van der Riet (tijd. coörd.)
 tel. 074 - 665886

Subregio IJsselmond

Op woensdag 17 september werd in Zwolle een politieke avond georganiseerd. Op deze avond werd, na een voordracht, een motie aangenomen die uitspreekt dat D'66 een mogelijke regering PvdA-D'66-VVD niet bij voorbaat dient uit te sluiten. Op de ALV is over deze motie verder gepraat, heel kort, en werden verdere discussies verschoven naar het februari-congres.

Laurens Jan Brinkhorst hield een toespraak over de miljardennota. Tevens roerde hij de kernwapenkwestie aan.

Organisatorisch werd een nieuw subregiobestuur gekozen en werd de oprichting van de afdelingen Avereest, Dalfsen, en Ommen aangekondigd.

Voor inlichtingen, bellen of schrijven naar:
John Simons, Zandkreek 20, Zwolle, telefoon 05200 - 41013.

Regio Zuid-Holland

Nieuw provinciaal programma

Anderhalf jaar rest ons nog tot de verkiezingen voor de Provinciale Staten. Dat lijkt veel, maar is het niet. Die tijd zal hard nodig zijn om tot de opstelling van een doordacht en evenwichtig provinciaal programma te komen. Wanneer de verkiezingscampagne start - en de ervaring leert, dat dat altijd eerder is dan we denken - dan zal dat programma klaar moeten zijn.

Subregionale aanpak

Bij de opzet en uitwerking van het

nieuwe provinciale programma geeft het regiobestuur in samenspraak met de statenfractie de voorkeur aan een werkwijze die recht doet wederaren aan de subregionale organisatie-structuur waarvoor de regio heeft gekozen. Het voordeel van een dergelijke werkwijze is, dat enerzijds niet ongewild voorbij wordt gegaan aan de grote sociografische, geomorfologische en andere verschillen binnen de provincie Zuid-Holland, anderzijds de specifieke wensen van de ruim 70 afdelingen beter kunnen doorklinken tijdens het voorbereidend werk.

Werkgroepen en programma commissie

Het regiobestuur stelt zich voor aan de subregionale aanpak gestalte te geven door per subregio een werkgroep in het leven te roepen. Deze werkgroepen dragen in eerste instantie de programmapunten en prioriteiten aan die voor het betrokken gebied van bijzonder belang worden geacht.

De verzamelde - en geordende - programmapunten en prioriteiten vormen het basismateriaal, waarmee een later in te stellen programma commissie aan de slag zal moeten gaan, nadat de ARV een uitspraak heeft gedaan over mogelijke controversiële punten (beslispunten).

Tijdschema

Oktober 1980:
 voorbericht naar afdelings- en subregiobesturen.

November 1980:

forming werkgroepen in de subregio's.

Voorjaar 1981;
 uitspraak over beslispunten en instelling programma commissie door ARV

Najaar 1981:
 goedkeuring provinciaal programma door ARV.

Oproep

Alle D'66-ers in Zuid-Holland, die zich tot enige zinnvolle inbreng in staat achten worden hierbij uitgenodigd zich voor een programmawerkgroep op te geven bij hun subregiobestuur of bij de 2e secretaris politiek van het regiobestuur, belast met de voorbereiding van het nieuwe provinciaal programma.

Van degenen die overwegen zich kandidaat te stellen voor de in 1982 te kiezen Provinciale Staten mag verwacht worden, dat zij hun verantwoordelijkheid in dezen onderkennen en zich onverwijld zullen aanmelden!

Namens het regiobestuur Z-H, de 2e secretaris politiek,

Don Schuurman

Kruisemunthof 21
 2991 HG Barendrecht
 tel. 01806 - 4051.

(De cursief gedrukte opmerkingen en commentaren in deze rubriek zijn van Piet van Baarsel.)

In de vorige Democraat was veel ruimte ingeruimd voor ingezonden brieven. Desondanks konden niet alle stukken geplaatst worden.

Nu het congres op 1 november luid applaudiseerde bij de uitspraak van Terlouw „dat hij verwachtte dat het congres geen behoefte had aan een kabinet van CDA-VVD-D'66” en de politieke opstelling van D'66 in het februari-congres uitgebreid aan de orde komt, lijkt het mij redelijk een aantal brieven over dit onderwerp sterk in te korten.

Wim Ovaa uit Middelburg ziet een kabinet Terlouw in de combinaties D'66-PvdA of D'66-PvdA-(Deel) CDA wel zitten.

Frans Dingemans wijst een progressief minderheidskabinet absoluut af en tegen een voorkeursuitspraak van D'66 om eventueel met de PvdA te regeren - samen met een derde partij - is zijns inziens geen bezwaar. Hij citeert uit een interview met Jan Terlouw (Tijdschrift MAN, nummer 1, 1979).

„Bij een volgende verkiezing, dat

kan ik zonder meer zeggen, zal onze optie zijn om toch weer een regering te vormen waar de PvdA in zit, dus waarschijnlijk CDA, PvdA en D'66. Maar daar moet ik bij zeggen, dat we ons niet met huid en haar aan die optie zullen vastbinden, zoals de vorige keer, omdat je jezelf dan wel erg kwetsbaar maakt. En bovendien, we willen ons aan niemand ophangen, ook niet aan de PvdA”.

L. J. Giebels vindt het niet erg realistisch om te verwachten dat er in 1981 al een kabinet PvdA-VVD-D'66 komt, hoewel die combinatie volgens hem veel aantrekkelijks biedt.

„Een oppositierol voor de confessionele partijen zou het cristallisatieproces binnen het CDA bevorderen”.

Kees de Groot uit Rotterdam geeft „als oude vriend en als oud-D'66-er” welgemeende adviezen aan Jan Terlouw.

„Hoofdzaak is dat dit CDA op 11 oktober definitief haar karakter van middenpartij verliest en zich schaaft bij de krachten ter rechterzijde”.

Karel Frielink uit Huizen denkt daar anders over. Hij huivert voor de PvdA, maar denkt zaken te kunnen doen met het CDA. „Ons alternatief voor de jaren tachtig: D'66-CDA”.

Een andere bijdrage van **Frieling** heeft als titel: „Kernwapens en kernenergie”.

Volgens hem zijn kernwapens onmisbaar, maar hij vindt de helft van het aantal wel voldoende.

Bij de kerncentrales stelt hij zich ook halverwege op. Hij komt tot de conclusie „dat D'66 moet kiezen voor één centrale erbij met aflopende taakstelling, of voor geen kerncentrales erbij, met aflopende taakstelling voor de huidige centrales”.

Over de kernwapens ligt er ook nog een brief van **Jet de Bussy uit Amsterdam**:

Ook na lezing van o.a. enige ingezonden brieven in de Democraat blijf ik tegen modernisering van kernraketten in Nederland. En dat niet, omdat ik zo emotioneel ben, maar op grond van de volgende redeneringen: Ik ben er niet van overtuigd, dat je alleen met tegenstanders kunt onderhandelen, als je minstens even sterk bent. Trouwens, zo zwak is de NAVO nou ook weer niet.

Als mijn vrijheid gekocht moet worden met kernwapens, d.w.z. niet alleen met de levens van zeer veel mensen, maar ook met de ellendige gevolgen van radio-activiteit, dan hoeft het voor mij niet meer. Dan maar liever het risico van een Russische bezetting. En ik realiseer me, dat die waarschijnlijk veel erger zal zijn dan de Duitse bezetting destijds. In geval van een Amerikaans-Russische oorlog zal Rusland het eerst die wapens proberen uit te schakelen, die het dichtst bij zijn, d.w.z. in West-Europa. Hoe meer wapens hier, hoe veiliger voor Amerika en hoe onveiliger voor ons.

En dan hebben we het nog niet gehad over de kosten. Helaas maken de recente gebeurtenissen in Afghanistan het niet gemakkelijk voor de voorstanders van wapenbeperking. Toch zullen we moeten onderhandelen en nog eens onderhandelen, totdat de kernwapens de wereld uit zijn. En daarna tot alle wapens de wereld uit zijn.

D'66 VOOR VERDERE VERZUILING?

door: **Rob Stoutjesdijk uit Bodegraven**

Op het congres in Hoogeveen over onderwijs en emancipatie heeft D'66 zich in feite uitgesproken voor verdere verzuiling in Nederland.

In het aangenomen programma-hoofdstuk over onderwijs wordt gesteld dat er bijzondere OBD's (onderwijsbegeleidingsdiensten, ook wel schoolbegeleidingsdiensten genoemd) moeten kunnen komen naast de bestaande algemene diensten. Behalve het bezwaar van verdere verzuiling van het onderwijs zal dit zonder meer een aanzienlijke verspilling van overheidsmiddelen gaan betekenen.

Mijns inziens is er een denkfout gemaakt.

De voorstanders van bijzonder onderwijs – een belangrijke machtsfactor binnen D'66 – suggereren dat de bestaande OBD's uit het openbaar onderwijs voort komen, terwijl ze in feite algemeen zijn.

Hoe moet een Chel Mertens nu met zo'n programmapunt uit de voeten die in de folder „Maak kennis met D'66” letterlijk zegt: „Juist op dit

terrein zijn onze ideeën over inrichting van de samenleving aan de orde: ... – nieuwe vormen van eigentijds, niet-verzuild onderwijs.”

Wat moet een HB ermee aan, dat deze tekst in een wervingsfolder opneemt en er dus kennelijk achter staat?

En tenslotte, wat doet een eenvoudig D'66 lid of een kiezer met deze tegenstrijdige uitspraken van één en dezelfde partij?

MINDERHEDENBELEID

door **R. van Hasselt uit Tonden**

Hierbij een ingezonden stukje tegen het artikel van Anton van Lijssel. Hij behoort mijns inziens tot die idealisten die de gevolgen van hun beleid onvoldoende hebben overwogen en daarom tot gevaarlijke beslissingen komen. Ik moet er niet aan denken dat we hier met een grote Islamitische minderheid zouden komen te zitten; mensen met opvattingen die ook u zonder twijfel een gruwel zullen zijn. Ik denk bijvoorbeeld aan de discriminatie van de gehuwde vrouw en aan de bloedwraak.

KORTER WERKEN

door: **Thea Droog uit Emmen**

Wordt het niet eens tijd om een definitieve keuze te maken tussen „korter werken” of „deelarheid”? Tenslotte is er nog maar zo weinig arbeid over, dat het nuffige vragen om korter te mogen werken erg onsympathiek overkomt op een werkeloze. Bovendien: als men over zou gaan op 6 uur werken per dag, hoe kan dan deelarheid (dus bv. 3 uur) nog aantrekkelijk zijn, of genoeg geld-om-te-levens opbrengen, of genoeg arbeidsrendement opleveren? Ik geloof dat de werktijd juist verlengd moet worden. Iemand die 10 uur per dag werkt, zal graag zijn baan met een ander willen delen en zijn salaris zal dan ook deelbaar zijn. Zelfs voor 8 uur werken kan dit nog gelden. Men kan dan kiezen, wil ik 4 uur per dag werken, of 8 uur (want ik hou zo van werken, of ik heb meer geld nodig) of nog een andere hoeveelheid uren. Maar dan moet werken ook mogelijk zijn over een behoorlijk aantal uren per dag, zodat men deelbaar-zijn van werk ook kan eisen. We hebben toch allemaal recht op werk? Laten we dan eens afstappen van dat ouderwetse idee van „slavenarbeid” die zo kort mogelijk moet zijn. De werkelozen, die aan psychische ellende te gronde gaan, denken allang niet meer zo. En dat is een zeer grote groep. Wanneer zal dat nu eens tot boven aan toe doordringen en een overleefde mentaliteit veranderen?

EEN GROENE BLUNDER

door **Thom de Graaf uit Nijmegen**

Sinds de coup-Apotheker, uitgevoerd door H. Wiegel en L. J. Brinkhorst, in eendrachtige samenwerking, is er in de D'66-gelederen weer een frisse discussie opgebloeid over de gekozen burgemeester. Drs. H. H. Apotheker werd aan het begin van zijn carrière benoemd tot de enige full-time bestuurder van het Groningse plaatsje Muntendam. Benoemd, niet gekozen. Dat is nogal een verschil, zoals iedereen weet. Deze benoeming heeft, niet alleen in het Groningse, de nodige beroering

gewekt en tegenstanders van D'66 hebben niet nagelaten ons fijntjes te wijzen op de contradictie tussen onze uitgangspunten en de, zeg maar ruwweg doorgedrukte, realiteit.

De drie partijen in Muntendams gemeenteraad, PvdA, CPN en het christelijke Gemeentebelangen, protesteerden gezamenlijk tegen het voorgenoemde Kroonbesluit en ook uit de bevolking waren verontwaardigde geluiden te horen. In het vol van de rode leeuw een groentje stoppen, dat is onbestaanbaar en onbehoorlijk. De top van onze partij reageerde nogal flauwtjes. Terlouw, Zeevalking en Brinkhorst kwamen met slappe excuses, die er op neer kwamen dat als er niet is wat je wilt, je dan maar moet profiteren van wat er wel is. Oftewel: het dondert niet of de bevolking voor of tegen is, of de raad er van gruw, we zullen kost wat kost D'66'ers in het ambt verheffen, of ze het leuk vinden of niet.

Zeevalking: „de situatie is nu eenmaal zo”. Ik geloof niet dat er één D'66'er is die dát een sterk motief vindt, maar goed, iemand die het partijvoorzitterschap met het betreffende ambt combineert, moet natuurlijk op zijn woorden passen. Is het benoemen van Apotheker in Muntendam, inderdaad onbehoorlijk? En zo ja, van wie? Het lijkt mij dat in de eerste plaats geabstraheerd moet worden van de persoon Apotheker en zijn, ongetwijfeld aanwezige, kwaliteiten.

D'66 verscheen na haar oprichting met het idee van de gekozen burgemeester, een idee dat niet direct nieuw is. Amerika, Duitsland, Frankrijk, er zijn vele landen om ons heen die een dergelijk instituut kennen, telkens anders ingevuld. D'66 vond, en naar ik hoop vindt, dat het niet aangaat een zo belangrijk functionaris, belast met politieke macht (immers, het beïnvloeden van en het deelnemen aan het overheidsbestuur is een politieke bezigheid) in een gemeente te plaatsen als een soort regeringscommissaris, vooral niet nu de gemeente steeds duidelijker een eigen zelfstandige positie inneemt in de gedecentraliseerde eenheidsstaat en ook steeds meer bestuursbesluiten op plaatselijk niveau een politiek karakter dragen. Voor het toezicht van rijkswegge hoeft de burgemeester niet benoemd te zijn. In tenminste vier instanties oefent het rijk de controle uit: via het gemeentefonds, de in mede-bewind opgedragen taken, de subsidieregelingen en het preventief en repressief toezicht (goedkeuring, vernietiging).

De burgemeester wordt nu benoemd door de Koningin, op voordracht van de Minister van Binnenlandse Zaken, in alle gevallen na advisering van de Commissaris der Koningin in de betreffende provincie.

Er zijn in het algemeen twee zienswijzen bij een te verkiezen burgemeester. Mogelijk is een door de raad te verkiezen burgemeester (het uitgangspunt van PvdA, PPR en PSP) of een rechtstreeks door de burgers te kiezen ambtsdrager. Dit is vooralsnog het uitgangspunt van D'66, maar ik meen begrepen te hebben dat in de werkgroep Binnenlands bestuur ook daarover de discussies weer oplaaien, waarbij Apotheker zich niet onbetuigd laat. In beide gevallen spreekt in ieder geval de be-

volking, direct of middels haar vertegenwoordiging.

Als algemeen achtergrondprincipe voor de keuze van een gekozen burgemeester zal ongetwijfeld gelden dat een gemeentelijke politieke ambtsdrager (burgemeester en wethouder) democratisch controleerbaar dienen te zijn, met als uiterste sanctie mogelijkerwijs het opzeggen van vertrouwen en derhalve het heengaan. Bij een benoemde burgemeester is zulks niet of slechts ten dele mogelijk. Als tweede principiële overtuiging veronderstel ik de gedachte dat de burgers zelf het recht moeten hebben zich een burgemeester te kiezen, die hen wenselijk is of aanvaardbaar. De burger kiest immers zijn eigen bestuur. In het laatste nu ligt de contradictie.

Elke grote(re) partij heeft natuurlijk in de huidige constellatie recht op een, evenredig aan haar grootte, aantal burgemeesters van aanverwante kleur. Niemand ontzegt D'66 dan ook aanspraken op de benoeming van dergelijke ambtsdragers. En niet alle gemeenten waar een demokraat deze functie bekleedt, dienen „groen” te zijn. Al spreekt de raad in een profielschets (een eerste stap in de goede richting) niet direct een voorkeur uit voor een D'66'er, dan nog kan een rechtvaardiging te vinden zijn voor de benoeming. Anders ligt het echter wanneer overduidelijk de bevolking en haar totale vertegenwoordiging laten blijken een burgemeester van D'66-signatuur af te wijzen.

De top van de partij, i.c. Brinkhorst, fractiespecialist voor burgemeesterbenoemingen, had indachtig de eigen achtergrond of Apotheker moeten adviseren zijn sollicitatie in te trekken of Wiegel moeten laten weten aan deze benoeming geen behoefte te hebben.

Het mes snijdt nu aan twee kanten. D'66 dringt Muntendam een burgemeester op die expliciet ongewenst is en schendt tegelijkertijd zijn eigen principes.

De voordracht van Apotheker is m.i. gebaseerd of op een gebrek aan inzicht in de Muntendamse politieke verhoudingen of op een, zoals dat in jurisprudentietermen heet, „omgaan” t.a.v. de eigen, eerder ingenomen stellingen. Het zou overigens Drs. Apotheker als demokraat niet misstaan hebben voor deze twijfelachtige eer te bedanken. Er komen, ook in Groningen, nog wel meer plaatsen vrij.

Wiegel tenslotte treft als Minister van Binnenlandse Zaken geen enkele blaam. Hij deelt immers onze inzichten niet. Het is wellicht uiterst slim van hem geweest om op deze wijze D'66 in discredit te brengen.

